CUMHURBAŞKANI KARARI

Karar Sayısı: 11934

Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığınca hazırlanan ekli "2027 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı"nın onaylanmasına karar verilmiştir.

27 Ekim 2026

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

2027 YILI CUMHURBAŞKANLIĞI YILLIK PROGRAMI

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

Pandemi sonrası dönemde küresel ekonomide yaşanan dengelenme süreci; enflasyonist baskıların seyri, para politikalarındaki sıkılaşma, jeopolitik gerilimler ve ticaret politikalarına ilişkin belirsizlikler çerçevesinde şekillenirken, iktisadi faaliyet ve küresel büyüme görünümü söz konusu gelişmelerden etkilenmeye devam etmiştir. 2025 yılına gelindiğinde ise ABD'nin uygulamaya koyduğu geniş kapsamlı gümrük tarifelerine ve artan politika belirsizliklerine rağmen küresel iktisadi faaliyet dayanıklılığını büyük ölçüde korumuş ve beklentilerin üzerinde bir büyüme performansı sergilemiştir. Bu dönemde başlangıçta açıklanan tarife oranlarının geri çekilmesi, özel sektörün ticaret engellerine uyum sağlaması, ılımlı finansal koşullar ve mali teşvikler küresel faaliyeti desteklerken yapay zekâ bağlantılı teknoloji yatırımlarındaki belirgin artış küresel talebe önemli bir ivme kazandırmıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) verilerine göre 2025 yılında bir önceki yıl ile kıyaslandığında dünya ekonomisi yüzde 3,5 oranında büyümüştür. Gelişmiş ekonomiler yüzde 2,0 oranında büyürken güçlü özel tüketim ve teknoloji odaklı iş yatırımlarının desteğiyle yüzde 2,3 büyüyen ABD, bu grup arasında olumlu ayrışmıştır. Avro Bölgesi ise yüzde 1,2 oranında büyüme kaydetmiş ve Bölge'nin en büyük ekonomisi olan Almanya yalnızca yüzde 0,2 oranında büyümüştür. 2025 yılında Birleşik Krallık ve Japonya yüzde 1,2 oranında büyümüştür. Aynı yılda yüzde 4,5 büyüyen yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde Çin yüzde 5,0, Hindistan ise yüzde 7,8 oranında büyüme kaydetmiştir.

2026 yılına girilirken küresel görünüm Orta Doğu'da yaşanan savaş ve yapay zekâ odaklı teknoloji döngüsü olmak üzere iki temel güç ekseninde şekillenmiştir. Savaş öncesinde günlük yaklaşık 20 milyon varil ile dünya deniz yolu petrol ticaretinin yaklaşık dörtte birinin geçtiği Hürmüz Boğazı'nın ABD/İsrail-İran Savaşı nedeniyle Mart ayında kapatılması enerji piyasalarında önemli bir arz şokuna yol açarak büyüme görünümündeki aşağı yönlü riskleri belirgin şekilde artırmıştır. Çatışmanın ilk aylarında neredeyse iki katına çıkan petrol fiyatları Körfez üreticilerinin sevkiyatlarını diğer limanlara yönlendirmesi, bölge dışındaki üretim artışı ve küresel stokların kullanılmasıyla görece daha düşük seviyelerde dengelenmiştir. Haziran ayında ABD ile İran arasında imzalanan mutabakat zaptının ardından Boğaz'ın kısa süreliğine açılması fiyatlarda geçici bir gerileme sağlasa da kısa süreli ateşkesin yerini Kızıldeniz'e yayılan düşük yoğunluklu bir çatışmaya bırakmasıyla enerji fiyatları yeniden yükselmiş ve dezenflasyon süreci kesintiye uğramıştır. Diğer taraftan arz tarafındaki esneklik, stokların kullanıma sunulması ve ekonomilerin enerji yoğunluğunun geçmiş on yıllara kıyasla azalmış olması savaşın küresel iktisadi faaliyet üzerindeki etkisini sınırlamıştır. IMF'ye göre arz tarafında esneklik olmaması durumunda Hürmüz Boğazı'nın kapanmasının 2026 yılında küresel büyümeyi 0,9 puan azaltabileceği tahmin edilmektedir.

Ancak üretimin farklı güzergâhlara yönlendirilmesi, stokların kullanıma sunulması ve enerji yoğunluğundaki azalma sayesinde bu etkinin 0,3 puanla sınırlı kalacağı öngörülmektedir.

Dünya ekonomisine[1] dair güncel veriler Hürmüz Boğazı'nın kapatılmasının yol açtığı arz şokuna rağmen 2026 yılının ilk yarısında küresel büyümenin beklentilerden daha güçlü seyrettiğine işaret etmektedir. Bu görünümde ABD ekonomisinin dirençli seyri ve Avro Bölgesi'nde ikinci çeyrekte kaydedilen güçlü toparlanma dengeleyici unsurlar olarak öne çıkarken Çin ekonomisi beklentilerin altında büyümüştür. Küresel ekonomi 2026 yılının ilk yarısında yüzde 3,1 oranında büyürken gelişmiş ekonomilerde bu oran yüzde 2,0 olarak kaydedilmiştir. Bu dönemde ABD hariç gelişmiş ekonomilerde büyüme oranı yüzde 1,5, ABD'de ise yüzde 2,3 olarak gerçekleşmiştir. Gelişmekte olan ekonomilerde aynı dönemde yüzde 4,4 oranında, Çin ve Hindistan hariç bakıldığında ise yüzde 2,9 oranında büyüme kaydedilmiştir. Bu doğrultuda ülkeler arasında büyüme performansında belirgin bir ayrışma gözlenmekte ve büyüme görünümü ülkelerin savaş kaynaklı arz şokundan ve yapay zekâ kaynaklı talepten etkilenme düzeyine göre farklılaşmaktadır. Yapay zekâ yatırımlarından yararlanan teknoloji ihracatçısı ekonomiler güçlü bir büyüme performansı sergilerken gelişmiş ekonomiler arasında net enerji ihracatçıları ticaret hadlerindeki olumlu gelişmelerle kısmen korunmaktadır. Teknoloji döngüsünün dışında kalan net enerji ithalatçısı ekonomiler ise yüksek enerji fiyatlarından daha belirgin şekilde olumsuz etkilenmektedir.

2026 yılında Orta Doğu'daki savaşın yol açtığı enerji şokuna ve yükselen enflasyona rağmen Ekim ayında yayımlanan IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'na göre küresel ekonominin yıl genelinde yüzde 3,1 oranında büyümesi beklenmektedir. Söz konusu tahmin bir önceki yılda kaydedilen yüzde 3,5'lik büyüme oranının altında kalmakla birlikte Nisan ayındaki tahminle aynı düzeyde olup savaşın yol açtığı arz şokunun yapay zekâ yatırımlarının sağladığı talep canlılığıyla büyük ölçüde dengelendiğini göstermektedir. Diğer taraftan Nisan Raporu'nda küresel büyümenin yüzde 95'i 54 ülkeden kaynaklanırken Ekim Raporu'na göre büyümeye katkı sağlayan ülke sayısı 32'ye gerilemiş ve ekonomilerin yaklaşık yüzde 47'sinin büyüme tahmini aşağı yönlü güncellenmiştir. Buna karşılık küresel büyümenin salgın öncesindeki yirmi yıllık dönem ortalaması olan yüzde 3,7'nin altında zayıf seyrini devam ettireceği öngörülmektedir.

Güncel tahminlere göre son yıllarda diğer gelişmiş ekonomilerden olumlu ayrışan ABD'de güçlü özel tüketim ve yapay zekâ odaklı teknoloji yatırımlarının desteğiyle iktisadi faaliyetin 2026 yılında dirençli seyrini koruyacağı değerlendirilmektedir. Bu görünümde ABD'nin net enerji ihracatçısı konumunun savaşın doğrudan etkilerini sınırlaması da etkili olmaktadır. ABD'de büyüme 2026 yılının ilk ve ikinci çeyreğinde mevsimsel etkilerden arındırılmış verilere göre bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 0,6 oranında artış kaydetmiştir. İkinci çeyrekte yatırımlar, özel tüketim ve ihracattaki artış büyümeye katkı sağlarken kamu harcamalarındaki zayıflama ve ithalattaki yüksek artış büyümeye olumsuz etkide bulunmuştur. Böylece 2026 yılının ilk yarısında kaydedilen büyüme oranları enerji fiyatlarındaki artışa rağmen ekonomideki dirençli seyre işaret etmektedir. ABD'nin 2026 ve 2027 yıllarında yüzde 2,3 oranında büyümesi beklenmektedir.

---

[1] Strateji ve Bütçe Başkanlığı hesaplamasına dayanmaktadır. 2026 yılı için küresel ekonominin satın alma gücü paritesine göre yaklaşık yüzde 95'ini oluşturan ülkeler hesaplamaya alınmıştır.

2026 yılında Avro Bölgesi'nin büyüme hızının yüksek enerji fiyatları ve zayıf tüketici güveni nedeniyle bir önceki yılın altında kalması beklenmektedir. Avro Bölgesi'nde büyüme mevsimsel etkilerden arındırılmış olarak ve bir önceki döneme göre 2026 yılının ilk çeyreğinde yatay seyrederken ikinci çeyreğinde yüzde 0,6 oranında gerçekleşmiştir. Bu gelişmede İrlanda'daki güçlü toparlanma ve İspanya'daki büyüme artışının sürmesi etkili olmuştur. Bölge'de doğal gaz stoklarının son 15 yılın en düşük seviyelerine yakın seyretmesi ise enerji arzına ilişkin riskleri canlı tutmaktadır. IMF tahminlerine göre Avro Bölgesi'nin 2026 yılında yüzde 1,1 oranında, 2027 yılında ise yüzde 1,2 oranında büyümesi beklenmektedir. Bölge'nin önde gelen ekonomilerinden olan Almanya'nın aynı yıllarda sırasıyla yüzde 1,3 ve yüzde 1,1, Fransa'nın yüzde 0,4 ve yüzde 0,7, İspanya'nın yüzde 2,5 ve yüzde 1,8, Birleşik Krallık'ın ise yüzde 1,3 ve yüzde 1,2 oranlarında büyümesi beklenmektedir. Maliye politikası desteklerinin yüksek enerji fiyatlarının etkisini kısmen telafi ettiği Japonya ekonomisinde ise 2026 ve 2027 yıllarında büyümenin yüzde 0,7 olması beklenmektedir. Böylece gelişmiş ekonomilerin 2026 yılında yüzde 2,1, 2027 yılında ise yüzde 1,8 büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Orta Doğu'daki savaşın yol açtığı enerji şoku ve jeopolitik gerilimlerin etkisiyle 2026 yılında yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerdeki büyüme oranının 2025 yılı seviyesinin belirgin biçimde altında kalması beklenmektedir. Bu dönemde söz konusu ülke grubunun görünümü, emtiada dışa bağımlılık ve çatışma bölgesine yakınlık ile küresel değer zincirindeki konumuna göre ayrışmakta olup savaştan doğrudan etkilenen Orta Doğu ve Orta Asya bölgesinde 2026 yılında yüzde 0,3 oranında daralma öngörülmektedir. Yüksek petrol fiyatları ve süregelen belirsizlikler nedeniyle yavaşlayan Çin ekonomisinin politika desteğinin daha keskin bir yavaşlamayı önlemesiyle 2026 yılında yüzde 4,5, 2027 yılında ise yüzde 4,0 oranında büyümesi tahmin edilmektedir. Hindistan'ın ise dayanıklı iç talep ve güçlü hizmet faaliyetlerinin desteğiyle aynı yıllarda yüzde 7,0 oranında büyümesi beklenmektedir. Söz konusu ülke grubundan Rusya'nın 2026 ve 2027 yıllarında yüzde 0,9, Brezilya'nın sırasıyla yüzde 2,2 ve yüzde 1,9 ve Meksika'nın yüzde 1,5 ve yüzde 1,8 oranında büyümesi beklenmekte, yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerin 2026 yılında yüzde 3,7 büyümesi öngörülmektedir. 2027 yılında ise savaştan etkilenen ekonomilerdeki toparlanmayla birlikte yüzde 4,4 oranında büyüme tahmin edilmektedir.

TABLO I: 1- Dünya Ekonomisinde Temel Göstergeler

	2025	2026 (1)	2027 (1)	2026 (2)	2027 (2)
Büyüme (Yüzde Değişim)					
Dünya	3,5	3,1	3,4	0,0	0,2
Gelişmiş Ekonomiler	2,0	2,1	1,8	0,3	0,1
ABD	2,3	2,3	2,3	0,0	0,2
Japonya	1,2	0,7	0,7	0,0	0,1
Avro Bölgesi	1,2	1,1	1,2	0,0	0,0
Almanya	0,2	1,3	1,1	0,5	-0,1
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	4,5	3,7	4,4	-0,2	0,2
Yükselen ve Gelişmekte Olan Avrupa	2,0	1,7	2,1	-0,3	0,0
Rusya	1,0	0,9	0,9	-0,2	-0,2
Gelişmekte Olan Asya	5,6	5,1	4,9	0,2	0,1
Çin	5,0	4,5	4,0	0,1	0,0
Hindistan	7,8	7,0	7,0	0,5	0,5
Latin Amerika ve Karayipler	2,5	2,3	2,5	0,0	-0,2
Brezilya	2,3	2,2	1,9	0,3	-0,1
Sahra Altı Afrika	4,5	4,5	4,5	0,2	0,1
Dünya Ticaret Hacmi (Yüzde Değişim)	5,0	4,6	4,7	1,8	0,9
Mal ve Hizmet İthalatı					
Gelişmiş Ekonomiler	4,7	5,0	4,2	2,4	1,1
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	5,4	4,0	5,1	1,3	0,2
Tüketici Fiyatları (Yıllık Ortalama, Yüzde Değişim)	4,1	4,7	4,1	0,3	0,4
Gelişmiş Ekonomiler	2,5	3,1	2,7	0,3	0,5
ABD	2,7	3,6	2,8	0,4	0,7
Avro Bölgesi	2,1	3,1	2,8	0,5	0,6
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	5,2	5,7	5,1	0,2	0,5
İşsizlik Oranı (Yüzde)					
Gelişmiş Ekonomiler	4,7	4,7	4,6	-0,1	-0,1
ABD	4,3	4,2	4,0	-0,2	-0,2
Avro Bölgesi	6,3	6,3	6,3	0,1	0,2
Yapısal Genel Devlet Bütçe Dengesi / GSYH (Yüzde)					
ABD	-7,9	-8,0	-7,7	-0,6	-0,4
Avro Bölgesi	-2,9	-3,5	-3,6	-0,3	-0,2
Genel Devlet Brüt Borç Stoku / GSYH (Yüzde)					
ABD	124,4	126,8	128,7	1,0	0,1
Avro Bölgesi	87,3	88,0	88,5	0,2	0,1
Ortalama Petrol Fiyatları (ABD Doları/Varil) (3)	67,7	95,7	87,4	13,5	11,4

Kaynak: IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporu Ekim 2026
(1) Tahmin
(2) IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporu Nisan 2026 Güncellemesinden Farklar
(3) West Texas Intermediate, Dated Brent ve Dubai Fateh tipi ham petrollerin ortalama fiyatıdır.

2025 yılında ticaretteki korumacı politikaların yaygınlaşmasına rağmen küresel ticaret görece güçlü bir seyir izlemiştir. Bu gelişmede öne çekilen ithalat talebi ve teknoloji yoğun ticaretteki hızlı artış etkili olurken dünya mal ve hizmet ticaret hacminde 2025 yılında yüzde 5,0 oranında büyüme kaydedilmiştir. Açıklanan son IMF tahminlerine göre tarifelerin olumsuz etkileri ve üretim zincirlerindeki uyum sürecinin etkisiyle küresel mal ve hizmet

ticaretindeki artışın 2026 yılında yüzde 4,6'ya gerilemesi, teknoloji kaynaklı ticaret akımlarındaki güçlü seyrin desteğiyle 2027 yılında ise yüzde 4,7 düzeyinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2025 yılında petrol fiyatları bir önceki yıla kıyasla belirgin şekilde gerilemiştir. Nisan ayında ABD'nin geniş kapsamlı yeni tarifeler açıklaması ve OPEC+'nın üretim kesintilerini beklenmedik şekilde geri alması fiyatlar üzerinde aşağı yönlü baskı oluşturmuştur. Bu gelişmelerle ortalama petrol fiyatı 2025 yılında yüzde 14,4 oranında gerileyerek varil başına 67,74 dolar olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılında ise Orta Doğu'daki savaşla birlikte petrol fiyatları sert ve dalgalı bir yükseliş sergilemiştir. Ocak ve Şubat aylarında ABD'nin İran'a saldırı düzenleyeceğine yönelik söylentilerle yaklaşık yüzde 10 artan petrol fiyatları Hürmüz Boğazı'ndan sevkiyatların neredeyse durmasıyla Mart ayı sonunda varil başına 126 dolarla zirveye ulaşmıştır. Haziran ayı başında 100 dolar civarında dengelenen fiyatlar Haziran ortasında İran ile ABD arasında imzalanan mutabakat zaptının ardından Boğaz'ın kısa süreliğine açılmasıyla 68 dolara kadar gerilemiştir. Ancak kısa süreli ateşkesin yerini Kızıldeniz'e yayılan düşük yoğunluklu bir çatışmaya bırakmasıyla rafine ürün fiyatları savaş öncesine göre yüzde 70 ile yüzde 95 arasında daha yüksek seyretmiştir. IMF'nin son tahminlerinde Hürmüz Boğazı'ndaki sevkiyatların 2027 yılı Mart ayında yeniden başlayacağı varsayımıyla ortalama petrol fiyatlarının 2026 yılında yüzde 41,3 oranında artarak varil başına 95,74 dolar olması, 2027 yılında ise yüzde 8,7 oranında azalarak 87,39 dolara gerilemesi öngörülmektedir.

Küresel manşet enflasyon 2022 yılının son çeyreğinden bu yana süren düşüş eğilimini 2025 yılında da korumuş ancak 2026 yılında Orta Doğu'daki savaşın yol açtığı enerji ve gıda fiyatı artışlarıyla dezenflasyon süreci kesintiye uğramıştır. Hürmüz Boğazı'nın kapanmasıyla yükselen enerji fiyatları manşet enflasyonu yeniden artırırken kısa süreli ateşkesin ardından enerji fiyatlarının tekrar yükselmesiyle birlikte küresel manşet enflasyon Ağustos ayında ivme kazanmıştır. Çekirdek enflasyon ise genel olarak ılımlı seyretmekle birlikte bazı gelişmiş ekonomilerde hızla yükselen yarı iletken maliyetleri çekirdek mal fiyatlarına yansımaya başlamıştır. Bu çerçevede güncel tahminlere göre küresel enflasyonun 2025 yılındaki yüzde 4,1 seviyesinden 2026 yılında yüzde 4,7'ye yükselmesi, 2027 yılında ise yeniden yüzde 4,1'e gerilemesi beklenmektedir. Gelişmiş ekonomilerde ortalama tüketici enflasyonunun 2025 yılındaki yüzde 2,5 seviyesinden 2026 yılında yüzde 3,1'e yükseleceği öngörülmektedir. Bu ekonomiler arasında ABD'de enflasyonun yüzde 2,7'den yüzde 3,6'ya, Avro Bölgesi'nde ise yüzde 2,1'den yüzde 3,1'e çıkması beklenmektedir. Diğer taraftan yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde 2025 yılında yüzde 5,2 olan yıllık ortalama tüketici fiyatları artışının 2026 yılında yüzde 5,7 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Küresel ölçekte para politikasında 2024 yılında başlayan gevşeme döngüsü 2026 yılında enerji kaynaklı enflasyon baskılarıyla birlikte yerini yeniden sıkılaştırmaya bırakmıştır. 2025 yılında ticaret politikalarına ilişkin belirsizlikler ve artan gümrük tarifelerinin etkisiyle parasal gevşeme süreci ülkeler arasında farklı hızlarda ilerlemiştir. Bu dönemde ABD Merkez Bankası (Fed) politika faizinde toplamda 75 baz puan indirim yaparak yılı yüzde 3,75 seviyesinde tamamlarken Avrupa Merkez Bankası (AMB) düşen enerji fiyatları ve zayıf iç talebin etkisiyle faiz indirimlerine devam ederek politika faizini yüzde 2,15'e indirmiştir. 2026 yılında ise Orta Doğu'daki savaşın yol açtığı enerji fiyatı artışları ve dezenflasyon

sürecinin kesintiye uğraması para politikası kararlarını şekillendiren başlıca unsur olmuştur. Bu doğrultuda AMB Haziran ayında 2023 yılından sonra ilk kez faiz artırımına giderek politika faizini yüzde 2,40 seviyesine, Eylül ayında yaptığı ilave artışla ise yüzde 2,65 seviyesine yükseltmiştir. Fed ise yılın ilk yarısında politika faizini sabit tuttuktan sonra artan enflasyonist baskılar nedeniyle politika faizini yüzde 4,0 düzeyine yükseltmiştir. IMF tahminlerine göre çekirdek enflasyonun ABD ve Avro Bölgesi'nde ancak 2028 yılının ortasında hedef seviyeye dönmesi beklenmektedir. Önümüzdeki dönemde enerji fiyatlarının seyri ve enflasyondaki yeniden yükselişin para politikası patikası ile finansal koşullar üzerinde belirleyici olmaya devam edeceği değerlendirilmektedir.

Art arda gelen şoklara rağmen gelişmiş ekonomilerde işgücü piyasaları genel olarak dirençli seyrini korurken Fransa gibi büyümenin zayıf seyrettiği ekonomilerde işsizlik oranlarında artış görülmektedir. Bu çerçevede 2026 yılında işsizlik oranının gelişmiş ekonomilerde yüzde 4,7 olması beklenmektedir. Bu ekonomiler arasında söz konusu oranın ABD'de yüzde 4,2, Avro Bölgesi'nde yüzde 6,3, Almanya'da yüzde 4,0, Fransa'da yüzde 8,4, İspanya'da yüzde 9,8, Japonya'da yüzde 2,5 ve Birleşik Krallık'ta yüzde 5,3 olarak gerçekleşmesi tahmin edilmektedir. Yükselen ve gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında ise Çin'de yüzde 5,1, Brezilya'da yüzde 6,2 ve Güney Afrika'da ise yüzde 33,2 olması öngörülmektedir.

Önümüzdeki dönemde Orta Doğu'daki savaşın uzaması ya da tırmanması ile ticaret gerilimlerinin yeniden alevlenme olasılığı, küresel ekonomik görünüm üzerindeki aşağı yönlü riskleri canlı tutmaktadır. ABD'de büyüme güçlü özel tüketim ve teknoloji yatırımlarının desteğiyle dirençli seyrini korurken Avro Bölgesi'nde yüksek enerji fiyatları ve zayıf tüketici güveni büyümeyi sınırlamakta olup Çin ekonomisi ise yüksek petrol fiyatları, uzun süren belirsizlik ve gayrimenkul sektöründeki sorunlar nedeniyle yavaşlamaktadır. Enflasyonun beklenenden daha kalıcı olması ve para politikalarının öngörülenden daha uzun süre sıkı kalması, yapay zekâ yatırımlarına yönelik iyimser beklentilerin zayıflamasıyla finansal piyasalarda sert bir düzeltme yaşanması ve yüksek kamu borcu öne çıkan diğer risk unsurlarıdır. IMF'ye göre 2027 yılında küresel enflasyonun yüzde 5'i aşma olasılığı yüzde 35'e yükselmiştir. Savaşın varsayılandan uzun sürmesi ve uzun vadeli faizlerin yükselmesini içeren olumsuz senaryoda ise petrol fiyatlarının 2026 yılının son çeyreğinden 2027 yılının ilk çeyreğine kadar varil başına 130 dolara ulaşmasıyla 2027 yılında küresel büyümenin 0,5 puan daha düşük, enflasyonun ise 1,1 puan daha yüksek gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bunun yanı sıra kamu borcunun 2025-2031 döneminde gelişmiş ekonomilerde millî gelire oranının yüzde 108'den yüzde 115'e, gelişmekte olan ekonomilerde ise yüzde 74'ten yüzde 84'e yükselmesi beklenmekte olup artan borçlanma maliyetleriyle birlikte politika alanı daralmaktadır. Aşırı hava olayları ve El Nino etkisiyle derinleşen kuraklık ve su stresi ise gıda ve emtia fiyatları üzerinden enflasyon ve büyüme üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu nedenle küresel ölçekte eş güdümlü politika adımları, açık, şeffaf ve öngörülebilir ticaret kuralları, güvenilir orta vadeli mali uyum planlarıyla mali alanın yeniden oluşturulması, para politikasının fiyat istikrarına odaklanması ile enerji güvenliğinin güçlendirilmesi ekonomik kırılganlıkları azaltmak açısından önem taşımaktadır.

Bu çerçevede 2025 yılında yüzde 3,5 oranında büyüyen küresel ekonominin Orta Doğu'daki savaşın yol açtığı enerji şokuna rağmen dirençli görünümünü koruyarak 2026

yılında yüzde 3,1 oranında, enerji piyasalarının kademeli olarak normalleşmesi varsayımıyla 2027 yılında ise yüzde 3,4 oranında büyümesi tahmin edilmektedir.

2. TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER VE HEDEFLER

2025 yılında küresel ticarette güçlenen korumacılık eğilimleri, ticaret politikalarına ilişkin belirsizlikler ve jeopolitik risklere rağmen Türkiye ekonomisi, makroekonomik istikrarı güçlendiren politikaların desteğiyle dayanıklılığını korumuş ve dezenflasyon süreciyle uyumlu olarak dengeli bir görünüm içinde yüzde 3,7 oranında büyümüştür. 2023 yılındaki depremlerin ardından yürütülen yeniden imar ve inşa faaliyetleri, yıl boyunca inşaat yatırımlarının yüksek seyrini sürdürmesine katkı sağlayarak iktisadi faaliyeti desteklemeye devam etmiştir. Yılın tamamında inşaat dâhil hizmetler sektörü güçlü seyrini koruyarak büyümenin temel itici gücü olmayı sürdürürken sanayi sektörü de GSYH büyümesini destekleyen diğer bir sektör olmuştur. Tarım sektörü ise bu dönemde olumsuz iklim koşullarının etkisiyle daralmıştır.

2025 yılında yüzde 3,7 oranında gerçekleşen büyümeye 2,9 puan katkı sunan özel tüketim harcamalarının öncülüğünde toplam tüketim harcamaları yüzde 3,6 oranında artış kaydetmiştir. Aynı dönemde yüzde 7,3 oranında güçlü bir artış gösteren toplam sabit sermaye yatırımları büyümeye 1,9 puanlık önemli bir katkı sağlarken net mal ve hizmet ihracatı büyüme üzerinde 1,1 puanlık negatif etki oluşturmuştur.

2025 yılında küresel ticarette korumacılık eğilimlerine rağmen sanayi sektörü yıl genelinde yüzde 3,5 oranında artmıştır. Hizmetler sektörü katma değeri de yüzde 4,3 oranında artarak büyümenin ana sürükleyicisi olmaya devam etmiştir. Tarım sektörü katma değeri ise yüzde 8,5 oranında azalarak büyümeyi sınırlayıcı etkide bulunmuştur. Yıl genelindeki yüzde 3,7'lik büyümeye katkı açısından bakıldığında tarım sektörü 0,5 puan negatif etki oluştururken sanayi ve hizmetler sektörleri ise sırasıyla 0,7 puan ve 2,8 puan katkı sağlamıştır.

2026 yılının ilk çeyreğinde, jeopolitik gerilimlerin küresel ticaret ve emtia piyasaları üzerindeki olumsuz etkileri dış talebi ve üretim koşullarını baskılamıştır. Yurt içinde ise sıkı politika duruşunun sürdüğü bu dönemde iktisadi faaliyet ılımlı bir performans sergilemiş ve GSYH yüzde 2,6 oranında büyümüştür. Yılın ikinci çeyreğinde ise iç talepteki yavaşlamaya karşın net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısının pozitife dönmesiyle GSYH yüzde 2,3 oranında artış kaydetmiştir. Yılın ilk yarısında, sanayi sektörü GSYH büyümesine 0,2 puan katkı sunarken inşaat dâhil hizmetler sektörü 1,7 puan katkı vermiştir. Tarım sektörü ise önceki yıl yaşanan daralmanın ardından toparlanarak büyümeye 0,3 puan katkıda bulunmuştur.

2026 yılının ilk yarısında özel tüketim harcamaları yüzde 4,3 oranında artarken büyümeye 3,0 puanlık katkı yapmış, kamu tüketim harcamaları ise yüzde 0,5 oranında azalışla büyümeye 0,1 puan negatif etkide bulunmuştur. Böylece yılın ilk yarısında toplam tüketim harcamaları yüzde 3,5 oranında artmış ve büyümeye 2,9 puan katkı vermiştir. Toplam sabit sermaye yatırımları aynı dönemde yüzde 1,8 oranında artarak büyümeye 0,5 puan katkı sağlamış ve bu katkının 0,3 puanı makine ve teçhizat yatırımlarından gelmiştir. Net mal ve hizmet ihracatı ise ilk yarıda büyüme üzerinde 0,9 puanlık negatif etkide bulunmuştur.

2026 yılının ikinci yarısında, sürdürülen sıkı politika bileşiminin yurt içi harcamalardaki artışı kontrol altında tutması ve kamu harcamalarının büyümeye katkısının sınırlı kalması beklenmektedir. Diğer taraftan, jeopolitik risklerin devam ettiği bir ortamda küresel ticaret ve emtia piyasalarındaki koşulların aşamalı olarak iyileşmesiyle ihracattaki toparlanmanın ithalat artışını büyük ölçüde dengelemesi ve net dış talebin büyümeye negatif katkısının sınırlı düzeye gerilemesi beklenmektedir. Bu görünüm altında, iç ve dış talep arasındaki dengenin güçlenmesiyle Türkiye ekonomisinin 2026 yılında yüzde 3,3 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir.

2025 yılında, ABD'nin gümrük tarifelerinde yaptığı artışlar ve bu adımlara karşı uygulanan misilleme tedbirlerinin neden olduğu belirsizliğe rağmen küresel ticaret, beklentilerin üzerinde bir performans sergilemiştir. Tarife artışları öncesinde öne çekilen ithalat talebi ve yapay zekâ bağlantılı yatırımların katkısıyla küresel mal ve hizmet ticaret hacmi yüzde 5,0 oranında artmıştır. Korumacılık eğilimlerinin güçlendiği bu konjonktürde Türkiye'nin ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 4,4 artarak 273,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Altın fiyatlarındaki yükselişin etkisiyle mal ithalatı yüzde 6,2 oranında artarken enerji fiyatlarının görece ılımlı seyri ithalat artışını sınırlamıştır. Böylece toplam mal ithalatı 365,4 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Turizm sektöründeki güçlü performansın katkısıyla seyahat gelirleri yüzde 6,7 artarak 60 milyar dolara ulaşmıştır. Bu gelişmeler sonucunda cari işlemler açığı 2025 yılında 30,3 milyar dolar, açığın GSYH'ya oranı ise yüzde 1,9 olarak gerçekleşmiştir.

2026 yılında Orta Doğu'daki savaşın enerji ve emtia piyasalarında yol açtığı arz şokları ile başlıca ticaret ortaklarındaki ekonomik zayıflama dış talep koşullarını olumsuz etkilemiştir. Buna rağmen Türkiye'nin ihracatındaki artış eğilimi korunmuştur. Yılın ilk sekiz ayında ihracat, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,0 artarak 185 milyar dolara ulaşmıştır. İhracatın 2026 yılının tamamında yüzde 3,2 artışla 282 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Enerji fiyatlarındaki yükselişin etkisiyle ithalat ise yılın ilk sekiz ayında yüzde 5,3 artarak 250,8 milyar dolar seviyesinde kaydedilmiştir. İthalatın yıl genelinde yüzde 5,9 artışla 387 milyar dolar seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

2026 yılının ilk sekiz ayında seyahat gelirleri, bölgedeki jeopolitik gelişmelere rağmen bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,1 artarak 39,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Seyahat gelirlerinin yıl genelinde 60 milyar dolar düzeyinde olması öngörülmektedir. Cari işlemler açığı ise yılın ilk sekiz ayında, bir önceki yılın aynı dönemindeki 19,7 milyar dolar seviyesinden 31,5 milyar dolara yükselmiştir. Enerji ithalatındaki artışın etkisiyle cari işlemler açığının 2026 yılı sonunda 47,5 milyar dolar düzeyinde gerçekleşeceği ve GSYH'ya oranının yüzde 2,6 olacağı tahmin edilmektedir. Altın ve enerji hariç cari işlemler dengesinin ise yaklaşık 21 milyar dolar fazla vermesi ve söz konusu fazlanın GSYH'ya oranının yüzde 1,2 olması beklenmektedir.

Bir önceki yıla göre 2025 yılında toplam istihdam 54 bin kişi azalırken tarım dışı istihdam ise 213 bin kişi artmıştır. İşgücüne katılma oranı yıllık bazda 0,7 puan gerilemiş, işsizlik oranı ise 0,4 puan azalarak yüzde 8,3 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yılda genç nüfusta işsizlik oranı 1 puan azalışla yüzde 15,3'e gerilemiştir.

2026 yılı Ağustos ayı itibarıyla istihdam edilenlerin sayısı 33 milyon 301 bin kişi, istihdam oranı yüzde 49,6, işsizlik oranı ise yüzde 7,7 seviyesindedir. 2026 yılı geneli işsizlik oranının yüzde 8,1 olması beklenmektedir.

Yurt içi tasarrufların GSYH'ya oranı 2025 yılında yüzde 29,9 olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılında ise bu oranın, bir önceki yıla göre 0,3 puan artarak yüzde 30,2 olacağı tahmin edilmektedir.

2025 yılının ilk yarısında tüketici enflasyonundaki gerilemede sıkı para politikası duruşu, ılımlı talep koşulları ve başta petrol olmak üzere gerileyen emtia fiyatları etkili olmuştur. Bu dönemde olumsuz hava koşullarına bağlı arz şokları gıda fiyatlarında dönemsel oynaklığa yol açarken kira ve eğitim başta olmak üzere geriye dönük endeksleme eğiliminin güçlü olduğu kalemler hizmet enflasyonunun görece yüksek seyretmesine neden olmuştur. Yılın ikinci yarısında dezenflasyon süreci devam etmekle birlikte üçüncü çeyrekte gıda arz şokları ve emtia fiyatlarındaki dalgalı seyir nedeniyle geçici bir yavaşlama görülmüş, son çeyrekte söz konusu etkilerin zayıflaması ve para politikasının gecikmeli etkilerinin daha belirgin hissedilmesiyle yıllık tüketici enflasyonu yeniden gerileme eğilimine girmiştir. Tüketici fiyatları yıllık enflasyonu 2025 yılını bir önceki yıl sonuna göre 13,5 puanlık düşüşle yüzde 30,9 seviyesinde tamamlamıştır.

2026 yılı Ocak-Eylül döneminde birikimli TÜFE artış oranı yüzde 24,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde jeopolitik gelişmelere bağlı olarak artan enerji fiyatları enflasyon görünümünde öne çıkmıştır. Hizmet fiyatlarındaki yüksek seyir ile yönetilen-yönlendirilen fiyat ayarlamaları da birikimli TÜFE artış oranında belirleyici olurken gıda fiyatlarında işlenmemiş gıda öncülüğünde dalgalı bir görünüm izlenmiştir. Döviz kurundaki görece istikrarlı seyir ise temel mal fiyatlarındaki artışı sınırlamıştır. Bu gelişmeler neticesinde Eylül ayında TÜFE yıllık artış hızı yüzde 29,7 olarak kaydedilmiştir.

Para ve maliye politikalarındaki sıkı duruş, güçlü politika eş güdümü, iç talepteki dengelenme ve arz yönlü tedbirlerin katkısıyla enflasyondaki düşüşün yılın geri kalanında sürmesi beklenmektedir. Bu çerçevede TÜFE yıllık artış oranının 2026 yılı sonunda OVP tahminiyle uyumlu olarak yüzde 28,4 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2.1. BÜYÜME VE İSTİHDAM

2.1.1. GSYH ve Sektörel Büyüme Hızları

a) Mevcut Durum

Türkiye ekonomisi, 2025 yılında sıkı finansal koşullar ile küresel ticarette korumacı eğilimler ve jeopolitik belirsizliklerin devam ettiği bir ortamda büyümesini sürdürmüştür. Deprem bölgesindeki yeniden inşa faaliyetlerinin desteğiyle inşaat yatırımları güçlü seyrini korurken makine ve teçhizat yatırımlarındaki toparlanma da sabit sermaye yatırımlarındaki artışı desteklemiştir. Bu çerçevede, özel tüketimin yüzde 3,1, sabit sermaye yatırımlarının yüzde 5,7 oranında arttığı yılın ilk yarısında yüzde 3,7 oranında büyüme kaydedilmiştir. Yılın ikinci yarısında ise özel tüketim artışı yüzde 5,0'a, sabit sermaye yatırımlarındaki artış yüzde 8,7'ye yükselmiştir. Buna karşılık net mal ve hizmet ihracatının büyümeye negatif etkisinin 1,2 puan olması ve tarımsal üretimdeki daralmanın derinleşmesiyle GSYH büyümesi yüzde 3,7 ile ilk yarıdaki seviyesini korumuştur. Bu dönemde inşaat dâhil hizmetler sektörü büyümeyi desteklemeyi sürdürürken sanayi sektörü katma değer artışı ilk yarıdaki yüzde 2,8 seviyesinden yüzde 4,2'ye yükselmiştir. Yıl genelinde ise özel tüketim yüzde 4,1, sabit sermaye yatırımları yüzde 7,3 oranında artmış ve net mal ve hizmet ihracatının büyümeyi 1,1 puan sınırlandırmasına rağmen Türkiye ekonomisi yüzde 3,7 oranında büyümüştür. Aynı

dönemde katma değer, inşaat dâhil hizmetler sektöründe yüzde 4,3, sanayi sektöründe yüzde 3,5 oranında artmıştır. Hizmetler sektöründeki büyümede, yüzde 11,0 oranında genişleyen inşaat sektörünün yanı sıra ticaret, ulaştırma ve konaklama faaliyetlerindeki yüzde 4,7 oranındaki artış etkili olmuş bilgi ve iletişim faaliyetleri yüzde 7,9 oranındaki büyümeyle öne çıkmıştır. Tarım sektörü katma değeri ise kuraklığın yol açtığı üretim kayıpları nedeniyle yüzde 8,5 oranında daralarak büyümeyi sınırlandırmıştır.

TABLO I: 2- Katma Değer Artış Hızları ve Sektörlerin GSYH İçindeki Payları

	2025				2026		Yıllık			
	I	II	III	IV	I	II	2024	2025	2026 (1)	2027 (2)
	(Zincirlenmiş Hacim, Yüzde Değişme)									
Tarım	0,0	-4,5	-12,4	-6,2	4,8	13,3	5,1	-8,5	9,3	2,8
Sanayi	-1,0	6,7	7,3	1,4	-0,5	2,4	0,8	3,5	2,3	4,2
Hizmetler (3)	3,5	5,2	4,8	3,7	3,5	1,6	3,7	4,3	3,2	4,3
GSYH	2,6	4,8	3,9	3,5	2,6	2,3	3,5	3,7	3,3	4,2
	(Cari Fiyatlarla, Yüzde Pay) (4)									
Tarım	2,4	3,9	8,8	4,8	2,6	4,2	5,8	5,2	5,3	5,0
Sanayi	19,1	18,9	17,8	18,4	18,0	18,6	19,8	18,5	18,5	18,6
Hizmetler	67,5	66,1	62,6	64,7	68,6	67,0	63,3	65,0	65,1	65,3

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB), TÜİK
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) SBB hesaplaması olup inşaat sektörü dâhildir.
(4) Vergi-sübvansiyon kalemine tabloda yer verilmemiştir.

2026 yılının ilk yarısında GSYH yüzde 2,5 oranında büyümüştür. Bu dönemde katma değer, tarım, sanayi ve inşaat dâhil hizmetler sektörlerinde sırasıyla yüzde 10,0, yüzde 0,9 ve yüzde 2,5 oranlarında artış kaydedilmiştir.

2026 yılının üçüncü çeyreğine ilişkin öncü göstergeler, sanayi sektöründe büyümenin ılımlı seyrettiğine işaret etmektedir. Jeopolitik gelişmelerin dış talep ve üretim maliyetleri üzerindeki etkilerinin sürdüğü bu dönemde göstergeler farklılaşan bir görünüm sunmaktadır. Sanayi üretim endeksi, yılın ilk çeyreğindeki yüzde 1,4 oranındaki daralmanın ardından ikinci çeyrekte yüzde 1,9 oranında artmıştır. Bununla birlikte, sanayi üretimi yıllık bazda Temmuz ayında yüzde 0,2 azalırken Ağustos ayında yatay seyretmiştir. Kapasite kullanım oranı üçüncü çeyrekte yüzde 73,9 ile geçen yılın aynı dönemindeki seviyesini korurken aylık bazda Ağustos ayındaki yüzde 73,5 seviyesinden Eylül ayında yüzde 74,2'ye yükselmiştir. İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) ise ikinci çeyrekteki 47,5 seviyesinden üçüncü çeyrekte geçen yılın aynı dönemine göre iyileşerek 47,9'a yükselmiştir. Yılın kalan döneminde, küresel iktisadi faaliyet ve emtia piyasalarında kademeli normalleşme varsayımı altında net dış talebin büyümeyi sınırlayıcı etkisinin azalması beklenmektedir. Bu çerçevede, yılın ilk yarısında yüzde 2,5 olan GSYH büyümesinin ikinci yarıda yüzde 4,0'a yükselmesi ve 2026 yılının tamamında yüzde 3,3 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. Yıl genelinde katma değer artışının sanayi sektöründe yüzde 2,3, inşaat dâhil hizmetler sektöründe yüzde 3,2 ve tarım sektöründe yüzde 9,3 olması beklenmektedir.

b) Hedefler

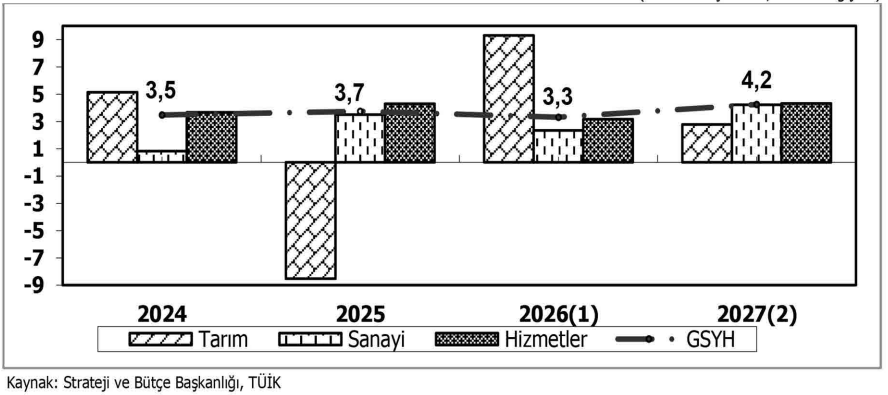
2027 yılında, Orta Vadeli Program (2027-2029) çerçevesinde Türkiye ekonomisinin yüzde 4,2 oranında büyümesi öngörülmektedir. Bu dönemde fiyat istikrarının kalıcı olarak tesis edilmesi temel öncelik olmaya devam ederek para, maliye ve gelirler politikalarının güçlü eş güdümüyle talep koşullarının enflasyonist olmayan bir patikada seyretmesi sağlanacaktır. Makroekonomik istikrarın güçlendirilmesine yönelik politika duruşunun, üretim potansiyelini artıran arz yönlü yapısal dönüşüm adımlarıyla desteklenmesiyle dengeli, sürdürülebilir ve istihdam oluşturma kapasitesi yüksek bir büyüme patikası gözetilecektir.

Ekonominin üretim yapısının niteliğinin artırılması amacıyla yatırım, istihdam, üretim ve ihracat kapasitesinin geliştirilerek dış şoklara karşı dayanıklılığının artırılmasına yönelik seçici ve hedef odaklı aktif sanayi politikaları uygulanacaktır. Ar-Ge ve yenilik ekosisteminin güçlendirilmesine yönelik teknoloji yoğun üretim alanlarına yatırımlar desteklenecek, yapay zekâ başta olmak üzere ileri teknolojilerin üretim süreçlerinde yaygınlaştırılması ve yeşil ve dijital dönüşümün hızlandırılmasıyla yüksek katma değerli üretim ve küresel rekabet gücü artırılacaktır. Kritik girdilerde dışa bağımlılığın azaltılması ve arz güvenliğinin güçlendirilmesiyle ekonomik dayanıklılık pekiştirilirken iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesine devam edilecek, kamu yatırımlarının özel sektör yatırımlarını tamamlayıcı rolü korunacaktır.

Sanayide finansmana erişimin kolaylaştırılması ve uzun vadeli tedarik imkânlarının geliştirilmesiyle özel sektörün yatırım ve üretim faaliyetlerinin desteklenmesi öngörülmektedir. Hizmetler sektöründe bilgi ve teknolojiye dayalı faaliyetlerin artırılması, turizm, lojistik, sağlık ve eğitim gibi alanlarda hizmet kalitesinin ve ihracat kapasitesinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Tarımda ise üretim planlaması, modern sulama altyapısı ve teknoloji kullanımının yaygınlaştırılmasıyla verimliliğin yükseltilmesi, iklim kaynaklı risklerin azaltılması ve sektörün büyümeye katkısının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

GRAFİK I: 1- Sektörel Büyüme Hızları

(Zincirlenmiş Hacim, Yüzde Değişme)

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

TABLO I: 3- Temel Ekonomik Büyüklükler

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 (1)	2027 (2)
BÜYÜME VE İSTİHDAM (Yüzde Değişme)									
Toplam Tüketim (3)	2,0	3,5	13,3	14,0	9,1	3,8	3,6	3,5	4,0
Kamu	1,7	0,3	1,4	5,1	5,7	4,2	4,8	2,6	2,8
Özel	2,1	4,0	15,1	15,2	9,5	3,7	3,5	3,7	4,2
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı (3)	-12,1	6,9	7,2	4,4	7,3	2,7	7,3	3,1	4,0
Kamu	-28,5	-3,0	5,9	20,9	13,3	7,8	10,2	5,4	6,3
Özel	-9,6	8,1	7,4	2,6	6,6	2,1	6,9	2,8	3,7
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı / GSYH (Yüzde)	26,5	28,0	28,4	30,5	32,9	31,3	30,7	31,8	31,4
Toplam Yurt İçi Tasarruf / GSYH (Yüzde)	29,5	30,0	33,7	34,0	31,8	29,8	29,9	30,2	30,3
Net Mal ve Hizmet İhracatı (4)	2,4	-5,8	5,0	0,9	-3,0	1,0	-1,1	-0,5	0,0
Toplam Mal ve Hizmet İhracatı (3)	4,7	-16,4	25,1	10,5	-2,3	0,4	-0,6	-3,0	3,5
Toplam Mal ve Hizmet İthalatı (3)	-5,4	6,8	2,1	8,3	12,1	-4,1	4,6	-0,8	4,0
GSYH (3)	1,3	1,8	11,8	5,4	5,0	3,5	3,7	3,3	4,2
GSYH (Milyon TL, Cari Fiyatlarla)	4 402 050	5 141 711	7 433 800	15 325 857	27 091 469	44 675 973	63 240 524	85 345 707	111 206 807
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	775	730	828	925	1 153	1 361	1 602	1 821	1 984
Kişi Başı Millî Gelir (GSYH, Dolar)	8 992	8 397	9 424	10 434	13 008	15 356	18 103	20 523	22 285
Kişi Başı Millî Gelir (SAGP, GSYH, Dolar) (5)	27 796	28 003	30 758	38 276	41 572	43 626	44 106	47 385	50 643
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	82 579	83 385	84 147	84 980	85 326	85 518	85 825	86 321	86 856
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	52,9	49,1	51,4	53,1	53,3	54,2	53,5	52,9	53,4
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	28 042	26 695	28 797	30 752	31 632	32 620	32 566	32 579	33 236
İşsizlik Oranı (Yüzde)	13,7	13,1	12,0	10,4	9,4	8,7	8,3	8,1	8,0
DIŞ TİCARET (Milyar Dolar)									
İhracat (GTS)	180,8	169,6	225,2	254,2	255,6	261,8	273,2	282,0	292,0
İthalat (GTS)	210,3	219,5	271,4	363,7	362,0	344,0	365,4	387,0	397,0
Dış Ticaret Dengesi (GTS)	-29,5	-49,9	-46,2	-109,5	-106,3	-82,2	-92,2	-105,0	-105,0
Cari İşlemler Dengesi	15,0	-31,0	-7,1	-46,7	-41,8	-13,6	-30,3	-47,5	-38,5
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (Yüzde)	1,9	-4,2	-0,9	-5,0	-3,6	-1,0	-1,9	-2,6	-1,9
KAMU FİNANSMANI (GSYH'ya Oran, Yüzde)									
Genel Devlet Gelirleri	32,5	31,8	30,1	27,3	29,6	31,0	32,1	31,9	31,4
Genel Devlet Harcamaları	35,5	35,7	32,7	28,1	34,7	35,7	34,2	34,6	34,7
Genel Devlet Borçlanma Gereği	3,0	3,9	2,6	0,8	5,1	4,6	2,1	2,7	3,3
Genel Devlet Faiz Harcamaları	2,5	2,8	2,6	2,1	2,6	3,0	3,4	3,4	3,7
Program Tanımlı Genel Devlet Dengesi	-3,4	-3,2	-1,5	-0,1	-3,7	-2,8	0,4	-0,2	-0,6
Kamu Kesimi Borçlanma Gereği	3,2	3,9	2,5	2,3	5,5	5,8	2,5	3,1	3,2
Program Tanımlı Kamu Kesimi Dengesi	-3,6	-3,2	-1,4	-1,7	-4,1	-3,9	0,0	-0,6	-0,4
AB Tanımlı Genel Devlet Nominal Borç Stoku	31,2	38,3	38,9	29,4	28,3	23,6	23,7	21,8	21,7
FİYATLAR (Yüzde Değişme) (6)									
GSYH Deflatörü	14,2	14,7	29,3	95,5	68,3	59,4	36,5	30,6	25,0
TÜFE Yıl Sonu	11,8	14,6	36,1	64,3	64,8	44,4	30,9	28,4	21,0

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.
(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program (3) Zincirlenmiş hacim yüzde değişim, kamu ve özel sektörler Strateji ve Bütçe Başkanlığı verileridir. (4) Büyümeye katkı olarak verilmektedir. (5) OECD verileridir.
(6) 2026-2027 verileri Program tahminleridir.

TABLO I: 4- Fert Başına GSYH

Yıllar	Yıl Ortası Nüfusu (1) (Bin Kişi)	(Cari Fiyatlarla) GSYH (1) (Milyon TL)	Fert Başına TL (1)	Fert Başına Dolar (1)	Satın Alma Gücü Paritesi (SAGP) (Dolar/TL) (2)	SAGP'ye Göre Fert Başına GSYH (Dolar) (3)
1995	59 756	10 760	180	3 899	0,02	10 167
1996	60 671	20 381	336	4 118	0,03	10 845
1997	61 582	40 065	651	4 258	0,06	11 749
1998	62 464	71 969	1 152	4 447	0,13	8 940
1999	63 364	107 491	1 696	4 015	0,20	8 635
2000	64 269	171 778	2 673	4 256	0,28	9 492
2001	65 166	247 808	3 803	3 114	0,41	9 164
2002	66 003	362 907	5 498	3 616	0,59	9 300
2003	66 795	473 368	7 087	4 751	0,74	9 622
2004	67 599	584 694	8 649	6 040	0,79	10 919
2005	68 435	682 962	9 980	7 405	0,83	11 958
2006	69 295	799 460	11 537	8 008	0,84	13 705
2007	70 158	892 805	12 726	9 791	0,85	14 952
2008	71 052	1 009 221	14 204	11 089	0,88	16 142
2009	72 039	1 013 510	14 069	9 108	0,90	15 552
2010	73 142	1 176 048	16 079	10 706	0,92	17 468
2011	74 224	1 413 984	19 050	11 362	0,97	19 717
2012	75 176	1 590 049	21 151	11 738	1,02	20 739
2013	76 267	1 831 744	24 017	12 620	1,07	22 440
2014	78 054	2 062 358	26 422	12 086	1,10	23 922
2015	80 230	2 354 059	29 341	10 822	1,16	25 248
2016	81 947	2 629 988	32 094	10 621	1,24	25 860
2017	83 443	3 151 529	37 769	10 354	1,38	27 290
2018	84 961	3 806 479	44 803	9 502	1,63	27 442
2019	86 206	4 402 050	51 064	8 992	1,84	27 796
2020	86 977	5 141 711	59 116	8 397	2,11	28 003
2021	87 833	7 433 800	84 635	9 424	2,75	30 758
2022	88 629	15 325 857	172 922	10 434	4,52	38 276
2023	88 659	27 091 469	305 570	13 008	7,35	41 572
2024	88 629	44 675 973	504 077	15 356	11,55	43 626
2025	88 488	63 240 524	714 682	18 103	16,20	44 106
2026 (4)	88 747	85 345 707	961 674	20 523	20,29	47 385
2027 (5)	89 031	111 206 807	1 249 080	22 285	24,64	50 643

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK, OECD

(1) 1995-2025 yılları gerçekleşme verisi TÜİK'in KBMG hesabında kullandığı veriler olup 2026-2027 yılları Strateji ve Bütçe Başkanlığı tahminleridir. (2) OECD tarafından GSYH için hesaplanan satın alma gücü paritesidir. Tabloda OECD tarafından 9 haneli olarak verilen katsayı 2 haneli olarak gösterilmiştir. Söz konusu katsayılar OECD tarafından geriye dönük olarak her yıl revize edilmektedir. 2026-2027 yılları Strateji ve Bütçe Başkanlığı tahminleridir. (3) SAGP hesaplamasında OECD'nin 9 haneli katsayısı kullanılması nedeniyle tabloda verilen SAGP katsayısı kullanılarak SAGP'ye göre fert başına milli gelire net olarak ulaşılamaz. (4) Gerçekleşme Tahmini (5) Program

2.1.2. İstihdam

a) Mevcut Durum

2025 yılında istihdam, parasal koşullardaki sıkılaşmanın olumsuz etkilerinin belirginleşmesine rağmen dayanıklı görünümünü korumuş, önceki yıla göre sınırlı azalışla 32 milyon 566 bin kişi olmuştur. İşgücüne katılma oranı ise 0,7 puan azalarak yüzde 53,5 olmuştur. Böylece işsizlik oranı bir önceki yıla göre 0,4 puan azalarak yüzde 8,3'e gerilemiştir.

TABLO I: 5- Yıllar İtibarıyla Yurt İçi İşgücü Piyasasında Gelişmeler

(15+ Yaş, Bin Kişi)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Çalışma Çağındaki Nüfus	62 579	63 704	64 679	65 425	65 926	66 395
İşgücü	30 735	32 716	34 334	34 896	35 733	35 533
İstihdam	**26 695**	**28 797**	**30 752**	**31 632**	**32 620**	**32 566**
Tarım	4 737	4 948	4 866	4 695	4 827	4 560
Sanayi	5 482	6 143	6 663	6 711	6 746	6 578
Hizmetler (1)	16 476	17 705	19 224	20 227	21 048	21 429
İnşaat	1 546	1 777	1 846	1 997	2 162	2 224
Tarım Dışı İstihdam	21 958	23 849	25 886	26 937	27 793	28 006
İşsiz	4 040	3 919	3 582	3 264	3 113	2 966
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	**49,1**	**51,4**	**53,1**	**53,3**	**54,2**	**53,5**
İstihdam Oranı (Yüzde)	42,7	45,2	47,5	48,3	49,5	49,0
İşsizlik Oranı (Yüzde)	**13,1**	**12,0**	**10,4**	**9,4**	**8,7**	**8,3**
Genç Nüfusta İşsizlik Oranı (Yüzde)	24,9	22,6	19,4	17,4	16,3	15,3

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları
(1) İnşaat dâhildir.

2025 yılında toplam istihdam bir önceki yıla göre yüzde 0,2 oranında azalırken tarım ve sanayi sektörlerinde sırasıyla yüzde 5,5 ve yüzde 2,5 azalmış, hizmetler (inşaat dâhil) sektöründe ise yüzde 1,8 oranında artmıştır. Toplam istihdam içinde tarım, sanayi ve hizmetler (inşaat dâhil) sektörlerinin payları sırasıyla yüzde 14, yüzde 20,2 ve yüzde 65,8 olmuştur.

TABLO I: 6- İstihdam Edilenlerin İşteki Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

(Yüzde)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ücretli veya Yevmiyeli	70,0	69,9	70,5	71,2	70,9	71,7
Kendi Hesabına Çalışan	16,0	16,1	16,3	16,2	16,2	16,1
İşveren	4,4	4,6	4,5	4,6	4,6	4,7
Ücretsiz Aile İşçisi	9,5	9,4	8,7	7,9	8,2	7,6
Toplam	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları

2025 yılında bir önceki yıla göre toplam istihdam içerisinde ücretli veya yevmiyeli çalışanların ve işveren olarak çalışanların payı artarken kendi hesabına çalışanların ve ücretsiz aile işçilerinin payı gerilemiştir.

TABLO I: 7- Yurt İçi İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

(15+ Yaş, Bin Kişi)

	2025 (1)	2026 (1)
Çalışma Çağındaki Nüfus	66 330	66 921
İşgücü	35 536	35 350
İstihdam	**32 623**	**32 656**
Tarım	4 601	4 576
Sanayi	6 618	6 392
Hizmetler	19 205	19 470
İnşaat	2 198	2 217
İşsiz	2 913	2 695
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	**53,6**	**52,8**
İstihdam Oranı (Yüzde)	49,2	48,8
İşsizlik Oranı (Yüzde)	**8,2**	**7,6**
Genç Nüfusta İşsizlik Oranı (Yüzde)	15,5	13,3

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları
(1) İkinci çeyrek verileridir.

2026 yılının ikinci çeyreği itibarıyla bir önceki yılın aynı çeyreğine göre istihdam 33 bin kişi artmıştır. Aynı dönemde işsizlik oranı 0,6 puan azalarak yüzde 7,6, genç işsizlik oranı ise 2,2 puan azalarak yüzde 13,3'e gerilemiştir.

2026 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre istihdam, tarım dışı sektörlerde 58 bin kişi artarken tarımda 25 bin kişi azalmıştır. Bu dönemde istihdam sanayide 226 bin kişi azalırken hizmetlerde (inşaat dâhil) 284 bin kişi artmıştır.

Mevsim etkilerinden arındırılmış verilere göre, 2026 yılı Ağustos ayında istihdam 32 milyon 507 bin kişi, istihdam oranı ise yüzde 48,4 olmuştur. İşsizlik oranı yüzde 7,8, işgücüne katılma oranı ise yüzde 52,5 olarak gerçekleşmiştir.

2026 yılında, istihdamın bir önceki yıla göre 13 bin kişi artması, işgücüne katılma oranının ise yüzde 52,9 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu çerçevede işsizlik oranının yüzde 8,3'ten yüzde 8,1'e gerileyerek tek haneli seviyelerini koruyacağı tahmin edilmektedir.

TABLO I: 8- Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri

(15+ Yaş, Bin Kişi)

	2026 (1)	2027 (2)
Çalışma Çağındaki Nüfus	67 003	67 565
İşgücü	35 431	36 107
İstihdam	**32 579**	**33 236**
Tarım Dışı İstihdam	28 106	28 779
Tarım İstihdamı	4 472	4 457
İşsiz	2 853	2 871
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	**52,9**	**53,4**
İstihdam Oranı (Yüzde)	48,6	49,2
İşsizlik Oranı (Yüzde)	**8,1**	**8,0**

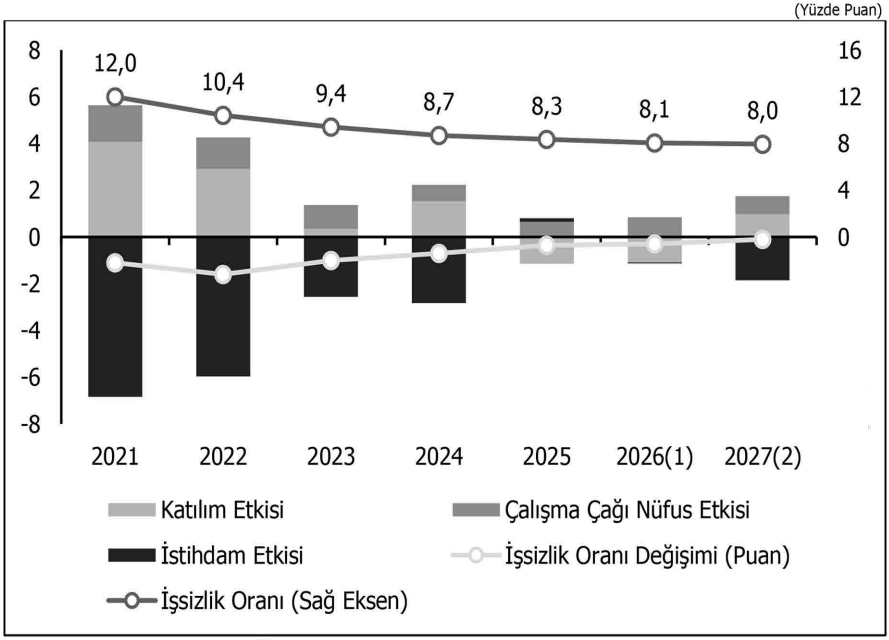
Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

b) Hedefler

2027 yılında, öngörülen büyüme oranı çerçevesinde istihdamın bir önceki yıla göre 657 bin kişi artması hedeflenmektedir. İşgücüne katılma oranının 2027 yılında 0,6 puan artarak yüzde 53,4'e ulaşacağı öngörülmektedir. Yıl genelinde istihdam artışı etkisinin işgücüne katılım ve nüfus artışı etkilerine baskın gelmesiyle işsizlik oranının yüzde 8'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

GRAFİK I: 2- İşsizlik Oranındaki Değişime Katkılar

(Yüzde Puan)

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.1.3. Ekonominin Genel Dengesi

a) Mevcut Durum

2025 yılında ekonomide toplam talebin önemli bir unsuru olan tüketim harcamalarındaki artışın olumlu katkısıyla GSYH yüzde 3,7 oranında büyümüştür. Bu dönemde, net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısı -1,1 puan, toplam tüketimin büyümeye katkısı 3,0 puan olmuştur. Sabit sermaye yatırım harcamalarındaki artış ise büyümeye 1,9 puanlık katkıda bulunmuştur. 2025 yılında özel kesim tüketim harcamalarında kaydedilen reel artış, özel harcanabilir gelir artışının üzerinde kalırken kamu kesimi tüketim harcamalarındaki reel artış ise kamu kesimi harcanabilir gelir artışının altında gerçekleşmiştir.

Zincirlenmiş hacim değerlerine göre, 2025 yılında özel tüketim harcamaları yüzde 3,5, kamu tüketim harcamaları ise yüzde 4,8 oranında artmıştır. Böylece GSYH içerisinde özel tüketimin payı bir önceki yıla göre 0,03 puan azalarak yüzde 58,3, kamu kesimi tüketim harcamalarının payı ise 0,1 puan azalarak yüzde 10,3 olmuştur.

2025 yılında, toplam sabit sermaye yatırım harcamalarındaki reel artış yüzde 7,3 oranında gerçekleşmiştir. Bu dönemde, kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının GSYH içerisindeki payı bir önceki yıla göre 0,02 puan azalarak yüzde 3,5 olurken özel kesim sabit sermaye yatırım harcamalarının payı bir önceki yıla göre 0,5 puan azalarak yüzde 27,3 olmuştur. 2025 yılında reel mal ve hizmet ihracatı yüzde 0,6 azalış kaydederken reel mal ve hizmet ithalatı ise yüzde 4,6 artış göstermiştir.

2025 yılında toplam tüketimin GSYH'ya oranı yüzde 68,6 olurken toplam yurt içi tasarrufların GSYH'ya oranı yüzde 29,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmede kamu kesimi tasarruflarının payında kaydedilen 1,3 puanlık artış önemli rol oynamıştır. Bu dönemde kamu tasarruflarının GSYH'ya oranı yüzde 1,4 seviyesinde gerçekleşirken özel kesim tasarruf oranı ise bir önceki yıla göre 1,4 puan azalarak yüzde 28,4 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2026 yılının ilk yarısında yüzde 2,5 oranında gerçekleşen büyüme hızına en önemli katkı tüketim harcamalarından gelmiştir. Yılın ilk yarısında, toplam tüketim harcamaları bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 3,5 oranında artarak büyümeye 2,9 puanlık etki etmiştir. Bu dönemde toplam sabit sermaye yatırım harcamaları yüzde 1,8 artmış ve bunun ekonomik büyümeye katkısı 0,5 puan olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda toplam nihai yurt içi talep yüzde 3,1 oranında artarak yüzde 2,5 oranındaki büyümeye 3,4 puanlık önemli seviyede katkı yapmıştır.

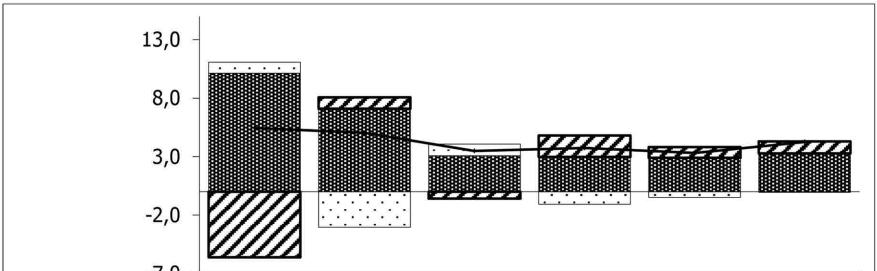
2026 yılının ilk yarısında mal ve hizmet ihracatı reel olarak yüzde 8,0 oranında azalış gösterirken mal ve hizmet ithalatı yüzde 4,4 oranında azalmıştır. Sonuç olarak, net mal ve hizmet ihracatı büyümeye 0,9 puan azaltıcı etkide bulunmuştur.

Zincirlenmiş hacim endeksine göre 2026 yılında özel tüketim harcamalarının yüzde 3,7, kamu tüketim harcamalarının yüzde 2,6 artması ve böylece toplam tüketim harcamalarının yılın tamamında yüzde 3,5 oranında artış göstermesi öngörülmektedir.

Aynı dönemde, kamu sabit sermaye yatırımlarının yüzde 5,4, özel kesim sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 2,8 artması ve böylece toplam sabit sermaye yatırımlarının yüzde 3,1 oranında artması beklenmektedir. Büyümeye, özel kesim nihai talebinin 3,3 puan, kamu kesimi nihai talebinin ise 0,4 puan katkı yapması beklenmektedir. 2026 yılının tamamında net mal ve hizmet ihracatının büyümeye 0,5 puan azaltıcı etki yapması öngörülmektedir. Bu beklentiler doğrultusunda, GSYH'nın 2026 yılında yüzde 3,3 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir.

GRAFİK I: 3- GSYH Büyümesine Katkılar

(Yüzde Puan)

	2022	2023	2024	2025	2026 (1)	2027 (2)
Net İhracat	0,9	-3,0	1,0	-1,1	-0,5	0,0
Yatırım	-5,6	1,0	-0,6	1,8	0,9	1,0
Tüketim	10,1	7,1	3,1	3,0	2,9	3,3
GSYH	5,4	5,0	3,5	3,7	3,3	4,2

Kaynak: TÜİK, Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

Bu dönemde, özel harcanabilir gelirin GSYH'ya oranının 2026 yılında bir önceki yıla göre 0,2 puan artarak yüzde 86,9'a yükselmesi, kamu harcanabilir gelirinin GSYH'ya oranın ise değişmeyerek yüzde 11,7 oranında gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2026 yılında toplam yurt içi tasarruf oranının ise bir önceki yıla göre 0,3 puan artarak yüzde 30,2 olacağı tahmin edilmektedir. Bu gelişmede, büyük oranda özel kesim tüketimindeki düşüşün etkisiyle artan özel kesim tasarruflarının belirleyici olması öngörülmektedir.

b) Hedefler

2027 yılında yüzde 4,2 olması hedeflenen GSYH büyümesinin, öngörülen yurt içi talep artışının yanı sıra sabit sermaye yatırımlarının da katkısıyla dengeli bir yapıda gerçekleşmesi beklenmektedir.

2027 yılında bir önceki yıla göre özel ve kamu kesimi tüketim harcamalarında sırasıyla yüzde 4,2 ile yüzde 2,8 oranlarında reel artış olması beklenmektedir. Bu dönemde özel kesim sabit sermaye yatırımlarının yüzde 3,7, kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 6,3 oranında reel olarak artacağı tahmin edilmektedir. Böylece, toplam sabit sermaye yatırım harcamalarının reel olarak yüzde 4,0 artması öngörülmektedir.

2027 yılı GSYH büyümesine özel tüketim harcamalarının 3,0 puan, özel kesim sabit sermaye yatırım harcamalarının ise 0,8 puan katkı yapması beklenmektedir. Bu dönemde, kamu kesimi sabit sermaye yatırım harcamalarının büyümeye katkısının 0,2 puan olması öngörülmektedir. GSYH büyümesine net mal ve hizmet ihracatı katkısının ise sınırlı kalacağı tahmin edilmektedir.

Kamu harcanabilir gelirinin GSYH'ya oranının 2027 yılında 0,4 puan azalarak yüzde 11,3 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Bu dönemde, kamu tasarruflarının milli gelire oran olarak yüzde 0,6 seviyesinde, kamu yatırımlarının ise yüzde 3,2 seviyesinde olması beklenmektedir.

2027 yılında özel tasarrufların GSYH'ya oranının bir önceki yıla göre 0,5 puan artarak yüzde 29,7, özel yatırım harcamalarının ise 0,1 puan artarak yüzde 29,0 olması beklenmektedir. Bunun sonucunda özel kesim tasarruf-yatırım farkının GSYH'ya oranının yüzde 0,7 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2027 yılında toplam yurt içi tasarrufların GSYH'ya oranının bu gelişmeler neticesinde yüzde 30,3, toplam tasarruf-yatırım farkının GSYH'ya oranının ise yüzde -1,9 olması beklenmektedir.

TABLO I: 9- Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla Milyon TL, GSYH İçindeki Paylar)

	2025	2026 (1)	2027 (2)	2025	2026 (1)	2027 (2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			(GSYH İçindeki Paylar, Yüzde)		
Toplam Tüketim	**43 366 724**	**58 396 180**	**76 681 030**	**68,6**	**68,4**	**69,0**
Kamu	6 493 748	9 142 172	11 873 451	10,3	10,7	10,7
Özel	36 872 976	49 254 008	64 807 579	58,3	57,7	58,3
Toplam Yatırım	**20 033 462**	**27 913 137**	**35 819 022**	**31,7**	**32,7**	**32,2**
Kamu	2 123 291	3 248 164	3 570 215	3,4	3,8	3,2
Özel	17 910 171	24 664 973	32 248 807	28,3	28,9	29,0
Sabit Sermaye Yatırımı	**19 424 088**	**27 128 283**	**34 967 170**	**30,7**	**31,8**	**31,4**
Kamu	2 187 688	3 122 500	3 564 935	3,5	3,7	3,2
Özel	17 236 400	24 005 783	31 402 235	27,3	28,1	28,2
Stok Değişmesi	**609 374**	**784 854**	**851 852**	**1,0**	**0,9**	**0,8**
Kamu	-64 397	125 664	5 280	-0,1	0,1	0,0
Özel	673 771	659 190	846 572	1,1	0,8	0,8
Toplam Yurt İçi Talep (Toplam Kaynaklar)	**63 400 187**	**86 309 316**	**112 500 052**	**100,3**	**101,1**	**101,2**
Net Mal ve Hizmet İhracatı	**-159 663**	**-963 610**	**-1 293 245**	**-0,3**	**-1,1**	**-1,2**
Mal ve Hizmet İhracatı	15 650 742	18 846 425	23 482 187	24,7	22,1	21,1
Mal ve Hizmet İthalatı	15 810 405	19 810 035	24 775 433	25,0	23,2	22,3
GAYRİ SAFİ YURT İÇİ HASILA (GSYH)	**63 240 524**	**85 345 707**	**111 206 807**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Net Faktör Gelirleri	-951 957	-1 116 777	-845 207	-1,5	-1,3	-0,8
Net Dış Alem Cari Transferleri	-21 903	-51 246	39 849	0,0	-0,1	0,0
GAYRİ SAFİ MİLLİ HARCANABİLİR GELİR (GSMHG)	**62 266 664**	**84 177 684**	**110 401 449**	**98,5**	**98,6**	**99,3**
KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	**7 402 475**	**9 995 479**	**12 593 703**	**11,7**	**11,7**	**11,3**
Kamu Tüketimi	6 493 748	9 142 172	11 873 451	10,3	10,7	10,7
Kamu Tasarrufu	908 727	853 307	720 252	1,4	1,0	0,6
Kamu Yatırımı	2 123 291	3 248 164	3 570 215	3,4	3,8	3,2
Kamu Tasarruf-Yatırım Farkı	-1 214 565	-2 394 857	-2 849 963	-1,9	-2,8	-2,6
ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	**54 864 189**	**74 182 205**	**97 807 746**	**86,8**	**86,9**	**88,0**
Özel Tüketim	36 872 976	49 254 008	64 807 579	58,3	57,7	58,3
Özel Tasarruf	17 991 213	24 928 197	33 000 168	28,4	29,2	29,7
Özel Yatırım	17 910 171	24 664 973	32 248 807	28,3	28,9	29,0
Özel Tasarruf-Yatırım Farkı	81 041	263 225	751 361	0,1	0,3	0,7
Bilgi İçin:						
Toplam Yurt İçi Tasarruflar	**18 899 939**	**25 781 504**	**33 720 419**	**29,9**	**30,2**	**30,3**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.

Not: Toplam tasarruf-yatırım farkıyla cari açık arasındaki fark, milli gelir hesaplamalarında ihracat ve ithalat ağırlıklı döviz kuru kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program

TABLO I: 10- Ekonominin Genel Dengesi (Zincirlenmiş Hacim Milyon TL, Yüzde Değişme)

	2025	2026 (2)	2027 (3)	2025	2026 (2)	2027 (3)
	(2009=100 Zincirlenmiş Hacim, Milyon TL)			(Yüzde Değişme)		
Toplam Tüketim	**1 979 521**	**2 049 644**	**2 131 731**	**3,6**	**3,5**	**4,0**
Kamu	217 199	222 923	229 162	4,8	2,6	2,8
Özel	1 762 322	1 826 721	1 902 569	3,5	3,7	4,2
Toplam Yatırım	**402 641**	**424 944**	**450 441**	**11,9**	**5,5**	**6,0**
Kamu	79 563	89 922	91 913	7,0	13,0	2,2
Özel	323 078	335 022	358 528	13,2	3,7	7,0
Sabit Sermaye Yatırımı	**639 131**	**659 063**	**685 450**	**7,3**	**3,1**	**4,0**
Kamu	81 917	86 331	91 791	10,2	5,4	6,3
Özel	557 214	572 732	593 659	6,9	2,8	3,7
Stok Değişmesi (1)	**-236 490**	**-234 119**	**-235 009**	**0,0**	**0,1**	**0,0**
Kamu	-2 354	3 592	122	-0,1	0,2	-0,1
Özel	-234 136	-237 711	-235 131	0,1	-0,1	0,1
Toplam Yurt İçi Talep (Toplam Kaynaklar)	**2 382 161**	**2 474 588**	**2 582 172**	**5,0**	**3,9**	**4,3**
Net Mal ve Hizmet İhracatı (1)	**45 804**	**33 664**	**32 423**	**-1,1**	**-0,5**	**0,0**
Mal ve Hizmet İhracatı	537 466	521 342	539 589	-0,6	-3,0	3,5
Mal ve Hizmet İthalatı	491 662	487 678	507 166	4,6	-0,8	4,0
GAYRİ SAFİ YURT İÇİ HASILA (GSYH)	**2 427 965**	**2 508 252**	**2 614 595**	**3,7**	**3,3**	**4,2**
Net Faktör Gelirleri	-33 560	-32 439	-21 098	18,5	-3,3	-35,0
Net Dış Alem Cari Transferleri	-669	-1 262	816	-830,3	88,5	-164,7
GAYRİ SAFİ MİLLİ HARCANABİLİR GELİR (GSMHG)	**2 393 736**	**2 474 552**	**2 594 313**	**3,5**	**3,4**	**4,8**
KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	**284 576**	**293 835**	**295 938**	**15,6**	**3,3**	**0,7**
Kamu Tüketimi	217 199	222 923	229 162	4,8	2,6	2,8
Kamu Tasarrufu	67 377	70 912	66 776	73,1	5,2	-5,8
Kamu Yatırımı	79 563	89 922	91 913	7,0	13,0	2,2
Kamu Tasarruf-Yatırım Farkı	-12 186	-19 010	-25 137			
ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	**2 109 160**	**2 180 717**	**2 298 375**	**2,1**	**3,4**	**5,4**
Özel Tüketim	1 762 322	1 826 721	1 902 569	3,5	3,7	4,2
Özel Tasarruf	346 838	353 996	395 806	-4,6	2,1	11,8
Özel Yatırım	323 078	335 022	358 528	13,2	3,7	7,0
Özel Tasarruf-Yatırım Farkı	23 760	18 974	37 278			

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.
(1) Yüzde değişimleri GSYH büyümesine katkıları göstermektedir.
(2) Gerçekleşme Tahmini
(3) Program

2.2. YATIRIMLAR

2.2.1. Yatırımların Sektörel Dağılımı

a) Mevcut Durum

Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının 2026 yılında reel olarak yüzde 5,4 oranında artması beklenmektedir. Bu dönemde kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının yüzde 55,4'ünün merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki idareler, yüzde 22,4'ünün yerel yönetimler, yüzde 21,0'ının KİT'ler, yüzde 1,2'sinin döner sermayeli kuruluşlar ve sosyal güvenlik kuruluşları tarafından gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir.

Bu dönemde cari fiyatlarla özel kesim sabit sermaye yatırımları içinde imalat ve ulaştırma alt sektörlerinin, kamu kesimi sabit sermaye yatırımları için ise madencilik, ve diğer hizmetler alt sektörlerinin göreli ağırlıklarının artması öngörülmektedir. Söz konusu dönemde, cari fiyatlarla toplam sabit sermaye yatırımlarında yüzde 35,9 ile ulaştırma, yüzde 32,4 ile konut ve yüzde 15,0 ile imalat alt sektörlerinin ön plana çıkması beklenmektedir.

TABLO I: 11- Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (1)

(Cari Fiyatlarla, Yüzde Dağılım)

	2025			2026 (2)			2027 (3)		
	Kamu	**Özel**	**Toplam**	**Kamu**	**Özel**	**Toplam**	**Kamu**	**Özel**	**Toplam**
Tarım	9,3	0,7	1,7	9,1	0,7	1,6	8,4	0,7	1,5
Madencilik	9,5	1,6	2,5	10,5	1,6	2,6	10,5	1,6	2,5
İmalat	0,7	16,7	14,9	0,9	16,8	15,0	1,6	17,4	15,8
Enerji	4,6	1,1	1,5	5,1	1,1	1,5	5,6	1,1	1,5
Ulaştırma	32,8	36,3	35,9	31,7	36,5	35,9	31,7	36,6	36,1
Turizm	0,1	0,8	0,7	0,1	0,7	0,7	0,1	0,7	0,7
Konut	1,4	36,5	32,5	1,2	36,5	32,4	1,0	35,5	32,0
Eğitim	12,9	1,8	3,0	12,1	1,7	2,9	9,6	1,8	2,6
Sağlık	8,5	2,9	3,5	8,1	2,8	3,4	8,5	2,9	3,5
Diğer Hizmetler	20,2	1,7	3,8	21,2	1,6	3,9	23,1	1,6	3,8
TOPLAM	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.
(1) Yatırım işçiliği dâhildir.
(2) Gerçekleşme Tahmini
(3) Program

TABLO I: 12- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2025)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

Sektörler	Merkezi Yönetim (1)	KİT'ler	Özelleş. Kapsam. Kuruluş.	İller Bankası	Döner Sermaye+ SGK	ALT TOPLAM	Yüzde Pay	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Pay
Tarım	172 713	3 455	0	0	8 952	185 120	11,0	10 749	195 869	9,2
Madencilik	4 269	203 217	0	0	0	207 486	12,3	0	207 486	9,7
İmalat	7 255	6 351	1	0	512	14 119	0,8	8	14 127	0,7
Enerji	14 589	78 827	2	0	0	93 418	5,6	7 149	100 567	4,7
Ulaştırma	359 074	134 035	182	0	2 409	495 701	29,5	205 366	701 067	32,9
Turizm	2 200	0	0	0	470	2 670	0,2	197	2 866	0,1
Konut	24 533	0	0	0	0	24 533	1,5	4 418	28 951	1,4
Eğitim	259 657	0	0	0	874	260 532	15,5	8 906	269 438	12,7
Sağlık	176 288	0	0	0	565	176 853	10,5	323	177 176	8,3
Diğer Hizmetler	215 674	436	0	0	6 508	222 618	13,2	208 172	430 790	20,2
Toplam	**1 236 253**	**426 321**	**186**	**0**	**20 290**	**1 683 050**	**100,0**	**445 287**	**2 128 337**	**100,0**
Yüzde Dağılım (Ara Toplam)	**73,5**	**25,3**	**0,0**	**0**	**1,2**	**100,0**				
Yüzde Dağılım (Toplam Kamu)	**58,1**	**20,0**	**0,0**	**0**	**1,0**	**79,1**		**20,9**	**100,0**	

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.
(1) Yatırım işçiliği hariçtir.

TABLO I: 13- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2026) (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

Sektörler	Merkezi Yönetim (2)	KİT'ler	Özelleş. Kapsam. Kuruluş.	İller Bankası	Döner Sermaye+ SGK	ALT TOPLAM	Yüzde Pay	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Pay
Tarım	236 978	2 085	0	0	16 664	255 726	10,8	16 635	272 362	8,9
Madencilik	5 853	320 502	0	0	0	326 354	13,8	0	326 354	10,7
İmalat	9 946	16 345	2	0	1 274	27 567	1,2	12	27 579	0,9
Enerji	19 979	125 893	0	0	0	145 872	6,2	13 145	159 018	5,2
Ulaştırma	492 239	174 565	340	0	6 081	673 226	28,5	293 400	966 626	31,8
Turizm	2 835	0	0	0	873	3 709	0,2	301	4 010	0,1
Konut	33 632	0	0	0	0	33 632	1,4	3 791	37 423	1,2
Eğitim	348 738	0	0	0	590	349 327	14,8	12 282	361 609	11,9
Sağlık	241 023	0	0	0	707	241 731	10,2	495	242 226	8,0
Diğer Hizmetler	294 270	660	0	0	9 503	304 433	12,9	342 264	646 697	21,2
Toplam	**1 685 493**	**640 050**	**342**	**0**	**35 693**	**2 361 578**	**100,0**	**682 326**	**3 043 903**	**100,0**
Yüzde Dağılım (Ara Toplam)	**71,4**	**27,1**	**0,0**	**0**	**1,5**	**100,0**				
Yüzde Dağılım (Toplam Kamu)	**55,4**	**21,0**	**0,0**	**0**	**1,2**	**77,6**		**22,4**	**100,0**	

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Yatırım işçiliği hariçtir.

TABLO I: 14- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2027) (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

Sektörler	Merkezi Yönetim (2)	KİT'ler	Özelleş. Kapsam. Kuruluş.	İller Bankası	Döner Sermaye + SGK	ALT TOPLAM	Yüzde Pay	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Pay
Tarım	240 915	3 115	0	0	19 763	263 793	10,4	23 375	287 168	8,2
Madencilik	13 080	360 459	0	0	0	373 539	14,7	0	373 539	10,7
İmalat	24 169	32 144	0	0	1 142	57 455	2,3	17	57 472	1,7
Enerji	14 577	161 528	0	0	0	176 105	7,0	21 946	198 051	5,7
Ulaştırma	491 570	196 238	90	0	8 434	696 332	27,5	409 137	1 105 470	31,7
Turizm	3 699	0	0	0	350	4 049	0,2	419	4 468	0,1
Konut	27 702	0	0	0	0	27 702	1,1	5 801	33 503	1,0
Eğitim	308 568	0	0	0	623	309 192	12,2	17 087	326 279	9,4
Sağlık	287 892	0	0	0	705	288 597	11,4	689	289 286	8,3
Diğer Hizmetler	322 879	623	0	0	13 602	337 104	13,3	470 803	807 907	23,2
Toplam	**1 735 051**	**754 107**	**90**	**0**	**44 620**	**2 533 868**	**100**	**949 275**	**3 483 143**	**100,0**
Yüzde Dağılım (Ara Toplam)	**68,5**	**29,8**	**0**	**0**	**1,8**	**100,0**				
Yüzde Dağılım (Toplam Kamu)	**49,8**	**21,7**	**0**	**0**	**1,3**	**72,7**		**27,3**	**100,0**	

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.

(1) Program

(2) Yatırım işçiliği hariçtir.

TABLO I: 15- Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

	2025			2026 (2)			2027 (3)		
	Kamu	**Özel**	**Toplam**	**Kamu**	**Özel**	**Toplam**	**Kamu**	**Özel**	**Toplam**
Tarım	204 160	117 492	321 652	283 412	159 624	443 036	298 525	225 513	524 038
Madencilik	207 691	271 447	479 138	326 627	373 693	700 321	374 155	510 829	884 985
İmalat	14 475	2 872 083	2 886 559	28 043	4 038 187	4 066 230	58 611	5 462 263	5 520 874
Enerji	101 267	191 869	293 136	159 950	254 967	414 916	198 738	339 517	538 255
Ulaştırma	718 306	6 262 258	6 980 563	989 579	8 762 604	9 752 184	1 128 643	11 500 703	12 629 346
Turizm	2 972	133 830	136 802	4 142	175 360	179 502	4 642	230 153	234 796
Konut	30 129	6 287 357	6 317 486	38 991	8 762 604	8 801 595	34 809	11 138 476	11 173 286
Eğitim	281 903	310 253	592 156	377 871	416 869	794 741	340 825	563 321	904 145
Sağlık	185 640	494 274	679 914	253 465	676 416	929 882	302 858	921 529	1 224 387
Diğer Hizmetler	441 144	295 538	736 682	660 419	385 459	1 045 878	823 128	509 930	1 333 058
TOPLAM	**2 187 688**	**17 236 400**	**19 424 088**	**3 122 500**	**24 005 783**	**27 128 283**	**3 564 935**	**31 402 235**	**34 967 170**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.
(1) Yatırım işçiliği dâhildir.
(2) Gerçekleşme Tahmini
(3) Program

b) Hedefler

2027 yılında, cari fiyatlarla kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının yüzde 49,8'inin merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki idareler, yüzde 27,3'ünün yerel yönetimler, yüzde 21,7'sinin KİT'ler, yüzde 1,3'ünün döner sermayeli kuruluşlar ve sosyal güvenlik kuruluşları tarafından gerçekleştirileceği öngörülmektedir. 2027 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının imalat sanayii ve enerji alt sektörlerinde yoğunlaşması beklenmektedir.

Bu dönemde özel kesim sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 3,7 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir. Özel kesim sabit sermaye yatırımlarının imalat sanayii, madencilik ve eğitim alt sektörlerinde yoğunlaşması öngörülmektedir. Toplam sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 36,1 ile ulaştırma, yüzde 32,0 ile konut ve yüzde 15,8 ile imalat sanayii alt sektörlerinin ön plana çıkması beklenmektedir.

2.3. ÖDEMELER DENGESİ

2.3.1. Cari İşlemler Hesabı

a) Mevcut Durum

2025 yılında küresel mal ve hizmet ticaret hacmi, tarifeler öncesinde öne çekilen ithalat talebi ve teknoloji yoğun ürünlerin ticaretindeki hızlı artışın etkisiyle yüzde 5,0 oranında artmıştır. Bununla birlikte Türkiye'nin en önemli ihracat pazarı olan Avro Bölgesi'nde büyümenin yüzde 1,2 oranında ılımlı seyretmesi dış talepteki toparlanmayı sınırlamıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin ihracatı 2025 yılında yüzde 4,4 düzeyinde artış kaydetmiş ve 273,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2025 yılı itibarıyla küresel mal ihracatından alınan pay yüzde 1,04 seviyesinde kaydedilmiştir. Diğer taraftan ithalatta altın fiyatlarındaki artış yukarı yönlü etki oluştururken enerji ithalatındaki gerileme sınırlayıcı unsur olmuştur. Bu kapsamda 2025 yılında ithalat yüzde 6,2 oranında artarak 365,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

TABLO I: 16- Türkiye'nin Dış Ticareti ve Dış Ticareti Etkileyen Faktörler

(Yüzde Değişim)

	2024	2025	2026(1)	2027(2)
İhracat (fob, Milyar Dolar)	261,8	273,2	282,0	292,0
İthalat (cif, Milyar Dolar)	344,0	365,4	387,0	397,0
İhracat	2,4	4,4	3,2	3,5
İthalat	-5,0	6,2	5,9	2,6
İhracat Fiyatları	1,1	6,5	7,0	0,1
İthalat Fiyatları	-0,7	2,0	7,4	-1,6
Reel İhracat	1,3	-2,0	-3,5	3,4
Reel İthalat	-4,2	4,2	-1,4	4,2
Mamul Fiyatları	1,2	1,2	3,9	1,5
Yakıt Dışı Başlıca Emtia Fiyatları	3,7	9,9	17,3	2,6
Ham Petrol Brent Varil Fiyatı (Dolar)	80,5	69,1	88,0	76,0
GSYH Büyüme Hızı	3,5	3,7	3,3	4,2
Sanayi Büyümesi	0,8	3,5	2,3	4,2
Yurt İçi Nihai Talep Büyümesi	3,5	4,5	3,4	4,0
Dünya Büyüme Hızı	3,5	3,5	3,1	3,4
Dünya Mal ve Hizmet Ticareti	3,8	5,0	4,6	4,7
Avro Bölgesi Büyüme Hızı	1,2	1,2	1,1	1,2

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK, Uluslararası Para Fonu Ekim 2026 Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.
(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program

2025 yılında ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığının 56,0 milyar dolardan 69,3 milyar dolara, birincil gelir dengesi açığının ise 18,5 milyar dolardan 23,4 milyar dolara yükselmesi cari işlemler açığını artırıcı yönde etkide bulunmuştur. Hizmetler dengesi fazlasının 60,8 milyar dolardan 63,0 milyar dolara yükselmesi ise bu etkiyi kısmen sınırlamıştır. Bu gelişmelerle 2024 yılında 13,6 milyar dolar olan cari işlemler açığı 2025 yılında 30,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Cari işlemler açığının millî gelire oranı 2024 yılındaki yüzde 1,0'dan 2025 yılında yüzde 1,9'a yükselmiştir.

Dış Ticaret Dengesi

Ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 2025 yılında 69,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, 2026 yılının Ocak-Ağustos döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 20,7 oranında artarak 53,3 milyar dolar olmuştur.

2026 yılında Orta Doğu'daki savaş kaynaklı enerji fiyatı artışlarının etkisiyle Brent petrol fiyatının 2025 yılındaki 69,1 dolar seviyesinden 88,0 dolara yükselmesi ve enerji ithalatının 62,5 milyar dolardan 71,0 milyar dolara çıkması beklenmektedir. Parasal olmayan altın ithalatının ise 23,1 milyar dolardan 17,0 milyar dolara gerilemesi öngörülmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak GTS tanımlı dış ticaret açığının 2025 yılındaki 92,2 milyar dolar seviyesinden 2026 yılında 105,0 milyar dolara yükselmesi beklenmektedir.

İhracat

2025 yılında 273,2 milyar dolar seviyesinde olan ihracat, 2026 yılının Ocak-Ağustos döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,0 oranında artarak 185,0 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. İhracattaki bu artışta orta ve yüksek teknolojili mal ihracatının katkısı öne çıkmaktadır.

TABLO I: 17- Ülke ve Fasıllara Göre İhracat

(Milyar Dolar)

			Ocak-Ağustos	
	2024	2025	2025	2026
TOPLAM İHRACAT	**261,8**	**273,2**	**178,0**	**185,0**
Avrupa Birliği Ülkeleri (AB-27)	**108,5**	**116,8**	**76,7**	**78,0**
Diğer	**153,3**	**156,4**	**101,3**	**106,9**
Seçilmiş Ülke Grupları				
Karadeniz Ekonomik İşbirliği	39,8	40,2	26,2	26,0
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı	15,8	15,5	9,9	10,0
Bağımsız Devletler Topluluğu	21,2	18,9	12,3	12,0
Türk Cumhuriyetleri	11,1	10,9	7,1	6,9
İslam İşbirliği Teşkilatı	69,9	73,0	47,1	47,9
En Yüksek İhracat Yapılan Ülkeler (1)				
Almanya	20,4	22,2	14,7	15,0
İngiltere	15,3	16,8	11,0	10,7
ABD	16,4	16,3	10,7	11,9
İtalya	12,9	13,2	8,7	9,2
Irak	13,0	12,4	7,6	7,2
En Yüksek İhracat Yapılan Fasıllar (1)				
87. Motorlu kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları	32,4	36,7	23,2	23,9
84. Makineler, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksam, parçalar	25,6	25,9	16,8	17,0
85. Elektrikli makine ve cihazlar	16,4	17,8	11,3	12,9
27. Mineral yakıtlar, mineral yağlar	16,6	15,3	10,9	10,5
71. Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	13,0	13,4	9,3	8,9

Kaynak: TÜİK, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.
(1) Sıralama 2025 yılı verilerine göre yapılmıştır.

Türkiye'nin önemli ticaret ortaklarından olan AB'ye ihracat, 2026 yılının Ocak-Ağustos döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 1,8 oranında artarak 78,0 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, AB'nin ihracattaki payı yüzde 42,2 olmuştur. İslam İşbirliği Teşkilatı ülkeleri ile Avustralya ve Yeni Zelanda'ya gerçekleştirilen ihracat sırasıyla yüzde 1,6 ve yüzde 14,6 oranında artarken Karadeniz Ekonomik İşbirliği ülkelerine gerçekleştirilen ihracatta ise yüzde 0,6 oranında azalış gerçekleşmiştir. 2026 yılı Ocak-Ağustos döneminde en fazla ihracat yapılan ilk 20 ülkeye gerçekleştirilen ihracat, toplam ihracattaki yüzde 4,0 oranındaki artışa 1,4 puan katkı sağlamıştır. Bu ülkeler içerisinde ABD, Çin ve Mısır ihracat artışı yaşanan ülkeler arasında öne çıkarken Romanya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Irak'a yapılan ihracat tutarında 2026 yılı Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre azalış kaydedilmiştir. Ayrıca son dönemde İsviçre ve Ukrayna'ya yönelik ihracat artışları öne çıkmaktadır.

İhracatta en yüksek paya sahip olan motorlu kara taşıtları ile bunların aksam ve parçalarına yönelik ihracat 2025 yılındaki artışın ardından 2026 yılının Ocak-Ağustos döneminde de yükselişini sürdürmüştür. Bu dönemde toplam ihracat yüzde 4,0 artarken motorlu kara taşıtları ve bunların aksam ve parçalarının ihracatındaki artış yüzde 3,2 olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracat büyümesine 0,4 puan katkıda bulunmuştur. Elektrikli makine ve cihazlar faslı ihracatı yüzde 14,0 oranında artışla ihracat büyümesine 0,9 puan katkıda bulunmuştur.

2026 yılının ilk sekiz aylık döneminde ana sektörlerden tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü ihracatı yüzde 11,8 oranında, madencilik ve taş ocakçılığı ihracatı yüzde 19,6 oranında artmış, imalat sanayii ihracatında ise yüzde 3,3 oranında artış kaydedilmiştir.

2026 yılının kalan döneminde ihracatta benzer bir eğilim yaşanması ve yıl geneli ihracat seviyesinin yüzde 3,2 oranında artarak 282,0 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir. 2026 yılında, ihracat fiyatlarında yüzde 7,0 oranında artış, reel ihracatta ise yüzde 3,5 oranında azalış yaşanacağı öngörülmektedir.

TABLO I: 18- İhracatın Sektörel Dağılımı

	Milyar Dolar				Yüzde Pay				Yüzde Değişim	
	Yıllık		Ocak-Ağustos		Yıllık		Ocak-Ağustos		Yıllık	Ocak-Ağustos
	2024	2025	2025	2026	2024	2025	2025	2026	25/24	26/25
TOPLAM İHRACAT	**261,8**	**273,2**	**178,0**	**185,0**	**100**	**100**	**100**	**100**	**4,4**	**4,0**
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	9,5	9,6	5,9	6,6	3,6	3,5	3,3	3,6	0,9	11,8
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	4,5	4,4	2,8	3,4	1,7	1,6	1,6	1,8	-1,3	19,6
İmalat Sanayii	246,5	257,5	168,1	173,6	94,2	94,3	94,5	93,9	4,5	3,3
Diğer	1,3	1,7	1,1	1,4	0,5	0,6	0,6	0,8	28,2	27,8

Kaynak: TÜİK, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.

İthalat

2025 yılında ithalat yüzde 6,2 oranında artış kaydederek 365,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmede, parasal olmayan altın ithalatının yüzde 35,3 oranında artması ile tüketim ve sermaye malları ithalatındaki yükseliş belirleyici olurken enerji ithalatındaki yüzde 4,7 oranındaki gerileme sınırlayıcı etkide bulunmuştur.

2026 yılı Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 5,3 oranında artış gösteren ithalat 250,8 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Bu dönemde, enerji ithalatı yüzde 10,2 oranında artarken parasal olmayan altın ithalatı yüzde 22,7 oranında azalmıştır. Ekonomik gruplar itibarıyla ara malı ithalatı yüzde 8,7 ve sermaye malları ithalatı yüzde 1,9 oranında artarken tüketim malları ithalatı yüzde 6,6 oranında gerilemiştir.

İthalatın 2026 yılı sonunda bir önceki yıla göre yüzde 5,9 oranında artarak 387,0 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. 2026 yılında ithalat fiyatlarında yüzde 7,4 oranında artış, reel ithalatta ise yüzde 1,4 düzeyinde azalış yaşanacağı öngörülmektedir.

TABLO I: 19- İthalatın Ekonomik Gruplara Göre Dağılımı

	Milyar Dolar				Yüzde Pay				Yüzde Değişim	
	Yıllık		Ocak-Ağustos		Yıllık		Ocak-Ağustos		Yıllık	Ocak-Ağustos
	2024	2025	2025	2026	2024	2025	2025	2026	25/24	26/25
TOPLAM İTHALAT	**344,0**	**365,4**	**238,2**	**250,8**	**100**	**100**	**100**	**100**	**6,2**	**5,3**
Sermaye Malları	50,6	54,9	34,4	35,1	14,7	15,0	14,4	14,0	8,4	1,9
Ara Malları	238,3	250,1	164,1	178,4	69,3	68,5	68,9	71,1	5,0	8,7
Tüketim Malları	54,5	59,2	39,0	36,4	15,8	16,2	16,4	14,5	8,7	-6,6
Diğer	0,7	1,2	0,6	0,8	0,2	0,3	0,2	0,3	78,0	43,6

Kaynak: TÜİK, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.

Hizmetler Dengesi, Birincil ve İkincil Gelir Dengesi

2025 yılında seyahat gelirleri yüzde 6,7 oranında artarak 60,0 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2026 yılının Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,1 oranında artarak 39,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşen seyahat gelirlerinin 2026 yılında da 60,0 milyar dolar olması beklenmektedir.

2025 yılında hizmetler dengesi fazlası bir önceki yıla göre artarak 63,0 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2025 yılı hizmet gelirleri 124,9 milyar dolar, hizmet giderleri ise 61,9 milyar dolar seviyesinde kaydedilmiştir.

TABLO I: 20- Cari İşlemler Dengesi

(Milyar Dolar)

	2024	2025	2026(1)	2027(2)
CARİ İŞLEMLER HESABI	**-13,6**	**-30,3**	**-47,5**	**-38,5**
DIŞ TİCARET DENGESİ	**-56,0**	**-69,3**	**-85,6**	**-85,2**
İhracat	253,8	267,4	271,2	282,8
İhracat (FOB)	261,8	273,2	282,0	292,0
Bavul Ticareti ve Uyarlama	-8,0	-5,9	-10,8	-9,2
İthalat	296,3	316,8	343,6	353,3
İthalat (CIF)	344,0	365,4	387,0	397,0
Navlun ve Sigorta ve Uyarlama	-47,7	-48,6	-43,4	-43,7
HİZMETLER DENGESİ	**60,8**	**63,0**	**62,8**	**64,1**
Gelir	117,3	124,9	122,5	129,6
Gider	56,4	61,9	59,8	65,5
Seyahat	48,9	51,1	50,0	52,3
Gelir	56,3	60,0	60,0	64,5
Gider	7,4	9,0	10,0	12,3
BİRİNCİL GELİR DENGESİ	**-18,5**	**-23,4**	**-23,6**	**-18,0**
Gelir	9,5	11,2	10,8	11,9
Gider	28,0	34,6	34,4	29,9
Yatırım Geliri Dengesi	-17,5	-21,8	-21,8	-16,5
Doğrudan Yatırımlar	-4,1	-5,1	-5,4	-4,6
Portföy Yatırımları	-6,5	-8,8	-8,9	-4,6
Diğer Yatırımlar	-6,9	-8,0	-7,6	-7,3
Faiz Geliri	6,4	7,0	6,9	6,9
Faiz Gideri	13,3	14,9	14,5	14,2
Uzun Vade	10,2	11,9	11,8	10,8
İKİNCİL GELİR DENGESİ	**0,1**	**-0,5**	**-1,1**	**0,6**

Kaynak: TCMB, (1) Gerçekleşme Tahmini, (2) Program, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.

Hizmet gelirleri, 2026 yılının Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,2 oranında artarak 80,6 milyar dolar seviyesinde, hizmetler dengesi fazlası ise yüzde 2,2 oranında artışla 41,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Hizmet gelirleri yıllıklandırılmış olarak 2026 yılı Ağustos ayında 125,1 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde taşımacılık gelirleri yüzde 6,4, seyahat gelirleri ise yüzde 2,9 oranında artmıştır. Yılın kalan döneminde bölgesel gelişmelerin taşımacılık başta olmak üzere turizm dışı hizmet gelirlerini de olumsuz etkileyeceği öngörülmekte olup 2026 yılında hizmet gelirlerinin 122,5 milyar dolar, hizmetler dengesi fazlasının ise 62,8 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

2025 yılında, birincil gelir dengesindeki açık, yatırım giderlerindeki artışın etkisiyle bir önceki yıla göre yüzde 26,7 artarak 23,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2026 yılının Ocak-Ağustos dönemi birincil gelir dengesi açığı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 14,3 oranında artarak 17,8 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Birincil gelir dengesi açığının 2026 yılında 23,6 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenirken ikincil gelir dengesinin 1,1 milyar dolar açık vereceği tahmin edilmektedir.

Dış ticaret, hizmetler, birincil ve ikincil gelir dengelerindeki gelişmeler ve tahminlere göre, 2026 yılında cari işlemler açığının 47,5 milyar dolar seviyesinde olması beklenmektedir.

b) Hedefler

2027 yılında ihracattaki artış eğiliminin sürmesi beklenirken enerji fiyatlarında öngörülen gerilemeyle birlikte ithalat artışının yavaşlaması tahmin edilmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak cari işlemler açığının bir önceki yıla göre azalması beklenmektedir. Cari işlemler açığının sürdürülebilir seviyelerde kalıcı olarak seyretmesi amacıyla makroekonomik hedeflerle uyumlu şekilde üretim ve ihracat yapısında ithalat bağımlılığını azaltmaya yönelik politikaların uygulanmasına devam edilecektir.

2027 yılında ihracatın (fob) yüzde 3,5 oranında artarak 292,0 milyar dolara, ithalatın (cif) ise yüzde 2,6 oranında artarak 397,0 milyar dolara ulaşması ve böylece dış ticaret açığının 105,0 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Bu dönemde ihracat fiyatlarının yüzde 0,1 oranında artması ve ithalat fiyatlarının yüzde 1,6 oranında azalması beklenirken reel ihracatın ve ithalatın ise sırasıyla yüzde 3,4 ve yüzde 4,2 artacağı tahmin edilmektedir.

2027 yılında seyahat gelirlerinin 64,5 milyar dolar seviyesine yükselmesi, hizmetler dengesinin ise 64,1 milyar dolar fazla vermesi tahmin edilmektedir. Birincil gelir dengesinde 18,0 milyar dolar açık öngörülürken ikincil gelir dengesinin 0,6 milyar dolar fazla vermesi beklenmektedir.

Söz konusu varsayımlar altında cari işlemler açığının 2027 yılında 38,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşerek GSYH'ya oranla yüzde 1,9 olması öngörülmektedir.

2.3.2. Sermaye ve Finans Hesapları

a) Mevcut Durum

2025 yılında ödemeler dengesi finans hesabında rezerv hariç 14,3 milyar dolar tutarında net sermaye girişi gerçekleşmiştir. 2024 yılında gözlenen net hata ve noksan kaynaklı sermaye çıkışları 2025 yılında da sürerek 5,9 milyar dolar olmuştur. Finansman kalemlerinin alt detayları incelendiğinde, 2025 yılında net doğrudan yabancı yatırım girişlerinin 3,1 milyar dolar seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Doğrudan yabancı yatırımlar içerisinde gayrimenkul yatırımları 2,3 milyar dolar olmuştur. Yurt dışı yerleşikler devlet iç borçlanma senetleri (DİBS) piyasasında 3,2 milyar dolar tutarında net alış yaparken Hazine tarafından yurt dışına ihraç edilen tahviller yoluyla 0,3 milyar dolar tutarında net borçlanma gerçekleştirilmiştir.

2024 yılında 13,9 milyar dolar olarak gerçekleşen portföy yatırımları, 2025 yılında 3,5 milyar dolara gerilemiştir. 2026 yılının Ocak-Ağustos döneminde portföy yatırımları kaynaklı net giriş 3,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde pay piyasasında 1.868 milyon dolar tutarında sermaye girişi gerçekleşirken yurt dışı yerleşikler tarafından DİBS piyasasında 1.712 milyon dolar tutarında net alış yapılmıştır. Hazine yurt dışı tahvil ihracı yoluyla 4.403 milyon dolar, bankalar ise 2.040 milyon dolar net kullanım gerçekleştirmiştir.

2025 yılında diğer yatırımlar kaleminde net sermaye girişleri bir önceki yıla kıyasla artış göstermiştir. Bu dönemde söz konusu kalemdeki net girişlerin ağırlıklı olarak krediler alt kaleminden kaynaklandığı görülmektedir. Bu kapsamda, 2024 yılında 4,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşen diğer yatırımlar kaynaklı net sermaye girişleri 2025 yılında 12,5

milyar dolara yükselmiştir. 2026 yılı Ocak-Ağustos döneminde ise diğer yatırımlar kalemi kaynaklı net sermaye girişleri 29,2 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

TABLO I: 21- Sermaye ve Finans Hesabı

(Milyar Dolar)

			Ocak-Ağustos	
	2024	**2025**	**2025**	**2026**
Cari İşlemler Dengesi	**-13,6**	**-30,3**	**-19,7**	**-31,5**
Türlerine Göre Sermaye Hareketleri (rezerv hariç) **(1)**	**-21,5**	**-14,3**	**-14,7**	**-30,0**
Doğrudan Yatırımlar (net)	-5,1	-3,1	-4,3	-0,3
Portföy Yatırımları (net)	-13,9	-3,5	-1,6	-3,7
Yabancıların Hisse Senedi Alımları	-2,5	2,1	1,7	1,9
Yabancıların DİBS Alımları	16,0	3,2	0,6	1,7
Finansal Türevler (net)	1,7	4,8	3,1	3,2
Diğer Yatırımlar (net)	-4,3	-12,5	-11,8	-29,2
Kullanıcıya Göre Sermaye Hareketleri (1) (2)	**-21,5**	**-14,3**	**-14,7**	**-30,0**
Kamu Kesimi	5,4	-6,3	-7,3	4,7
Özel Kesim	-12,7	-22,2	-20,8	-28,2
Bankalar	22,1	12,4	17,1	18,5
Banka Dışı	-9,4	9,8	3,7	9,8
Doğrudan Yatırımlar (net)	-5,1	-3,1	-4,3	-0,3
Finansal Türevler (net)	1,7	4,8	3,1	3,2
Rezerv Varlıklar	**0,6**	**-22,0**	**-2,8**	**-10,9**
Net Hata Noksan	**-7,2**	**-5,9**	**2,4**	**-9,2**

Kaynak: TCMB, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Not: Rakamların ayrı ayrı yuvarlanması nedeniyle alt kalemlerin toplamı ile genel toplam birebir örtüşmemektedir.

(1) Toplam kalemlerde, doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları, finansal türevler, diğer yatırımlar, özel kesim ve rezerv varlıklarda eksi işareti, kamu kesimi, bankalar, banka dışı ile yabancıların hisse senedi ve DİBS alımlarında artı işareti girişi göstermektedir.

(2) Doğrudan yatırımlar ve finansal türevlerde kamu-özel ayrımı net olarak yapılamadığından, bu kalemler kamu ve özel kesim hesaplamasına dâhil edilmeyip ayrı olarak verilmiştir. Ayrıca sermaye hesabı altında yer alan göçmen transferleri ile üretilmeyen ve finansal olmayan varlıklar kalemleri hesaplamaya dâhil edilmemiştir.

2.4. ENFLASYON VE PARA POLİTİKASI

a) Mevcut Durum

2024 yılı sonunda yüzde 44,4 olarak gerçekleşen TÜFE yıllık artış hızı 2025 yılında gerileme eğilimini sürdürmüştür. Bu dönemde sıkı para politikası duruşunun sürdürülmesi, maliye ve gelirler politikalarının desteği, talep koşullarının ılımlı seyri ve enflasyon beklentilerindeki olumlu seyir bu görünümde etkili olmuştur. Ana gruplar itibarıyla yıllık enflasyondaki gerilemeye en yüksek katkı hizmet grubundan gelirken gıda ve temel mal grupları da bu görünümü desteklemiştir.

2025 yılının ilk yarısında dezenflasyon süreci devam ederken başta petrol olmak üzere gerileyen emtia fiyatları bu süreci desteklemiştir. Gıda grubunda zirai don, kuraklık ve diğer olumsuz hava koşullarına bağlı arz şokları işlenmemiş gıda fiyatlarında dönemsel oynaklığa yol açmıştır. Temel mal grubunda Mart ve Nisan aylarındaki döviz kuru gelişmelerinin geçici etkisine rağmen talep koşullarının dezenflasyonist düzeyde seyretmesi kur geçişkenliğini sınırlamıştır. Hizmet grubunda yıllık enflasyon gerilemekle birlikte başta kira ve eğitim olmak üzere geriye dönük endeksleme eğiliminin güçlü olduğu kalemler ile konut sektörüne özgü yapısal unsurlar hizmet enflasyonunun görece yüksek seyretmesine neden olmuştur. 2025 yılının ikinci yarısında dezenflasyon süreci devam etmekle birlikte üçüncü çeyrekte gıda arz şokları ve emtia fiyatlarındaki dalgalı seyir nedeniyle geçici bir yavaşlama görülmüştür. Yılın

son çeyreğinde söz konusu etkilerin zayıflaması ve para politikasının gecikmeli etkilerinin daha belirgin hissedilmesiyle yıllık tüketici enflasyonu yeniden gerileme eğilimine girmiş, enflasyonun ana eğilimindeki iyileşme belirginleşmiştir. Tüketici fiyatları yıllık enflasyonu 2025 yılını bir önceki yıl sonuna göre 13,5 puanlık düşüşle yüzde 30,9 seviyesinde tamamlamıştır.

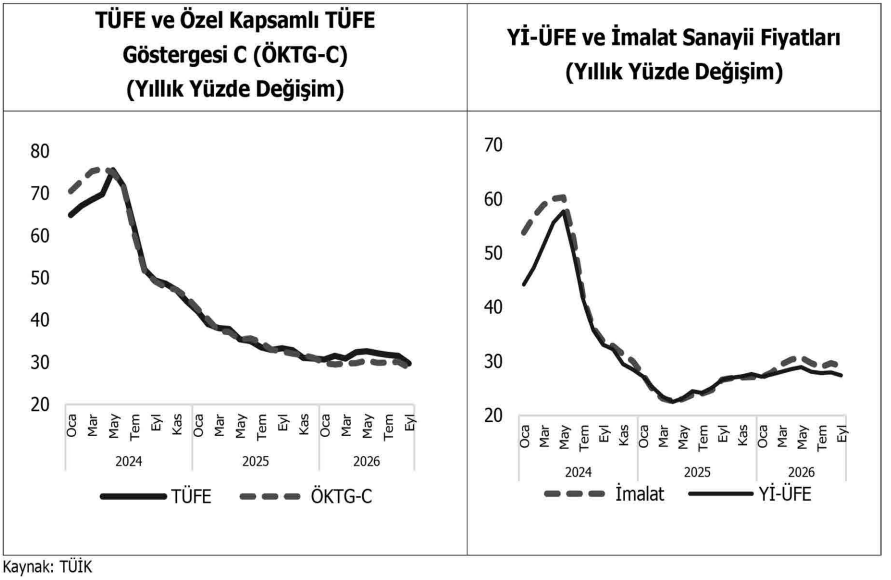
2026 yılında temel mal fiyatları ılımlı seyrini sürdürürken hizmet enflasyonu gerilemesine rağmen manşet enflasyonun belirgin üzerinde seyretmiştir. Hizmet grubunda kira enflasyonundaki yavaşlamaya karşın ulaştırma ve haberleşme fiyatlarındaki artışlar düşüşü sınırlamıştır. Diğer taraftan, gıda fiyatlarında enflasyonist baskılar bir miktar artarken tarımsal üretim ve arz koşullarındaki gelişmeler bu görünümde etkili olmuştur.

Sürdürülen sıkı para politikası duruşu, Türk lirasındaki reel değerlenme ve ekonomi politikaları arasındaki eş güdümün güçlenmesi, enflasyondaki gerilemeyi desteklemiş ve bu doğrultuda Eylül 2026 itibarıyla yıllık tüketici enflasyonu, 2025 yıl sonu seviyesine göre yaklaşık 1,2 puan azalarak yüzde 29,7 düzeyine gerilemiştir.

2025 yılının ilk aylarında yıllık üretici enflasyonu gerileme eğilimini sürdürürken Mayıs ayından itibaren jeopolitik gelişmeler, tarife değişiklikleri ve metal fiyatlarındaki dönemsel artışların etkisiyle yükselmiştir. Bununla birlikte taşımacılık maliyetlerindeki gerileme ve tedarik zincirindeki aksaklıkların azalması maliyet baskılarını sınırlamış, Yİ-ÜFE yıllık artış oranı 2025 yıl sonunda bir önceki yıl sonuna göre 0,8 puan azalarak yüzde 27,7 düzeyinde gerçekleşmiş ve tüketici enflasyonunun altında kalmıştır.

2026 yılında ise Türk lirasındaki istikrarlı seyir maliyet baskılarını sınırlarken jeopolitik gelişmelerin enerji ve emtia fiyatları üzerindeki etkileri ile küresel tedarik zincirindeki kesintiler üretici fiyatlarının seyrinde belirleyici olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte Yİ-ÜFE yıllık artış hızı Eylül 2026 itibarıyla yüzde 27,4 olarak gerçekleşmiştir.

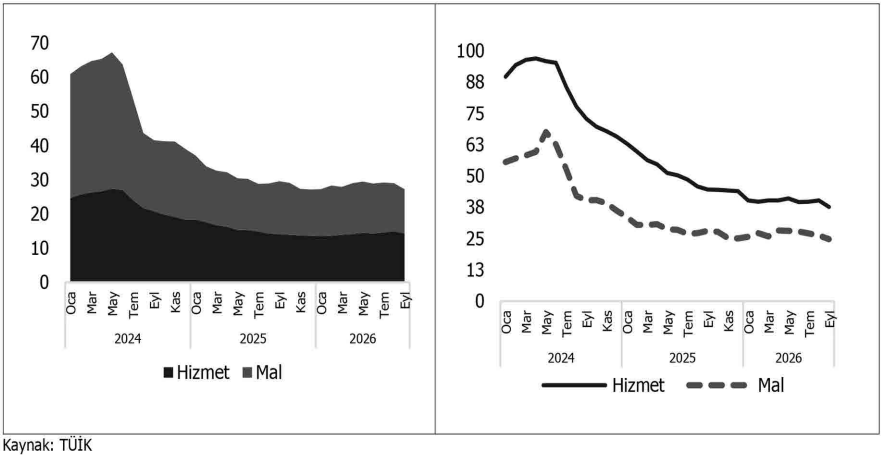
GRAFİK I: 4- Fiyat Gelişmeleri

Kaynak: TÜİK

2026 yılının ilk çeyreğinde hizmet ve gıda fiyatlarındaki gelişmeler enflasyon görünümünde belirleyici olurken Mart ayında jeopolitik gelişmelere bağlı enerji fiyat artışları ve bunların ulaştırma hizmetlerine yansımaları öne çıkmıştır. Bu dönemde uluslararası enerji fiyatlarındaki artışın yurtiçi fiyatlara olumsuz etkisinin azaltılması amacıyla eşel mobil uygulamasına geçilmiştir. Bu gelişmelerle TÜFE yıllık artış oranı Mart ayı itibarıyla yüzde 30,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yılın ikinci çeyreğinde hizmet fiyatlarındaki artışlar ile yönetilen-yönlendirilen fiyat ayarlamalarının etkisi belirginleşmiş, Nisan ve Mayıs aylarında yükselen yıllık enflasyon Haziran ayında işlenmemiş gıda ve yakıt fiyatlarındaki gerilemenin de katkısıyla yüzde 32,1 olmuştur. Yılın üçüncü çeyreğinde ise hizmet fiyatlarındaki yüksek seyir devam ederken gıda fiyatları işlenmemiş gıda öncülüğünde dalgalı bir görünüm sergilemiş, akaryakıt fiyatları ile temel mallardaki mevsimsel gelişmeler de enflasyon görünümünde etkili olmuştur. Bu dönemde yıllık tüketici enflasyonu gerileyerek Eylül ayı itibarıyla yüzde 29,7 seviyesine gerilemiştir.

GRAFİK I: 5- Mal ve Hizmet Fiyatları (TÜFE'ye Katkı ve Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: TÜİK

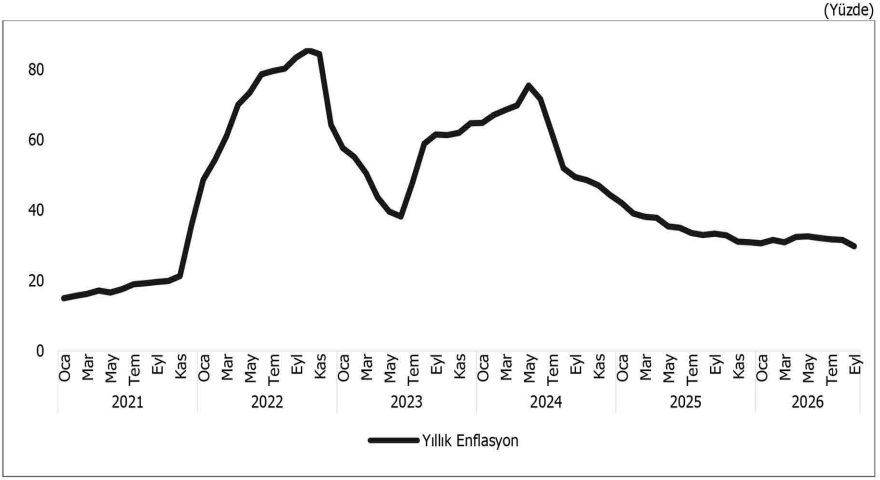
2026 yılı boyunca temel mal grubu fiyatlarında iç talepteki seyir ve döviz kuru gelişmelerinin desteğiyle ılımlı bir görünüm hâkim olmuştur. Hizmet fiyatlarında ise yılın ilk çeyreğinde dönemsel fiyatlama, geriye dönük endeksleme ve ücret ayarlamalarının etkileri öne çıkarken ikinci ve üçüncü çeyreklerde kira ve lokanta-otel fiyatlarında yavaşlama görülmesine rağmen ulaştırma, haberleşme ve eğitim hizmetlerindeki artışlar hizmet enflasyonunun manşet enflasyonun üzerinde seyretmesinde etkili olmuştur. Bu görünüm doğrultusunda özel kapsamlı TÜFE göstergelerinden ÖKTG-B ve ÖKTG-C endekslerinin yıllık artışları Eylül 2026 itibarıyla sırasıyla yüzde 29,0 ve yüzde 28,7 olarak gerçekleşmiştir.

Para politikasındaki sıkı duruş, maliye politikasının desteği, güçlü politika eş güdümü ve iç talepteki dengelenmenin yanı sıra arz yönlü tedbirlerin katkısıyla enflasyondaki düşüşün yılın geri kalanında daha belirgin hale gelmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, 2026 yılı sonunda TÜFE yıllık artış oranının OVP tahminiyle uyumlu olarak yüzde 28,4 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

TCMB, fiyat istikrarının sağlanması ve kalıcı olarak korunması temel amacı doğrultusunda, enflasyon hedeflemesi rejimi çerçevesinde para politikası uygulamalarını sürdürmektedir.

GRAFİK I: 6- Yıllık Enflasyon

(Yüzde)

Kaynak: TÜİK

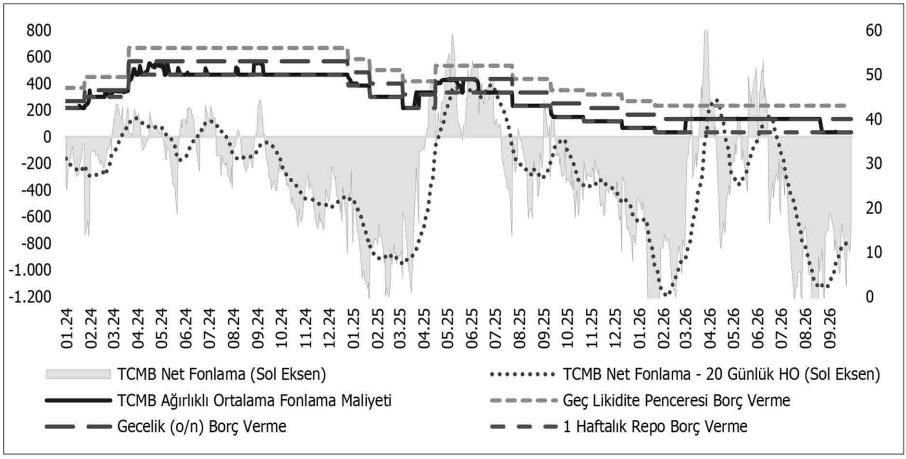
2025 yılının ilk çeyreğinde enflasyonun ana eğilimi ve talep koşullarındaki gelişmeleri dikkate alan Merkez Bankası, politika faizini toplam 500 baz puan indirmiş ve yüzde 42,5 seviyesine çekmiştir. Nisan ayında ise finansal piyasalardaki gelişmelerin enflasyon görünümüne olası etkilerini dikkate alarak politika faizini 350 baz puan artırmış ve yüzde 46 seviyesine yükseltmiştir.

Nisan ayındaki faiz artışının ardından Haziran ayında politika faizini yüzde 46 düzeyinde sabit tutan Merkez Bankası, yılın ikinci yarısında talep koşullarının dezenflasyonu destekleyici görünümü ve enflasyonun ana eğilimindeki gelişmeler doğrultusunda faiz indirimlerine yeniden başlamıştır. Temmuz-Aralık döneminde politika faizi toplam 800 baz puan indirilerek yıl sonunda yüzde 38 seviyesine çekilmiştir.

2026 yılının ilk çeyreğinde Merkez Bankası tarafından enflasyonun ana eğilimindeki gerileme ve talep koşullarının enflasyondaki düşüşü destekleyici görünümü dikkate alınarak politika faizi Ocak ayında 100 baz puan indirilerek yüzde 37 seviyesine çekilmiştir. Mart ayında ise jeopolitik gelişmelerin artırdığı belirsizlikler ve enerji fiyatlarındaki yükseliş nedeniyle politika faizi sabit tutulmuştur. Yılın ikinci ve üçüncü çeyreklerinde iç talepteki zayıf seyir ve enflasyonun ana eğilimindeki gerilemeye karşın jeopolitik gelişmeler ile enerji fiyatlarının enflasyon görünümü üzerinde oluşturduğu yukarı yönlü riskler çerçevesinde politika faizi yüzde 37 seviyesinde sabit tutulmuştur.

Bu çerçevede, Merkez Bankası 2023 yılı Haziran ayında başlattığı sıkılaşma sürecini 2024 yılı boyunca sürdürmüş, 2025 yılında faiz indirimlerine başlamış, 2026 yılının başında ise sınırlı bir faiz indirimi gerçekleştirdikten sonra jeopolitik gelişmeler ve enerji fiyatlarına ilişkin riskler gözetilerek politika faizinde yüzde 37 düzeyi korunmuştur.

GRAFİK I: 7- TCMB Net Fonlaması (Milyar TL) ve Faiz Oranları (Yüzde)

Kaynak: TCMB

TABLO I: 22- TCMB Net Döviz Alımları

(Milyon Dolar)

Yıl	İhracat Reeskont Kredileri	Döviz Alım İhaleleri	Döviz Satım İhaleleri	Döviz Alım Müdahaleleri	Döviz Satım Müdahaleleri	Enerji İthalatçısı KİT'lere Döviz Satışı	Toplam Net Döviz Alımları
2002	25	795	-	16	12	-	824
2003	34	5 652	-	4 229	-	-	9 915
2004	27	4 104	-	1 283	9	-	5 405
2005	25	7 442	-	14 565	-	-	22 032
2006	4	4 296	1 000	5 441	2 105	-	6 636
2007	2	9 906	-	-	-	-	9 908
2008	5	7 584	100	-	-	-	7 489
2009	1 040	4 314	900	-	-	-	4 454
2010	1 104	14 865	-	-	-	-	15 969
2011	1 920	6 450	11 210	-	2 390	-	-5 230
2012	8 295	-	1 450	-	1 006	-	5 839
2013	12 664	-	17 610	-	-	-	-4 949
2014	12 999	-	10 439	-	3 151	1 321	-1 912
2015	15 182	-	12 346	-	-	10 505	-7 669
2016	15 022	-	3 400	-	-	5 084	6 538
2017	12 487	-	-	-	-	7 851	4 636
2018	14 903	-	-	-	-	7 699	7 204
2019	22 693	-	-	-	-	6 456	16 237
2020	23 067	-	-	-	-	5 985	17 082
2021	21 079	-	-	-	7 278	6 111	7 690
2022	17 623	-	-	-	-	17 971	-348
2023	3 834	-	-	-	-	-	3 834
2024	2 138	-	-	-	-	-	2 138
2025	2 963	-	-	-	1 134	-	1 829
2026(1)	2 969	-	-	-	-	-	2 969

Kaynak: TCMB İstatistikleri, Piyasa Verileri, Aylık Döviz Alım Satım Tutarları
(1) 2026 yılı verileri ilk 9 ay itibarıyladır.

İhracat reeskont kredileri yoluyla TCMB döviz rezervlerine 2025 yılında 2,96 milyar dolar, 2026 yılının ilk dokuz ayında ise 2,97 milyar dolar katkı sağlanmıştır.

TCMB'nin altın hariç brüt döviz rezervi 2025 yılı sonunda bir önceki yıl sonuna göre 13,8 milyar dolar azalışla 77,0 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Eylül 2026 itibarıyla TCMB'nin altın hariç brüt döviz rezervi 2025 yılı sonuna göre 15,4 milyar dolar azalışla 61,6 milyar dolar seviyesinde kaydedilmiştir.

2026 yılı üçüncü çeyrek sonu itibarıyla para tabanı 2025 yılı sonuna göre yüzde 15,7 oranında artmıştır. Bununla birlikte, emisyon toplamı 136,8 milyar TL artış göstermiştir. Aynı dönemde TCMB dış varlıkları 16,2 milyar dolar azalırken toplam yükümlülükleri ise 1,3 milyar dolar azalmıştır. Bu doğrultuda, TCMB'nin net dış varlık pozisyonunda 14,9 milyar dolar azalış gerçekleşmiştir.

M1, M2 ve M3 para arzları, Eylül 2026 itibarıyla 2025 yılı sonuna göre sırasıyla yüzde 17,7, yüzde 20,1 ve yüzde 20,1 oranlarında artmıştır. M1 para arzındaki artışta yabancı para cinsinden vadesiz mevduattaki yükseliş belirleyici olmuştur. M2 para arzındaki artışta Türk lirası cinsi vadeli mevduat ile M1 para arzındaki genişleme öne çıkarken M3 para arzındaki artış esas olarak M2'deki genişlemeden kaynaklanmıştır.

TABLO I: 23- Parasal Büyüklükler ve TCMB Bilançosu Seçilmiş Kalemleri

	2025	2026		
	4.Ç	1.Ç	2.Ç	3.Ç
		Milyon TL		
Para Arzları				
M1	9 759 280	10 306 114	10 475 384	11 487 374
M2	24 560 207	25 196 391	27 209 798	29 505 221
M3	27 168 855	27 699 731	30 040 901	32 631 733
		Milyon TL		
Para Tabanı	4 292 351	4 556 308	4 754 659	4 965 442
Emisyon	874 535	942 271	941 883	1 011 369
Net Dış Varlıklar	3 490 766	1 640 903	2 196 689	2 809 960
Net Uluslararası Rezervler	3 411 442	1 553 491	2 107 507	2 713 236
Net İç Varlıklar	801 584	2 915 405	2 557 970	2 155 482
Hazine Borçları	229 121	410 995	412 470	441 119
Değerleme Hesabı	-1 149 558	-1 306 884	-676 792	-1 158 106
		Milyon Dolar		
Dış Varlıklar	186 149	153 516	150 421	169 986
Toplam Yükümlülükler	120 071	124 343	107 667	118 797
Yurt Dışı	15 768	15 448	14 465	14 639
Yurt İçi	104 303	108 896	93 203	104 158
Net Dış Varlık Pozisyonu	66 078	29 173	42 754	51 189

Kaynak: TCMB

Not: Alt kalemlerin tamamı gösterilmediği için toplamlar tutmayabilecektir. Veriler ayın son Cuma günü itibarıyladır. Bilanço büyüklüklerine ait rakamlar Stand By Bilançosundan alınmıştır.

b) Hedefler

2024 yılı Haziran ayı itibarıyla başlayan dezenflasyon sürecini temin edecek politika bileşiminin sürdürülmesiyle TÜFE yıllık artış hızının 2027 yılı sonunda yüzde 21,0 olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

2.5. MALİ PİYASALAR

a) Mevcut Durum

Finans sektörünün toplam aktif büyüklüğü, Haziran 2026 itibarıyla 2025 yıl sonuna göre TL bazında yüzde 15,1 oranında artarak 77,1 trilyon TL'ye, dolar bazında yüzde 6 oranında artarak 1,7 trilyon dolara yükselmiştir. Aynı dönemde finansal sektörün toplam aktiflerinin GSYH'ya oranı ise yüzde 106'dan yüzde 105,6'ya düşmüştür. 2026 yılının ilk altı aylık döneminde BDDK gözetimindeki banka dışı finansal kuruluşların, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının, portföy yönetim şirketlerinin ve aracı kurumların sektör payında artış görülmüştür. Bu dönemde mevduat bankalarının ve sigorta ve emeklilik şirketlerinin sektör payları ise azalmıştır.

TABLO I: 24- Finansal Sektör Kuruluşlarına Dair Bazı Göstergeler

	Aktif Büyüklük			Aktif Büyüklük (1)			Sektör Payı			GSYH'ya Oran			Kuruluş Sayısı		
	Milyar TL			Milyar Dolar			Yüzde			Yüzde			Adet		
	2024	2025	2026-6	2024	2025	2026-6	2024	2025	2026-6	2024	2025	2026-6	2024	2025	2026-6
Bankalar	**32 667,7**	**46 946,8**	**52 727,0**	**927,4**	**1 095,3**	**1 132,6**	**73,5**	**70,1**	**68,4**	**73,1**	**74,2**	**72,2**	**64**	**67**	**68**
Mevduat Bankaları	28 125,4	39 727,6	44 270,1	798,5	926,9	950,9	63,3	59,3	57,4	63,0	62,8	60,6	35	37	37
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	1 882,6	2 892,2	3 538,5	53,4	67,5	76,0	4,2	4,3	4,6	4,2	4,6	4,8	20	21	21
Katılım Bankaları	2 659,7	4 327,0	4 918,4	75,5	101,0	105,6	6,0	6,5	6,4	6,0	6,8	6,7	9	9	10
BDDK Gözetimindeki Banka Dışı Finansal Kuruluşlar	**988,5**	**1 725,3**	**2 182,7**	**28,1**	**40,3**	**46,9**	**2,2**	**2,6**	**2,8**	**2,2**	**2,7**	**3,0**	**125**	**131**	**133**
Finansal Kiralama Şirketleri	334,5	536,1	648,2	9,5	12,5	13,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9	19	20	21
Faktoring Şirketleri	316,0	457,8	596,4	9,0	10,7	12,8	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,8	48	49	49
Finansman Şirketleri	212,5	353,8	371,2	6,0	8,3	8,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	24	25	26
Varlık Yönetim Şirketleri	33,4	54,5	66,2	0,9	**1,3**	1,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	28	28	28
Tasarruf Finansman Şirketleri	92,0	323,1	500,7	2,6	**7,5**	10,8	0,2	0,5	0,6	0,2	0,5	0,7	6	9	9
Sigorta ve Emeklilik Şirketleri	**2 360,8**	**3 932,9**	**4 491,1**	**67,0**	**91,8**	**96,5**	**5,3**	**5,9**	**5,8**	**5,3**	**6,2**	**6,1**	**73**	**71**	**68**
Hayat Dışı	833,0	1 291,4	1 520,9	23,6	30,1	32,7	1,9	1,9	2,0	1,9	2,0	2,1	49	48	45
Hayat/Emeklilik	1 462,9	2 555,9	2 862,4	41,5	59,6	61,5	3,3	3,8	3,7	3,3	4,0	3,9	20	19	19
Reasürans	64,8	85,7	107,9	1,8	2,0	2,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	4	4	4
Yatırım Ortaklıkları	**1 202,9**	**1 722,0**	**2 145,0**	**34,2**	**40,2**	**46,1**	**2,7**	**2,6**	**2,8**	**2,7**	**2,7**	**2,9**	**64**	**66**	**70**
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	1 158,8	1 687,3	2 103,1	32,9	39,4	45,2	2,6	2,5	2,7	2,6	2,7	2,9	48	49	53
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	1,7	2,1	2,4	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9	9	9
Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	42,4	32,6	39,5	1,2	0,8	0,8	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	7	8	8
Portföy Yönetim Şirketleri (2)	**6 931,1**	**12 145,2**	**14 674,2**	**196,8**	**283,4**	**315,2**	**15,6**	**18,1**	**19,0**	**15,5**	**19,2**	**20,1**	**69**	**84**	**90**
Aracı Kurumlar	**285,1**	**543,6**	**915,8**	**8,1**	**12,7**	**19,7**	**0,6**	**0,8**	**1,2**	**0,6**	**0,9**	**1,3**	**68**	**69**	**71**
TOPLAM	**44 436,0**	**67 015,8**	**77 135,9**	**1 261,6**	**1 563,5**	**1 656,9**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**99,5**	**106,0**	**105,6**	**463**	**488**	**500**

Kaynak: HMB, TCMB, TÜİK, SPK, BDDK, SEDDK, Finansal Kurumlar Birliği

(1) İlgili dönem sonu TCMB döviz alış kurları kullanılarak SBB tarafından hesaplanmıştır.

(2) Portföy yönetim şirketlerinin portföy büyüklüğünü ifade etmektedir.

Finansal İstikrar Kapsamında Hanehalkı ve Finans Dışı Kesim Borçluluğu

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle mukayese edildiğinde, Türkiye'de hanehalkı ve finans dışı kesimin düşük borçlu görünümü sürmektedir. 2026 yılı Haziran ayı itibarıyla hanehalkı finansal varlıkları ve yükümlülükleri nominal olarak artmaya devam etmiş, 2025 yıl sonu ile kıyaslandığında hanehalkı varlıklarının GSYH'ya oranı düşerken yükümlülüklerin oranı sınırlı artmıştır. Söz konusu dönemde hanehalkının mevduat ve yatırım fonları tercihi güçlü seyretmiş, hisse senetlerine ilgi devam etmiştir. Kredi kartı harcamaları ve ihtiyaç kredileri, yükümlülükleri artıran kalemlerden olmuştur. Nominal olarak hanehalkı finansal varlıklarındaki yükseliş, yükümlülüklerdeki artışın üzerinde olmakla beraber varlıkların yükümlülükleri karşılama oranı bir miktar gerilemiştir. Dönem boyunca sıkı para politikası ve makroihtiyati politikalar çerçevesinde atılan adımlar, TL cinsi finansal araçların getirisinin artması, kredi kısıtları ve hanehalkının yabancı para borçlanamaması belirleyici olmuştur.

TABLO I: 25- Hanehalkı Finansal Varlık ve Yükümlülükleri

(Milyar TL)

			Haziran	
	2024	2025	2025	2026
Mevduat	**10 208,7**	**13 951,2**	**12 359,7**	**15 352,4**
Tasarruf Mevduatı	6 611,7	7 900,1	7 680,5	8 914,6
Döviz Tevdiatı	2 288,0	2 804,5	2 747,8	2 722,9
Kıymetli Maden Deposu	1 309,0	3 246,6	1 931,4	3 714,9
Tahvil ve Bonolar	**91,8**	**790,6**	**229,0**	**920,3**
Kamu	64,3	417,7	201,8	451,0
Özel Sektör	27,5	372,9	27,2	469,3
Yatırım Fonları	**4 027,1**	**7 055,0**	**5 208,2**	**8 048,1**
Menkul Kıymet	2 805,3	4 900,1	3 656,1	5 656,6
Emeklilik (1)	1 221,8	2 154,9	1 552,1	2 391,5
Hisse Senedi	**1 819,9**	**2 259,5**	**1 910,8**	**2 839,0**
Yapılandırılmış Ürünler	**24,6**	**87,6**	**39,5**	**67,4**
Diğer Menkul Kıymetler (2)	**3,0**	**21,7**	**3,4**	**34,9**
TOPLAM VARLIKLAR	**16 175,1**	**24 165,6**	**19 750,6**	**27 262,1**
Banka Kredileri	**3 992,2**	**5 985,9**	**4 830,0**	**7 019,5**
Konut Kredileri	512,9	680,1	584,2	802,8
Taşıt Kredileri	75,5	52,4	59,7	43,5
İhtiyaç Kredileri	1 493,0	2 324,4	1 836,2	2 704,9
Kredi Kartları	1 910,8	2 929,0	2 349,9	3 468,3
Finansman Şirketi Kredileri	**28,6**	**32,3**	**26,9**	**35,1**
Konut Kredileri	0,0	0,0	0,0	0,0
Taşıt Kredileri	17,0	18,6	14,4	19,6
İhtiyaç Kredileri	11,6	13,7	12,5	15,5
Finansal Kiralama Şirketi Kredileri (3)	**0,5**	**0,6**	**0,3**	**0,0**
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER	**4 021,3**	**6 018,8**	**4 857,2**	**7 054,7**
Varlıklar/GSYH (Yüzde)	**36,3**	**38,2**	**37,6**	**37,3**
Yükümlülükler/GSYH (Yüzde)	**9,0**	**9,5**	**9,2**	**9,7**
Varlıklar/Yükümlülükler (Yüzde)	**402,2**	**401,5**	**406,6**	**386,4**

Kaynak: BDDK, TÜİK, MKK, TBB Risk Merkezi, Emeklilik Gözetim Merkezi, SBB Hesaplamaları

(1) Katılımcıların fon tutarı ile devlet katkısı tutarı toplamını ifade etmektedir. Otomatik katılım sistemi verileri de dâhil edilmiştir.

(2) Varlığa dayalı menkul kıymetler, varlık teminatlı menkul kıymetler ve kira sertifikalarını içermektedir.

(3) Finansal kiralama şirketlerince kullandırılan konut kredilerini ihtiva etmektedir.

Hanehalkı finansal varlıkları Haziran 2026 itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 38 artışla 27,3 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bu dönemde varlık kompozisyonunun ana

unsuru olan mevduat yüzde 24,2 oranında artarak 15,4 trilyon TL'ye yükselmiştir. Mevduat içinde tasarruf mevduatı 8,9 trilyon TL'ye ulaşırken döviz tevdiat hesapları 2,7 trilyon TL seviyesini korumuştur. TL mevduattaki artışta, yüksek getiri sağlayan mevduat faizleri ve yatırımcıların TL varlıklara güçlü ilgisi etkili olmuştur. Kıymetli maden depo hesapları da emtia fiyatlarında görülen yükselişin etkisiyle yıllık yüzde 92,3 artarak 3,7 trilyon TL'ye yükselmiştir. Varlıkların diğer bir önemli kalemi olan yatırım fonları 8,0 trilyon TL'ye ulaşarak Haziran 2026 itibarıyla yıllık yüzde 54,5 oranında artış göstermiştir. Bu yükselişte menkul kıymet fonlarının getiri performansı ve emeklilik fonlarındaki katılımcı sayısının artışı belirleyici olmuştur. Özellikle özel sektör tahvil ve bonolarında gelen taleple birlikte tahvil ve bono stokunda önemli bir artış kaydedilmiş, bu araçlardaki toplam tutar 920,3 milyar TL'ye yükselmiştir. Hisse senedine gelen alımlarla stok 2,8 trilyon TL'ye ulaşarak yıllık bazda yüzde 48,6 seviyesinde artış gerçekleşmiştir. Toplam varlıkların yüzde 3,3'ünü oluşturan tahvil ve bonolar kalemindeki artış son bir senede en belirgin artışın yaşandığı varlık kalemi olmuştur.

Hanehalkı finansal yükümlülükleri Haziran 2026 itibarıyla yıllık yüzde 45,2 oranında artarak 7,1 trilyon TL'ye yükselmiştir. Banka kredilerinin toplam yükümlülükler içindeki payı yüzde 99,5 seviyesinde yatay seyretmiştir. Alt kalemlere bakıldığında, kredi kartı bakiyeleri yüzde 47,6 artışla 3,5 trilyon TL'ye, ihtiyaç kredileri yüzde 47,3 artışla 2,7 trilyon TL'ye ulaşmış ve yükümlülük artışında en belirleyici kalemler olmuştur. Konut kredileri yüzde 37,4 artarken taşıt kredileri yüzde 27,1 gerilemiştir. Kredi kartı kullanımındaki yükseliş nakit tercihinin azalması ve peşin harcamaların bir kısmının taksitli kart harcamalarına kaymasıyla ilişkilidir.

Hanehalkı finansal varlıklarının finansal yükümlülüklere oranı Haziran 2026 itibarıyla yüzde 386,4 seviyesinde gerçekleşmiş ve önceki yılın aynı dönemine göre azalış göstermiştir. Bu gelişme, toplam yükümlülüklerdeki yüzde 45,2'lik artışın toplam varlıklardaki yüzde 38'lik artıştan daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. GSYH'ya oranla değerlendirildiğinde, hanehalkı varlıklarının GSYH'ya oranı yüzde 37,3, yükümlülüklerin oranı ise yüzde 9,7 düzeyinde kaydedilmiştir.

Ağustos 2026 itibarıyla finans dışı kesimin net döviz pozisyonu açığı bir önceki yılın aynı ayına göre 31,8 milyar dolar artarak 213 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde finansal kesim dışındaki firmaların varlıkları yüzde 11,8 oranında yükselerek 193,9 milyar dolar, yükümlülükleri ise yüzde 14,7 oranında yükselerek 406,9 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Varlık kalemleri incelendiğinde yıllık bazda, mevduatın 1,4 milyar dolar artışla 77,4 milyar dolar, ihracat alacaklarının 3,6 milyar dolar artışla 57,5 milyar dolar, yurt dışına doğrudan sermaye yatırımlarının 8,4 milyar dolar artışla 39,1 milyar dolar, türev varlıkların 7,6 milyar dolar artışla 17,9 milyar dolar seviyesinde, menkul kıymetlerin ise 0,5 milyar dolar azalışla 2 milyar dolar seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Yükümlülük tarafında en fazla yükseliş gösteren kalem olan nakdi krediler 36,5 milyar dolar artışla 327,8 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiş, yurt dışından temin edilen krediler 18,4 milyar dolar, yurt içinden sağlanan kredilerse 18,1 milyar dolar artmıştır. Aynı dönemde türev yükümlülüklerde 12 milyar dolar artış kaydedilmiştir.

Finansal kesim dışındaki firmaların kısa vadeli net döviz fazlası azalış göstermiş, Ağustos 2025 itibarıyla 10 milyar dolar olarak gerçekleşen kısa vadeli net döviz pozisyonu

Ağustos 2026'da 9,1 milyar dolar seviyesine gerilemiştir. Bu gelişmede, yüksek faiz oranlarının etkisiyle firmaların TL yerine daha fazla döviz cinsi ticari borçlanmalara bağlı olarak kısa vadeli yükümlülüklerindeki artışın, kısa vadeli varlıklardaki artışın üzerinde gerçekleşmesi etkili olmuştur.

TABLO I: 26- Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Döviz Varlık ve Yükümlülükleri

(Milyar Dolar)

			Ağustos	
	2024	**2025**	**2025**	**2026**
Varlıklar	**157,8**	**182,0**	**173,4**	**193,9**
Mevduat	69,5	77,2	76,0	77,4
Menkul Kıymetler	1,8	2,4	2,5	2,0
İhracat Alacakları	49,1	56,7	53,9	57,5
Yurt Dışına Doğrudan Sermaye Yatırımları	26,6	32,9	30,7	39,1
Türev Varlıklar	10,8	12,8	10,3	17,9
Yükümlülükler	**305,0**	**372,9**	**354,6**	**406,9**
Nakdi Krediler	250,5	305,4	291,3	327,8
Yurt İçinden Sağlanan Krediler	150,2	181,0	175,0	193,1
Döviz Kredileri (Bilgi için)	144,0	172,1	167,0	182,3
Dövize Endeksli Krediler (Bilgi için)	0,2	0,1	0,2	0,1
Yurt Dışından Sağlanan Krediler	100,3	124,4	116,3	134,7
İthalat Borçları	47,2	51,7	49,9	53,7
Türev Yükümlülükler	7,3	15,8	13,4	25,4
Net Döviz Pozisyonu	**-147,2**	**-190,9**	**-181,2**	**-213,0**
Kısa Vadeli Varlıklar (1)	130,6	149,1	142,4	154,8
Kısa Vadeli Yükümlülükler (2)	116,2	137,9	132,4	145,7
Kısa Vadeli Net Döviz Pozisyonu	**14,4**	**11,2**	**10,0**	**9,1**

Kaynak: TCMB

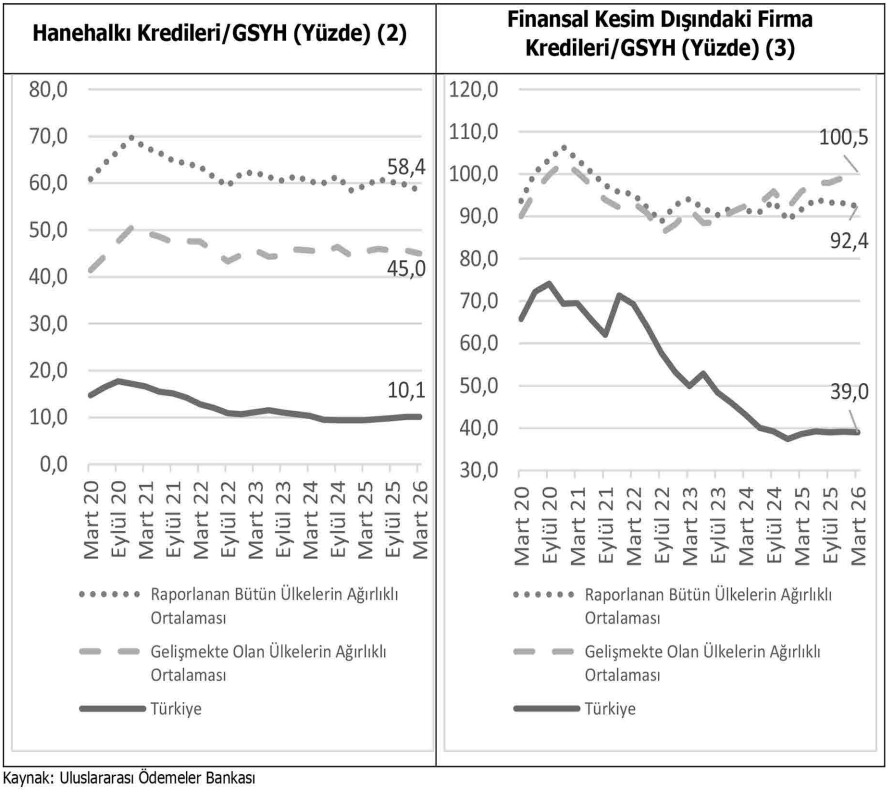
(1) Kısa Vadeli Varlıklar=Mevduat+Menkul Kıymetler+İhracat Alacakları

(2) Kısa Vadeli Yükümlülükler=Yurt İçi Bankalar, Faktoring Şirketleri ve Finansman Şirketlerinden Sağlanan Kısa Vadeli Döviz Kredileri ile Dövize Endeksli Krediler+Yurt Dışından Sağlanan Kısa Vadeli Krediler ile Vadeye Kalan Süresi 1 Yıldan Az Olan Uzun Vadeli Krediler+Kısa Vadeli İthalat Borçları ile Vadeye Kalan Süresi 1 Yıldan Az Olan Uzun Vadeli İthalat Borçları

Türkiye'de hanehalkı ve finansal kesim dışındaki firmaların borçluluğu, uluslararası karşılaştırmalara göre oldukça düşük seviyelerde seyretmektedir. Uluslararası Ödemeler Bankası verilerine göre Türkiye'de hanehalkı borçluluğunun GSYH'ya oranı 2026 yılının ilk çeyreğinde yüzde 10,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu oran, 2024 yılından bu yana kademeli ve sınırlı bir yükselişe işaret etmektedir. 2026 yılı ilk çeyreği itibarıyla raporlanan bütün ülkelerin ağırlıklı ortalaması yüzde 58,4, gelişmekte olan ülkelerin ortalaması ise yüzde 45 düzeyindedir. Uluslararası mukayesede Türkiye'nin hanehalkı borçluluğunun önemli ölçüde düşük seyretmesi, hanehalkı kesiminin krediye dayalı borçlanma düzeyinin sınırlı olmasından kaynaklanmakta ve makroekonomik istikrar açısından düşük risk profiline sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu görünüm, Türkiye'de son dönemde uygulanan sıkı para politikası ile makro ihtiyati politika çerçevesinde alınan kredi büyümesini dengeleyici önlemlerle uyumludur.

2026 yılının ilk çeyreğinde Türkiye'de finansal kesim dışındaki firmaların GSYH'ya oranla borçluluk düzeyi yatay seyrederek yüzde 39,0 seviyesinde gerçekleşmiştir. Böylece Türkiye'nin reel sektör borçluluğunun GSYH'ya oranındaki sınırlı artışa rağmen hem gelişmekte olan ülkeler ortalaması olan yüzde 92,4'ün hem de raporlanan ülkeler ortalaması olan yüzde 100,5'in oldukça altında seyrettiği görülmektedir.

GRAFİK I: 8- Hanehalkı Kredilerinin ve Finansal Kesim Dışındaki Firma Kredilerinin GSYH'ya Oranı (1)

Kaynak: Uluslararası Ödemeler Bankası
(1) Raporlanan ülke sayısı 44'tür.
(2) Hanehalkı kredileri kapsamında hanehalkına hizmet eden kâr amacı gütmeyen kuruluş kredileri de yer almaktadır.
(3) Finansal kesim dışındaki firma kredileri kapsamında kamuya ait finansal olmayan şirket kredileri de yer almaktadır.

Bankacılık

Ağustos 2026'da bankacılık sektöründe 37'si mevduat, 21'i kalkınma ve yatırım, 10'u ise katılım bankası olmak üzere toplam 68 banka faaliyet göstermektedir. Ağustos 2026 itibarıyla bankacılık sektörünün toplam aktif büyüklüğü TL bazında yıllık yüzde 33,1 artarak 55,7 trilyon TL, dolar bazında ise yüzde 13,1 artarak 1,2 trilyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

TABLO I: 27- Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri

			Ağustos	
	2024	2025	2025	2026
Temel Büyüklükler				
Aktif Büyüklüğü (Milyar TL)	32 668	46 947	41 887	55 746
Aktif Büyüklüğü (Milyar Dolar) (1)	926	1 096	1 023	1 157
Canlı Krediler (Milyar TL)	16 047	23 122	20 625	28 150
Mevduat (Milyar TL)	18 903	27 226	24 002	32 157
Dönem Net Kârı (Milyon TL) (2)	660 278	940 183	563 401	676 385
Banka Sayısı (Adet)	64	67	67	68
Şube Sayısı (Adet)	10 833	10 650	10 796	10 609
Personel Sayısı (Bin kişi)	209	212	211	211
Performans (Yüzde)				
Dönem Net Kârı / Ortalama Aktifler (2)	2,3	2,3	1,5	1,3
Dönem Net Kârı / Ortalama Özkaynaklar (2)	30,5	31,5	19,2	16,5
Mevduat / Toplam Pasifler	57,9	58,0	57,3	57,7
İhraç Edilen Menkul Değerler / Toplam Pasifler	3,2	4,0	3,9	3,8
Canlı Krediler / Toplam Aktifler	49,1	49,3	49,3	50,5
Menkul Değerler / Toplam Aktifler	16,0	14,9	16,0	14,3
Riskler (Yüzde)				
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	19,7	19,7	18,3	16,6
Yabancı Para Net Genel Pozisyonu / Yasal Özkaynak	1,3	0,8	1,5	0,6
Tahsili Gecikmiş Alacak Oranı	1,8	2,5	2,2	2,9
Özel Karşılık Oranı	76,6	74,7	74,6	76,4
Kredi / Mevduat Oranı	84,9	84,9	86,0	87,6
Likidite Yeterlilik Oranı	151,7	146,8	148,2	135,3

Kaynak: BDDK

(1) İlgili dönem sonu TCMB döviz alış kurları kullanılarak Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hesaplanmıştır.

(2) Yıl içindeki birikimli değerleri göstermektedir.

Ağustos 2026 itibarıyla sektör aktiflerinin sermaye yapısına göre dağılımında kamu bankaları yüzde 46,8 ile en yüksek payını korumuş, bunu yüzde 28,4 ile yerli özel sermayeli bankalar ve yüzde 24,8 ile yabancı sermayeli bankalar izlemiştir. Bir önceki yılın aynı ayına göre özel bankaların payında azalış, yabancı sermayeli bankaların payında artış görülmüştür. Fonksiyonel gruplar bazında mevduat bankalarının payı azalırken katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının payında artış yaşanmıştır. Buna göre, mevduat bankalarının sektör aktifleri içindeki payı yüzde 83,8, katılım bankalarının payı yüzde 9,6, kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise yüzde 6,7 olarak gerçekleşmiştir.

Bankacılık sektörünün toplam kredi hacmi Ağustos 2026 itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 36,5 oranında genişleyerek 28,2 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Kredi

kompozisyonu incelendiğinde, kurumsal krediler yüzde 44,6 ile en yüksek payı almış, bunu yüzde 26,6 ile KOBİ kredileri, yüzde 16,5 ile kredi kartları ve yüzde 12,3 ile tüketici kredileri izlemiştir. Sıkı para politikası duruşunu tamamlayıcı nitelikte, finansal istikrarı gözeten makroihtiyati çerçeve kapsamında ticari ve tüketici kredilerine aylık büyüme sınırları uygulanmaya devam edilmektedir. Bu çerçevede ticari krediler yıllık bazda yüzde 34,7, tüketici kredileri ise yüzde 37,9 oranında artmıştır.

Bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında Ağustos 2026 itibarıyla kredilerin takibe dönüşüm oranında (TDO) artış görülmektedir. Söz konusu artışta, özellikle tüketici kredileri ve kredi kartlarında izlenen gelişmeler etkili olmuştur. Ağustos 2025'te yüzde 2,2 seviyesinde bulunan sektör TDO'su, Ağustos 2026 itibarıyla yüzde 3'e yükselmiştir. Aynı dönemde TDO ticari kredilerde yüzde 2,3, tüketici kredilerinde yüzde 4,7 ve kredi kartlarında yüzde 4,6 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Bankacılık sektörünün temel fonlama kaynağını oluşturan mevduatın toplam kaynaklar içindeki payı, Ağustos 2026 itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre sınırlı bir artış göstererek yüzde 57,7 seviyesine yükselmiştir. Söz konusu artışta yabancı para mevduatın toplam kaynaklar içindeki payında kaydedilen yükseliş etkili olmuştur. Buna karşılık ihraç edilen menkul kıymetler ile kısa vadeli fonlar ve diğer kredilerin toplam kaynaklar içindeki paylarında gerileme gerçekleşmiştir.

Bankacılık sektörünün uzun vadeli likidite görünümünün temel göstergelerinden biri olan kredi/mevduat oranı, kredi büyümesinin mevduat artışının üzerinde gerçekleşmesinin etkisiyle Ağustos 2026 itibarıyla yüzde 87,6 seviyesine yükselmiştir. Söz konusu oran Türk lirası cinsinden yüzde 90,7, yabancı para cinsinden ise yüzde 82,5 olarak gerçekleşmiştir. Mevduat toplama yetkisi bulunmayan kalkınma ve yatırım bankaları hariç tutulduğunda ise kredi/mevduat oranı yüzde 81,1 seviyesinde bulunmaktadır.

Sermaye yeterliliği rasyosu (SYR) Ağustos 2026 itibarıyla yüzde 16,6 ile hedef oran olan yüzde 12'nin üzerinde seyretmektedir. BDDK, SYR hesaplamasında pandemi ve piyasa dalgalanmaları döneminde bankalara kolaylık sağlamak amacıyla devreye aldığı döviz kuru sabitlemesi uygulamasına 13 Kasım 2025 tarihli Kurul Kararıyla 1 Ocak 2026 itibarıyla son vermiştir. Aynı Kurul Kararıyla bankaların portföylerinde yer alan menkul kıymetlerin negatif net değerleme farklarının (zararlarının) özkaynak hesaplamasında dikkate alınmaması yönündeki geçici uygulama da sona ermiştir. Söz konusu geçici esnekliklere son verilmesinin etkisiyle Ocak 2026'da gerileyen SYR Ağustos 2026 itibarıyla mevduat bankaları için yüzde 16, katılım bankaları için yüzde 17,8, kalkınma ve yatırım bankaları için yüzde 22 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bankaların sahiplik durumuna göre ise SYR, yerli özel bankalarda yüzde 17,3, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 17,9 ve kamu bankalarında yüzde 15,4 düzeyindedir.

Sermaye Piyasası

Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin piyasa değeri 2025 yılı sonunda 17,5 trilyon TL iken 2026 yılı Ağustos ayında 22,3 trilyon TL'ye yükselmiştir. 2025 yılı sonunda yüzde 27,7 seviyesinde bulunan borsa şirketlerinin piyasa değerinin GSYH'ya oranı ise Haziran 2026 itibarıyla yüzde 31 olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılı Ağustos ayında Borsa İstanbul'daki

yabancı yatırımcı payı yüzde 32,6 olarak gerçekleşmiş olup bu dönem itibarıyla 623 şirketin payları Borsa İstanbul'da işlem görmektedir.

TABLO I: 28- Sermaye Piyasalarına İlişkin Göstergeler

	2023	2024	2025	2026-08
Sermaye Piyasası Kanunu Kapsamındaki Şirketler (Adet)	654	693	711	745
Borsa İstanbul Şirketleri (Adet)	538	572	590	623
Borsa Dışı Şirketler (Adet)	116	121	121	122
Borsa Şirketlerinin Piyasa Değeri (Halka Açık Kısım, Milyar TL)	4 140	5 806	7 470	9 599
Yabancı Payı (Halka Açık Kısım, Yüzde)	38,0	36,9	36,3	32,59
Borsa Şirketlerinin Piyasa Değeri (Milyar TL)	10 043	13 423	17 534	22 269
Borsa Şirketlerinin Piyasa Değeri/GSYH (Yüzde)	37,1	30,1	27,7	31,0(1)
Yatırım Kuruluşları (Adet)	118	120	125	128
Aracı Kurumlar (Adet)	72	67	69	71
Bankalar (Adet)	46	53	56	57
Menkul Kıymet Yatırım Fonları (Adet)	1 440	1 616	1 965	2 032
Toplam Değeri (Milyar TL)	1 540	4 163	7 568	9 895
Bireysel Emeklilik Fonları (Adet)	376	380	389	400
Toplam Değeri (Milyar TL)	763	1 239,5	2 141	2 659
Yabancı Yatırım Fonları (Adet)	9	9	9	6(2)
Portföy Değeri (Milyon TL)	49	63	75	54(2)
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları (Adet)	9	9	9	9
Piyasa Değeri (Milyar TL)	4,3	4,4	5,8	6,0
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları (Adet)	47	48	50	53
Piyasa Değeri (Milyar TL)	341	529	760	933
Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları (Adet)	7	7	8	8
Piyasa Değeri (Milyar TL)	14,8	19,5	34,0	33,7
Portföy Yönetim Şirketleri (Adet)	64	69	84	92
Yönettikleri Portföy Büyüklüğü (Milyar TL)	3 163	6 931,1	12 145,2	15 854,5
Bağımsız Denetim Şirketleri (Adet)	111	112	114	114
Gayrimenkul Değerleme Şirketleri (Adet)	159	155	157	150
Derecelendirme Kuruluşları (Adet)	8	8	9	9
Hisse Senedi Hariç Özel Sektör Menkul Kıymetleri (Milyar TL) (3)	329	475	803	1 172

Kaynak: SPK, TÜİK, MKK, Takasbank, KAP
(1) Söz konusu oran Haziran ayı verisi ile hesaplanmıştır.
(2) Temmuz ayı verisidir.
(3) Özel Sektör Borçlanma Araçları, Diğer Menkul Kıymetler ve Yapılandırılmış Ürünler piyasa değeri toplamıdır.

Kurumsal yatırımcılar sektöründe menkul kıymet yatırım fonlarının toplam değeri Ağustos 2026 itibarıyla 9,9 trilyon TL'dir. Portföy yönetim şirketlerinin yönettikleri portföy

büyüklüğü, 2025 yıl sonuna göre yüzde 31 oranında artarak Ağustos 2026 itibarıyla 15,9 trilyon TL olmuştur. Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının piyasa değeri Ağustos 2026'da 2025 yılı sonuna göre yüzde 22,8 oranında artmış ve 933 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

TABLO I: 29- Sermaye Piyasası Hacmi

(Milyon TL)

			Ağustos	
	2024	2025	2025	2026
Borçlanma Araçları Piyasası				
Kesin Alım-Satım Pazarı İşlem Hacmi	2 187 320	5 691 081	3 914 350	4 115 070
Repo-Ters Repo Pazarı İşlem Hacmi	161 396 712	267 750 788	184 538 935	222 593 970
Pay Piyasası				
İşlem Hacmi	34 308 455	43 248 485	25 365 140	44 807 016
Birincil Halka Arz Hasılat Toplamı (1)	57 313	45 155	30 752	80 433
Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası				
Altın TL İşlem Hacmi	246 943	488 237	220 631	614 672
Altın Dolar İşlem Hacmi (Milyon dolar)	15 600	21 744	11 987	24 780
Altın Avro İşlem Hacmi (Milyon Avro)	1,8	45	41	132
Altın İşlem Hacmi (Ton)	299	301	177	259
Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası				
Vadeli İşlem Pazarı İşlem Hacmi	16 349 417	24 472 864	14 807 576	26 502 791
Opsiyon Pazarı İşlem Hacmi	164 579	421 229	221 738	874 890

Kaynak: Borsa İstanbul

(1) Halka arz tarihi olarak borsada işlem görme tarihi esas alınmaktadır.

Borçlanma araçları piyasası toplam işlem hacminde 2026 yılının ilk sekiz ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre artış görülmüştür. Kesin alım-satım pazarı işlem hacmi yüzde 5 oranında artarken bu piyasadaki işlem hacminin önemli bir bölümünü oluşturan repo-ters repo pazarı işlem hacmi yüzde 21 oranında büyüme göstermiştir.

Firmaların sermaye piyasalarının sunduğu finansman imkânlarından yararlanmasını sağlayan birincil halka arzlarda 2026 yılının ilk sekiz ayında 33 halka arz işlemi gerçekleşmiş ve 80 milyar TL'lik bir fon elde edilmiştir.

Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasasında 2026 yılının ilk sekiz ayında altın TL işlem hacmi bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 179 oranında yükselmiştir. Altın dolar işlem hacmi ise yüzde 107 oranında artış göstermiştir. Ağustos 2026 itibarıyla altın TL işlem hacmi 615 milyar TL, altın dolar işlem hacmi 25 milyar dolar, ton bazında altının toplam işlem miktarı ise 259 ton olarak gerçekleşmiştir.

2025 yılının ilk sekiz ayında 14,8 trilyon TL olan Borsa İstanbul Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası Vadeli İşlem Pazarı işlem hacmi 2026 yılının ilk sekiz ayında 26,5 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

Son dönemde yatırım fonlarında ortaya çıkan likidite ve geri ödeme sorunlarının ardından sürecin finansal piyasalara etkisini sınırlamak amacıyla ilgili kamu kurumları bir dizi tedbir açıklamış ve Sermaye Piyasası Kurulu piyasa bozucu işlemlere yönelik gerekli önlemleri kademeli olarak devreye almıştır. Bu doğrultuda 17 Eylül 2026 tarihinde Kurul tarafından 7 portföy yönetim şirketine ait 131 fonun tasfiye edilmesine ve ilgili fonların malvarlığının tasfiyesinin en fazla 6 aylık sürenin bitiminde sona erdirilmesine karar verilmiştir.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik

Türkiye'de sigortacılık ve özel emeklilik sektörlerinde Haziran 2026 itibarıyla 68 şirket bulunmakta olup bu şirketlerden 19'u hayat ve emeklilik, 45'i hayat dışı ve 4'ü reasürans alanında faaliyet göstermektedir.

Sigortacılık sektöründe 2025 yılında toplam prim üretimi, 2024 yılına göre yüzde 46 oranında artarak 1,2 trilyon TL olmuştur. Direkt prim üretimi, bir önceki yıla göre yüzde 47 oranında artarak 1,1 trilyon TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Haziran 2026 itibarıyla sigorta şirketleri tarafından sigortalılara verilen teminat GSYH'nın 30 katına ulaşmıştır.

TABLO I: 30- Sigortacılık Sektörüne Ait Bazı Büyüklükler

			Haziran	
	2024	**2025**	**2025**	**2026**
Aktif Toplamı (Milyon TL)	**2 360 744**	**3 932 884**	**3 018 466**	**4 491 110**
Hayat Dışı Şirketler	832 993	1 291 378	1 076 901	1 520 857
Hayat/Emeklilik Şirketleri	1 462 915	2 555 855	1 855 656	2 862 357
Reasürans Şirketleri	64 836	85 651	85 909	107 896
Özsermayede Yabancı Payı (Yüzde)	**44,9**	**44,0**	**45,1**	**47,0**
Hayat Dışı Şirketler	49,5	48,3	50,4	48,9
Hayat/Emeklilik Şirketleri	42,1	41,9	40,3	40,7
Direkt Prim Üretimi (Milyon TL)	**774 901**	**1 142 232**	**539 369**	**685 328**
Hayat Dışı Şirketler	671 574	958 488	458 251	566 326
Hayat Sigorta Şirketleri	103 328	183 744	81 118	119 002
Performans Göstergeleri				
Net Dönem Kârı (Milyon TL)	**111 605**	**181 665**	**85 389**	**113 848**
Hayat Dışı Şirketler	69 488	114 709	54 718	67 160
Hayat/Emeklilik Şirketleri	32 979	52 900	24 062	36 090
Reasürans Şirketleri	9 138	14 056	6 609	10 598
Net Kâr/Toplam Aktif (Yüzde)	**4,7**	**4,6**	**2,8**	**2,5**
Net Kâr/Sermaye (1) (Yüzde)	**49,5**	**47,9**	**49,5**	**46,2**
Teknik Göstergeler (Yüzde)				
Konservasyon Oranı (2)				
Hayat Dışı Şirketler	70,0	75,6	72,2	73,2
Hayat/Emeklilik Şirketleri	94,2	95,7	95,6	94,9
Teknik Kârlılık				
Hayat Dışı Şirketler	14,9	15,8	16,9	13,8
Hayat/Emeklilik Şirketleri	19,1	21,6	18,1	23,9
Direkt Prim Artış Hızı				
Hayat Dışı Şirketler	74,6	42,7	50,2	23,6
Hayat Sigorta Şirketleri	75,9	77,8	79,8	46,7

Kaynak: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
(1) Özsermaye kârlılığı "Son 12 aylık kâr/(son iki dönem özsermaye toplamı/2)" şeklinde hesaplanmıştır.
(2) Bölüşmeli Treteler esas alınarak hesaplanmıştır.

Sigortacılık sektöründe son döneme bakıldığında uluslararası sermayenin payında artış yaşandığı görülmektedir. Bu çerçevede Haziran 2026 itibarıyla toplam özsermaye açısından yabancı sermayenin payı yüzde 47 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde uluslararası sermayenin toplam prim üretimindeki payı yüzde 53 olmuştur. Sektörde faaliyet gösteren

68 şirketin 34'ünde yabancı ortakların payı yüzde 50'nin üzerinde bulunmakta olup uluslararası sermayeye sahip şirket sayısı 41'dir.

Sigortacılık sektörünün net dönem kârı 2024 yılında 111,6 milyar TL iken 2025 yılında yüzde 63 oranında artarak 181,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Söz konusu dönemde, hayat dışı sigorta şirketleri 114,7 milyar TL ve hayat-emeklilik şirketleri 52,9 milyar TL kâr elde etmiştir. 2025 yılında reasürans şirketleri ise 14,1 milyar TL kâr kaydetmiştir.

TABLO I: 31- Bireysel Emeklilik ve Otomatik Katılım Sistemi Göstergeleri

(Milyon TL)

			Eylül	
	2024	**2025**	**2025**	**2026**
Genel Toplam Sayı	**17 101 700**	**17 935 494**	**17 686 003**	**18 274 005**
BES Katılımcı Sayısı (Kişi)	9 526 389	10 156 228	9 948 540	10 373 888
OKS Çalışan Sayısı (Kişi)	7 575 311	7 779 266	7 737 463	7 900 117
BES Toplam Fon Büyüklüğü	**1 140 068**	**2 033 925**	**1 721 062**	**2 397 656**
BES Katılımcıları Fon Tutarı	1 002 570	1 811 854	1 525 637	2 120 948
BES Devlet Katkısı	137 497	222 070	195 426	276 708
OKS Toplam Fon Büyüklüğü	**87 162**	**129 240**	**116 746**	**161 900**
OKS Çalışanları Fon Tutarı	81 724	121 041	109 328	151 673
OKS Devlet Katkısı	5 437	8 199	7 418	10 228
Toplam Fon Büyüklüğü	**1 227 229**	**2 163 165**	**1 837 808**	**2 559 557**
Toplam Fon Büyüklüğü (Yıllık Yüzde Artış)	62,2	76,3	61,8	39,3

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi

Bireysel emeklilik ve otomatik katılım sisteminde toplam fon büyüklüğü 2025 yılı sonunda bir önceki yıla göre yüzde 76,3 oranında artışla 2,2 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Eylül 2026 sonu itibarıyla toplam fon büyüklüğü 2,6 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Eylül 2026 sonu itibarıyla bireysel emeklilik sisteminde katılımcıların fon büyüklüğü, devlet katkısı dâhil 2,4 trilyon TL'ye ulaşmış, katılımcı sayısı 10,4 milyon olarak gerçekleşmiştir. Otomatik katılım sisteminde ise çalışanların fon büyüklüğü devlet katkısı dâhil 161,9 milyar TL'ye yükselmiş olup sistemde 7,9 milyon çalışan yer almaktadır.

BDDK Gözetimindeki Banka Dışı Finansal Kuruluşlar

Haziran 2026 itibarıyla BDDK gözetimi altında faaliyet gösteren banka dışı finansal kuruluşların sayısı 133 olup bu kuruluşların toplam aktif büyüklüğü 2,2 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

TABLO I: 32- Banka Dışı Finansal Kuruluşların Temel Göstergeleri

			Haziran	
	2024	2025	2025	2026
Finansal Kiralama Şirketleri				
Şirket Sayısı (Adet)	19	20	20	21
Şube Sayısı (Adet)	112	118	112	118
Personel Sayısı (Kişi)	1 284	1 417	1 386	1 473
Aktif Büyüklüğü (Milyon TL)	334 499	536 050	430 349	648 234
Dönem Net Kârı (Milyon TL) (1)	17 180	26 219	12 658	15 867
Aktif Kârlılık (Yüzde)	6,2	6,0	7,0	5,9
Faktoring Şirketleri				
Şirket Sayısı (Adet)	48	49	48	49
Şube Sayısı (Adet)	395	435	417	449
Personel Sayısı (Kişi)	4 379	4 796	4 645	4 941
Aktif Büyüklüğü (Milyon TL)	315 980	457 844	395 704	596 353
Dönem Net Kârı (Milyon TL) (1)	21 196	31 228	14 396	18 076
Aktif Kârlılık (Yüzde)	8,8	8,1	8,8	7,3
Finansman Şirketleri				
Şirket Sayısı (Adet)	24	25	24	26
Personel Sayısı (Kişi)	1 197	1 184	1 180	1 225
Aktif Büyüklüğü (Milyon TL)	212 542	353 823	254 677	371 244
Dönem Net Kârı (Milyon TL) (1)	8 574	14 301	6 460	10 394
Aktif Kârlılık (Yüzde)	5,5	5,1	6,2	6,6
Varlık Yönetim Şirketleri				
Şirket Sayısı (Adet)	28	28	28	28
Personel Sayısı (Kişi)	2 393	2 538	2 477	2 564
Aktif Büyüklüğü (Milyon TL)	33 433	54 498	41 877	66 224
Dönem Net Kârı (Milyon TL) (1)	5 265	4 701	1 751	3 196
Aktif Kârlılık (Yüzde)	23,6	10,7	10,6	11,8
Tasarruf Finansman Şirketleri				
Şirket Sayısı (Adet)	6	9	6	9
Personel Sayısı (Kişi)	5 437	9 432	6 555	12 801
Aktif Büyüklüğü (Milyon TL)	92 003	323 067	173 963	500 693
Dönem Net Kârı (Milyon TL) (1)	17 533	59 023	19 811	62 518
Aktif Kârlılık (Yüzde)	32,6	28,4	35,7	37,1

Kaynak: BDDK, Finansal Kurumlar Birliği

(1) Yıl içindeki birikimli değerleri göstermektedir.

Haziran 2026'da banka dışı finansal kuruluşların aktifleri, bir önceki yılın aynı dönemine göre finansal kiralamada yüzde 50,6, faktoringde yüzde 50,7, finansmanda yüzde 45,8, varlık yönetiminde yüzde 58,1 ve tasarruf finansmanda yüzde 187,8 oranında artış göstermiştir. Yılbaşından bu yana birikimli aktif kârlılık oranı ise finansal kiralamada yüzde 5,9, faktoringde yüzde 7,3, finansmanda yüzde 6,6, varlık yönetiminde yüzde 11,8 ve tasarruf finansmanda yüzde 37,1 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Aktif büyümesinde öne çıkan tasarruf finansman şirketlerine yönelik düzenleyici çerçeve 2026 yılında sıkılaştırılmıştır. 28 Kasım 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Tebliğ ile şirketler için 1 Ocak 2026'dan itibaren likidite yeterlilik oranı uygulaması başlamıştır. BDDK'nın 30 Temmuz 2026 tarihli kararıyla 1 Ekim 2026'dan itibaren tasarruf

fon havuzu ve şirket hesaplarındaki tutarların yalnızca katılım bankalarındaki Türk lirası hesaplarda, altına dayalı olmayan Türk lirası kira sertifikalarında ve düşük riskli katılım esaslı yatırım fonlarında değerlendirilebilmesi, bir kişi veya risk grubuyla en fazla iki sözleşme (bir taşıt, bir konut veya çatılı iş yeri) yapılabilmesi ve yüksek tutarlı (konut ve iş yerinde 12,5 milyon TL'yi, taşıt için 5 milyon TL'yi aşan) sözleşmelerin toplam sözleşme tutarları içindeki payının yüzde 5'i aşmayacak şekilde sınırlandırılması esası getirilmiştir.

Katılım Finans

Türk bankacılık sektöründe Haziran 2026 itibarıyla üç kamu ve yedi özel sermayeli olmak üzere toplam 10 katılım bankası faaliyet göstermektedir. Aynı dönemde söz konusu kuruluşların yurt içindeki şube sayısı 1.502, yurt dışındaki şube sayısı ise altıdır. Katılım bankacılığı sektöründe istihdam edilen personel sayısı yaklaşık 23 bin düzeyindedir.

TABLO I: 33- Katılım Finans Sektör Kuruluşlarına Ait Bazı Temel Göstergeler

			Haziran	
	2024	2025	2025	2026
Katılım Bankacılığı				
-Temel Büyüklükler				
Aktif Büyüklüğü (Milyar TL)	2 660	4 327	3 380	4 918
Krediler (Milyar TL)	1 181	1 833	1 538	2 140
Katılım Fonu (Milyar TL)	1 779	2 843	2 278	3 194
Banka Sayısı (Adet)	9	9	9	10
Yurt içi Şube Sayısı (Adet)	1 507	1 493	1 494	1 502
Yurt dışı Şube Sayısı (Adet)	5	5	5	6
Personel Sayısı (Bin kişi)	21,4	22,5	22,0	22,8
-Performans (Yüzde)				
Dönem Net Kârı (1) / Toplam Aktifler	2,7	2,5	1,4	1,1
Dönem Net Kârı (1) / Toplam Özkaynaklar	43,3	40,1	20,2	17,2
-Riskler (Yüzde)				
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	21,80	21,50	19,50	17,32
Takipteki Alacaklar (Brüt) / Brüt Krediler	1,24	1,98	1,54	2,53
Katılım Sigortacılığı				
Toplam Şirket Sayısı	8	8	8	8
Hayat Dışı şirketler	5	5	5	5
Hayat Emeklilik	3	3	3	3
Aktif Toplamı (Sadece Katılım) (Milyon TL)	86 608	165 739	119 709	198 145
Hayat Dışı Şirketler	42 832	78 873	60 771	98 896
Hayat / Emeklilik	43 775	86 865	58 937	99 250
Direkt Prim Üretimi (Milyon TL)	39 566	66 289	30 925	44 261
Hayat Dışı Şirketler	37 746	60 780	28 500	40 441
Hayat / Emeklilik	1 820	5 510	2 425	3 820
Toplam Prim Üretimi (Milyon TL)	43 056	70 646	33 043	49 378
Hayat Dışı Şirketler	41 237	67 454	31 440	46 690
Hayat / Emeklilik	1 820	3 192	1 602	2 688
Kira Sertifikası (Sukuk) İhraçları (Milyar TL) (2)				
TL Cinsi Kira Sertifikaları	83,3	233,4	44,5	86,3
Altına Dayalı Kira Sertifikaları	248,5	215,8	151,9	411,4
Dolar Cinsi Kira Sertifikası	7,4	42,1	8,5	46,8
Avro Cinsi Kira Sertifikası	8,9	-	-	-
Tasarruf Finansman Şirketleri				
Şirket Sayısı (Adet)	6	9	6	9
Aktif Büyüklüğü (Milyar TL)	92,0	323,1	174,0	500,7
Müşteri Sayısı (Bin kişi)	533,7	1 158,0	761,1	1 549,2

Kaynak: HMB, BDDK, Türkiye Sigorta Birliği, Finansal Kurumlar Birliği

(1) Yıl içindeki birikimli değerler kullanılmıştır. (2) Farklı cinsten ihraç edilen kira sertifikaları dönem sonu kurları ile TL cinsine çevrilmiştir.

Haziran 2026 itibarıyla katılım bankalarının toplam aktif büyüklüğü, yıllık bazda yüzde 45,5 oranında artış kaydederek 4,9 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır. Bu gelişmeyle birlikte katılım bankacılığı aktiflerinin toplam bankacılık sektörü aktifleri içindeki payı yüzde 8,5'ten yüzde 9,3'e yükselmiştir. Aktif kalemleri içinde en yüksek payı oluşturan kredilerde ise yüzde 39,1 oranında artış gerçekleşmiş ve kredi hacmi 1,5 trilyon TL'den 2,1 trilyon TL'ye yükselmiştir.

Katılım fonlarının toplam büyüklüğü Haziran 2026 döneminde 3,2 trilyon TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Toplam fon tutarının 1,5 trilyon TL'lik kısmı Türk lirası, 1,7 trilyon TL'lik kısmı yabancı para cinsinden oluşmaktadır. Katılım fonları, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 40,2 oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde söz konusu fonların krediye dönüşüm oranı yüzde 79,1 olmuştur.

Haziran 2026 itibarıyla katılım bankalarının dönem net kârı 52,3 milyar TL düzeyine yükselmiş, böylece bir önceki yılın aynı dönemine göre yaklaşık 10,5 milyar TL artış gerçekleşmiştir. Buna karşılık kârlılık göstergelerinde düşüş görülmüş; özkaynak kârlılığı yüzde 20,2'den yüzde 17,2'ye, aktif kârlılığı ise yüzde 1,4'ten yüzde 1,1'e gerilemiştir.

Hazine tarafından 2012 yılından itibaren yurt içi ve yurt dışı piyasalarda TL, döviz ve altın cinsinden kira sertifikası ihraçları gerçekleştirilmektedir. 2026 yılının ilk altı aylık döneminde yurt içinde farklı vade ve kira oranlarıyla TL cinsinden toplam 86,3 milyar TL, altın cinsinden 411,4 milyar TL ve dolar cinsinden 46,8 milyar TL tutarında kira sertifikası ihraç edilmiştir.

Gelişmekte olan katılım sigortacılığı sektöründe Haziran 2026 itibarıyla üç hayat ve beş hayat dışı branşta faaliyet gösteren toplam sekiz şirket bulunmaktadır. Bu dönemde katılım sigortacılığı kuruluşlarının toplam prim üretimi 49,4 milyar TL'ye ulaşırken toplam aktif büyüklüğü 198,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

6361 sayılı Kanun kapsamında faaliyet gösteren tasarruf finansman sektörünün aktif büyüklüğü, Haziran 2026 itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre belirgin bir artış kaydetmiştir. Sektörün aktif büyüklüğü 174 milyar TL'den 500,7 milyar TL'ye yükselerek yıllık bazda yüzde 187 oranında büyüme kaydetmiştir. Bu gelişim, önceki yıllarda görülen güçlü büyüme eğiliminin 2026 yılında da devam ettiğini göstermektedir. Sektördeki hızlı büyümeye paralel olarak BDDK tarafından düzenleme ve gözetim çerçevesinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar da sürdürülmektedir. Haziran 2026 itibarıyla sektörde faaliyet gösteren şirket sayısı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre altıdan dokuza yükselmiştir.

3. KAMU MALİYESİNDE GELİŞMELER VE HEDEFLER

3.1. GENEL DEVLET

a) Mevcut Durum

2025 yılında, özellikle deprem harcamalarındaki azalışın etkisiyle genel devlet harcamalarının GSYH'ya oranı bir önceki yıla göre gerilerken, dolaysız vergilerdeki güçlü tahsilat performansının katkısıyla genel devlet gelirlerinin GSYH'ya oranı artış göstermiştir.

Genel devlet gelirlerinin GSYH'ya oranı 2025 yılında 2024 yılına göre 1,1 puan artarak yüzde 32,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu kapsamda, vergi gelirleri 1,1 puan, prim gelirleri 0,1 puan artmış, faktör gelirleri ise 0,2 puan azalmıştır.

Genel devlet harcamalarının GSYH'ya oranı 2025 yılında 2024 yılına göre 1,5 puan azalarak yüzde 34,2 olmuştur. Bu dönemde, transfer harcamaları 1,0 puan, cari giderler ve yatırım harcamaları 0,2'şer puan azalmıştır.

Genel devlet gelir ve harcamalarındaki bu gelişmeler neticesinde, 2025 yılında genel devlet açığı GSYH'ya oranla bir önceki yıla göre 2,5 puan azalış göstererek yüzde 2,1 olmuştur.

2026 yılında genel devlet gelirlerinin GSYH'ya oranının bir önceki yıla göre 0,2 puan azalarak yüzde 31,9 olması beklenmektedir. Bu kapsamda, vergi gelirlerinin ve vergi dışı gelirlerin 0,2'şer puan, prim gelirlerinin 0,3 puan azalacağı, faktör gelirlerinin 0,4 puan artacağı öngörülmektedir.

2026 yılında genel devlet harcamalarının GSYH'ya oranının 2025 yılına kıyasla 0,4 puan artarak yüzde 34,6 olacağı tahmin edilmektedir. Bu dönemde, cari giderlerin 0,5 puan, yatırım harcamalarının 0,1 puan artacağı, transfer harcamalarının 0,2 puan azalacağı öngörülmektedir.

Bu çerçevede, 2025 yılında GSYH'ya oranla yüzde 2,1 olan genel devlet açığının 2026 yılında yüzde 2,7 seviyesine yükseleceği öngörülmektedir. Aynı dönemde, genel devlet faiz dışı fazlasının 0,5 puan azalarak yüzde 0,8 olması beklenmektedir.

Genel devlet kapsamına KİT'lerin eklenmesiyle elde edilen kamu kesimi genel dengesinde 2025 yılında GSYH'ya oranla yüzde 2,5 açık verilmiştir. Söz konusu açığın 2026 yılında 0,6 puan artarak yüzde 3,1 olması öngörülmektedir. Aynı dönemde, program tanımlı kamu kesimi açığının da 0,6 puan artışla yüzde 0,6 olması beklenmektedir.

2025 yılı sonunda GSYH'ya oranla yüzde 23,7 olarak gerçekleşen AB tanımlı genel yönetim borç stokunun 2026 yılında yüzde 21,8 seviyesine gerileyeceği öngörülmektedir.

Ekonominin potansiyel seviyesinde olması varsayımı altında gelir ve harcama seviyelerinin nasıl şekillendiğini gösteren yapısal genel devlet dengesinin, faiz hariç bakıldığında, 2025 yılından itibaren tekrar fazla vermeye başladığı görülmektedir. 2026 yılında, ekonomik dalgalanmaların fiili genel devlet dengesini azaltıcı etkisinin bir defalık tedbirlerin etkisine göre sınırlı kalması ve yapısal genel devlet açığının potansiyel GSYH'ya oranının, bir önceki yıla göre 0,4 puan artarak 1,6 seviyesinde olması beklenmektedir. 2027 yılında ise, yapısal genel devlet dengesinin ve faiz dışı yapısal genel devlet dengesinin GSYH'ya ve potansiyel GSYH'ya oranlarının sırasıyla yüzde -1,7 ve yüzde 2,0 seviyesinde olması öngörülmektedir.

TABLO I: 34- Yapısal Genel Devlet Dengesi Analizi

	Genel Devlet Dengesi			Faiz Giderleri Hariç Genel Devlet Dengesi		
	Denge (1)	Denge (2)	Yapısal (3)	Denge (1)	Denge (2)	Yapısal (3)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)					
2024	-2 066 352	-1 060 940	-1 434 777	-738 204	267 208	-106 629
2025	-1 338 972	-480 135	-743 340	800 538	1 659 374	1 396 170
2026 (4)	-2 277 919	-1 436 090	-1 361 251	654 239	1 496 068	1 570 907
2027 (5)	-3 679 772	-2 135 042	-1 890 381	413 338	1 958 068	2 202 730
	(GSYH'ya Oran, Yüzde)					
2024	-4,6	-2,4	-3,2	-1,7	0,6	-0,2
2025	-2,1	-0,8	-1,2	1,3	2,6	2,2
2026 (4)	-2,7	-1,7	-1,6	0,8	1,8	1,8
2027 (5)	-3,3	-1,9	-1,7	0,4	1,8	2,0

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Not: Yapısal dengenin GSYH'ya oranında potansiyel GSYH kullanılmıştır.

(1) Genel Devlet Dengesi

(2) Vergi yapılandırması, 2B gelirleri, özelleştirme gelirleri ve bir defalık gider ve gelirler hariç genel devlet dengesi

(3) Genel devlet dengesinden bir defalık gelirlerin ve konjonktürel etkilerin arındırılması sonucu elde edilmiş olan dengedir.

(4) Gerçekleşme Tahmini

(5) Program

2026 yılında, bir önceki yıl 9.314,2 milyar TL olan kamu kesimi sosyal harcamalarının yüzde 37,5 artışla 12.807,8 milyar TL seviyesine yükselmesi beklenmektedir. 2027 yılında ise bir önceki yıla göre kamu kesimi sosyal harcamalarının yüzde 34 oranında artarak 17.160 milyar TL olacağı öngörülmektedir.

TABLO I: 35- Sosyal Harcamaların Gelişimi

	2021	2022	2023	2024	2025	2026 (1)	2027 (2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyar TL)						
EĞİTİM	**214,4**	**396,6**	**801,0**	**1 498,4**	**1 973,2**	**2 676,3**	**3 456,0**
SAĞLIK	**292,1**	**481,8**	**999,3**	**1 854,7**	**2 617,2**	**3 456,6**	**4 532,3**
SOSYAL KORUMA	**587,4**	**908,1**	**2 001,5**	**3 476,6**	**4 723,9**	**6 675,0**	**9 171,6**
Emekli Aylıkları ve Diğer Harcamalar	508,4	775,2	1 687,9	3 003,8	4 245,5	5 780,7	8 022,8
Sosyal Yardım ve Primsiz Ödemeler	71,8	122,6	296,4	451,7	448,3	848,2	1 081,8
Doğrudan Gelir Desteği Ödemeleri (3)	7,1	10,3	17,1	21,1	30,2	46,1	67,0
TOPLAM	**1 093,8**	**1 786,5**	**3 801,8**	**6 829,7**	**9 314,2**	**12 807,8**	**17 160,0**
	(GSYH'ya Oran, Yüzde)						
EĞİTİM	**2,9**	**2,6**	**3,0**	**3,4**	**3,1**	**3,1**	**3,1**
SAĞLIK	**3,9**	**3,1**	**3,7**	**4,2**	**4,1**	**4,1**	**4,1**
SOSYAL KORUMA	**7,9**	**5,9**	**7,4**	**7,8**	**7,5**	**7,8**	**8,2**
Emekli Aylıkları ve Diğer Harcamalar	6,8	5,1	6,2	6,7	6,7	6,8	7,2
Sosyal Yardım ve Primsiz Ödemeler	1,0	0,8	1,1	1,0	0,7	1,0	1,0
Doğrudan Gelir Desteği Ödemeleri (3)	0,1	0,1	0,1	0,05	0,05	0,1	0,1
TOPLAM	**14,7**	**11,7**	**14,0**	**15,3**	**14,7**	**15,0**	**15,4**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

(3) Tarımsal destekleme sisteminin değişmesi nedeniyle 2026 yılından itibaren Temel Destek tutarları dikkate alınmıştır.

b) Hedefler

2027 yılında genel devlet gelirlerinin GSYH'ya oranının bir önceki yıla göre 0,5 puan azalarak yüzde 31,4 olması öngörülmektedir. Bu kapsamda, vergi gelirlerinin 0,8 puan, vergi dışı normal gelirlerin 0,3 puan artması; prim gelirlerinin 1,3 puan ve faktör gelirlerinin 0,4 puan azalması beklenmektedir.

Genel devlet harcamalarının 2027 yılında bir önceki yıla kıyasla GSYH'ya oran olarak 0,1 puan artışla yüzde 34,7'ye yükselmesi beklenmektedir. Bu dönemde, transfer harcamalarının 0,5 puan artacağı, yatırım harcamalarının ise 0,4 puan azalacağı öngörülmektedir.

Bu gelişmeler doğrultusunda, GSYH'ya oranla genel devlet açığının 2027 yılında bir önceki yıla göre 0,6 puan artışla yüzde 3,3 düzeyinde gerçekleşeceği öngörülmektedir. Aynı dönemde, genel devlet faiz dışı fazlasının 0,4 puan azalarak yüzde 0,4 olması beklenmektedir.

2027 yılında kamu kesimi borçlanma gereğinin GSYH'ya oranla bir önceki yıla göre 0,1 puan artarak yüzde 3,2 seviyesinde gerçekleşeceği, program tanımlı kamu kesimi açığının ise 0,2 puanlık bir iyileşmeyle yüzde 0,4'e gerileyeceği öngörülmektedir.

AB tanımlı genel yönetim borç stokunun GSYH'ya oranının 2027 yıl sonunda yüzde 21,7 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

TABLO I: 36- Genel Devlet Toplam Gelir ve Harcamaları (1)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)					(GSYH'ya Oran, Yüzde)				
	2023	**2024**	**2025**	**2026 (2)**	**2027 (3)**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026 (2)**	**2027 (3)**
Vergiler	4 528 028	7 361 343	11 100 011	14 795 260	20 156 238	16,7	16,5	17,6	17,3	18,1
-Vasıtasız	1 501 070	2 471 172	4 135 331	6 003 115	8 082 250	5,5	5,5	6,5	7,0	7,3
-Vasıtalı	2 927 687	4 777 125	6 812 679	8 520 543	11 744 069	10,8	10,7	10,8	10,0	10,6
-Servet	99 271	113 046	152 001	271 602	329 918	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3
Vergi Dışı Normal Gelirler	351 640	844 771	1 212 698	1 499 601	2 324 538	1,3	1,9	1,9	1,8	2,1
Faktör Gelirleri	1 196 955	1 952 624	2 640 479	3 913 285	4 642 825	4,4	4,4	4,2	4,6	4,2
Sosyal Fonlar	1 946 727	3 687 069	5 310 202	6 935 727	7 627 484	7,2	8,3	8,4	8,1	6,9
TOPLAM	**8 023 350**	**13 845 807**	**20 263 391**	**27 143 872**	**34 751 084**	**29,6**	**31,0**	**32,0**	**31,8**	**31,2**
-Özelleştirme Gelirleri	8 508	18 122	25 616	107 250	183 000	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2
TOPLAM GELİR	**8 031 858**	**13 863 928**	**20 289 007**	**27 251 122**	**34 934 084**	**29,6**	**31,0**	**32,1**	**31,9**	**31,4**
Cari Harcamalar	3 672 949	6 696 107	9 320 742	12 997 315	16 880 630	13,6	15,0	14,7	15,2	15,2
Yatırım Harcamaları	807 120	1 286 361	1 713 345	2 419 584	2 748 708	3,0	2,9	2,7	2,8	2,5
-Sabit Sermaye	791 931	1 267 943	1 701 830	2 403 511	2 728 946	2,9	2,8	2,7	2,8	2,5
-Stok Değişmesi	15 189	18 418	11 515	16 073	19 762	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Transfer Harcamaları	4 927 641	7 947 812	10 593 892	14 112 143	18 984 519	18,2	17,8	16,8	16,5	17,1
-Cari Transferler	3 931 665	7 002 018	9 894 241	13 269 026	17 293 398	14,5	15,7	15,6	15,5	15,6
-Sermaye Transferleri	995 976	945 794	699 651	843 117	1 691 121	3,7	2,1	1,1	1,0	1,5
FAİZ DIŞI HARCAMA	**8 712 735**	**14 602 132**	**19 488 470**	**26 596 884**	**34 520 746**	**32,2**	**32,7**	**30,8**	**31,2**	**31,0**
TOPLAM HARCAMA	**9 407 710**	**15 930 280**	**21 627 979**	**29 529 042**	**38 613 857**	**34,7**	**35,7**	**34,2**	**34,6**	**34,7**
BORÇLANMA GEREĞİ	**1 375 852**	**2 066 352**	**1 338 972**	**2 277 919**	**3 679 772**	**5,1**	**4,6**	**2,1**	**2,7**	**3,3**
FAİZ DIŞI BORÇLANMA GEREĞİ	**680 877**	**738 204**	**-800 538**	**-654 239**	**-413 338**	**2,5**	**1,7**	**-1,3**	**-0,8**	**-0,4**
FAİZ GİD. ve ÖZEL.GEL.HARİÇ BOR. GER.	**689 386**	**756 326**	**-774 921**	**-546 989**	**-230 338**	**2,5**	**1,7**	**-1,2**	**-0,6**	**-0,2**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Not: (-) işaret fazlayı göstermektedir.

(1) Genel devlet; merkezi yönetim bütçesi, mahalli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, İşsizlik Sigortası Fonu, sosyal güvenlik kuruluşları, genel sağlık sigortası ve fonları kapsamaktadır.

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

TABLO I: 37- Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (KKBG)

	2023	2024	2025	2026 (1)	2027 (2)
			(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)		
Merkezi Yönetim Bütçesi	1 380 450	2 107 782	1 813 544	2 631 859	3 868 087
KİT	115 282	512 571	253 065	377 837	-137 021
İşletmeci KİT	115 275	500 968	253 241	377 791	-136 735
Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	7	11 603	-176	46	-286
Mahalli İdareler	93 236	186 470	41 148	21 899	69 642
Döner Sermaye	2 545	5 448	-7 189	-7 102	-7 111
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-15 646	-25 293	-110 759	83 673	0
İşsizlik Sigortası Fonu	-72 644	-162 021	-269 507	-302 907	-151 823
Fonlar	-12 090	-46 034	-128 266	-149 503	-99 024
KKBG	**1 491 134**	**2 578 923**	**1 592 037**	**2 655 756**	**3 542 751**
KKBG (Faiz Giderleri Hariç)	**761 276**	**1 201 592**	**-612 400**	**-391 501**	**-660 235**
KKBG (Özelleştirme Gelirleri Hariç)	**1 499 642**	**2 597 045**	**1 617 654**	**2 763 006**	**3 725 751**
KKBG (Faiz Giderleri ve Özelleştirme Gelirleri Hariç)	**769 784**	**1 219 713**	**-586 783**	**-284 251**	**-477 235**
			(GSYH'ya Oran, Yüzde)		
Merkezi Yönetim Bütçesi	5,1	4,7	2,9	3,1	3,5
KİT	0,4	1,1	0,4	0,4	-0,1
İşletmeci KİT	0,4	1,1	0,4	0,4	-0,1
Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Mahalli İdareler	0,3	0,4	0,1	0,0	0,1
Döner Sermaye	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,1	-0,1	-0,2	0,1	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,1
Fonlar	-0,0	-0,1	-0,2	-0,2	-0,1
KKBG	**5,5**	**5,8**	**2,5**	**3,1**	**3,2**
KKBG (Faiz Giderleri Hariç)	**2,8**	**2,7**	**-1,0**	**-0,5**	**-0,6**
KKBG (Özelleştirme Gelirleri Hariç)	**5,5**	**5,8**	**2,6**	**3,2**	**3,4**
KKBG (Faiz Giderleri ve Özelleştirme Gelirleri Hariç)	**2,8**	**2,7**	**-0,9**	**-0,3**	**-0,4**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı Not: (-) işaret fazlayı göstermektedir. (1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program

TABLO I: 38- 2025 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

	Merkezi Yönetim Bütçesi	Mahalli İdareler	Fonlar	İşsizlik Sigortası Fonu	Sosyal Güvenlik	Döner Sermaye	GENEL DEVLET TOPLAMI	KİT			TOPLAM KAMU
								İşletmeci	Özelleş. Kapsamı	Toplam	
1 Vergiler	9 317 736	1 287 018	347 729	0	0	-1 635	10 950 848	-62 042	-46	-62 088	10 888 761
a Vasıtasız	3 350 256	441 715	347 729	0	0	-1 635	4 138 065	-62 042	-46	-62 088	4 075 977
b Vasıtalı	5 967 480	845 303	0	0	0	0	6 812 783	0	0	0	6 812 783
2 Vergi Dışı Normal Gelirler	961 559	200 475	44 896	0	0	-84	1 206 846	-79 789	0	-79 789	1 127 057
3 Faktör Gelirleri	667 363	222 708	93	183 570	52 117	32 418	1 158 268	-296 070	85	-295 984	862 284
4 Sosyal Fonlar	0	0	0	2 621	-16 089	0	-13 468	0	0	0	-13 468
5 Cari Transferler	-5 786 557	-183 835	-60 637	83 317	75 018	0	-5 872 695	410 536	0	410 536	-5 462 158
I KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	**5 160 101**	**1 526 366**	**332 082**	**269 507**	**111 046**	**30 699**	**7 429 800**	**-27 365**	**40**	**-27 325**	**7 402 475**
II CARİ GİDERLER	**-5 102 068**	**-1 163 866**	**-227 814**	**0**	**0**	**0**	**-6 493 748**	**0**	**0**	**0**	**-6 493 748**
III KAMU TASARRUFU	**58 033**	**362 500**	**104 267**	**269 507**	**111 046**	**30 699**	**936 052**	**-27 365**	**40**	**-27 325**	**908 727**
IV YATIRIMLAR	**-1 295 604**	**-445 248**	**0**	**0**	**-287**	**-17 284**	**-1 758 424**	**-369 257**	**4 389**	**-364 867**	**-2 123 291**
a Sabit Sermaye	-1 295 604	-445 287	0	0	-287	-20 003	-1 761 181	-426 321	-186	-426 507	-2 187 688
b Stok Değişmesi	0	38	0	0	0	2 719	2 757	57 064	4 576	61 640	64 397
V TASARRUF-YATIRIM FARKI	**-1 237 571**	**-82 748**	**104 267**	**269 507**	**110 759**	**13 415**	**-822 372**	**-396 621**	**4 429**	**-392 193**	**-1 214 565**
VI SERMAYE TRANSFERLERİ	**-575 973**	**41 726**	**23 999**	**0**	**0**	**7 921**	**-502 328**	**232 070**	**322**	**232 392**	**-269 935**
1 Servet Vergileri	82 365	69 636	23 953	0	0	0	175 954	0	0	0	175 954
2 Diğer Transferler	-534 731	-97 027	46	0	0	0	-631 711	211 658	321	211 978	-419 733
3 Kamulaş ve Sabit Değer Art	-123 607	69 116	0	0	0	7 921	-46 571	20 413	2	20 414	-26 156
VII KASA-BANKA/BORÇLANMA	**1 813 544**	**41 023**	**-128 266**	**-269 507**	**-110 759**	**-21 335**	**1 324 700**	**164 551**	**-4 751**	**159 800**	**1 484 500**
1 Kasa-Banka Değişimi	0	42 606	-128 534	0	0	-76 113	-162 041	-2 222	-28	-2 249	-164 290
2 Dış Borçlanma (net)	136 760	-22 378	0	0	0	0	114 382	56 873	0	56 873	171 255
-Dış Borç Ödemesi	-517 397	-47 710	0	0	0	0	-565 107	-190 138	0	-190 138	-755 245
-Dış Borç Kullanımı	654 157	25 332	0	0	0	0	679 488	247 012	0	247 012	926 500
3 İç Borç/Alacak (net)	1 676 784	20 920	268	-269 507	-110 759	68 924	1 386 631	198 590	-148	198 442	1 585 073
4 Stok Değişim Fonu	0	-126	0	0	0	-14 146	-14 272	-88 690	-4 575	-93 265	-107 537
BORÇLANMA GEREĞİ	**1 813 544**	**41 148**	**-128 266**	**-269 507**	**-110 759**	**-7 189**	**1 338 972**	**253 241**	**-176**	**253 065**	**1 592 037**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı Not: Genel sağlık sigortası hesapları, sosyal güvenlik dengesi içerisinde yer almaktadır.

TABLO I: 39- 2026 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

	Merkezi Yönetim Bütçesi	Mahalli İdareler	Fonlar	İşsizlik Sigortası Fonu	Sosyal Güvenlik	Döner Sermaye	GENEL DEVLET TOPLAMI	KİT			TOPLAM KAMU
								İşletmeci	Özelleş. Kapsamı	Toplam	
1 Vergiler	12 247 906	1 781 678	499 480	0	0	-1 699	14 527 366	-26 683	-48	-26 732	14 500 634
a Vasıtasız	4 839 723	669 182	499 480	0	0	-1 699	6 006 686	-26 683	-48	-26 732	5 979 954
b Vasıtalı	7 408 184	1 112 496	0	0	0	0	8 520 680	0	0	0	8 520 680
2 Vergi Dışı Normal Gelirler	1 160 321	273 540	73 810	0	0	-470	1 507 202	-84 944	0	-84 944	1 422 257
3 Faktör Gelirleri	1 108 034	339 323	126	271 729	75 332	39 499	1 834 042	-235 370	-11	-235 380	1 598 662
4 Sosyal Fonlar	0	0	0	-46 836	-175 861	0	-222 697	0	0	0	-222 697
5 Cari Transferler	-7 580 057	-227 994	-129 123	78 013	18 824	0	-7 840 336	536 959	0	536 959	-7 303 377
I KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	**6 936 204**	**2 166 547**	**444 294**	**302 907**	**-81 705**	**37 330**	**9 805 577**	**189 961**	**-59**	**189 902**	**9 995 479**
II CARİ GİDERLER	**-7 169 162**	**-1 574 602**	**-398 407**	**0**	**0**	**0**	**-9 142 172**	**0**	**0**	**0**	**-9 142 172**
III KAMU TASARRUFU	**-232 958**	**591 945**	**45 887**	**302 907**	**-81 705**	**37 330**	**663 405**	**189 961**	**-59**	**189 902**	**853 307**
IV YATIRIMLAR	**-1 764 090**	**-682 296**	**0**	**0**	**-1 967**	**-31 894**	**-2 480 248**	**-772 785**	**4 868**	**-767 917**	**-3 248 164**
a Sabit Sermaye	-1 764 090	-682 326	0	0	-1 967	-33 725	-2 482 108	-640 050	-342	-640 392	-3 122 500
b Stok Değişmesi	0	29	0	0	0	1 831	1 860	-132 735	5 210	-127 524	-125 664
V TASARRUF-YATIRIM FARKI	**-1 997 048**	**-90 351**	**45 887**	**302 907**	**-83 673**	**5 436**	**-1 816 843**	**-582 823**	**4 809**	**-578 014**	**-2 394 857**
VI SERMAYE TRANSFERLERİ	**-634 811**	**68 607**	**103 617**	**0**	**0**	**19 445**	**-443 143**	**311 767**	**360**	**312 127**	**-131 017**
1 Servet Vergileri	99 816	171 785	30 063	0	0	0	301 665	0	0	0	301 665
2 Diğer Transferler	-621 949	-148 157	73 554	0	0	0	-696 552	315 645	355	316 000	-380 552
3 Kamulaş ve Sabit Değer Art	-112 678	44 978	0	0	0	19 445	-48 256	-3 878	5	-3 873	-52 129
VII KASA-BANKA/BORÇLANMA	**2 631 859**	**21 745**	**-149 503**	**-302 907**	**83 673**	**-24 881**	**2 259 986**	**271 056**	**-5 169**	**265 888**	**2 525 874**
1 Kasa-Banka Değişimi	0	7 685	-149 865	0	0	-38 888	-181 068	21 899	-330	21 568	-159 499
2 Dış Borçlanma (net)	240 247	-2 066	0	0	0	0	238 181	280 286	0	280 286	518 467
-Dış Borç Ödemesi	-418 565	-28 968	0	0	0	0	-447 533	-207 678	0	-207 678	-655 212
-Dış Borç Kullanımı	658 812	26 902	0	0	0	0	685 714	487 964	0	487 964	1 173 678
3 İç Borç/Alacak (net)	2 391 612	16 280	362	-302 907	83 673	31 786	2 220 806	75 606	377	75 983	2 296 789
4 Stok Değişim Fonu	0	-154	0	0	0	-17 779	-17 933	-106 735	-5 215	-111 950	-129 883
BORÇLANMA GEREĞİ	**2 631 859**	**21 899**	**-149 503**	**-302 907**	**83 673**	**-7 102**	**2 277 919**	**377 791**	**46**	**377 837**	**2 655 756**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı Not: Genel sağlık sigortası hesapları, sosyal güvenlik dengesi içerisinde yer almaktadır. (1) Gerçekleşme Tahmini

TABLO I: 40- 2027 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

	Merkezi Yönetim Bütçesi	Mahalli İdareler	Fonlar	İşsizlik Sigortası Fonu	Sosyal Güvenlik	Döner Sermaye	GENEL DEVLET TOPLAMI	KİT			TOPLAM KAMU
								İşletmeci	Özelleş. Kapsamı	Toplam	
1 Vergiler	16 742 550	2 403 751	686 910	0	0	-2 257	19 830 954	-59 582	-61	-59 643	19 771 312
a Vasıtasız	6 494 499	907 562	686 910	0	0	-2 257	8 086 714	-59 582	-61	-59 643	8 027 072
b Vasıtalı	10 248 051	1 496 189	0	0	0	0	11 744 240	0	0	0	11 744 240
2 Vergi Dışı Normal Gelirler	1 901 630	339 037	95 886	0	0	-638	2 335 916	-77 948	0	-77 948	2 257 968
3 Faktör Gelirleri	1 137 180	433 248	164	278 565	31 302	47 805	1 928 264	-1 104	1	-1 104	1 927 160
4 Sosyal Fonlar	0	0	0	-196 641	-1 984 453	0	-2 181 094	0	0	0	-2 181 094
5 Cari Transferler	-11 409 206	-274 197	-179 332	69 898	1 955 126	0	-9 837 711	656 068	0	656 068	-9 181 643
I KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	**8 372 154**	**2 901 839**	**603 628**	**151 823**	**1 975**	**44 911**	**12 076 329**	**517 433**	**-60**	**517 373**	**12 593 703**
II CARİ GİDERLER	**-9 219 485**	**-2 109 093**	**-544 874**	**0**	**0**	**0**	**-11 873 451**	**0**	**0**	**0**	**-11 873 451**
III KAMU TASARRUFU	**-847 331**	**792 747**	**58 755**	**151 823**	**1 975**	**44 911**	**202 878**	**517 433**	**-60**	**517 373**	**720 252**
IV YATIRIMLAR	**-1 816 843**	**-949 337**	**0**	**0**	**-1 975**	**-45 890**	**-2 814 045**	**-760 337**	**4 167**	**-756 170**	**-3 570 215**
a Sabit Sermaye	-1 816 843	-949 275	0	0	-1 975	-42 645	-2 810 738	-754 107	-90	-754 197	-3 564 935
b Stok Değişmesi	0	-63	0	0	0	-3 245	-3 308	-6 230	4 257	-1 973	-5 280
V TASARRUF-YATIRIM FARKI	**-2 664 174**	**-156 591**	**58 755**	**151 823**	**0**	**-979**	**-2 611 167**	**-242 903**	**4 107**	**-238 797**	**-2 849 963**
VI SERMAYE TRANSFERLERİ	**-1 203 913**	**87 091**	**40 270**	**0**	**0**	**24 402**	**-1 052 151**	**498 535**	**441**	**498 976**	**-553 174**
1 Servet Vergileri	131 866	198 052	40 019	0	0	0	369 937	0	0	0	369 937
2 Diğer Transferler	-1 296 592	-179 418	251	0	0	0	-1 475 759	438 855	435	439 290	-1 036 469
3 Kamulaş Ve Sabit Değer Art	-39 188	68 457	-1	0	0	24 402	53 671	59 680	6	59 686	113 357
VII KASA-BANKA/BORÇLANMA	**3 868 087**	**69 500**	**-99 024**	**-151 823**	**0**	**-23 423**	**3 663 317**	**-255 632**	**-4 548**	**-260 180**	**3 403 138**
1 Kasa-Banka Değişimi	0	76 424	-99 496	0	0	-45 495	-68 567	-54 289	-202	-54 491	-123 059
2 Dış Borçlanma (net)	0	-5 298	0	0	0	0	-5 298	286 598	0	286 598	281 300
-Dış Borç Ödemesi	0	-49 963	0	0	0	0	-49 963	-281 477	0	-281 477	-331 440
-Dış Borç Kullanımı	0	44 666	0	0	0	0	44 666	568 075	0	568 075	612 741
3 İç Borç/Alacak (net) (2)	3 868 087	-1 484	472	-151 823	0	38 385	3 753 637	-369 044	-83	-369 128	3 384 510
4 Stok Değişim Fonu	0	-142	0	0	0	-16 313	-16 455	-118 896	-4 262	-123 159	-139 613
BORÇLANMA GEREĞİ	**3 868 087**	**69 642**	**-99 024**	**-151 823**	**0**	**-7 111**	**3 679 772**	**-136 735**	**-286**	**-137 021**	**3 542 751**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı Not: Genel sağlık sigortası hesapları, sosyal güvenlik dengesi içerisinde yer almaktadır.

(1) Program

(2) Merkezi yönetim bütçesi finansman kalemleri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ilan edilecek olan Hazine Finansman Programıyla açıklanacaktır.

3.1.1. Merkezi Yönetim Bütçesi

a) Mevcut Durum

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunuyla toplam 18.978,8 milyar TL ödenek öngörülmüş, bütçe gelirlerinin ise 16.266,1 milyar TL olacağı tahmin edilmiştir. Bu çerçevede, bütçe açığının 2.712,7 milyar TL ile GSYH'ya oranla yüzde 3,5 olacağı öngörülmüştür.

2026 yılı sonunda harcamaların bütçe başlangıç ödeneğinin 681,3 milyar TL, gelirlerin ise bütçe tahmininin 762,1 milyar TL üzerinde sırasıyla 19.660,1 milyar TL ve 17.028,2 milyar TL olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, 2026 yılında bütçe açığının 2.631,9 milyar TL, faiz dışı fazlanın ise 193 milyar TL olması beklenmektedir. Bütçe Kanununa göre GSYH'ya oranla bütçe açığının 0,4 puan azalarak yüzde 3,1, program tanımlı açığın ise 0,2 puan azalarak yüzde 0,3 olacağı öngörülmektedir.

2023 yılı Şubat ayında yaşanan depremlerin yol açtığı hasarın ortadan kaldırılması ile şehirlerin afetlere karşı dayanıklılığının artırılması amacıyla 2026 yılında 681,5 milyar TL harcama yapılması beklenmektedir. Bu doğrultuda, 2026 yılında deprem harcamaları hariç bütçe açığının GSYH'ya oranla yüzde 2,3 olacağı öngörülmektedir.

2026 yılında, merkezi yönetim bütçesi faiz dışı harcamalarının bütçe ödeneğinin 598,1 milyar TL üzerinde 16.835,2 milyar TL olacağı ve GSYH'ya oranının yüzde 19,7 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2026 yılında personel giderleri, sosyal güvenlik kuruluşlarına devlet primi giderleri ile personele ilişkin yedek ödeneğin toplamından oluşan harcamaların bütçe ödeneğinin 193,5 milyar TL üzerine çıkarak 5.735,5 milyar TL olması beklenmektedir. Memurlar için 2026 yılı genel maaş artış oranı, toplu sözleşmede Ocak ayında yüzde 11, Temmuz ayında yüzde 7 olarak belirlenmiş, enflasyon farkı dâhil artış oranı Ocak ayında yüzde 18,6, Temmuz ayında yüzde 13,5 olarak gerçekleşmiştir. İşçiler için ise genel ücret artış oranı Ocak ayında yüzde 10, Temmuz ayında yüzde 6 olarak belirlenmiş ve toplu sözleşme başlangıç tarihlerine göre gerçekleşen enflasyon farkları ilave edilmiştir.

2026 yılında mal ve hizmet alım giderlerinin, başlangıç ödeneğinin 262,7 milyar TL üzerinde 1.512,3 milyar TL düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Söz konusu artışta, başta savunma ve güvenliğe yönelik ilave ihtiyaçların karşılanması ile fiyat artışları etkili olmuştur.

2026 yılı bütçesinde 6.870,8 milyar TL olarak programlanan cari transferlerin yıl sonunda 175 milyar TL artışla 7.045,8 milyar TL seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Sosyal güvenlik sistemine yapılan transferlerdeki azalışa rağmen KİT'lere yapılan görevlendirme bedeli ödemeleri, yerli savunma sanayiini geliştirmeye yönelik giderler ile kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında yapılan harcamalar cari transferlerde yaşanan artışın temel belirleyicileri olmuştur.

Sermaye giderlerinin 2026 yılı sonunda, başlangıç ödeneğinin 470 milyar TL üzerine çıkarak 1.782,3 milyar TL olması beklenmektedir. Söz konusu artışta, yatırımları hızlandırma ödeneğinden aktarılan tutarın yanı sıra deprem nitelikli harcamalar için yapılan ödenek aktarmaları ile kurumların ilave ödenek taleplerinin karşılanması etkili olmuştur.

2026 yılı bütçesinde 525,4 milyar TL olarak programlanan sermaye transferlerinin yıl sonunda 200,3 milyar TL azalarak 325,1 milyar TL olması beklenmektedir. Söz konusu azalışta, deprem nitelikli harcamalar için yapılan ödenek aktarmaları etkili olmuştur.

Borç verme kaleminin 2026 yılı sonunda başlangıç ödeneğinin 37,2 milyar TL üzerine çıkarak 434,3 milyar TL olması öngörülmektedir. Bu gelişmede AFAD, KOSGEB ve KİT'lere yapılan aktarımlar ile yükseköğrenim kredi ve burs tutarlarında başlangıçta öngörülenin üzerinde artış yapılması etkili olmuştur.

2026 yılında faiz giderlerinin, borçlanma maliyetlerindeki yüksek seyrin etkisiyle başlangıç ödeneğinin 83,2 milyar TL üzerinde 2.824,9 milyar TL olması beklenmektedir.

2026 yılı sonunda genel bütçe vergi gelirlerinin, bütçe tahmininin 752,6 milyar TL üstünde 14.585,7 milyar TL, vergi dışı gelirlerin ise bütçe tahmininin 9,5 milyar TL üzerinde 2.442,5 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. GSYH'ya oran olarak ise, vergi gelirlerinin yüzde 17,1, vergi dışı gelirlerin yüzde 2,9 seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir.

Gelir vergisi tahsilatının 2026 yılında bütçe hedefinin 604 milyar TL üzerinde 4.121,1 milyar TL ve GSYH'ya oranla yüzde 4,8 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu gelişmede, mevduat faiz oranlarının seyri ile mevduat ve yatırım fonlarından alınan stopaj oranlarındaki düzenlemelerin yanı sıra ücretlerde yapılan artışlar etkili olmuştur.

2026 yılı kurumlar vergisi tahsilatının bütçe tahmininin 37,2 milyar TL üstünde 1.650,4 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 1,9 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Dâhilde alınan KDV tahsilatının 2026 yılı bütçe tahmininin 114,2 milyar TL üstünde 2.064,8 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 2,4 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu gelişmede, temel olarak bir önceki yıl gerçekleşmesinin 2026 yılı başlangıç tahminine baz olan 2025 yılı gerçekleşme tahmini üzerinde gerçekleşmesi etkili olmuştur.

Özel tüketim vergisi tahsilatının 2026 yılı bütçe tahmininin 425,9 milyar TL altında kalarak 2.105,6 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 2,5 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Petrol ve doğal gaz ürünleri üzerinden yapılan ÖTV tahsilatının 2026 yılı bütçe tahmininin 340 milyar TL altında kalarak 316,5 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 0,4 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu azalışta, Şubat ayı sonunda başlayan ABD/İsrail-İran savaşı nedeniyle enerji fiyatlarında yaşanan artışın yurt içi fiyatlara yansımasını sınırlamak amacıyla uygulanan Eşel Mobil Sistemi etkili olmuştur. Motorlu taşıtlardan elde edilen ÖTV tahsilatının 2026 yılı bütçe tahmininin 151,3 milyar TL altında 799,5 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 0,9 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu gelişmede araç satışlarının başlangıçta öngörülenin altında kalması belirleyici olmuştur.

2026 yılında tütün mamullerinden elde edilen ÖTV tahsilatının, bütçe tahmininin 38,1 milyar TL üstünde 600,8 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 0,7 seviyesinde, alkollü içkilerden elde edilen ÖTV tahsilatının ise bütçe tahmininin 4,5 milyar TL üstünde 195,5 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 0,2 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Tütün ürünlerine yapılan fiyat artışları, söz konusu ürünlerden elde edilen tahsilattaki artışta etkili olmuştur.

2026 yılında, ithalde alınan KDV tahsilatının bütçe tahmininin 141,8 milyar TL üstünde 2.234,7 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 2,6 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Bu gelişmede, döviz kuru ve ithalat tahminlerinin yukarı yönlü revize edilmesi etkili olmuştur.

2026 yılında veraset ve intikal vergisi, MTV, değerli konut vergisi, şans oyunları vergisi, özel iletişim vergisi, dijital hizmet vergisi ve konaklama vergisi tahsilat toplamının bütçe tahminine göre 7,7 milyar TL artarak 339,5 milyar TL olması beklenmektedir. Bu artışta, konaklama vergisi oranının Mayıs ayından itibaren geçici olarak yüzde 2'den yüzde 1'e indirilmesine rağmen diğer kalemlerdeki artışlar belirleyici olmuştur.

2026 yılında BSMV tahsilatının bütçe tahmininin 116,6 milyar TL üstünde 748,2 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 0,9 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. BSMV'ye tabi işlem matrahının 2026 yılındaki yüksek seyri bu artışta temel belirleyici olmuştur. Damga vergisi tahsilatının ise bütçe tahmininin 41,7 milyar TL üzerinde 349,4 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 0,4 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

2026 yılında harçlardan elde edilen gelirlerin, bütçe tahmininin 98,4 milyar TL üzerinde 552 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 0,6 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Yaşanan tahsilat artışında, tapu harçlarının gayrimenkullerin gerçek değerleri üzerinden alınmasına yönelik uygulanan tedbirler etkili olmuştur.

2026 yılında vergi dışı gelirlerin, bütçe tahmininin 9,5 milyar TL üzerinde 2.442,5 milyar TL olması ve GSYH'ya oranla yüzde 2,9 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

2023 yılında uygulamaya konulan 7440 sayılı Kanun kapsamında 2026 yılının ilk dokuz ayında toplam 10,9 milyar TL tahsilat yapılmıştır. Kamu alacaklarının yapılandırılmasına ilişkin geçmiş yıllarda yürürlüğe giren diğer düzenlemeler de dâhil edildiğinde, 2026 yılı Ocak-Eylül döneminde toplam 12,8 milyar TL yapılandırma geliri elde edilmiştir.

2026 yılı Ocak-Eylül döneminde, iç borçlanma ağırlıklı olarak TL cinsi sabit getirili ve değişken faizli enstrümanlarla yapılmıştır. 2026 yılı Eylül ayı itibarıyla iç piyasalarda toplam 205 milyar TL tutarında TL cinsi kira sertifikası ihracı gerçekleştirilmiştir. 2026 yılı Hazine Finansman Programı duyurusunda yüzde 106 olarak belirtilen iç borç çevirme oranı Eylül ayı sonu itibarıyla toplam yüzde 90,1 düzeyinde gerçekleşmiştir.

2026 yılı Ocak-Eylül döneminde, nakit bazlı 4,1 trilyon TL iç borçlanma gerçekleştirilmiştir. İç borçlanmanın yüzde 22,5'i TL cinsi sabit kuponlu, yüzde 2,3'ü TÜFE'ye endeksli DIBS, yüzde 10'u kuponsuz, yüzde 22,4'ü TLREF'e endeksli, yüzde 1,9'u TLREFK'ye endeksli kira sertifikası, yüzde 1,7'si değişken faizli devlet tahvili ve yüzde 3'ü sabit kuponlu kira sertifikası ihraçlarıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, iç finansmanın yüzde 36,2'si altın ve döviz cinsi senet ihraçlarıyla sağlanmıştır. Diğer taraftan, 2025 yılı sonunda 33,0 ay olan nakit borçlanmanın ortalama vadesi, 2026 yılı Eylül ayı sonunda 32,2 ay olmuştur. Aynı dönemde, TL cinsi sabit faizli iç borçlanmanın ortalama maliyeti yüzde 39,31'den yüzde 38,38 düzeyine düşmüştür.

2026 yılının ilk on ayında, uluslararası sermaye piyasalarında dört dolar, bir avro cinsi konvansiyonel tahvil ihracı ile bir kira sertifikası (sukuk) ihracı gerçekleştirilmiştir. Ocak ayında 3,5 milyar dolar (çift dilimli tahvil), Şubat ayında 2 milyar avro, Nisan ayında 2 milyar dolar, Temmuz ayında 2,75 milyar dolar (sukuk) ve son olarak Eylül ayında 1,5 milyar dolar tutarında ESG etiketli (sürdürülebilir) tahvil ihracı gerçekleştirilerek uluslararası sermaye piyasalarından toplam 12,2 milyar dolar tutarında finansman sağlanmıştır. Bu kapsamda, önetkin bir borç yönetimine işaret eden mevcut görünümün, kredi notu ve yatırımcı iştahı anlamında ülkemizi daha da olumlu etkilemesi beklenmektedir.

TABLO I: 41- Merkezi Yönetim Brüt Borç Stokundaki Gelişmeler

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			(GSYH'ya Oran, Yüzde)	
	2024	**2025**	**2026 (1)**	**2024**	**2025**
Brüt Borç Stoku	**9 258 507**	**13 667 947**	**16 202 220**	**20,7**	**21,6**
İç Borç Stoku	**4 959 910**	**8 152 757**	**9 701 335**	**11,1**	**12,9**
Tahvil	4 893 590	7 836 721	9 340 823	11,0	12,4
Bono	66 320	316 036	360 512	0,1	0,5
Dış Borç Stoku	**4 298 597**	**5 515 190**	**6 500 886**	**9,6**	**8,7**
Kredi	966 268	1 359 960	1 548 750	2,2	2,2
Uluslararası Kur.	718 319	976 577	1 101 767	1,6	1,5
Hükümet Kur.	97 991	126 786	146 506	0,2	0,2
Diğer	149 959	256 597	300 477	0,3	0,4
Tahvil	3 332 329	4 155 231	4 952 136	7,5	6,6

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı
(1) Eylül ayı sonu itibarıyladır.

b) Hedefler

2027 yılında merkezi yönetim bütçe gelirlerinin 23.408 milyar TL olması hedeflenmekte, bütçe harcamaları ise 27.276,1 milyar TL olarak programlanmaktadır. Söz konusu gelir tahmini ve öngörülen harcama büyüklüğü sonucunda bütçe açığının 3.868,1 milyar TL ile GSYH'ya oranla yüzde 3,5 olacağı öngörülmektedir.

Bütçe harcamaları için öngörülen ödeneğin 769 milyar TL'si deprem bölgesinin yeniden inşası ve şehirlerin afetlere karşı dayanıklılığının artırılmasına yönelik harcamalardan oluşmaktadır. Söz konusu harcamalar hariç tutulduğunda bütçe açığının GSYH'ya oranının yüzde 2,8 seviyesinde olması beklenmektedir.

2027 yılında personel giderleri, sosyal güvenlik kuruluşlarına devlet primi giderleri ile personele ilişkin yedek ödeneğin toplamından oluşan harcamalar belirlenirken memurlar için genel maaş artış oranı toplu sözleşmede kararlaştırıldığı üzere Ocak ayında yüzde 5 ve Temmuz ayında yüzde 4 olarak alınmıştır. Ayrıca, enflasyon gerçekleşmesine bağlı olarak oluşabilecek farkların etkisi göz önünde bulundurulmuştur. Bu çerçevede, 2027 yılında toplam personel harcamalarının 7.162 milyar TL olacağı, GSYH'ya oranının ise bir önceki yıla göre 0,3 puan azalarak yüzde 6,4'e gerileyeceği öngörülmektedir.

2027 yılında mal ve hizmet alım giderlerinin 2.184,3 milyar TL ile GSYH içindeki payının bir önceki yıla göre 0,2 puan artarak yüzde 2,0 olması beklenmektedir.

Cari transferlerin 2027 yılında 10.240,1 milyar TL ile GSYH'ya oran olarak yüzde 9,2 seviyesinde olması öngörülmektedir. Cari transfer harcamalarının önemli bölümü sağlık ve

sosyal güvenlik sistemine yapılan transferler ile genel bütçe vergi gelirlerinden mahalli idareler ve fonlara aktarılan paylardan oluşmaktadır. Bu kapsamda, sağlık ve sosyal güvenlik sistemine yapılacak transferler 3.450 milyar TL, mahalli idareler ve fonlara aktarılacak paylar 3.589,1 milyar TL olarak öngörülmüştür. Ayrıca, KİT'lere ve kamu bankalarına görevlendirme giderleri olarak sırasıyla 643,4 milyar TL ve 417 milyar TL, tarımsal amaçlı transferlere ise 235 milyar TL ödenek ayrılmıştır.

2027 yılında sermaye giderlerinin 1.854,8 milyar TL ile GSYH içindeki payının yüzde 1,7 seviyesinde olması programlanmıştır.

2027 yılında, KÖİ modeli çerçevesinde tamamlanan şehir hastanelerinin cari giderlerini karşılamak üzere mal ve hizmet alım giderlerinde 78,4 milyar TL, bina kullanımı ve zorunlu hizmetler için sermaye giderlerinde 82,3 milyar TL harcama yapılması öngörülmektedir. Yine KÖİ modeli çerçevesinde tamamlanan ulaştırma projeleri kapsamında verilen talep garantilerinin finansmanı için cari transferlere 136,1 milyar TL ilave edilmiştir.

Sermaye transferlerinin 2027 yılında 750,4 milyar TL ile GSYH'ya oranla yüzde 0,7 olacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda, sosyal konut yapımı için 250 milyar TL, KÖYDES için 15 milyar TL, SUKAP için 7,5 milyar TL, SOGEP için 950 milyon TL ödenek öngörülmüştür. Ayrıca, TÜBİTAK Ar-Ge projeleri için 25,2 milyar TL, KKTC için 13 milyar TL kaynak ayrılmıştır.

2027 yılında borç verme kaleminin 613 milyar TL ile GSYH'ya oran olarak yüzde 0,6 olacağı öngörülmektedir. Ödeneğin 462 milyar TL'si KİT'lere, 15 milyar TL'si Eximbank'a, 2,8 milyar TL'si kredi garanti kurumlarına tahsis edilmiştir. Ayrıca, öğrenim kredileri için 53,7 milyar TL, KKTC'ye verilen krediler için 5,5 milyar TL ödenek öngörülmüştür.

2027 yılında faiz giderlerinin 3.975 milyar TL ile GSYH'ya oranla yüzde 3,6 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

2026 yılı gerçekleşme tahminine göre 2027 yılında, GSYH'ya oranla genel bütçe vergi gelirlerinin 0,8 puan artışla yüzde 17,9, vergi dışı gelirlerin 0,3 puan artışla yüzde 3,1 düzeyinde gerçekleşmesi ve böylece merkezi yönetim bütçe gelirlerinin 1,1 puan artarak yüzde 21,0 seviyesine yükselmesi öngörülmektedir. Vergi gelirlerindeki artışın, başta Eşel Mobil Sistemi'nin 2027 yılında uygulanmayacak olması nedeniyle akaryakıt ürünlerinden elde edilmesi beklenen ÖTV gelirlerindeki artış olmak üzere, gelir vergisi, kurumlar vergisi ve dâhilde alınan KDV'den kaynaklanması beklenmektedir. Vergi dışı gelirlerdeki artışın ise temel olarak diğer çeşitli gelirler ve özelleştirme gelirlerinden kaynaklanması öngörülmektedir.

2027 yılında, vergi tabanının genişletilmesi, vergilemede gönüllü uyumun artırılması, kayıt dışılıkla mücadele yoluyla vergi sisteminin etkinliğinin güçlendirilmesi ve gelir dağılımında adaletin gözetilmesine yönelik politikalar sürdürülecektir. Bu çerçevede, temelde gelir vergisi kaynaklı olarak gelir, kâr ve sermaye kazançlarından alınan vergilerin tahsilat toplamının GSYH'ya oranla 2026 yılı gerçekleşme tahminine göre 0,2 puan artması ve yüzde 7,0 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Dâhilde alınan KDV tahsilatının 2027 yılında GSYH'ya oranla bir önceki yıl tahminine göre 0,1 puan artarak yüzde 2,5 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

2027 yılında, ÖTV tahsilatının GSYH'ya oranının, bir önceki yıl gerçekleşme tahminine göre 0,5 puan artarak yüzde 3,0 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2027 yılında, ithalde alınan KDV tahsilatının GSYH'ya oranının, 2026 yılı gerçekleşme tahminiyle aynı seviyede ve yüzde 2,6 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Veraset ve intikal vergisi, MTV, değerli konut vergisi, şans oyunları vergisi, özel iletişim vergisi, dijital hizmet vergisi ve konaklama vergisinden 2027 yılında elde edilecek tahsilat toplamının GSYH'ya oranının 2026 yılı gerçekleşme tahminiyle aynı seviyede ve yüzde 0,4 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Merkezi yönetim bütçesi vergi dışı gelirlerinin 2027 yılında GSYH'ya oran olarak, bir önceki yıl gerçekleşme tahmininin 0,3 puan üzerinde ve yüzde 3,1 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

TABLO I: 42- Merkezi Yönetim Bütçesi Büyüklükleri

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			(Yüzde Değişim)		(Yüzde Dağılım)			(GSYH'ya Oran, Yüzde)		
	2025	2026 (1)	2027 (2)	2026 (1)	2027 (2)	2025	2026 (1)	2027 (2)	2025	2026 (1)	2027 (2)
HARCAMALAR	**14 640 419**	**19 660 083**	**27 276 087**	**34,3**	**38,7**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**23,2**	**23,0**	**24,5**
01 - Personel Giderleri	3 634 031	5 090 273	6 318 534	40,1	24,1	24,8	25,9	23,2	5,7	6,0	5,7
02 - SGK Devlet Primi Giderleri	454 473	645 177	798 466	42,0	23,8	3,1	3,3	2,9	0,7	0,8	0,7
03 - Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1 072 916	1 512 309	2 184 277	41,0	44,4	7,3	7,7	8,0	1,7	1,8	2,0
04 - Faiz Giderleri	2 054 382	2 824 856	3 975 000	37,5	40,7	14,0	14,4	14,6	3,2	3,3	3,6
05 - Cari Transferler	5 408 579	7 045 776	10 240 062	30,3	45,3	36,9	35,8	37,5	8,6	8,3	9,2
06 - Sermaye Giderleri	1 345 890	1 782 322	1 854 783	32,4	4,1	9,2	9,1	6,8	2,1	2,1	1,7
07 - Sermaye Transferleri	360 136	325 055	750 372	-9,7	130,8	2,5	1,7	2,8	0,6	0,4	0,7
08 - Borç Verme	310 013	434 316	612 952	40,1	41,1	2,1	2,2	2,2	0,5	0,5	0,6
09 - Yedek Ödenekler	0	0	541 642			0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,5
GELİRLER	**12 826 875**	**17 028 224**	**23 408 000**	**32,8**	**37,5**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**20,3**	**20,0**	**21,0**
1 - Genel Bütçe	**12 490 681**	**16 603 067**	**23 098 333**	**32,9**	**39,1**	**97,4**	**97,5**	**98,7**	**19,8**	**19,5**	**20,8**
01 - Vergi Gelirleri	11 049 827	14 585 707	19 906 044	32,0	36,5	86,1	85,7	85,0	17,5	17,1	17,9
02 - Vergi Dışı Gelirler	1 284 962	1 858 403	2 727 809	44,6	46,8	10,0	10,9	11,7	2,0	2,2	2,5
03 - Sermaye Gelirleri	45 067	54 497	308 114	20,9	465,4	0,4	0,3	1,3	0,1	0,1	0,3
04 - Alınan Bağış ve Yardımlar	110 825	104 460	156 365	-5,7	49,7	0,9	0,6	0,7	0,2	0,1	0,1
2 - Öz.Büt.İda. ve Düz.Den.Kur.	**336 195**	**425 157**	**309 667**	**26,5**	**-27,2**	**2,6**	**2,5**	**1,3**	**0,5**	**0,5**	**0,3**
BÜTÇE DENGESİ	**-1 813 544**	**-2 631 859**	**-3 868 087**	**45,1**	**47,0**				**-2,9**	**-3,1**	**-3,5**
Bilgi İçin:											
Faiz Dışı Harcamalar	12 586 037	16 835 227	23 301 087	33,8	38,4				19,9	19,7	21,0
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	240 838	192 997	106 913	-19,9	-44,6				0,4	0,2	0,1
Program Tanımlı Bütçe Dengesi	-100 479	-239 794	-586 842	138,7	144,7				-0,2	-0,3	-0,5

Not: Düzenleyici ve denetleyici kurumların gelir fazlaları, genel bütçe vergi dışı gelirlerinden düşülmüştür.

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

3.1.2. Mahalli İdareler

a) Mevcut Durum

Mahalli idareler dengesi il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyelerine bağlı idareler, belediyelerin oluşturduğu birlikler ve İller Bankası hesaplarını kapsamaktadır.

2025 yılında, mahalli idare gelirleri, genel bütçe vergi payı gelirleri ve faktör gelirlerindeki reel artış sonucu yüzde 57,8 oranında artarak 1.779,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Mahalli idare harcamaları ise, yatırım harcamalarında artan finansman ihtiyacının etkisiyle ortaya çıkan gerilemeye bağlı olarak GSYH'nın yüzde 2,88'i düzeyine gerilemiş ve bu gelişmelere bağlı olarak mahalli idareler bütçe açığının GSYH'ya oranı yüzde 0,42'den yüzde 0,07 düzeyine gerilemiştir.

2026 yılında, emlak vergisi gelirleri ve faktör gelirlerindeki artışın katkısıyla mahalli idare gelirlerinin GSYH'ya oranının yüzde 3,01 seviyesine yükselmesi beklenmektedir. Mahalli idare harcamalarının ise, yatırım harcamalarında reel artış sonucu GSYH'nın yüzde 3,03'ü seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir. Böylece, 2026 yılında mahalli idareler bütçe dengesinin GSYH'nın yüzde 0,03'ü seviyesinde açık vermesi beklenmektedir.

TABLO I: 43-Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Ayrılan Paylar

	2024	2025	2026(1)	2027(2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			
Belediyeler	421 621	642 509	857 505	1 165 017
Büyükşehir Belediyeleri	376 844	575 681	788 574	1 053 995
İl Özel İdareleri	35 135	53 542	71 459	97 082
TOPLAM	**833 600**	**1 271 732**	**1 717 538**	**2 316 094**
	(GSYH'ya Oran, Yüzde)			
Belediyeler	0,95	1,02	1,00	1,05
Büyükşehir Belediyeleri	0,85	0,91	0,92	0,95
İl Özel İdareleri	0,08	0,08	0,08	0,09
TOPLAM	**1,87**	**2,01**	**2,01**	**2,08**

(1) Gerçekleşme tahmini
(2) Program

b) Hedefler

2027 yılında, mahalli idare gelirlerinin 3.374,1 milyar TL, harcamalarının ise 3.443,7 milyar TL olarak gerçekleşmesi ve mahalli idareler dengesinin 69,6 milyar TL açık vermesi öngörülmektedir.

TABLO I: 44- Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları (1)

	2024	2025	2026(2)	2027(3)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			
GELİRLER	**1 127 834**	**1 779 837**	**2 566 327**	**3 374 088**
1.Vergiler	905 049	1 356 654	1 953 464	2 601 803
2.Vergi Dışı Norm. Gelir	113 030	200 475	273 540	339 037
3.Faktör Gelirleri (Net)	109 755	222 708	339 323	433 248
HARCAMALAR	**1 314 304**	**1 820 985**	**2 588 225**	**3 443 730**
1.Cari Giderler	818 586	1 163 866	1 574 602	2 109 093
2.Yatırım Harcamaları	394 847	445 374	682 450	949 480
a.Sabit Sermaye	394 772	445 287	682 326	949 275
b.Stok Değişimi	75	87	125	205
3.Cari Transferler	118 890	183 835	227 994	274 197
4.Kamulaştırma ve Sabit Değer Artışı	-60 045	-69 116	-44 978	-68 457
5.Sermaye Transferi (Net)	42 026	97 027	148 157	179 418
GELİR-GİDER FARKI	**-186 470**	**-41 148**	**-21 899**	**-69 642**
	(GSYH'ya Oran, Yüzde)			
GELİRLER	**2,53**	**2,81**	**3,01**	**3,03**
1.Vergiler	2,03	2,15	2,29	2,34
2.Vergi Dışı Norm. Gelir	0,25	0,32	0,32	0,30
3.Faktör Gelirleri (Net)	0,25	0,35	0,40	0,39
HARCAMALAR	**2,95**	**2,88**	**3,03**	**3,10**
1.Cari Giderler	1,84	1,84	1,84	1,90
2.Yatırım Harcamaları	0,89	0,70	0,80	0,85
a.Sabit Sermaye	0,89	0,70	0,80	0,85
b.Stok Değişimi	0,00	0,00	0,00	0,00
3.Cari Transferler	0,27	0,29	0,27	0,25
4.Kamulaştırma ve Sabit Değer Artışı	-0,13	-0,11	-0,05	-0,06
5.Sermaye Transferi (Net)	0,09	0,15	0,17	0,16
GELİR-GİDER FARKI	**-0,42**	**-0,07**	**-0,03**	**-0,06**

(1) İl özel idareleri, belediyeler, İller Bankası, belediyelerin oluşturduğu birlikler ve büyükşehir belediyelerine bağlı idareleri kapsamaktadır.
(2) Gerçekleşme Tahmini
(3) Program

3.1.3. Döner Sermayeli İşletmeler

a) Mevcut Durum

Döner sermayeli işletmeler tanımı içinde yer alan kurumlar iki grupta toplanmaktadır. Birinci grupta, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki idarelere bağlı olarak faaliyet gösteren işletmeler yer almaktadır. İkinci grupta ise bu işletmelerin dışında kalan ve kendi özel bütçeleri olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Milli Piyango İdaresi ve Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü bulunmaktadır.

2025 yılında 7,2 milyar TL fazla veren döner sermayeli işletmelerin 2026 yılında 7,1 milyar TL fazla vermesi beklenmektedir.

b) Hedefler

2027 yılında döner sermayeli işletmelerin 7,1 milyar TL fazla vermesi öngörülmektedir.

TABLO I: 45- Döner Sermayeli İşletmeler Finansman Dengesi

	2024	2025	2026 (1)	2027 (2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			
A. Gelirler	**894 984**	**1 260 097**	**1 712 046**	**2 148 928**
- İşletme Gelirleri	888 828	1 251 876	1 701 635	2 136 812
- Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	6 155	8 221	10 411	12 116
- Bütçe Transferleri	0	0	0	0
B. Giderler	**900 432**	**1 252 908**	**1 704 944**	**2 141 817**
- İşletme Giderleri	868 333	1 227 679	1 672 547	2 101 122
- Yatırım Harcamaları	13 541	20 003	33 725	42 645
- Stok Artışı	18 343	11 428	15 948	19 558
- Sabit Kıymet Artışı	-1 667	-7 921	-19 445	-24 402
- Dolaysız Vergiler	1 725	1 635	1 699	2 257
- Fonlara Transferler	157	84	470	638
C. Gelir-Gider Farkı	**-5 448**	**7 189**	**7 102**	**7 111**
	(GSYH'ya Oran, Yüzde)			
A. Gelirler	**2,0**	**2,0**	**2,0**	**1,9**
B. Giderler	**2,0**	**2,0**	**2,0**	**1,9**
C. Gelir-Gider Farkı	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

3.1.4. Sosyal Güvenlik Kuruluşları

a) Mevcut Durum

Sosyal güvenlik kuruluşları kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve İşsizlik Sigortası Fonu (İSF) yer almakta olup gelir-gider dengeleri ayrı tablolarda gösterilmektedir.

2026 yılında SGK prim gelirleri bir önceki yıla göre GSYH'ya oranla 0,3 puan artarak yüzde 6,7'ye yükselmesi beklenmektedir. Bu gelişmede, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi işveren payının 1 puan artırılmasının yanı sıra ortalama prime esas kazancın artması ile prim tahsilatındaki olumlu performans etkili olmuştur. Öte yandan devlet katkısının Ağustos ayından itibaren kaldırılmasının da etkisiyle SGK toplam gelirlerinin GSYH'ya oranının önceki yıla göre 0,2 puan azalarak yüzde 8,4'e gerilemesi beklenmektedir. 2025 yılında GSYH'ya oranla yüzde 6,0 düzeyinde olan sigorta ödemelerinin 2026 yılında en düşük emekli aylıklarına yapılan artışların da etkisiyle yüzde 6,1 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir. SGK'nın sağlık giderlerinin GSYH'ya oranının bir önceki yıl düzeyinde gerçekleşmesiyle toplam giderlerin GSYH'ya oranla 2025 yılına yakın bir seyir izleyerek yüzde 8,5 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu gelişmeler neticesinde 2025 yılında GSYH'ya oranla yüzde 3,1 olan SGK bütçe transferlerinin 2026 yıl sonunda yüzde 2,4 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2026 yılında merkezi yönetim bütçesinden SGK'ya faturalı ödemeler, ek karşılıklar, devlet katkısı, emeklilere yapılan ek ödeme, prim teşviklerinden kaynaklanan transferler, açık finansmanı ile prim ödeme gücü olmayanların GSS primleri dâhil olmak üzere 2.075,9 milyar TL transfer yapılacağı tahmin edilmektedir.

Sosyal güvenlik prim gelirlerini etkileyen en temel parametrelerden biri olan asgari ücret, 2026 yılı Ocak ayında yüzde 27 oranında artırılarak brüt 33.030 TL'ye yükseltilmiştir. İşçi, esnaf ve çiftçi emekli aylıkları 2026 yılı Ocak ayında yüzde 12,2, Temmuz ayında yüzde 17,8, memur emekli aylıkları ise Ocak ayında yüzde 18,6, Temmuz ayında yüzde 13,5 oranında artırılmıştır. En düşük emekli aylığı Ocak ayından geçerli olmak üzere 20.000 TL'ye, Temmuz ayından geçerli olmak üzere 23.552 TL'ye yükseltilmiştir.

TABLO I: 46- Sosyal Güvenlik Kurumu Gelir-Gider Dengesi

	2024	2025	2026 (1)	2027 (2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			
A. Gelirler	**3 852 256**	**5 442 361**	**7 194 210**	**7 889 588**
- Prim Tahsilatları	2 823 137	4 063 566	5 701 895	7 085 442
- Diğer Gelirler (3)	1 029 119	1 378 795	1 492 314	804 145
B. Giderler	**3 863 532**	**5 406 620**	**7 296 707**	**9 844 714**
- Sigorta Ödemeleri	2 700 861	3 822 640	5 208 599	7 198 366
- Sağlık Giderleri	980 870	1 353 134	1 816 447	2 339 013
- Yatırım Harcamaları	883	287	1 967	1 975
- Diğer Giderler (4)	180 918	230 560	269 694	305 361
C. Gelir-Gider Farkı	**-11 277**	**35 741**	**-102 497**	**-1 955 126**
Bilgi İçin:				
Bütçe Transferleri (5)	1 436 651	1 931 724	2 075 889	3 450 000
	(GSYH'ya Oran, Yüzde)			
A. Gelirler	**8,6**	**8,6**	**8,4**	**7,1**
- Prim Tahsilatları	6,3	6,4	6,7	6,4
- Diğer Gelirler (3)	2,3	2,2	1,7	0,7
B. Giderler	**8,6**	**8,5**	**8,5**	**8,9**
- Sigorta Ödemeleri	6,0	6,0	6,1	6,5
- Sağlık Giderleri	2,2	2,1	2,1	2,1
- Yatırım Harcamaları	0,0	0,0	0,0	0,0
- Diğer Giderler (4)	0,4	0,4	0,3	0,3
C. Gelir-Gider Farkı	**0,0**	**0,1**	**-0,1**	**-1,8**
Bilgi İçin:				
Bütçe Transferleri (5)	**3,2**	**3,1**	**2,4**	**3,1**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Diğer gelirler, devlet katkısı ve faturalı ödemeler gibi bütçeden alınan transferler ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.
(4) Diğer giderler, faturalı ödemeler, yönetim giderleri ve diğer giderlerden oluşmaktadır.
(5) Faturalı ödemeler, ek karşılıklar, devlet katkısı, emeklilere yapılan ek ödeme, prim teşviklerinden kaynaklanan transferler ve prim ödeme gücü olmayanların GSS primleri dâhil edilmiştir.

İşveren prim teşvikinin imalat sanayii hariç 4 puandan 2 puana düşürülmesinin etkisiyle 2025 yılında 295,6 milyar TL olan merkezi yönetim bütçesinden SGK'ya yapılan

prim teşviki ödemelerinin 2026 yılında sınırlı bir artış göstererek 342,2 milyar TL olması beklenmektedir.

2025 yılında SGK ilaç ve tedavi harcamaları sırasıyla 411,6 milyar TL ve 926,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2026 yılında ise söz konusu harcamaların sırasıyla 551,1 milyar TL ve 1.246,1 milyar TL olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2026 yılında GSYH'ya oran olarak İSF prim gelirlerinin yüzde 0,4, faiz gelirlerinin yüzde 0,3 ve devlet katkısının yüzde 0,1 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, toplam İSF gelirlerinin GSYH'nın yüzde 0,8'si seviyesinde ve 685,6 milyar TL düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2026 yılında İSF toplam giderlerinin ise GSYH'ya oran olarak yüzde 0,5 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. İSF'nin 91 milyar TL'si sigorta giderleri, 134,4 milyar TL'si istihdam teşvikleri, 85,8 milyar TL'si aktif işgücü programları giderleri ve 30,1 milyar TL diğer giderler olmak üzere toplam giderlerinin 382,7 milyar TL olması beklenmektedir.

Bu çerçevede, İSF gelir-gider dengesinin 2026 yılında 302,9 milyar TL fazla vereceği, böylece toplam fon varlığının 931,4 milyar TL seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

TABLO I: 47- İşsizlik Sigortası Fonu Gelir-Gider Dengesi

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)				(GSYH'ya Oran, Yüzde)			
	2024	**2025**	**2026 (1)**	**2027 (2)**	**2024**	**2025**	**2026(1)**	**2027(2)**
A. Gelirler	**335 987**	**526 047**	**685 645**	**767 851**	**0,8**	**0,8**	**0,8**	**0,7**
- Prim Gelirleri	162 185	259 160	335 903	419 388	0,4	0,4	0,4	0,4
- Devlet Katkısı	54 062	83 317	78 013	69 898	0,1	0,1	0,1	0,1
- Faiz Gelirleri	95 332	151 226	226 829	223 432	0,2	0,2	0,3	0,2
- Diğer Gelirler	24 408	32 344	44 900	55 133	0,1	0,1	0,1	0,0
B. Giderler	**173 966**	**256 539**	**382 739**	**616 029**	**0,4**	**0,4**	**0,5**	**0,6**
- Sigorta Gid. (3)	35 178	65 176	91 031	122 254	0,1	0,1	0,1	0,1
- Diğer Giderler	138 788	191 363	291 708	493 775	0,3	0,3	0,3	0,4
C. Gelir-Gider Farkı	**162 021**	**269 507**	**302 907**	**151 823**	**0,4**	**0,4**	**0,4**	**0,1**
D. Toplam Fon Varlığı	**358 972**	**628 479**	**931 386**	**1 083 208**	**0,8**	**1,0**	**1,1**	**1,0**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program
(3) İşsizlik ödeneği, kısa çalışma ödeneği ve ücret garanti fonu giderlerinden oluşmaktadır.

b) Hedefler

2027 yılında SGK'nın toplam gelirlerinin 7.889,6 milyar TL, toplam giderlerinin 9.844,7 milyar TL ve gelir-gider farkının 1.955,1 milyar TL olması öngörülmüştür. GSYH'ya oranla gelirlerin yüzde 7,1, giderlerin yüzde 8,9 ve gelir-gider farkının yüzde 1,8 olması hedeflenmiştir.

2027 yılında faturalı ödemeler, ek karşılıklar, emeklilere yapılan ek ödeme, prim teşviklerinden kaynaklanan transferler ile prim ödeme gücü olmayanların GSS primi de dâhil

olmak üzere SGK'ya toplam 3.450 milyar TL tutarında ve GSYH'nın yüzde 3,1'i oranında bütçe transferi yapılması öngörülmektedir.

Ücretli veya kendi hesabına çalışıp emekli olanların aylıklarının 2027 yılı Ocak ve Temmuz aylarında önceki altı aylık enflasyon gerçekleşmelerine göre artırılması, memur emekli aylıklarının ise toplu sözleşme hükümlerine göre 2027 yılının Ocak ayında yüzde 5, Temmuz ayında yüzde 4 oranında artırılması, enflasyon farklarının da ayrıca ilave edilmesi öngörülmüştür.

İşsizlik Sigortası Fonunun ise 2027 yılında GSYH'ya oran olarak yüzde 0,4'ü prim gelirleri, yüzde 0,2'si faiz gelirleri ve yüzde 0,1'i devlet katkısı olmak üzere toplam gelirlerinin yüzde 0,7 olması hedeflenmektedir. Fonun toplam giderlerinin ise GSYH'nın yüzde 0,6'sı oranına ulaşması beklenmektedir. Bu çerçevede, İSF gelir-gider dengesinin 2027 yılında 151,8 milyar TL fazla vereceği, böylece toplam Fon varlığının 1.083,2 milyar TL seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

3.1.5. Fonlar

a) Mevcut Durum

Fon dengesi kapsamı, bütçe içi Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ile bütçe dışı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Savunma Sanayii Destekleme Fonu ve Özelleştirme Fonundan meydana gelmektedir.

2026 yılında toplam fon gelirlerinin 677 milyar TL, toplam fon giderlerinin ise 527,5 milyar TL'ye ulaşması beklenmektedir. Böylece, fonların gelir-gider fazlasının 149,5 milyar TL olması öngörülmektedir.

2026 yılında özelleştirme uygulamaları sonucunda Özelleştirme Fonuna 75 milyar TL nakit girişi olması beklenmektedir.

b) Hedefler

2027 yılında Özelleştirme Fonunun 148 milyar TL tutarında özelleştirme geliri elde etmesi beklenmektedir. 2027 yılında fon gelirlerinin 823,2 milyar TL, fon giderlerinin 724,2 milyar TL, fon sistemi gelir-gider fazlasının ise 99 milyar TL olması hedeflenmektedir.

TABLO I: 48- Fon Gelir ve Giderleri

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			
	2024	**2025**	**2026 (1)**	**2027 (2)**
A. Fon Gelirleri	**249 674**	**416 718**	**677 033**	**823 230**
- Vergi Gelirleri	204 265	347 729	499 480	686 910
- Vergi Dışı Normal Gelirler	30 305	44 896	73 810	95 886
- Faktör Gelirleri (Net)	28	93	126	164
- Cari Transferler (Net)	0	0	0	0
- Sermaye Transferleri (Net)	15 077	23 999	103 617	40 270
B. Fon Giderleri	**203 641**	**288 452**	**527 530**	**724 206**
- Cari Giderler	134 890	227 814	398 407	544 874
- Faktör Giderleri (Net)	0	0	0	0
- Sabit Sermaye Yatırımları	0	0	0	0
- Cari Transferler (Net)	68 751	60 637	129 123	179 332
- Sermaye Transferleri (Net)	0	0	0	0
C. Gelir-Gider Farkı	**46 034**	**128 266**	**149 503**	**99 024**
D. Finansman	**-46 034**	**-128 266**	**-149 503**	**-99 024**
- Dış Borç Kullanımı	0	0	0	0
- Dış Borç Ödemesi	0	0	0	0
- İç Borç-Alacak İlişkisi (Net)	415	268	362	472
- Kasa-Banka Değişimi	-46 448	-128 534	-149 865	-99 496
Bilgi için:				
- Özelleştirme Gelirleri	9 360	20 366	75 000	148 000

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

3.2. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ VE ÖZELLEŞTİRME

a) Mevcut Durum

2025 yılında KİT'lerin ürettiği katma değerin GSYH'ya oranı yüzde 0,68 seviyesinde gerçekleşmiş olup 2026 yılı sonunda bu oranın yüzde 0,71 olacağı tahmin edilmektedir. KİT yatırımlarının toplam kamu ve özel sektör yatırımları içerisindeki payının 2025 yılındaki yüzde 2,2 seviyesinden 2026 yılında yüzde 2,4'e yükselmesi öngörülmektedir. 2026 yılında KİT'lerin yıllık ortalama personel sayısının 104 bin olması beklenmektedir.

Ekim 2026 itibarıyla 233 sayılı KHK kapsamında faaliyet gösteren KİT sayısı 19'dur. Bu kuruluşlara ilaveten özelleştirme programında bulunan ve yüzde 50'den fazla kamu payı olan Türkiye Denizcilik İşletmeleri (TDİ) AŞ, Sümer Holding AŞ ve Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret AŞ (ADÜAŞ) KİT dengesi kapsamında izlenmektedir.

KİT'ler ve özelleştirme portföyünde izlenen kuruluşlar, 2025 yılında GSYH'nın yüzde 0,40 oranında finansman açığı verirken 2026 yılında bu kuruluşların yüzde 0,44 oranında finansman açığı vermesi beklenmektedir. Finansman dengesindeki açığın artmasında, KİT'lerin dönem kârlılığındaki artışa karşın yatırım ve stok artışları etkili olmuştur. Yatırım harcamalarındaki artış önemli ölçüde TPAO yatırımları kaynaklıyken stok artışı büyük oranda TMO kaynaklı olmuştur.

2026 yılında merkezi yönetim bütçesinden KİT'lere toplam 324 milyar TL sermaye transferi, 527 milyar TL görevlendirme bedeli, 9,9 milyar TL kamu hizmeti yükümlülüğü ve sübvansiyon ödemesi yapılması öngörülmektedir. Bütçe transferleri önemli ölçüde elektrik ve doğal gaz sübvansiyonları kapsamında yapılan görevlendirme bedeli ödemeleri ile TCDD, TÜRKŞEKER, TTK ve TKİ'ye yapılan sermaye aktarımlarından oluşmaktadır. Kuruluşlardan Hazineye 2026 yılında 79,7 milyar TL temettü ve 3,3 milyar TL hasılat payı ödemesi

yapılması beklenmektedir. Aynı dönemde yatırım harcamalarının 640 milyar TL olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2026 yılında küresel enerji fiyatlarındaki gelişmeler BOTAŞ'ın maliyetlerini olumsuz etkilemiştir. Sene içerisinde, hanehalkı grubu tüketicilerin kullanmış olduğu doğal gazın toptan satış fiyatı ile perakende elektrik fiyatında artış yapılmış olup uygulanan sübvansiyonunun kapsamının daraltılması amacıyla mesken grubu elektrik tüketicilerinin son kaynak tüketim sınırı yıllık 4.000 kWh'e düşürülmüş, doğal gaz konut tüketicileri il bazında ortalama tüketim miktarlarına göre kademelendirilmiştir. Sübvansiyon uygulaması nedeniyle EÜAŞ ve BOTAŞ'a merkezi yönetim bütçesinden aktarma yapılmasına devam edilmektedir.

TPAO, Şırnak Gabar Dağı Bölgesinde günlük 85 bin varil petrol üretimine ulaşmıştır. Böylece yurt içi petrol üretim miktarı günlük 130 bin varili aşarak yıllık üretim miktarı artırılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumların ısınma amaçlı kömür ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla TKİ tarafından 2026 yılı sonuna kadar 270 bin ton kömür dağıtılması beklenmektedir.

14 Ocak 2026 tarihli ve 10853 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla TTK ve TKİ'ye verilen görev kapsamında ihtiyaç sahibi hanelere ısınma amaçlı kömür yardımı uygulamasına devam edilmiştir.

Enerji ve madencilik KİT'lerinin yatırımlarının 2026 yılı sonunda bir önceki yıla göre 165 milyar TL artması beklenmektedir. Söz konusu artışta, TPAO'nun hidrokarbon arama ve üretim yatırımları, TEİAŞ'ın iletim sistemi yatırımları ile BOTAŞ'ın doğal gaz depolama yatırımları önemli rol oynamıştır.

TMO 2026 yılı içerisinde 12,3 milyon ton hububat alımı gerçekleştirerek Cumhuriyet tarihinin rekorunu kırmıştır.

ÇAYKUR'un satış hasılatı, yıl içerisinde çay satış fiyatlarının yükselmesinden olumlu etkilenmekle birlikte, yüksek miktarda ham madde alımı ve istihdam kaynaklı maliyetinin yüksek olması ile yüksek finansman giderleri Kuruluşun kaynak ihtiyacını artırmıştır.

TÜRKŞEKER'in yüksek satış maliyetleri ve işletme giderleri nedeniyle artan maliyet baskısı finansman durumunu olumsuz etkilemiş ve Kuruluşa yapılan sermaye transferinin artmasına sebep olmuştur.

ESK'nın besilik hayvan temini amacıyla ithalat faaliyetleri neticesinde 2026 yılında 23 milyar TL kâr etmesi ve Hazineye 4,4 milyar TL temettü ödemesi öngörülmektedir.

18 Temmuz 2026 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 11547 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla bazı kamu iktisadi teşebbüslerinden (DHMİ ve KEGM) alınan hasılat payı uygulaması kaldırılmış olup düzenleme 1 Haziran 2026 tarihinden itibaren uygulamaya konulmuştur.

Yıl içerisinde yapılan tarife güncellemeleri ve Türk Boğazlarından uğraksız geçen ticaret gemilerinden alınan geçiş ücretlerine esas Altın Frank değerinin Temmuz 2026'da yüzde 15 artırılmasının yanı sıra dolar kurundaki artışın etkisiyle KEGM'nin 2026 yılında 25,8 milyar TL kâr etmesi ve Hazineye 12,1 milyar TL temettü ve hasılat payı ödemesi beklenmektedir.

Havacılık sektöründeki olumlu seyrin hava seyrüsefer ve havalimanı işletmeciliğine yansımasıyla DHMİ'nin 2026 yılında 43,1 milyar TL kâr etmesi beklenmektedir. Ayrıca Kuruluşun, 50 milyar TL finansman fazlası ve 1,8 milyar TL hasılat payı Hazineye aktarılmıştır.

18 Eylül 2026 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 11800 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla yürürlüğe giren Kamu Hizmeti Yükümlülüğü Kapsamında Yolcu Taşımacılığı Hizmeti Verilecek Demiryolu Hatlarının Belirlenmesine İlişkin Karar neticesinde YHT hatlarındaki sübvansiyon uygulaması kaldırılmıştır. Bu doğrultuda sadece anahat ve bölgesel yolcu taşımacılığı, kamu hizmeti yükümlülüğü kapsamında yolcu taşımacılığı hizmeti verilecek demiryolu hatları olarak belirlenmiştir.

2026 yılı içerisinde gerçekleştirilen fiyat ayarlamalarının maliyet artışlarının gerisinde kalması nedeniyle konvansiyonel yolcu taşımacılığı için TCDD Taşımacılık AŞ'ye 8,3 milyar TL kamu hizmeti yükümlülüğü ödemesi yapılması beklenmektedir. Ayrıca, kentiçi raylı sistem işletmeciliğinin yürütülebilmesi için 1,5 milyar TL tutarında sübvansiyonun TCDD'ye aktarılacağı tahmin edilmektedir.

Toplam KİT yatırımlarının 2025 yılında yüzde 21,5'ini gerçekleştiren TCDD'nin 2026 yılında yüzde 17,7'sini gerçekleştirmesi beklenmektedir. Yatırım ve işletme açığının finansmanını bütçeden yapılan aktarmalarla karşılayan TCDD'ye 2026 yılında 213,5 milyar TL sermaye transferi yapılması öngörülmektedir.

Ekim 2026 itibarıyla KİT'lere ait üç performans programı ve 20 performans değerlendirme raporu onaylanmıştır.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından satış ve devir işlemi tamamlanan özelleştirme uygulamalarının toplam tutarı 2025 yılında 74,4 milyar TL iken, 2026 yılının ilk 9 ayında 98,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca 12 Ekim 2026 itibarıyla özelleştirme ihalesi tamamlanmış olup Cumhurbaşkanı onayına sunulan, onaya sunulma aşamasında bulunan ve sözleşme imza aşamasında olan özelleştirme uygulamalarının toplam tutarı 19,1 milyar TL'dir.

2025 yılı içerisinde 88 taşınmazın satış sözleşmeleri imzalanmış, 22 taşınmazın da kamu kurumlarına bedelli devri yapılmıştır. 2026 yılında ise 97 taşınmazın ve 1 kuruluşun satış sözleşmeleri, 2 elektrik santralinin işletme hakkı devir sözleşmesi ve 1. Bölge ve 2. Bölge Araç Muayene İstasyonlarının Yapımı, Bakımı ve İşletilmesi Hizmetlerine İlişkin İmtiyaz Sözleşmeleri imzalanmış, 10 taşınmazın da kamu kurumlarına bedelli devri gerçekleştirilmiştir.

Özelleştirme portföyünde bulunan taşınmaz ve varlıkların özelleştirilmesi için 12 Ekim 2026 itibarıyla 151 ihale gerçekleştirilmiştir. Onaya sunulan veya sözleşme imza aşamasında olan 19 taşınmaz ve 3 varlığın özelleştirme süreçlerinin yılsonuna kadar tamamlanması öngörülmektedir.

TABLO I: 49- 233 Sayılı KHK'ya Tabi İşletmeci KİT Finansman Dengesi

	2025	2026 (1)	2027 (2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)		
A. GELİRLER	**3 009 590**	**3 955 121**	**4 931 558**
I. İşletme Gelirleri	2 216 290	2 907 553	3 607 486
1. Mal ve Hizmet Satış Hasılatı	1 934 331	2 488 161	3 224 781
2. Diğer Gelirler	281 959	419 392	382 705
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	170 490	186 657	226 050
1. Amortismanlar	131 310	142 126	194 190
2. Karşılıklar	39 180	44 531	31 860
III. Bütçe ve Fonlar	622 810	860 912	1 098 022
IV. Diğer Gelirler	0	0	0
B. GİDERLER	**3 262 832**	**4 332 912**	**4 794 822**
I. İşletme Giderleri	2 682 851	3 329 579	3 834 641
1. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti	2 116 047	2 719 748	3 176 561
2. Diğer Giderler	566 804	609 831	658 080
II. Yatırım Harcamaları	426 321	640 050	754 107
III. Stok Artışı	31 626	239 469	125 126
IV. Sabit Kıymet Artışı	-20 413	3 878	-59 680
V. Dolaysız Vergiler	78 426	31 925	75 327
VI. Temettü Ödemeleri	63 405	79 703	62 203
VII. Diğer Giderler	616	8 308	3 099
C. GELİR-GİDER FARKI	**-253 241**	**-377 791**	**136 735**
D. FİNANSMAN	**253 241**	**377 791**	**-136 735**
I. Kasa Banka Değişimi	-2 222	21 899	-54 289
II. İç Borçlanma (Net)	198 590	75 606	-369 044
III. Dış Borçlanma (Net)	56 873	280 286	286 598
	(GSYH'ya Oran, Yüzde)		
A. GELİRLER	**4,78**	**4,63**	**4,43**
I. İşletme Gelirleri	3,52	3,41	3,24
1. Mal ve Hizmet Satış Hasılatı	3,07	2,92	2,90
2. Diğer Gelirler	0,45	0,49	0,34
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	0,27	0,22	0,20
1. Amortismanlar	0,21	0,17	0,17
2. Karşılıklar	0,06	0,05	0,03
III. Bütçe ve Fonlar	0,99	1,01	0,99
IV. Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00
B. GİDERLER	**5,18**	**5,08**	**4,31**
I. İşletme Giderleri	4,26	3,90	3,45
1. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti	3,36	3,19	2,86
2. Diğer Giderler	0,90	0,71	0,59
II. Yatırım Harcamaları	0,68	0,75	0,68
III. Stok Artışı	0,05	0,28	0,11
IV. Sabit Kıymet Artışı	-0,03	0,00	-0,05
V. Dolaysız Vergiler	0,12	0,04	0,07
VI. Temettü Ödemeleri	0,10	0,09	0,06
VII. Diğer Giderler	0,00	0,01	0,00
C. GELİR-GİDER FARKI	**-0,40**	**-0,44**	**0,12**
D. FİNANSMAN	**0,40**	**0,44**	**-0,12**
I. Kasa Banka Değişimi	0,00	0,03	-0,05
II. İç Borçlanma (Net)	0,32	0,09	-0,33
III. Dış Borçlanma (Net)	0,09	0,33	0,26

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program

TABLO I: 50- Özelleştirme Kapsamındaki KİT Finansman Dengesi

	2025	2026 (1)	2027 (2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)		
A. GELİRLER	**1 205**	**1 349**	**1 655**
I. İşletme Gelirleri	712	858	1 056
1. Mal ve Hizmet Satış Hasılatı	126	173	229
2. Diğer Gelirler	586	685	827
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	120	135	163
1. Amortismanlar	106	125	153
2. Karşılıklar	13	11	11
III. Bütçe ve Fonlar	374	355	435
IV. Diğer Gelirler	0	0	0
B. GİDERLER	**1 029**	**1 395**	**1 369**
I. İşletme Giderleri	746	1 004	1 219
1. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti	37	102	127
2. Diğer Giderler	709	902	1 093
II. Yatırım Harcamaları	186	342	90
III. Stok Artışı	- 1	5	5
IV. Sabit Kıymet Artışı	- 2	- 5	- 6
V. Dolaysız Vergiler	46	48	61
VI. Temettü Ödemeleri	0	0	0
VII. Diğer Giderler	53	0	0
C. GELİR-GİDER FARKI	**176**	**- 46**	**286**
D. FİNANSMAN	**- 176**	**46**	**- 286**
I. Kasa Banka Değişimi	- 28	- 330	- 202
II. İç Borçlanma (Net)	- 148	377	- 83
III. Dış Borçlanma (Net)	0	0	0
	(GSYH'ya Oran, Binde)		
A. GELİRLER	**0,02**	**0,02**	**0,01**
I. İşletme Gelirleri	0,01	0,01	0,01
1. Mal ve Hizmet Satış Hasılatı	0,00	0,00	0,00
2. Diğer Gelirler	0,01	0,01	0,01
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	0,00	0,00	0,00
1. Amortismanlar	0,00	0,00	0,00
2. Karşılıklar	0,00	0,00	0,00
III. Bütçe ve Fonlar	0,01	0,00	0,00
IV. Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00
B. GİDERLER	**0,02**	**0,02**	**0,01**
I. İşletme Giderleri	0,01	0,01	0,01
1. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti	0,00	0,00	0,00
2. Diğer Giderler	0,01	0,01	0,01
II. Yatırım Harcamaları	0,00	0,00	0,00
III. Stok Artışı	0,00	0,00	0,00
IV. Sabit Kıymet Artışı	0,00	0,00	0,00
V. Dolaysız Vergiler	0,00	0,00	0,00
VI. Temettü Ödemeleri	0,00	0,00	0,00
VII. Diğer Giderler	0,00	0,00	0,00
C. GELİR-GİDER FARKI	**0,00**	**0,00**	**0,00**
D. FİNANSMAN	**0,00**	**0,00**	**0,00**
I. Kasa Banka Değişimi	0,00	0,00	0,00
II. İç Borçlanma (Net)	0,00	0,00	0,00
III. Dış Borçlanma (Net)	0,00	0,00	0,00

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program

TABLO I: 51- KİT'ler Hakkında Özet Bilgiler

	Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar Hariç Toplam			Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar Dâhil Toplam		
	2025	2026 (1)	2027 (2)	2025	2026 (1)	2027 (2)
Toplam Personel Sayısı	97 035	103 524	104 956	97 179	103 669	105 100
- Memur ve Sözleşmeli Personel	48 364	49 272	49 480	48 426	49 330	49 535
- İşçi	48 670	54 252	55 476	48 752	54 339	55 565
Toplam Personel Harcamaları (3)	162 438	233 133	293 925	162 704	233 494	294 375
- Memur ve Sözleşmeli Personel	63 971	95 202	114 766	64 057	95 322	114 913
- İşçi	98 467	137 931	179 159	98 647	138 172	179 462
Mal ve Hizmet Satış Hasılatı (3)	1 934 331	2 488 161	3 224 781	1 934 457	2 488 334	3 225 010
Görevlendirme Bedeli Tahakkukları (3)	501 780	556 217	519 044	501 780	556 217	519 044
İşletme Faaliyet Kâr - Zararı (3)	131 063	92 503	280 964	130 648	91 865	280 199
Faiz Ödemeleri (3)	64 920	115 099	109 875	64 927	115 099	109 875
Dönem Kâr - Zararı (3)	35 219	134 190	291 890	35 185	134 044	291 727
Faktör Gelirleri (3)	-296 070	-235 370	-1 104	-295 984	-235 380	-1 104
Temettü Ödemeleri (3)	63 405	79 703	62 203	63 405	79 703	62 203
Sabit Sermaye Yatırımları (3)	426 321	640 050	754 107	426 507	640 392	754 197
Bütçe ve Fon Transferleri (3)	622 810	860 912	1 098 022	623 183	861 267	1 098 457
Borçlanma Gereği* (3)	253 241	377 791	-136 735	253 065	377 837	-137 021
Borçlanma Gereği (3) (4)	876 051	1 238 703	961 286	876 248	1 239 104	961 435
Borçlanma Gereği* (3) (5)	233 117	308 084	-200 527	233 039	308 265	-200 649
Borçlanma Gereği*/GSYH (Yüzde)	0,40	0,44	-0,12	0,40	0,44	-0,12
Borçlanma Gereği (4)/GSYH (Yüzde)	1,39	1,45	0,86	1,39	1,45	0,86
Borçlanma Gereği* (5)/GSYH (Yüzde)	0,37	0,36	-0,18	0,37	0,36	-0,18
Personel Harcamaları/Hasılat (Yüzde)	8,40	9,37	9,11	8,41	9,38	9,13
Faiz Ödemeleri/Hasılat (Yüzde)	3,36	4,63	3,41	3,36	4,63	3,41

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(*) Eksi işareti finansman fazlasını göstermektedir.
(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program
(3) Cari fiyatlarla, Milyon TL
(4) Bütçe ve Özelleştirme Fonu transferleri hariçtir.
(5) Faiz gelir ve gideri hariçtir.

b) Hedefler

KİT'lerin ve özelleştirme portföyünde izlenen kuruluşların 2027 yılında 137 milyar TL finansman fazlası vermesi programlanmıştır. Makroekonomik büyüklükler ile enerji ve gıda fiyatlarının öngörülen seviyede seyretmesi ve programlanan fiyat ayarlamalarının yapılabilmesi söz konusu hedefe ulaşmada önem arz etmektedir.

KİT'lerin 2027 yılında 754,2 milyar TL tutarında yatırım harcaması yapması hedeflenmektedir. Toplam KİT yatırımları içerisinde önemli paya sahip olan TPAO, Karadeniz'de keşfettiği doğal gaz rezervine yönelik Sakarya Doğal Gaz Sahası Geliştirme Projesine devam edecek olup gaz arzının 2027 yılında bir önceki yıla göre artması hedeflenmektedir.

TPAO, BOTAŞ, TEİAŞ, TCDD ve EÜAŞ yatırımlarının finansmanının bir kısmını dış proje kredilerinden karşılayacaktır.

TMO'nun 5 milyon ton buğday ve 1,5 milyon ton mısır, ÇAYKUR'un 700 bin ton yaş çay ve TÜRKŞEKER'in 7,4 milyon ton şeker pancarı alımı yapması öngörülmektedir.

Etkin bir piyasa mekanizması oluşturma hedefi doğrultusunda özelleştirme uygulamalarına devam edilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

1. 2027 YILI PROGRAMININ MAKROEKONOMİK AMACI

2027 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programının temel amacı, ekonomide dayanıklılığın korunması ve güçlendirilmesi esasıyla fiyat istikrarı nihai hedefine ulaşmaktır. Bu çerçevede enflasyonla mücadelenin para, maliye ve gelirler politikalarının güçlü eş güdümüyle sürdürülmesi, finansal istikrarın korunması yoluyla makroekonomik istikrarın güçlendirilmesi ve artan küresel belirsizlikler ile yurt içi dengelenme süreçlerinin oluşturduğu baskılara karşı imalat sanayiinin rekabetçiliğinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Program döneminde, dezenflasyon sürecini güçlendirmek üzere yönetilen ve yönlendirilen fiyatların hedeflerle uyumlu seyretmesi sağlanacak, fiyat baskılarını azaltan ve arz yönlü büyüme dinamiklerini destekleyen yapısal tedbirler sürdürülecektir. Kamu maliyesinde harcama kompozisyonu ve kaynak tahsisinde etkinlik ve verimlilik artırılarak kayıt dışılıkla mücadele sürdürülecek, imalat sanayiindeki firmaların ihtiyaçlarına yönelik ölçeğe göre farklılaştırılmış destekleyici tedbirler hayata geçirilecektir. İşgücü piyasasının değişen ihtiyaçları doğrultusunda beceri ve yetkinliklerin geliştirilmesine yönelik politikalarla işgücüne katılım ve istihdam artırılacak, bilim, teknoloji ve yenilik ekosistemini güçlendiren politikalar yoluyla teknolojik dönüşümün sunduğu fırsatlardan azami ölçüde yararlanılarak sürdürülebilir, rekabetçi ve kapsayıcı büyümenin temelleri güçlendirilecektir.

Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda, On İkinci Kalkınma Planı hedeflerine yönelik güncellenen Orta Vadeli Program (2027-2029) doğrultusunda uygulamaya konulacak tedbirler esas alınarak yıl içerisinde yürütülmesi öngörülen tedbirlere ilişkin faaliyet ve projelere yer verilmiştir. 2027 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda yer alan bu tedbir, faaliyet ve performans göstergeleri sorumlu kurum ve kuruluşlarca izlenip değerlendirilecek ve raporlaması yapılacaktır.

2. 2027 YILI PROGRAMININ HEDEFLERİ VE POLİTİKALARI

2.1. İSTİKRARLI BÜYÜME, GÜÇLÜ EKONOMİ

2027 yılında sürdürülebilir büyüme yaklaşımı doğrultusunda verimlilik artışlarının desteklenmesi, üretim kapasitesinin güçlendirilmesi ve rekabet gücünün yükseltilmesi hedeflenmektedir. Fiyat istikrarını sağlamaya yönelik politikalarla eş güdüm içerisinde yürütülecek yapısal dönüşüm politikalarıyla kaynakların etkin kullanımı ve toplam faktör verimliliğinde kalıcı artışlar sağlanarak potansiyel büyüme artırılacaktır.

Tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinde yüksek katma değerli üretimin artırılması, teknoloji ve yapay zekâ kullanımının yaygınlaştırılması ve verimlilik odaklı yapısal dönüşümün hızlandırılması önceliklendirilecektir. Bu kapsamda, Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesinin güçlendirilmesi, dijital ve yeşil dönüşümün desteklenmesi, kaynak kullanımında etkinliğin artırılması ve sektörler arası işbirliğinin geliştirilmesi yoluyla üretim kapasitesinin ve küresel rekabet gücünün yükseltilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca arz güvenliğinin sağlanması, tedarik zincirlerinin dayanıklılığının artırılması ve sürdürülebilir üretim modellerinin yaygınlaştırılmasıyla ekonominin dış şoklara karşı direncinin güçlendirilmesi ve uzun vadeli sürdürülebilir büyümenin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Yapısal dönüşümün gerektirdiği yetkinlikler geliştirilerek beşerî sermayenin niteliği artırılacak, kamu yatırımları özel sektör yatırımlarını tamamlayacak şekilde yönlendirilecek ve kamu alımları yerli üretim, Ar-Ge ve sürdürülebilirliği destekleyen stratejik bir araç olarak kullanılacaktır.

OVP (2027-2029)'de öngörülen çerçeveyle uyumlu olarak, iktisadi faaliyette dengelenmenin devamıyla 2027 yılında büyümenin yüzde 4,2 oranında gerçekleşmesi öngörülmektedir. Para ve maliye politikalarının güçlü eş güdümüyle enflasyonun yıl sonunda yüzde 21 seviyesine gerilemesi hedeflenmektedir. Küresel ticarette yeni nesil korumacılık eğilimleri, tedarik zincirlerindeki yeniden yapılanma ve jeopolitik gelişmeler yakından takip edilerek yerli üretim kapasitesinin güçlendirilmesi, kritik girdilerde dışa bağımlılığın ve tedarik risklerinin azaltılması ve stratejik ticaret koridorlarından etkin şekilde yararlanılması hedeflenmektedir. Bu çerçevede, cari işlemler açığının GSYH'ya oranının yüzde 1,9 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Cari işlemler açığının finansmanında ise doğrudan yabancı yatırımların ülkeye çekilmesi ve ihracatın finansmanına yönelik araçların etkinleştirilmesi yoluyla üretim odaklı kaynak girişlerinin artırılması ve sürdürülebilir bir finansman yapısının tesis edilmesi amaçlanmaktadır.

2.1.1. Büyüme ve İstihdam

a) Amaç

Sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme yaklaşımı doğrultusunda arz yönlü dinamiklerin güçlendirilmesi, verimlilik artışlarının kalıcı hâle getirilmesi ve yüksek katma değerli üretimin artırılması temel amaçtır. Bu doğrultuda tüm sektörlerde teknoloji, yapay zekâ ve Ar-Ge odaklı dönüşüm hızlandırılarak üretim kapasitesi, ihracat potansiyeli ve küresel rekabet gücü artırılacaktır. Kaynakların etkin kullanımını, teknolojik altyapının güçlendirilmesini ve beşerî sermayenin niteliğinin artırılmasına yönelik yapısal politikalar fiyat istikrarını sağlamaya yönelik politikalarla eş güdüm içerisinde yürütülerek toplam faktör verimliliğinin ve potansiyel büyüme oranının kalıcı olarak artırılması sağlanacaktır.

2.1.2. Yurt İçi Tasarruflar

a) Mevcut Durum

Türkiye'de güçlü, istikrarlı ve çevreye duyarlı ekonomik büyümenin temini, dışa bağımlılığın azaltılması ve yatırımlar yoluyla istihdamın artırılması açısından sürdürülebilir bir finansman kaynağı olan yurt içi tasarrufların yüksek ve istikrarlı bir düzeyde olması oldukça önemlidir.

2009-2025 yılları arasında ortalama yüzde 28,4 olarak gerçekleşen toplam yurt içi tasarrufların GSYH'ya oranı, 2025 yılında yüzde 29,9 seviyesiyle dönem ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. 2025 yılı yurt içi tasarruf oranının 15 puanı mali olmayan şirketler, 1,7 puanı mali şirketler, 4,1 puanı genel devlet ve 9,1 puanı hanehalkı tarafından gerçekleştirilmiştir. Yüzde 29,9 ile 2025 yılında dünya ortalamasının üzerinde gerçekleşen yurt içi tasarruf oranının gelişmiş ülkeler ortalamasının üzerinde olduğu ve gelişmekte olan ülkeler ortalamasına yakın seyrettiği görülmektedir.

2003 yılında faaliyete başlayan Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) ve 2017 yılında yürürlüğe giren Otomatik Katılım Sistemi (OKS), devlet teşvikleriyle birlikte tasarrufların artırılmasında güçlü bir rol oynamakta olup ekonominin uzun vadeli finansmanında da önemli bir ihtiyaca cevap vermektedir. 2026 yılında BES'te devlet katkısına ilişkin düzenleme yapılmıştır. 7 Ocak 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 10811 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla BES'te Türk lirası cinsinden yapılan katkı payı ödemelerine uygulanan devlet katkısı oranı yüzde 30'dan yüzde 20'ye düşürülmüştür. Söz konusu düzenleme, 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. 30 Eylül 2026 itibarıyla BES katılımcı sayısı yaklaşık 10,4 milyon kişiye, fon büyüklüğü 2.397,7 milyar TL'ye, sistemin

verdiği emekli sayısı da 510.846 kişiye ulaşmıştır. Aynı tarih itibarıyla OKS kapsamındaki çalışan sayısı yaklaşık 7,9 milyon kişiye, fon büyüklüğü ise 161,9 milyar TL'ye ulaşmıştır. BES ve OKS toplam fon tutarı ise 30 Eylül 2026 itibarıyla 2.559,6 milyar TL olmuştur.

b) Amaç

Plan döneminde yurt içi tasarrufların artırılması ve artan tasarrufların öncelikli sektörler ve üretken alanlardaki yatırımların finansmanına yönlendirilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kurumlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Bireysel emeklilik sistemi (BES) daha cazip hale getirilerek fon tutarı ve katılımcı sayısı artırılacak, Otomatik Katılım Sistemi (OKS) işveren katkısını içerecek şekilde geliştirilecek ve fon çeşitliliği sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.349)		
Tedbir 349.2. OKS'de fon çeşitliliği katılımcıların farklı risk algısı ve tercihlerini dikkate alacak şekilde artırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), SEDDK, SPK, Emeklilik Gözetim Merkezi, Türkiye Sigorta Birliği	1. Katılımcıların farklı risk algısı ve tercihlerini dikkate alacak şekilde ilgili mevzuat güncellenecektir.
Tedbir 349.3. BES'te yapılan kesintilerin sadeleştirilmesi ve azaltılması sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), SEDDK, SPK, Türkiye Sigorta Birliği	1. BES'te yapılan kesintilerin sadeleştirilmesi ve azaltılmasına yönelik ilgili mevzuat güncellenerek yürürlüğe konulacaktır.
Tedbir 349.6. OKS'de olduğu gibi BES'ten emekli olan bireylerin birikimlerini toplu olarak çekmeleri yerine programlı geri ödeme veya yıllık gelir sigortası şeklinde almaları özendirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), SEDDK, Türkiye Sigorta Birliği	1. SEDDK ve Türkiye Sigorta Birliği tarafından özendirici araçlar geliştirilerek hayata geçirilecektir.
Tedbir 349.7. BES'ten kısmen ödeme alınabilecek durumlar bedelli askerlik, hac ibadeti gibi yeni alanları içerecek şekilde genişletilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, SEDDK	1. BES'te kısmi ödemenin kapsamının genişletilmesine yönelik mevzuat değişikliği tamamlanarak yürürlüğe konulacaktır.
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasında yer alan sorumlu üretim ve tüketim davranışlarının (SKA 12) toplumda yaygınlaştırılması özendirilecektir. (Kalkınma Planı p.350)		
Tedbir 350.1. Sorumlu tüketimin unsurları olan enerji ve su tasarrufu, atığı azaltma, dayanıklı ve sürdürülebilir ürün kullanımı, geri dönüşüm, ikinci el ürün satın alma, tamir etme, yürüyüş, bisiklet ve toplu taşıma kullanımını artırmaya yönelik tüketim davranışlarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı	1. Okullarda ulusal ve uluslararası standartlara uygun Su Verimliliği Yönetim Sistemi oluşturulacak ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Finansal okuryazarlığın artırılması ve finansal tabana yayılma amacıyla hanehalkı ve firmalarda tasarruf yapma farkındalığı sağlanacak ve finansal tasarruf araçlarına, aile bütçesi ve risk yönetimine yönelik bilgi düzeyi dijital platformlar da kullanılarak artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.352)		
Tedbir 352.1. Aile bütçesi yönetimi, tasarruf ve yatırım araçları ile risk yönetimi konularında danışmanlık ve eğitim hizmeti verilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi, BDDK, SEDDK, SPK	1. Aile Boyu Finansal Okuryazarlık Seferberliği kapsamında işbirliği protokolü imzalanan kurum personeline aile boyu finansal okuryazarlık eğitimleri verilecektir. 2. Türkiye Finansal Okuryazarlık Seferberliği kapsamında ülke genelinde her seviyeye ulaşacak şekilde eğitimler verilecektir. 3. Strateji, Dezenformasyon, Diplomasi ve Güvenlik Perspektifinden Finansal Okuryazarlık seminerleri verilecek ve eğiticinin eğitimi programları uygulanacaktır. 4. Cumhurbaşkanlığı Bölgesel Kariyer Fuarlarında öğrencilere finansal okuryazarlık konusunda bilgilendirme yapılacak ve sermaye piyasaları ile yatırım araçları hakkında tanıtım yapılacaktır.
Tedbir 352.2. Tüm eğitim, yaş ve gelir grubundan kişilere ulaşacak şekilde elektronik ortamda ücretsiz olarak finansal eğitim içerikleri sunularak hanehalkı ve firmaların tasarruf etme bilinçleri geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi, BDDK, KOSGEB, SEDDK, SPK, TOBB, TRT, İlgili STK'lar	1. Kamu personelinin finansal okuryazarlığını artırmak ve tasarruf bilincini güçlendirmek amacıyla Uzaktan Eğitim Kapısı üzerinden eğitimler yaygınlaştırılacaktır. 2. Ücretsiz bir şekilde kullanıma açılan Finansal Okuryazarlık Portalında, başta işbirliği protokolü imzalanan kurumların ihtiyaçları ve/veya yönlendirmeleri doğrultusunda yeni içerikler üretilecektir.
Tedbir 352.4. Gençlerin ve çocukların tasarruf ve yatırım konularında bilinç düzeylerinin artırılması amacıyla sosyal medya dâhil olmak üzere iletişim araçlarından ve rol modellerden faydalanılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), BDDK, SEDDK, SPK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Finansal bilginin tabana yayılmasına katkı sağlamak amacıyla Finans Akademisi ile Sermaye Piyasaları ve Finans Lisesi kurulacaktır. 2. Finansal Gelecek Atölyeleri Projesi kapsamında 18-25 yaş arasındaki gençlere yönelik olarak ülke genelinde finansal okuryazarlık çalıştayları düzenlenecektir. 3. Finansal Okuryazarlık Günü/Haftası kapsamında ortaokul ve lise öğrencilerinde finansal okuryazarlık bilincini uyandırmaya yönelik eğitici ve öğretici etkinlikler yapılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Yurt İçi Tasarruf Oranı (GSYH İçinde)	Yüzde	29,9	30,2	30,3
Özel Kesim Tasarruf Oranı (GSYH İçinde)	Yüzde	28,4	29,2	29,7
BES Katılımcı Sayısı (3)	Milyon Kişi	17,9	18,4	19,0

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Yılsonu itibarıyla gönüllü ve otomatik katılıma dayalı sistemlerin toplamıdır.

2.1.3. Ödemeler Dengesi

a) Amaç

Yeni nesil korumacılık eğilimleri, jeopolitik gelişmeler kaynaklı enerji arz şokları ve yeşil ve dijital dönüşümle şekillenen küresel koşullarda, Türkiye'nin küresel değer zincirlerindeki konumunun güçlendirilmesi, katma değeri yüksek ve teknoloji yoğun ihracatın artırılması, yerli ve yenilenebilir enerji ile yerlileşme yoluyla ithalat bağımlılığının azaltılması ve turizm, sağlık, eğitim, yazılım gibi alanlarda hizmet gelirlerinin artırılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, cari işlemler dengesinde kalıcı ve sürdürülebilir bir iyileşme sağlanması ve dış şoklara karşı dayanıklılığın artırılması temel amaçtır.

b) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Stratejik ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi, taraf olunan ticaret anlaşmalarında ülkemizin menfaatleri doğrultusunda gerekli düzenlemelerin hayata geçirilmesi, bölgesel bağlantılılığın artırılması ve enerji ve gıda arz güvenliğinin teminine yönelik çalışmalar sürdürülecek, ikili, bölgesel ve çok taraflı ticaret diplomasisi faaliyetleri yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.354)		
Tedbir 354.1. Mal ve hizmet ihracatında "Uzak Ülkeler Stratejisi" başta olmak üzere pazar çeşitliliğini sağlamaya yönelik politikalar uygulanmaya devam edilecek, komşu, yakın ve dost ülkelerle bölgesel ve ikili işbirlikleri geliştirilecek, bölgesel ve çok taraflı işbirliği platformlarından en etkin şekilde istifade edilerek ticari ilişkilerin yoğunlaştırılmasına yönelik çalışmalar etkili bir biçimde sürdürülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	1. Uzak Ülkeler Stratejisi kapsamında belirlenen ülkelerde görevli Ticaret Müşavirlerinin ve Ticaret Ataşelerinin katılımıyla ülke genelinde bilgilendirme seminerleri düzenlenecektir. 2. Uzak Ülkeler Stratejisi kapsamında belirlenen ülkelerle mal ve hizmet ticareti ile ekonomik işbirliğinin artırılması ve bu ülkelere yönelik fuar katılımı ve tanıtım faaliyetlerine devam edilecektir.

Tedbir 354.2. Türkiye'nin imzalayacağı veya kapsamını genişleteceği tercihli ticaret anlaşmalarında Türk firmalarının bölgesel ve küresel değer zincirlerine entegrasyonu ve konumunun yükseltilmesine yönelik hususların yer alması sağlanacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı	1. Almanya ile Hükümetlerarası İstişare Toplantıları ve Almanya ile Dışişleri Bakanları düzeyinde Stratejik Diyalog Mekanizması Toplantısı gerçekleştirilecektir. 2. Hollanda ile Dışişleri Bakanları düzeyinde Wittenburg Konferansları gerçekleştirilecektir.
	Ticaret Bakanlığı (S)	3. Türkiye-Cezayir TTA Müzakereleri pazara giriş politikaları temelinde sürdürülecektir. 4. Türkiye-Endonezya TTA Müzakereleri pazara giriş politikaları temelinde sürdürülecektir.
Tedbir 354.3. Karma Ekonomik Komisyon ve Ortak Ekonomik ve Ticaret Komisyonları çerçevesinde ilgili ülkelerle ekonomik ve ticari ilişkiler güçlendirilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı	1. Almanya, Avusturya, Hollanda, Macaristan, Çekya, Slovakya, Estonya, Litvanya, Letonya, İsveç, Finlandiya, Danimarka ve Norveç ETOK toplantıları gerçekleştirilecektir.
Tedbir 354.4. Firmaların pazarlara erişim imkânlarının iyileştirilmesi ve adil rekabet ortamında çalışmalarının sağlanması amacıyla ikili platformlarda ülkeler arası diyalog güçlendirilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, SSB, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Macaristan ile Dışişleri Bakanları başkanlığında Ortak Planlama Grubu Birinci Toplantısı gerçekleştirilecektir. 2. Macaristan, Çekya, Slovakya, Polonya, Estonya, Litvanya, Letonya ve Norveç ile Savunma Sanayii İşbirliği anlaşmaları kapsamında ikili toplantılar gerçekleştirilecektir.
	Ticaret Bakanlığı (S)	3. Türkiye-Suriye STA'sının yeniden aktif edilmesine ilişkin pazara giriş politikaları temelinde girişimlerde bulunulacaktır.
Tedbir 354.5. Ülkemizin tercihli ticaret ağı güçlendirilecek, yeni serbest ticaret anlaşmaları müzakere edilecek ve yürürlükteki serbest ticaret anlaşmalarının kapsamının genişletilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı	1. Türkiye-Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) STA Müzakereleri sürdürülecektir. 2. Türkiye-Japonya STA Müzakereleri pazara giriş politikaları temelinde sürdürülecektir. 3. Türkiye-Maldivler Tercihli Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe giriş süreci tamamlanacaktır. 4. Türkiye-Birleşik Krallık STA güncelleme müzakereleri ülkemizin pazara giriş politikaları temelinde sürdürülecektir. 5. Türkiye-Kanada arasında STA akdedilmesine yönelik müzakerelere başlanacak olup ülkemizin pazara giriş politikaları temelinde müzakereler yürütülecektir.

Tedbir 354.6. Afrika açılımı çerçevesinde Afrika ülkeleri ile diplomatik, ticari ve ekonomik ilişkiler daha da güçlendirilecek ve ülkemiz ile bölge ülkeleri arasında dış ticaret hacmi artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Altıncı Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumu kıta ülkelerinin temsilcileriyle gerçekleştirilecektir. 2. Afrika ülkeleriyle üst düzey ikili/karşılıklı ziyaretler sürdürülecektir. 3. İlgili ülkelerle Karma Ekonomik Komisyon ve JETCO toplantıları gerçekleştirilecektir.
İthalatın yerli üretim üzerinde neden olduğu zarar ve tehditlere karşı uluslararası yükümlülüklerimiz de değerlendirilerek yerli üretimin korunması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.355)		
Tedbir 355.1. İthalatın yerli üretim üzerinde neden olduğu zarar ve tehditlere karşı uluslararası yükümlülüklerimiz de değerlendirilerek yerli üretimin korunması sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Yerli üreticilerin ithalattan kaynaklanan zarar ve tehditlere karşı korunabilmesi için ani olarak önemli ölçüde artan ithalata karşı korunma önlemleri, fiyat bazlı haksız rekabete yol açan ithalata karşı anti-damping önlemleri, anti-damping önlemlerinin etkisiz kılınması durumunda ise önlemlerin etkisiz kılınmasına karşı önlemler uygulanacaktır.
İç ve dış pazarlarda rekabetçiliğin korunmasına yönelik yeşil dönüşüm kapsamında ortaya çıkan üretim ve ticarete ilişkin standartlara uyum sağlanması için gerekli önlemler alınacaktır. (Kalkınma Planı p.357)		
Tedbir 357.1. Başta AB olmak üzere ihracat pazarlarında rekabetçiliğin artırılması ve tedarik zincirlerinde Türkiye'nin konumunun yükseltilmesi amacıyla AB Yeşil Mutabakatına uyum kapsamında üretim ve ticarete yönelik sektörel dönüşüm adımları hayata geçirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Yeşil Mutabakat Eylem Planı AB Yeşil Mutabakatı mevzuat gelişmelerini içerecek şekilde güncellenecektir. 2. Yeşil Mutabakat çerçevesinde sektörlerin geleceğine yönelik farkındalık artırıcı ve bilgilendirici çalışmalar yürütülecektir. 3. AB Yeşil Mutabakatı kapsamında Avrupa Komisyonu ile teknik ve üst düzey istişareler yürütülecektir. 4. Gümrük Birliği kapsamında Avrupa Birliği ile yeşil tedarik zincirleri tesis edilmesi yönünde çalışmalar yürütülecektir. 5. AB Yeşil Mutabakatı kapsamında malların serbest dolaşımını etkileyen mevzuata uyum çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 357.2. Dış ticarette rekabetçiliğin korunarak daha ileriye taşınması için ulusal karbon fiyatlandırma mekanizmaları oluşturulacak, öncelikli olarak AB ile uyumlu bir Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) uygulamaya konulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S)	1. Türkiye Emisyon Ticaret Sisteminin pilot uygulama dönemine ilişkin süreçler başlatılacaktır.

Tedbir 357.4. Firmalarımızın ihracat odaklı yeşil dönüşümlerini sağlamak üzere ihtiyaç duyabilecekleri konularda kapsamlı bir danışmanlık modeli oluşturulacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Kurumsal sürdürülebilirlik alanında belirli seviyenin üzerindeki firmalara kullanım izni verilen ve üretici ve tüketicide sürdürülebilirlik farkındalığının artırılması amacıyla Yeşil Mutabakata Uyum Projesi Destek Programı markasının yaygın kullanımına yönelik bilgilendirme programları gerçekleştirilecektir.
İthalat bağımlılığı yüksek, istihdama katkı oranı ve döviz geliri potansiyeline sahip öncelikli sektörlere yönelik yeşil dönüşüm yatırımlarının finansman ihtiyaçları çeşitlendirilmiş finansman ürünleriyle karşılanacaktır. (Kalkınma Planı p.358)		
Tedbir 358.2. Yeşil dönüşümün uluslararası finansman imkânları konusunda güncel rehber dokümanlar hazırlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Yeşil dönüşümün finansmanına yönelik hazırlanan rehber üçer aylık dönemlerde güncellenecektir.
Mal ve hizmet ihracatını etkileyen yönleriyle dijitalleşme alanında rekabetçiliğin korunması ve artırılması için gerekli mevzuat, destek politikaları ve uluslararası anlaşmalara yönelik hazırlıklar tamamlanacaktır. (Kalkınma Planı p.359)		
Tedbir 359.2. Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) başta olmak üzere AB müktesebatına uyum sürecine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.	Adalet Bakanlığı (S)	1. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Avrupa Birliği Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile uyumlaştırılmasına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 359.4. Elektronik ticaret alanında dijital altyapının geliştirilmesi, ödeme ve lojistik altyapısının güçlendirilmesi sağlanarak e-ihracat desteklenecek, elektronik ticaret pazarında daha fazla ihracatçı firmanın etkin şekilde faaliyet göstermesi sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, TCMB	1. 5986 sayılı e-İhracat Desteklerine İlişkin Karar çerçevesindeki desteklerin etkin bir şekilde yürütülmesi için çalışmalara devam edilecek ve kılavuz, rehber, organizasyon gibi destekleyici çalışmalarla birlikte e-ihracata yönelik desteklere ilişkin farkındalık düzeyi artırılacaktır.
Sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak amacıyla mal ve hizmetlerin Ar-Ge'ye ve yenilikçiliğe dayalı, yeşil ve döngüsel ekonomiye uyumlu, üretim, markalaşma, tanıtım ve pazarlama süreçleri desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.360)		
Tedbir 360.1. Küresel değer zincirlerindeki ileri katılımın artırılmasına yönelik destekler kurgulanacak, teknoloji ve bilgi transferi sağlayabilecek firma işbirlikleri güçlendirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Otomotiv sektöründe yaşanan teknolojik dönüşüm doğrultusunda, Ar-Ge ve ileri teknoloji odaklı, ihracat potansiyeli yüksek girişimlere yatırım yapılarak yenilikçilik ekosistemi, katma değerli üretim ve sürdürülebilir ihracatın geliştirilmesi sağlanacaktır. 2. Küresel tedarik zinciri desteğinin yaygınlaştırılmasına yönelik bilgilendirme faaliyetleri artırılacak, destek için potansiyel arz ettiği tespit edilen ihracatçı firmalara yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.

Tedbir 360.2. Mal ve hizmet ihracat potansiyeli olan ve yüksek katma değer sağlayacak ürün ihracatının artırılmasına yönelik firmaların devlet yardımlarından daha etkin yararlanmaları sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Türkiye'nin uluslararası düzeyde bir fuar merkezi hâline gelmesi amacıyla yurt içi fuarlarda yabancı ziyaretçi sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2. İhracatçıların etkin bir şekilde desteklenmeye devam edilmesine yönelik ihracatçı firmalara çeşitli kalemlerde sağlanan destekler hakkında bilgilendirme faaliyetleri yürütülecektir. 3. Tasarımdan markalaşmaya çeşitli kalemlerde sağlanan desteklere yönelik bilgilendirme yapılarak ihracatta devlet yardımlarından etkin bir şekilde yararlanılması sağlanacaktır. 4. Mal ve hizmet ihracatının artırılmasına yönelik sunulan destekler hakkında bilgilendirme faaliyetleri yürütülmeye devam edilecektir. 5. Bilişim sektörünün küresel değer zincirlerine entegrasyonunun güçlendirilmesi ve yazılım ihracatının sürdürülebilir şekilde artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 360.3. Mal ve hizmet ihracatının artırılmasına yönelik tüm kurum ve kuruluşlar tarafından yapılacak uluslararası tanıtım faaliyetleri "Türkiye-Gücünü Keşfet" logosu kullanılarak etkin bir biçimde yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Yetkili organizatörlerce düzenlenecek etkinliklerde mal ve hizmet ihracatının artırılmasına yönelik yurt dışı tanıtım faaliyetlerinin ülke imajına uygun şekilde yürütülmesi sağlanacaktır. 2. Sektörlerin uluslararası pazarlara erişimleri ve bu pazarlarda tutunmaları ile pazar paylarını artırmaya yönelik etkinlik ve tanıtım faaliyetleri desteklenecektir.
Tedbir 360.4. Uluslararası pazarlara tutunma sürecinde firmaların ihracatta sürekliliğini sağlayacak destek ve faaliyetlere özel önem verilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Mal ve hizmet ihracatçılarının sürdürülebilirlik hedeflerine uygun organizasyon ve operasyon yapılarının geliştirilmesine ve bu alandaki düzenlemelere uyum sağlanmasına yönelik çevresel, sosyal ve yönetsel sürdürülebilirlik projeleri desteklenecektir. 2. Eğitim hizmetleri alanında ülkemizin sahip olduğu uluslararası konumun güçlendirilmesi amacıyla yurt dışı etkinlikler desteklenecektir. 3. Sağlık turizminde ülke tanınırlığını ve tercih edilirliğini artırmak amacıyla, sağlık turizmi sektöründeki marka temelli tanıtım stratejisi yoluyla sağlık hizmet ihracatına yönelik güçlü tanıtım ve pazarlama faaliyetleri sürdürülecektir.

		4. Sağlık turizmi sektörüne yönelik ticaret heyeti ve alım heyeti faaliyetleri gerçekleştirilecektir. 5. Dünya çapında markalaşma potansiyeli olan mal ve hizmet sektörlerindeki markaların yurt dışı pazarlarda etkili bir şekilde konumlandırılması, konumlarının güçlendirilmesi ile uluslararası pazarlarda Türk markası imajının oluşturulması ve yerleştirilmesini teminen desteklenmeleri sağlanacaktır. 6. Katma değeri yüksek ve küresel ölçekte yer edinme potansiyeli olan mal ve hizmet sektörü firmaları reklam, tanıtım ve pazarlama desteği, birim desteği, acente komisyon desteği gibi unsurlar ile desteklenmeye devam edilecektir.
Türkiye'nin küresel tedarik zincirindeki rolünün artırılmasına yönelik lojistik kabiliyetleri güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.363)		
Tedbir 363.1. Lojistik Ana Planı dâhilinde, Türkiye'nin yakın coğrafyasında ve bölgesinde etkin lojistik üs olma hedefi doğrultusunda, lojistik altyapıları güçlendirilecek, ulaşım ağları genişletilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Ulaştırma ve lojistik altyapısını güçlendirmeye yönelik Lojistik Koordinasyon Kurulu/Lojistik Koordinasyon İcra Kurulu'na sunulan talepler değerlendirilerek öncelikli alanlara ilişkin altyapılar ve ulaşım ağları geliştirilecektir.
Tedbir 363.2. Endüstri bölgeleri, organize sanayi bölgeleri (OSB), serbest bölgeler ve özel yatırım yerlerinin, tedarik zincirine uygun, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir şekilde dış ticarette lojistik, demiryolu ve liman bağlantıları güçlendirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Sanayi bölgeleri, lojistik merkezler ve limanların demiryolu ağına bağlantısını sağlayacak iltisak hatları önceliklendirilerek yatırımlar hızlandırılacaktır.
Tedbir 363.3. Türkiye'nin ulusal ve bölgesel lojistik kabiliyetleri uluslararası koridorlardan en iyi biçimde faydalanarak geliştirilecek, ülke önceliklerimize uygun yeni koridorlar oluşturulacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Orta Koridor kapsamında Bakü-Tiflis-Kars, Kars-Iğdır-Aralık-Dilucu ve Zengezur Koridoru bağlantıları güçlendirilerek Hazar havzasından gelerek Türkiye üzerinden Avrupa'ya uzanan demiryolu ağında güzergah çeşitliliği ve taşıma kapasitesi artırılacaktır. 2. Hicaz demiryolunun iyileştirilmesi yoluyla uluslararası ulaştırma koridorlarının Ortadoğu yönündeki devamlılığı ve bölgesel ticaret bağlantıları güçlendirilecektir.

Turizm, taşımacılık, finansal hizmetler ve danışmanlık, bilişim, eğitim, sağlık, fuarcılık, dizi ve film başta olmak üzere kültür endüstrileri, yurt dışı müteahhitlik ve teknik müşavirlik alanlarında verimlilik ve rekabet gücünü esas alan döviz kazandırıcı hizmet ticaretine yönelik çalışmalar yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.364)		
Tedbir 364.1. Turizmin çeşitlendirilerek 12 aya ve tüm ülkeye yayılması amacıyla alternatif turizm ürünlerinin tanıtım çalışmaları başta dünyada yükselen pazar konumundaki ülkeler ile Amerika ve Uzak Doğu gibi uzak pazarlardaki ülkeler ve öncelikle üst gelir grubuna yönelik olarak yürütülecek, ziyaretçi başına geliri artıracak şekilde nitelikli turizm faaliyetlerine odaklanılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Turizmin 12 aya ve tüm ülkeye yayılmasına yönelik, farklı ürün ve varış noktalarının uluslararası tanıtımı için ağırlama ve yayın dağıtım faaliyetleri yoğunlaştırılacaktır. 2. Kültürel ve tarihi zenginliklerin tanıtımı için seçili hedef pazarlarda yerinde tanıtım etkinlikleri gerçekleştirilecektir.
Tedbir 364.3. Sağlık turizmi alanında hizmet kapasitesi nitelik ve nicelik olarak geliştirilecek, akreditasyon faaliyetleri yürütülecek, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri artırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Sağlık turizmi özelinde etkinlik ve ağırlama projelerinin sayısı artırılacaktır. 2. Medikal ve termal turizmde öncü illere yönelik ITGP (İl Tanıtım ve Geliştirme Programı) kapsamında Sağlık Turizmi bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir. 3. Termal ve Sağlıklı Yaşam alanında uluslararası düzeyde kongre ve tanıtım etkinliklerine katılım sağlanacaktır. 4. İlgili ulusal internet sitelerinin içeriklerinde gerekli yönlendirmeler yapılarak, sağlık turizmi alanında içerik güncelliği sürdürülecektir.
Tedbir 364.4. Spor diplomasisi araçları kullanılarak bölgesel ve çok taraflı spor organizasyonlarıyla hizmet gelirini artırıcı faaliyetler düzenlenecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Belediyeler, Spor Federasyonları, TGA, Sektör Temsilcileri	1. Bölgesel ve çok taraflı spor organizasyonlarına ev sahipliği yapılacaktır.
Tedbir 364.7. Yurt dışında gerçekleştirilen kalkınma işbirliği proje ve faaliyetleri aracılığıyla mal ve hizmet alımları ile yapım işlerini yüklenen firmaların daha geniş pazarlara yönelmeleri özendirilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S)	1. Firmaların Balkanlar'da daha geniş pazarlara yönelmeleri teşvik edilecek ve Balkan ülkeleri nezdinde faaliyet göstermelerinin kolaylaştırılması için çalışmalar sürdürülecektir.
	Ticaret Bakanlığı (S)	2. Yurt dışında yapım işlerini yüklenen firmaların daha geniş pazarlara yönelmeleri hedefi kapsamında yurt dışında müteahhitlik heyet ziyaretleri düzenlenecektir.
Türk Eximbank'ın iş modeli ve kurumsal altyapısı uluslararası en iyi uygulamalar dikkate alınarak geliştirilecek, Eximbank destekleri yüksek teknolojili ve katma değerli ihracatın finansmanında yeşil ve dijital dönüşümü önceleyerek kullandırılacaktır. (Kalkınma Planı p.365)		

Tedbir 365.1. Türk Eximbank'ın mevzuat altyapısının güçlendirilmesi için diğer kamu bankalarında olduğu gibi kendine ait kanunun yapılması sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Türkiye'nin ihracata dayalı büyüme hedefine daha güçlü katkı sağlamak amacıyla, Türk Eximbank'ın misyonunu daha etkin şekilde yerine getirmesini sağlayacak mevzuat altyapısının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 365.2. Türk Eximbank destekleri yüksek teknolojili ve katma değerli ihracatın finansmanında kullandırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Türk Eximbank destekleri yüksek teknolojili ve katma değerli ihracatın finansmanında kullandırılmak üzere önceliklendirilecektir.
Serbest bölgelerde sunulan hizmetler ve bilişim altyapısı geliştirilerek bu bölgelerin yüksek teknolojiye dayalı doğrudan yabancı yatırımların çekilmesine, sanayinin rekabetçiliğine ve verimliliğine daha etkin katkı vermesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.366)		
Tedbir 366.2. Doğrudan yabancı yatırımlara yönelik yurt içi ve yurt dışında yapılacak tanıtım faaliyetleri yoluyla serbest bölgelerin marka değeri ve bilinirliğinin artırılması sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Serbest bölgelerin küresel marka değerini güçlendirmek amacıyla, yatırımcı odaklı tanıtım kampanyaları yürütülecek ve yurt dışı tanıtım etkinlikleri ile başarı hikâyeleri aracılığıyla uluslararası yatırımcılara ulaşılması sağlanacaktır.
Uluslararası helal ürün ve hizmet pazarlarından daha fazla pay alınmasını teminen helal kalite altyapısı geliştirilerek piyasalarda güvenli ürün arzının temini ve ticarette teknik engellerin azaltılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.367)		
Tedbir 367.1. Helal Akreditasyon Kurumu (HAK) tarafından akredite edilen kuruluşlarca düzenlenen helal belgelerin uluslararası tanınırlığını artıracak girişimler yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı	1. Helal belgesinin karşılıklı tanınması mekanizmasının tesisine yönelik İslam İşbirliği Teşkilatı bünyesinde kurulacak uluslararası yapı olan Helal Akreditasyon Kurumları İslami Forumu (IFHAB)'nun kuruluş sürecinin tamamlanması ve işler hale getirilmesi yönünde teknik katkı sağlanacaktır. 2. Helal Akreditasyon Kurumu tarafından akredite edilen kuruluşlarca düzenlenen helal belgelerinin uluslararası kabulünü sağlamaya yönelik ikili ve çok taraflı diplomatik temaslar gerçekleştirilecektir.
Tedbir 367.2. Ulusal ve uluslararası helal uygunluk değerlendirme kuruluşları akredite edilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı	1. Uluslararası standartlara dayalı usul ve esaslar çerçevesinde, yurt içinde ve yurt dışında mukim uygunluk değerlendirme kuruluşlarının yapacakları başvurular, öngörülen süreler içerisinde ve prosedürlere bağlı olarak sonuçlandırılacaktır.
Tedbir 367.3. Helal belgeli ürün ve hizmet ticaretinde teknik engellerin giderilmesine yönelik akreditasyon, eğitim, işbirliği ve tanıtım faaliyetleri artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Fuar, konferans, çalıştay vb. etkinliklere katılım sağlanarak helal belgeli ürün ve hizmet ticaretinin yurt içi ve yurt dışı paydaşlara etkin şekilde tanıtımı sağlanacaktır.

Tedbir 367.4. Helal kalite altyapısında çalışacak beşeri sermayenin güçlendirilmesi ve kurumsal kapasitenin artırılmasını teminen eğitimler düzenlenecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), İslam Ülkeleri Standart ve Metroloji Enstitüsü, TİKA	1. Helal kalite alt yapısında çalışacak kişilerin alanında yetkin ve yeterli eğitmenler tarafından uluslararası alanda geçerli eğitim almalarını teminen eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.

c) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
İhracat (Fob)	Milyar Dolar	273,2	282,0	292,0
İthalat (Cif)	Milyar Dolar	365,4	387,0	397,0
Cari İşlemler Dengesi	Milyar Dolar	-30,3	-47,5	-38,5
Cari İşlemler Dengesi/GSYH	Yüzde	-1,9	-2,6	-1,9
Seyahat Gelirleri	Milyar Dolar	60,0	60,0	64,5

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.1.4. Enflasyon ve Para Politikası

a) Amaç

Bütüncül bir anlayış içerisinde para ve maliye politikası araçlarının etkin şekilde kullanımıyla enflasyonla mücadeleye kararlılıkla devam edilerek enflasyonun orta vadede tek haneli rakamlara düşürülmesi ve fiyat istikrarının sağlanması temel amaçtır.

b) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Para politikası araçları enflasyon oranını düşürme amacıyla güçlü bir şekilde kullanılmaya devam edilecek, maliye ve gelirler politikaları, para politikasıyla koordineli olarak yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.369)		
Tedbir 369.1. Enflasyon hedefi doğrultusunda TCMB tüm politika araçlarını etkin bir biçimde kullanırken maliye ve gelirler politikalarının para politikası ile eşgüdümü sağlanacaktır.	TCMB (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Enflasyona ve ana eğilimine ilişkin göstergeler yakından takip edilecek ve tüm para politikası araçları etkili şekilde kullanılacaktır.
Tedbir 369.2. Mali disiplin gözetilerek yönetilen/yönlendirilen fiyatlar geçmiş enflasyona endeksleme davranışının azaltılmasına yardımcı olacak şekilde belirlenecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TCMB	1. Yönetilen ve yönlendirilen fiyatların belirlenmesinde ataleti azaltacak şekilde alternatif fiyat belirleme yöntemlerine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Tedbir 369.5. Fiyat istikrarına yönelik yatırım-istihdam-üretim-ihracata dayalı büyüme politikaları doğrultusunda reel sektöre uygun maliyetlerle hedef odaklı finansman imkânı sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Yatırım Taahhütlü Avans Kredisi (YTAK) programı üretken sektörlerde ihracatı destekleyici ve yüksek katma değerli ürün gruplarına yönelik mevcut yatırım teşvik sistemiyle bütünleşik bir biçimde seçici ve odaklı olarak daha etkin uygulanmaya devam edilecek ve katma değeri yüksek nitelikli olup görece daha küçük ölçekli imalat sanayi yatırımlarını kapsayacak şekilde yeni bir uygulama alanı geliştirilecektir.
	TCMB (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	2. Reel sektör firmalarının finansman ihtiyacının yatırım istihdam-üretim ve ihracatı destekleme hedefleri ile uyumlu bir şekilde karşılanmasına yönelik uygulamaların sonuçları izlenecektir. 3. İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredileri ve yatırım taahhütlü avans kredileri programı hedefler doğrultusunda etkili bir şekilde kullanılmaya devam edilecektir.
	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TCMB, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	4. Fiyat istikrarına yönelik yatırım-istihdam-üretim-ihracata dayalı büyüme politikaları doğrultusunda reel sektöre uygun maliyetlerle hedef odaklı finansman imkânı sağlanması hedefine yönelik Hazine ve Maliye Bakanlığının ve Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası işbirliği ile yurtdışı kuruluşlardan 2027 yılında 600 milyon dolar kaynak temin edilecektir. 5. Fiyat istikrarına yönelik yatırım-istihdam-üretim-ihracata dayalı büyüme politikaları doğrultusunda reel sektöre uygun maliyetlerle hedef odaklı finansman imkânı sağlanması hedefi doğrultusunda, TCMB, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı işbirliği ile düzenleme yapılarak Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası özelinde kamusal nitelikte uzun vadeli düşük maliyetli Türk Parası cinsinden kaynak sağlanacaktır.

		6. Millî Teknoloji Hamlesi vizyonu doğrultusunda ülkemizin dijital ekonomiye geçişi ile uyumlu dijitalleşme odaklı projelerin desteklenmesi amacıyla, yapay zekâ, büyük veri, bulut bilişim, siber güvenlik vb teknolojik alanlara finansman sağlanması hedeflenmektedir. 7. Başta deprem bölgesi olmak üzere bölgesel kalkınmaya yönelik yatırımlara ve KOBİ finansmanı gibi kalkınmayı destekleyen ve yeni istihdam yaratan dönüştürücü alanlara finansman desteği sağlanacaktır. 8. Başta ileri imalat olmak üzere stratejik ürün ve öncelikli sektörlere odaklanılarak yatırım projelerine finansman sağlanacaktır.
TCMB, fiyat istikrarının sağlanması temel amacı doğrultusunda parasal aktarım mekanizmasının etkin işleyişi için tüm araçlarını kararlı ve bağımsız bir şekilde kullanmaya devam edecektir. (Kalkınma Planı p.370)		
Tedbir 370.1. Para politikası kararları enflasyon beklentileri ve fiyatlama davranışları başta olmak üzere enflasyonu etkileyen tüm unsurlardaki gelişmeler dikkate alınarak oluşturulacaktır.	TCMB (S)	1. Politika faizine ilişkin atılacak adımlar, enflasyon gerçekleşmeleri, ana eğilimi ve beklentiler göz önünde bulundurarak ara hedeflerle uyumlu biçimde dezenflasyonun gerektirdiği sıkılığı sağlayacak şekilde belirlenecektir. 2. Para politikası kararları, fiyatların ayrıntılı analizi, enflasyon beklentileri ve fiyatlama davranışları, para politikasının etkileyebileceği talep unsurları, arz yönlü gelişmeler, iç-dış denge, tasarruf eğilimi ve krediler dahil olmak üzere finansal koşullar ile likidite ve fiyat istikrarını etkileyen diğer tüm unsurlardaki gelişmeler dikkate alınarak veri odaklı ve toplantı bazlı bir bakış açısı ile oluşturulmaya devam edilecektir.
Tedbir 370.2. Politika kararlarının iletişimi kapsamında, fiyatlama davranışları ve enflasyonu etkileyen unsurlardaki gelişmeler ile bu gelişmelerin kararları ne yönde etkilediği konularında kamuoyu şeffaf bir biçimde bilgilendirilmeye devam edilecektir.	TCMB (S)	1. TCMB, alınan kararlar ve izlenen politikalar hakkında kamuoyunu bilgilendirmek ve kararların paydaşlar tarafından anlaşılmasını sağlamak amacıyla, sosyal medya dahil olmak üzere mevcut tüm iletişim araçlarını etkin bir şekilde kullanacaktır.

Dalgalı döviz kuru rejimi sürdürülecek, finansal istikrarın fiyat istikrarını gözetecek şekilde ekonomiyi desteklemesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.371)		
Tedbir 371.1. Dalgalı döviz kuru rejimi sürdürülecek, finansal istikrarın fiyat istikrarını gözetecek şekilde ekonomiyi desteklemesi sağlanacaktır.	TCMB (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, BDDK	1. Dalgalı döviz kuru rejimi çerçevesinde döviz kurlarının seviyesine ilişkin herhangi bir hedef gözetmeksizin döviz piyasasının etkin şekilde çalışabilmesi ve sağlıklı fiyat oluşumunun sağlanabilmesi amaçlarıyla döviz kuru gelişmeleri ve buna ilişkin risk faktörleri yakından takip edilerek gerekli önlemler zamanlıca alınacaktır. 2. Finansal istikrar, fiyat istikrarını destekleyici bir unsur olarak gözetilmeye devam edilecektir.
Finansal sistemde temel değer saklama aracının Türk lirası cinsinden varlıklar olması ve hanehalkı, firma ve bankacılık kesimlerinin varlık ve yükümlülüklerinde Türk lirası cinsinden kalemlerin ağırlıklarının artırılması desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.372)		
Tedbir 372.1. Finansal sistemde temel değer saklama aracının Türk lirası cinsinden varlıklar olması ve hanehalkı, firma ve bankacılık kesimlerinin varlık ve yükümlülüklerinde Türk lirası cinsinden kalemlerin ağırlıklarının artırılması desteklenecektir.	TCMB (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, BDDK	1. Bankacılık sektörünün yükümlülüklerinde Türk lirası mevduatın toplam mevduat içindeki payının artmasını teşvik eden düzenlemelerin uygulanmasına devam edilecektir. 2. Bankacılık sektörünün varlıklarında yabancı para kredilerin ağırlığı ile kompozisyonu yakından izlenerek, gerekmesi halinde ilave tedbirler alınacaktır.
Konut kira ve satışlarındaki fiyat artışlarının enflasyon üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesine yönelik konut arzını artırıcı ve konuta erişimi kolaylaştırıcı uygulamalar hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.373)		
Tedbir 373.1. Kira ve konut fiyatlarındaki gelişmeleri de göz önünde bulundurarak, salgın döneminde daralan konut arzı hızla artırılacak, depremin oluşturduğu konut stokundaki kayıpların telafisine yönelik yeni sosyal konut projeleri geliştirilecek ve dar gelirli vatandaşların konuta erişimi kolaylaştırılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S)	1. İlk Evim Arsa Projesi kapsamında 24.500 müstakil arsa hak sahibi ve 17.600 konutluk müşterek arsa hak sahibi olmak üzere toplamda 42.100 hak sahibi için 2027 yılı içerisinde arsa tahsis sürecine geçilerek proje neticelendirilecektir.
Üretim maliyetlerini artıran, ekonomik büyüme potansiyelini olumsuz yönde etkileyen hizmet fiyatlarında düşüş sağlanacak ve hizmet fiyatlarında katılık oluşması engellenecektir. (Kalkınma Planı p.374)		

Tedbir 374.1. Üretim maliyetlerini artıran, ekonomik büyüme potansiyelini olumsuz yönde etkileyen hizmet fiyatlarında düşüş sağlanacak ve hizmet fiyatlarında katılık oluşması engellenecektir.	TCMB (S)	1. Endeksteki ağırlığı ve diğer alt gruplara da dolaylı etkiler bakımından kira kalemi başta olmak üzere, hizmet fiyatlama dinamikleri mikro veriler de kullanılarak yakından izlenmeye devam edilecektir.
Enflasyonun ekonomik ve sosyal yaşama dair olumsuz etkileri konusunda farkındalık artırılacak, enflasyonla mücadeleye yönelik toplumsal mutabakat güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.375)		
Tedbir 375.1. Enflasyonla mücadele konusunda daha anlaşılır, açık ve şeffaf bir iletişim stratejisi izlenecek, beklentilerin daha etkin bir şekilde yönetilmesi sağlanacaktır.	TCMB (S)	1. Para politikası kararları ve uygulamaları, başta PPK duyuruları, Enflasyon Raporu ve Finansal İstikrar Raporu olmak üzere, tüm iletişim kanalları etkin bir şekilde kullanılarak kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılacak; enflasyon beklentileri ve fiyatlama davranışlarının TCMB ara hedefleri, ile uyumu yakından takip edilerek beklenti kanalının etkin yönetimi sağlanacaktır.

c) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026(1)	2027(2)
TÜFE Yıllık Artış Hızı	Yüzde	30,9	28,4	21,0

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.1.5. Mali Piyasalar

a) Amaç

Başta sürdürülebilir ve dijital finans olmak üzere tüm finans alanlarında küresel piyasalarla uyumlu ve rekabetçiliği yüksek, kalkınma sürecine uygun maliyet ve koşullarda katkı verebilen, verimliliği yüksek ve kurumsal yapısı güçlü bir finansal sektörün oluşturulması temel amaçtır.

b) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Finansal sektörde etkinlik ve ürün çeşitliliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.378)		
Tedbir 378.1. Yatırım bankacılığı faaliyetleri geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	1. Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası işletmelerin sermaye piyasalarından ya da yurt içi ve yurt dışı piyasalardan doğrudan yatırım şeklinde fon sağlamalarına yönelik aracılık ve danışmanlık hizmeti verecektir.

Tedbir 378.4. Sermaye piyasalarında finansal ürün ve hizmet çeşitliliği geliştirilecek ve küçük yatırımcı hakları gözetilerek yatırımcı tabanı genişletilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), SPK, Borsa İstanbul, İstanbul Takas ve Saklama Bankası AŞ, Merkezi Kayıt Kuruluşu AŞ	1. Pay Piyasası'nda gerçekleştirilen alım satım işlemlerinde uygulanmakta olan takas süresinin T+2'den T+1'e kısaltılmasına yönelik mevzuat, sistem, operasyon ve piyasa uyum çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 378.5. Şirketlerin, sermaye piyasalarının sunduğu imkânlardan yaşam döngülerinin her aşamasında daha fazla yararlanması temin edilecek ve halka arzların artırılması için gerekli adımlar atılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	1. Sermaye piyasalarının yenilikçi ürünlerle geliştirilerek derinleştirilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 378.8. Ürün ihtisas borsalarının ürün ve hizmet çeşitliliği geliştirilecek, emtia piyasalarında risk yönetimine yönelik rolü artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Türkiye Ürün İhtisas Borsasında işlem gören ürün ve hizmet yelpazesi genişletilecektir.
Tedbir 378.9. Üçüncü ülkelerle ekonomik ve finansal ilişkiler geliştirilecek, karşılıklı ticarette yerel para birimlerinin kullanımı artırılacaktır.	TCMB (S), Ticaret Bakanlığı	1. Ekonomik, ticari ve stratejik önceliği olan ülkelerin merkez bankaları ile para takası anlaşmaları ve/veya mutabakat zaptı başta olmak üzere çeşitli finansal işbirliği mekanizmaları için gerekli çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 378.10. Finansal işlemler ile finansal ürün ve hizmetlere yönelik bireysel veya kurumsal müşterilerin finans kuruluşlarıyla uyuşmazlıklarına yönelik başvuruların hızlı ve tek elden değerlendirilerek çözüme kavuşturulacağı alternatif uyuşmazlık çözüm merkezi kurulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, SPK	1. Sermaye piyasası uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulması için alternatif çözüm yollarının yaygınlaştırılmasına yönelik mevzuat çalışmaları sürdürülecektir.
Fintek ve dijital finans altyapısı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.379)		
Tedbir 379.4. Düzenleyici ve denetleyici otoriteler tarafından yerleşik finansal oyuncuların fintek kuruluşlarıyla ilişkilerinde uygulanmak üzere kural setleri güçlendirilecektir.	Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi (S)	1. İstanbul Finans ve Teknoloji Üssü ile işbirliği hâlinde Düzenleme Deney Alanı ve Endüstri Deney Alanı oluşturulacaktır.

Tedbir 379.5. Dijital Türk lirasının geliştirilerek kullanıma sunulması ve yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	TCMB (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Dijital Türk lirasının kullanıma sunulması için gerekli hukuki düzenlemelere ve teknik entegrasyonlara ilişkin çalışmalar yapılacaktır. 2. Finansal aracı kurumların Dijital Türk lirası sistemine entegrasyon çalışmaları yapılacaktır. 3. Uygun görülen yenilikçi teknoloji projelerinin Dijital Türk lirası sistemine entegrasyon çalışmaları yürütülecektir. 4. Dijital Türk lirasının kullanım senaryolarının test edilebilmesine yönelik bölgesel test çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 379.6. Merkez Bankası Dijital Parası ile menkul kıymet işlemleri takasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	TCMB (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Merkez Bankası Dijital Parası deney alanı çalışmaları menkul kıymet takas senaryolarını içerecek şekilde genişletilecektir. 2. İlgili kurumlarla ödeme karşılığı teslimat senaryosunu test etmek için dijital para kullanılarak menkul kıymet takasına yönelik entegrasyon çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 379.7. Ödemeler alanında verimliliği ve birlikte çalışabilirliği destekleyecek adımlar atılmaya devam edilecek, sektörde faaliyet gösteren tüm kuruluşların kurumsallık seviyesi ve güvenlik düzeyi artırılacak ve bankalar ile banka dışı ödeme hizmeti sağlayıcıları arasında rekabeti engelleyici uygulamaların oluşmasını engelleyecek tedbirler alınacaktır.	TCMB (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Ödemeler alanında birlikte çalışılabilirliği ve işbirliğini desteklemek üzere sınır ötesi ödemeler için alternatif yenilikçi altyapılara yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2. Sektörel Siber Olaylara Müdahale Ekibi (SOME) kurulacak ve ödeme hizmeti sağlayıcıları arasında siber güvenlik eş güdümü, dış hizmet alımı risklerinin yönetimi ve düzenleme/denetleme süreçleri oluşturularak siber olaylara hızlı ve eş güdümlü müdahale sağlanacaktır. 3. Gerçek kişilerin e-Devlet üzerinden kendilerinin ve mirasçısı oldukları kişilerin ödeme ve elektronik para kuruluşlarındaki hesaplarını sorgulayabilmeleri amacıyla "Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşu Hesap Sahipliği/Hesap Bilgisi Sorgulama" hizmeti devreye alınacaktır. 4. Ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kurumsallık seviyesini ve güvenlik düzeyini artırmaya yönelik düzenleme çalışmaları yapılacaktır.

Tedbir 379.8. Dijital kimlik doğrulama ve hesap yönetim süreçleri geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), TCMB, Finansal Kurumlar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği, Türkiye Sigorta Birliği, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	1. Dijital kimlik doğrulama ve hesap yönetim süreçleri geliştirilmesine ilişkin sektör birlikleriyle ve ilgili kuruluşlarla birlikte çalışılmak suretiyle sektörün ihtiyaç duyacağı konularda düzenleme hazırlıkları yapılacaktır.
Tedbir 379.9. Finans sektöründe ortak dijital altyapı kullanımı ve çeşitli operasyonların ortaklaştırılması yoluyla maliyetlerin azaltılması sağlanacak, bankaların ve banka dışı finansal kuruluşların ihtiyaç duydukları altyapılara eşit şartlarda ulaşmaları için gerekli önlemler alınacaktır.	TCMB (S)	1. Ödeme ve elektronik para kuruluşları ile ilgili mevzuat kapsamında düzenlenen ve denetlenen finansal kuruluşların topluluk bulutu kullanımının güvenliğini ve etkinliğini artırmaya yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Finansal sektörde sürdürülebilirlik çalışmaları desteklenecek, Çevresel, Sosyal ve Yönetişimsel (ÇSY) kriterlere yönelik farkındalık artırılarak sürdürülebilir finans alanında yeni ürün ve hizmetler geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.380)		
Tedbir 380.1. Sürdürülebilirlik ve emisyon verilerinin sunumunda standardizasyon sağlanacak, bu veriler paylaşıma açılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu	1. Dijital altyapının geliştirilmesine yönelik Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarına uyumlu raporların yüklenebileceği, karşılaştırmalı ve analiz edilebilir veri sunan Ulusal Raporlama Platformu üzerinde güncellemeler devam edecektir.
	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, SPK	2. Raporlama yükümlülüklerinde kuruluşlar arasında eşitlik ve raporların karşılaştırılabilirliğini sağlamak amacıyla Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları ile Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesinin birleştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 380.4. Finansal otoritelerin sürdürülebilir finans konusundaki kurumsal kapasiteleri artırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu	1. Sürdürülebilirlik raporlarının Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarına uygunluğuna dair güvence denetimi yürütecek olan sürdürülebilirlik denetçilerinin yetkilendirilmesi çerçevesinde, sürekli eğitim programları hazırlanacak ve denetçiler eğitime tabi tutulacaktır.

Tedbir 380.6. Reel sektörün sürdürülebilir finansa yönelik farkındalık ve bilgi düzeyinin artırılmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu	1. Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarının genel kabul görmesine yönelik Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Eğitimi verecek olan eğitim kuruluşları akredite edilecektir. 2. Kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması uzmanlığı sınavı düzenlenecek ve lisanslama yapılacaktır. 3. KOBİ'lerin sürdürülebilirlik ve raporlama yetkinliklerini artırmayı amaçlayan ortak proje başlatılacaktır.
Finansal istikrarın güçlendirilmesi amacıyla kurumsal altyapı iyileştirilecek, serbest piyasanın işleyişini bozabilecek müdahalelerden kaçınılacaktır. (Kalkınma Planı p.381)		
Tedbir 381.1. Bankacılık sektörünün sermaye yeterliliğine ilişkin Basel III Final düzenlemelerine uyum sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), BDDK	1. Basel III Final (Basel IV) düzenlemesine uyum sağlanması amacıyla AB mevzuatı da göz önünde bulundurularak bankaların kamuya açıklama yükümlülükleri ile ilgili mevzuatta gerekli değişiklikler yapılacak ve uygulamaya geçirilecektir.
Tedbir 381.2. Finansal sektör ve araçlar arasında düzenleme arbitrajı oluşmasının önüne geçilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), BDDK, TCMB, Finansal Kurumlar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği	1. Makro ihtiyati tedbirlerin uygulanmasında BDDK denetim ve gözetiminde olan bankalar, finansal kiralama, faktoring, finansman ve tasarruf finansman şirketleri arasında düzenleme arbitrajı oluşmamasına özen gösterilecektir. 2. Elektronik para ve ödeme kuruluşlarına ilişkin düzenleme süreçleri desteklenecektir.
Tedbir 381.3. Uluslararası iş birliklerine, entegrasyonlara ve standartlara uyum sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), BDDK	1. Uluslararası iyi uygulamalara uyum sağlanması amacıyla bankaların kurumsal yönetim ilkeleri ile iç sistemleri ve içsel sermaye değerlendirme süreçlerine ilişkin ilgili mevzuatta değişiklikler yapılacaktır.
Tedbir 381.4. Mali suçlarla mücadele güçlendirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S)	1. MASAK'ın teknik altyapısı güçlendirilecek ve idari yapısında iyileşme sağlanacaktır.
Katılım finansa ilişkin uygulamalar ve mevzuat altyapısı geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.382)		
Tedbir 382.1. Katılım finans sisteminin kurumsal yapısını daha da güçlendirecek dönüşüm sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), BDDK, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, SPK, TCMB	1. Katılım finansın kurumsal dönüşümünü gerçekleştirecek ve sektörü destekleyecek bütüncül mevzuat çalışması yapılacaktır.

Tedbir 382.2. Katılım finansı destekleyici mekanizmalar tesis edilecektir.	Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi (S)	1. Uluslararası İslami Altyapı ve Likidite Kuruluşunun hayata geçirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir. 2. Çevrim içi katılım finans veri ve bilgi merkezi hayata geçirilecektir.
Tedbir 382.3. Katılım finans sisteminin bütüncül fıkhi yönetişim yapısı oluşturulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi	1. BDDK'nın katılım finansman esaslarına uyum tebliği kapsamında çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 382.4. Katılım finans kuruluşlarının beşerî sermaye kapasitesi geliştirilecektir.	Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi (S)	1. Katılım Genç Gelişim eğitim programı hayata geçirilecektir.
Banka dışı finansal kuruluşların yasal altyapısı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.384)		
Tedbir 384.1. Banka dışı finansal kuruluşların itibarının korunması amacıyla düzenlemeler yapılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), BDDK, Finansal Kurumlar Birliği	1. İtibarın korunması müessesesinin oluşturulması yönünde öneriler geliştirilecektir.
Tedbir 384.4. Tasarruf finansman hizmeti yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), BDDK	1. Tasarruf finansman şirketlerinin faaliyetlerine ilişkin süreçlerin sağlıklı sürdürülmesi, dengeli bir şekilde büyümelerinin sağlanması ve müşterilerin menfaatlerinin korunması amacıyla düzenlemeler yapılmaya devam edilecektir.
Finansal tüketicilerin korunmasına ilişkin uygulamalar güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.385)		
Tedbir 385.3. Sermaye piyasaları risk merkezi kurulacak ve yatırımcı takip sistemi oluşturulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), SPK, Merkezi Kayıt Kuruluşu AŞ	1. Sermaye piyasalarında yatırımcı ve yatırım kuruluşları kaynaklı risklerin bütüncül izlenmesi, sistemik risklerin tespiti ve erken uyarı amacıyla Yatırımcı Risk Merkezi kurulacak ve Yatırımcı Risk Takip Sistemi oluşturulacaktır.
Uzun vadeli yatırımların finansman imkânları güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.386)		
Tedbir 386.2. Yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği projelerine yönelik kredi garanti mekanizması başta olmak üzere uzun vadeli finansman imkânları geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S)	1. Yenilenebilir enerji ve enerji verimliliğine yönelik destekler de dâhil olmak üzere Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında finansman imkânlarının geliştirilmesine yönelik çalışmalara devam edilecektir.

c) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Borsada İşlem Gören Şirketlerin Piyasa Değeri/GSYH	Yüzde	27,7	26,7	28,7
Finansal Varlık Tercihleri İçinde Sermaye Piyasası Araçlarının Payı (3)	Yüzde	45,9	46,0	46,9
Finansal Hizmet İhracatı/Toplam İhracat	Yüzde	0,20	0,21	0,32
Katılım Bankaları Toplam Varlıkları/GSYH	Yüzde	6,8	7,2	7,6

(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program (3) Toplam finansal varlıklardan TL mevduat, döviz tevdiat hesabı ve kıymetli madenler depo hesabı kalemleri çıkarılarak sermaye piyasası ürünlerinin payı hesaplanmaktadır. Sermaye piyasası ürünleri şu şekildedir: DİBS, Eurobond, Pay Senedi, Özel Sektör Borçlanma Aracı, Kira Sertifikası, VDMK, VTMK, Varant, Sertifika.

2.1.6. Maliye Politikası

a) Amaç

Ülkemizde ekonomik istikrarın ve kalkınmanın desteklenmesi hedefi kapsamında, mali disiplinin korunması, vergilemede etkinliğin ve adaletin güçlendirilmesi, vergiye gönüllü uyumun artırılması, vergi tabanının genişletilmesi, kamu harcamalarında etkinliğin ve verimliliğin artırılması suretiyle şoklara ve belirsizliklere dayanıklı, hesap verebilir ve öngörülebilir özelliklere sahip güçlü bir kamu mali yapısı tesis etmek temel amaçtır.

b) Kamu Maliyesinin Temel Çerçevesi

Program döneminde maliye ve gelirler politikaları, para politikasıyla eş güdüm içinde uygulanarak makroekonomik dengelenme ve dezenflasyon süreci desteklenecektir.

Kamu maliyesi ekonomik büyüme ve kalkınma hedeflerinin desteklenmesinde etkin bir araç olarak kullanılacaktır. Kamu gelir ve harcama politikaları iş ve yatırım ortamı ile istihdamı destekleyecek, gelir dağılımının iyileştirilmesine, sosyal politikaların hayata geçirilmesine, ekonominin üretkenliğinin ve rekabet gücünün artırılmasına katkı sağlayacak şekilde uygulanacaktır.

Program döneminde, kaynak kullanımında etkinliğin artırılması amacıyla harcamalar sistematik bir şekilde gözden geçirilmeye devam edilerek verimsiz harcama alanları tasfiye edilecek ve kamu harcamaları kontrol altında tutulacaktır. Vergi tabanının genişletilmesi, vergiye gönüllü uyumun artırılması, vergi idaresinin uygulama kapasitesinin güçlendirilmesi ve istisna, muafiyet ve indirimlerin gözden geçirilmesiyle vergi sisteminin adalet ve verimlilik temelli yapısı güçlendirilecek, daha dengeli ve sağlam bir kamu gelir yapısı sağlanacaktır.

Şehirlerin afetlere karşı dirençliliğinin artırılması ile sosyal konut üretimine yönelik projelere devam edilecektir.

Kayıt dışı ekonomik faaliyetlerle mücadeleye yönelik çalışmalar sürdürülecektir. Bu kapsamda denetim süreçleri, teknolojik altyapı ve yenilikçi yaklaşımlarla desteklenerek güçlendirilecek, gelirlerin toplanması ve harcamaların gerçekleştirilmesinde risk esaslı sürekli izleme, analiz ve denetim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Emeklilik ve sağlık harcamaları kontrol altında tutulacak, kayıt dışı istihdam ve ücretle etkin bir şekilde mücadele edilerek prim tahsilatları artırılacak ve sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.394)		
Tedbir 394.1. Emeklilik ve sağlık harcamaları kontrol altında tutulacak, kayıt dışı istihdam ve ücretle etkin bir şekilde mücadele edilerek prim tahsilatları artırılacak ve sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesi güçlendirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Prime esas kazanç bildirimlerine yönelik denetimler etkinleştirilecektir.
Döner sermayelerin ve bütçe dışı fonların harcama ilkeleri belirlenecek, bütçenin birlik, âdemi tahsis ve gayrisafilik ilkelerinin uygulamasının güçlendirilmesine yönelik özel gelir, özel ödenek, bütçe içi fon ve benzeri uygulamalar gözden geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.395)		
Tedbir 395.1. Döner sermayelerin ve bütçe dışı fonların harcama ilkeleri belirlenecek, bütçenin birlik, âdemi tahsis ve gayrisafilik ilkelerinin uygulamasının güçlendirilmesine yönelik özel gelir, özel ödenek, bütçe içi fon ve benzeri uygulamalar gözden geçirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Döner sermaye, bütçe dışı fonlar, özel gelir-gider uygulamaları ve bütçe içi fon benzeri yapıların kamu mali yönetimi politikalarıyla ve kamu maliyesi hedefleriyle uyumlu faaliyet yürütmesini sağlamak amacıyla, bu yapıların faaliyetleri gözden geçirilerek gerekli tedbirleri ve inceleme sonuçlarını içeren bir rapor hazırlanacaktır.
Harcama gözden geçirmeleri yoluyla verimsiz harcama alanlarının tasfiye edilmesi, kaynakların etkin, etkili ve ekonomik kullanımı sağlanacaktır. Harcama programlarının uygulama süreçlerinde etkinlik artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.397)		
Tedbir 397.1. Uygulamaya konulan performans esaslı program bütçe sistemi geliştirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, SGK	1. Sosyal Güvenlik Kurumunun program bütçeye geçişi tamamlanacaktır.
Tedbir 397.5. Kamu hizmetlerinde dijital uygulamalar yaygınlaştırılacak, muhasebe ve harcama sistemlerinin bilişim altyapısı güçlendirilecek, ortaya çıkacak yeni hizmetlerin mevcut kamu idarelerince yerine getirilmesi sağlanacak ve böylece kamu harcamalarında verimlilik artırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. e-Denetim teknikleri kullanılarak mali tablo denetimi yapılan kamu idarelerinin sayısı artırılacaktır. 2. Yeniden yapılandırılan muhasebe birimlerinde ihtisaslaşma sağlanacak, hizmet kalitesi, operasyonel verimlilik ve insan kaynaklarının etkin kullanımı artırılacaktır. 3. Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sisteminde yapay zekâ destekli erken uyarı ve tahminleme altyapısı oluşturulacaktır. 4. Kamu e-Fatura uygulamasının kapsamı mali kontrol ve veri analitiğini destekleyecek şekilde genişletilecektir. 5. Kamu Personel Ödeme Sistemi, istihdam türü ve kamu idaresi bazında yaygınlaştırılacaktır.

		6. e-Tahsilat ve e-Teminat uygulamalarının kapsamı genişletilecektir. 7. Tasarruf tedbirlerine uyumun artırılması amacıyla risk esaslı izleme ve veri analitiğine dayalı denetim faaliyetlerinin yürütülmesine devam edilecektir. 8. Mali saydamlık ve hesap verebilirliği güçlendirmek amacıyla uluslararası standartlarla uyumlu ve karşılaştırılabilir kamu sektörü mali istatistikleri yayımlanacaktır. 9. Açık Mali Veri Portalının veri altyapısı ve ön yüz geliştirme çalışmaları tamamlanacaktır. 10. Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sisteminin belediyelerde yaygınlaştırılması tamamlanacaktır. 11. Döner sermayeli işletmelerin mali yönetim altyapısını güçlendirmek amacıyla ilgili mevzuat güncellenecek ve Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemine entegrasyon çalışmaları sürdürülecektir. 12. Tedarik Varlık Yönetim Sisteminin satın alma ve taşınmaz malların kayıt ve takibine yönelik uygulamanın kullanımı yaygınlaştırılacaktır. 13. Mali istatistiklerin derlenmesi ve izlenmesi amacıyla geliştirilen Mali Analiz ve Kurumsal Raporlama Otomasyon (MAKRO) Sistemi uygulamaya alınacaktır.
Tedbir 397.6. Kamu ihale mevzuatı uluslararası norm ve standartlara uyumlu olacak şekilde dijitalleşmeyi, yenilikçiliği ve sürdürülebilirliği destekleyen ve önceleyen satın alma yaklaşımıyla güncellenecek, sektörel kamu alımları düzenlemesi hayata geçirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), KİK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu kurum ve kuruluşlarının alımlarına ilişkin mevcut düzenlemeler gözden geçirilerek alım ve sözleşme süreçlerine yönelik uluslararası norm ve standartlara uyumlu yasal düzenlemeler için taslak hazırlanacaktır. 2. Mevzuatın güncellenmesiyle ilgili teknik ve idari çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 397.7. Kamu alımlarına yönelik harcamaların rasyonelleştirilmesi anlayışıyla tasarruf odaklı merkezi kamu alım politikaları, kapsamı genişletilerek sürdürülecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), DMO, KİK	1. Kamu kurum ve kuruluşlarınca hizmet araçlarında ihtiyaç duyulan akaryakıt, DMO'nun sözleşme yaptığı tedarikçinin istasyonunun bulunduğu lokasyonda elde edilen indirim oranından daha yüksek indirim oranı elde edilmediği sürece DMO üzerinden tedarik edilecektir. 2. Bütünleşik e-Tedarik Projesi kapsamında çalışmalar sürdürülecektir.

Tedbir 397.8. Kamu taşıtlarının kullanımı ihtiyaç analizleri çerçevesinde sistematik olarak gözden geçirilecek, taşıt ihtiyaçları öncelikle geçici tahsisle ya da ihtiyaç fazlası taşıtların devri suretiyle karşılanacak ve yeni taşıt edinimlerinde ekonomiklik gözetilerek yerli üretim ile çevreci araçlara öncelik verilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, DMO	1. Kamu kurum ve kuruluşlarınca ihtiyaç duyulan elektrikli otomobiller başta olmak üzere binek araçlar DMO üzerinden tedarik edilecektir. 2. Kamu taşıtlarının kullanımının, ihtiyaç analizleri ve tasarruf anlayışı çerçevesinde sistematik olarak gözden geçirilmesine devam edilecektir.
Vergi sistemi, uluslararası normlara uygun ve ülke menfaatlerini azami ölçüde koruyarak dijital ekonominin gelişmesi ve derinleşmesine katkı sağlayacak, dijital faaliyetlerdeki kayıt dışılığı kavrayacak ve yatırım ortamının cazibesini artıracak şekilde geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.400)		
Tedbir 400.1. Vergi sisteminde dijital dönüşüme daha hızlı uyum sağlanması, dönüşümle sağlanan fırsat ve kolaylıklardan daha fazla yararlanılabilmesi ve risklere karşı gerekli önlemlerin hızla alınabilmesi için ihtiyaç duyulan fiziki, beşeri ve teknolojik altyapı geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), GİB	1. Vergi dairelerinde kullanılan bilişim sistemlerinin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 400.3. Temassız ve kâğıtsız vergi daireleri hayata geçirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), GİB	1. Vergi dairelerinde düzenlenen belgelerin elektronik ortama taşınmasına devam edilecektir. 2. Vergi dairelerinin tebligat süreçleri etkinleştirilerek tebligat işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
Tedbir 400.4. Mükelleflere sunulan hizmetlerin ve uygulamaların etkinliği artırılacak, son teknolojik gelişmeleri kapsayan yeni nesil iletişim kanalları kullanılarak mükelleflere 7/24 gerçek zamanlı hizmet sunulması sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), GİB	1. Yapay zekâ teknolojisi kullanılarak 7/24 çalışan özelleştirilmiş bir sohbet robotunun geliştirilmesini de içeren Dijital Mükellef Temsilcisi Projesi (Yeni GİBİ) hayata geçirilecektir. 2. Vergi mevzuatının yapay zekâ altyapısına entegre edilmesi tamamlanarak gib.gov.tr adresinde uygulamaya geçilecektir. 3. GİBMOBİL uygulamasına yapay zekâ entegrasyonu yapılacaktır.
Gelirin dengeli dağılımı gözetilerek vergi adaletinin güçlendirilmesi, vergi tabanının genişletilmesi ve vergi tahsilatının artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.401)		
Tedbir 401.1. Vergi harcamaları gözden geçirilecek, etkin olmayan istisna, muafiyet ve indirimler kaldırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), GİB, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Vergi mevzuatında yer alan istisna, muafiyet ve indirimlerin etkinliği gözden geçirilecektir.
Tedbir 401.3. Kamu gelirlerinin tahsilat performansı artırılacak, vergi cezaları caydırıcılığı güçlendirecek şekilde gözden geçirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), GİB, VDK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Vergi kayıp ve kaçağının önlenmesi amacıyla yaygın ve yoğun vergi denetimlerine devam edilecek ve sonuçları kamuoyuyla paylaşılacaktır.

		2. Borçlu mükelleflere yönelik takip işlemleri güçlendirilerek kamu alacaklarının Hazineye intikalinin hızlandırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
Tedbir 401.4. Kayıt dışılıkla mücadele, yapay zekâ, büyük veri gibi teknolojik imkânlar destekli risk analiz faaliyetleriyle ve tüm tarafların etkin katılımıyla yürütülecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), GİB, VDK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Vergi kayıp ve kaçağı ile kayıt dışı ekonomik faaliyetlerle etkin mücadeleye yönelik büyük veri üzerinde uygun analiz teknikleri kullanılarak sektörel, finansal ve tematik risk analizi ve değerlendirme çalışmaları yürütülecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (GSYH'ya Oran)	Yüzde	2,5	3,1	3,2
Kamu Kesimi Program Tanımlı Dengesi (GSYH'ya Oran)	Yüzde	0,0	-0,6	-0,4
Genel Devlet Gelirleri (GSYH'ya Oran)	Yüzde	32,1	31,9	31,4
Genel Devlet Harcamaları (GSYH'ya Oran)	Yüzde	34,2	34,6	34,7
Genel Devlet Dengesi (GSYH'ya Oran)	Yüzde	-2,1	-2,7	-3,3
Yapısal Genel Devlet Dengesi (Potansiyel GSYH'ya Oran)	Yüzde	-1,2	-1,6	-1,7
AB Tanımlı Genel Yönetim Borç Stoku (GSYH'ya Oran)	Yüzde	23,7	21,8	21,7

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.1.7. Sosyal Güvenlik Sistemi ve Finansmanı

a) Mevcut Durum

Sosyal sigorta kapsamındaki nüfusun toplam nüfusa oranı, kayıt dışı istihdamla mücadele ve prim teşviklerinin etkisiyle 2025 yılında yüzde 90,3 düzeyine ulaşmıştır. Fiili denetimlerin yanı sıra veri tabanlarının iyileştirilmesi, kayıt dışı istihdamın azaltılması ve yasal kapsamda olmayan gruplara yönelik programların geliştirilmesi gibi sosyal güvenlik kapsamının artırılmasına yönelik faaliyetlere devam edilmektedir.

21 Kasım 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 10602 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile genel sağlık sigortası primini kendi adına ödeyenlerin prim oranı yüzde 3'ten yüzde 6'ya yükseltilmiştir.

19 Aralık 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Beşerî Ürünlerin Fiyatlandırılmasına Dair Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Kararla, Dönemsel Avro Değeri yüzde 16,9 artırılmıştır. 12 Mart 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 11031 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla fiyatlandırma mekanizmalarında yapısal bir güncellemeye gidilerek 1 Nisan 2026 itibarıyla geçerli olmak üzere Dönemsel Avro Değerinin belirlenmesinde kullanılan uyarlama katsayısı yüzde 60'tan yüzde 65'e çıkarılmıştır.

19 Aralık 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7566 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanun kapsamındaki tüm malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranları bir puan artırılmış, prime esas kazanç tavanı asgari ücretin 7,5 katından 9 katına çıkarılmış, doğum borçlanması hariç diğer borçlanma prim oranları yüzde 32'den yüzde 45'e yükseltilmiştir.

İşveren prim teşviki imalat sektöründe faaliyet gösterenler hariç diğer sektörler için 4 puandan 2 puana indirilmiştir. Aynı Kanunla SGK'dan gelir veya aylık alanların, kendi sigortalılığı veya hak sahibi olduğu kişinin sigortalılığı nedeniyle oluşan genel sağlık sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin borçlarının yüzde 25 oranını geçmemek üzere gelir veya aylıklarından kesilerek tahsil edilmesi düzenlenmiştir.

Aynı Kanunla imalat sanayii sektörlerinde istihdamı koruma ve artırma amacıyla bu sektörlerde faaliyet yürüten işletmelere yönelik 2026 yılında uygulanacak istihdamı koruma desteği için ihtiyaç duyulacak kaynağın, İşsizlik Sigortası Fonunun 2025 yılı prim gelirlerinin yüzde 15'ini aşmamak kaydıyla Fondan karşılanması düzenlenmiştir. 31 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7590 sayılı Kanunla söz konusu desteğin süresi 2027 ve 2028 yıllarını kapsayacak şekilde uzatılmıştır.

25 Aralık 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 10769 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla genç, kadın ve mesleki yeterlilik belgesi olanların istihdamı halinde uygulanan prim teşvikinin süresi 31 Aralık 2026 tarihine kadar uzatılmıştır.

26 Aralık 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararıyla 2026 yılında net asgari ücret aylık 28.075,5 TL olmuştur.

31 Aralık 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Sağlık Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ ile muayene katılım ücretleri artırılmıştır. Bu doğrultuda muayene katılım ücretleri, ikinci ve üçüncü basamak kamu resmi sağlık hizmeti sunucularında ve vakıf üniversiteleri hastanelerinde 26 TL, özel sağlık hizmeti sunucularında 60 TL olarak belirlenmiştir. Aynı Tebliğle reçete katılım payları da üç kutuya kadar (üç kutu dâhil) temin edilen ilaçlar için 3,76 TL'ye, üç kutuya ilave temin edilen her bir kutu ilaç için 1,25 TL'ye yükseltilmiştir. 1 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Tebliğle muayene katılım ücretleri ikinci basamak kamu sağlık hizmet sunucularında 50 TL, üçüncü basamak kamu sağlık hizmet sunucularında 90 TL, vakıf üniversite hastaneleri ve özel sağlık hizmet sunucularında 100 TL olarak belirlenmiştir.

29 Ocak 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7573 sayılı Kanunla en düşük emekli aylığı 16.881 TL'den 20.000 TL'ye yükseltilmiştir. Aynı Kanunla işverenlere yönelik asgari ücret desteği 1.270 TL olarak belirlenmiştir.

17 Nisan 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7577 sayılı Kanunla işsizlik sigortası devlet katkısını yarısına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye Cumhurbaşkanı yetkili kılınmıştır. Bu doğrultuda 30 Nisan 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 11258 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile işsizlik sigortası devlet katkısı 1 Mayıs 2026'dan itibaren uygulanmak üzere 1 puandan 0,5 puana indirilmiştir.

1 Mayıs 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7578 sayılı Kanunla analık hali süresi sekiz haftadan 16 haftaya çıkarılmış ve analık hali kapsamında geçici iş göremezlik ödeneği süresi uzatılmıştır.

31 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7590 sayılı Kanun kapsamında en düşük emekli aylığı 20.000 TL'den 23.552 TL'ye çıkarılmış, Sosyal Güvenlik Kurumu devlet katkısı ise 1 Ağustos 2026'dan itibaren kaldırılmıştır. Ayrıca turizm işletmesi belgesine sahip özel sektöre ait işyerlerinde 2026 yılı Mayıs-Aralık dönemine ilişkin olmak üzere

sigortalıların prim ödeme gün sayısının 116,67 Türk lirası ile çarpımı sonucu bulunacak tutar, bu işyerlerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyecekleri sigorta primlerinden mahsup edilmek suretiyle İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır.

18 Ağustos 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7594 sayılı Kanunla şehit yakınları ve gazilerin aylıkları ile ilgili güncellemeler yapılmıştır. Bu kapsamda vazife malullerinden hayatını kaybedenler ile aylık bağlanmasını gerektiren olaylar sebebiyle hayatını kaybedenlerin ana ve babalarına bağlanan toplam aylığın asgari ücretten az olmaması, bakıma muhtaç gazi ve malullere yapılan ödemenin net asgari ücretin 2 katından 2,5 katına çıkartılması, vazife malulü erbaş ve erler, güvenlik korucuları ve sivillerin aylıklarının hesaplanmasında derece, kademe ve ek göstergelerin yükseltilmesi ve alt sınır getirilmesi, terörle mücadele sırasında yaralandığı halde malul sayılmayanlar ile maluliyet derecesi bulunmayan yaralılara aylık bağlanması gibi hususlar düzenlenmiştir.

Sosyal sigorta sisteminin finansal sürdürülebilirliği açısından önemli bir gösterge olan aktif/pasif oranı 2023 yılında emekliliğe hak kazanma koşullarında değişiklik yapılması sonrasında hızlı bir düşüş göstermiştir. 2022 yılında 2 olan aktif/pasif oranı 2025 yılında 1,62 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu oran aynı dönemde çırak, stajyer ve kursiyerler hariç tutulduğunda 1,84'ten 1,49'a gerilemiştir.

TABLO II: 1- Sosyal Sigorta Programlarının Kapsadığı Nüfus

	2023	2024	2025
I. Kamu Çalışanları Sigortalı Sayıları	**13 699 397**	**13 787 636**	**13 183 992**
1. Aktif Sigortalılar [1]	3 643 443	3 659 585	3 675 234
2. Aylık Alanlar (Dosya)	2 298 014	2 334 798	2 364 774
3. Bağımlılar	7 757 940	7 793 253	7 143 984
4. Aktif Sig./Pasif Sig. (1)/(2)	1,59	1,57	1,55
5. Bağımlılık Oranı (2+3)/(1)	2,76	2,77	2,59
II. Hizmet Akdi İle Çalışanların Sigortalı Sayıları	**45 361 182**	**46 222 662**	**47 156 602**
1. Aktif Sigortalılar [2]	16 420 457	16 614 246	16 954 235
2. Diğer Sigortalılar [3]	322 162	3 24 664	341 271
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	17 408	14 676	12 364
4. Çırak	553 344	539 241	604 680
5. Stajyer ve Kursiyer	1 300 374	1 406 464	1 503 839
6. Aylık Alanlar (Dosya)	10 237 035	10 788 040	11 082 322
7. Bağımlılar	16 510 402	16 535 331	16 657 891
8. Aktif Sig./Pasif Sig. (1+2+3+4+5)/(6)	1,82	1,75	1,75
9. Bağımlılık Oranı (6+7)/(1+2+3+4+5)	1,44	1,45	1,43
III. Bağımsız Çalışanların Sigortalı Sayıları	**15 566 873**	**15 554 261**	**16 074 214**
1. Aktif Sigortalılar [4]	2 511 665	2 513 681	2 448 878
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	128 909	125 895	131 794
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	460 260	427 298	656 264
4. Aylık Alanlar (Dosya)	2 701 073	2 747 008	2 757 329
5. Bağımlılar	9 764 966	9 740 379	10 079 949
6. Aktif Sig./Pasif Sig. (1+2+3)/(4)	1,15	1,12	1,17
7. Bağımlılık Oranı (4+5)/(1+2+3)	4,02	4,07	3,97
IV. Özel Sandıklar Toplamı	**457 222**	**468 106**	**457 116**
1. Aktif Sigortalılar	144 444	145 653	149 898
2. Aylık Alanlar	110 204	115 923	117 115
3. Bağımlılar	202 574	206 530	208 103
4. Aktif Sig./Pasif Sig. (1)/(2)	1,31	1,26	1,28
5. Bağımlılık Oranı (2+3)/(1)	2,17	2,21	2,17
V. Genel Toplam (Kişi)	**75 878 808**	**76 840 436**	**77 701 187**
1. Aktif Sigortalılar	22 720 009	22 933 165	23 228 245
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	128 909	125 895	131 795
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	477 668	441 974	668 628
4. Diğer Sigortalılar	322 162	324 664	341 271
5. Çırak	553 344	539 241	604 680
6. Stajyer ve Kursiyer	1 300 374	1 406 464	1 503 839
7. Aylık Alanlar (Dosya)	15 346 326	15 985 769	16 321 540
8. Bağımlılar	34 235 882	34 275 493	34 089 927
9. Aktif Sig./Pasif Sig. (1+2+3+4+5+6)/(7)	1,66	1,61	1,62
10. Aktif Sig./Pasif Sig. (1+2+3+4)/(7)	1,54	1,49	1,49
11. Bağımlılık Oranı (7+8)/(1+2+3+4+5+6)	1,94	1,95	1,90
VI. Genel Nüfus Toplamı	**85 372 377**	**85 664 944**	**86 092 168**
VII. Sigortalı Nüfus Oranı (Yüzde)	**88,9**	**89,7**	**90,3**

Kaynak: SGK, TÜİK

(1) Zorunlu sigorta, isteğe bağlı ve diğer sigorta kollarını kapsamaktadır.

(2) Zorunlu sigorta ve yurt dışı topluluk sigortasını kapsamaktadır.

(3) 5510 sayılı Kanunun Ek-5, Ek-6, Ek-9 maddeleri kapsamındaki sigortalıları kapsamaktadır.

(4) Muhtarlık ve zorunlu sigortayı kapsamaktadır.

b) Amaç

Sosyal güvenlik sisteminin kapsamının artırılması, daha adil ve etkin bir yapıya kavuşturulması ile uzun dönemli mali sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sosyal güvenlik kapsamı genişletilerek prim tabanı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.404)		
Tedbir 404.2. Kolay işverenlik uygulaması yaygınlaştırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Kolay işverenlik uygulamasının kapsamının genişletilmesi için çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 404.3. Düşük gelirli esnaf, sanatkâr, çiftçiler ve mevsimlik çalışanlar gibi gruplara özel sosyal sigorta programları oluşturulacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Halihazırda kapsamda bulunmayan gruplara yönelik mikro sigorta programlarının geliştirilmesi yönünde çalışma yürütülecektir.
Sosyal güvenlik mevzuatı ve uygulamaları değişen işgücü piyasası koşullarına ve yeni nesil esnek çalışma modellerine uyumlu hale getirilecektir. (Kalkınma Planı p.405)		
Tedbir 405.1. Dijitalleşmeyle birlikte geleneksel işyeri kavramının dışında ortaya çıkan yeni çalışma modellerinin sosyal güvenlik sistemiyle uyumlaştırılması için teknik ve hukuki altyapının güçlendirilmesine ilişkin çalışmalar yapılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. Dijitalleşmeyle birlikte ortaya çıkan yeni çalışma modellerinin sosyal güvenlik sistemiyle uyumlaştırılması için gerekli teknik ve hukuki altyapının oluşturulmasına yönelik hazırlık çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 405.2. Sosyal güvenlik uygulamalarının başta kısmi süreli çalışma olmak üzere esnek çalışma modelleriyle uyumu artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. Kısa çalışma, evden çalışma, hibrit çalışma gibi esnek çalışma modellerinin sosyal güvenlik sistemine uyumunu artırmak üzere çalışmalar yapılacaktır.
Kişilerin daha çok istihdamda kalmasını teşvik eden, hakkaniyeti ve aktüeryal dengeyi önceleyen düzenlemeler hayata geçirilerek sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliği güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.406)		
Tedbir 406.1. Sosyal güvenlik sisteminde hakkaniyeti ve aktüeryal dengeyi güçlendirecek reformlar hayata geçirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. Sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesini güçlendirmek üzere reform alanlarını belirlemek için ilgili kurumlar arasında ortak çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 406.2. Aylık bağlama sistemi kişilerin daha çok istihdamda kalmasını teşvik edecek ve mali yük getirmeyecek şekilde yeniden düzenlenecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. Çalışanların daha uzun süre istihdamda kalmasını teşvik edecek aylık bağlama sistemlerine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Tedbir 406.4. Sosyal güvenlik sisteminin uzun dönemli mali sürdürülebilirliğine ilişkin göstergelerin düzenli olarak izlenmesi ve buna yönelik raporların oluşturulması sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. Sosyal güvenlik sisteminin uzun dönemli mali görünümüne ilişkin düzenli raporların oluşturulması sağlanacaktır.
Nüfusun yaşlanmasının sosyal güvenlik sistemi üzerindeki etkilerinin azaltılması için bakım sigortası ve mesleki rehabilitasyon uygulamaları hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.407)		
Tedbir 407.1. Yaşlı bakım hizmetlerinin finansmanı için bakım sigortası kurulacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, SGK	1. Yaşlı bakım hizmetlerinin finansmanına yönelik uzun dönemli bakım sigortası için demografik ve makroekonomik göstergelere göre sürdürülebilirlik analizi çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 407.2. Sürekli iş göremezlik geliri veya maluliyet aylığı alan kişilerin yeniden işgücü piyasasına dönmesi için mesleki rehabilitasyon uygulaması hayata geçirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, GİB, SGK	1. Sürekli iş göremezlik geliri veya maluliyet aylığı alan kişilerin yeniden işgücü piyasasına dönmesi için mesleki rehabilitasyon uygulamasına yönelik proje hayata geçirilecektir.
Sosyal güvenlik sisteminde prim tahsilatları artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.408)		
Tedbir 408.1. Prim borçlarının takip ve tahsilat süreçleri etkinleştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), GİB, SGK	1. SGK'nın yapılandırılmamış veya tecil edilmemiş alacaklarından icraya intikal edenler hakkında 6183 sayılı Kanun çerçevesinde takip ve tahsilat işlemleri etkin şekilde uygulanacaktır. 2. SGK'ya borcu bulunan sigortalılar ile iletişim kurularak borcun ödenmesi konusunda rehberlik ve bilgilendirme faaliyetlerine devam edilecektir.
Tedbir 408.2. Denetimler yoluyla sosyal güvenlik sisteminin etkinliği artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), GİB, SGK	1. Sektörlere ve işyerlerine yönelik risk odaklı ve tarama şeklinde denetim ve rehberlik faaliyetleri yürütülecek, prime esas kazancı bir önceki aya göre yüzde 20'den fazla azalan sigortalılara kısa mesaj yoluyla uyarı gönderilecektir.
Tedbir 408.3. Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ücretle mücadelede veri analizine dayalı risk odaklı denetim faaliyetleri artırılarak prim tabanı genişletilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), GİB, SGK	1. Kayıt dışı istihdam ve ücretin yoğun olduğu sektörler ile küçük ölçekli işletmelere yönelik yıl içerisinde risk analizlerine dayalı denetim faaliyetlerine devam edilecektir.

Sosyal güvenlik sisteminin sade ve etkin bir yapıya kavuşturulması için istihdam teşvikleri gözden geçirilecek, hizmet sunumunun kalitesi artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.409)		
Tedbir 409.2. Kişilerin etkin bir sosyal güvenlik hizmeti alabilmeleri için Sosyal Güvenlik Kurumu'nun bilişim teknolojileri kapasitesi artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. İşverenlerin SGK nezdinde yürütmüş oldukları tüm iş ve işlemlere tek bir platform üzerinden erişebilmelerine olanak sağlanacaktır.
Tedbir 409.3. Bürokrasinin azaltılması ve sigortalılara daha etkin hizmet verilebilmesi amacıyla SGK'nın diğer kurum ve kuruluşlarla yaptığı veri paylaşım işlemlerinin sayısı artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), SGK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Hizmet sunumu etkinliği ve kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesi amacıyla kamu kurumlarıyla veri paylaşımı protokollerinin sayısı artırılacaktır.
Sağlık hizmetlerinde öngörülebilirlik ve sürdürülebilirlik dikkate alınarak ilaç ve tedavi harcamaları daha etkin hale getirilecektir. (Kalkınma Planı p.411)		
Tedbir 411.2. Beşerî ve tıbbi ürünlerin geri ödeme sisteminde alternatif modellerin kullanılması sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. Yenilikçi sağlık teknolojilerinin geri ödenmesinde alternatif ödeme modellerinin kullanımı artırılacaktır.
Tedbir 411.3. Sağlık hizmetlerinin finansmanında değer bazlı geri ödeme yöntemlerinin kullanılması sağlanacak, ödenen ilaç ve tedavilere yönelik düzenli aralıklarla geriye dönük analizler yapılarak ödeme listelerinin etkinliği artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. İlaç geri ödeme listesi belirli aralıklarla gözden geçirilecek ve değer bazlı yöntemler yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 411.4. Yurt dışından temin edilen ilaçlar gibi hızlı artış gösteren gruplarda harcamalar etkinleştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK, İlgili Meslek Kuruluşları	1. Yurt dışı ilaç listesi gözden geçirilerek, fayda maliyet açısından uygun olanların ödemeye alınması, ödeme koşullarının yeniden düzenlenmesi ve etkin olmayanların ödemeden çıkarılması hususunda çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 411.5. Akılcı ilaç kullanımı teşvik edilerek ilaç ve tedavi harcamalarını rasyonelleştirecek tedbirler alınacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), SGK, Üniversiteler, İlgili Meslek Kuruluşları	1. Akılcı ilaç kullanımı konusunda farkındalık çalışmaları yürütülecek, yeni reçeteleme göstergeleri belirlenecek ve buna göre analiz, değerlendirme ve izleme çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 411.6. Devlet Malzeme Ofisi ile birlikte "Sağlık Market" uygulamasının kapsamı genişletilerek ilaç ve tıbbi malzeme tedarik zinciri daha da güçlendirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, DMO, SGK, Üniversiteler	1. DMO üzerinden tedarik edilen ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihazların sayısı artırılacaktır.

Tedbir 411.7. Sağlık hizmetlerinin gereksiz ve etkin olmayan kullanımını önlemeye yönelik düzenlemeler yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), SGK, Üniversiteler, İlgili Özel Sektör Kuruluşları	1. Sağlık hizmetlerinin gereksiz kullanımını önlemeye yönelik bilgilendirme faaliyetleri yürütülecektir.
Tedbir 411.9. Sağlık hizmetlerinin geri ödemesinde risk analizini ve hizmet sunucularının davranışlarını dikkate alan denetim modelleri geliştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, SGK	1. Yapay zekâ destekli risk analizi modellerinin kullanılmasıyla sağlık hizmet sunucularının denetimine yönelik çalışmalara devam edilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
SGK'ya Yapılan Bütçe Transferlerinin GSYH'ya Oranı (3)	Yüzde	3,1	2,4	3,1
Dosya Bazında Aktif-Pasif Oranı (4)	Oran	1,6	1,6	1,6
Toplam Prim Tahsilat Oranı	Yüzde	86	87	88
Sosyal Sigorta Kapsamı	Yüzde	90	90	91

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Sosyal Güvenlik Programının performans göstergelerinden biridir.
(4) Stajyerler, kursiyerler ve çıraklar hariç tutulmuş, kişi sayısı yerine dosya sayısı esas alınmış ve SGDP'liler aktif sigortalı kapsamına dahil edilmiştir.

2.1.8. Kamu İşletmeciliği ve Özelleştirme

a) Amaç

Kamu işletmelerinin faaliyetlerini makroekonomik, sektörel, sosyal politikalarla uyum içerisinde ve kamu maliyesinde sürdürülebilirliği destekleyen bir anlayışla etkin ve verimli bir şekilde sürdürmesi temel amaçtır.

b) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
KİT yönetişim reformuna yönelik düzenlemeler hayata geçirilerek KİT'lerde iyi uygulama örnekleri ışığında etkinliği ve verimliliği artıracak kurumsal yönetim anlayışı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.413)		
Tedbir 413.1. KİT'lerin üst yönetiminde kurumsal yönetim anlayışı güçlendirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. KİT'lerin kurumsal yönetim anlayışını güçlendirmeye yönelik mevzuat düzenlemeleri hazırlanacaktır.
Tedbir 413.2. Kamu işletmelerinin ve yönetim kurullarının hesap verebilirliğinin artırılması amacıyla KİT'lerin statü ve konumları yeniden belirlenecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. KİT yönetişim reformu kapsamında KİT'lerin faaliyetleri, ticari olan ve ticari olmayan ayrımına göre yeniden sınıflandırılacaktır.

KİT'lerde istihdam politikası insan kaynağı kalitesini ve kurumsal kapasiteyi geliştirecek şekilde uygulanacaktır. (Kalkınma Planı p.414)		
Tedbir 414.2. KİT'lerde nitelikli personel istihdamı sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili KİT'ler	1. Nitelikli personel istihdamı konusunda özel sektörle rekabet halinde olan, ileri teknoloji, Ar-Ge ve bilgi birikimi gerektiren faaliyet alanlarında çalışan KİT'lerde nitelikli personel istihdamını kolaylaştırmaya yönelik esnek ve rekabet edici ücret düzenlemeleri ile istihdam süreçlerine ilişkin düzenlemeler hayata geçirilecektir.
Kamu mali disiplinini güçlendirmek amacıyla farklı statülerde yer alan kamu işletmeleri izlenecek, KİT'lerin muhasebe sistemlerinin etkinliği artırılacak ve mali yapıları güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.416)		
Tedbir 416.1. 233 sayılı KHK haricinde faaliyet gösteren kamu işletmelerinde mali disiplinin sağlanması ve mali riskin takip edilmesi amacıyla kuruluşların finansal ve finansal olmayan bilgilerinin takibi için çerçeve düzenleme yapılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu İşletmeleri	1. 233 sayılı KHK haricinde faaliyet gösteren ve kamu payı yüzde 50'den fazla olan kamu işletmelerinin iştirakleri ve bağlı ortaklıkları izlenerek çeyrekler itibarıyla mali ve mali olmayan verileri raporlanacaktır.
Tedbir 416.2. KİT'lerin kamusal ve ticari faaliyetlerinin ayrıştırılmasını sağlayacak etkin bir maliyet muhasebe sistemine geçilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TCDD Taşımacılık AŞ	1. Hat ve tren bazında maliyetlerin etkin bir şekilde izlenmesine olanak sağlayacak maliyet muhasebesi sistemi geliştirilecektir.
Tedbir 416.4. Dijital dönüşüm perspektifiyle KİT'lerin mevcut bilgi sistemi altyapısı iyileştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili KİT'ler	1. 233 sayılı KHK kapsamında faaliyet gösteren KİT'ler ve bağlı ortaklıklarına ait mali ve mali olmayan verilerin sistem üzerinden daha etkin takibi sağlanacaktır.
Etkin bir piyasa mekanizması oluşturma hedefi doğrultusunda özelleştirme uygulamalarına devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.418)		
Tedbir 418.1. Özelleştirme uygulamalarında uzun vadeli sektörel öncelikler çerçevesinde ve belirlenmiş bir program kapsamında halka arz dâhil olmak üzere yeni ve alternatif modeller kullanılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili KİT'ler	1. İşletme hakkı devri yöntemiyle özelleştirilmesi planlanan varlık ve tesislere ilişkin işlemler tamamlanacaktır.
Tedbir 418.2. Plan döneminde özelleştirme portföyünde bulunan şirket ve varlıkların özelleştirilmesine devam edilecek özelleştirme potansiyeli olan yeni şirket ve varlıkların portföye dâhil edilmesi sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili KİT'ler	1. Yedieminlik hizmetlerinin özelleştirmesinin hazırlık çalışmaları kapsamında Adalet Bakanlığı ile koordineli bir şekilde yürütülen özelleştirme sürecine temel teşkil edecek mevzuat çalışmalarının tamamlanmasını müteakip sektörel analiz ve değer tespit çalışmalarına yönelik danışmanlık faaliyeti alınacaktır.

		2. Özelleştirme portföyünde bulunan kamuya ait elektrik üretim varlıklarının özelleştirme ihalesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir. 3. Özelleştirme kapsam veya programında yer almayan şirket, varlık ve hizmetlerin kapsam ve programa alınmasına yönelik hazırlık çalışmaları yapılacaktır. 4. Özelleştirme portföyünde bulunan şirket ve varlıkların özelleştirme işlemlerine devam edilecektir.

c) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Toplam Katma Değer (GSYH'ya Oran)	Yüzde	0,68	0,71	0,78
Satış Hasılatı (GSYH'ya Oran)	Yüzde	3,07	2,92	2,90
Toplam Bütçe ve Fon Transferleri (GSYH'ya Oran)	Yüzde	0,99	1,01	0,99
Temettü ve Hasılat Payı (GSYH'ya Oran)	Yüzde	0,12	0,10	0,06
Yatırım (GSYH'ya Oran)	Yüzde	0,68	0,75	0,68
Borçlanma Gereği (GSYH'ya Oran) (3)	Yüzde	1,39	1,45	0,86

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Bütçe ve fon transferleri hariçtir.

2.2. YEŞİL VE DİJİTAL DÖNÜŞÜMLE REKABETÇİ ÜRETİM

2.2.1. İmalat Sanayii

a) Mevcut Durum

Yeşil ve Dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim, On İkinci Kalkınma Planının ana eksenlerinden biri olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda imalat sanayiinde yatırımların, üretimin, istihdamın ve ihracatın artırılmasına yönelik politikalar önceliklendirilmiştir. Plan döneminde ihracat kapasitesi ile teknoloji ve katma değer düzeyi yüksek, yerli kaynakları etkin biçimde kullanan, yeşil ve dijital dönüşümü üretim süreçlerinin merkezine alan bir sanayi yapısının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

İmalat sanayii teknolojik ve yapısal dönüşüm, sermaye birikimi, verimlilik artışı ve ölçek ekonomisi yoluyla rekabet gücünün artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. On İkinci Kalkınma Planında bu yaklaşımla teknolojik yenilenmenin hızlandırılması ve sürdürülebilir büyümenin temel unsurlarından biri olan imalat sanayiinde yapısal dönüşümün gerçekleştirilmesi amacıyla sektörel önceliklendirme yaklaşımı benimsenmiştir. Kimya, ilaç ve tıbbi cihaz, makine, elektrikli teçhizat, otomotiv, elektronik ve raylı sistem araçları öncelikli sektörler olarak Planda yer almıştır. Bu öncelikli sektörler aracılığıyla teknolojik kapasitenin güçlendirilmesi, yüksek katma değerli üretimin artırılması ve Türkiye imalat sanayiinin küresel değer zincirlerindeki konumunun güçlendirilmesi sağlanacaktır.

Türk sanayii, 2026'nın ilk yedi ayında küresel krizlere ve belirsizliklere rağmen büyümesini sürdürmüştür. ABD/İsrail-İran savaşı enerji maliyetleri, lojistik süreçler, tedarik zincirleri ve dış talep kanalları üzerinden Türk sanayii için belirsizlik oluşturmuştur. Bununla

birlikte, jeopolitik gelişmelerin yeni tedarik ve ihracat fırsatları da ortaya çıkarması ve küresel tedarik zincirlerindeki yeniden yapılanma ve alternatif tedarikçi arayışları Türkiye'nin yakın pazarlardaki üretim ve ihracat potansiyelini desteklemiştir.

Ülkemiz sanayiinin teknoloji-yoğun ve yüksek katma değerli bir yapıya geçiş hedefi doğrultusunda yeşil ve dijital dönüşüm odaklı yatırımların desteklenmesi, yüksek teknoloji girişimlerinin güçlendirilmesi, sanayi-üniversite-kamu işbirliğinin geliştirilmesi ve planlı sanayi alanlarının genişletilmesi yaklaşımı sürdürülmüştür.

İmalat sanayii üretim endeksi 2025 yılında önceki yıla göre 2,5 puan artış göstererek 110,3 olmuştur. 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde imalat sanayii üretimi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,3 artmıştır. Aynı dönemde imalat sanayii alt sektörleri incelendiğinde, en yüksek üretim artışlarının ilaç, elektronik, kimyasal ürünler, petrol ürünleri, ana metal ve mobilya sektörlerinde gerçekleştiği görülmektedir. Buna karşılık, üretimdeki düşüşler özellikle giyim, deri ve makine sektörlerinde belirginleşirken tekstil ile kauçuk ve plastik sektörlerinde de üretim gerilemiştir. Gıda sektöründe üretim bir önceki yılın aynı dönemine göre yatay seyretmiştir.

2025 yılında ortalama yüzde 74,3 olarak gerçekleşen imalat sanayii kapasite kullanım oranı 2026 yılının ilk dokuz ayında ortalama yüzde 73,8 olmuştur. TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre imalat sanayii istihdamı 2025 yılında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 3,2 azalarak 4,5 milyon olmuştur.

TABLO II: 2- İmalat Sanayii İle İlgili Temel Göstergeler

	Birim	2022	2023	2024	2025	2026 (1)
GSYH İçindeki Payı	Yüzde	21,8	19,5	16,9	15,5	15,4(2)
Üretim Artışı (Sabit Fiyatlarla) (3)	Yüzde	6,1	2,1	-0,3	2,5	0,3
İhracat (4) (5)	Milyar Dolar	240,3	241,0	246,5	257,5	151,6
İhracat Artışı (5)	Yüzde	13,6	0,3	2,3	4,5	2,8
Toplam İhracat İçindeki Payı (5)	Yüzde	94,6	94,2	94,2	94,3	94,0
İthalat (4) (5)	Milyar Dolar	261,1	292,0	280,0	298,7	177,3
İthalat Artışı (5)	Yüzde	27,1	11,8	-4,1	6,7	3,3
Toplam İthalat İçindeki Payı (5)	Yüzde	71,8	80,7	81,4	81,8	80,0
İmalat Sanayii İstihdam Artışı	Yüzde	8,8	1,2	0,5	-3,2	-2,7
Kapasite Kullanım Oranı	Yüzde	77,2	76,3	76,0	74,3	73,8(6)

Kaynak: TÜİK, TCMB, TOBB, EUROSTAT

(1) Ocak-Temmuz dönemi, (2) Ocak-Haziran dönemi, (3) NACE Rev.2'ye göre 2021=100 Serisi, (4) ISIC Rev.4'e göre, (5) Genel Ticaret Sistemine göre dış ticaret istatistikleri kullanılmıştır. (6) Ocak-Eylül dönemidir.

2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde imalat sanayii ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 2,8 artış göstermiştir. Bu dönemde imalat sanayii sektörlerinde en fazla ihracat yapan ilk üç sektör sırasıyla otomotiv, ana metal ve gıda sektörleridir.

2025 yılında imalat sanayii ithalatı yüzde 6,7 artarak 298,7 milyar dolar olmuştur. İmalat sanayii ithalatı 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde yüzde 3,3 artmıştır. Söz konusu dönemde ithalat içindeki payı en fazla olan sektörler ana metal, otomotiv ve kimya sektörleridir.

TABLO II: 3- İmalat Sanayiinin İhracat Yapısı

(Yüzde Pay)

Teknoloji Yoğunluğu	2021	2022	2023	2024	2025
Yüksek	3,0	3,1	3,8	3,6	3,8
Orta-Yüksek	33,4	33,8	36,6	37,4	39,6
Orta-Düşük	31,1	30,8	28,7	28,2	27,4
Düşük	32,5	32,3	30,9	30,8	29,2
Toplam	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Kaynak: TÜİK-Dış Ticaret İstatistikleri

2025 yılında yüksek ve orta-yüksek teknolojili sektörlerin toplam imalat sanayii ihracatından aldığı pay bir önceki yıla göre artmıştır. Düşük ve orta-düşük teknolojili sektörlerin payında ise azalış görülmüştür.

TABLO II: 4- Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayiinin Yapısı (2026)

(Yüzde Pay)

	Girişim Sayısı	Çalışan Sayısı	Üretim Değeri	Katma Değer	İhracat	İthalat
Yüksek Teknoloji	0,8	2,9	3,6	6,0	3,8	11,8
Orta-Yüksek Teknoloji	12,6	20,5	27,5	29,4	39,6	44,3
Orta-Düşük Teknoloji	32,2	28,7	33,4	30,7	27,4	31,6
Düşük Teknoloji	54,4	47,9	35,5	33,9	29,2	12,3

Kaynak: TÜİK-Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri

TABLO II: 5- İmalat Sanayii Yapısal Dönüşüm Göstergeleri

	Birim	2002	2005	2010	2015	2020	2023	2024
İhracat Birim Miktar Değeri	(Dolar/kg)	0,87	1,36	1,48	1,81	1,26	1,92	1,85
Ticari Kesim Ar-Ge Harcamaları/Ciro	(Yüzde)	0,19(1)	0,29	0,35	0,55	0,72	0,84	0,90
İhracatın Dünya İhracatı İçindeki Payı	(Yüzde, SITC)	0,63	0,82	0,89	1,00	1,08	1,19	1,2
Katma Değerin Dünya Katma Değeri İçindeki Payı	(Yüzde)	0,69	1,09	1,11	1,17	1,01	1,36	1,38
Çalışan Başına Katma Değer	(Bin TL)	25,8(1)	25,1	34,5	60,2	149,5	756,0	1 091,0
İhracatı 5 Milyar Doları Aşan Sektör	Sayı	1	5	9	9	12	14	14
İmalat Sanayi Rekabetçilik Endeksi	Sıra	35	34	33	29	30	26	26

Kaynak: UNIDO, Dünya Bankası, TÜİK
(1) 2003 yılı verisidir.

Faaliyette olan özel sektör Ar-Ge merkezi sayısı Eylül 2026 itibarıyla 1.372'ye ulaşmıştır. 57 ilde faaliyet gösteren Ar-Ge merkezlerinin en yoğun olduğu iller İstanbul, Ankara, Kocaeli, Bursa ve İzmir'dir. 46 sektörde faaliyet gösteren bu merkezlerin en yoğun olduğu sektörlerin başında makine ve teçhizat imalatı, otomotiv yan sanayii, yazılım, bilgisayar ve iletişim teknolojileri, kimya, elektrik/elektronik ve tekstil gelmektedir. İstihdam edilen personel sayısı 93.472 kişiye ulaşmış olup bunun 2.104'ü doktora ve üstü eğitime sahiptir. Bu merkezlerde 31.328 patent başvurusu bulunmakta olup tescil edilen patent sayısı 17.864'e ulaşmıştır.

Eylül 2026 itibarıyla 29 ilde faaliyet gösteren 348 özel sektör tasarım merkezi bulunmakta olup bu merkezler yoğunlukla İstanbul, Ankara, Bursa ve İzmir'de yer almaktadır. 31 sektörde faaliyet gösteren tasarım merkezlerinin faaliyet yürüttüğü

sektörlerin başında tekstil, mühendislik-mimarlık, imalat sanayii, makine ve teçhizat imalatı, otomotiv yan sanayii ile medya ve iletişim gelmektedir. Toplam 8.464 kişinin çalıştığı bu merkezlerde Eylül 2026 itibarıyla yapılan patent başvurusu 654'e, tescil edilen patent sayısı ise 397'ye ulaşmıştır.

TABLO II: 6- İmalat Sanayiinde Önemli Sektörler İtibarıyla Üretimdeki ve Dış Ticaretteki Değişim

(Yüzde)

Sektörler	Üretim (1)		İhracat (3)		İthalat (3)	
	2025/ 2024	2026/ 2025 (2)	2025/ 2024	2026/ 2025 (2)	2025/ 2024	2026/ 2025 (2)
İmalat Sanayii Toplamı	**2,5**	**0,3**	**4,5**	**2,8**	**6,7**	**3,3**
Gıda	2,3	0,0	-0,5	1,3	11,3	15,7
Tekstil	-5,8	-0,4	-1,0	-1,2	-5,4	0,3
Giyim	-14,4	-17,0	-6,1	-0,8	13,0	6,1
Deri	-5,7	-8,7	-10,8	-8,6	-0,3	-11,3
Petrol Ürünleri	8,1	3,7	-9,8	-9,8	-16,3	6,6
Kimyasal Ürünler	2,3	3,5	9,5	9,0	-0,5	8,0
İlaç	5,1	12,2	9,6	0,9	18,3	27,5
Kauçuk ve Plastik	-0,8	-1,2	5,0	3,7	6,3	6,6
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayiler	7,6	2,3	4,4	1,0	-1,2	2,5
Ana Metal	4,3	3,6	4,5	9,3	18,7	5,8
Elektronik	17,4	13,3	-1,2	17,3	10,9	14,9
Elektrikli Teçhizat	3,4	2,0	6,3	6,6	12,1	12,5
Makine	-6,7	-6,0	0,5	5,2	2,6	1,9
Otomotiv	3,3	0,7	12,8	2,9	18,8	-13,0
Mobilya	1,7	3,6	1,8	-6,1	27,1	10,0

Kaynak: TÜİK
(1) NACE Rev.2 Sınıflamasına Göre Aylık Sanayi Üretim Endeksi (2021=100)
(2) Ocak-Temmuz dönemi
(3) ISIC Rev.4 Sınıflamasına göre cari fiyatlarla (dolar) dış ticaret

İmalat sanayiinde üretim ve yatırımın sürekliliğini desteklemek, işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırmak ve sektörün rekabet gücünü artırmak amacıyla finansman imkânları genişletilmiştir. Bu kapsamda Yatırım Taahhütlü Avans Kredisi (YTAK) Programının bütçesi 750 milyar TL'ye yükseltilirken, imalat sanayii işletmelerinin işletme sermayesi ihtiyaçlarını desteklemek üzere 250 milyar TL tutarında yeni bir uygun koşullu kredi paketi devreye alınmıştır. Böylece yatırım ve işletme sermayesi finansmanı kapsamında imalat sanayiinin kullanımına sunulan uygun koşullu finansman imkânının toplam 1 trilyon TL'ye ulaşması sağlanmıştır.

İmalat sanayiinde üretim ve istihdamın sürekliliğini desteklemek, işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırmak ve sektörün dayanıklılığını artırmak amacıyla yürütülen İstihdamı Koruma Destek Programının kapsamı genişletilmiştir. Yeni düzenlemeyle KOBİ'lerin yanı sıra büyük işletmelerin de finansman desteği almasına imkân sağlanırken, KOSGEB tarafından karşılanan finansman desteği 10 puandan 12 puana yükseltilmiştir.

Kredi Garanti Fonu (KGF) kefaletleri özelinde Ağustos 2026 itibarıyla 569 bin firmaya 1,97 trilyon TL ticari kredi hacmine karşılık 1,68 trilyon TL kefalet sağlanmıştır.

Sanayide belirli bir rekabet edebilirlik ve sürdürülebilirlik potansiyeli taşıyan, ulusal düzeyde önemi haiz ve ağırlıklı olarak imalat sanayiinde faaliyet gösteren kümelenme teşebbüslerini desteklemek amacıyla Kümelenme Destek Programının uygulanmasına devam edilmektedir. Program kapsamında gerçekleştirilen çağrı dönemlerinde İstanbul Sağlık Endüstrisi Kümelenmesi (İSEK), Nükleer Sanayi Kümelenmesi (NÜKSAK), OSTİM Yenilenebilir Enerji Kümelenmesi (OSTEK), Sürdürülebilir Ev Tekstili Kümelenmesi (SETEK) ve Eskişehir Bilecik Kütahya Seramik Kümelenmesi (EBK) olmak üzere toplam beş teşebbüs desteklenmiştir. Kümelenme Destek Programı 4. Çağrısı kapsamında nükleer sanayii, haberleşme teknolojileri, siber güvenlik, biyoteknoloji, gıda, sağlık, otomotiv, otonom araç teknolojileri, mobilite, raylı ulaşım sistemleri, havacılık, rüzgâr enerjisi, ileri malzeme ve oyun gibi ülkemiz ekonomisi için öncelikli sektörlerde faaliyet gösteren 19 kümelenme teşebbüsü desteklenmektedir.

Teknoloji Hamlesi Programı kapsamında açılan Makine Sektörü, Mobilite, Üretimde Yapısal Dönüşüm, Sağlık ve Kimya Ürünleri, Dijital Dönüşüm ve Yükselen Yenilikçi Teknolojiler Çağrıları çerçevesinde Temmuz 2026 itibarıyla 214 proje desteklenmekte olup bu projelerin uygulama ve izleme süreçleri takip edilmektedir. Yükselen Yenilikçi Teknolojiler Çağrısı kapsamında da Türkiye'de stratejik öneme sahip kritik teknolojilerin yerli ve millî imkânlarla üretilmesi ve Türkiye'nin bu teknolojilerin üretim üssü haline getirilmesi hedeflenmekte olup bu Çağrı kapsamında 2025 yılı içerisinde değerlendirme süreçleri tamamlanmıştır. Yükselen Yenilikçi Teknolojiler Çağrısı kapsamında Temmuz 2026 itibarıyla 67 proje desteklenmektedir.

Diğer taraftan, 31 Ocak 2026 tarihinde Öncelikli Ürün Listesi Tebliği ve 8 Mayıs 2026 tarihinde Teknoloji Hamlesi Programı Uygulama Usul ve Esasları Tebliği güncellenerek Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu doğrultuda, 20 Mayıs 2026 tarihinde Teknoloji Hamlesi Programı kapsamında İleri Malzeme Teknolojileri ve Kritik Hammaddeler Çağrısı (73 Ürün, 34 Kritik Hammadde, 86 Yenilikçi Teknoloji Alanı) ve Biyoteknoloji ve Sürdürülebilir Yaşam Teknolojileri Çağrısı (267 Ürün, 136 Yenilikçi Teknoloji Alanı) başlıklı iki yeni çağrı açılmış ve ön başvuruların alınmasına başlanmıştır.

Türkiye Yüzyılı Kalkınma Hamlesi çatısı altında yer alan Stratejik Hamle Programıyla katma değeri yüksek, ülkemizin kritik ihtiyaçlarını karşılayacak, arz güvenliğini sağlayacak, dışa bağımlılığını azaltacak, uluslararası rekabet gücünü artıracak, Ar-Ge içeriği yüksek imalat sektörü yatırımları ile Yeşil Dönüşüm Programı ve Dijital Dönüşüm Programı kapsamındaki yatırımlar desteklenmektedir.

Bu çerçevede asgari 62,7 milyon TL tutarındaki Yeşil Dönüşüm Programı ve Dijital Dönüşüm Programı kapsamında desteklenecek yatırımlar, değerlendirme süreci olmaksızın Türkiye Yüzyılı Kalkınma Hamlesi çatısında yer alan Stratejik Hamle Programı kapsamında desteklenebilmektedir. Bunun dışında, Dijital Dönüşüm Programı veya Yeşil Dönüşüm Programı kapsamında desteklenmesine karar verilen yatırımlar, Öncelikli Yatırımlar Teşvik Sistemi kapsamında desteklenebilmektedir.

Sanayide yeşil dönüşümün desteklenmesi amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB, TÜBİTAK ve Dünya Bankası arasında toplam 450 milyon dolar bütçeye sahip olan Türkiye Yeşil Sanayi Projesi hayata geçirilmiştir.

Bu kapsamda Yeşil Dönüşüm Programı, Yeşil Dönüşüm Programı Uygulama Usul ve Esasları Tebliğinde belirtilen koşullar çerçevesinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Program ile Türkiye'de döngüsel ekonomi yaklaşımıyla uyumlu, doğal kaynakları koruyan, iklim ve sürdürülebilirlik hedeflerine katkı sağlayan, kaynak verimli ve düşük karbonlu üretimi amaçlayan yatırımların desteklenmesi hedeflenmekte olup imalat

sanayiinin yeşil dönüşümüne ve ülkemizin 2053 net sıfır emisyon hedefine ulaşılmasına katkı sağlanacağı değerlendirilmektedir. 8 Mayıs 2026 tarihinde Yeşil Dönüşüm Programı Uygulama Usul ve Esasları Tebliği güncellenerek Resmî Gazete'de yayımlanmış olup bu doğrultuda 21 Mayıs 2026 tarihinde çağrı duyurusu güncellenerek yayımlanmıştır.

Eylül 2026 itibarıyla Yeşil Dönüşüm Programı kapsamında 139'u büyük ölçekli, 47'si KOBİ olmak üzere toplam 186 aktif başvuru bulunmakta olup öngörülen toplam yatırım büyüklüğü yaklaşık 165,5 milyar TL'dir.

KOSGEB tarafından, KOBİ'lerin güneş enerjisi yatırımları ile kaynak verimliliğini artırmaya, atık üretimini azaltmaya, suyun korunması ve sürdürülebilir üretim yöntemlerini uygulamaya yönelik projeleri desteklenmektedir. Bu kapsamda ilan edilen proje teklif çağrılarına 3.456 işletme başvuru yapmış olup projesi kabul edilen 1.987 işletmeye 6,9 milyar TL destek ödemesi yapılmıştır.

TÜBİTAK tarafından ise firmaların yeşil dönüşüm odaklı Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla yeşil teknolojilerin, ürünlerin veya süreçlerin geliştirilmesi ve yeşil inovasyon faaliyetleri desteklenmektedir. Teknoloji tabanlı başlangıç firmaları, KOBİ'ler ve büyük firmaların yanı sıra üniversiteler, araştırma altyapıları ve kamu araştırma merkezleri de bu desteklerden faydalanabilmektedir. Destekler, 1831-Yeşil İnovasyon Teknoloji Yönderlik Desteği, 1832-Sanayide Yeşil Dönüşüm Desteği, 1833-Sanayiye Yönelik Ar-Ge ve Yenilik Ağları (SAYEM) Yeşil Dönüşüm Desteği olmak üzere üç farklı bileşen altında açılmış olan çağrılar kapsamında yürütülmektedir. Bu çerçevede 28 Eylül 2026 tarihi itibarıyla 1831 Programına 1.912 proje başvurusu arasından 1.482 proje için destek kararı verilmiştir. Desteklenen projeler için çözüm ortaklarına yaklaşık 231,7 milyon TL tutarında ödeme yapılmıştır. 1832 Programına 1.113 proje başvurusu arasından 372 proje için destek kararı verilmiştir. Kabul edilen projeler için kuruluşlara yaklaşık 1,6 milyar TL tutarında ödeme yapılmıştır. 1833 Programına ise 37 platform başvurusu arasından 10 platform için destek kararı verilmiştir. Kabul edilen projeler için kuruluşlara yaklaşık 203 milyon TL tutarında ödeme yapılmıştır.

Sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik politika geliştirme ve uygulama kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla ulusal ve uluslararası işbirliği projeleri geliştirilmiştir. Bu kapsamda, Entegre İklim ve Biyoçeşitlilik Eylemi İçin Türk-Alman İşbirliği: Politika Etkileşim Projesi ile NDC uygulama kapasitesinin güçlendirilmesi ve İDASEP'in güncellenmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Ayrıca Türkiye'nin Çimento Sektöründe Karbonsuzlaştırılmasının Geliştirilmesi Projesi, Karbon Yakalama ve Depolama Direktifinin Aktarılmasına Yönelik Teknik Yardım Projesi, Türkiye Çimento Sektöründe CCUS Kullanımı İçin Çerçeve Oluşturulmasına Yönelik Teknik Destek Projesi ile Türkiye Demir-Çelik Sektöründe Hidrojen Projesi geliştirilerek sanayinin karbonsuzlaştırılması, karbon yakalama ve depolama teknolojilerinin yaygınlaştırılması, temiz hidrojen kullanımının desteklenmesi ve ilgili kurumsal ve teknik kapasitenin güçlendirilmesine yönelik uluslararası işbirliği mekanizmaları oluşturulmuştur.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) ve Uluslararası Finans Kurumu (IFC) işbirliğinde hayata geçirilen Türkiye Sanayi Karbonsuzlaşma Yatırım Platformu (TIDIP) kapsamında, sanayinin yeşil dönüşümü ve karbonsuzlaşmasına yönelik finansman, teknik destek ve kapasite geliştirme çalışmaları yürütülmektedir. İlk aşamada çelik, çimento, alüminyum ve gübre sektörlerine odaklanan Platform ile düşük karbonlu yatırımların geliştirilmesi ve uygun finansman kaynaklarıyla buluşturulması yoluyla 2030 yılına kadar 5 milyar dolar yatırımın harekete geçirilmesi hedeflenmektedir.

Ülkemizde dijital dönüşüme yönelik yapılacak yatırımların desteklenmesini amaçlayan Dijital Dönüşüm Programı, 29 Mayıs 2025 tarihli Cumhurbaşkanı Kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasıyla birlikte Stratejik Hamle Programı ve Öncelikli Yatırımlar kapsamına alınmıştır. Birinci ve ikinci bölgelerde asgari 15,11 milyon TL, diğer bölgelerde (3,4,5,6) asgari 7,56 milyon TL yatırım yapılması ile işletme öncelikli yatırımlar kapsamına alınmaktadır. 50 milyon TL ve üstü yatırım yapan işletmeler ise Stratejik Hamle Programı kapsamında değerlendirilmektedir. Böylece katma değeri yüksek teknolojik ürün ve çözümlerin mevcut işletme süreçlerine entegre edilmesiyle maliyet azaltımı, kalite artışı, müşteri memnuniyeti ve aynı zamanda küresel pazarda rekabet edilebilir seviyelere ulaşabilmeyi hedefleyen işletmelerin yatırımlarının desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Eylül 2026 itibarıyla programa makine, otomotiv, tekstil, kimya, gıda, elektronik sektörlerinden toplam 85 işletme başvurmuş olup gelen başvuruların toplam yatırım tutarı yaklaşık 21 milyar TL'dir.

KOBİ Dijital Dönüşüm Destek Programı ile küçük ve orta ölçekli işletmelerin iş süreçlerinin geliştirilmesi, verimli hale getirilmesi, rekabet güçlerinin yükseltilmesi ve ekonomideki paylarının artırılması amacıyla dijitalleşme adımlarının desteklenmesi hedeflenmektedir. Program kapsamında 284 başvurunun 3,5 milyar TL değerindeki projesi onaylanmış olup 139 işletme tarafından 1,4 milyar TL tutarında kredi kullanımı gerçekleştirilmiştir.

TÜBİTAK TÜSSİDE, ülkemiz imalat sanayii KOBİ'lerinin dijital dönüşüm alanındaki yetkinliklerini güçlendirmek, dijital olgunluk seviyelerini yükseltmek ve rekabet güçlerini sürdürülebilir şekilde geliştirmek amacıyla DDX Dijital Dönüşüm Değerlendirme Modeli'ni hayata geçirmiştir. Model kapsamında KOBİ'lerin dijital dönüşüm olgunluk seviyeleri tespit edilmekte ve yol haritaları oluşturulmaktadır. Böylece işletmelerin, sağlanan destekler aracılığıyla dijital dönüşüm yolculuklarında verimlilik, esneklik ve kârlılık gibi kazanımlar elde etmeleri hedeflenmektedir. DDX Modeli, işletmelerin dijital dönüşüm yetkinliklerini süreç bazlı izlemeye ve mevcut durumlarını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmeye odaklanmaktadır. Bu sayede işletmeler, dijital dönüşüm kapasitelerini stratejik hedefleriyle uyumlu biçimde geliştirebilmekte ve sürdürülebilir rekabet avantajı elde edebilmektedir. Bugüne kadar Türkiye genelinde 1.036 işletmenin dijital dönüşüm olgunluk seviyesi DDX Modeli ile ölçülmüştür. Diğer yandan bu kapsamda sunulan dijital dönüşüm hizmetlerinin imalat ve hizmet sektörlerinde faaliyette bulunan farklı ölçeklerdeki tüm işletmeleri kapsayacak şekilde genişletilmesi ihtiyacı, daha gelişmiş bir yaklaşıma geçilmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda TÜBİTAK TÜSSİDE, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (Milli Teknoloji ve Yapay Zekâ Genel Müdürlüğü) ile işbirliği içinde DDX uygulamalarından elde edilen üç yıllık deneyimden de yararlanarak hem imalat hem hizmet sektörü işletmeleri için, işletme büyüklüğünden bağımsız biçimde dijital dönüşüm olgunluğunu ölçebilen DDX+ Dijital Dönüşüm Modelini geliştirmiştir.

Helal Akreditasyon Kurumunun (HAK) kurumsal altyapısının geliştirilmesine yönelik çalışmalara devam edilmekte ve akreditasyon faaliyetleri sürdürülmektedir. Son yıllarda yürütülen geliştirme çalışmalarıyla sadece gıda ürünleriyle sınırlı kalmayan bir akreditasyon yapısına geçen HAK, özellikle son iki yılda geliştirilen yeni akreditasyon programları sayesinde yemek sunumu, gıda ambalajı, kozmetik ürünleri, turizm, lojistik ve konaklama gibi önemli sektörleri de hizmet kapsamına dahil etmiştir.

HAK'a bugüne kadar toplam 243 akreditasyon talebi gelmiştir. Toplam 141 akreditasyon kararı alınmış olup 75 farklı başvuru dosyası ise ilgili kuruluşların asgari kriterleri sağlayamamalarından dolayı olumsuz olarak neticelendirilmiştir. Türkiye'de ve

dünyada ilk olma özelliği taşıyan Helal Uygunluk Alanında Deneyler Yapan Laboratuvarların Akreditasyonu Programı kapsamında yapılan başvurulara istinaden HAK, ilgili mevzuatı ve uluslararası standartları esas alarak gerçekleştirdiği denetimler sonucunda 17 laboratuvar için helal akreditasyon kararı almıştır. Bu faaliyetler sonucunda ülkemizde toplam 2.500'ün üzerinde helal belgeli üretim tesisi akreditasyon güvencesine kavuşmuştur.

TSE'nin stratejik öncelikleri, kritik sektörlerde yerli ve millî kapasiteyi güçlendirmek, mevcut altyapıyı geliştirmek ve Ankara Kalite Kampüsü aracılığıyla teknolojik bilgi transferi ve insan kaynağı yetkinliklerini artırmaktır. Kalite Kampüsü Laboratuvarlar Projesi tamamlanma aşamasına yaklaşmış olup kalite kampüsü ana hizmet binası 2027 yılında faaliyete geçecektir. Ayrıca uluslararası standardizasyon süreçlerinde Türkiye'nin etkinliğini artırmayı, KOBİ'ler ile sanayicilerin sürece daha aktif katılımını sağlamayı ve uygunluk değerlendirme ile standardizasyon çalışmalarındaki etkinliği güçlendirerek ülkenin küresel rekabet gücü ve standart belirleme kapasitesini yükseltmeyi hedeflemektedir.

b) Amaç

İmalat sanayiinde başta öncelikli sektörler olmak üzere tüm sektörlerde yeşil ve dijital dönüşüm ekseninde rekabet gücünün ve verimliliğin artırılması suretiyle yüksek katma değerli üretim yapısına geçişi sağlamak temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
İmalat sanayiinde yeşil dönüşüm desteklenecek, döngüsel ve sürdürülebilir üretim uygulamalarının artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.427)		
Tedbir 427.1. Sürdürülebilir üretim ve yeşil dönüşüm teknolojilerinin benimsenmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için Ar-Ge faaliyetleri ve teknoloji transferi desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. 9903 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar kapsamında Yeşil ve Dijital Dönüşüm Programları çerçevesinde desteklenmesine karar verilen yatırımlar, yatırım tutarına göre öncelikli yatırımlar ya da Stratejik Hamle Programı kapsamında yüksek yoğunluklu şekilde desteklenecektir. 2. 1832-Sanayide Yeşil Dönüşüm Programı kapsamında desteklenen projelerin izleme süreçleri yürütülecektir. 3. Türkiye Yeşil Sanayi Projesi kapsamında Sanayide Yeşil Dönüşüm Çağrısı ve SAYEM Yeşil Dönüşüm Çağrısı ile bu alandaki faaliyetlerin desteklenmesine devam edilecektir.
Tedbir 427.11. Sıfır kirlilik hedefine yönelik emisyonlarını azaltarak enerji ve kaynak verimli üretim yaptığını raporlayan tesislerin temiz üretim yaptıklarını gösterecek şekilde sertifikalandırılmaları sağlanacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Sanayide yeşil dönüşümün belgelendirilmesine yönelik kullanılan sistemin yapay zekâ ile geliştirilmesi çalışmaları yürütülecektir.

İmalat sanayiinde dijital dönüşümün gelişimi desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.428)		
Tedbir 428.1. İmalat sanayiinde sektörel analizler yapılarak, yapay zekâ, büyük veri analitiği, ileri otomasyon vb. gibi dijital teknolojilerin imalat süreçlerine entegre edilmesi ve imalat sanayinde dijital dönüşüm teşvik edilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Dijital Dönüşüm Programı kapsamında işletmelerin dijital dönüşüm yatırımlarının desteklenmesine devam edilecektir.
Tedbir 428.2. İmalat sanayiinde yer alan KOBİ'lerin dijital teknolojileri daha etkin kullanması amacıyla bilgilendirilmesi ve desteklenmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelerin dijital olgunluk değerlendirme süreçleriyle ilgili danışmanlık sağlanacak ve dijital dönüşüm yatırımları desteklenecektir.
Tedbir 428.3. KOBİ'lerde yaygın olarak ihtiyaç duyulan dijitalleşme uygulamaları merkezi bir altyapı ve destekleyici yazılım araçlarıyla karşılanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), KOSGEB, Avrupa Dijital İnovasyon Merkezleri (ADİM)	1. Dijital Avrupa Programı kapsamında desteklenen ADİM'lerin KOBİ'lere altyapı sağlaması, finansmana erişim, iş geliştirme danışmanlığı ve dijitalleşme alanlarında eğitimler vermesi sağlanacaktır. 2. GO Dijital Cüzdan tarafından sağlanacak KOSGEB Yapay Zekâ Kredi Programıyla Teknogirişim Rozetine sahip olan işletmelerin yüksek performanslı işlem kaynağı, güvenli veri saklama ve yapay zekâ araçlarına erişimi desteklenecektir.
Tedbir 428.4. Verimlilik artışı amacıyla kurulan "model fabrika"ların bölgesel bazda ve dijital dönüşüme yönelik yeni hizmetler verecek şekilde tasarlanması sağlanacak ve etkinliği artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Model fabrikaların dijital dönüşüme yönelik fiziki ve beşerî altyapısı geliştirilecektir.
İmalat sanayiine uygun yatırım yerlerinin yaşam alanlarına erişilebilirlik, beşeri ve sosyal imkânlar gözetilerek geliştirilmesi, artırılması ve tahsis süreçlerinin kolaylaştırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.430)		
Tedbir 430.4. Deprem başta olmak üzere afetlere karşı dirençli sanayi bölge ve tesisleri oluşturulacak, mevcut bölge ve tesislerde dirençliliğin artırılmasına yönelik faaliyetler yürütülecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Deprem bölgelerinde yer alan sanayi sitesi projeleri tamamlanacaktır.
İmalat sanayiinin ihtiyaçları doğrultusunda etkin desteklerin sağlanması için devlet yardımları gözden geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.431)		
Tedbir 431.2. Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kritik ürün ve teknolojilerin yerli imkânlarla geliştirilmesi ve üretilmesi için etkin şekilde kullanılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), KOSGEB, TÜBİTAK	1. Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kapsamında yeni çağrılarla destekleme süreçlerine devam edilecektir.

Tedbir 431.3. Farklı kurumlar tarafından verilen benzer devlet yardımları birleştirilerek sadeleştirilmesi sağlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Uygulayıcı kurumlarla işbirliği içerisinde yürütülen çalışmaların sonuçlarını içeren bir rapor hazırlanacaktır.
İmalat sanayiinin ikiz dönüşüm çerçevesinde ihtiyaç duyduğu nitelikli beşeri sermayenin geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.432)		
Tedbir 432.1. Mesleki eğitimde kamu-özel sektör işbirliğinin artırılması, meslek liseleri ve meslek yüksekokullarının yönetiminde özel sektörün daha etkin rol alması sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. İhtiyaç duyulan alanlarda özel sektör ile işbirliği protokolleri hazırlanacak ve uygulanacaktır.
Tedbir 432.3. Mevcut işgücünün becerilerinin geliştirilmesi desteklenecek, işgücünde yer almayanların sanayinin ihtiyaç duyduğu becerilerle donatılması kamu-özel işbirliğiyle sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. İşveren örgütleri ve meslek kuruluşlarıyla işbirliği içinde nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine yönelik aktif işgücü programları hayata geçirilecektir.
Tedbir 432.4. Sanayinin yeşil dönüşümü konusunda kamu ve özel sektörün kurumsal kapasitesi geliştirilerek farkındalık artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1. Karbon ayak izi doğrulama, çevresel beyan ve sürdürülebilirlik alanlarında test, doğrulama ve eğitim hizmetleri yaygınlaştırılacaktır. 2. COP31 kapsamında sürdürülebilirlik ve iklim standartlarına yönelik teknik etkinlikler gerçekleştirilecektir.
İmalat sanayiinin uluslararası rekabet gücünün geliştirilmesine yönelik altyapı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.433)		
Tedbir 433.4. Firmalarımızın tabi olacağı uluslararası standartlar ve teknik düzenlemelerin belirlenme aşamasında etkin şekilde yer alınarak fırsat ve tehditleri dikkate alan bir perspektifle gerekli çalışmaların yapılması sağlanacak, buna yönelik insan kaynağı ve kurumsal kapasite güçlendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Dijital standardizasyon uygulamaları geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. 2. Üniversiteler ve sanayi kuruluşlarına yönelik ulusal standardizasyon eğitim programı uygulanacaktır.
İmalat sanayiine yönelik tedarik zincirinin güçlendirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.434)		
Tedbir 434.3. Tedarik zincirinin karbonsuzlaşması ve yeşil dönüşüm için farkındalık ve danışmanlık destekleri artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. TURQUALITY® Programı kapsamında sağlanan sürdürülebilirliğe yönelik destek kalemleri gözden geçirilecektir.
Haksız rekabeti önlemek, kaliteyi artırmak için ihtiyaca uygun etkili piyasa gözetimi yapılacak ve standart oluşturma altyapısı iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.435)		
Tedbir 435.3. Uluslararası standardizasyon komitelerine sanayi temsilcilerinin katılımları sektör kuruluşları vasıtasıyla desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Öncelikli sektörlerde uluslararası standardizasyon çalışmalarına katılımı artırmak amacıyla yeni ayna komiteler oluşturulacaktır.

Tedbir 435.4. Standart çalışma gruplarının ve ayna komitelerinin etkin çalışması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Ayna komite üyelerine uluslararası standartlara katılım sürecinin teknik yönlerini ve sektöre olacak faydasını içeren eğitimler düzenlenecektir. 2. ISO 2027 İstanbul Genel Kurulu kapsamında Türkiye'nin uluslararası standardizasyon ekosistemindeki etkinliğini artırmaya yönelik organizasyon, teknik işbirliği ve kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülecektir.
Tedbir 435.5. Sertifikasyon ve belgeleme hizmetlerine uygun fiyatlarla erişim kolaylaştırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Sertifikasyon ve belgelendirme hizmetlerine ilişkin ücret tarifelerinin belirlenmesinde ilgili tüm tarafların uygun fiyatlarla hizmetlere erişimini kolaylaştıracak çalışmalar gerçekleştirilecektir.
Tedbir 435.6. Türk Standardları Enstitüsü tarafından verilen sertifika ve belgelerin diğer ülkeler ve bölgelerde de geçerli olabilmesini sağlayacak girişimlere ve çalışmalara devam edilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. İhracatçı sektörlerin ihtiyaçları doğrultusunda TSE belge ve uygunluk değerlendirme hizmetlerinin uluslararası tanınırlığını artırmaya yönelik işbirlikleri geliştirilecektir. 2. Dijital Ürün Pasaportu uygulamalarına yönelik uygunluk değerlendirme kapasitesi geliştirilecektir. 3. Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ülkeleriyle standardizasyon alanındaki teknik işbirliği güçlendirilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
İmalat Sanayii/GSYH (Cari)	Yüzde	15,5	15,5	15,9
İmalat Sanayii İhracatı	Milyar Dolar	257,6	266,2	276,0
Öncelikli Sektörlerin İmalat Sanayii İhracatı İçerisindeki Payı	Yüzde	39,7	40,1	43,5
Orta-Yüksek Teknolojili Sanayilerin İmalat Sanayii İhracatındaki Payı	Yüzde	39,6	40,0	43,0
Yüksek Teknolojili Sanayilerin İmalat Sanayii İhracatındaki Payı	Yüzde	3,8	4,0	5,5
Toplam Kredilerde Orta-Yüksek ve Yüksek Teknolojili Sektörlerin Payı	Yüzde	6,8	6,9	7,6
KOSGEB Destekleri İçinde İmalat Sanayiinin Payı (3)	Yüzde	74,0	90,0	90,0
Türk Eximbank Kredi Hacminde Yüksek ve Orta Yüksek Teknolojili İhracatın Payı	Yüzde	46,5	45,0	45,3
İmalat Sanayiinde Çalışılan Saat Başına Üretim Endeksi	2021=100	109,2	110,5	112,7

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri

2.2.1.1. Öncelikli Sektörler

2.2.1.1.1. Kimya

a) Mevcut Durum

Kimya sanayiinde üretim 2025 yılında yüzde 2,3, 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 3,5 artmıştır. Kimya sanayiinde 2025 yılında ithalat bir önceki yıla göre yüzde 0,5 azalarak 38 milyar dolar, ihracat ise yüzde 9,5 artarak 18,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılının Ocak-Temmuz dönemi itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracat yüzde 9, ithalat ise yüzde 8 artmıştır.

2025 yılı itibarıyla imalat sanayii ithalatı içerisinde yüzde 12,6 paya sahip olan kimya sanayiinde büyük ölçekli entegre petrokimya yatırımı ihtiyacı devam etmektedir. Özellikle kauçuk ve plastik ürünleri imalatında kullanılan kimya sanayii ürünleri sektör ithalatının yaklaşık yüzde 32'sini oluşturmaktadır.

Sektörde lojistiği uygun yer tahsisi yapılarak petrokimya, plastik, kompozit ve ileri malzeme gibi alanları da içerecek şekilde kimya kümelenmelerinin oluşturulması sektörün daha yüksek katma değerli bir yapıya dönüştürülmesine imkân verecek ve firmaların rekabet gücü ile yeni yatırımların artırılması konularında sektöre avantaj sağlayacaktır.

Petrokimya sektöründe önemli bir üretim merkezi olması planlanan Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesinde yönetici şirkete ham madde depolama ve sıvı dökme yük iskelesi, yatırımcıların ihtiyacı olacak kuru yük, proje kargosu, konteyner elleçlemek için gerekli olan liman ve yardımcı tesisler yatırımlarını, Ceyhan Polipropilen Üretim Anonim Şirketine ise propan ham maddesinden polipropilen üretimi yatırımını gerçekleştirmek üzere yer tahsisleri yapılmış olup bu yatırımlara ilişkin inşaat faaliyetleri devam etmektedir. Bu tesislerin 2027 yılı sonunda devreye alınması ve faaliyete geçmesi planlanmaktadır.

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü (Eti Maden) tarafından savunma sanayii, nükleer, çelik sanayi gibi kritik sektörlere yönelik bor ürünlerinin ülkemizde üretilmesine yönelik somut adımlar atılmıştır. Bu kapsamda bor karbür ve ferrobor üretim tesislerinin kurulumu tamamlanmıştır. Balıkesir/Bandırma'da 150 ton/yıl kapasiteli bor nitrür üretim tesisi kurulumuna yönelik teknoloji transferini de içeren yatırım modelinin belirlenmesi ve sonrasında tesis yatırımının gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Özellikle elektrikli arabaların bataryalarında kullanılan lityum karbonatın yerli imkânlarla üretilmesi için Eskişehir/Kırka'da 600 ton/yıl kapasiteli lityum karbonat üretim tesisi kurulmasına yönelik ihale süreci tamamlanarak tesisin yapım çalışmalarına başlanmıştır. Ayrıca nadir toprak elementleri alanında Eskişehir/Beylikova'da Nadir Toprak Oksitleri (NTO)'nin kazanılmasına yönelik ilk etapta yıllık 1.200 ton cevher işleyecek pilot üretim tesisinin kurulumu tamamlanmıştır. Pilot tesisin endüstriyel tesise dönüştürülmesine ilişkin çalışmalar saflaştırma teknolojisi çalışmaları ile birlikte devam etmektedir.

b) Amaç

Katma değeri yüksek rekabetçi ve sürdürülebilir ürünlerin üretilmesi, yeşil ve dijital dönüşüme uyumlu entegre yatırımların yapılmasıyla ülkemizin dünya üretim ve ihracatındaki payının artırılarak ithalat bağımlılığının azaltılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sektörün yeşil ve dijital dönüşümü desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.438)		
Tedbir 438.2. Başta hidrojen ve amonyak olmak üzere yakıt ve kimyasalların yeşil teknolojilerle üretimine yönelik yatırımlar desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. HIT-30 Yüksek Teknoloji Programı kapsamında HIT-Kimya Çağrısı açılacak olup yakıt ve kimyasalların yeşil teknolojilerle üretimine yönelik yatırım projeleri desteklenecektir.
Tedbir 438.5. Uçucu organik bileşik ölçümü yapabilecek akredite laboratuvar kurulacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İlgili STK'lar	1. Uçucu organik bileşik ölçüm laboratuvarının TSE Ankara Kalite Kampüsüne taşınması ve akreditasyon çalışmaları tamamlanacaktır.
Kimya sanayinde yerli hammadde kullanımı artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.439)		
Tedbir 439.3. Kömür ve biyokütleden değerli kimyasalların üretilmesi sağlanacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), TKİ	1. Kömür ve türevlerinden leonardit hammaddeli tarımsal gübre üretimi için Granül Organomineral Gübre Üretim Tesisi kurulumu tamamlanacaktır.
Tedbir 439.5. Katma değeri yüksek, bor ve bor türevi ürünlerin üretim ve ihracat miktarı artırılacak, Ar-Ge kapasitesi ve yetkinliği güçlendirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), Eti Maden, TENMAK	1. 2,5 milyon ton bor ürünleri satışı yapılacaktır. 2. TENMAK tarafından desteklenen/yürütülen bor temelli Ar-Ge faaliyetleri kapsamında üç adet proje tamamlanacaktır. 3. Bor ve türevlerine yönelik Ar-Ge çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesini teminen ilgili personelin beş adet uygulamalı eğitim alması sağlanacaktır. 4. Yeni bor ürün ve teknolojilerinin geliştirilmesi, mevcutların iyileştirilmesi ve kullanım alanlarının yaygınlaştırılmasına yönelik en az üç yeni proje başlatılacaktır. 5. Sodyum bor hidrür üretim tesisi kurulumunun yüzde 85'i tamamlanacaktır. 6. Bor nitrür üretimine yönelik teknoloji transferi de içeren farklı yatırım modelleri çalışmalarının yapılarak yatırım modeli belirlenecektir. 7. Eskişehir/Kırka'da 600 ton/yıl kapasiteli lityum karbonat üretim tesisinin kurulumunun yüzde 20'si tamamlanacaktır. 8. Eskişehir/Beylikova Nadir Toprak Elementleri Endüstriyel Üretim Tesisi yapım ihalesi tamamlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Üretim Endeksi	2021=100	99,4	101,3	103,5
İhracat	Milyar Dolar	18,5	20,0	21,5
İthalat	Milyar Dolar	37,8	40,5	40,0
İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Pay	Yüzde	7,2	7,5	7,8

Kaynak: TÜİK, TCMB
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.1.1.2. İlaç ve Tıbbi Cihaz

a) Mevcut Durum

İlaç sanayiinde üretim 2025 yılında yüzde 5,1, 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12,2 artmıştır. İlaç sanayiinde 2025 yılında ithalat bir önceki yıla göre yüzde 18,3 artarak 6,9 milyar dolar, ihracat ise yüzde 9,6 artarak 2,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılının Ocak-Temmuz dönemi itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracat yüzde 0,9 ve ithalat yüzde 27,5 artmıştır.

2025 yılında Türkiye ilaç pazarı, hastane ve eczanelerde 2024 yılına göre değer bazında yüzde 34,1 büyümeyle 460 milyar TL'ye ulaşmıştır. Kutu bazında ise 2,75 milyar kutu satışı gerçekleşmiştir. 2026 yılının ilk sekiz ayında kutu bazında 1,74 milyar kutu satışı gerçekleşmişken bu rakam değer bazında 418,4 milyar TL'ye ulaşmıştır.

İlaçta yerel üretim çalışmalarıyla 2022'de imal ilaç oranı kutu bazında yüzde 89,5, değer bazında yüzde 54,4 iken, bu oran 2025 yılı verilerine göre kutu bazında yüzde 92, değer bazında yüzde 55,8 olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılının ilk yedi ayında imal ilaç oranı kutu bazında yüzde 92, değer bazında ise yüzde 52,5 olarak gerçekleşmiştir. Uygulanan politikalar sonucunda üretim tesislerinin kapasite kullanım oranı artmakta ve buna bağlı olarak istihdamda artış yaşanmaktadır.

2025 yılı itibarıyla Türkiye'nin tıbbi cihaz alanındaki dış ticaret hacmi yaklaşık 4,5 milyar dolardır. Sektör ihracatı, 2022 yılında 1,1 milyar dolar iken 2025 yılında 1,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında tıbbi cihaz sektöründe ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 53 iken 2026 yılının ilk beş ayında bu oran yüzde 46 olarak gerçekleşmiştir. Yerli üretimi destekleyici politikalarla sektör ihracatında artış sağlanması hedeflenmektedir.

b) Amaç

İlaç ve tıbbi cihaz sektöründe kamu alımlarının kaldıraç etkisinden yararlanılarak küresel pazardaki rekabet gücümüzü artırmak, ithalat bağımlılığını azaltmak ve arz güvenliğini sağlamak temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Aşı başta olmak üzere ilaç ve tıbbi cihaz sektöründe üretim, Ar-Ge ve ihracat altyapısı desteklenecek ve arz güvenliği güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.441)		
Tedbir 441.1. Aşı gibi kritik önem arz eden ürünlere yönelik sektörde arz güvenliğinin etkin sağlanması için klinik araştırmalar desteklenecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), TÜSEB	1. Aşı ve alt bileşenlerine ilişkin sanayi, kamu ve özel sektör ortaklığında yeni aşı adayı projeleri desteklenecektir. 2. Geliştirilmesi planlanan aşıların preklinik ve klinik araştırmaları ile etkinlik testlerinin yürütülebileceği veya yürütülmekte olduğu merkezlere yönelik fizibilite çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 441.2. Bağışıklık kazandırma programı kapsamındaki aşıların ülkemizde üretilebilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜSEB	1. Bağışıklık kazandırma programı kapsamındaki aşıların geliştirme ve üretimine yönelik projeler, kamu, özel sektör ve Ar-Ge ekosistemi paydaşları arasında oluşturulan işbirlikleri çerçevesinde desteklenecektir. 2. Tamamı veya bir kısmı ülkemizde geliştirilen veya teknoloji transferi yapılarak üretilmesi planlanan aşıların preklinik/klinik çalışmaları, süreç geliştirme ve üretim faaliyetlerine bilimsel ve teknik destek verilerek üretim, kalite ve serbest bırakma testleri tamamlanacaktır.
Tedbir 441.3. Yeni aşıların ve ilaçların üretilebilmesini ve kendine yeterliliğin sağlanmasını desteklemek üzere aşı ve ilaç teknolojisine özgü fiziki ve beşeri kapasite geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, SAİK, SEYK, TÜSEB	1. Deney hayvanları kullanımına yönelik sertifika programları düzenlenecektir. 2. Aşı ve ilaç teknolojilerine ilişkin araştırma, geliştirme ve üretim kapasitesinin artırılmasına yönelik çağrılar kapsamında projeler desteklenecektir. 3. Aşı Ar-Ge ve Ür-Ge teknolojileri alanında teknik altyapı, eğitim, teknoloji transferi ve uluslararası üreticilerle işbirliğiyle altyapı güçlendirilecektir. 4. Preklinik araştırmalarda görev yapan insan kaynağının yetkinliğini artırmaya yönelik eğitim programları düzenlenecektir. 5. Preklinik test süreçlerinde uluslararası standartlara uyumun artırılmasına yönelik İstanbul Deneysel Araştırma Geliştirme ve Eğitim Merkezinin kalite altyapısı güçlendirilecektir.

Tedbir 441.5. Aşı, ilaç, tıbbi cihaz, referans malzeme, tanı kiti ve yapay zekâ tabanlı sağlık teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik özel sektör ile işbirliği oluşturarak girişimcilik faaliyetleri desteklenecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İlgili STK'lar	1. TÜSEB Teknoloji Transfer Ofisi (TTO) bünyesinde üniversite, kamu ve özel sektör temsilcileri arasında işbirliği imkânlarını geliştirecek toplantı, eğitim, sempozyum vb. etkinlikler düzenlenecektir. 2. Sağlık teknolojileri alanında yüksek katma değer potansiyeline sahip ürünlerin özel sektör işbirliğiyle geliştirilmesine yönelik projeler desteklenecektir. 3. Aşı, ilaç, tıbbi cihaz, tanı kiti ve yapay zekâ tabanlı sağlık teknolojileri geliştiren girişimlerin klinik araştırma süreçlerine yönelik bilimsel danışmanlık sağlanacaktır. 4. Geliştirilen yenilikçi sağlık teknolojilerinin klinik araştırmaya hazırlanmasına yönelik protokol, merkez seçimi, gönüllü katılımı, etik kurul ve düzenleyici süreçlere ilişkin rehberlik sağlanacaktır. 5. Sağlık bilim ve teknolojileri alanında yerlileştirme odaklı saha analizleri yapılacaktır. 6. Ülkemizde aşı alanında yetişmiş insan gücünün yetkinliğini ve toplumun farkındalığını artırmak amacıyla bilimsel etkinlikler düzenlenecek, ulusal ve uluslararası paydaşlarla işbirliği düzenlenecektir. 7. Odak Gelişim Alanlarında Hızlandırma Mekanizmalarının Oluşturulması Projesi kapsamında sağlık ve biyoteknoloji alanındaki teknoloji girişimlerine yönelik hızlandırma merkezi modeli tasarlanacak ve pilot hızlandırma programı uygulanacaktır. 8. Araştırmacıları, sanayicileri ve üretim altyapılarını aynı dijital platformda buluşturan Üreten Sağlık Portalı sektör ihtiyaçlarını temel alarak geliştirilecektir. 9. Yerli kanser tanı kitlerinin geliştirilmesi ve prototiplerinin üretilmesi amacıyla özel sektör ile stratejik işbirlikleri ve proje ortaklıkları kurulacaktır.
Tedbir 441.6. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi çerçevesinde ilaç ihracatımıza ilişkin kısıtlamaların kaldırılması ve AB ile karşılıklı tanıma anlaşmalarının hayata geçirilmesi sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, TİTCK	1. İlaç ihracatına ilişkin kısıtlamaların kaldırılması ve AB ile karşılıklı tanıma anlaşmaları hayata geçirilecektir.

Tedbir 441.7. AB dışı ülkelerle iyi üretim uygulamaları ve uluslararası işbirlikleri çerçevesinde karşılıklı tanıma anlaşmaları yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), TİTCK, Üniversiteler, İlgili STK'lar	1. Geleneksel ve tamamlayıcı tıpta bölgesel merkez olma hedefiyle DSÖ ile işbirliği süreci yürütülerek DSÖ standartlarına uygun eğitim ve araştırma programları başlatılacaktır.
Tedbir 441.9. Yurt dışında ülkemiz tarafından kurulan sağlık kuruluşlarında ilaç ve tıbbi cihaz tedariki yerli olarak sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S)	1. Yurt dışında ülkemiz tarafından kurulan veya desteklenen sağlık tesislerinin ihtiyaç duyduğu ilaç, tıbbi cihaz ve sarf malzemelerinin yerli üreticilerden teminine yönelik dijital tedarik ve izleme sistemi oluşturulacaktır.
Tedbir 441.13. İlaç hammaddesi olarak kullanılabilecek tıbbi aromatik bitki kaynakları tespit edilecek, ilaç sanayiinin üretim sürecinde değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, TMO	1. Kültüre alınan tıbbi aromatik bitkilerden ilaç ham maddesine yönelik ürün geliştirme çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 441.14. Biyoyararlanım, biyoeşdeğerlik, klinik/biyoanalitik merkezlerin açılması ve sürdürülebilirliği teşvik edilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. TÜSEB tarafından klinik ve klinik dışı araştırmaları içeren projeler desteklenecektir.
İlaç ve tıbbi cihaz sektöründe katma değeri yüksek yerli üretim ve ihracatı artırmak üzere kurumsal yapılanma güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.442)		
Tedbir 442.2. Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun uluslararası alanda tanınırlığını artırmak amacıyla uluslararası üyelik ve işbirliklerinde aktif rol oynanacak, yeni işbirlikleri gerçekleştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), TİTCK	1. Ulusal kontrol laboratuvarının DSÖ tarafından listelenen ön yeterli laboratuvarlar (WHO PQ Lab) arasında yer alması sağlanarak uluslararası tanınırlığı artırılacaktır. 2. DSÖ'nün Bitkisel İlaçlar için Uluslararası Düzenleyici İşbirliği (IRCH) çalışmalarında aktif rol üstlenilecektir. 3. TİTCK Başkanlığına bağlı olarak ihracat kontrolörlük birimleri kurulacaktır.
Tıbbi cihaz sektöründe uluslararası standartlara uygun yatırım, üretim ve ihracat kapasitesi artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.443)		
Tedbir 443.6. Kamu tarafından desteklenerek geliştirilen yenilikçi tıbbi cihaz ürünlerinin ticarileşmesini kolaylaştırmak için kamu alımları etkin olarak kullanılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, DMO, TÜBİTAK	1. Kamu tarafından desteklenerek geliştirilen yenilikçi tıbbi cihaz ürünlerinin ticarileştirilmesinin kolaylaştırılmasını teminen kamu alımlarının etkin kullanılması sağlanacaktır.

Tedbir 443.7. Başta savunma sanayii olmak üzere diğer sektörlerden tıbbi cihaz sektörüne teknoloji transferi sağlayan projeler desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Savunma Sanayii Başkanlığı, TÜBİTAK, TÜSEB	1. 1501 Sanayi Ar-Ge Destek Programı ve 1507 KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı çağrılarına sunulan hem askeri hem de sivil amaçla kullanılabilen yenilikçi çift kullanımlı teknolojilerin geliştirilmesine yönelik projeler öncelikli olarak desteklenecektir.
Tedbir 443.9. Belgelendirmeye esas olup ülkemizde yapılamayan test ve analiz işlemlerinin ülkemizde yapılabilmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TSE	1. Türkiye'nin Kalite Altyapısının Güçlendirilmesi Projesi çerçevesinde, ülkemizde ihtiyaç duyulan test ve analizlere yönelik öncelikli alanlar belirlenerek ulusal test ve analiz altyapısı geliştirilecektir.
Ülkemizin biyoteknolojik ilaçların üreticisi ve ihracatçısı olma hedefine katkı sağlayacak şekilde ruhsatlandırma, fiyatlandırma ve geri ödeme ile Ar-Ge, yatırım ve ihracata yönelik devlet yardımları gözden geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.444)		
Tedbir 444.1. İlaç, tıbbi cihaz ve biyoteknolojik ürünlere yönelik test, sertifikasyon ve ruhsatlandırma alanında uluslararası akreditasyona sahip test ve analiz altyapısı oluşturulacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TSE	1. Aziz Sancar Araştırma Merkezi bünyesinde bulunan laboratuvarın ISO 15189, ISO 20387 ve ISO 27001 akreditasyon standartları için hazırlık süreçleri yürütülecektir.
Tedbir 444.2. Biyoteknolojik ilaçların üretiminde kamu hastanelerinin klinik araştırma kapasitesi kullanılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), TÜSEB	1. Biyoteknolojik ilaçların klinik geliştirme süreçlerinde kamu hastanelerinin klinik araştırma kapasitesinin etkin kullanımına yönelik olarak uygun merkezlerin kapasite değerlendirmeleri yapılacaktır. 2. Kamu hastanelerinde görev yapan araştırmacı ve saha ekiplerinin iyi klinik uygulamaları, klinik araştırma tasarımı, gönüllü güvenliği ve veri kalitesi konularındaki yetkinliklerinin geliştirilmesine yönelik eğitim ve farkındalık faaliyetleri düzenlenecektir. 3. Yerli biyoteknolojik ilaçların klinik kanıt üretim süreçlerine yönelik çok merkezli klinik araştırmaların bilimsel, etik ve operasyonel süreçleri koordine edilecektir. 4. Kamu hastanelerinin klinik araştırma kapasitesinin kullanıldığı biyoteknolojik ilaç klinik çalışmalarının yürütülmesi desteklenecektir.
Tedbir 444.3. Ülkemizde sık görülen hastalıkların tedavisi amacıyla kullanılan veya kullanılması ihtiyacı bulunan etkin maddelerin yanı sıra biyobenzer ilaçların geliştirilmesi ve üretilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, SAİK, TÜSEB	1. Biyobenzer ilaçların geliştirilmesi ve üretilmesi amacıyla C (ürün geliştirme) ve D (ticarileştirme) grubu proje çağrıları açılarak bu alandaki projelerin ürüne dönüşmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Tedbir 444.4. Türkiye'de geliştirilen biyoteknolojik ilaçlara ait ruhsat başvuruları piyasa arz süreçleri göz önünde bulundurularak öncelikli bir biçimde değerlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), TİTCK	1. Türkiye'de geliştirilen biyoteknolojik ilaçlara ait ruhsat başvuruları, piyasa arz süreçleri dikkate alınarak değerlendirilecektir.
Tedbir 444.5. İlaca erişimin artırılması amacıyla patent kuralları göz önünde bulundurularak patent süresi yeni dolan veya yakın sürede dolacak biyoteknolojik ilaçların ülkemizde üretilmesi için mali ve altyapı destek mekanizmaları oluşturulacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜSEB	1. Öncelikli ilaç teknolojileri ve biyoteknolojik ilaçların geliştirilmesine yönelik çağrılar açılarak projeler desteklenecektir.
Ürün geliştirme ve talep planlamasında sağlık hizmet sunumu verisinden yararlanılacaktır. (Kalkınma Planı p.445)		
Tedbir 445.1. Sağlık hizmeti ve harcamalarına yönelik anonimleşmiş veriler işlenerek uzun vadeli ihtiyaç planları hazırlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, DMO	1. Yapılacak veri analizleri sonucunda ihtiyaçlar doğrultusunda yeni SUT kodlarının planlaması yapılacaktır.
Sağlık Vadisi hayata geçirilerek ilaç ve tıbbi teknolojiler alanında Ar-Ge, klinik araştırmalar ve üretim hazırlık aşamalarını içeren entegre bir sağlık ekosistemi oluşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.446)		
Tedbir 446.1. Akredite test ve analiz merkezi ile büyük veri işleme merkezi kurulacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TSE, TÜSEB	1. Sağlık Vadisinin kurulmasına yönelik metotlar belirlenerek mevzuat çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 446.2. İlkaşama firmalarının da faaliyet gösterebileceği TGB kurulacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), TİTCK, TÜSEB	1. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde TÜSEB'in öncelikli alanları kapsamında faaliyet gösteren girişimci ve firmalarla yerli üretim ve ticarileştirme süreçlerine yönelik işbirlikleri geliştirilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri (1)	Birim	2025	2026 (2)	2027 (3)
Üretim Endeksi	2021=100	109,0	111,0	113,5
İhracat	Milyar Dolar	2,5	2,7	2,9
İthalat	Milyar Dolar	6,9	7,5	8,0
İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Pay	Yüzde	1,0	1,0	1,1

Kaynak: TÜİK, TCMB
(1) Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatına ilişkin verileri yansıtmaktadır.
(2) Gerçekleşme Tahmini
(3) Program

2.2.1.1.3. Elektronik

a) Mevcut Durum

Elektronik sektörü üretim endeksi 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde ortalama 146,2 olarak gerçekleşmiş ve 2025 yılının aynı dönemine göre yüzde 13,3 artmıştır. Sektör

kapasite kullanım oranı 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde ortalama yüzde 73,0 olarak gerçekleşmiş ve bir önceki yılın aynı dönemine göre 4,2 puan artmıştır.

2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde elektronik sektörü ihracatı 2,1 milyar dolar, ithalatı ise 13,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracat yüzde 17,3, ithalat ise yüzde 14,9 artmıştır.

Alt sektörlerden iletişim donanımları imalatında 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde ihracat, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 9,2 artarak 262,3 milyon dolara, ithalat ise yüzde 18,4 artarak 3,57 milyar dolara ulaşmıştır. Bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri imalatında ihracat yüzde 95,8 artarak 241,3 milyon dolara, ithalat yüzde 26,9 artarak 2,96 milyar dolara yükselmiştir. Ölçme, test, kontrol ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazlar ile saat imalatında ise ihracat yüzde 44,9 artarak 1,08 milyar dolara, ithalat yüzde 10,2 artarak 3,15 milyar dolara ulaşmıştır.

b) Amaç

Ar-Ge'ye dayalı, rekabetçi, yüksek katma değerli ve yüksek teknolojili ürünlerin üretiminin ve ihracatının artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sektörde uluslararası rekabetçiliğin artırılmasına yönelik gerekli yatırımlar hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.448)		
Tedbir 448.1. Yüksek teknoloji yoğunluklu ürünlerin ihracatını özendirecek tedbirler alınacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Sektörel ticaret ve alım heyetleri düzenlenecek, Marka ve TURQUALITY® Destek Programlarının uygulaması sürdürülecektir.
Tedbir 448.2. Savunma elektroniğinde tasarımı ve üretimi yerli olarak gerçekleştirilen teknolojilerin sivil alandaki uygulamalara transferi ve ticarileşmesine yönelik destekler sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. 1501-Sanayi Ar-Ge Destek Programı ve 1507-KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı çağrılarına sunulan hem askeri hem de sivil amaçla kullanılabilen yenilikçi çift kullanımlı teknolojilerin geliştirilmesine yönelik projeler öncelikli olarak desteklenecektir.
5G ve ötesi teknolojiler başta olmak üzere yerli elektronik haberleşme şebeke ve altyapı bileşenlerinin Ar-Ge ve üretim faaliyetleri desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.450)		
Tedbir 450.3. 6G teknolojilerine yönelik Ar-Ge ve yatırım çalışmaları yapılacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yerli ve millî 6G teknolojisi uygulamaları çalışmaları desteklenecektir.
Yarı iletkenler ve bileşenleri teknolojilerinin geliştirilmesi sağlanacak ve bu alandaki yatırımlar desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.451)		
Tedbir 451.1. Mikroelektronik alanında tasarım ve üretim altyapısının güçlendirilmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Yeni kurulacak Yarı İletken Enstitüsü ve çip tesisi temiz oda kurulum işleri yürütülecektir.

Yapay zekâ, siber güvenlik, kuantum bilişim ve nesnelerin interneti gibi alanlardaki yeniliklere uyum sağlanacak ve bu alanlardaki yetkinlik artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.452)		
Tedbir 452.1. Yapay zekâ ve nesnelerin interneti ekosistemlerinde kullanılan donanım ve yazılım ürünlerinin yerli imkânlarla üretilmesi desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Siber Güvenlik Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi, YÖK, İŞKUR, TÜBİTAK, Mesleki Yeterlilik Kurumu, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Süperiletken kuantum bilgisayar çipi ölçüm düzeneği kapsamında etkinlik düzenlenecektir. 2. Süperiletken kuantum bilgisayar çipi ölçüm düzeneği kurulması faaliyetleri kapsamında ölçüm düzeneği beş kübiti kapsayacak şekilde büyütülecektir. 3. İzole tek kübit çiplerin ölçümleri tamamlanarak yaşam süreleri ve kapı süreleri hesaplanacaktır. 4. Elmas bazlı kuantum ölçüm düzeneği kurulması kapsamında elmas üretim sistemi faaliyete alınacak ve bu sistemde üretilen elmaslar Optik Olarak Algılanan Manyetik Rezonans (ODMR) manyetometre ölçüm düzeneğine yerleştirilerek manyetik alan ölçme hassasiyetleri belirlenecektir. 5. Süperiletken Kuantum Bilgisayar İşlemcisi Geliştirilmesi Projesi kapsamında beş kübitlik çip üretimi için faaliyetler yürütülecektir. 6. Hassasiyeti yüksek ve manyetik anomali tespiti ile denizaltı konumlama, mayın bulma gibi işlerde kullanılacak yerli kuantum manyetometreler geliştirilmesi çalışmaları yürütülecektir. 7. İleri Düzey Yapay Zekâ Uzmanı Hızlandırma Programı ile 3. ve 4. sınıf mühendislik bölümü öğrencileri ve çalışan genç mühendisler için modüler, projeye dayalı ve sektörlerle birlikte tasarlanmış bir hızlandırma hattı kurulacaktır.
Enerji depolama ve güç elektroniğine yönelik yatırımların artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.454)		
Tedbir 454.1. Enerji depolama kapasitesinin artırılması ve daha ekonomik teknolojilerin geliştirilmesi için Ar-Ge faaliyetleri desteklenecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TENMAK	1. Kurulu Bir Güneş Enerji Santralinde Üretilen Enerjinin Redoks Akış Bataryalarında Depolanması Projesi kapsamında EÜAŞ kampüs sahasına yeni bir redoks akış bataryası temini ve kurulumu yapılacaktır. 2. EÜAŞ merkez yerleşkesinde bulunan GES'ten üretilen enerjinin bir kısmının depolanması için 10 kW Vanadyum ve Lityum Batarya Depolama Sistemi tesis edilecektir.

Tedbir 454.2. Yenilenebilir enerji kaynakları için gerekli olan güç devreleri ve elektronik bileşenlerin ihtiyacı olan yarı iletken tasarımı ve üretimine yönelik çalışmalar teşvik edilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1. Yenilenebilir enerji kaynakları için gerekli olan güç devreleri ve yarı iletken üretimine yönelik yatırımlar teşvik edilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Üretim Endeksi	2021=100	153,4	166,0	170,0
İhracat	Milyar Dolar	3,4	4,0	4,5
İthalat	Milyar Dolar	21,4	22,2	23,1
İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Pay	Yüzde	1,3	1,5	1,6

Kaynak: TÜİK, TCMB
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.1.1.4. Makine

a) Mevcut Durum

Makine sanayiinde 2025 yılı yurt içi üretimi 36,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiş olup üretim bir önceki yıla göre yüzde 0,2 artmıştır. 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde üretim endeksi 97 olarak gerçekleşmiş olup 2025 yılının aynı dönemine göre yüzde 6 düşmüştür. Makine imalat sanayiinde kapasite kullanım oranı 2025 yılında yüzde 68 olarak gerçekleşmiştir.

Makine sanayiinde ihracat 2024 yılındaki 18,5 milyar dolar düzeyinden 2025 yılında yüzde 0,5 artarak 18,6 milyar dolara yükselmiştir. Sektör ithalatı 2025 yılında yüzde 2,6 artarak 30,4 milyar dolar olmuştur. 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde sektör ihracatı yüzde 5,2, ithalatı ise yüzde 1,9 artmıştır. Bir önceki yılın aynı dönemine göre maden, taş ocağı ve inşaat makineleri, diğer özel amaçlı makineler, tarım ve ormancılık makineleri, motor ve türbin ve genel amaçlı diğer makinelerin ihracatında yüksek oranlı artışlar gerçekleşmiştir. Yurt içi talebe bağlı olarak maden, taş ocağı ve inşaat makineleri ile akışkan gücü ile çalışan donanımların ithalatında yüksek oranlı artışlar kaydedilmiştir.

b) Amaç

Makine sektöründe verimlilik ve dayanıklılık artırılarak rekabetçi ve teknoloji düzeyi yüksek üretim altyapısının geliştirilmesi, ikiz dönüşümün sağlanması ve ürün yerlileştirmesi ile küresel pazardan alınan payın artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Kamu alımları ve devlet yardımlarının sektörün gelişimine katkısı artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.459)		
Tedbir 459.6. İşletmelerin dijital ve yeşil dönüşümleri yerli teknoloji ve teçhizatın geliştirilmesi ve kullanılması yoluyla desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. 1832-Sanayide Yeşil Dönüşüm Programı kapsamında üç yeni çağrı açılacaktır. 2. 1831-Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Çağrısı ve 1832-Sanayide Yeşil Dönüşüm Programı kapsamında önceki yıllarda açılan çağrılarda desteklenen projelerin izleme süreçleri yürütülecek ve çözüm ortaklarının performans değerlendirmeleri yapılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Üretim Endeksi	2021=100	105,7	100,5	104,5
İhracat	Milyar Dolar	18,6	19,2	19,8
İthalat	Milyar Dolar	30,4	32,2	33,1
İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Pay	Yüzde	7,2	7,3	7,3

Kaynak: TÜİK, TCMB
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.1.1.5. Elektrikli Teçhizat

a) Mevcut Durum

Elektrikli teçhizat sektörü üretim endeksi, 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde ortalama 114,7 olarak gerçekleşmiş ve 2025 yılının aynı dönemine göre yüzde 2,0 artmıştır. Sektörün kapasite kullanım oranı, 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,9 puan azalarak yüzde 71,3 olarak gerçekleşmiştir.

Sektörün ihracatı, 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6,6 artarak 11,4 milyar dolara yükselmiştir. Aynı dönemde sektörün ithalatı yüzde 12,5 artarak 11,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Alt sektörlerden elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatında 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde ihracat, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12,3 artarak 4,4 milyar dolara, ithalat ise yüzde 13,2 artarak 4,9 milyar dolara ulaşmıştır. Aynı dönemde kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatında ihracat yüzde 23,2 artarak 2,9 milyar dolar, ithalat ise yüzde 26,8 artarak yaklaşık 1 milyar dolar olmuştur. Ev aletleri imalatında ise ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 8,2 azalarak 3 milyar dolar olarak gerçekleşirken ithalat yüzde 11,2 artarak 1,7 milyar dolara ulaşmıştır.

Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği verilerine göre, 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla altı ana beyaz eşya ürününde üretim yüzde 15, iç satışlar ise yüzde 6 azalmıştır.

Elektromekanik Sanayiciler Derneği (EMSAD) 2025 yılı elektromekanik sektör raporuna göre sanayiide kilogram başına ihracat değeri yaklaşık 1,9 dolar iken elektrik üretim ve dağıtım ekipmanlarında 11,3 dolar, kablolarda ise 6,8 dolar olarak gerçekleşmiştir.

b) Amaç

Elektrikli teçhizat sektöründe yüksek katma değerli ürünler üretilerek yerlileşmenin artırılması, sürdürülebilirliğin sağlanması, uluslararası marka oluşturulması ve uluslararası ürün standartları hazırlanmasında söz sahibi olunması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Elektrikli teçhizat üretiminde teknolojik, sektörel ve kurumsal işbirliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.461)		
Tedbir 461.1. Elektrik üretim, iletim ve dağıtımında kullanılan, dış ticaret açığı verilen ürün ve ekipmanların yurt içinde üretilebilmesi için sektör paydaşları ile birlikte yol haritaları oluşturulacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1. Elektrik üretim, iletim ve dağıtımında kullanılan, dış ticaret açığı verilen ürün ve ekipmanların yurt içinde üretilebilmesi için sektör paydaşları ile birlikte çalışmalar yapılarak yol haritası oluşturulacaktır.
Sektöre ilişkin mevzuat ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından gözden geçirilecek ve gerekli güncelleme yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.462)		
Tedbir 462.1. Kamu alımlarına ilişkin mevzuat sektörün ihtiyaçlarına göre verimlilik ve sürdürülebilirlik de göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S)	1. İlgili yasal düzenlemelere ilişkin taslak tamamlanacaktır.
Tedbir 462.2. Elektrik teçhizatlarına ilişkin teknik düzenlemeler, konularında uzman kişilerin ve paydaş kurumların katılımı ile hazırlanacak ve güncellenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1. Elektrik ve elektronik teçhizatlara yönelik ilgili AB teknik düzenlemeleri güncellenecektir.
Sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli yan sanayiinin geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.464)		
Tedbir 464.1. Elektrikli teçhizat yan sanayii kuruluşları envanteri oluşturulacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1. Elektrik teçhizat yan sanayii üretimi yapan firmaların dahil olduğu kuruluşlara yönelik bir envanter hazırlanacaktır.

Tedbir 464.3. Ana sektör ve yan sanayii işbirlikleri desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Başta otomotiv olmak üzere üzere farklı sektörlerde ana sanayinin ihtiyaçlarına yönelik iş birlikleri artıralarak sürdürülecektir.
Sektörün döngüsel ekonomiye yönelik yol haritası belirlenecektir. (Kalkınma Planı p.467)		
Tedbir 467.1. Elektrikli ve elektronik eşya ve bileşenlerinde eko tasarım gerekliliklerinin uygulanması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı	1. Yeşil Mutabakat kapsamında yeni mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır. 2. Yeni mevzuata yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Üretim Endeksi	2021=100	117,7	123,0	128,0
İhracat	Milyar Dolar	19,1	20,9	22,8
İthalat	Milyar Dolar	17,7	16,4	16,7
İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Pay	Yüzde	7,4	7,9	8,3

Kaynak: TÜİK, TCMB
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.1.1.6. Otomotiv

a) Mevcut Durum

Otomotiv Sanayii Derneği (OSD) verilerine göre otomotiv sanayii yaklaşık 2,2 milyon adetlik kurulu üretim kapasitesine sahip olup hafif araç üretiminde dünyada 13'üncü, AB ülkeleri arasında ise 5'inci sırada yer almaktadır.

2025 yılında toplam otomotiv üretimi bir önceki yıla göre yüzde 4 artarak 1,42 milyon adede ulaşırken, otomobil üretimi yüzde 3,5 azalarak 872,5 bin adet olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ticari araç grubu üretimi yüzde 19 artmıştır. Toplam otomotiv pazarı ise yüzde 10 artarak 1,41 milyon adede, otomobil pazarı ise yüzde 11 artarak 1,08 milyon adede yükselmiştir.

2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde otomotiv sanayiinde üretim bir önceki yılın aynı dönemine göre gerilemiştir. Bu dönemde toplam otomotiv üretimi yüzde 8,1 azalarak 767,2 bin adet, otomobil üretimi ise yüzde 18,6 azalarak 424,6 bin adet olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık ticari araç üretimi yüzde 9,3 artarak 342,5 bin adede ulaşmıştır.

2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde toplam otomotiv pazarı, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10,6 daralarak 661,2 bin adet olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde ithal araçların toplam pazardaki payı yüzde 71,2'den yüzde 66,1'e gerilerken yerli araçların payı yüzde 28,8'den yüzde 33,9'a yükselmiştir.

Otomobil pazarı ise aynı dönemde yüzde 12 daralarak 502,7 bin adet olmuştur. İthal otomobillerin otomobil pazarındaki payı yüzde 70,4'ten yüzde 64,9'a düşerken yerli otomobillerin payı yüzde 29,6'dan yüzde 35,1'e yükselmiştir.

TÜİK verilerine göre sektörde ihracat 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre, yüzde 2,9 artarak 22,9 milyar dolara yükselirken ithalat yüzde 13,0 azalarak 20,8 milyar dolara gerilemiştir. Üretim endeksi ise aynı dönemde ortalama

125,7 olarak gerçekleşerek yüzde 0,7 artmıştır. TCMB verilerine göre sektör kapasite kullanım oranı ise 2026 yılı Ocak-Temmuz döneminde ortalama yüzde 70,3 olarak gerçekleşmiş ve bir önceki yılın aynı dönemine göre 3,0 puan azalmıştır.

b) Amaç

Gelişen küresel mobilite vizyonu çerçevesinde yeşil ve dijital dönüşüm sürecine uyum sağlanarak tasarımdan üretime tüm aşamalarda yerli tedarik ve teknolojik gelişmenin gerçekleştirilmesi, katma değerin artırılması ve markalaşmanın sağlanmasıyla sektörün uluslararası piyasalardan aldığı payın yükseltilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Otomotiv ana ve tedarik sanayiinde rekabet gücünü etkileyen yeni nesil üretim teknolojilerinin geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.469)		
Tedbir 469.1. Mobilite Araç ve Teknolojileri Yol Haritası çalışması tüm araç grupları ve gelişmeler doğrultusunda güncellenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK	1. Mobilite Araç ve Teknolojileri Yol Haritası kapsamındaki eylem ve kritik projelerin gerçekleşmeleri ile nicel hedeflere ulaşma düzeyleri izlenecek ve gerekli güncellemeler yapılacaktır. 2. Otonom sürüş fonksiyonlarının güvenilirlik, tepki süresi ve operasyonel kararlılık açısından olgunlaştırılması çalışmaları yürütülecektir. 3. Kamera ve LiDAR sensör verilerinin düşük gecikmeli aktarımına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 469.2. Hidrojen yakıt hücresi ve bileşenleri ile hidrojen temelli motorlara yönelik yatırım ve teknolojilerin geliştirilmesi çalışmaları yürütülecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı,TÜBİTAK, İlgili Özel Sektör Kuruluşları	1. Hidrojen Temelli Karbon-Nötr İçten Yanmalı Motor Geliştirilmesi Projesi kapsamında jeneratör fazındaki çalışmalar devam edecektir. 2. Hidrojen treni geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TENMAK, TÜBİTAK, İlgili Özel Sektör Kuruluşları	3. Hidrojen yakıt hücresi ve bileşen teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik üç adet yakıt hücresi testi yürütülecektir.
Tedbir 469.4. Araç şarj istasyonu teknolojisinin asgari şartları AB uygulamalarına uyumlu olarak belirlenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, EPDK, TÜBİTAK	1. Elektrikli araçların doğru akım (DC) ve alternatif akım (AC) ile şarjı esnasında şarj istasyonlarının performans testlerini gerçekleştirecek doğrulama cihazlarının tüm şarj istasyonu tiplerinde denenmesi ve ülkenin AC ve DC şarj istasyonu kabiliyetlerine uygun muayene kriterlerinin belirlenerek raporlanması gerçekleştirilecektir. 2. AC ve DC şarj istasyonlarının saha muayeneleri için geliştirilen taşınabilir cihaza, yazılımla kontrol edilebilen değişken yük cihazının entegre edilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 469.5. Tüm araç gruplarını kapsayacak şekilde şarj altyapısı kurulumu için yol haritası belirlenecek ve devlet yardımları oluşturulacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, EPDK	1. Şarj istasyonu yatırımı yapacak firmalar desteklenerek şebeke yaygınlığı artırılacaktır.
Otomotiv sanayii tedarik zincirinde tasarımdan üretime tüm aşamalarda yerli tedarikin ve katma değerin artırılması desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.471)		
Tedbir 471.2. Batarya, algılayıcı, elektronik kontrol üniteleri, elektronik gösterge, elektrikli motor sistemleri ve otomotiv yazılımı gibi alanlarda teknoloji ve üretim kabiliyetleri geliştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK	1. AB destekli SAFELOOP ve STREAMS projeleri kapsamında kese tipi hücreler üretilecek ve testleri gerçekleştirilecektir.
Otomotiv sanayiine yönelik işgücü niteliğinin artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.473)		
Tedbir 473.1. Müfredatın ve eğitim yöntemlerinin günümüz teknolojik gerekliliklerine uygun şekilde güncellenmesi sağlanacak, özel sektörün ülke rekabetçiliğine destek olacak şekilde yürüteceği programlar desteklenecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK, TSE, İlgili Özel Sektör Kuruluşları	1. Eğitim teknolojileri alanında projeleri olan girişimcilere çeşitli program ve etkinliklerle destek verilecektir. 2. Türk eğitim teknolojileri standartlarının belirlenerek uluslararası standartlarla uyumlaştırılması için TSE ile işbirliği yapılacaktır. 3. Eğitim teknolojilerinin kullanımına yönelik geliştirilen ürün ve hizmetlerin test süreçleri yürütülecek ve bu kapsamda atölye çalışmaları gerçekleştirilecektir. 4. Yapay zekâ destekli öğretmen asistanı platformu geliştirilerek öğretmenlerin kullanımına sunulacaktır. 5. Meslekî eğitim merkezleri çerçeve öğretim programları günümüz teknolojik gerekliliklerine uygun şekilde güncellenecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Üretim Endeksi	2021=100	126,3	129,0	131,0
İhracat	Milyar Dolar	38,9	41,6	45,5
İthalat	Milyar Dolar	41,8	37,7	39,5
İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Pay	Yüzde	15,1	15,6	16,5

Kaynak: TÜİK, TCMB
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.1.1.7. Raylı Sistem Araçları

a) Mevcut Durum

Raylı sistem araçlarının güvenli ve konforlu bir yolculuk imkânı sağlaması ve yük taşımacılığında ekonomik, verimli ve çevre odaklı fırsatlar sunması sebebiyle hem şehir içi hem şehirler arası ulaşımda raylı sistem araçları yaygın olarak tercih edilmekte ve bu nedenle küresel ölçekte raylı sistem araçlarına yapılan yatırımlar hızla artmaktadır. Türkiye'de de demiryolu ve kentiçi ulaşım sektörlerinde artan kamu yatırımlarına paralel olarak önemli ölçüde çeken ve çekilen araç ihtiyacı bulunmaktadır. Bu doğrultuda, yerli raylı sistem araç sanayiinin geliştirilmesi ve üretilen araçlar ile demiryolu araç bileşenlerinin ihracatının artırılmasıyla ülke ekonomisine katkı sağlanması önem arz etmektedir.

Türkiye'de raylı sistem araç bileşenlerinin yerli üretiminde önemli bir kapasite oluşmakla birlikte söz konusu üretim kabiliyetleri farklı firmalara dağılmış durumdadır. Raylı sistem araçlarının talep tarafında ise belediyelerin, ilgili kamu kurumlarının ve demiryolu tren işletmecilerinin faydalanması amacıyla ortak raylı sistem araç standardı oluşturulması ihtiyacı bulunmaktadır.

Raylı sistem araçlarının yerli ve millî şekilde ulusal ve uluslararası standartlara uygun olarak üretilmesi amacıyla kurulan Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayi AŞ (TÜRASAŞ)'nin millî demiryolu sanayisini hızlı bir şekilde geliştirmesi ve demiryolu araçları imalat sanayiinde küresel ölçekte bir marka konumuna gelmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda TÜRASAŞ bünyesinde sekiz adet Millî Banliyö Tren Seti imalatı tamamlanarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesine teslim edilmiş olup seri üretime devam edilmektedir. 13 adet 160 km/sa hıza uygun Millî Elektrikli Tren Seti imalatı tamamlanarak TCDD Taşımacılık AŞ'ye teslim edilmiş olup seri üretime devam edilmektedir. Bu projeden kazanılan tecrübeyle başlanan 225 km/sa hıza uygun Millî Hızlı Tren Seti Projesinin prototip üretimi tamamlanmış olup hat testleri ve sertifikasyon süreçleri devam etmektedir. Millî Hızlı Tren Seti seri üretimine 2027 yılında başlanacaktır. Yük taşımacılığı alanında ise 34 adet Millî Elektrikli Anahat Lokomotifi imalatı tamamlanarak TCDD Taşımacılık AŞ'ye teslim edilmiş olup seri üretime devam edilmektedir.

Yerli ve millî imkânlarla üretilen tren setleri mevcut hatlar ve hizmete alınacak olan Ankara-İzmir, Bandırma-Bursa-Osmaneli, Mersin-Gaziantep ile Halkalı-Kapıkule hatlarında kullanılacaktır. Ayrıca TÜRASAŞ'ın hâlihazırda üretmekte olduğu ve tasarım çalışmaları devam etmekte olan çeken ve çekilen raylı sistem araç üretimlerinin artırılması için kapasite artışı sağlayacak tesis, makine ve teçhizat yatırımları devam etmektedir. Bu kapsamda Türkiye'nin ilk hızlı tren fabrikası tamamlanmak üzere olup 2027 yılında üretime başlayacaktır.

b) Amaç

Demiryolu ulaştırması ve kentiçi ulaşımda ihtiyaç duyulan raylı sistem araçlarının yerli imkânlarla tasarımı ve üretimi ile kritik bileşenlerindeki yerlilik oranının artırılması, yerli sanayinin Ar-Ge, tasarım ve üretim kabiliyetlerinin geliştirilmesi, her türlü raylı sistem araçlarının ve alt bileşenlerinin imalatı ile bakım ve onarımının yapılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Kamu alımlarının raylı sistemlerde yerli üretimi daha etkin destekleyecek şekilde kullanılması sağlanacak, tasarım ve Ar-Ge faaliyetleri teşvik edilecektir. (Kalkınma Planı p.476)		
Tedbir 476.7. TÜRASAŞ bünyesinde devam eden yerli tasarım ve prototip çalışmaları tamamlanarak demiryolu sektörünün raylı sistem araç ihtiyacı karşılanacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Altı Aksılı (Coco) Millî Lokomotif Platformu Projesinde tasarım çalışmaları tamamlanarak prototip üretimine başlanacaktır. 2. Demiryolu Bakım Aracı Projesinde prototip üretimine başlanacaktır. 3. Manevra Lokomotifi Platformu Projesinde prototip üretimine başlanacaktır.
Ülkemizde üretilen raylı sistem araç ve bileşenlerinin sertifikalandırılabilmesi için dışa bağımlılığı ortadan kaldıracak çalışmalar yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.477)		
Tedbir 477.2. Ülkemizde Karşılıklı İşletilebilirlik Teknik Şartnamesinin geçerli olmadığı yurt içi hatlarda işletilecek araçlar için ulusal kurallar belirlenecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Yurt içi demiryolu taşımacılığında ihtiyaç duyulan demiryolu aracı tipleri için yerli ve millî endüstrinin üretim şartlarına ve emniyet gerekliliklerine uygun tip onay değerlendirme kriterlerine dair tebliğler hazırlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Hizmete Alınan TÜRASAŞ Marka Çeken Lokomotif ve Tren Seti Sayısı	Adet	34	39	66
Elektrikli Çeken (Anahat Lokomotifi + Tren Seti) Araç Sayısının Toplam Çeken Araç Sayısına Oranı	Yüzde	34,8	38,9	41,0

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.2. Öncelikli Gelişme Alanları

2.2.2.1. Tarım ve Gıda

a) Mevcut Durum

Küresel tarım ve gıda piyasaları jeopolitik gerilimler ve çatışmalar, ticaret politikalarındaki belirsizlikler, enerji ve gübre piyasalarında yaşanan dalgalanmalar, iklim değişikliği ve aşırı hava olayları ile lojistik ve tedarik zincirlerinde ortaya çıkan aksaklıkların etkisi altında şekillenmektedir. 2026 yılında özellikle Orta Doğu'da artan jeopolitik risklerin enerji ve gübre arzı ile uluslararası taşımacılık maliyetleri üzerindeki etkileri tarımsal üretim maliyetleri ve gıda fiyatlarına ilişkin riskleri artırmaktadır.

Küresel ölçekte tarımsal üretimin orta vadede artmaya devam etmesi beklenmekle birlikte, üretim artışının büyük ölçüde verimlilik artışına dayanacağı, uluslararası ticaretin arz ve talep dengesizliklerinin giderilmesindeki önemini koruyacağı ve gıda piyasalarının jeopolitik, iklimsel ve ekonomik şoklara karşı dayanıklılığının güçlendirilmesi ihtiyacının devam edeceği öngörülmektedir. Bu çerçevede tarımsal üretimde kaynak kullanım etkinliği ve verimliliğin artırılması, kritik girdilerde tedarik güvenliğinin sağlanması, üretim ve ticaretin çeşitlendirilmesi, iklim değişikliğine uyumun güçlendirilmesi ve teknolojik dönüşümün hızlandırılması küresel tarım ve gıda politikalarının temel öncelikleri arasında yer almaktadır.

2025 yılında yüzde 8,5 oranında daralan tarımsal üretimin 2026 yılında yüzde 9,3 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Tarımsal katma değerin GSYH içindeki ağırlığı 2025 yılında yüzde 5,2 seviyesinde gerçekleşmiş olup bu oranın 2026 yılında 5,3 seviyesine yükselmesi beklenmektedir.

Tarım sektöründe çalışanların toplam istihdam içindeki payı 2025 yılında yüzde 14 iken 2026 yılının ilk yarısında ortalama yüzde 13,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranın 2026 yılı genelinde yüzde 13,7 olması beklenmektedir.

2025 yılında tarım ve gıda ürünleri ihracatı önceki yıla göre yaklaşık aynı seviyede kalarak 32,4 milyar dolar, ithalatı ise yüzde 19,0 oranında artarak 27,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Tarım ve gıda ürünlerinde net ihracat 2025 yılında bir önceki yıla göre yüzde 45,5 oranında azalarak 5,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tarım ve gıda ürünleri ithalatında 2025 yılı itibarıyla yüzde 47,0 oranındaki payla Rusya, Brezilya, Ukrayna ve ABD ilk dört sırada yer almaktadır. İhracatta ise bitkisel ürünlerde Irak, Rusya ve Almanya, hayvansal ürünlerde Irak, Rusya ve Suriye, orman ürünlerinde Irak ve Hollanda, balık ve su ürünlerinde Rusya ve Japonya, işlenmiş gıda ürünlerinde ise Irak ve ABD önde gelen ülkeler arasında yer almaktadır.

TABLO II: 7- Tarım Sektöründe Büyüme, İstihdam ve Dış Ticaret Göstergeleri

Gösterge	Yıllar					Yüzde Değişim		
	2023	2024	2025	2025 (1)	2026 (1)	2023-2024	2024-2025	2025-2026 (1)
Katma Değer (2)								
Tarım (3)	121 324	127 546	116 666	32 060	35 267	5,1	-8,5	10,0
Katma Değer (4)								
Tarım (3)	1 731 103	2 595 331	3 309 161	874 625	1 288 940	49,9	27,5	47,4
Tarımsal GSYH (Yüzde)	6,4	5,8	5,2	3,2	3,5			
İstihdam (5)								
Tarım İstihdamı (3)	4 695	4 827	4 560	4 390	4 298	2,8	-5,5	-2,1
Tarım İstihdamı (Yüzde)	14,8	14,8	14,0	13,6	13,4			
İthalat (6)								
Bitkisel Üretim	12 431	10 095	12 534	8 660	9 843	-18,8	24,2	13,7
Hayvancılık	1 255	807	1 322	879	1 132	-35,7	63,8	28,8
Ormancılık	48	34	32	23	21	-29,0	-5,9	-8,7
Balıkçılık	67	72	92	50	67	6,9	28,0	34,0
Gıda Ürünleri ve İçecek	11 624	11 843	13 207	8 541	10 039	1,9	11,5	17,5
Toplam	**25 425**	**22 851**	**27 187**	**18 153**	**21 102**	**-10,1**	**19,0**	**16,2**
İhracat (6)								
Bitkisel Üretim	8 394	8 010	8 139	5 000	5 506	-4,6	1,6	10,1
Hayvancılık	510	573	485	293	410	12,3	-15,3	39,9
Ormancılık	19	18	16	8	13	-6,4	-9,3	62,5
Balıkçılık	709	883	927	591	655	24,5	5,0	10,8
Gıda Ürünleri ve İçecek	21 265	22 913	22 824	14 732	14 979	7,7	-0,4	1,7
Toplam	**30 897**	**32 397**	**32 391**	**20 624**	**21 563**	**4,9**	**0,0**	**4,6**

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK

(1) Katma değer verileri ilk iki çeyrek toplamını, istihdam verileri ilk iki çeyrek ortalamasını, ithalat ve ihracat verileri ise Ocak-Ağustos dönemini kapsamaktadır. (2) Zincirlenmiş Hacim, Milyon TL, (3) Katma değer ve istihdam verileri Ocak-Haziran 2026 dönemine ait olup 2025 yılı karşılaştırması da aynı bazda yapılmıştır. (4) Cari Fiyatlarla, Milyon TL, (5) Bin Kişi, (6) Milyon Dolar

Not: Dış ticaret verilerinde ISIC Rev.4 esas alınmıştır.

Orman Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7442 sayılı Kanun ile oluşturulan yasal çerçeve ve Tarımsal Üretimin Planlanması Hakkında Yönetmelik doğrultusunda 1 Eylül 2024 tarihi itibarıyla planlı üretim dönemine geçilmiş olup üretim kararlarının ülke ve bölge ihtiyaçları, üretim potansiyeli ve kaynak kısıtları dikkate alınarak şekillendirilmesine yönelik uygulamalar sürdürülmektedir.

Tarımsal üretim planlamasının sağlıklı ve güncel verilerle desteklenmesi amacıyla Tarım ve Orman Bakanlığı ile TÜİK işbirliğinde Genel Tarım Sayımı çalışmaları yürütülmüştür. Saha çalışmaları kapsamında 973 mahalde sayım bürosu oluşturulmuş, Bakanlık sistemlerinde kayıtlı olmayan yaklaşık 3,4 milyon hektar tarım arazisi Tarımsal Üretim Kayıt Sistemine re'sen kaydedilmiştir. Sayım sonuçlarının analiz edilerek 2026 yılı sonu itibarıyla kamuoyuyla paylaşılması öngörülmektedir.

Tarım arazilerinin korunması, planlı kullanılması ve sürdürülebilir yönetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla 4 Nisan 2026 tarihinde Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılması Hakkında Yönetmelik ile Arazi Kullanım Planlaması Uygulama Yönetmeliği yürürlüğe konulmuştur. Düzenlemelerle toprak ve arazi varlığının bilimsel esaslara göre belirlenmesi ve sınıflandırılması, tarımsal üretim potansiyeli yüksek alanların korunması ve arazilerin nitelik ve yeteneklerine uygun şekilde kullanılmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte tarım arazilerinin tarım dışı kullanımına ilişkin izin ve değerlendirme süreçleri ile toprak koruma uygulamaları yeniden düzenlenmiştir.

Tarım arazilerinin etkin kullanımına yönelik olarak üst üste iki yıl işlenmeyen arazilerin re'sen kiralanması uygulamasına başlanmıştır. Bu kapsamda 2026 üretim yılında 14 ilde yaklaşık 1.380 dekar arazi kiraya verilmiştir. Uygulamanın da etkisiyle 2024 yılında işlenmediği tespit edilen 29,5 bin hektar alanın 16,1 bin hektarında arazi sahipleri tarafından yeniden tarımsal üretime başlanmıştır.

20 Haziran 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7584 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun hayvan hastalık tazminatına ilişkin hükümlerinde değişiklik yapılmıştır. Değişiklikle tazminat kapsamına, hastalık nedeniyle mecburi kesime tabi tutulan veya itlaf edilen hayvanların yanı sıra hayvansal ürün, yem, madde ve malzemelerin imhası ile nakliye ve dezenfeksiyona ilişkin giderler de eklenmiştir.

16 Eylül 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Yurt İçinde Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Nakilleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle, nakil sırasında tespit edilen tanımlanmamış sığır, koyun ve keçiler için zorunlu kesim uygulaması kaldırılarak hayvanların küpelenip kayıt altına alınması, 30 gün süreyle karantinaya alınması ve programlı aşılamalarının tamamlanması uygulamasına geçilmiştir.

28 Şubat 2026 tarihinde İran'a yönelik saldırıların başlamasının ardından Hürmüz Boğazı'nın kapanması ve bölgedeki üretim tesislerinin zarar görmesi, küresel gübre arzında aksamalara ve özellikle üre fiyatlarında artışa yol açmıştır. Küresel gübre piyasalarında yaşanan arz sorunlarına karşı yurt içi girdi arz güvenliğinin sağlanması amacıyla üre ve diğer temel gübrelerde yüzde 6,5 olan gümrük vergisi sıfırlanmış, bazı gübreler ile gübre ham maddelerinin ihracatı kısıtlanmış ve alternatif tedarik kaynaklarına yönelik çalışmalara ivedilikle başlanmıştır. Ayrıca 8 Eylül 2026 tarihinde Rusya Federasyonu ile imzalanan Mineral Gübre Sevkiyatı Alanında Mutabakat Zaptı ile azotlu ve fosforlu gübreler ile amonyak tedarik imkânları artırılmıştır.

Gübre piyasasında arz güvenliğine yönelik tedbirlerin yanı sıra ürün güvenliği ve piyasa denetiminde risk esaslı yaklaşıma geçilmiştir. Piyasaya arz edilen gübrelerin teknik mevzuata uygunluğunun daha etkin kontrol edilmesi amacıyla Akıllı Piyasa Gözetimi ve Denetimi uygulaması hayata geçirilmiştir. Sistemle firma ve ürünlere ilişkin farklı göstergeler üzerinden risk skorları oluşturularak yüksek riskli ürün ve firmaların denetimlerde önceliklendirilmesi sağlanmıştır.

Bitki koruma ürünlerinin hatalı ve gereğinden fazla kullanımının önlenmesi amacıyla reçetelendirme, satış, uygulama ve kayıt süreçlerini üretici kayıt sistemleriyle elektronik ortamda bütünleştiren B-Reçete Sistemi kurulmuş ve 1 Temmuz 2026 itibarıyla 81 ilde uygulanmaya başlanmıştır.

İklim değişikliğinin tarımsal üretim üzerindeki etkilerinin izlenmesi ve erken uyarı kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla Tarımsal Kuraklık İzleme Sistemi (TAKİS) oluşturulmuştur. Sistem aracılığıyla tarımsal kuraklığın ülke genelinde uydu verileri kullanılarak yedi günlük periyotlarla izlenmesi sağlanmaktadır. Sistemin tahmin kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla 2027 yılında yapay zekâ yöntemlerinden yararlanılarak kuraklık koşullarının 1-4 hafta önceden tahmin edilmesine yönelik çalışmaların başlatılması planlanmaktadır.

Bitki sağlığı ve karantina uygulamalarının etkinliğinin artırılması amacıyla 6 Mayıs 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Bitki Karantinası Yönetmeliğiyle bitki, bitkisel ürün ve diğer maddelerin ülkeye giriş ve çıkışlarında uygulanacak bitki sağlığı kontrolleri ve karantina tedbirleri yeniden düzenlenmiştir. Yönetmelik kapsamında giriş ve çıkış

işlemlerinin Bitki Karantinası Kayıt ve Takip Sistemi üzerinden elektronik ortamda yürütülmesi, resmî kontrollerin belge, beyan ve bitki sağlığı kontrolü aşamalarında gerçekleştirilmesi ve gerekli durumlarda elektronik bitki sağlık sertifikalarının kullanılması hüküm altına alınmıştır.

Zirai mücadele uygulamalarında kullanılan alet ve makinelerin etkinliğinin artırılması amacıyla Adana, Antalya ve Manisa'da söz konusu alet ve makinelerin kontrol ve kalibrasyonlarının yapılacağı üç pilot test istasyonu kurulmuştur. Bu istasyonlarla pestisitlerin doğru ve etkin kullanımının sağlanması, kalıntı ve üretim maliyetlerinin azaltılması, çevre ve insan sağlığının korunması ve AB uygulamalarına uyumun güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Zararlı organizmalarla mücadelede kimyasal mücadeleye alternatif biyolojik ve biyoteknik yöntemlerin kullanımının yaygınlaştırılmasına devam edilmektedir. Kahverengi kokarcayla biyolojik mücadele kapsamında 2025 yılında yaklaşık 1,2 milyon adet samuray arısı üretilerek 40 ilde doğaya salınmış, 2026 yılında üretim 1,8 milyon adede yükselmiş ve yaklaşık 1,7 milyon adet parazitoitin salımı gerçekleştirilmiştir.

Akdeniz meyve sineğiyle mücadelede pestisit kullanımının azaltılması amacıyla kısır böcek salım tekniği uygulanmaktadır. Bu kapsamda 2025 yılında 16,5 milyon steril böcek üretilerek salınmış ve 45 ilde zararlı popülasyonu takip edilmiştir. 2026 yılında üretim kapasitesi artırılarak 68,1 milyon steril erkek birey üretilmiş ve 29,5 milyon bireyin saha salımı gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın daha geniş alanlara yaygınlaştırılması amacıyla yeni bir üretim merkezinin kurulmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Patates siğil hastalığı nedeniyle üretimi kısıtlanan alanlarda karantina süresinin tamamlanmasının ardından yeniden patates üretimi yapılabilmesi amacıyla hastalığa dayanıklı çeşitlerle kontrollü üretim gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda 2025 ve 2026 yıllarında toplam 38,1 bin dekar güvenlik kuşağında kontrollü üretime başlanmış olup üretime açılan alanlarda sürvey, kontrol ve izleme faaliyetleri sürdürülmektedir.

Kenevirin kontrollü üretiminin geliştirilmesi ve katma değerli ürünlere dönüştürülmesinin sağlanması amacıyla 31 Ocak 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolüne Dair Yönetmelik ile Kenevirden Elde Edilen Ürünlere Dair Yönetmelik kapsamında lif, tohum ve sap üretiminin yanı sıra tıbbi ve sağlık ürünleri ile uyuşturucu etkisi olmayacak oranda kişisel bakım ve destek ürünlerinde kullanılmak üzere çiçek ve yaprak üretimine ilişkin esaslar belirlenmiştir. Söz konusu Yönetmeliklerle üretimin ekim ve dikimden hasada kadar kontrol altında yürütülmesi ile elde edilen ürünlerin işlenmesi, ihracatı, ruhsatlandırılması, takip sistemlerine kaydı, izin ve satışına ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

Gıda alanında yeni teknolojiler ve ürünlerin piyasaya arzına yönelik mevzuat çerçevesinin geliştirilmesi kapsamında 20 Mayıs 2026 tarihinde Türk Gıda Kodeksi Yeni Gıdalar Yönetmeliği yayımlanmıştır. Yönetmelikle Türkiye'de daha önce önemli ölçüde tüketim geçmişi bulunmayan veya yeni üretim süreçleri, teknolojiler ya da yeni kaynaklar kullanılarak elde edilen gıda ve gıda bileşenlerinin piyasaya arzına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Sözleşmeli üretimde üretici ve alıcıların karşı karşıya kaldığı üretim ve piyasa risklerinin azaltılması amacıyla sözleşmeli üretim kapsamındaki ürünlerde tarım sigortası zorunlu hale getirilmiş ve sigorta primlerinde farklı ürünler için ilave yüzde 10-15 oranında indirim sağlanmıştır.

Tarım ürünleri fiyatlarının sağlıklı oluşumunun sağlanması ve gıda arz zincirinin etkinliğinin artırılması amacıyla kayıt sistemlerinin güçlendirilmesi, lisanslı depoculuğun yaygınlaştırılması ve yaş meyve-sebze tedarik zincirindeki lojistik altyapının geliştirilmesi çalışmalarına devam edilecektir. Paketleme, nakliye, depolama ve perakende satış süreçlerinde standartların geliştirilmesi ile toptancı hallerinin modernizasyonu ve daha etkin çalıştırılmasına yönelik faaliyetlerin sürdürülmesi planlanmaktadır.

Tarım Arazileri ve Sulama

2025 yılı itibarıyla 24 milyon hektar tarım arazisinin 16,5 milyon hektarını ekilen, 2,9 milyon hektarını nadasa bırakılan, 754 bin hektarını sebze yetiştirilen ve 3,8 milyon hektarını meyvecilik, bağcılık ve zeytin ağaçları için ayrılan alanlar oluşturmaktadır.

İklim değişikliği, kuraklık ve su kıtlığının etkilerinin belirginleşmesi, toprak bozunumu, erozyon risklerinin artması ve kentleşme ile sanayi ve enerji yatırımlarının arazi talebini artırması, tarım arazilerinin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını gıda arz güvenliği bakımından daha önemli hale getirmektedir. Bu çerçevede tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının önlenmesi, toprak ve su kaynaklarının birlikte değerlendirilerek arazi kullanım planlarının tamamlanması, toprakların üretim kapasitesinin korunması ve geliştirilmesi ile atıl ve nadas alanlarının üretime kazandırılması önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra iklim değişikliğinin etkilerine karşı toprakların organik madde ve su tutma kapasitesini artıran uygulamaların yaygınlaştırılması, erozyon ve arazi bozulumuyla mücadelenin güçlendirilmesi ve tarımsal üretimin toprak kabiliyeti ile kullanılabilir su varlığını gözeten havza bazlı bir yaklaşımla planlanması önceliğini korumaktadır.

Tarım sektöründe işletmelerin küçük ölçekli, parçalı ve dağınık arazi yapısı üretim maliyetlerini artırmakta, tarımsal mekanizasyonun ve modern üretim tekniklerinin etkin kullanımını güçleştirmekte ve sulama yatırımlarından sağlanan faydayı sınırlandırmaktadır. Bu kapsamda yürütülen arazi toplulaştırma çalışmalarında, toplulaştırması tamamlanan alanın 2026 yılı sonunda 9,9 milyon hektara, tescili tamamlanmış toplulaştırma alanının ise 8,2 milyon hektara ulaşması beklenmektedir. 2027 yılında 180 bin hektar alanda toplulaştırma çalışmasının başlatılması ve 603 bin hektar alanda tescil işlemlerinin tamamlanması planlanmaktadır. Toplulaştırma çalışmalarının sulama yatırımları ve tarla içi geliştirme hizmetleriyle eş zamanlı yürütülmesi, tarım arazilerinin etkin kullanımının sağlanması ve işletme ölçeğinden kaynaklanan verimlilik kayıplarının azaltılması açısından önem taşımaktadır.

Tarım arazilerinin korunmasının yanı sıra toprak özelliklerinin belirlenmesi ve arazi kullanım kararlarının güncel ve güvenilir verilere dayandırılması önemini korumaktadır. Bu doğrultuda detaylı toprak etüt ve haritalama çalışmalarının sürdürülmesi, toprak veri tabanının geliştirilmesi ve arazi kullanım planlarının tamamlanması, tarım arazilerinin mevcut durumunun, kullanımındaki değişimlerin ve arazi bozulumunun düzenli olarak izlenmesine yönelik bilgi altyapısının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, arazi kullanım planlarının hazırlanmasına yönelik olarak 2024 yılında 755 bin hektar alanda detaylı

toprak etütleri ve haritalandırma çalışmaları tamamlanmıştır. 2026 yılı sonu itibarıyla ise ilave 2,4 milyon hektar alandaki çalışmaların tamamlanması öngörülmektedir. Çalışmaların devam ettiği 6,8 milyon hektarlık proje sahasının 3,5 milyon hektarlık bölümünün 2027 yılında, kalan 3,3 milyon hektarlık bölümünün ise 2028 yılında tamamlanması öngörülmektedir.

Sınırlı olan su kaynaklarının büyük bir kısmının tarımda kullanıldığı ve gıda ihtiyacının arttığı göz önüne alındığında, son yıllarda gıda üretiminin artırılmasında sulu tarımın yaygınlaştırılmasıyla verimli sulama sistem ve tekniklerinin rolü daha da önem kazanmıştır. Bu kapsamda bir yandan sulamaya açılan alanların genişletilmesine yönelik çalışmalar yürütülürken diğer yandan eski kanal ve kanaletli sulama sistemleri yenilenerek kapalı sistem borulu sulama sistemlerine dönüştürülmekte ve tarımda suyun verimli kullanılmasına yönelik tedbirler alınmaktadır.

2025 yıl sonu itibarıyla toplam hacmi 183.819 hm^3 olan depolama tesislerinin sayısı 1.831'e ulaşmıştır. 2026 yılında 21 baraj ve 10 gölet ve bent inşaatının tamamlanmasıyla toplam su depolama kapasitesinin 184.085 hm^3 olacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye'de 2025 yıl sonu itibarıyla 7,28 milyon hektar alan sulamaya açılmış olup bunun 3,73 milyon hektarı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) tarafından inşa edilip işletmeye alınmıştır. Kalan kısım ise mülga Topraksu Genel Müdürlüğü, mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve mahalli idareler tarafından gerçekleştirilen yatırımlardan oluşmaktadır. 2026 yılında 65.779 hektarın sulamaya açılmasıyla toplam sulama alanının 7,34 milyon hektara ulaşacağı öngörülmektedir. 2027 yılında ise 61.159 hektar alanın sulamaya açılması ile toplam sulama alanının 7,40 milyon hektara ulaşması beklenmektedir.

DSİ tarafından işletmeye açılan 3,73 milyon hektar alanın dağılımı incelendiğinde, 170 bin hektarlık kısmın (yüzde 4,6) DSİ tarafından işletildiği, 3,05 milyon hektarlık bölümün (yüzde 81,8) su kullanıcı teşkilatları ve mahalli idarelerin sorumluluğuna devredildiği görülmektedir. Ayrıca 491 bin hektar (yüzde 13,2) yeraltı suyu sulama kooperatiflerince, 17 bin hektar (yüzde 0,5) ise bedeli karşılığında çeşitli kurumlarca işletilmektedir. Bu dağılım katılımcı sulama yönetimi politikalarının somut bir yansımasıdır. Söz konusu yaklaşım çerçevesinde, sulama tesislerinin işletme, bakım ve yönetim sorumluluğu faydalanıcılara aktarılmış böylece yerinden yönetimle sulama işletmeciliğinde hızlı ve etkili karar alınması, bakım-onarım faaliyetlerinin zamanında yapılması ve suyun daha adil dağıtımı hedeflenmiştir.

TABLO II: 8- DSİ Tarafından İnşa Edilen Sulama Tesislerinin İşletme Sahipliği (2025)

İşletmeden Sorumlu Kuruluş	Sulama Alanı (ha)
DSİ	170 258
Su Kullanıcı Teşkilatları ve Mahalli İdareler	3 052 157
Bedeli Karşılığında DSİ Tarafından İnşa Edilip Çeşitli Kurumlarca İşletilen Sulamalar	17 013
Yeraltı Suyu (YAS) Sulama Kooperatifleri	491 230
TOPLAM	**3 730 658**

2025 yılında yenilemesi yapılan brüt sulama alanı 92,1 bin hektara ulaşmış olup Yatırım Programında toplam 247 bin hektar sulama alanında yenileme çalışmaları, yaklaşık 714 bin hektar alanda ise yenileme projelerinin planlama ve proje aşamaları halen devam etmektedir. 2026 yılında 19 bin hektar alanda yenileme inşaatının tamamlanacağı tahmin edilmektedir. 2027 yılında ise 16 bin hektar ilave alanda yenileme inşaatının tamamlanması hedeflenmektedir.

DSİ tarafından geliştirilen sulama sistemlerinin 2025 yıl sonu itibarıyla yüzde 31'i klasik sistemlerden, yüzde 31'i kanaletli sulama sistemlerinden, yüzde 38'i ise borulu sistemlerden oluşmaktadır. DSİ tarafından yeni yapılacak projelerin borulu sistemle inşa edilmesi ve eski sulama sistemlerinin modernizasyonuyla birlikte gelecekte borulu sulama sistemlerinin oranının artırılarak tarımda önemli miktarlarda su tasarrufunun sağlanması öngörülmektedir.

Tarımda suyun kullanım miktarını esas alan yöntemlere göre fiyatlandırılmasıyla kullanılan su miktarına göre ücretlendirme yapılarak etkin su kullanımının sağlanması ve aşırı su kullanımının önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede işletmedeki mevcut sulama şebekelerine sayaç takılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. 2025 yıl sonu itibarıyla 457 sulama tesisine sayaç takılmış olup 2026 yılında ise 100 sulama tesisinde daha sayaç takma işlemlerinin tamamlanması planlanmaktadır.

Atıksu arıtma tesisi çıkış sularının geri kazanım üniteleri yardımıyla tarımsal sulamada kullanılmasına yönelik proje çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmaların sulama suyundan elde edilecek tasarruf miktarını artırarak tarımda suyun etkin ve verimli kullanılmasına katkıda bulunacağı öngörülmektedir. Ayrıca yağmur suyu hasadı ve bu suyun sulamada kullanımıyla ilgili yeni araştırma ve geliştirme faaliyetlerine başlanmış olup bu çalışmaların önümüzdeki dönemde genişletilerek sürdürülmesi planlanmaktadır. Alternatif su kaynaklarının sulamada kullanılmasının su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimine önemli katkılar sunması beklenmektedir.

14 Mart 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Ulusal Su Planı'nda (2026-2035) tarımsal sulamada su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve su kullanım verimliliğinin artırılması öncelikli alanlar arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, sulama altyapısının modernizasyonu, modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması, ölçüm ve izleme sistemlerinin güçlendirilmesi ve tarımsal üretimin havzaların su varlığına uygun şekilde planlanması öne çıkmaktadır. Ayrıca sulama yönetiminde kurumsal etkinliğin artırılması ve yatırımların iklim değişikliği ile kuraklık riskleri dikkate alınarak yönlendirilmesi suretiyle su kaynaklarının korunması ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Bitkisel Üretim

İklim değişikliğinin üretim koşulları üzerindeki etkilerinin belirginleşmesi, jeopolitik gelişmelerin enerji, gübre ve diğer tarımsal girdilerin maliyet ve tedarik koşullarında oluşturduğu belirsizlikler ile küresel tarım piyasalarında devam eden dalgalanmalar, bitkisel üretimde verimlilik ve dayanıklılığın artırılmasını daha önemli hale getirmektedir. 2026 yılında yaşanan jeopolitik gelişmelerin enerji ve gübre piyasaları üzerindeki etkileri, özellikle tahıl üretimi bakımından girdi tedarikinin sürekliliğinin ve maliyetlerin yönetilmesinin önemini artırmaktadır.

Bu çerçevede ülkemizde bitkisel üretimin doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, arz-talep dengesi, yeterlilik düzeyi ve dış ticaret gelişmeleri gözetilerek planlanması, stratejik ürünlerde üretim kapasitesinin korunması ve verimlilik artışının hızlandırılması önem taşımaktadır. Üretimde iklim ve piyasa kaynaklı dalgalanmaların azaltılması amacıyla üretim planlamasının etkinliğinin artırılması, su kısıtı ve değişen iklim koşullarına uygun bitki tür ve çeşitlerinin yaygınlaştırılması, hassas tarım ve dijital teknolojilerin kullanılması ile gübre, tohum ve diğer girdilerin etkin kullanımının sağlanması öncelikli konular arasında yer almaktadır.

Kuraklık ve zirai don nedeniyle 2024-2025 üretim sezonunda önemli seviyede üretim kayıpları yaşanmıştır. Yağışlardaki artış ve uygun iklim koşullarının etkisiyle 2025-2026 üretim sezonunda yüksek oranlı üretim artışları beklenmektedir. TÜİK tarafından açıklanan 2026 yılı bitkisel üretim ikinci tahminine göre, bitkisel üretimin 2025 yılına kıyasla yüzde 19,3 artarak 143,1 milyon tona ulaşması öngörülmektedir. Tahıl ve diğer bitkisel ürünler üretiminin yüzde 17,3 artarak 78,6 milyon tona, meyve, içecek ve baharat bitkileri üretiminin yüzde 60,8 artarak 31,5 milyon tona yükselmesi, sebze üretiminin ise yüzde 0,8 azalarak 33,0 milyon ton seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

İklim koşullarından kaynaklanan üretim ve fiyat dalgalanmalarının azaltılması ve yıl boyunca düzenli ürün arzının sağlanması bakımından kontrollü örtü altı üretimin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda jeotermal ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının etkin kullanıldığı modern sera yatırımlarının ve organize tarım bölgelerinin geliştirilmesine devam edilmesi, söz konusu yatırımların uygun üretim bölgeleri, enerji ve su kaynakları, lojistik imkânları ve pazara erişim koşulları birlikte değerlendirilerek planlanması gerekmektedir. Kontrollü üretim altyapısının geliştirilmesinin sebze ve diğer yüksek katma değerli ürünlerde üretim döneminin uzatılmasına, arz sürekliliğinin sağlanmasına ve mevsimsel fiyat dalgalanmalarının azaltılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

İklim değişikliğine uyumun ve bitkisel üretimde verimlilik artışının sağlanmasında bitki ıslahı ve genetik kaynakların korunması stratejik önem taşımaktadır. Yerel çeşitlerin ve bitki gen kaynaklarının korunması, kuraklık, yüksek sıcaklık, hastalık ve zararlılara dayanıklı çeşitlerin geliştirilmesi, biyoteknoloji ve modern ıslah yöntemlerinin kullanım kapasitesinin artırılması ile sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların sürdürülmesi gerekmektedir. Bu alanlarda araştırma altyapısının ve kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi, ülkemizin değişen üretim koşullarına uyum düzeyinin ve bitkisel üretimde rekabet gücünün artırılması açısından önem arz etmektedir.

İklim değişikliği, uluslararası ticaret ve artan insan ve ürün hareketliliği, bitki hastalık ve zararlılarının yeni bölgelere yayılma riskini artırmaktadır. Bu nedenle bitki sağlığına yönelik izleme kapasitesinin güçlendirilmesi, karantina uygulamalarının etkinliğinin artırılması, tahmin ve erken uyarı sistemlerinin yaygınlaştırılması ile biyolojik ve biyoteknik mücadele yöntemlerinin kullanımının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Kimyasal mücadeleye bağımlılığın azaltılması, pestisitlerin etkin ve kontrollü kullanılması ve kalıntı denetimlerinin güçlendirilmesi yoluyla ürün kayıplarının azaltılması, gıda güvenilirliğinin geliştirilmesi ve ihracat pazarlarına erişimin korunması hedeflenmektedir.

Bitkisel üretimde çevresel sürdürülebilirliğin, izlenebilirliğin ve katma değerin artırılması amacıyla organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının geliştirilmesi, tıbbi ve

aromatik bitkiler ile diğer katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin uygun bölgelerde yaygınlaştırılması ve üretim ile pazar arasındaki bağlantının güçlendirilmesi önemini korumaktadır. Yöresel ve coğrafi işaretli ürünlerin üretim, sertifikasyon ve pazarlama altyapısının geliştirilmesiyle üretici gelirlerinin artırılması ve söz konusu ürünlerin iç ve dış pazarlardaki katma değerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Hayvancılık

Türkiye'de hayvancılık işletmelerinin önemli bir bölümü küçük ölçekli aile işletmesi niteliğini korumaktadır. Son dönemde hayvancılık desteklerinin uygulanmasında hayvan sağlığı ve verimlilik kriterleri ile üretim bölgelerinin özellikleri dikkate alınmakta, aile işletmeleri ile kadın ve genç yetiştiriciler öncelikli olarak desteklenmektedir.

2025 yılı itibarıyla yaklaşık 17,5 milyon baş olan sığır mevcudunun yüzde 46,2'si kültür melezi, yüzde 48,8'i ise saf kültür ırklarından oluşmaktadır. 46,7 milyon baş olan koyun mevcudunun içerisinde yerli koyun ırklarının oranı yüzde 90,3 seviyesindedir.

2024 yılında 2,1 milyon ton olan et üretimi yüzde 10,5 oranında azalarak 2025 yılında yaklaşık 1,9 milyon tona düşmüştür. 2024 yılında 559 bin baş olan toplam canlı sığır ithalatı 2025 yılında yüzde 3,2 artarak 577 bin başa yükselmiştir.

2024 yılında 22,5 milyon ton olan süt üretimi yüzde 4,9 azalarak 2025 yılında yaklaşık 21,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Et ve süt arzının yurt içi kaynaklarla sürdürülebilir biçimde karşılanması amacıyla hayvan varlığının artırılması, genetik kapasitenin geliştirilmesine yönelik suni tohumlama uygulamalarının yaygınlaştırılması ve hayvancılık işletmelerinin ekonomik ölçeğe ulaşmasının desteklenmesine devam edilmektedir. Et ve süt üretiminin dengeli biçimde geliştirilmesi için büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde uygun ırkların tercih edilmesi önem taşımaktadır. Türkiye'nin iklim koşulları ve mera varlığı dikkate alındığında uygun maliyetle kırmızı et üretiminin artırılabilmesi için küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin öncelikli olarak desteklenmesi gerekmektedir.

Tavuk eti üretimi 2024 yılında 2,5 milyon ton seviyesinde iken yüzde 11,3 artışla 2025 yılında 2,8 milyon tona yükselmiştir. 2024 yılında 371 bin ton olan tavuk eti ihracatı yüzde 32,6 oranında artarak 2025 yılında 492 bin tona yükselmiştir.

TABLO II: 9- Başlıca Hayvancılık Göstergeleri (1)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sığır Varlığı (Bin Baş)	**17 965**	**17 851**	**16 852**	**16 421**	**16 824**	**17 544**
Kültür	8 838	8 825	8 296	8 070	8 213	8 555
Melez	7 594	7 641	7 325	7 304	7 670	8 105
Yerli	1 533	1 385	1 231	1 047	941	884
Koyun Varlığı (Bin Baş)	**42 127**	**45 178**	**44 688**	**42 060**	**44 081**	**46 689**
Yerli	38 580	41 183	40 729	38 209	39 872	42 167
Merinos	3 547	3 995	3 959	3 852	4 209	4 522
Keçi Varlığı (Bin Baş)	**11 986**	**12 342**	**11 578**	**10 303**	**10 822**	**11 186**
Manda Varlığı (Bin Baş)	**192**	**186**	**172**	**162**	**162**	**165**
Süt Üretimi (Bin Ton)	**23 504**	**23 200**	**21 563**	**21 482**	**22 487**	**21 379**
Et Üretimi (Bin Ton)	**1 786**	**1 952**	**2 192**	**2 384**	**2 105**	**1 885**
Yumurta Üretimi (Milyon Adet)	**19 788**	**19 298**	**19 809**	**20 638**	**21 155**	**19 893**
Tavuk Eti Üretimi (Bin Ton)	**2 136**	**2 246**	**2 418**	**2 329**	**2 512**	**2 797**
Bal Üretimi (Bin Ton)	**104**	**96**	**118**	**115**	**95**	**97**
Canlı Sığır İthalatı (Bin Baş)	**401**	**262**	**117**	**818**	**559**	**577**
Damızlık Sığır	17	24	23	650	10	22
Besilik Sığır	384	238	94	92	478	425
Kasaplık Sığır	0	0	0	74	71	130
Tavuk Eti İhracatı (Bin Ton)	**518**	**583**	**546**	**493**	**371**	**492**

Kaynak: TÜİK, ESK

(1) Tarımsal istatistiklerin doğruluğunun artırılmasına katkı sağlayacak olan 2025 yılı genel Tarım Sayımı sonuçlarının 2026 yılı sonunda açıklanması planlanmaktadır.

Hayvancılıkta kaliteli kaba yem ihtiyacının karşılanması ve meraların sürdürülebilir kullanımının sağlanması açısından mera ıslah çalışmaları büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda mera tespit ve tahdit çalışmalarının tamamlanmasının ardından meraların ot verimi ve kalitesinin geliştirilmesine yönelik ıslah uygulamaları sürdürülmektedir. Bununla birlikte otlatmaya yardımcı yapıların inşasının da ıslah projelerine dâhil edilerek mera ıslah çalışmalarının bütüncül bir çerçevede yürütülmesine önem verilmektedir.

Kamunun veteriner aşıları üretim kapasitesinin artırılması amacıyla Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü bünyesinde yeni bir aşı üretim tesisi kurulmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Su Ürünleri

Dünya genelinde su ürünleri üretimi geçmişte daha çok avcılık yoluyla yapılırken üretim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte birim alanda daha fazla üretime imkân sağlayan yetiştiriciliğin üretim içerisindeki payı giderek artmaktadır.

Türkiye'nin bulunduğu coğrafi konum, ülkemizi çevreleyen denizler ve iç su kaynaklarımız, su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği bakımından önemli bir potansiyel sunmaktadır. Sulama ve enerji amacıyla yapılan gölet ve barajlara bağlı olarak su ürünleri yetiştiriciliği yapılabilecek alan artmaktadır.

Su ürünleri sektörü Türkiye'nin gıda arzı, ihracatı ve kıyı ekonomileri açısından giderek daha önemli bir faaliyet alanı haline gelmiştir. 2025 yılında su ürünleri üretimi 1,04 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu üretimin yüzde 60,4'ü yetiştiricilik yoluyla elde edilmiştir. Avcılık ve yetiştiricilik dâhil toplam su ürünleri üretiminin yüzde 21'i iç sularda gerçekleştirilmiştir. Biyolojik ve ekolojik çeşitli faktörlerin etkisiyle avcılık üretimi yıllar itibarıyla dalgalanma gösterirken yetiştiricilik üretiminde istikrarlı bir artış eğilimi

görülmektedir. 2024 yılında 577 bin ton olan su ürünleri yetiştiriciliği yüzde 8,6 artışla 2025 yılında 627 bin tona yükselmiştir. İç sularda alabalık, denizlerde ise çipura, levrek ve özellikle son dönemde Türk somonu yetiştiriciliğinde kaydedilen gelişmeler sayesinde su ürünleri yetiştiriciliği, son yıllarda gerçekleşen üretim artışının itici gücü olmuş ve Türkiye'nin Avrupa'nın önde gelen su ürünleri yetiştiricisi ülkelerinden biri olma konumu güçlendirilmiştir. 2025 yılı itibarıyla 590 bin ton/yıl kapasiteli 567 deniz balıkları yetiştiriciliği tesisi, 335 bin ton/yıl kapasiteli 1.935 iç su balıkları yetiştiriciliği tesisi olmak üzere toplam 925 bin ton/yıl kapasiteli 2.502 su ürünleri yetiştiriciliği tesisi faaliyet göstermektedir.

Yetiştiricilik üretiminin ve işleme teknolojilerinin gelişimi, su ürünleri dış ticaretinin de gelişmesine katkı sağlamıştır. 2024 yılında 882,9 milyon dolar olan balıkçılık ihracat tutarı yüzde 5 artışla 2025 yılında 926,7 milyon dolara yükselmiş, dönem sonunda su ürünlerinin toplam tarımsal ihracattaki payı da yüzde 9,7 olarak gerçekleşmiştir. En önemli ihracat kalemlerini yetiştiricilik yoluyla elde edilen alabalık, çipura ve levrek balıkları ile yakalandıktan sonra kafeslerde büyütülen mavi yüzgeçli orkinos balığı oluşturmaktadır.

Su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir işletilmesi ile yasadışı avcılıkla mücadele edilmesi kapsamında deniz ve iç sulardaki av sahalarında, karaya çıkış noktalarında, nakil güzergahlarında, balık hallerinde, perakende satış noktalarında, işleme tesislerinde ve soğuk hava depolarında çapraz denetimler yapılmaktadır.

Mevcut stokların artırılması amacıyla 2025 yılında 80 milyon yavru balık su kaynaklarına bırakılmıştır. Bunun yanı sıra 2025 yılında 7.500 ton/yıl kapasiteli su ürünleri yetiştiricilik alanı yatırıma açılmıştır. Türk karasularında yayılım gösteren istilacı balık türlerinin mevcut popülasyonlarının ve stoka katılım oranlarının düşürülmesi, sucul biyolojik çeşitliliğin ve stokların korunması, kaynakların sürdürülebilir ve rasyonel kullanımının sağlanmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir. Bununla birlikte sucul biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması amacıyla iç sular ve denizlerde bozulmuş ya da hasar görmüş habitatların rehabilitasyonuna ilişkin çalışmalar yürütülmekte, yapay resif alanları oluşturulmakta ve terkedilmiş av araçları temizlenmektedir.

Tarımsal Üretimin Planlanması Yönetmeliği kapsamında 2026 yılı itibarıyla avcılıkta on iki tür (hamsi, mavi yüzgeçli orkinos, beyaz kum midyesi, deniz patlıcanı, inci kefali, yılan balığı, tıbbi sülük, kalkan, kılıç, albakor, kerevit ve istavrit), yetiştiricilikte ise beş tür (çipura, levrek, midye, Türk somonu, alabalık) olmak üzere toplam 17 tür üretim planlamasına dâhil edilmiştir. Böylece ülkemizdeki su ürünleri üretiminin yüzde 80'i planlı üretim kapsamına alınmıştır.

Su ürünleri sektörünün gelişiminin sürdürülebilirliğini temin etmek üzere avcılık ve yetiştiricilikte üretim faaliyetleri ve yeni türlerin desteklenmesi amacıyla Ar-Ge çalışmalarına, su ürünleri araştırma enstitülerinin altyapılarının güçlendirilmesine, mevcut balıkçı barınaklarının rehabilitasyonuna ve yeni balıkçı barınaklarının inşasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Ormancılık

Ormanlarımız, sürdürülebilir orman yönetimi kriterleriyle birlikte koruma, rehabilitasyon, yeni yutak alanları oluşturma ve karbon depolama kapasitesini artırma yaklaşımı çerçevesinde modern ormancılık tekniklerine uygun olarak yönetilmektedir.

Ormanların iklim değişikliğine karşı dayanıklılığının artırılması, ekosistem hizmetlerinin korunması ve karbon tutma kapasitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu kapsamda ormanların nitelik ve verimliliğinin artırılması, bozuk orman alanlarının rehabilitasyonu, yeni orman alanlarının tesisi ile erozyon, sel ve taşkın risklerinin azaltılmasına yönelik uygulamalara devam edilmektedir. Bu kapsamda 2026 yılında 31,5 bin hektar alanda bozuk orman rehabilitasyonu, 38 bin hektar alanda ağaçlandırma çalışması, 13,6 bin hektar alanda erozyon kontrolü, 17,3 bin hektar alanda sel kontrolü faaliyetinin tamamlanması beklenmektedir.

İklim değişikliğinin ormanlar ve diğer doğal kaynaklar üzerindeki etkilerinin belirginleşmesi kuraklık, orman yangınları, erozyon, sel ve taşkın risklerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Özellikle kuraklık ve düzensiz yağış rejiminin etkisiyle toprak ve su kaynakları üzerindeki baskının artması, arazi tahribatının önlenmesi ve ekosistemlerin iklim değişikliğine karşı direncinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların önemini artırmaktadır. Bu çerçevede çölleşme ve erozyonla mücadele, kuraklık risklerinin izlenmesi, bozulan alanların rehabilitasyonu ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

TABLO II: 10- Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Orman Yangınları

	İspanya		Yunanistan		Türkiye	
	Yangın Sayısı (Adet)	Yanan Alan (Hektar)	Yangın Sayısı (Adet)	Yanan Alan (Hektar)	Yangın Sayısı (Adet)	Yanan Alan (Hektar)
2020	8 068	66 783	1 060	9 300	3 399	20 971
2021	8 780	87 880	1 250	108 418	2 793	139 503
2022	10 507	267 947	962	18 807	2 160	12 799
2023	7 748	89 068	941	136 499	2 579	15 520
2024	6 134	47 711	981	28 288	3 797	27 485
On Yıl Toplamı (1)	93 801	1 015 765	9 014	372 958	27 332	257 622
Bir Yangında Yanan Ortalama Alan (Hektar)		10,83		41,38		9,43

Kaynak: OGM, Avrupa Orman Yangını Bilgi Sistemi (EFFIS)
(1) 2015-2024 dönemini kapsamaktadır.

Türkiye ile benzer iklim özelliklerine sahip İspanya ve Yunanistan'da 2015-2024 yılları arasında yangın vakası başına sırasıyla ortalama 10,83 ve 41,38 hektar orman alanı yanarken Türkiye'de 9,43 hektar orman alanı yanmıştır. Ülkemizde 2025 yılında 3.224 yangında 81.473 hektar ve 2026 yılının ilk dokuz ayında 2.009 orman yangınında 24.451 hektar orman alanı yanmıştır. Ayrıca aynı dönemde orman alanı dışında da 3.697 yangın çıkmış ve bunlara müdahale edilmiştir. Diğer yandan Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından yangın verilerine ilişkin resmî istatistiklerin verildiği 1988 yılından 2025 yılına kadar geçen 38 yılda toplam 634.575 hektar alanın yandığı, söz konusu alanın yüzde 43,6'sının ise son beş yıl içerisinde yandığı görülmektedir.

Ülkemizde son 10 yıllık dönemde çıkan orman yangınlarının adet olarak yaklaşık yüzde 40,6'sı ihmal-kaza (yanan alan olarak yüzde 45,4), yüzde 4,3'ü kasıt (yanan alan olarak yüzde 17,2), yüzde 14'ü doğal nedenler (yanan alan olarak yüzde 1) ve yüzde 41,1'i ise nedeni tespit edilemeyen yangınlardır (yanan alan olarak yüzde 36,4). Son yıllarda anız yangını gibi tarım alanlarından çıkıp orman alanlarına sıçrayan yangınlarda ve sigara izmariti, ateş yakma vb. ihmaller nedeniyle çıkan yangın sayılarında artış görülmektedir.

Orman yangınlarıyla mücadele kapasitesinin artırılması kapsamında ülkemiz kara ve hava araç filosunun güçlendirilmesine, yangınlara müdahale süresinin kısaltılarak zararların en aza indirilmesine, yangınlarda görev alan personelin eğitilmesine yönelik tedbirler alınmaktadır. Bu kapsamda yangınlarla mücadelede kullanılan kara araçlarından arazöz, ilk müdahale ve su ikmal araçları, su tankeri ile diğer iş makinelerinin sayısının artırılmasına ve yangın söndürme uçak ve helikopterlerinin alımına yönelik çalışmalara devam edilecektir. 2026 yılında 119 helikopter, 28 uçak ve 14 insansız hava aracı (İHA) ile yangınlara havadan müdahale edilmiştir. Diğer taraftan orman yangınlarıyla mücadele kapsamında 1.953 arazöz, 2.766 ilk müdahale aracı, 878 iş makinası olmak üzere toplam 5.597 müdahale aracı OGM envanterinde yer almaktadır. İnsan kaynağı olarak yangın işçisi, teknik eleman ve memurdan oluşan yaklaşık 28 bin personel ve 142 bini aşan gönüllü ile orman yangınlarına müdahale edilmektedir.

İklim değişikliğinin orman ekosistemleri üzerindeki etkilerinin azaltılması amacıyla yangın öncesi risk azaltma çalışmalarından yangın sonrası rehabilitasyona kadar bütüncül bir yönetim yaklaşımının geliştirilmesine devam edilmektedir. Bu kapsamda yangına dirençli orman yapılarının oluşturulması, orman-yerleşim ve orman-tarım arayüzlerinde yangın riskinin azaltılması, zarar gören ekosistemlerin rehabilitasyonu ve iklim değişikliğine uyum kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bunun yanı sıra kuraklık, erozyon, sel ve taşkın risklerinin birlikte ele alındığı entegre havza rehabilitasyon uygulamalarına devam edilmektedir.

Ormanların rekreasyon ve ekoturizm hizmetlerinden sürdürülebilir şekilde yararlanılmasına yönelik çalışmalar kapsamında ekoturizm alanı ve rotalarının sayısı 2025 yılı sonu itibarıyla 140'a ulaşmış olup bu sayının 2026 yılı sonunda 160'a çıkarılması öngörülmektedir. Yeni alanların oluşturulmasında doğal ve kültürel değerlerin korunması, taşıma kapasitesinin gözetilmesi, ziyaretçi yönetiminin geliştirilmesi ve faaliyetlerin yöre halkının kırsal kalkınmasına katkı sağlayacak şekilde yürütülmesi önem taşımaktadır. Ayrıca toplumun ormanların rekreasyon hizmetlerinden yararlanmasına imkân sağlayan orman parklarının nitelik ve hizmet standartlarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Arıcılık faaliyetlerinin desteklenmesi, bal ve diğer arı ürünlerinin üretiminin geliştirilmesi ve orman köylülerine alternatif gelir imkânlarının oluşturulması amacıyla 2010 yılından itibaren bal ormanları kurulmakta olup 2026 yılı itibarıyla toplam 101.577 hektar ormanlık alanda 916 bal ormanı kuruluşu gerçekleştirilmiştir. Bal ormanlarının etkinliğinin artırılması amacıyla uygun tür kompozisyonunun geliştirilmesi, mevcut alanların bakımının yapılması ve arıcılık faaliyetleriyle entegrasyonun güçlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

2026 yılında ormancılık sektörünün hukuki ve kurumsal altyapısının geliştirilmesine yönelik önemli mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 13 Ocak 2026 tarihinde Orman Kadastrosu ve 2/B Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanarak orman alanlarının ve orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin geometrik ve hukuki durumlarının belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar güncellenmiştir.

Diğer taraftan iklim değişikliği ile mücadele kapsamında karbon piyasaları, iklim finansmanı mekanizmaları ve karbon yutaklarının artırılmasına yönelik uygulamalar dünya genelinde hızla gelişmektedir. Bu gelişmeler, ormancılık sektörünü yalnızca doğal kaynak yönetimi açısından değil aynı zamanda iklim politikaları, karbon ekonomisi ve yeşil

finansman alanlarında da stratejik bir konuma taşımaktadır. Bu kapsamda iklim değişikliğiyle mücadeleye katkı sağlamak ve ormanların sera gazı tutum kapasitesini artırmak amacıyla, 6831 sayılı Orman Kanununa eklenen Ek Madde 21 ile karbon yutak ormanlarının kurulmasına yönelik hukuki altyapı oluşturulmuştur.

Ayrıca iklim değişikliğinin etkileriyle birlikte sıklığı ve şiddeti artan orman yangınlarına karşı önleme, hazırlık, müdahale ve yangın sonrası iyileştirme kapasitesinin geliştirilmesine yönelik mevzuat altyapısı da yenilenmiştir. Bu kapsamda 5 Eylül 2026 tarihinde Orman Yangınlarıyla Mücadele Çalışmaları Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Yönetmelikle orman yangınlarının önlenmesi ve risklerinin azaltılmasından yangınlara hazırlık ve müdahaleye, kurumlar arası koordinasyondan yangın sonrası rehabilitasyon ve iyileştirme çalışmalarına kadar sürecin bütüncül biçimde yürütülmesine ilişkin esaslar belirlenmiştir.

Tarım Destekleri ve Piyasa Düzenlemeleri

Bitkisel üretimde desteklemeler, tarımsal üretim planlamasıyla uyumlu olarak havza ürün deseni, stratejik ürünler ve su kısıtı dikkate alınarak uygulanmaktadır. Hayvancılıkta verimliliğin ve üretim kalitesinin artırılması, hayvan sağlığının korunması, üretici örgütlülüğünün güçlendirilmesi, küçük işletmelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ile genç ve kadın yetiştiricilerin desteklenmesine yönelik uygulamalar sürdürülmektedir. Su ürünlerinde ise arz-talep ve koruma-kullanma dengesi gözetilerek yetiştiricilik ve avcılık faaliyetlerine yönelik desteklemelere devam edilmektedir.

2026 yılında tarımsal destekleme bütçesinin 167,6 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Destekleme bütçesi 2027 yılında, 2026 yılı başlangıç ödeneğine kıyasla yüzde 40,2 oranında artırılarak 235,0 milyar TL'ye çıkarılmıştır.

TABLO II: 11- Tarımsal Destekleme Bütçesinin Dağılımı

Destekleme Konusu	Destekleme Bütçesi (1) (Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			Artış (Yüzde)		Destekleme Bütçesindeki Payı (Yüzde)		
	2025	2026(2)	2027(3)	2026	2027	2025	2026(2)	2027(3)
Alan Bazlı Tarımsal Destek Ödemeleri	**32 175,3**	-	-	-	-	**20,3**	-	-
Alan Bazlı Ek Ödeme (4)	910,0	-	-	-	-	0,6	-	-
Mazot	19 724,6	-	-	-	-	12,4	-	-
Gübre	8 281,0	-	-	-	-	5,2	-	-
Sertifikalı Tohum ve Fidan Kullanımı	2 358,7	-	-	-	-	1,5	-	-
Fındık	901,0	-	-	-	-	0,6	-	-
Telafi Edici Ödemeler	**2 307,5**	**2 584,0**	**3 242,0**	**12,0**	**25,5**	**1,5**	**1,5**	**1,4**
Bitki Karantina Tazminatı	-	-	-	-	-	-	-	-
Patates Siğili Desteği	28,0	44,0	-	57,1	-	-	-	-
Çay Budama Tazminat ve Masrafları	2 279,5	2 540,0	3 242,0	11,4	27,6	1,4	1,5	1,4
Fark Ödemesi	**41 301,8**	-	-	-	-	**26,0**	-	-
Hububat ve Bakliyat	31 349,2	-	-	-	-	19,8	-	-
Çay	2 614,8	-	-	-	-	1,6	-	-
Arz Açığı Olan Ürünler (5)	7 337,8	-	-	-	-	4,6	-	-
Hayvancılık Destek Ödemeleri	**27 950,5**	**36 615,9**	**52 504,0**	**31,0**	**43,4**	**17,6**	**21,8**	**22,3**
Bitkisel Üretim Destekleri (6)	-	**90 889,8**	**132 730,5**	-	**46,0**	-	**54,2**	**56,5**
Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Destekleme (7)	**10 200,0**	**14 200,0**	**16 000,0**	**39,2**	**12,7**	**6,4**	**8,5**	**6,8**
Tarım Sigortası Destekleme Hizmetleri	**19 200,0**	**23 000,0**	**30 000,0**	**19,8**	**30,4**	**12,1**	**13,7**	**12,8**
Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler (8)	**25 414,9**	**345,0**	**523,5**	**-98,6**	**51,7**	**16,0**	**0,2**	**0,2**
TOPLAM	**158 550,0**	**167 634,7**	**235 000,0**	**5,7**	**40,2**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) 2025 yılında ilgili kurum bütçesi kesin hesap verileridir. (2) Gerçekleşme Tahmini, (3) Program, (4) Organik Tarım, İyi Tarım, Toprak Analizi, Beş Dekar Altındaki Küçük İşletme, Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyonu, Organik Organomineral Gübre desteğini kapsamaktadır. (5) Kütlü pamuk, zeytinyağı, dane zeytin, ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola, aspir ve dane mısıra verilmektedir. (6) İlgili ürünler için Bitkisel Üretim Temel Desteği, Planlı Üretim Desteği ve Üretimi Geliştirme Destekleri ile Lisanslı Depolarda Ürün Depolama Kira Desteği, Patates Siğili Desteği, Biyolojik-Biyoteknik Mücadele Desteğini içermektedir. (7) Bütçe tutarının 2025 yılında 3.000 milyon TL'si, 2026 yılında 5 milyar TL'si ve 2027 yılında 2.500 milyon TL'si Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu IPARD Ulusal Eş Finansman desteği kapsamında hibe karşılığıdır. (8) Sertifikalı tohum üretim, sertifikalı fidan üretim, tarımsal yayım danışmanlık Çiftlik Muhasebe Veri Ağı (ÇMVA), Ar-Ge, lisanslı depoculuk, tarımsal sulama elektrik desteği ve zirai don desteğini kapsamaktadır.

2024 yılında yayımlanan 2025-2027 Yıllarında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler ile Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere İlişkin Cumhurbaşkanı Kararıyla bitkisel üretimde ilk kez üç yıllık ve üretim öncesinde açıklanan destekleme modeli hayata geçirilmiştir. Tarımsal üretim planlaması kapsamında hayvansal üretim ve su ürünleri üretim planlamaları 1 Ocak 2024 tarihinde, bitkisel üretim planlaması ise 1 Eylül 2024 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Planlamalar üç yıllık dönemler halinde hazırlanmakta ve her yıl güncellenmektedir. Bu kapsamda 2027-2029 Bitkisel Üretim Planlaması ile 2026-2028 Hayvansal Üretim ve Su Ürünleri Üretim Planlamaları uygulama sürecindedir.

Yeni destekleme modelinde tüm destek konuları temel destek, planlı üretim desteği ve üretimi geliştirme desteği olmak üzere üç ana başlık altında toplanmış, Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı tüm üreticiler kapsama alınmıştır. Planlı üretim desteği kapsamında stratejik ürünlerde kendine yeterliliğin temin edilmesi amacıyla bu ürünlerin uygun tarım havzalarında Tarımsal Üretimin Planlanması Kurulu tarafından belirlenen üretim planları çerçevesinde yetiştirilmesi teşvik edilmektedir. Su kısıtı olan 11 ilin 52 ilçesinde, su tüketimi az olan bazı ürünlere ilave destek verilerek yer altı su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımının sağlanması hedeflenmektedir. Söz konusu Kararla sertifikalı tohum ve fidan kullanımı ile organik ve iyi tarım uygulamalarını yaygınlaştırmak amacıyla üretimi geliştirme

desteği verilmesi hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra öncelikle arz açığı veya planlama kapsamındaki ürünler başta olmak üzere ilgili üretim yılındaki üretim maliyetleri ile iç ve dış fiyatlar dikkate alınarak çiftçilere, tarım politikaları amaç ve ilkelerine uyumu kolaylaştırmak, üretimde sürdürülebilirliği sağlamak ve gelir kayıplarını telafi edebilmek amacıyla fark ödemesi desteği verilmesi planlanmaktadır.

Bitkisel üretim planlaması kapsamında buğday, arpa, dane mısır, yağlık ayçiçeği, aspir, kanola, soya, kütlü pamuk, nohut, kuru fasulye, mercimek, patates ve kuru soğan olmak üzere 13 ürün ile yem bitkileri ürün grubu planlama kapsamına alınmıştır. Planlama kapsamındaki ürünlerin ülkesel asgari ve azami üretim miktarları belirlenmiş ve ürünlerin havzalara tanımlaması yapılmıştır. Ayrıca tarımsal yer altı su kısıtı bulunan 52 ilçede, su kaynaklarının etkin ve sürdürülebilir kullanımını sağlayacak üretim desenlerinin oluşturulmasına yönelik uygulamalar sürdürülmektedir.

8 Eylül 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2025-2027 Yıllarında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler ile Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararıyla, 2027 yılı için destek katsayı değerleri ve Kararın ekinde yer alan havza ürün deseni listesi güncellenmiştir.

Hayvancılık desteklemeleri kapsamında ise yeni modele geçiş 26 Temmuz 2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2024-2026 Yıllarında Yapılacak Hayvancılık Desteklemelerine İlişkin Cumhurbaşkanı Kararıyla gerçekleşmiştir. Böylece tarımsal desteklerin planlı üretime uygun olarak verilmesi ve destekleme politikasının uzun dönemli bir çerçevede oluşturulmasına yönelik önemli bir adım atılmıştır. Yeni destek modeliyle hayvancılıkta verimin artırılması, hayvan sağlığının korunması, planlı üretim kapsamında belirlenen havzalar bazında üretimin artırılması, üretici örgütlülüğünün güçlendirilmesi, küçük işletmelerin sürdürülebilirliklerinin sağlanması ile genç ve kadın yetiştiricilerin sektörde faaliyet göstermelerinin teşvik edilmesi amacıyla hayvancılık desteklerinin daha etkin uygulanması hedeflenmektedir.

2024 yılında yayımlanan 2024-2026 Yıllarında Yapılacak Hayvancılık Desteklemelerine İlişkin Cumhurbaşkanı Kararı 7 Eylül 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Kararla değiştirilmiştir. Söz konusu değişiklikle embriyo transferi ve cinsiyeti belirli sperma uygulamalarından doğan buzağı/malaklar, genomik test yaptırılan damızlık dişi buzağılar, göçer sevk kontrol noktasında ve hastalıktan ari işletmelerde doğan kuzu/oğlaklar ile mesleki yeterlilik belgeli toplayıcılar aracılığıyla satılan çiğ süt için ilave katsayılar getirilmiştir.

Yeni modelde su ürünleri desteklemeleri su ürünleri yetiştiriciliği ve su ürünleri avcılığı destekleri olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Su ürünleri yetiştiriciliğine verilen destekler dört temel destekleme programı ve dört teknik kriteri dikkate alacak şekilde daha etkin ve sade bir yapıya dönüştürülmüştür. Su ürünleri avcılığı kapsamında ise uzunluğu 12 metrenin altında olan gemilerin sahiplerine verilen destek küçük ölçekli balıkçılık desteği olarak değerlendirmeye alınmış olup boy gruplarına göre verilecek destek tutarları bir önceki yıla göre artırılmıştır. Ayrıca kadın gemi sahiplerine/ortaklarına yüzde 35 daha fazla destekleme ödemesi yapılması öngörülmektedir. Bunun yanında su ürünleri avcılığı desteği kapsamında balon balığı avcılığının desteklenmesine devam edilmektedir.

Kırsal kalkınma destekleri, tarımsal üretim planlaması ve illerin sektörel öncelikleriyle uyumu güçlendirecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. 31 Aralık 2025 tarihli Kırsal Kalkınma Desteklerine İlişkin Karar ile 3 Nisan 2026 tarihli Kırsal Kalkınma Yatırım Programı Çerçevesinde Yapılacak Desteklemeler Hakkında Tebliğ kapsamında aile işletmeleri, kadın

ve genç girişimciler ile tarımsal amaçlı örgütlere öncelik verilmiş, dijitalleşme, yapay zekâ, akıllı tarım, robotik ve otomasyon teknolojilerinin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Yatırımın niteliğine göre hibeye esas proje tutarının yüzde 50-70'i oranında destek sağlanması, program bütçesinin en az yüzde 20'sinin kadın ve genç girişimcilerin, yüzde 30'unun ise aile işletmelerinin yatırımlarına ayrılması öngörülmüştür.

2025 yılında meydana gelen zirai don nedeniyle zarar gören üreticilerin kayıplarının telafisine yönelik destekleme ve tarım sigortası ödemeleri gerçekleştirilmiştir. Devlet destekli tarım sigortası bulunan üreticilere 23,1 milyar TL hasar tazminatı, 2025 Yılında Meydana Gelen Zirai Don Nedeniyle Ürünleri Hasar Gören Çiftçilere Destekleme Ödemesi Yapılmasına İlişkin Cumhurbaşkanı Kararı kapsamında ise 23,86 milyar TL destekleme ödemesi yapılmıştır. Böylece zirai don kapsamında üreticilere sigorta ve destekleme mekanizmaları yoluyla toplamda yaklaşık 47 milyar TL kaynak aktarılmıştır.

Tarım sigortalarında 2026 yılında yapılan düzenlemelerle bitkisel ürünlerde don teminatına ilişkin devlet prim desteği yüzde 70'e çıkarılmıştır. Ayrıca kayısı, şeftali, nektarin, erik, elma, armut, ayva, kiraz ve vişnede kış donu riski genişletilmiş şekilde teminat kapsamına alınmış ve söz konusu ürünlerde belirli verim kayıplarının karşılanmasına yönelik Temel Sigorta Paketi uygulamaya konulmuştur. 3 Ekim 2026 itibarıyla TARSİM kapsamında 2,25 milyon poliçe düzenlenmiş, 23,6 milyar TL devlet prim desteği sağlanmış ve 11,6 milyar TL tazminat ödenmiştir.

Tarımsal desteklemelerde etkinliğin sağlanması için desteklerin havza, ürün ve su kısıtı temelinde farklılaştırılarak bunların idare ve kontrolünün alan bazlı yapılmasına, çeşitli kurumlar tarafından uygulanan farklı destek programları arasında tamamlayıcılığın sağlanmasına, üretici veya işletmelerin gelir seviyelerinin desteklerde dikkate alınmasına öncelik verilmektedir.

Gıda

Bölgesel çatışmalar ve jeopolitik gerilimler, enerji ve tarımsal girdi fiyatlarındaki dalgalanmalar, küresel talepteki artış, iklim değişikliğinin olumsuz etkileri ile ulusal ve uluslararası gıda tedarik zincirlerinde yaşanan aksaklıklar, dünya tarım ve gıda ürünleri fiyatları üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturmaktadır. Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) Gıda Fiyat Endeksi, Ağustos 2026'da bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 2,5 artarken tarihi zirvesine ulaştığı Mart 2022 seviyesinin yüzde 16,8 altında gerçekleşmiştir.

Gıda tedarik zincirindeki bozulmalar, iklim değişikliği, doğal afetler, salgın hastalıklar, korumacı politikaların yaygınlaşması ve başta gübre olmak üzere tarımsal girdilere erişimde yaşanan aksaklıklar, üretim ve ihracat açısından önemli sorunlar olarak görülmektedir. Gıda güvenliği ve güvenilirliği perspektifinde sürdürülebilir üretime ve erişilebilir gıdaya yönelik politikalar izlenmeye devam edilmektedir. Birincil üretimden tüketime kadar gıda zincirinin her aşamasında gıda kayıplarını ve israfını azaltmak, gıda üretim ve ambalaj teknolojilerini geliştirmek ve gıda işleme süreçlerini iyileştirmek önem taşımaktadır. Gıda güvenliğinin en önemli unsurlarından biri olan hayvan hastalıklarıyla mücadele kapsamında aşılamaya önem verilmektedir. Bitkisel üretimde ilaç kullanımının azaltılması amacıyla bütüncül mücadele yöntemlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kapsamında yürütülen denetimlere ek olarak gıda işletmelerinin teknik ve hijyenik gerekliliklere uygunluğunu doğrulamak amacıyla 81 ilde eş zamanlı sektörel gıda denetim programları

uygulanmaktadır. 2025 yılında Türkiye genelinde toplam 1,4 milyon resmî gıda kontrolü gerçekleştirilmiş ve kuralları ihlal eden işletmelere 33,7 bin adet cezai işlem uygulanmıştır. Ayrıca gıda taklit ve tağşişiyle mücadele amacıyla gıda kontrol laboratuvar altyapılarının güçlendirilmesine ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

b) Amaç

Üretimin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını bütüncül olarak ele alan, teknoloji kullanım düzeyi ve verimliliği yüksek, örgütlü, rekabetçi, arz-talep dengesi çerçevesinde planlı üretim yapılan, doğal kaynakları etkin ve sürdürülebilir kullanan, toplumun yeterli ve dengeli beslenmesini sağlayan bir tarım sektörünün oluşturulması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Tarım istatistikleri uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilecek, tarım bilgi sistemleri tarımsal üretimin tüm süreçlerinin sağlıklı şekilde kayıt altına alınması ve izlenmesini temin edecek şekilde etkin işler hale getirilecektir. (Kalkınma Planı p.488)		
Tedbir 488.3. Tarım istatistiklerinin derlenmesi, işlenmesi, analizi ve kontrolünün etkin bir şekilde yapılması amacıyla düzenlemeler yapılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı	1. 2025 yılında gerçekleştirilen Genel Tarım Sayımı'nda elde edilen veriler kullanılarak tüm tarım işletmelerinin kayıt altına alındığı, kayıtların mekânsal verilerle entegre bir şekilde gerçek zamanlı olarak güncelleneceği Tarımsal İşletme Kayıt Sistemi oluşturulacaktır.
Tedbir 488.4. Kayıt ve bilgi sistemleri erken uyarı, piyasa kontrolleri, üretim planlaması ve stok yönetimini sağlayacak şekilde bütüncül bir yaklaşımla tasarlanacak, yazılım ve donanım altyapısı iyileştirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Tarım bilgi sistemlerinin iyileştirilmesi amacıyla veri merkezi kurulumu tamamlanacak ve yazılımların güncellenmesine yönelik çalışmalara hız verilecektir.
Dijitalleşme, yapay zekâ ve veriye dayalı iş modelleriyle akıllı tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.489)		
Tedbir 489.1. Tarım işletmeleri ve üretici örgütlerinin akıllı tarım uygulamaları konusundaki beşeri ve teknik altyapılarının geliştirilmesi desteklenecektir	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Birinci derece tarımsal örgüt belgesine sahip 14 tarımsal üretici örgütü bünyesinde ortak makine parkı kurulmasına destek sağlanacaktır.
Tedbir 489.2. Akıllı tarım uygulamalarına yönelik yazılım ve ekipmanın yerli üretimi desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Yerli imkânlarla geliştirilen Güvenli Elektronik Küpe ve İzleme Sistemi uygulamaya konulacaktır.
Tarım arazilerinin korunması, sürdürülebilir kullanımı ve etkin yönetimi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.490)		
Tedbir 490.1. Tarımsal arazi kullanım planlarının hazırlanması tamamlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. 15 ilde 3,5 milyon hektar tarım arazisinin detaylı toprak etütleri ve haritalandırılması çalışmalarına devam edilecektir.
Tedbir 490.5. Arazi toplulaştırma çalışmalarına sulama yatırımlarıyla entegre bir şekilde devam edilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. 180 bin hektar alanda arazi toplulaştırma çalışmaları başlatılacaktır. 2. 603 bin hektar alanda tescil işlemleri tamamlanacaktır.

Bitkisel üretimde planlı üretime geçilecek, nitelikli genetik materyal kullanılarak verimin yükseltilmesi ve başta nüfusu yüksek büyükşehirlerde olmak üzere örtü altı yetiştiriciliğinin geliştirilmesi yoluyla üretim artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.491)		
Tedbir 491.4. Örtü altı yetiştiriciliğine yönelik mevcut seraların modernize edilmesine ve modern seraların kurulmasına yatırım ve işletme finansman desteği sağlanacak, jeotermal sera organize tarım bölgesi sayısı artırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Enerji ihtiyacı jeotermal kaynakla karşılanan 5 sera organize tarım bölgesinin altyapısı tamamlanarak yatırımcıların hizmetine sunulacaktır.
Hayvansal üretimde verim ve kalite yükseltilecek, en önemli hayvansal üretim girdisi olan yem maliyetlerinin azaltılmasına yönelik mera ıslah çalışmalarına hız verilecek, ürün ve pazar çeşitliliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.492)		
Tedbir 492.3. Mera ıslah çalışmaları otlatmaya yardımcı yapıların da kurulmasını içerecek şekilde bütüncül bir yaklaşımla sürdürülecek, yönetim (amenajman) planlarının etkin uygulanması sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. 200 bin hektar çayır mera alanında ıslah ve amenajman projesi uygulanacaktır.
Su ürünleri üretiminde sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla denetimler etkinleştirilecek, yetiştiricilik üretiminde doğal kaynaklar ve biyoçeşitlilik korunarak yapılacak yeni yatırımlar ile üretim ve ihracat artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.493)		
Tedbir 493.1. Su ürünleri kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve yasadışı avcılığın önlenmesi ile istilacı ve yabancı türlerin yayılımının önlenmesine yönelik kontrol, denetim ve izleme faaliyetleri etkin şekilde yürütülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı	1. Denizlerde ve iç su kaynaklarında 55 milyon yavru balık ile balıklandırma yapılacaktır. 2. Yasadışı su ürünleri avcılığının önlenmesine yönelik 158 bin denetim yapılacaktır. 3. Su kaynaklarından 200 bin m^2 terkedilmiş av aracı temizlenecektir.
Tedbir 493.3. Küçük ölçekli balıkçılık işletmeleri, ekonomik sürdürülebilirliklerinin sağlanması ve çevreye olan olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Küçük ölçekli 15 bin balıkçılık işletmesi desteklenecektir.
Tedbir 493.4. Yeni su ürünleri yetiştiricilik bölgeleri planlanacak, yetiştiricilik tesislerinin kapasite kullanım oranları ve üretim verimliliği yükseltilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı	1. 25.000 ton/yıl kapasiteli yeni su ürünleri yetiştiricilik alanı üretime açılacaktır.
Gıda güvenilirliğini teminen altyapının iyileştirilmesine yönelik yatırımlar sürdürülecek, gıda denetimi, bitki ve hayvan hastalık ve zararlılarıyla mücadele hizmetleri etkinleştirilecektir. (Kalkınma Planı p.494)		
Tedbir 494.6. Gıda kontrol hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla yapılacak ihtiyaç analizi kapsamında laboratuvar altyapısı güçlendirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. İhtiyaç analizleri kapsamında gıda kontrol laboratuvar altyapısının güçlendirilmesine yönelik çalışmalara devam edilecektir.

Çevrenin korunması ve iklim değişikliği ile mücadele kapsamında tarım sektöründe sera gazı salımının azaltılması için çevre dostu tarımsal uygulamalar desteklenerek yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.497)		
Tedbir 497.6. Hayvancılık kaynaklı metan emisyonlarının azaltılması amacıyla hayvan ıslah çalışmalarının yanında metan üretimini baskılayıcı alternatif yem kaynaklarının tespiti ve yem rasyonlarına uygun katkı maddelerinin ilavesi konularında Ar-Ge çalışmaları yapılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Hayvancılık kaynaklı metan emisyonlarının azaltılması amacıyla yem ve hayvan besleme konusunda bir Ar-Ge projesi tamamlanacaktır.
Tarımsal araştırmalar ile eğitim ve yayım çalışmalarında kurumlar arası koordinasyon sağlanarak etkinlik artırılacak, tarımsal Ar-Ge ve yayımın bağı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.498)		
Tedbir 498.1. Tarımsal araştırma projelerinin seçilmesi ve sonuçlandırılmasında mevcut kurulların üye sayıları ilgili kesimlerin yeterli sayıda ve dengeli temsilini temin edecek şekilde genişletilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Tarımsal araştırma projeleri seçim kurullarında ilgili kurumların dengeli temsilinin sağlanması amacıyla Tarımsal Araştırma Yönetimi Yönergesi hazırlanarak uygulamaya konulacaktır.
Çiftçilerin risklerden korunması ve gelirlerinin garanti altına alınmasına yönelik uygulamaların kapsamı genişletilerek etkinleştirilecektir. (Kalkınma Planı p.499)		
Tedbir 499.1. Tarım sigortacılığında ürün ve risk bazında kapsamın genişletilmesine devam edilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Üretici talepleri, Ar-Ge çalışmaları ve aktüeryal hesaplar sonucunda belirlenen riskler ve ürünler tarım sigortaları teminatına dâhil edilecek, farklı sigorta ürünleri uygulamaya konulacaktır.
Tedbir 499.2. Gelir koruma sigortası ülke genelinde yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Gelir koruma sigortası kapsamına tritikale dâhil edilecektir.
SKA'lar, BM Küresel Orman Hedefleri ve Rio Sözleşmeleri dâhil ilgili uluslararası sözleşmeler ve ulusal taahhütlerimiz dikkate alınarak ormanlarımız sürdürülebilir orman yönetimi kriter ve göstergelerine uygun şekilde yönetilecek ve orman alanları artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.500)		
Tedbir 500.1. İklim değişikliğine dayanıklı ormanlar kurulacak ve ormanların yutak alan fonksiyonlarını artıracak şekilde yönetim planları geliştirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yangına hassas orman alanlarında orman içi ve yol kenarı örtü altı temizliğinin orman köylüsü ve özel sektör işbirliği ile yapılmasına yönelik planlama yapılacaktır. 2. Orman ekosistemlerinin üretim kapasitesinin artırılması amacıyla restorasyon ve rehabilitasyon çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 500.2. Ormanların afetler, kuraklık ve çölleşmeyle mücadele edilmesi, biyoçeşitliliğin ve su kaynaklarının korunması, ekosistem hizmetlerinin geliştirilmesi ve arazi tahribatının dengelenmesi konuları ile sağlık, gıda, turizm ve enerji sektörlerine katkısı artırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1 Ulusal arazi örtüsü haritası yıllık olarak üretilecek ve arazi üstünde meydana gelen değişimler raporlanacaktır. 2. Odun dışı orman ürünlerinin sürdürülebilir üretimi ve katma değerinin artırılması yoluyla ormanların gıda, sağlık ve kırsal kalkınmaya katkısının geliştirilmesine yönelik faydalanma ve eylem planları hazırlanacaktır.

Tedbir 500.3. Toprağın korunması ve erozyonla mücadele için yukarı havzalarda heyelan, sel ve çığ kontrol projeleri yürütülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Sel, çığ ve heyelan kontrolü alanında yedi adet etüt projesi yapılacaktır. 2. İklim projeksiyonlarına dayalı su erozyonu ve sediment verimi analizlerine yönelik veri altyapısı ve metodolojinin geliştirilmesi çalışmaları yürütülecektir. 3. Toprak kaybının azaltılmasına yönelik 40 bin hektar alanda erozyonla mücadele ve yukarı havza sel ve çığ kontrolü çalışması yapılacaktır.
Tedbir 500.6. Ülkemiz firmalarının ormancılık sektöründe uluslararası alanda faaliyet göstermesi desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Afrika ve Balkan ülkeleri ile Türk devletleri başta olmak üzere ilgili ülkelerle ormancılık işbirliği çalışmaları geliştirilecektir.
Tedbir 500.7. Ormancılık istatistiklerinin uluslararası standartlara uyumu sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Türkiye İstatistik Kurumu	1. Resmi İstatistik Programı kapsamında yer alan ormancılık istatistiklerinin veri toplama, analiz ve raporlama altyapısı uluslararası standartlara uygun şekilde geliştirilecektir.
Orman kaynaklı ürün ve hizmetler sürdürülebilir orman yönetimi ilkeleri çerçevesinde ihracat odaklı çeşitlendirilecek, sektörün ekonomideki payı artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.501)		
Tedbir 501.1. Orman varlığının yoğun olduğu bölgelerde orman ürünleri ihtisas OSB'leri kurulacak, sektörde kümelenme sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Orman ürünleri sanayisinin üretim, kapasite kullanımı, ham madde tüketimi, dış ticaret ve katma değer göstergelerinin düzenli olarak izlenmesine yönelik sektörel izleme ve raporlama sistemi geliştirilecektir.
Tedbir 501.3. Konut ve iş yerlerinde ahşap kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Mimar, mühendis ve müteahhitlere yönelik Ahşap Yapı Teknolojileri Eğitim Programları düzenlenecektir. 2. Ahşabın çevre dostu, sağlıklı ve estetik yönlerini vurgulayan ulusal iletişim çalışmaları yürütülecektir. 3. Türkiye Deprem Yönetmeliğinde ahşap yapılar ile ilgili revize çalışmalar yapılacaktır. 4. Yapısal ahşap üreticilerinin ürün kalitesi, standardizasyon ve belgelendirme kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir. 5. Konut ve iş yerlerinde ahşap ve hibrit ahşap yapı sistemlerinin kullanımını kolaylaştıracak tip proje ve teknik uygulama rehberleri hazırlanacaktır. 6. Yapraklı iki ağaç türünün yapısal ahşap olarak kullanımına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Tedbir 501.4. Genetiği iyileştirilmiş ve hızlı gelişen türler kullanılarak özel sektör tarafından yapılan endüstriyel ağaçlandırma uygulamaları desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. 4 bin 500 hektar alanda endüstriyel ağaçlandırma, 30 bin hektar alanda bakım çalışması yapılacaktır. 2. Endüstriyel ağaçlandırma yatırımlarının ekonomik uygulanabilirliğinin artırılması amacıyla tür, yetişme ortamı, idare süresi, verimlilik ve ham madde talebini dikkate alan üretim modelleri geliştirilecektir. 3. Özel sektör tarafından tesis edilecek endüstriyel ağaçlandırmalara yönelik teknik danışmanlık, eğitim ve demonstrasyon çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 501.5. Toplumsal refahın artırılması ve orman köylerinden göçün önlenmesi amacıyla orman köylüleri yerinde istihdam edilecek ve kalkındırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1. Orman köylülerinin faaliyetleri yerinde desteklenerek 39.600 adam/ay istihdam sağlanacaktır.
Tedbir 501.6. Orman ürünlerinde başta girdi maliyetlerine yönelik olmak üzere gerekli düzenlemeler yapılarak fiyat istikrarı sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Odun ham maddesi fiyatlarının oluşumunda üretim, kesme, sürütme, taşıma ve depolama maliyetlerinin etkileri analiz edilerek maliyet etkin üretim ve satış modelleri geliştirilecektir. 2. Odun ham maddesinde arz, talep, stok, satış miktarı ve fiyat gelişmelerinin düzenli olarak izlenmesine yönelik piyasa izleme ve raporlama sistemi geliştirilecektir.
Tedbir 501.7. Orman ürünlerinin daha fazla istihdam ve katma değer sağlayan sektörlerde kullanımı artırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Yerli odun ham maddesinin CLT, glulam ve benzeri mühendislik ürünü ahşap yapı malzemelerinde kullanımının geliştirilmesine yönelik ham madde uygunluğu, üretim kapasitesi ve yatırım ihtiyacı analiz edilecektir. 2. Odun dışı orman ürünlerinin işlenmiş ve katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesine yönelik üretim ve değer zincirleri geliştirilecektir.
Tedbir 501.8. Orman ekosistem hizmetlerine erişim kolaylaştırılarak çevreye duyarlı bir yaklaşımla ekolojik turizm alanları artırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı	1. 20 ekoturizm alanı oluşturularak hizmete alınacaktır. 2. Orman ekosistem hizmetlerine toplumun erişiminin artırılması amacıyla kentlere yakın orman alanlarında doğa temelli rekreasyon ve ekoturizm imkânları geliştirilecektir.

Orman yangınlarını önleyici tedbirler artırılacak, yangınlara müdahale kapasitesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.502)		
Tedbir 502.1. Orman yangınları ile etkin mücadele, biyoçeşitliliğin geliştirilmesi ve karbon depolamanın sağlanması için başta genç meşcereler olmak üzere tüm bakım müdahalelerine öncelik verilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Yangına hassas orman alanlarında yanıcı madde yükünün azaltılması ve meşcerelerin yangına karşı dirençliliğinin artırılmasına yönelik silvikültürel bakım tedbirlerinin güçlendirilmesi ve karbon odaklı bakım tedbirlerinin geliştirilmesi çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 502.2. Yangınlarla mücadele kapasitesini artırmak amacıyla yerli imkânlarla üretilecek yangın söndürme helikopterleri kullanılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. TUSAŞ tarafından geliştirilen Yangın Söndürme Helikopteri Projesi'nde ilk prototip test uçuşları gerçekleştirilecek ve sistem entegrasyonu yapılacaktır.
Tedbir 502.3. Orman alanları ile yerleşim yerleri ve tarım alanları arasında yangına dirençli türler kullanılarak tampon bölgeler oluşturulacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. 20 bin hektar alanda Yangına Dirençli Orman Tesisi (YARDOP) çalışması yapılacak ve yangına hassas orman alanı çevresinde yer alan arazilerde üretim sezonu sonunda yangın önleme şeritlerinin oluşturulmasına yönelik faaliyet yürütülecektir.
Sulama alanlarının genişletilmesine yönelik yatırımlar önceliklendirilecek ve finansman imkânları yeni modellerle artırılacaktır (Kalkınma Planı p.503)		
Tedbir 503.1. Kamu sulama yatırımları, mevcut proje stokunun sürdürülebilirliği, ilerleme yüzdesi, depolama tesisi durumu, cazibeli sulama sistemine sahip olması, emsal sulama oranları yüksekliği, ekonomiye en kısa sürede kazandırılabilme imkânı ve diğer projeler ile eş zamanlı yürütülme gerekliliği kriterleri dikkate alınarak önceliklendirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), DSİ	1. Öncelik seti çerçevesinde 61 bin hektar alan sulamaya açılacaktır.
Tedbir 503.2. Sulama yatırımlarının finansmanında özel sektör katılımını teşvik eden yeni iç ve dış finansman modelleri geliştirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), DSİ	1. Sulama yatırımlarının finasmanında alternatif modellere yönelik karşılaştırmalı analiz çalışmaları yapılacaktır.
Mevcut sulama sistemlerinin rehabilitasyonuna devam edilecek, suyun kalite ve miktar olarak korunması ve etkin kullanımının sağlanmasına yönelik uygulamalara öncelik verilecektir. (Kalkınma Planı p.504)		
Tedbir 504.1. Sulama sistemlerinin rehabilitasyonu ve modernizasyonuna yönelik yatırımlarda sulama oranı, sulanmama sebepleri, projeli durumda öngörülen zirai gelir artışı ve rantabilite katsayısı kriterleri dikkate alınacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), DSİ	1. 16 bin hektar alanda mevcut açık kanal sulama şebekelerinin kapalı borulu sisteme dönüştürülmesi çalışmaları tamamlanacaktır.

Tedbir 504.2. Tarımda suyun verimli kullanılmasına yönelik su tasarrufu sağlayan yağmurlama ve damla sulama gibi modern sulama sistemleri yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. 30 bin hektar alanda yağmurlama ve damla sulama gibi tarla içi modern sulama sistemlerinin kurulumuna yönelik hibe desteği verilecektir.
Tedbir 504.3. Suyun kullanım miktarını esas alan yöntemlere göre fiyatlandırılması sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. 100 tesise elektronik ölçüm sistemi takılacaktır.
Tedbir 504.4. Tarımsal kaynaklı su kirliliğini önlemeye yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Çiftçilerin hayvansal gübre yönetimi konusunda bilinç düzeylerinin artırılması amacıyla belirlenen pilot illerde örnek altyapı kurulumu ve ekipman teminine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
Tedbir 504.5. Tarımsal sulamada alternatif su kaynakları kullanımının artırılması için yağmur sularının hasadı, arıtılmış atık suların sulama suyu kalitesine getirilmesi ve deniz suyunun tuzdan arındırılarak sulamada kullanımına yönelik Ar-Ge faaliyetleri yürütülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Ulusal Su Kurulu ve alt kurul çalışmaları çerçevesinde alternatif su kaynaklarının değerlendirilmesi ve deniz suyunun arıtılarak kullanımına yönelik mevzuat hazırlıkları yürütülecektir. 2. Tarımsal sulamada alternatif su kaynaklarının kullanılmasına yönelik Ar-Ge faaliyetleri yürütülecektir.
Sulama yönetiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.505)		
Tedbir 505.1. Uzaktan algılama teknolojisi ile coğrafi bilgi sistemi tabanlı tekniklerin sulama programlarının oluşturulmasında kullanımına yönelik Ar-Ge faaliyetleri yürütülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Dijital Sulama Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi Projesi (DİSU) tamamlanacaktır.
Tedbir 505.2. Sulama suyunun verimli kullanılması amacıyla işletmedeki mevcut sulama tesislerinde otomasyon ve karar destek sistemleri faaliyete geçirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Su kullanıcı teşkilatlarının faaliyetlerinde etkinliğin ve verimliliğin artırılması amacıyla sulama yönetiminde karar destek sistemlerinin kullanımı ve uygulamayı destekleyici mevzuat çalışmaları sürdürülecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Arazi Toplulaştırma Faaliyet Alanı (Kümülatif) (3)	Milyon Hektar	9,6	9,9	10,3
Tescil İşlemleri Tamamlanan Arazi Toplulaştırma Alanı (Kümülatif) (4) (5)	Milyon Hektar	7,8	8,2	8,8
Merkezi Yönetim Bütçesinden Yapılan Toplam Tarımsal Desteklerin Tarımsal Katma Değere Oranı (6)	Yüzde	18,6	22,0	29,1
Yağlı Tohum Üretimi	Milyon Ton	3,63	3,66	4,80
Hububat Ekiliş Alanı	Milyon Hektar	11,6	11,5	11,6
Sığır Varlığı İçinde Kültür Irkı Oranı	Yüzde	48,8	49,0	49,5
Mera Islah ve Amenajman Alanı (Bin Hektar, Kümülatif)	Bin Hektar	2 460	2 600	2 800
Büyükbaş Hayvan Sayısı	Milyon Baş	17,7	17,9	18,2
Küçükbaş Hayvan Sayısı	Milyon Baş	57,9	60,0	61,5
Orman Alanlarının Ülke Yüzölçümüne Oranı	Yüzde	30,00	30,25	30,30
Endüstriyel Ağaçlandırma (Yıllık)	Bin Hektar	6,2	6,0	7,0
Ekoturizm Alan Sayısı (Kümülatif)	Adet	140	160	180
Sulamaya Açılan Brüt Tarımsal Alan (Kümülatif)	Milyon Hektar	7,28	7,34	7,40
Sulama Oranı (5)	Yüzde	68	71	72
Yenilemesi Yapılan Brüt Sulama Alanı (Kümülatif)	Bin Hektar	92,1	101,1	117,1

(1) Gerçekleşme Tahmini, (2) Program, (3) Tarım ve Orman Bakanlığı faaliyetleri esas alınmıştır. (4) DSİ tarafından inşa edilen alanları kapsamaktadır. (5) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi Programının performans göstergelerinden biridir. (6) Merkezi yönetim bütçesinde yer alan tarımsal yatırım ödenekleri ve KİT'lere yapılan transferler dâhil edilmiştir.

2.2.2.2. Enerji

a) Mevcut Durum

Ekonomik büyüme, nüfus artışı, iklim değişikliği ve dijitalleşmeye bağlı olarak artan enerji talebinin yanı sıra, son dönemde enerji kaynakları ile kritik enerji güzergâhları üzerinde yoğunlaşan jeopolitik gerilimler ve küresel rekabet, enerji arz güvenliğini ülkelerin ekonomik ve stratejik güvenliğinin temel unsurlarından biri hâline getirmiştir. Özellikle son yıllarda yakın coğrafyamızda yaşanan gerilimlerin enerji üretimi ve taşıma altyapıları ile uluslararası petrol ve doğal gaz ticaretini etkilemesi, küresel enerji piyasalarının jeopolitik gelişmelere karşı kırılganlığını bir kez daha ortaya koymuştur. Bu gelişmeler, enerji kaynaklarının, tedarikçilerinin ve güzergâhlarının çeşitlendirilmesi, yerli kaynakların daha etkin kullanılması ve enerjide dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik politikaların önemini artırmıştır. Bu çerçevede, enerji arz güvenliğinin sürdürülebilir biçimde sağlanması ile yeşil dönüşüm hedeflerinin birlikte ele alınması, yenilenebilir ve nükleer enerji üretim kapasitesinin artırılması, enerji verimliliğinin geliştirilmesi, enerji depolama ve şebeke altyapılarının güçlendirilmesi öncelikli politika alanları hâline gelmiştir. Türkiye'nin enerji sektörü politikaları da küresel eğilimler ve ülkemizin öncelikleri doğrultusunda belirlenmekte olup bu politikalarda enerji arz güvenliğinin artırılması, dışa bağımlılığın azaltılması ve net sıfır emisyon hedefi önceliklendirilmektedir.

Enerji arz güvenliğinin artırılması ve net sıfır emisyon hedeflerine ulaşılması kapsamında teknolojik gelişmelerin de etkisiyle son yıllarda temiz enerji yatırımlarının, enerji sektöründe yapılan toplam yatırımların yaklaşık üçte ikisine karşılık geldiği görülmektedir. Temiz enerji yatırımlarının büyük çoğunluğunu yenilenebilir enerji, düşük emisyonlu yakıt üretimi, nükleer enerji, enerji verimliliği ile şebeke ve depolama yatırımları oluşturmakta olup söz konusu yatırımların 2026 yılında 2,2 trilyon dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir.

2019 yılından bu yana yapay zekâ ve veri merkezleri, elektrikli araçlar, iklimlendirme ve sanayi elektrifikasyonun da etkisiyle küresel elektrik talebi toplam enerji talebinin artış hızından iki kat fazla artış göstermiş olup elektrik çağına doğru hızlı bir ilerleme kaydedilmektedir. Bu kapsamda 2026 yılında küresel enerji yatırımlarının yaklaşık yüzde 60'ının elektrik sektöründe gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu sektöre yönelik yatırımların şebeke ve depolama sistemlerine yöneldiği görülmekte olup 2026 yılında şebekeye yönelik küresel yatırımların bir önceki seneye göre yaklaşık yüzde 20 seviyesinde artacağı tahmin edilmektedir.

2023 yılında yaklaşık 15,2 milyar ton eşdeğer petrol (TEP) olan küresel birincil enerji talebi 2024 yılında yüzde 2,3 artarak yaklaşık 15,5 milyar TEP'e ulaşmıştır. Bu talebin yüzde 30'u petrolden, yüzde 27,6'sı kömürden, yüzde 22,9'u doğal gazdan, yüzde 4,7'si nükleerden, yüzde 14,8'i ise yenilenebilir ve diğer kaynaklardan karşılanmıştır. Türkiye'nin 2024 yılında birincil enerji talebi 165,2 milyon TEP olarak gerçekleşmiş olup birincil enerji kaynaklarında petrolün payı yüzde 29,2, doğal gazın payı yüzde 26,6, kömürün payı yüzde 25,6, yenilenebilir ve diğer kaynakların payı yüzde 18,6 olmuştur. Birincil enerji kaynaklarında ithalat yüzde 67 seviyesindedir. Ekonomiye kazandırılmasına devam edilen linyit, petrol, doğal gaz rezervleri ile yenilenebilir enerji kapasitesi, elektrifikasyon ve düşük emisyonlu yakıt kullanımının artırılmasıyla birlikte ülkemizin enerjide dışa bağımlılığının kademeli olarak azaltılması hedeflenmektedir.

2000-2025 yılları arasında yıllık ortalama elektrik enerjisi talep artışı dünyada yüzde 3 iken ülkemizde bu oran büyüyen ekonomisine paralel olarak yüzde 4,3 olarak gerçekleşmiştir. Hızla artan enerji ihtiyacı göz önüne alındığında arz güvenliği tehlikeye atılmadan yerli enerji kaynaklarının kullanımının ve enerji verimliliğinin artırılması ile nükleer dâhil yeni teknolojilerin üretim portföyüne dâhil edilmesi öncelik arz etmektedir.

Dünyada toplam elektrik üretiminde doğal gazın payı 2001 yılında yüzde 18 iken 2024 yılında yüzde 22 seviyesine çıkmıştır. Ülkemizde büyük ölçüde hidrolik kaynaklı elektrik üretimindeki dalgalanmalara bağlı olarak değişen doğal gazın elektrik üretimindeki payı 2000'li yıllarda ortalama yüzde 45 düzeyinde seyrederken bu oran 2024 yılında yüzde 19, 2025 yılında ise yüzde 22,3 olarak gerçekleşmiştir. Diğer yandan 2024 yılında 53,2 milyar m^3 olan doğal gaz tüketimi, 2025 yılında yüzde 11 artarak 59 milyar m^3 olarak gerçekleşmiştir. 2025 yılında tüketilen doğal gazın yüzde 27,6'sı elektrik üretiminde, yüzde 23,4'ü sanayide ve yüzde 49'u bina ve diğer alanlarda ağırlıklı olarak ısınma amaçlı kullanılmıştır.

Sakarya Doğal Gaz Sahasına yönelik yatırımlarla üretimin artarak devam etmesi ve denizlerimizde bulunması muhtemel yeni rezervlerin ekonomiye kazandırılmasıyla birlikte enerjide dışa bağımlılığın, cari işlemler ile dış ticaret açıklarının ve enerji maliyetlerinin azalması beklenmektedir.

Arz güvenliğinin geliştirilmesi ve mevsimsel talep dalgalanmaları doğal gaz depolama kapasitesinin artırılmasını ve kaynak çeşitliliğini zorunlu kılmıştır. AB ülkelerinin doğal gaz depolama kapasitelerinin yıllık tüketimi karşılama oranı yaklaşık ortalama yüzde 25-30

düzeyindeyken, ülkemizde bu oran yaklaşık yüzde 11 seviyesindedir. Hâlihazırda işletmede olan 4,6 milyar m^3 depolama ve 75 milyon m^3/gün geri üretim kapasiteli Kuzey Marmara Doğal Gaz Yer Altı Depolama Tesisi ile 2,2 milyar m^3 depolama ve 80 milyon m^3/gün geri üretim kapasiteli Tuz Gölü Doğal Gaz Yer Altı Depolama Tesisiyle ülkemizin yer altı doğal gaz depolama kapasitesi 6,8 milyar m^3'e ulaşmıştır. Tuz Gölü Doğal Gaz Yer Altı Depolama Projesi kapsamında genişletme çalışmalarına devam edilmektedir. Ayrıca kaynak çeşitliliğinin artırılması amacıyla son yıllarda çeşitli ülkelerle farklı süre ve miktara sahip sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) anlaşmaları yapılmıştır.

TABLO II: 12- Elektrik Kurulu Gücü, Üretimi, Tüketimi ve Dış Ticareti

	Birim	2010	2015	2020	2025	2026 (1)	2027 (2)
KURULU GÜÇ	**MW**	**49 524**	**73 147**	**95 891**	**123 303**	**131 112**	**140 047**
TERMİK	**MW**	**32 182**	**41 541**	**46 309**	**46 168**	**48 253**	**49 488**
Yerli Kömür	MW	9 161	10 085	11 336	11 550	11 565	11 600
İthal Kömür	MW	3 281	6 064	8 987	10 456	10 456	10 456
Doğal Gaz	MW	18 213	24 945	25 675	23 931	24 800	24 800
Nükleer	MW	0	0	0	0	1 200	2 400
Diğer (3)	MW	1 526	446	312	231	232	232
YENİLENEBİLİR	**MW**	**17 342**	**31 606**	**49 582**	**77 135**	**82 859**	**90 559**
Hidrolik	MW	15 831	25 868	30 984	32 299	32 394	32 544
Rüzgâr	MW	1 320	4 503	8 832	14 792	16 010	18 010
Güneş	MW	0	249	6 667	25 927	30 205	35 705
Diğer (4)	MW	191	986	3 098	4 117	4 250	4 300
ÜRETİM	**GWh**	**211 208**	**261 783**	**306 703**	**366 920**	**380 400**	**395 495**
TERMİK	**GWh**	**155 370**	**177 608**	**177 066**	**204 329**	**180 173**	**189 756**
Yerli Kömür	GWh	40 515	36 180	43 306	45 373	50 622	50 731
İthal Kömür	GWh	14 532	39 986	62 506	76 633	72 360	72 361
Doğal Gaz	GWh	98 144	99 219	70 931	81 910	56 642	63 002
Nükleer	GWh	0	0	0	0	42	3 154
Diğer (3)	GWh	2 180	2 224	323	413	508	508
YENİLENEBİLİR	**GWh**	**55 838**	**84 175**	**129 637**	**162 591**	**200 227**	**205 739**
Hidrolik	GWh	51 795	67 146	78 094	57 441	85 000	76 796
Rüzgâr	GWh	2 916	11 652	24 828	39 765	46 517	50 663
Güneş	GWh	0	194	10 950	43 520	47 244	56 294
Diğer (4)	GWh	1 126	5 183	15 764	21 865	21 466	21 987
İTHALAT	**GWh**	**1 144**	**7 136**	**1 890**	**2 013**	**4 270**	**4 440**
İHRACAT	**GWh**	**1 918**	**3 194**	**2 484**	**4 103**	**4 270**	**4 440**
TÜKETİM	**GWh**	**210 434**	**265 724**	**306 109**	**364 830**	**380 400**	**395 495**

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Fuel-Oil, Motorin, LPG, Nafta vb.
(4) Biyokütle, Jeotermal, Atık Isı

Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları (YEKA) modeli kapsamında bugüne kadar 3.820 MW'ı güneş enerjisine dayalı ve 4.000 MW'ı rüzgâr enerjisine dayalı olmak üzere toplam 7.820 MW kurulu güce sahip tesis için kapasite tahsisi yapılmıştır. Ayrıca 11 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete'de toplam 900 MW kurulu güce sahip güneş enerjisine dayalı ve toplam 1.500 MW kurulu güce sahip rüzgâr enerjisine dayalı yarışmaların yapılacağı ilan edilmiştir. Diğer yandan 1.000 MW kapasiteli deniz üstü rüzgâr enerji santrali kurulumuna ilişkin YEKA DÜRES-2026 yarışması için şartname hazırlıklarına devam edilmekte olup 2027 yılının ilk çeyreğinde yarışmanın yapılması planlanmaktadır.

Ana kaynağı rüzgâr veya güneş enerjisi olan depolamalı elektrik üretim tesisleri kapsamında yaklaşık 33 GW kapasitenin tahsisi gerçekleştirilmiş olup bu projelerden 3,5

GW'ı lisanslandırılarak yatırım aşamasına geçmiştir. Lisanslandırılan tesislerden yaklaşık 400 MWh batarya kapasitesine sahip olan kısmı devreye alınmıştır.

Elektrik iletim şebekesinin geliştirilmesi, şebeke kısıtlarının bertaraf edilmesi ve yenilenebilir enerji santrallerinin şebekeye entegrasyonunun artırılması amacıyla elektrik iletim sistemi planlama ve yatırım çalışmalarına devam edilmiştir. Bu kapsamda transformatör merkezi ve iletim hatlarındaki kapasite artışları neticesinde 2026 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla transformatör merkezi adedi 826'ya ve toplam kurulu gücü 241.762 MVA'ya, toplam enerji iletim hattı uzunluğu ise 77.525 km'ye ulaşmıştır.

2053 yılı net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda enerji verimliliği çalışmalarına devam edilmektedir. 2024-2030 dönemini kapsayan Enerji Verimliliği 2030 Stratejisi ve II. Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı kapsamında 2025 yılında kamu ve özel sektör tarafından toplam 4,3 milyar dolar yatırım yapılmış olup bunun karşılığında yaklaşık 1,5 milyon TEP enerji tasarrufu ve 4,7 milyon ton CO_2 eşdeğeri emisyon azaltımı sağlandığı hesaplanmıştır. Elde edilen enerji tasarrufunun yüzde 40,5'inin bina ve hizmetler, yüzde 25,4'ünün sanayi, yüzde 13,8'inin enerji, yüzde 17,8'inin ulaştırma ve yüzde 2,1'inin tarım sektöründen sağlandığı ve geriye kalan yüzde 0,4'lük kısmının ise tüm sektörleri yatay kesen faaliyetlerden kaynaklandığı görülmüştür.

Verimlilik artırıcı projelere (VAP) yönelik destekleme programı kapsamında 2009 yılından bu yana 742 projeye 295 milyon TL tutarında destek sağlanmıştır. Verilen destekler sonucunda yıllık 1,6 milyar TL mali karşılığı olan 166.169 TEP enerji tasarrufu sağlanmıştır. Projelerin ekonomik ömrü boyunca sağlanacak kümülatif enerji tasarrufunun 1,38 milyon TEP olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Haziran 2026 sonu itibarıyla 7 projeye 37 milyon TL tutarında destek verilmiştir.

Kamu binalarında enerji verimliliğinin artırılması amacıyla 2030 yılına kadar yüzde 30 enerji tasarruf hedefi doğrultusunda çalışmalara devam edilmektedir. Ayrıca kamu kurumlarının yapacakları enerji verimliliği iyileştirmeleri için uzun vadeli sözleşme yapabilmelerine imkân sağlayan enerji performans sözleşmelerinin kamu sektöründe uygulanabilmesi için gerekli mevzuat altyapısı oluşturulmuştur.

Türkiye'nin ilk nükleer santrali olan Akkuyu Nükleer Güç Santralinin tamamlanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Tamamlandığında Türkiye'nin elektrik ihtiyacının yaklaşık yüzde 10'unu karşılayacak olan ve 4.800 MW toplam kurulu güce sahip santralin ilk ünitesinin 2026 yılının sonunda devreye alınması planlanmaktadır. Diğer yandan Sinop ve Trakya'da her biri yaklaşık 5.000 MW kurulu güce sahip iki büyük ölçekli nükleer santral kurulumu için teknoloji sahibi ülkeler ile görüşmeler sürdürülmektedir.

2053 yılı net sıfır emisyon hedefi kapsamında hidrojen değer zincirinin geliştirilmesi amacıyla temiz hidrojen üretimi için yerli elektrolizör geliştirilmesine yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Ülkemizde elektrikli araçların gelişimine paralel olarak şarj istasyonu sayısı da artış göstermektedir. Temmuz 2026 itibarıyla toplam 16.299 şarj istasyonu bulunmakta olup bu istasyonlarda 25.815'i alternatif akımlı (AC), 20.026'sı doğru akımlı (DC) ve 30'u mobil olmak üzere toplam 45.871 şarj noktasına ulaşılmıştır. Ayrıca hâlihazırda ülkemizde kurulu olan şarj istasyonlarının 7.471'i yeşil şarj istasyonu niteliğine sahiptir.

b) Amaç

Enerjinin sürekli, kaliteli, sürdürülebilir, güvenli ve karşılanabilir maliyetlerle arzını, enerji temininde kaynak çeşitlendirmesini ve 2053 yılı net sıfır emisyon hedefini esas alarak yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarını değerlendirerek enerjide kendine yeterliliğini en üst seviyeye yükselten, nükleer teknolojiyi elektrik üretiminde kullanan, enerji verimliliğini artıran, enerji teknolojilerinde yerlileşmeyi önceleyen, yeni teknolojileri entegre eden, uluslararası enerji ticaretinde stratejik konumumuzu güçlendiren rekabetçi bir yapıya ulaşılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Enerji sektöründe rekabete dayalı yatırım ortamı geliştirilecek ve mali açıdan güçlü, istikrarlı, şeffaf, öngörülebilir, tüketicinin korunduğu ve sürdürülebilirliği de dikkate alan bir enerji piyasasının sürekliliği gözetilecektir. (Kalkınma Planı p.507)		
Tedbir 507.1. Elektrik ve doğal gaz piyasalarında maliyet bazlı fiyatlandırma uygulamaları benimsenecek, belirli gelir seviyesinin altındaki tüketici gruplarının desteklenmesi uygulamasına geçilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, EPDK, TCMB	1. Enerji tüketimi belirli bir seviyenin üzerinde olan kullanıcı grupları için elektrik ve doğal gazın maliyet bazlı fiyatlandırılmasına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
Enerjinin her alanda verimli kullanımına yönelik çalışmalar sürdürülecektir. (Kalkınma Planı p.508)		
Tedbir 508.1. Kamu binalarının daha verimli hale getirilmesine yönelik uygulamalara devam edilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Kamu binalarında 2030 yılı için tanımlanan yüzde 30 tasarruf hedefi kapsamında 2.700 binada izleme faaliyeti yürütülecektir.
Tedbir 508.4. Isı piyasası mevzuatına ilişkin çalışmalar tamamlanacak, teknik ve ekonomik olarak uygun yerlerde bölgesel ısıtma/soğutma sistemlerinin ve ısı pompalarının kullanımı yaygınlaştırılacak ve jeotermal kaynaklı ısıtmanın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Ulusal Isıtma ve Soğutma Strateji Belgesi hazırlanacaktır.
Tedbir 508.6. Toplumdaki enerji verimliliği farkındalığının geliştirilmesi amacıyla bilinçlendirme, tanıtım ve eğitim gibi faaliyetler yürütülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK	1. 26 ilde yaklaşık 3.000 hane ve 1.000 işletmeyi kapsayan Enerji Verimliliği Bilinç Endeksi saha araştırması gerçekleştirilecek, elde edilen veriler doğrultusunda iletişim ve davranış değişikliği strateji belgesi hazırlanacaktır.
Tedbir 508.7. Enerji verimliliği alanındaki kurumsal yapı ve insan kaynağı güçlendirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Kamu kurum ve kuruluşlarında kurumsal kapasitenin artırılması amacıyla en az 500 kişiye enerji verimliliği eğitimi verilecektir.

Enerji arz güvenliğinin sağlanması kapsamında çevresel etkiler azami ölçüde göz önünde bulundurularak yerli kömürün kullanımına devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.509)		
Tedbir 509.2. Kömürün hidrojen, metanol ve amonyak üretimi gibi daha çevreci şekilde kullanılabilmesine yönelik Ar-Ge faaliyetleri ve rezervlerimizin temiz kömür teknolojileriyle değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Kömür ve türevlerinden leonardit ham maddeli tarımsal gübre üretimi için organomineral gübre üretim tesisinin kurulumu tamamlanacaktır. 2. Kömürden hidrojen üretilmesine yönelik Ar-Ge çalışmaları yürütülecektir.
Nükleer enerji, elektrik üretim portföyüne dâhil edilecek, nükleer teknolojilerin kurulumu ve yerlileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.510)		
Tedbir 510.1. Akkuyu Nükleer Güç Santrali (NGS) bütün üniteleri ile elektrik üretimine başlayacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), NDK	1. Akkuyu NGS'nin birinci ünitesi işletmeye alınacaktır. 2. Akkuyu NGS'nin ikinci ünitesinin inşaat çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 510.2. Nükleer santral kurulu gücünün artırılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), NDK	1. Sinop ve Trakya NGS Projelerine yönelik teknoloji sağlayıcı ülke veya şirketlerle yapılacak anlaşmaya esas taslak temel prensipler belirlenecektir.
Tedbir 510.3. Küçük modüler reaktörler, füzyon teknolojileri ve ileri nesil reaktörler gibi yeni teknolojilere yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Yeni nesil nükleer reaktör, küçük modüler reaktör, mikro reaktör ve araştırma reaktörü tasarım teknolojilerine yönelik yürütülen iki proje tamamlanacaktır. 2. Nükleer füzyon teknolojilerine yönelik yürütülen proje yüzde 80 oranında tamamlanacaktır.
2053 yılı net sıfır emisyon hedefi kapsamında artan elektrifikasyonun daha temiz kaynaklarla karşılanması amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimi artırılacak ve şebekeye entegrasyonu sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.511)		
Tedbir 511.1. Yerli aksam yükümlülüğü olan yeni Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları (YEKA) ihaleleri yapılacak, deniz üstü YEKA projeleri geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Güneş ve rüzgar enerjisine dayalı toplam 2.000 MW bağlantı kapasitesinin tahsisine ilişkin YEKA yarışması yapılacaktır. 2. Deniz üstü rüzgar enerjisine dayalı 1.000 MW bağlantı kapasitesinin tahsisine ilişkin YEKA DÜRES yarışması yapılacaktır.
Tedbir 511.3. Elektrik şebekelerinin, potansiyel yenilenebilir kaynak alanları ile yenilenebilir enerji ve elektrikli araçların gelişim hızı da dikkate alınarak geliştirilmesine yönelik planlama ve yatırım çalışmaları yürütülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Toplam 1.585 MVA kurulu güce sahip 12 adet 154 kV ve üzeri transformatör merkezinin yapımı tamamlanacaktır. 2. 1.300 km uzunluğunda enerji iletim hattının yapımı tamamlanacaktır. 3. Yüksek Gerilimli Doğru Akım (High Voltage Direct Current-HVDC) hatlara yönelik hazırlık çalışmaları yürütülecektir.

Kesintili yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanan üretimin şebeke üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerin azaltılması amacıyla elektrik şebekelerinin esnekliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.512)		
Tedbir 512.1. Pompaj depolamalı HES'ler de dâhil olmak üzere enerji depolama sistemleri tesis edilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, DSİ, EPDK, EÜAŞ, TEİAŞ	1. Pompaj depolamalı hidroelektrik santrallerinin mevzuat altyapısının oluşturulmasına yönelik çalışma yapılacaktır. 2. Pompaj depolamalı hidroelektrik santrallerinin kurulumuna yönelik etüt çalışması yürütülecektir.
Tedbir 512.2. Uluslararası elektrik enterkoneksiyon kapasitesi artırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Tortum-Ahıska enterkoneksiyon hattının tesisine yönelik çalışmalar yüzde 60 oranında tamamlanacaktır. 2. Vize Havza-Maritsa East 2 enterkoneksiyon hattının tesisi anlaşmasının imzalanmasına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 512.3. Akıllı şebeke altyapısının güçlendirilmesini teminen akıllı sayaçlar yaygınlaştırılacak, SCADA sistemleri geliştirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Milli SCADA Sistemi Projesinde yüzde 60 oranında ilerleme sağlanacaktır.
Doğal gaz arz güvenliği güçlendirilecek, yerli doğal gazın ekonomiye kazandırılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.513)		
Tedbir 513.1. Karadeniz'deki Sakarya Gaz Sahasında keşfedilen doğal gaz rezervinin ekonomiye kazandırılması amacıyla sahanın geliştirilmesi ve üretim kapasitesinin artırılmasına yönelik faaliyetler sürdürülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Sakarya Doğal Gaz Sahasında 8 kuyuda sondaj, 12 kuyuda alt tamamlama, 17 kuyuda üst tamamlama faaliyetleri tamamlanacaktır.
Tedbir 513.2. Tuz Gölü Doğal Gaz Yer Altı Depolama projesinde depolama kapasitesi 8,8 milyar m^3'e, geri üretim kapasitesi ise 80 milyon m^3/gün'e çıkarılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Tuz Gölü Doğal Gaz Yer Altı Depolama Projesinde 1 milyar m^3'lük depolama kapasitesi devreye alınacaktır.
Ülkemizin, enerjide üretici ve tüketici bölgeler arasında bulunan jeostratejik konumu etkin bir biçimde kullanılarak enerji ticaret merkezi olması için faaliyetler sürdürülecektir. (Kalkınma Planı p.514)		
Tedbir 514.1. Ülkemizin enerji üretici ve tüketici ülkelerin buluştuğu bir ticaret merkezi olması amacıyla yakın coğrafyamızdaki enerji kaynaklarının pazara ulaştırılmasını sağlayacak şekilde piyasanın ve teknik altyapının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı	1. Başta yakın coğrafyamızdaki ülkelerle olmak üzere ülkemizin doğal gaz ticaret hacmi artırılacaktır.

Başta yeşil hidrojen olmak üzere hidrojen teknolojilerinin ve altyapısının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacak ve ihtiyaç duyulan alanlarda uluslararası işbirlikleri desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.516)		
Tedbir 516.1. Hidrojenin teknik ve ekonomik açıdan kullanılabilirliğine ilişkin sektörel analizler yapılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, EPDK, BOTAŞ, Üniversiteler	1. Hidrojenin sanayi, ulaştırma ve enerji sektörleri başta olmak üzere teknik ve ekonomik açıdan kullanılabilirliğine ilişkin analizler yapılabilmesi amacıyla veri toplanacaktır.
Tedbir 516.2. Yeşil hidrojen üretiminin sağlanabilmesi için yerli elektrolizör geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Yeşil hidrojen üretimine yönelik 250 kW PEM Elektrolizör Geliştirilmesi projesinde tek hücre elektrolizör testleri yürütülecektir.
	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Üniversiteler	2. Yüksek güç kapasiteli (megawatt ölçeğinde) yüksek aktif alanlı yerli elektrolizör modülünün test süreçleri tamamlanacaktır.
Enerji sektöründe ihtiyaç duyulan nitelikli personel sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.518)		
Tedbir 518.2. Enerji alanındaki eğitim ve öğretim ile stajların niteliği artırılacaktır.	YÖK (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1. Enerji alanındaki eğitim öğretim ile stajların niteliğinin artırılmasına yönelik kapsamlı çalışmalar yürütülecek ve yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarıyla işbirlikleri geliştirilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Birincil Enerji Talebi	BTEP	170 834 (1)	175 071	179 307
Kişi Başı Birincil Enerji Tüketimi	TEP/Kişi	1,98 (1)	2,02	2,05
Elektrik Enerjisi Talebi	TWh	364,8	380,4	395,5
Kişi Başı Elektrik Enerjisi Tüketimi	kWh/Kişi	4 237	4 390	4 543
Elektrik Kurulu Gücü	MW	123 303	131 112	140 047
Rüzgâr Kurulu Gücü	MW	14 792	16 010	18 010
Güneş Kurulu Gücü	MW	25 927	30 205	35 705
Yerli Kaynaklardan Üretilen Elektrik Enerjisi Miktarı	TWh	208,0	251,0	256,5
Yenilenebilir Kaynakların Elektrik Üretimindeki Payı	Yüzde	44,3	52,6	52,0
Doğal Gazın Elektrik Üretimindeki Payı	Yüzde	22,3	15,0	15,9
Yer Altı Doğal Gaz Depolama Kapasitesi	Milyar m^3	6,3	6,8	7,8
Enerji Verimliliğinden Sağlanan Tasarruf Miktarı	BTEP	3 040	3 940	4 840
Batarya Depolama Kapasitesi	MW	70	850	2 350

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

Not: TEP: Ton Eşdeğer Petrol, BTEP: Bin TEP, kWh: Kilowatt-saat, TWh: Milyar Kilowatt-saat, MW: Megawatt.

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

2.2.2.3. Savunma Sanayii

a) Mevcut Durum

Savunma Sanayii Başkanlığı verilerine göre, savunma ve havacılık sektörü cirosu son 23 yılda 25 kat artarak 25 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiş, sektör ihracatı ise 40 kat artış göstererek 10,1 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bununla birlikte savunma sanayiinde yerlileştirme çalışmaları aralıksız devam etmiş olup 2002 yılında yüzde 20 düzeyinde olan savunma sanayii yerlilik oranı 2025 yılı itibarıyla yüzde 82,3 düzeyine ulaşmıştır. Ar-Ge çalışmalarına ayrılan kaynak ise son dönemde 3 milyar doların üzerine çıkmış, sektör Ar-Ge'nin ve inovasyonun lokomotifi olmuştur. İstihdam boyutunda bakıldığında, savunma sanayii sektöründeki toplam çalışan sayısı 100 binin üzerine çıkmıştır.

Savunma Sanayii Başkanlığı tarafından yürütülen proje sayısı hâlihazırda 1.500'e yaklaşmıştır. 2025 yılında ihale süreci devam eden projelerle birlikte proje hacmi 100 milyar doları geçmiştir. Söz konusu projeler yürütülürken, ülkemiz savunma sanayiini Türkiye'nin küresel güç vizyonu doğrultusunda inşa etmek üzere savunma sanayii ekosisteminin dışa bağımlılığı asgari seviyeye indirecek şekilde güçlendirmek gayesiyle hareket edilmektedir. Bu hedef doğrultusunda üstün teknik özellikleri haiz ürünleri içeren, farklı harekât ihtiyaçlarına ve görev alanlarına hitap edebilecek projelerin hayata geçirilmesine yönelik çalışmalara öncelik verilmekte, sektörel yetkinlikleri artırmak ve sürdürülebilirliği sağlamak üzere muhtelif destek mekanizmaları uygulanmaktadır.

Savunma Sanayii, son yıllarda sergilediği küresel ihracat performansı ile Stokholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) gibi bağımsız otoritelerin raporlarında dünyanın en büyük 11'inci savunma ihracatçısı olmuştur. 185'ten fazla ülkeye ihraç edilen yerli kara araçları, deniz platformları, mühimmatlar ve insansız sistemler, Türkiye'yi sadece bir alıcı olmaktan çıkarıp küresel savunma pazarının kurallarını ve dengelerini şekillendiren ana aktörlerden biri haline getirmiştir.

Dünya savunma sanayii ekosisteminin en prestijli referans listelerinden biri kabul edilen DefenseNews Top 100 endeksinde, savunma sanayimiz istikrarlı ve güçlü bir temsiliyetle yer almaktadır. ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN, MKE ve ASFAT gibi millî savunma kuruluşları ciro büyüklükleri, Ar-Ge yatırımları ve teknolojik yetkinlikleri ile bu küresel sıralamada yer edinerek Türkiye'yi listede en fazla şirkete sahip lider ülkelerden biri konumuna yükseltmiştir.

Savunma sanayii teknolojilerinde dönüşümü sağlama çalışmalarına hız kesmeden devam edilmekte, geleceğin teknolojilerine yönelik yatırımlar günden güne artmaktadır. Dünyanın hızla dönüşüm geçirdiği, pek çok alanda teknolojik olarak sıçrama kaydedilen bir dönemin içinden geçerken çığır açan teknolojilerde yol haritaları oluşturulmaktadır. Bu çerçevede kuantum teknolojileri, yapay zekâ, otonom sistemler, hipersonik teknolojiler gibi derin ve çığır açan teknolojilerde proje faaliyetleri yürütülmüş olup ayrıca Geleceğin Harekât Ortamını Şekillendirecek Teknolojiler (GHOST) Çalıştayı, Kompozit Odak Teknoloji Ağı (OTAĞ) çalışmaları, Kuantum Teknoloji Paylaşım Günü, Savunma Sanayii Yapay Zekâ Zirvesi gerçekleştirilmiştir.

Millî Teknoloji Hamlesine hız kazandırmak, aynı zamanda savunma sanayii alanında geliştirilen teknolojinin sivil sahada kendine yer bulmasını sağlamak ve geliştirilen kabiliyetlerin uygulama alanlarını genişletmek amacıyla hayata geçirilen Yetenek Envanteri Projesinde (YETEN) sistem e-Devlet üzerinden tüm paydaşların kullanımına açılmış ve halihazırda 4.000'i aşkın firma tarafından kullanılır hale getirilmiştir.

Millî Yetkinlik Hamlesi, Türkiye'nin savunma sanayii ve kritik teknoloji alanlarında ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağını, erken yaşlardan profesyonel çalışma hayatına kadar uzanan bütüncül ve sürdürülebilir bir gelişim modeliyle yetiştirmeyi amaçlayan stratejik bir insan kaynağı ve yetkinlik dönüşüm yaklaşımıdır. Savunma sanayiinde, yeni nesil akıllı fabrikaların ve hassas üretim hatlarının devreye girmesiyle nitelikli personel istihdamı daha önemli hale gelmiştir. Millî Yetkinlik Hamlesi, bu ihtiyacı karşılamak adına lise, meslek yüksekokulu ve üniversite mezunlarını doğrudan savunma sanayii standartlarında yetkinleştirmeyi hedeflemektedir.

Millî Yetkinlik Hamlesinin önemli bir bileşeni olan Program, öğrencilere sadece teknik içerik değil okul–sanayi iş birlikleri, sektörle uyumlu atölye çalışmaları, yönderlik desteği, sektör seminerleri, teknik geziler ve kariyer odaklı markalaşma faaliyetleri ile çok yönlü bir gelişim ortamı sunmaktadır. Yükseköğretim boyutunda, üniversite öğrencilerinin savunma sanayii ekosistemini ve sektörün teknolojik çalışma alanlarını yakından tanımalarına yönelik programların yanı sıra, sektörün ihtiyaç duyduğu uzmanlaşmış insan kaynağının yetiştirilmesine yönelik eğitim modelleri geliştirilmektedir. Bu kapsamda Enerjetik Malzemeler MYO Programı, uygulama odaklı teknik uzmanlık ihtiyacına cevap vermeyi hedeflerken Savunma Sanayiinde İşletme (MBA) ve Sistem Mühendisliği Programları sektör profesyonellerinin teknik, sistemsel ve yönetsel yetkinliklerinin ileri seviyeye taşınmasını desteklemektedir.

TABLO II: 13- Savunma Sanayiine İlişkin Temel Büyüklükler

Yıl	Ciro (Milyar Dolar)	İhracat (Milyar Dolar)	İstihdam (Bin Kişi)	Yerlilik Oranı (Yüzde)
2024	20,2	7,2	99,0	81,3
2025	25,0	10,1	99,9	82,3

Kaynak: Savunma Sanayii Başkanlığı

b) Amaç

Ülkemizin savunma ve güvenlik ihtiyaçlarını, milli teknolojilerin ve yeteneklerin azami ölçüde kullanımını temin ederek karşılamak, savunma ve havacılık sanayiinin rekabetçiliğini küresel ölçekte artırmak, savunma sanayiinde edinilen becerilerin sivil sektöre yayılımını da sağlayarak ülkemiz için önemli ekonomik değer üreten bir seviyeye taşımak temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Türk savunma sanayii gerek yurt içi savunma ve güvenlik ihtiyaçlarını gerekse dost ve müttefik ülkelerin bu alandaki taleplerini yurt içi imkânlarla karşılayabilecek yetkinliğe ulaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.520)		
Tedbir 520.1. Ülkemiz savunma ve güvenlik ihtiyaçlarında dışa bağımlılığı azami ölçüde ortadan kaldırmak amacıyla başta alt bileşenler olmak üzere yerli üretim yetkinlikleri geliştirilecektir.	Savunma Sanayii Başkanlığı (S)	1. Savunma, anayurt güvenliği, havacılık ve uzay sanayii alanlarındaki yerli sanayi kuruluşlarının yatırımları ve nitelikli personel istihdamı desteklenecektir.

Tedbir 520.2. Kuantum teknolojileri, yapay zekâ, otonom sistemler, hipersonik teknolojiler gibi derin ve çığır açan teknolojilerde askeri ve sivil kullanıma yönelik Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetleri desteklenecektir.	Savunma Sanayii Başkanlığı (S)	1. Kuantum Teknoloji Yol Haritası doğrultusunda Ar-Ge Projeleri yürütülecektir. 2. Yapay Zekâ'nın yatay teknoloji olarak kullanıldığı sekiz Ar-Ge projesinin yürütme faaliyetlerine devam edilecek, iki Ar-Ge projesi başlatılacaktır. 3. Kuantum Teknolojileri Geliştirme Platformu Çerçeve Sözleşmesi kapsamında faaliyetler yürütülecektir. 4. Biyoteknoloji alanında proje ve OTAĞ faaliyetleri yürütülecektir. 5. Otonom sistem teknolojileri alanında üç Ar-Ge projesine devam edilecektir.
Tedbir 520.3. Sektörün artan nitelikli insan kaynağı ihtiyacını karşılamak amacıyla eğitim altyapısı güçlendirilecek, teknoloji yarışma ve programları yoluyla savunma sanayiine yönelik ilgi artırılacaktır.	Savunma Sanayii Başkanlığı (S)	1. Yetkinlik Analiz ve Yönetim Programı ile Yetkinlik Etkileşim Programları yürütülecektir. 2. Ortaöğretim ve üniversite öğrencileri ile profesyonellere yönelik Yetkinlik Geliştirme Programları yürütülecektir. 3. Kurumsal Akademiler Birliği Platformu toplantı ve çalıştayları yapılacaktır. 4. Savunma Sanayii İstihdam Portalı (Savunma Kariyer), Dijital Tecrübe Aktarım Programının (Mentorus) ve Dijital Öğrenme Yönetim Programının (Savunma Gelişim, Kariyer Gelişim) güçlendirilmesi için çalışmalar yapılacaktır. 5. Uluslararası danışmanlık ve eğitim faaliyetleri gerçekleştirilecektir. 6. TEKNOFEST, IDEF 2027, Verimlilik ve Teknoloji Fuarı vb. fuar ve çalıştaylara katılım sağlanarak savunma sanayii hakkında bilgilendirme ve tanıtım yapılacaktır.
Tedbir 520.4. Savunma sanayiinde yüksek teknoloji geliştiren yenilik tabanlı girişimci firmaların sayısının artırılması ve büyük ölçekli savunma sanayii firmalarının yerli tedarik ekosistemlerini geliştirmesi ve girişimciliği desteklemesi sağlanacaktır.	Savunma Sanayii Başkanlığı (S)	1. YETEN 2.0 Projesi ile koordineli olarak yerli ekosistemin geliştirilmesine yönelik alt yüklenici yönetimi çalışmaları sanayileşme süreçleri ile desteklenecektir.

Savunma sanayii ihracatı artırılacak, uluslararası işbirliği güçlendirilecek, yüksek teknolojili alanlarda yetenek kazanımı ve kullanımı çerçevesinde sivil pazarla etkileşimi desteklenerek ülkemizin sanayileşme hedefleri ve dış ticaret dengesi ile sektörün sürdürülebilirliğine katkı sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.521)		
Tedbir 521.1. Türk savunma sanayiini küresel ölçekte rekabetçi bir konuma ulaştırmak amacıyla çalışmalar yürütülecektir.	Savunma Sanayii Başkanlığı (S)	1. 21 ülke ile Savunma Sanayii İş Birliği toplantısı icra edilecektir. 2. NATO Kara Silahlanma Ana Grubu (NAAG) 130. Toplantısı ülkemiz ev sahipliğinde gerçekleştirilecektir. 3. 15 uluslararası savunma ve güvenlik fuarına katılım sağlanacaktır.
Tedbir 521.3. Sektör paydaşları arasında işbirliğini güçlendirmeye yönelik platformlar oluşturulacaktır.	Savunma Sanayii Başkanlığı (S)	1. Savunma sanayii il buluşmaları ile teknopark, kümelenme ve OSB buluşmaları düzenlenecektir.
Tedbir 521.4. Gerek savunma ve güvenlik gerekse sivil alanda siber güvenlik ihtiyaçları, azami ölçüde yerli ve yetkin çözümlerle karşılanacaktır.	Savunma Sanayii Başkanlığı (S), Siber Güvenlik Başkanlığı	1. Savunma alanı projelerinde yerli ürünlerin kullanımı ve geliştirilmesi desteklenerek siber güvenliğin yerli unsurlar üzerinden sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 2. Siber güvenlik firmalarının yetkinliğinin artırılması için Siber Alan Yetkinlik Geliştirme ve Entegrasyon Platformu (SAYGEP) Projesi hayata geçirilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Savunma Sanayii Yerlilik Oranı	Yüzde	82,3	83,0	84,0
Savunma ve Havacılık İhracatı (3)	Milyar Dolar	10,1	10,5	11,5
Savunma ve Havacılık Sanayii Cirosu	Milyar Dolar	25	26	28
Savunma ve Havacılık Sanayii İstihdamı	Bin Kişi	99,9	119,8	137,8

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program Hedefi
(3) Mal ve Hizmet Dâhil İhracat

2.2.2.4. Turizm

a) Mevcut Durum

Uluslararası turizm talebindeki artış eğilimi 2025 yılında devam etmiş, uluslararası turist varışları yüzde 4,7 oranında artarak 1,54 milyar kişiye, uluslararası turizm gelirleri ise reel olarak yüzde 3,8 oranında artarak 1,9 trilyon dolara ulaşmıştır. 2026 yılının ilk çeyreğinde uluslararası turist varışları bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 2,0 oranında artarken ABD/İsrail-İran Savaşının etkisinin belirginleştiği ikinci çeyrekte yüzde 0,8 oranında gerilemiştir. Böylece yılın ilk yarısında uluslararası turist varışları 690 milyon seviyesinde gerçekleşmiş ve bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,4 oranında artmıştır. Söz konusu dönemde turist varışları Afrika'da yüzde 4, Avrupa'da yüzde 3 ve Amerika kıtasında yüzde 2 oranında artarken, Orta Doğu'da yüzde 22 oranında azalmıştır.

Bu gelişmeler doğrultusunda BM Turizm (UN Tourism), 2026 yılı uluslararası turist varışlarındaki artış beklentisini 2 puan düşürerek yüzde 1-2 aralığına revize etmiştir.

Küresel turizm görünümünde jeopolitik gelişmeler ve artan seyahat maliyetlerinden kaynaklanan riskler önemini korumaktadır. Orta Doğu'daki çatışmaların hava ulaşımı bağlantıları ve yakıt maliyetleri üzerindeki etkileri ile seyahat güvenliğine ilişkin belirsizlikler, özellikle bölgesel turizm hareketlerini olumsuz etkilemektedir. Bunun yanı sıra küresel ekonomik büyümedeki yavaşlama ve seyahat maliyetlerinin yüksek seyretmesi turizm talebi üzerinde baskı oluşturmaktadır. Böylece yakın mesafeli, bölgesel ve kısa süreli seyahatlere yönelim güçlenmektedir.

Küresel turizm talebindeki güçlü seyir Türkiye turizmine de yansımış ve 2025 yılında ülkemize gelen toplam ziyaretçi sayısı bir önceki yıla göre yüzde 2,7 oranında artarak 63,9 milyona, turizm gelirleri ise yüzde 6,8 oranında artarak 65,2 milyar dolara ulaşmıştır. Böylece, toplam ziyaretçi sayısı ve turizm geliri bakımından en yüksek seviyelere ulaşılmıştır.

Türkiye, 2025 yılında uluslararası turist sayısı bakımından dünyada dördüncü sıradaki yerini korumuş olup turizm gelirlerinde ise yedinci sırada yer almıştır. Aynı dönemde ülkemizin turist sayısı bakımından küresel turizm pazarındaki payı yüzde 4,0 ve Avrupa turizm pazarındaki payı yüzde 7,7 olarak gerçekleşmiştir. Turizm gelirleri açısından söz konusu paylar ise sırasıyla yüzde 3,3 ve yüzde 7,8'dir. 2025 yılında ülkemize gelen 52,8 milyon yabancı ziyaretçinin yüzde 45,2'si OECD ülkelerinden, yüzde 24,1'i ise Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinden gelmiştir. Ülkemize en çok ziyaretçi gönderen ülkeler sıralamasında Rusya birinci (yüzde 13,1), Almanya ikinci (yüzde 12,8), İngiltere (Birleşik Krallık) ise üçüncü (yüzde 8,1) sırada yer almıştır. Ziyaretçi başına ortalama harcama, 2024 yılında 972 dolar iken 2025 yılında yüzde 3,7 oranında artarak 1.008 dolara yükselmiştir.

TABLO II: 14- Dünyada ve Türkiye'de Turizm Hareketleri ve Turizm Gelirleri

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 (2)
DÜNYA							
Turist Sayısı (Milyon Kişi)	413	468	991	1 339	1 474	1 544	1 567
Yıllık Değişim (Yüzde)	-71,9	13,3	111,8	35,1	10,1	4,7	1,5
Turizm Geliri (Milyar Dolar)	563	647	1 147	1 544	1 746	1 882	1 910
Yıllık Değişim (Yüzde)	-62,4	14,9	77,3	34,6	13,1	7,8	1,5
TÜRKİYE							
Turist Sayısı (Milyon Kişi) (1)	15,9	29,9	50,5	55,2	60,6	62,0	61,3
Yıllık Değişim (Yüzde)	-69,0	88,3	68,6	9,3	9,8	2,4	-1,1
Yabancı Ziyaretçi Sayısı (Milyon Kişi) (1)	12,7	24,7	44,6	49,2	52,6	52,8	52,1
Yıllık Değişim (Yüzde)	-71,7	94,1	80,3	10,4	7,0	0,3	-1,3
Turizm Geliri (Milyar Dolar) (3)	15,3	30,5	50,2	56,4	61,1	65,2	65,0
Yıllık Değişim (Yüzde)	-64,3	99,7	64,6	12,3	8,3	6,8	-0,4
Kişi Başı Ortalama Harcama (Dolar)	958	1 032	971	979	972	1 008	1 018

Kaynak: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UN Tourism), Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK

(1) Yabancı ziyaretçi sayısı, Türkiye Cumhuriyeti pasaportu taşımayan, sınır kapılarından ülkemize giriş yapan ve yurt dışında ikamet eden ziyaretçileri yansıtmaktadır. Turist sayısı ise, yabancı ziyaretçi sayısı ile yurt dışında ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti pasaportlu ziyaretçi sayısı toplamından günübirlikçilerin (Türkiye'de 24 saatten az kalan) çıkarılmasıyla elde edilmektedir. (2) Gerçekleşme Tahmini (3) 2020 yılı verisi 1., 3. ve 4. çeyrekleri kapsamaktadır. Covid-19 küresel salgını nedeniyle sınır kapılarında anket yapılamadığından 2020 yılı 2. çeyreğe ilişkin veri yayınlanamamıştır.

Türkiye turizminde 2026 yılının ilk çeyreğinde büyüme eğilimi devam ederken ikinci çeyrekte Orta Doğu'daki çatışmaların etkisiyle gerileme kaydedilmiştir. İlk çeyrekte turizm geliri, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,2 artışla 9,9 milyar dolara ulaşmıştır. İkinci çeyrekte ise ziyaretçi sayısı yüzde 5,1, turizm geliri ise yüzde 2,6 oranında azalmıştır.

Bununla birlikte ziyaretçi başına ortalama harcama yüzde 2,5 artışla 1.005 dolara, gecelik ortalama harcama ise yüzde 2,8 artışla 113 dolara yükselmiş, kişi başına harcamadaki bu artış turizm gelirindeki düşüşü sınırlamıştır. 2026 yılının tamamında turizm gelirlerinin bir önceki yıla göre yüzde 0,4 gerileyerek 65 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Turizm Uydu Hesabı verileri, turizm faaliyetlerinin Türkiye ekonomisine sağladığı doğrudan katma değer ve istihdam katkısını ortaya koymaktadır. TÜİK verilerine göre, 2024 yılında ülkemizdeki turizm amaçlı toplam tüketim 3,8 trilyon TL olarak gerçekleşmiş ve toplam yurt içi arz içindeki payı yüzde 3,8 olmuştur. Aynı yıl doğrudan turizm amaçlı gayrisafi katma değer 2,2 trilyon TL düzeyine ulaşmış ve toplam gayrisafi katma değerin yüzde 5,1'ini oluşturmuştur. 2024 yılında turizm sektörlerinde doğrudan turizm amaçlı istihdam edilen kişi sayısı, bir önceki yıla göre yüzde 9,8 artarak 1,2 milyon kişiye yükselmiş ve toplam istihdam içindeki payı yüzde 3,7'ye ulaşmıştır. Bu göstergeler, turizmin döviz gelirinin yanı sıra Türkiye ekonomisinde önemli bir katma değer ve istihdam alanı oluşturduğuna işaret etmektedir.

Sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi amacıyla Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (Global Sustainable Tourism Council-GSTC) ile 2022 yılında başlatılan işbirliği anlaşması çerçevesinde çalışmalar sürdürülmektedir. Bu alandaki ilk ulusal program olma özelliği taşıyan Çevresel ve Kültürel Sürdürülebilirlik Programı ile uluslararası standartlara uyum sağlanması ve Türkiye'nin sürdürülebilirlik konusunda yaptığı çalışmaların dijital ortamda görünürlüğünün artırılması amaçlanmaktadır. Programın konaklama tesisleri, tur operatörleri ve varış noktalarını kapsayacak şekilde üç aşamalı bir geçiş süreciyle hayata geçirilmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda, öncelikli olarak konaklama tesisleri için hazırlanan sürdürülebilir turizm kriterleri GSTC standartları doğrultusunda uygulanmaktadır. 25 Temmuz 2024 tarihli ve 2024/5 sayılı Genelge ile konaklama tesislerine 31 Aralık 2025 tarihine kadar en az 2. Aşama Belgesi alma zorunluluğu getirilmiş olup 2030 yılı itibarıyla konaklama tesislerinin tüm standartları karşılaması hedeflenmektedir. Ağustos 2026 itibarıyla 45 tesis 1. Aşama Belgesi, 17.189 tesis 2. Aşama Belgesi, 2.574 tesis ise 3. Aşama Sertifikası almış olup belgeli ve sertifikalı konaklama tesisi sayısı 19.808'e ulaşmıştır.

Ağustos 2026 itibarıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belgelendirilen 8.768 işletme belgeli tesiste 1.255.744 yatak, 12.385 basit konaklama belgeli tesiste 561.163 yatak bulunmakta olup yatırım aşamasındaki 122.218 yatakla birlikte Bakanlık belgeli konaklama kapasitesi toplam 1.939.125 yatağa ulaşmıştır. Deniz turizmi alanında Temmuz 2026 itibarıyla 4'ü kruvaziyer gemi limanı olmak üzere turizm işletme ve yatırım belgeli toplam 53 deniz turizmi tesisi hizmet vermekte olup 13.883'ü denizde, 4.742'si karada olmak üzere toplam 18.625 yat bağlama kapasitesi bulunmaktadır. Temmuz 2026 itibarıyla sektörde faaliyet gösteren seyahat acentesi sayısı 17.121'dir.

Konutların gerçek ve tüzel kişilere turizm amaçlı kiralanmasına ilişkin usul ve esasları belirleyen 7464 sayılı Konutların Turizm Amaçlı Kiralanmasına ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 1 Ocak 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu amaçla Temmuz 2026 itibarıyla 149.280 konut için başvuru yapılmış olup başvuruların 49.425'i için turizm amaçlı kiralanan konut izin belgesi düzenlenmiştir.

Ülkemizde turizm potansiyelinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla çeşitli alanlar Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi (KTKGB) veya Turizm Merkezi (TM) olarak ilan edilmektedir. Bu kapsamda 2025 ve 2026 yıllarında Hakkari Cilo Dağları, Hakkari Mergabütan, Şanlıurfa Haliliye, Ordu Göndeliç Dağı ile Gümüşhane Kürtün Kazıkbeli ve Güvende Yaylası KTKGB olarak ilan edilmiştir. Ayrıca İzmir Dikili Termal, Bolu Köroğlu Dağı

ve Erzurum Palandöken KTKGB'leri ile İzmir Seferihisar Doğanbey Termal ve Çanakkale Ayvacık Tuzla Termal TM'lerinin sınırları yeniden belirlenmiştir. Bu düzenlemelerle söz konusu alanlarda turizm yatırımlarının planlı ve sürdürülebilir biçimde geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 28 Aralık 2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 175 sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kuruluş olarak yeniden teşkilatlandırılmıştır.

7553 sayılı Kanun ile 4857 sayılı İş Kanunu'nda yapılan düzenlemeyle, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizm işletmesi belgesi verilen konaklama tesislerinde çalışan işçilerin hafta tatilinin, işçinin yazılı talebi veya onayıyla hak kazanılan günü takip eden dört gün içinde kullandırılabilmesine imkân sağlanmıştır.

Kıyıların korunması, çevre bilincinin geliştirilmesi ve turizmde uluslararası kalite standartlarının yaygınlaştırılması açısından önem taşıyan Mavi Bayrak Programı kapsamında Türkiye, 2026 yılında 580 ödüllü plajla dünyada üçüncü sırada, 30 ödüllü marina ile yedinci sırada yer almıştır. Ayrıca 26 bireysel yat ve 18 turizm teknesi Mavi Bayrak almaya hak kazanmıştır.

Turizmin yoğun olduğu bölgelerde yerel halkın ve ziyaretçilerin kullanımına yönelik ücretsiz, güvenli ve nitelikli halk plajlarının yapımına devam edilmiştir. 2025 yılında Antalya Manavgat Sorgun ve Muğla Bodrum Yalıkavak halk plajları hizmete açılmıştır. Böylece Antalya, Muğla ve İzmir illerinde halkın kullanımına sunulan plaj sayısı 19'a yükselmiştir.

Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) koordinasyonunda yürütülen reklam ve tanıtım faaliyetleri çerçevesinde, hedef pazar ülkelerde algı ve imaj çalışmaları ile pazar araştırmaları yürütülmüş, ülke bazında talebe yönelik ve üst gelir grubunu hedefleyen özelleştirilmiş tanıtım çalışmaları sürdürülmüştür.

Türkiye'nin dijital küresel tanıtım platformu GoTürkiye.com yenilenmiş yapısıyla turizm potansiyelini, varış noktası ve deneyim odaklı bir bakış açısıyla hedef pazarlardaki kullanıcılara sunmaktadır. Değişen eğilimler çerçevesinde çeşitli kullanıcı profilleri ve dijital tüketim alışkanlıklarına uygun içerikte hazırlanan, turizm ürün çeşitliliğini vurgulayan platformda, Temmuz 2026 itibarıyla 105 varış noktası, 64 deneyim tanıtımı yapılmış ve 10 dilde içerik sunularak 58,5 milyon tekil ziyaretçiye ulaşılmıştır.

Turizm faaliyetlerinin ülke geneline yayılması, marka bütünlüğünün sağlanması ve etkin tanıtımın yapılması amacıyla TGA tarafından il bazlı markalaşma ve tanıtım çalışmalarına devam edilmekte olup 81 il için turizm yol haritaları hazırlanmıştır. Bu kapsamda sosyal medyada etkili kişiler, basın mensupları, kanaat önderleri, tur operatörleri ve seyahat acentelerine yönelik yurt içinde ve yurt dışında çeşitli tanıtım çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Gezsen (Go) marka çatısı altında açılan 167 sosyal medya hesabında illere ait turizm ürünlerinin tanıtımına devam edilmektedir.

Gastronomi turizmi alanında ülkemizin sahip olduğu değerlerin yurt içi ve yurt dışında etkin biçimde tanıtılması ve Türk mutfağına yönelik tanıtım faaliyetlerinin eş güdüm içerisinde yürütülmesi amacıyla Türk Mutfağı Haftasının beşincisi, Bir Sofrada Miras temasıyla 21-27 Mayıs 2026 tarihleri arasında kutlanmıştır.

Turizm tanıtımında ürün çeşitliliğini artırma ve turizm sezonunu tüm yıla yayma hedefi doğrultusunda sağlık turizmine özel önem verilmektedir. Hem sağlık hizmeti almak amacıyla gelen ziyaretçilerin hem de tatil için gelen turistlerin sağlık hizmetlerine erişiminin güvence altına alınması ziyaretçi memnuniyetini artırarak ülkeye yönelik tercihleri güçlendirmektedir.

14 Şubat 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Uluslararası Sağlık Hizmetlerinde İş Birliği Yönetmeliği ile Sağlık Bakanlığı ve devlet üniversitelerine ait uluslararası sağlık turizmi yetki belgeli sağlık tesisleri arasında uluslararası sağlık hizmetlerinin sunumuna yönelik işbirliğinin usul ve esasları belirlenmiştir. Ayrıca kamu hastanelerinde sağlık turizmi hizmetlerinin daha etkin yürütülmesi amacıyla Sağlık Bakanlığı ile Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi (USHAŞ) arasında işbirliği protokolü imzalanmış, uluslararası sağlık turizminin tanıtımı ve kurumlar arası koordinasyonun geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmüştür.

Turizm sektöründe dijitalleşme, büyük veri ve yapay zekâ uygulamalarının kullanımı yaygınlaşmaktadır. Bu kapsamda ziyaretçi ve konaklama istatistikleri ile uçuş arama, kapasite ve biletleme verilerinin günlük analiz edilmesine imkân sağlayan dijital veri altyapısı oluşturulmuştur. GoTürkiye ve diğer turizm platformlarının kullanım istatistikleri ile etkinlik ve ağırlama faaliyetlerinden elde edilen veriler TGA veri tabanında bir araya getirilmektedir. Elde edilen verilerin tanıtım, ürün geliştirme, kaynak pazar ve varış noktası bazlı karar süreçlerinde kullanılmasına yönelik ortak bir veri paneli geliştirilmiştir.

Turizm sektörünün nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması ve turizm eğitiminin sektörle işbirliği içerisinde geliştirilmesi amacıyla Yükseköğretim Kurulu ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu kapsamda pilot olarak belirlenen dokuz üniversitede açılan Turizm ve Gastronomi bölümlerinde 2025-2026 akademik yılında eğitime başlanmış, yabancı dil ağırlıklı eğitim ile öğrencilerin ikinci sınıftan itibaren turizm işletmelerinde ücretli mesleki uygulamalı eğitim almalarını öngören model hayata geçirilmiştir. Protokol çerçevesinde üniversiteler ile 21 turizm tesisi arasında işbirliği sağlanmıştır.

Konaklama ve yeme-içme işletmelerinde çalışan personelin mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması amacıyla İşbaşı Eğitimi Kursları ve Kişisel Gelişim Seminerleri düzenlenmektedir. Ayrıca uluslararası seyahat acenteleri, tur operatörleri ve sektör çalışanlarının Türkiye'deki varış noktaları ve turizm ürünlerine ilişkin bilgi düzeylerinin artırılması amacıyla TGA tarafından geliştirilen All in Türkiye çevrimiçi eğitim platformunda düzenlenen 30 kursa 139 farklı ülkeden 5.966 kişi kaydolmuş ve 13.288 sertifika verilmiştir.

Uludağ Alan Başkanlığı tarafından bölgenin doğal ve turistik değerlerinin korunması ve dört mevsim sürdürülebilir turizmin geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu kapsamda 2026 yılında kayak pistlerinin güvenliği ve kullanılabilirliğinin artırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmış, bisiklet ve yürüyüş parkurları belirlenmiştir. Ayrıca 1/50.000 ölçekli Uludağ Alanı Çevre Düzeni Planı onaylanmış olup imar planları ve yönetim planına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Turizmin ekonomik katkısının güçlendirilmesi, ziyaretçi sayısındaki artışın yanı sıra ziyaretçi başına harcamanın yükseltilmesini ve turizm faaliyetlerinin dönemsel ve mekânsal olarak dengeli bir yapıya kavuşturulmasını gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda kültür, doğa, sağlık, gastronomi ve spor turizmi gibi alanlarda ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi, yüksek harcama potansiyeline sahip pazarlardan Türkiye'ye yönelik talebin güçlendirilmesi, sezon ve varış noktası yoğunlaşmasının azaltılması önem taşımaktadır.

Uluslararası alanda turizm istatistiklerinin idari kayıtlar ve alternatif veri kaynaklarıyla bütünleştirilmesi, daha güncel ve ayrıntılı verilerin varış noktası ölçeğinde kullanılması ve yapay zekâ destekli analizlerin karar alma süreçlerine dâhil edilmesi öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda, ziyaretçi hareketlerinin ve varış noktalarındaki yoğunluğun izlenmesi ile yatırım ve tanıtım kararlarının güçlü bir veri altyapısına dayandırılması önem kazanmaktadır.

İklim değişikliği ve aşırı hava olayları turizm sektörünün sürdürülebilirliği açısından giderek daha belirleyici hale gelmektedir. Artan sıcaklık, orman yangınları, kuraklık, taşkınlar ve diğer iklim riskleri turizm talebinin mekânsal ve mevsimsel dağılımını etkilemektedir. Bu çerçevede turizm planlamasında iklim risklerinin dikkate alınması, varış noktalarının etkilenebilirliklerinin değerlendirilmesi ve turizm altyapısının iklim değişikliğine karşı dayanıklılığının artırılması önem kazanmaktadır.

Ziyaretçi sayısındaki artışın yanı sıra turizmin varış noktalarında yarattığı ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri birlikte değerlendiren dengeli ve dayanıklı büyüme yaklaşımları öne çıkmaktadır. Ziyaretçi akımlarının mekânsal ve dönemsel olarak dengeli dağıtılması, yerel işletmelerin turizm değer zincirine katılımının güçlendirilmesi ve turizm yoğunluğunun altyapı, çevre, kamu hizmetleri ve yerel yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin yönetilmesi önem kazanmaktadır. Bu gelişmeler varış noktası yönetiminin turizm politikalarının uygulanmasındaki önemini artırmaktadır.

b) Amaç

Değişen tüketici eğilimleri doğrultusunda turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, sezon süresinin uzatılması, hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve daha fazla harcama eğilimi olan ziyaretçinin ülkemize çekilmesiyle ziyaretçi başına turizm gelirinin artırılması, varış noktası yönetimi yaklaşımıyla sektörde yeşil ve dijital dönüşümün gerçekleştirilerek rekabetçiliğin geliştirilmesi ve koruma/kullanma dengesi gözetilerek ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Turizm sektörünün sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde doğal, tarihi ve sosyal çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olması sağlanacak ve sektörde yeşil dönüşüm hızlandırılacaktır. (Kalkınma Planı p.523)		
Tedbir 523.3. "Sürdürülebilir Turizm Programı" kapsamında turizmde yeşil dönüşümün sağlanması için çalışmalar yürütülecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), TGA	1. Konaklama tesislerinde 3. Aşama Sürdürülebilir Turizm Sertifikası alan tesis sayısı artırılacaktır.
Tedbir 523.5. Ekosistemin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını sağlamaya yönelik planlama ve uygulamalarla korunan alanların etkin yönetimi gerçekleştirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı	1. Korunan alanlarda etüt, araştırma ve planlama çalışmaları yürütülecektir. 2. Korunan alanların sürdürülebilir yönetiminin sağlanmasına yönelik yönetim ve gelişme planları hazırlanacaktır.
	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	3. Özel Çevre Koruma Bölgeleri ve Doğal Sit Alanlarında çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesi ile altyapı ihtiyaçlarının sürdürülebilir şekilde karşılanmasına yönelik projeler yapılacaktır.
Turizm sektörünün hızlı değişen talebi karşılayabilen rekabetçi bir yapıya kavuşması için dijital dönüşüme uyum sağlaması desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.524)		

Tedbir 524.3. Ziyaretçilere doğru kanallardan uygun içeriklerin ulaştırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecek ve yenilikçi çözümlerle kullanıcı deneyimi iyileştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), TGA	1. Hedef pazarlarda çevrimiçi seyahat acenteleri, tur operatörleri ve havayolu şirketleriyle birlikte reklam çalışmaları yapılacaktır.
Rekabetçi ve hızla değişen talebi karşılayabilen bir turizm sektörü için hizmet kalitesi iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.525)		
Tedbir 525.1. Hizmet kalitesini iyileştirerek daha rekabetçi bir turizm sektörü oluşturmak üzere personelin mevcut becerilerini geliştirmesi ve yeni beceriler edinmesi sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. 1.500 kişi mesleki işbaşı eğitimlerinden yararlanacaktır.
	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	2. GAP Bölgesinde turizm sektöründe insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik sektör-üniversite işbirliği güçlendirilecektir.
Tedbir 525.3. Mesleki eğitim müfredatı sektörün ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Üniversiteler, İlgili STK'lar	1. Mesleki eğitim merkezlerinde uygulanan meslek alanlarındaki çerçeve öğretim programları, sektörün ihtiyaçları, ilgili meslek standartları ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda güncellenecektir.
Tedbir 525.5. Hizmet kalitesinin ve turist memnuniyetinin artırılması amacıyla turizm tesislerinde fiziki şartların iyileştirilmesine yönelik mevzuat düzenlemesi yapılacak ve denetim faaliyetleri artırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Uludağ Alan Başkanlığı, İlgili STK'lar	1. Uludağ Alan Başkanlığı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetler Yönetmeliği kapsamında Kayak Odaları Ekipman ve Hijyen Kriterlerine İlişkin Denetim Yönergesi hazırlanacaktır. 2. Uludağ Alan Komisyonunca belirlenen İlan, Reklam ve Tabelalara İlişkin Usul ve Esaslar doğrultusunda görüntü kirliliğinin önlenmesine yönelik denetimler gerçekleştirilecektir. 3. Hizmet kalitesini artırmak amacıyla 7.000 turizm işletme belgeli tesis denetlenecektir.
Ziyaretçi başına turizm gelirinin artırılması amacıyla daha fazla gelir bırakan turizm çeşitleri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.527)		
Tedbir 527.2. Turizm çeşitlerinin planlı gelişimini sağlamak üzere ana plan ve strateji çalışmaları yürütülecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Kıyı Yapıları Turizm Master Planı tamamlanacaktır.

Tedbir 527.4. Turizm yatırımlarının sürdürülebilir bir anlayışla gerçekleştirilmesine yönelik planlama ve arazi tahsis çalışmalarına devam edilecek, turizm altyapı yatırımları gerçekleştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Uludağ Alan Başkanlığı, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Ücretsiz girişli dört adet halk plajı yapılacaktır. 2. Uludağ Alanında otopark kapasitesi artırılacak ve günübirlik ziyaretçilere yönelik kullanım alanları iyileştirilecektir.
Turizm gelirinin artırılması, mevcut pazarlarımızın güçlendirilmesi, yeni pazarların oluşturulması ve harcama eğilimi yüksek ziyaretçilere ulaşılması amacıyla tanıtım faaliyetleri yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.528)		
Tedbir 528.1. Türkiye markası altında ve odaklı bir biçimde yapılan etkin tanıtım faaliyetlerine devam edilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), RTÜK, TGA	1. GoTürkiye çatı markası altında yeni temalar ve varış noktaları geliştirilecek ve dijital mecralarda tanıtımı gerçekleştirilecektir.
Tedbir 528.2. Değişen tüketici eğilimleri ile teknolojik gelişmeler doğrultusunda yeni tanıtım stratejileri belirlenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), RTÜK, TGA	1. Gelişen eğilimlere uygun olarak yeni mecralar belirlenecek ve hitap ettiği ülkelere göre tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
Tedbir 528.3. Yeni pazarlar oluşturulması amacıyla başta Amerika ve Uzak Doğu ülkeleri olmak üzere turist potansiyeli yüksek ülkelerde tanıtım çalışmaları yürütülecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), RTÜK, TGA	1. Amerika ve Uzak Doğu pazarı için tur operatörleri ve hava yolu şirketleriyle birlikte reklam ve ortak bütçeli tanıtım projeleri yapılacaktır. 2. Hedef pazarlarda yüksek gelir gruplarını hedef alan tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
Turizm sektörünün daha etkin analiz edilebilmesi için gerekli veri altyapısı oluşturulacak ve mevcut turizm istatistikleri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.529)		
Tedbir 529.2. Turizmin sürdürülebilirliğini ölçmek için oluşturulan uluslararası istatistiki çerçeveye uygun ölçüm araçları geliştirilecek ve yeni veri setleri oluşturulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Turizmin çevresel etkilerinin ölçülmesine yönelik metodoloji geliştirilecek ve karşılaştırılabilir bir gösterge seti oluşturulacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Turizm Geliri	Milyar Dolar	65,2	65,0	70,0
Gelen Ziyaretçi Sayısı	Milyon Kişi	63,9	63,2	66,6
Turizm Gelirinin GSYH İçerisindeki Payı	Yüzde	4,1	3,6	3,5
Kişi Başı Ortalama Harcama	Dolar	1 008	1 018	1 036
Kişi Başı Gecelik Ortalama Harcama	Dolar	100	101	103

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.3. Sektörel Politikalar

2.2.3.1. Kamu Yatırım Politikaları

a) Mevcut Durum

2026 yılı kamu yatırım uygulamalarında sektörel, bölgesel ve proje bazındaki öncelikler dikkate alınarak ekonomik ve sosyal altyapıyı geliştirecek yatırımlara ağırlık verilmiştir. 2026 Yılı Kamu Yatırım Programı sene başı değerleri dikkate alındığında, mahalli idare yatırımları ve yatırım işçilik giderleri hariç olmak üzere toplam tutarı 13.999,1 milyar TL, 2025 yılı sonu kümülatif harcaması 4.665,3 milyar TL ve 2026 yılı başlangıç ödeneği 1.920,8 milyar TL olan 3.857 kamu yatırım projesi yürütülmektedir.

2026 Yılı Kamu Yatırım Programı kapsamında yatırım ödeneğinden en yüksek payı yüzde 26,5 ile ulaştırma sektörü alırken, madencilik sektörünün payı yüzde 17,9, eğitim sektörünün payı yüzde 13,1, tarım sektörünün payı yüzde 10, sağlık sektörünün payı yüzde 9 ve enerji sektörünün payı yüzde 7,9'dur. İmalat, turizm, konut, içmesuyu ve kanalizasyon, teknolojik araştırma, güvenlik, adalet, çevre gibi diğer sektörlerin toplam payı ise yüzde 15,6'dır.

Orta Vadeli Programda (2027-2029) ilan edilen kuruluşların yatırım teklif tavanları dikkate alındığında 2027 yılında yatırım projelerine ayrılan kaynağın önemli ölçüde artırılması hedeflenmiştir. 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Kanun Teklifinde 2026 yılı sene başında 1.554 milyar TL olan merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki yatırımlar için ayrılan ödeneklerin 2026 yılında yüzde 41,6 oranında artarak 2.200 milyar TL'ye ulaşması öngörülmüştür. Benzer şekilde, 12 Eylül 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2026/10 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi eki 2027-2029 Dönemi Kamu Yatırım Programı Hazırlama Rehberinde yer alan 2027 yılı KİT yatırım teklif tavanları da 2026 yılında 679,3 milyar TL seviyesinden 754,1 milyar TL seviyesine çıkarılmıştır.

Ülkemizde Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ), Yap-Kirala-Devret (YKD) ve İşletme Hakkı Devri (İHD) olmak üzere dört temel Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) modeli uygulanmaktadır. Söz konusu modellerle 1986 yılından itibaren Eylül 2026 itibarıyla 277 KÖİ projesi için uygulama sözleşmesi imzalanmıştır. Uygulama sözleşmesi imzalanan projelerin toplam yatırım büyüklüğü Eylül 2026 fiyatlarıyla 115,51 milyar dolara ulaşmaktadır. Bu tutar içinde ulaştırma sektörü 72,7 milyar dolar yatırımla ilk sırada yer almakta olup bunu 23,70 milyar dolarla enerji, 14,27 milyar dolarla sağlık sektörü takip etmektedir. Mevcut durumda 264 proje işletmeye alınmış olup 13 projenin yapımına devam edilmektedir.

TABLO II: 15- Genel Devlet Sabit Sermaye Yatırımlarının GSYH İçindeki Payı

(Yüzde)

Ülkeler	2017-2021	2022	2023	2024	2025 (1)	2026 (1)
Avro Bölgesi Ortalaması	**3,5**	**3,5**	**4,0**	**4,0**	**4,3**	**4,6**
Belçika	2,7	2,7	2,9	3,1	3,1	3,3
Bulgaristan	3,0	2,4	3,8	3,2	4,5	4,4
Almanya	2,7	2,9	2,9	3,1	3,3	3,5
Estonya	5,5	5,4	6,5	6,2	6,7	7,9
İrlanda	2,1	2,0	2,3	2,5	2,7	3,0
Yunanistan	3,4	4,0	4,0	4,3	4,8	4,8
İspanya	2,3	2,7	3,0	2,7	2,9	3,2
Fransa	4,0	4,2	4,2	4,3	4,4	4,3
Hırvatistan	4,2	4,1	5,7	5,2	6,0	6,4
İtalya	2,4	2,6	3,2	3,6	3,8	3,8
Letonya	5,5	4,8	5,6	6,3	6,3	7,2
Litvanya	3,5	3,2	4,2	4,2	4,1	4,7
Lüksemburg	4,2	4,3	4,7	4,7	5,0	4,9
Malta	3,3	3,3	3,5	3,2	3,1	3,4
Hollanda	3,4	3,2	3,3	3,2	3,5	3,4
Avusturya	3,2	3,4	3,7	3,9	3,9	4,1
Portekiz	2,1	2,4	2,6	2,7	3,0	4,3
Slovakya	3,4	3,1	3,7	3,6	4,5	4,9
Slovenya	3,9	5,5	5,5	5,1	5,6	5,5
Finlandiya	4,4	4,1	4,0	4,4	4,5	5,5
Avro Bölgesi Dışı AB Ortalaması	**4,3**	**4,4**	**4,9**	**4,8**	**4,9**	**5,2**
Çekya	4,2	4,5	4,8	4,7	5,2	5,0
Danimarka	3,3	3,1	3,2	3,2	3,4	3,8
Macaristan	5,8	5,3	5,4	4,4	3,8	4,0
Polonya	4,2	3,8	5,1	4,8	5,2	5,3
Romanya	3,4	4,3	5,4	5,9	6,0	6,8
İsveç	5,1	5,1	5,4	5,5	5,9	6,2
AB Ortalaması	**3,7**	**3,7**	**4,2**	**4,2**	**4,4**	**4,8**
Birleşik Krallık	**2,9**	**3,1**	**3,2**	**3,2**	**3,3**	**3,6**
Japonya	**3,9**	**3,8**	**3,8**	**3,8**	**3,8**	**3,9**
ABD	**3,4**	**3,2**	**3,3**	**3,4**	**3,4**	**3,3**
Türkiye	**3,1**	**2,7**	**2,9**	**3,0**	**3,1**	**3,0**

Kaynak: Avrupa Komisyonu Ekonomik Tahminler Raporu, İlkbahar 2026; Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini

b) Amaç

Kamu yatırımlarıyla ekonominin rekabetçiliğinin ve verimliliğinin artırılması, kamu hizmetlerinin daha etkin sunulması yoluyla toplumun tüm kesimlerinin yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve refahının yükseltilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, dijital dönüşümün desteklenmesi, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, özel sektör yatırımlarının ihtiyaç duyduğu altyapının temin edilmesi ile afetlere ve küresel risklere karşı dayanıklılığın artırılması, kamu özel işbirliği (KÖİ) uygulamalarının makroekonomik politikalar, sektörel öncelikler, sosyoekonomik yapılabilirlik ve bütçe prensipleriyle uyumlu olarak, ayrıca dengeli bir risk paylaşımı ve maliyet etkinliği çerçevesinde yürütülmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Kamu yatırımlarına ayrılan kaynak artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.531)		
Tedbir 531.1. Bütçe imkânları çerçevesinde ekonomik olarak yapılabilir projelere ayrılan kamu kaynakları artırılacak, ortalama tamamlanma süresinin kısaltılması sağlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. 2027 yılı içinde tamamlanarak hizmete girebilecek öncelikli projelere ve önemli ölçüde fiziki gerçekleşme sağlanmış projelere ağırlık verilecektir.
Tedbir 531.3. Gelir getiren kamu altyapı yatırımlarının finansmanının risk paylaşımına dayalı kira sertifikası ihracı üzerinden sağlanması için yeni bir finansal ürün modeli geliştirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Mevzuat, kurumsal yapı ve proje alternatifleri incelenerek bir değerlendirme raporu hazırlanacaktır.
Tedbir 531.4. Afetlere ve olası risklere karşı dayanıklılığın artırılmasını sağlayacak yatırımlar, planlı sanayi alanlarına ilişkin yatırımlar ile çevre, teknolojik araştırma, BİT ile demiryolu ve denizyolu ulaştırma sektörlerindeki yatırımlara öncelik verilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Yatırım Programı kapsamında söz konusu sektörlere öncelik verilecek şekilde ödenek tahsisi yapılacaktır.
Kamu yatırımlarına ayrılan kaynakların daha etkin şekilde kullanılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.532)		
Tedbir 532.2. KÖİ projeleri, makroekonomik politikalar, sektörel öncelikler, kamu yükümlülükleri ve bütçe dengeleri dikkate alınarak sosyoekonomik yapılabilirlik, maliyet etkinlik, bütçe prensipleriyle uyum ve dengeli bir risk paylaşımı gözetilerek planlanacak ve yürütülecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Projelerin finansal ve sosyoekonomik yapılabilirliğinin analizine yönelik çalışma tamamlanacaktır.
Tedbir 532.3. Yatırımların izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin faaliyetlere ağırlık verilecek, bu faaliyetler sonucu elde edilen bilgiler proje hazırlık sürecinde kullanılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Kamu yatırımları bilgi sisteminde izleme ve değerlendirmeye yönelik sistem geliştirmeleri yapılacaktır.

Tedbir 532.4. Kamu yatırım planlamasını güçlendirmek üzere yerel yönetimleri de kapsayacak şekilde tüm kurumlarda KÖİ dâhil tüm yatırım projelerinin hazırlanması, finansmanı, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinin uluslararası standartlara uygun şekilde gerçekleştirilmesi için kurumsal yapı güçlendirilecek, beşeri kapasite artırılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Proje hazırlık, izleme ve değerlendirme konularında eğitimler verilecektir.
Tedbir 532.5. Kamu yatırım programında rasyonelleştirme çalışmaları yapılmak suretiyle kısa sürede tamamlanarak ekonomik ve sosyal fayda üretecek yatırımlar önceliklendirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Beşeri ve fiziki altyapıyı güçlendirecek ve kısa sürede ekonomiye kazandırılacak projelere ağırlık verilecektir.
Tedbir 532.6. Kamu yatırım programına yeni proje tekliflerinde proje stokunu da dikkate alacak şekilde ilave kriterler belirlenecek, öngörülebilirlik ve şeffaflık güçlendirilecek, teklif edilen projelerin fizibilite raporlarının niteliği daha da artırılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Mevcut politika belgeleri ve rehberlerde belirtilen kriterler çerçevesinde yeni proje teklifleri değerlendirilecektir.
Tedbir 532.7. Kamu yatırım programında yer alan projelerde ek ödenek kullanımı zorunlu hallerle sınırlı tutulacak, kuruluşlar tarafından sene başı ödenekleri çerçevesinde yıllık iş programları hazırlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Yatırım Programı kapsamında öncelikli ve yıl içinde tamamlanacak projelere gerekli ödenek tahsis edilecektir.
Tedbir 532.8. Kamu yatırımları için proje hazırlık, uygulama, izleme ve değerlendirme konularında standart rehberler hazırlanacak, eğitim programları düzenlenecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Kamu yatırımları için proje hazırlık, uygulama, izleme ve değerlendirme konularında standart rehberler hazırlanacak, eğitim programları düzenlenecektir.
Tedbir 532.9. İhale ve denetim süreçlerinin yatırım planlamasıyla bağlantısı güçlendirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. İhale ve denetim süreçlerinin yatırım planlamasıyla bağlantısı sistem entegrasyonları vasıtasıyla güçlendirilecektir.
Kamu yatırımları ile özel sektör yatırımları arasında etkin tamamlayıcılık sağlanarak üretken kapasite artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.533)		

Tedbir 533.1. Kamu yatırımları, cari açığın azaltılmasına yönelik yüksek katma değer yaratan ve istihdam artıran özel sektör yatırımları ile eşgüdüm içerisinde, yapılabilirliği dikkate alınarak planlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Yatırım Programı kapsamında öncelikli ve yüksek katma değer sağlayacak projelere gerekli ödenek tahsis edilecektir.
Tedbir 533.2. Öncelikli sektörlerin kamu yatırımları bağlamındaki ihtiyaçları değerlendirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Yatırım Programı kapsamında öncelikli ve sektörel açıdan kritik projeler değerlendirilecektir.
Tedbir 533.3. Kamu yatırımlarında yerli ürün ve teknolojilerin kullanımına öncelik vermek amacıyla ürün ve teknoloji bazında yerlilik oranı takip edilecek, yaygın olan ürün ve teknolojilerden başlanarak yerlileşmeye yönelik adımlar atılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Yatırım Programı kapsamında binek araç, kentiçi raylı sistem aracı ve elektrikli otobüs alımı projeleri başta olmak üzere tüm yatırımlarda azami yerlilik oranı sağlanması koşulu gözetilecektir.
Kamu yatırımlarının bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını giderecek şekilde uygulanması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.534)		
Tedbir 534.1. Bölgesel gelişme potansiyelini harekete geçirecek yatırımlar ile sürdürülebilir kentsel gelişme odaklı projelere öncelik verilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Yatırım Programı kapsamında öncelikli ve bölgesel açıdan kritik nitelikteki projelere gerekli ödenek tahsis edilecektir.
Tedbir 534.2. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki işbirliği ve koordinasyon geliştirilecek, yerel aktörlerin kamu yatırım planlamasında daha aktif rol almasını sağlamak üzere katılımcılığı artıracak mekanizmalar kullanılacak ve proje üretme kapasitesi güçlendirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında eş güdümlü çalışmalar yapılarak proje üretme kapasitesi güçlendirilecektir.

2.2.3.2. İş ve Yatırım Ortamı

a) Mevcut Durum

2026 yılında özel kesim yatırımlarının artırılması ve üretken alanlara yönlendirilmesi amacıyla yatırım ortamının iyileştirilmesine, yabancı sermayenin teşvik edilmesine ve yatırım desteklerine yönelik faaliyetlere devam edilmiştir.

Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu (YOİKK) kamu ve özel sektör kuruluşlarının temsilcileriyle düzenli toplantılar gerçekleştirmektedir. İlgili kurum ve kuruluşların işbirliğiyle hazırlanan 2025 Yılı Eylem Planı, 10 Temmuz 2025 tarihinde Kurulun internet sitesinde (www.yoikk.gov.tr) yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Eylem Planında yargı süreçlerinin iyileştirilmesi, yeni yatırım alanlarının oluşturulması, girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi, yüksek teknolojili yatırımların teşviki, yeşil dönüşüm/sürdürülebilirlik politikalarının yürütülmesi, lojistik ve teknolojik altyapının geliştirilmesi, finansmana erişim imkânlarının artırılması gibi başlıklar öne çıkmaktadır. Temmuz 2026 itibarıyla 39 eylemin 11'i tamamlanmış olup dört eylemde gerçekleşme oranı yüzde 90 seviyesinin üzerine ulaşmıştır.

29 Aralık 2025 tarihinde yayımlanan Dünya Bankası Business Ready (B-Ready) 2025 Raporunda Türkiye, 101 ülke arasında Kamu Hizmetleri alanında 11'inci, Operasyonel Verimlilik alanında 44'üncü, Düzenleyici Çerçeve alanında ise 56'ncı sırada yer almıştır. Raporda ülkemizin puan alamadığı veya gelişime açık olduğu göstergeler yeniden incelenmiş, Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi (CBYFO) başkanlığında ilgili kurumların katılımıyla yapılan çalışmalar sonucunda 355 gösterge bazında toplam 15 yeni eylem önerisi oluşturulmuştur. Yatırım ortamına ilişkin reform gündeminin, yalnızca mevcut süreçlerin gözden geçirilmesiyle sınırlı kalmayıp uluslararası karşılaştırmalar ve veri temelli analizler ışığında şekillendirilmesi amacıyla CBYFO tarafından mevcut B-Ready Eylem Planı'nın bu doğrultuda güncellenmesine yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Yatırım ortamını güçlendirmeye yönelik reformları içeren 7582 sayılı Kanun 4 Haziran 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Kanun'la Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'na bir madde eklenerek "nitelikli hizmet merkezi" adında sermaye şirketlerinin kurulması ve bu merkezlerde istihdam edilecek nitelikli hizmet personelinin ücretleri için gelir vergisi indirimi sağlanmıştır. Ayrıca bu merkezlerin münhasıran söz konusu faaliyetleri kapsamında yurt dışından elde ettikleri kazançlarının yüzde 95'inin kurumlar vergisi matrahından indirileceği ile katılımcı belgesi alarak İFM bünyesinde faaliyet gösteren nitelikli hizmet merkezleri için bu indirim oranının yüzde 100 olarak uygulanacağı düzenlenmişir.

TCMB Kanunu'nun 45'inci maddesi çerçevesinde, bankalar aracılığıyla azami ilk iki yılı anapara ödemesiz ve azami 10 yıl vadeli olarak TL cinsinden düzenlenmiş senetlerin avansa kabulü karşılığında büyük ölçekli, yüksek teknolojili ve stratejik yatırımların finansmanı için yatırımcı firmalara Yatırım Taahhütlü Avans Kredileri (YTAK) kullandırılmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Yatırım Projelerinin Stratejik Öncelik ve Teknik Değerlendirmesine Dair Tebliğine uygun olarak Bakanlıkça yapılan değerlendirme sonucunda gerekli şartları sağlayan firmalar bankalar aracılığıyla TCMB'ye kredi başvurusu yapabilmektedir. 2026 yılının ilk yedi ayında YTAK kapsamında toplam 45,6 milyar TL kredi tahsisi yapılmıştır.

Katılım Finans Kefalet AŞ aracılığıyla kullandırılan ve daha önce istisna tanınan destek paketlerinin kefalet limitleri artırılmıştır. Bu kapsamda Katılım Finans Kefalet AŞ aracılığıyla kullandırılmak üzere yürürlüğe alınan ve daha önce sırasıyla 5 milyar TL ve 4 milyar TL kefalet limitleri sırasıyla 15 milyar TL ve 21 milyar TL'ye yükseltilerek kefalet limiti

kapsamında kullandırılacak krediler de Türk lirası cinsinden kredi büyümesi uygulamasından istisna tutulmuştur.

Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi gözetiminde belirli niteliklere sahip yatırımlar için e-Devlet entegrasyonu bulunan yatırım süreçlerinin yeni kurulacak bir dijital altyapı üzerinden izlenmesi planlanmakta olup Yatırım Takip Sistemi (YTS) oluşturulmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu doğrultuda, ÇED Kararı, Çevre İzin ve Lisans, Sanayi Sicil Belgesi, OSB'lerde Yer Tahsisi, Yatırım Teşvik Belgesi, Maden Ruhsatı Müracaatı Sorgulama, Elektrik Üretim Ön Lisans ve Lisans süreçlerinin dijital ortamda takip edilmesi amacıyla ilgili kurumlarla veri paylaşım protokolleri imzalanmıştır. İmzalanan protokoller doğrultusunda OSB e-Tahsis, Yatırım Teşvik OSB e-Tahsis, Sanayi Sicil Belgesi, MERSİS, Maden Ruhsatı, ÇED kararları ile Çevre İzin ve Lisans süreçlerinin Yatırım Takip Mekanizması üzerinden görüntülenmesine yönelik yazılım çalışmaları tamamlanmıştır. Diğer taraftan, Tarım ve Orman Bakanlığı ile yürütülen çalışmalar kapsamında tarım arazilerinin vasıf değişikliği, tarım dışı kullanım ve kiralanmasına ilişkin işlemlerin yürütüldüğü TAD-Portal ile orman arazilerinde planlanan yatırımlara ilişkin ön ve kesin izin süreçlerinin takip edildiği ORBİS sistemlerinin Yatırım Takip Mekanizmasına entegre edilmesine yönelik protokol çalışmaları devam etmektedir.

İstanbul Finans Merkezi (İFM) bünyesinde finansal katılımcılara hizmet sunacak Tek Durak Büro 22 Mayıs 2026 tarihinde faaliyete geçirilmiştir. Bu kapsamda şirket kuruluşu ve tescili, vergi, banka hesabı açılışı, sosyal güvenlik, çalışma ve ikamet izinleri ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı işlemleri başta olmak üzere yatırım süreçlerine ilişkin temel kamu hizmetleri tek noktadan sunulmaya başlanmıştır. Türkiye Yüzyılında Yatırımlar İçin Güçlü Merkez Programı kapsamında Tek Durak Büronun, büyük ölçekli ve nitelikli uluslararası doğrudan yatırımlara da hizmet verecek şekilde Tek Durak Ofis modeline dönüştürülmesine yönelik mevzuat hazırlıkları sürdürülmektedir.

Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası sermayeli firmaların ülke ekonomisine katkılarını ölçmeye yönelik analiz çalışması tamamlanmıştır. Çalışma kapsamında, CBYFO tarafından Ticaret Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kaynaklarından temin edilen veriler kullanılarak uluslararası sermayeli firmalara ilişkin kapsamlı bir firma listesi oluşturulmuştur. Söz konusu liste Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesindeki Girişimci Bilgi Sistemi (GBS) verileriyle eşleştirilerek firmaların satışlar, dış ticaret, istihdam ve inovasyon göstergeleri bakımından Türkiye ekonomisindeki ağırlığı yıllar, sektörler, ölçekler ve menşe ülkeler itibarıyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgularla uluslararası sermayeli firmaların ekonomik faaliyetler, ihracat, istihdam ve Ar-Ge kapasitesi üzerindeki katkılarının bütüncül bir şekilde ortaya konulması amaçlanmış olup çalışma sonucunda hazırlanan raporun 2026 yılı sonuna kadar kamuoyuyla paylaşılması planlanmaktadır.

2026 yılında Adalet Bakanlığınca 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun, Avrupa Birliği Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile uyumlaştırılması çalışmalarına devam edilmiştir.

Yargıda ihtisaslaşma çalışmaları kapsamında 2026 yılında 55 yeni ihtisas mahkemesi kurulmuştur. 2026 yılı Temmuz ayı itibarıyla kurulu ihtisas mahkemesi sayısı 2.978, faal ihtisas mahkemesi sayısı ise 2.372'dir.

2026 yılında ticaret davalarındaki süreçlerin uzamasının önlenmesi, uygulamada yeknesaklığın sağlanması ve yargı hizmetlerinin daha etkin sunulması amacıyla Bakırköy, Anadolu ve Küçükçekmece Asliye Ticaret Mahkemeleri, İstanbul Asliye Ticaret Mahkemeleri ile birleştirilerek İstanbul Asliye Ticaret Mahkemelerinin yargı çevresi İstanbul ilinin mülki sınırları olarak yeniden belirlenmiştir. Böylece ticari davaların daha kısa sürede

sonuçlandırılması, yargısal süreçlerde etkinliğin artırılması ve ticari güven ortamının güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Tahkim müessesesine ülke genelinde standart kazandırılması, kurumsal tahkim faaliyetlerinin izlenmesi, ulusal ve uluslararası gelişmelerin takip edilerek uygulamada karşılaşılan sorunların tespiti ile çözüm önerilerinin geliştirilmesi, kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve tahkime ilişkin istatistikî verilerin derlenmesi amacıyla 30 Nisan 2026 tarihinde Adalet Bakanlığı bünyesinde Tahkim Daire Başkanlığı kurulmuştur.

TCMB verilerine göre ülkemize 2002-2025 döneminde yaklaşık 289 milyar dolar tutarında uluslararası doğrudan yatırım girişi olmuştur. Uluslararası doğrudan yatırım girişi 2025 yılında 13 milyar dolar, 2026 yılının ilk sekiz ayında ise 6,8 milyar dolar olmuştur.

Uluslararası yatırımların imalat sanayii gibi verimlilik artışı imkânı daha yüksek alanlara çekilebilmesi ve ekonominin ihtiyaç duyduğu kaynak girişinin artırılması amacıyla uluslararası doğrudan yatırımlara ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Bu amaçla hazırlanan 2024-2028 dönemini kapsayan Uluslararası Doğrudan Yatırım Stratejisi, 29 Temmuz 2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2024/9 nolu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yürürlüğe girmiştir. Ana hedefi ülkemizin küresel uluslararası doğrudan yatırım pastasından aldığı payı nitelikli uluslararası doğrudan yatırım projeleriyle 2028 yılında yüzde 1,5'e çıkarmak olan Strateji ile Yatırım Ortamı Rekabetçiliği, Yeşil Dönüşüm, Dijital Dönüşüm, Küresel Tedarik Zinciri, Nitelikli İnsan Kaynağı ile İletişim ve Tanıtma olmak üzere toplam altı temayı içeren bir politika çerçevesi oluşturulmuştur. Strateji kapsamında yürütülecek proje ve faaliyetler ise yıllık eylem planları çerçevesinde icra edilmekte olup 2026 yılı eylem planında 13 kurum sorumluluğunda 61 eyleme yer verilmiştir.

b) Amaç

İş ve yatırım ortamında işlemlerin en az evrak sayısı, en kısa süre ve en düşük maliyetle yapılması suretiyle ekonominin daha rekabetçi bir yapıya kavuşturulması, bürokratik ve hukuki öngörülebilirliğin daha da güçlendirilmesi, nitelikli uluslararası doğrudan yatırımlardan daha fazla yararlanılması yoluyla yatırım, üretim, istihdam ve ihracat artırılarak yurt içi ve uluslararası piyasalar için bir tedarik ve üretim merkezi olması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Bürokratik süreçlerin kolaylaştırılması ve maliyetlerin azaltılması yoluyla yatırımlara ivme kazandırılacaktır. (Kalkınma Planı p.536)		
Tedbir 536.2. Yatırımlara ilişkin izin, onay, ruhsat, belge güncellemesi gibi süreçlerin çevrimiçi platforma taşınması sağlanacaktır.	Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi (S)	1. Yatırımcıların kamu kurumları nezdinde yürüttükleri izin, onay, ruhsat ve benzeri süreçlerin tek elden izlenmesine imkân sağlayacak dijital yatırım takip mekanizması geliştirilecek ve uygulamaya alınacaktır.
Tedbir 536.3. İş ve yatırım süreçleri, kurulacak sektörel tek durak ofisler aracılığıyla en aza indirilecektir.	Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Büyük ölçekli ve nitelikli uluslararası doğrudan yatırımlara yönelik Tek Durak Ofis mekanizması uygulamaya alınacaktır.
Yatırımlara ayrılan hazine arazisi miktarı artırılacak, arazi tahsis süreçleri kurumlar arası koordinasyon artırılarak iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.537)		

Tedbir 537.1. Yatırımlar için ayrılabilecek hazine arazileri ülkemizin uzun dönemli yatırım ihtiyaçları çerçevesinde çevresel ve sosyal etkiler ile lojistik gereksinimler dikkate alınarak bölgesel ve sektörel bazda belirlenecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı	1. 10 milyon metrekare yüzölçümlü Hazine taşınmazı yatırımcılara arz edilmek üzere ilana çıkarılacaktır.
İş ve yatırım ortamında düzenleyici çerçeve iyileştirilerek yatırımcı güveni, öngörülebilirlik ve istikrar artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.538)		
Tedbir 538.2. Yatırımcı ile kamu kurumları arasında çıkan yatırım uyuşmazlıklarının tarafların uzlaşması yoluyla en hızlı ve en az maliyetle sonuçlandırılmasını sağlamak üzere alternatif çözüm usulleri geliştirilecektir.	Adalet Bakanlığı (S)	1. İdarenin taraf olduğu tam yargı davalarında sulh müessesesine başvurunun zorunlu kılınmasına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 538.5. AB'de uygulanan veya uygulanması planlanan dijital düzenlemelerin iş ve yatırım ortamı ile ihracatımıza etkileri incelenerek bu alanda ülkemizce atılacak adımların tespit edilmesi amacıyla bir yol haritası hazırlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi	1. AB dijital mevzuatındaki güncel gelişmeler takip edilerek ilgili düzenlemelerin mal ve hizmet ticaretimiz, Gümrük Birliği'nin işleyişi ve ihracatçılarımız üzerindeki etkileri analiz edilecek, AB Dijital Düzenlemelerinin Ticaretimize Etkisi Raporu tamamlanacaktır.
Tedbir 538.10. Dünya Bankasınca hazırlanan Business Ready (B-Ready) bulguları doğrultusunda yatırım süreçlerinin sadeleştirilmesine ve etkinliğinin artırılmasına yönelik reform çalışmaları yürütülecektir.	Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi (S)	1. B-Ready raporunda tespit edilen öncelikli iyileştirme alanlarına yönelik eylemler hazırlanacak ve uygulanması izlenecektir.
Yabancı ülkelerde yaşayan araştırmacı ve girişimcilerin ülkemizde faaliyet göstermesini cazip kılacak düzenlemeler yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.539)		
Tedbir 539.1. Yurt dışından dönüşü özendiren uygulamalar değerlendirilerek karşılaşılan güçlükleri aşmaya yönelik yapısal tedbirler alınacak, yurt dışından ülkeye geri dönen bilim insanları ve alanında deneyimli kişiler için teşvik edici unsurlar belirlenerek çalışma ortamı ve koşullarının geliştirilmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Uluslararası araştırmacılara yönelik burs ve destek programlarının çağrı metinleri (ikincil mevzuat) söz konusu araştırmacıların ülkemize gelmelerini teşvik edecek şekilde revize edilecektir. 2. Uluslararası araştırmacılara yönderlik desteği verilecek ve Türkiye'de görev yapacakları kurumlarla ikili görüşmeler gerçekleştirilerek çalışma ortamlarının iyileştirilmesine yönelik koordinasyon sağlanacaktır.

Tedbir 539.2. İlkaşama girişimcileri için vize modelinin oluşturulması sağlanarak yurt dışındaki girişimcilerin Türkiye'ye gelmesini cazip kılacak destek ve düzenlemeler yapılacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Türkiye Tech Visa Programının yurt dışında tanıtılması sağlanacaktır.
Türkiye'nin güçlü jeopolitik konumundan faydalanarak talep değişimlerine hızlı cevap verebilecek, yurt içi ve yurt dışı talepleri zamanında karşılayabilecek, olası sorunlar karşısında esnek ve dirençli yapıya sahip bir tedarik zinciri oluşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.541)		
Tedbir 541.1. Ülkemizin coğrafi konumuna uygun olarak küresel tedarik zincirinde daha etkin rol üstlenmesi sağlanacak, tedarik zinciri stratejisi hazırlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi	1. Tedarik zinciri alanındaki kamu ve özel sektör paydaşlarıyla görüşmeler ve toplantılar devam ettirilecek, lojistik ve taşımacılık sektörü küresel arenadaki payının artırılması amacıyla desteklenecektir.
İş ve yatırım ortamında yönetişim ve risk yönetiminin etkinliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.542)		
Tedbir 542.5. Finansal risklerin arttığı dönemlerde, firmaların finansman yönetiminin ve finansmana erişiminin kolaylaştırılmasına yönelik mekanizmalar oluşturulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Yatırım ve ihracat faaliyetleri önceliklendirilerek KOBİ'ler başta olmak üzere firmaların finansmana erişim imkânlarının kolaylaştırılması için Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında destek sağlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Uluslararası Doğrudan Yatırım İçinde Türkiye'nin Payı	Yüzde	0,8	0,9	1,0
Planlı Sanayi Alanlarının (EB, OSB, KSS) Ülke Yüzölçümüne Oranı (3)	Yüzde	0,19	0,20	0,29

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Ulusal Sanayi Alanları Master Planı kapsamında yatırım alanı olarak ilan edilen bölgeler dahildir.

2.2.3.3. Bilim, Teknoloji ve Yenilik

a) Mevcut Durum

Son dönemde çevresel ve teknolojik risklere karşı dayanıklılık, sürdürülebilirlik, toplumsal kapsayıcılık, ulusal güvenlik, stratejik özerklik ve rekabetçilik gibi konuların ülkelerin bilim, teknoloji ve yenilik politikalarına yön verdiği görülmektedir. Özellikle yeşil ve dijital dönüşümü odağa alarak katma değeri yüksek ürün ve hizmet geliştirme kapasitesini artıran, toplumsal zorluklara çözüm üreten, insan odaklı ve işbirliğine dayalı politika ve faaliyetlerin önemi artmıştır.

Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda bilimsel araştırma ve teknolojik gelişim kapasitesini yeşil ve dijital dönüşümle entegre ederek rekabet gücünü artırması kritik önemi haizdir. Bu doğrultuda yeşil ve dijital dönüşüme uyum sağlanması için öncelikli sektör ve alanlarda nitelikli Ar-Ge insan kaynağının geliştirilmesi, özel sektörün bu dönüşüme yönelik organizasyon ve yenilik kabiliyetlerinin artırılması, Ar-Ge ve yeniliğin

finansmanına yönelik etkin mekanizmaların, alternatif finansman kaynaklarının oluşturulması ve araştırma altyapısı kapasitesinin artırılması için çalışmalar sürdürülmektedir. Son yıllarda Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri artış göstermiş ve gayrisafi yurt içi Ar-Ge harcaması 2024 yılında 651 milyar 822 milyon TL olarak gerçekleşmiş, Ar-Ge harcamalarının GSYH'ya oranı ise yüzde 1,46 olmuştur. Benzer şekilde Ar-Ge ve yenilik ekosisteminin önemli unsurlarından olan araştırmacı insan gücü bağlamında 2024 yılı itibarıyla Tam Zaman Eşdeğer (TZE) araştırmacı ve TZE Ar-Ge personeli sayıları sırasıyla 250.453 ve 310.473 olarak gerçekleşmiştir. Toplam TZE Ar-Ge personelinin yüzde 21,2'si doktora veya eşdeğeri dereceye sahiptir. Bununla birlikte Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin küresel gelişmeler ve ülkemiz öncelikleri doğrultusunda artırılması ve geliştirilmesi, hem kamu hem de özel kesim tarafından Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine daha fazla kaynak ayrılması, Ar-Ge insan gücünün sayı ve nitelik bakımından güçlendirilmesi ile temel araştırma çıktılarının ticari inovasyona dönüşümünün artırılması ihtiyacı devam etmektedir.

2022 yılında başlatılan Araştırma Üniversiteleri Destek Programı kapsamında 20 devlet araştırma üniversitesine ilave bilimsel araştırma proje bütçesi yıllar itibarıyla artan oranda tahsis edilmektedir. Söz konusu Program kapsamında yıllar itibarıyla desteklenen proje sayısı artış göstermiş, 2022 yılında 188 proje, 2023 yılında 351, 2024 yılında 325, 2025 yılında 480 ve 2026 yılında 552 adet olmak üzere toplam 1.896 proje desteklenmiştir. Bu Program kapsamında, sağlık, biyoteknoloji, yapay zeka, dijitalleşme, kimya, ileri malzeme, enerji depolama ve sosyal ve beşeri bilimler gibi çok çeşitli alanlarda projeler desteklenmiştir. Ayrıca 2026 yılında Stratejik Teknoloji İnsan Kaynağı Programı başlatılmış olup yapay zekâ, siber güvenlik, bilişim teknolojileri gibi stratejik alanlarda ihtiyaç duyulan nitelikli insan kaynağını yetiştirmek amacıyla bu alanda doktora çalışmasını yürüten 550 araştırmacının araştırma üniversitelerinde istihdam edilmesi sağlanacaktır.

Araştırma altyapılarının Ar-Ge ve yenilik ekosistemindeki etkinliklerinin artırılması yönündeki ihtiyaç devam etmektedir. Bu kapsamda, araştırma altyapılarının Ar-Ge kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalardan olan 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun çerçevesinde 12 araştırma altyapısı desteklenmekte ve bu altyapıların performanslarının izlenmesine yönelik süreç devam etmektedir. Ayrıca mevzuatın iyileştirilmesi çalışmaları ile Türkiye'de faaliyet gösteren öncü araştırma altyapılarına yönelik yol haritası çalışmasının tamamlanması önemini korumaktadır. Araştırma altyapılarının ulusal Ar-Ge ekosistemindeki etkinliğinin artırılmasını teminen altyapılara sağlanan desteklerin performans bazlı olarak artırılmasına yönelik ihtiyaç devam etmektedir.

TABLO II: 16- Bilim ve Teknoloji Alanındaki Temel Göstergeler

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ar-Ge Harcamalarının GSYH İçindeki Payı (Yüzde)	1,26	1,29	1,34	1,37	1,30	1,39	1,46
Gayri Safi Yurt İçi Ar-Ge Harcaması (Milyon TL - Cari Fiyatlarla)	47 802	56 978	69 038	101 738	198 670	377 542	651 822
Ar-Ge Harcamalarının Sektörel Dağılımı (Yüzde)							
Yükseköğretim	39,6	38,6	38,8	34,2	33,8	30,0	30,9
Özel Sektör	53,0	56,1	55,8	61,3	61,4	65,1	64,8
Kamu	7,4	5,3	5,4	4,5	4,8	4,9	4,3
TZE Ar-Ge Personeli Sayısı	178 820	194 952	218 127	243 905	272 638	290 850	310 473
TZE Araştırmacı Sayısı	132 949	147 620	168 486	190 973	215 515	230 534	250 453
TZE Doktora veya Eşdeğeri Eğitim Seviyesine Sahip Ar-Ge Personeli Sayısı	34 282	38 600	41 444	44 634	58 344	63 696	65 820
Hakemli Dergilerdeki Yayın Sayısı	47 077	53 638	60 279	69 669	74 033	76 627	81 141

Kaynak: TÜİK, SCImago (Erişim Tarihi: 23.09.2026)

2021-2027 dönemini kapsayan ve yaklaşık 100 milyar avro bütçesi olan Ufuk Avrupa Programına yönelik çalışmalar ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde yürütülmektedir. Bu çerçevede yürütülen bilgilendirme çalışmaları ve özellikle Ufuk 2020'de elde edilen deneyim ile artan işbirliği kapasitesi neticesinde Türkiye'nin söz konusu Programdan aldığı katkı payı tutarı yaklaşık 458 milyon avroya yükselmiştir. Ayrıca 2014-2020 yılları arasında yürütülen Ufuk 2020 Programı döneminde ülkemizde 29 çok ortaklı projenin koordinatörlük görevi yürütülmüşken Ufuk Avrupa Programının ilk beş yılında bu sayı 67'ye yükselmiştir.

Sağlık bilimleri ve teknolojileri alanında Türkiye'nin bilimsel birikimini, Ar-Ge kapasitesini ve üretim gücünü aynı ekosistem içerisinde buluşturmak amacıyla 2025 yılında Üreten Sağlık Modeli hayata geçirilmiştir. Model ile kamu, üniversite ve özel sektörün bilgi, yetkinlik ve üretim kapasitesinin bir araya getirilerek fikirden ürüne uzanan sürecin bütüncül biçimde desteklenmesi ve sağlık alanında yenilikçi, sürdürülebilir ve yüksek katma değerli ürün ve teknolojilerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda ilaç, aşı, biyoteknoloji, tanı kitleri, tıbbi cihaz ve sağlık yazılımları başta olmak üzere, ürüne dönüşme ve ülkemizin stratejik sağlık ihtiyaçlarına katkı sağlama potansiyeli yüksek Ar-Ge ve Ür-Ge projeleri desteklenmekte, yerli üretim kapasitesinin güçlendirilmesi ve kritik sağlık teknolojilerinde dışa bağımlılığın azaltılması amaçlanmaktadır. 2026 yılında hayata geçirilen Üreten Sağlık Portalı ile bilimsel bilginin teknolojiye, teknolojinin ürüne ve ürünün toplumsal faydaya dönüşmesi sağlanarak sürdürülebilir bir sağlık inovasyonu ekosistemi oluşturulmasına katkı sunulmaktadır.

2019 yılından itibaren Arktik ve Antarktika'ya ulusal bilim seferleri düzenlenmekte ve uluslararası platformlarda Türkiye'nin görünürlüğü adına çalışmalar yapılmaktadır. Eylül 2026 itibarıyla 10 Ulusal Antarktika (TAE), altı Ulusal Arktik (TASE) Bilim Seferi gerçekleştirilmiş ve çevre, meteoroloji ve oşinografi gibi konularda projeler yürütülmüştür. Ülkemizin kutup bölgelerine yönelik stratejilerini belirlemek, kutup bölgelerinde gerçekleştirilen ulusal çalışmaları yönlendirmek ve bu alanda gerekli koordinasyonu

sağlamak amacıyla 2025 yılında kurulan Kutup Bölgeleri Koordinasyon Kurulu, çalışmalarına devam etmektedir.

Küresel uzay ekonomisi büyümeye hızla devam etmekte olup ülkemizde de bu alandaki çalışmalar önem kazanmıştır. Özellikle yer gözlem ve haberleşme uydusu geliştirme alanında önemli aşamalar kaydedilmiştir. 2026 yılı itibarıyla Yüksek Çözünürlüklü Takım Uydu Geliştirilmesi projesi kapsamında İMECE-2 ve İMECE-3 uydularının geliştirme faaliyetleri devam etmektedir. Ayrıca Ay Araştırma Programının ilk aşaması olan AYAP-1 Projesinde Ay'a ulaşması planlanan uzay aracının geliştirme ve kritik uzay teknolojilerine yönelik doğrulama, entegrasyon ve test faaliyetleri planlanan takvim doğrultusunda sürdürülmektedir. Uzay aracının 2027 yılında fırlatılması planlanmaktadır. Dünyanın en saygın uzay etkinliklerinden biri olan Uluslararası Uzay Kongresi (IAC) 2026 yılında ülkemiz ev sahipliğinde düzenlenmiştir. Son yıllardaki bu gelişmelere ek olarak, önümüzdeki dönemde ülkemizin uzay ekosisteminin daha da güçlendirilmesi, küresel uzay pazarından giderek daha fazla pay alınması, uzay girişimleri için odaklı finansman araçları geliştirilmesi, uzaya erişim ve uzayın kullanımında bağımsızlığın artırılması, uzay alanında uluslararası işbirliklerinin ve uzayın toplum yararına kullanılması imkânlarının geliştirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

b) Amaç

Bilgi üretmeye yönelik sorgulama, araştırma, öğrenme, geliştirme istek ve düşünce sistematiğini tüm düzeylerde yaygınlaştıran, katma değeri yüksek ürün ve hizmet geliştirme kapasitesini artıran, toplumsal zorluklara çözüm üreten, ikiz dönüşümü destekleyen, insan odaklı, çevik, işbirliğine dayalı, etkin işleyen bir bilim, teknoloji ve yenilik ekosistemi oluşturmak temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Ar-Ge insan kaynağı kapasitesi ve niteliği güçlendirilecek, araştırma kariyerlerinin çekiciliği ve sürdürülebilirliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.544)		
Tedbir 544.1. Doktora ve doktora sonrası araştırmacılar için çalışma ve araştırma imkânları iyileştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Araştırma imkânlarının geliştirilmesi kapsamında yurt dışı doktora sırası ve sonrası araştırma burs programlarına yönelik en az bir çağrıya çıkılacaktır.
Tedbir 544.2. Araştırma deneyimine sahip nitelikli insan kaynağının artırılmasını teminen kamu destekli Ar-Ge projelerinde daha fazla lisans, yüksek lisans ve doktora bursiyerinin yer alması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Doktora öğrencilerinin Ar-Ge projelerinde yer almasının teşvik edilmesi amacıyla Lisansüstü Bursları Performans Programı çağrıya açılarak başvuru ve destek süreçleri yürütülecektir. 2. Stajyer Araştırmacı Burs Programı kapsamında yıl içerisinde çağrıya çıkılacak ve program kapsamında desteklenen bursiyerlerin projelerde yer alması sağlanacaktır.

Tedbir 544.3. Üst seviye bilimsel ve teknolojik çalışmalar yürüten nitelikli araştırmacıların özel programlarla desteklenmesine devam edilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Uluslararası Lider/Genç Araştırmacılar Programları çağrıya açılarak başvuru, destek ve izleme süreçleri yürütülecektir. 2. Ulusal Lider Araştırmacılar Programı ve Ulusal Genç Liderler Programları çağrıya açılarak başvuru, destek ve izleme süreçleri yürütülecektir.
Tedbir 544.4. Sanayide ihtiyaç duyulan doktora derecesine sahip nitelikli insan kaynağının üniversite sanayi işbirliğiyle yetiştirilmesi sağlanacak ve doktoralı araştırmacı istihdamı teşvik edilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Sanayi Doktora Programı kapsamında doktora öğrencileri desteklenecek ve sanayide doktoralı araştırmacı istihdamının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 544.5. Özel sektör Ar-Ge merkezlerine sağlanan devlet yardımlarında farklılaşan oranlarda doktoralı araştırmacı istihdam sayısı şartı getirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Ar-Ge merkezlerinde doktora mezunu personel istihdamının artırılmasına yönelik çalışma yapılacaktır.
Tedbir 544.6. Yurt dışındaki yetkin akademisyen ve araştırmacılara yönelik ülkemizde tam veya kısmi zamanlı çalışma imkânlarının çeşitlendirilmesi, işbirlikleri ile ortak projeler geliştirilmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Konuk veya Akademik İzinli Bilim İnsanı Destekleme Programları yılda altı defa başvuruya açılmak üzere çağrıya çıkılacak olup başvuru ve destek süreçleri yürütülecektir. 2. Yurt Dışı Bilim İnsanı Davet Programı ile yurt dışında bulunan akademisyenlerin ülkemizdeki çalıştay, sempozyum vb. etkinliklere katılımları sağlanacaktır. 3. Uluslararası bilim diplomasisi faaliyetleri kapsamında ortak burs programları yürütülecek, bu programlarla lisansüstü ve doktora sonrası araştırmacıların Türkiye'de akademik çalışmalar yapmaları sağlanacaktır. 4. Yurt dışında görev yapan Türk bilim insanlarının Türkiye'deki araştırmacı ve kuruluşlarla ortak proje geliştirmelerini desteklemeye yönelik bilim diasporası çağrısı açılacaktır.
Üniversitelerin bilimsel araştırma kapasitesi artırılacak, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerindeki rolleri güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.545)		

Tedbir 545.1. Yüksek katma değerli üretimi destekleyecek nitelikte Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin gerçekleştirebilmesi için araştırma üniversitesi programı güçlendirilecek, bu programa dâhil üniversitelerin özel desteklerle kapasiteleri artırılacaktır.	YÖK (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Üniversiteler	1. Araştırma Üniversitesi Destek Programı çerçevesinde araştırma üniversitelerinin Ar-Ge kapasiteleri ve niteliklerinin artırılmasına yönelik performans odaklı desteklere devam edilecektir.
Tedbir 545.5. Bilimsel araştırma projelerinin etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Bilimsel araştırma projeleri kapsamında üniversiteler arasında koordinasyon güçlendirilecektir.
Temel bilimlerde nitelikli araştırmacı insan gücü kapasitesi ve araştırma faaliyetleri, öncelikli sektörler ve teknoloji alanlarındaki ihtiyaçlara yönelik artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.546)		
Tedbir 546.2. Temel ve uygulamalı alanlarda katma değer açısından yüksek etki yaratması muhtemel öncül araştırma projeleri desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Avrupa Araştırma Konseyi Projeleri Güçlendirme Desteği Programı yıl boyunca başvuruya açık olacak şekilde çağrıya açılarak başvuru, destek ve izleme süreçleri yürütülecektir.
Tedbir 546.3. Bilim alanlarında nitelikli çalışmalar ile öncü ve çığır açıcı araştırmaları desteklemek ve araştırmacı insan gücü kapasitesini artırmak için genç araştırmacılara yönderlik desteği sağlanacak, ulusal ve uluslararası eğitim ve araştırma temalı bilimsel etkinlikler gerçekleştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Araştırmacılar arasında bilimsel işbirliği ağlarının kurulması, öncelikli Ar-Ge ve yenilik konularında kritik kitlenin oluşturulması, bilgi ve deneyim paylaşımının artırılması, genç araştırmacıların yetiştirilmesi için ağ programı yürütülecektir.
Toplum genelinde bilim, teknoloji, yenilik kültürünün yaygınlaştırılması, farkındalığın artırılması, bilim ve teknolojiye olan merakın teşvik edilmesi ve nitelikli insan kaynağının erken yaşlardan itibaren geliştirilmesi teşvik edilecektir. (Kalkınma Planı p.547)		
Tedbir 547.1. Bilim ve teknolojiye ilgili ve yetenekli gençlere teknoloji atölyelerinde ücretsiz eğitimler ve etkinlikler sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, TÜBİTAK, STK'lar	1. Deneyap Teknoloji Atölyelerinde teknoloji üretme yetkinliği yüksek genç bireyler yetiştirilmesi amacıyla verilen teknoloji eğitimlerine devam edilecektir.
Tedbir 547.2. Bilim ve teknoloji alanında fuarlar, yarışmalar, festivaller, sergiler, etkinlikler ve atölyeler desteklenmeye devam edilerek teknoloji farkındalığının artırılması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, TÜBİTAK, Üniversiteler	1. TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığınca yürütülmekte olan teknoloji yarışmaları ve etkinlikleri, bilim merkezleri, atölyeler gibi desteklere devam edilecektir.
Araştırma altyapılarının öncül araştırmalar yapan, nitelikli insan gücü istihdam eden ve özel sektörle işbirliği içinde çalışan bir yapıyla Ar-Ge ve yenilik ekosistemindeki etkinliklerinin artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.548)		

Tedbir 548.1. Araştırma altyapılarının başta öncelikli sektörler ve kritik teknolojiler olmak üzere Ar-Ge kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kritik teknoloji alanlarında araştırma altyapısı projelerinin kurulumuna ve geliştirilmesine devam edilecektir.
Tedbir 548.2. 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamında sağlanan destekler altyapıların performansları dikkate alınarak artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, TÜBİTAK	1. Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamındaki mevcut altyapıların destek ve izleme süreçlerine devam edilecek ve raporlanacaktır.
Tedbir 548.5. Araştırma altyapılarının erişilebilirliğinin artırılması amacıyla hazırlanan veri tabanı gözden geçirilerek etkinliği ve faydasının artırılmasına ve araştırma altyapılarının ulusal ihtiyaçları karşılamasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, YÖK, TENMAK, TÜBİTAK, TÜSEB, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Araştırma altyapılarının erişilebilirliğinin artırılması kapsamında hazırlanan veri tabanının ihtiyaçlar doğrultusunda iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Kamunun yönlendirici ve kolaylaştırıcı etkin rolüyle, ikiz dönüşümü destekleyen ve toplumsal zorluklara yönelik çözümler üreten ürün ve teknoloji platformlarının yaygınlaştırılması ve etkisinin artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.550)		
Tedbir 550.1. Başta yeşil dönüşüm olmak üzere ihtiyaç duyulan teknolojilerin yerli imkânlarla geliştirilmesi amacıyla hedef odaklı, platform bazlı teknoloji tabanlı ulusal girişimler başlatılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Sanayi Yenilik Ağ Mekanizması, Mükemmeliyet Merkezi Destek Programı gibi açılacak çağrılar ile ihtiyaç duyulan kritik bileşenleri, cihazları, malzeme ve modelleri geliştirmek üzere araştırma altyapılarının, özel sektör Ar-Ge merkezleri ve kamu Ar-Ge birimleri ile işbirliği içinde oluşturduğu teknoloji platformları desteklenecektir.
Tedbir 550.2. Üniversite, özel sektör ve kamu işbirliğinde geliştirilen platformlara yönelik temel araştırmadan nihai ürüne kadar olan süreci kapsayan destek modelleri geliştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Türkiye Yeşil Sanayi Projesi kapsamında özel sektör öncülüğünde, üniversite ve kamu işbirliğiyle ihtisaslaşmış Ar-Ge ve Yenilik Platformları oluşturulacak, bu platformlar aracılığıyla Ürünleştirme Yol Haritaları (ÜYH) hazırlanarak yeşil dönüşüme yönelik ürün veya ürün grubu geliştirilmesine yönelik Ürünleştirme Programları (ÜPG) desteklenecektir.
Üniversiteler, araştırma altyapıları ve özel sektör arasındaki işbirlikleri yoluyla bilgi ve teknoloji transferinin artırılmasına yönelik destek mekanizmaları uygulanacak ve arayüz yapılarının kurumsal kapasiteleri geliştirilerek etkinliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.551)		

Tedbir 551.3. Teknoloji Transfer Ofislerinin (TTO) kurumsal yapıları analiz edilerek etkinliğinin, verimliliğinin ve insan kaynağı kapasitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacak ve performans bazlı destekler sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Teknoloji Transfer Ofisleri Destekleme Programı çerçevesinde TTO'lar hedef ve performans odaklı olarak desteklenecektir.
Tedbir 551.7. Akademik teşvik sistemi, bilgi ve teknoloji transfer faaliyetlerini önceliklendirecek şekilde gözden geçirilecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Akademik teşvik sistemi bilgi ve teknoloji transferini, araştırma çıktılarının ticarileştirilmesini ve üniversite-sanayi işbirliklerini önceliklendirecek şekilde güncellenecektir.
Yeni ve derin teknolojik ürünlerin geliştirilmesi ve ticarileştirilmesine hız kazandırmaya yönelik destek miktarı ve çeşitliliği artırılacak, mevzuat iyileştirmesi yapılacak ve desteklerin kamu alımları mekanizmalarıyla tamamlayıcılığı sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.552)		
Tedbir 552.1. Öncelikli sektörler başta olmak üzere firma iş ortaklıkları yüksek teknolojili Ür-Ge ve ticarileştirmesinin desteklendiği Sanayi Yenilik Ağ Mekanizması Programı yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Türkiye Yeşil Sanayi Projesi kapsamında açılacak Sanayi Yenilik Ağ Mekanizması (SAYEM) Yeşil Dönüşüm Çağrısı ile bu alandaki faaliyetler desteklenecektir.
Tedbir 552.3. Ar-Ge ve yenilik projeleri sonucunda ortaya çıkan ve patentle korunan teknolojilerin lisanslama veya devir yoluyla Türkiye'de yerleşik firmalara aktarılmasına yönelik sağlanan destekler yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S),TÜBİTAK, TÜSEB, TÜRKPATENT, Üniversiteler	1. Patent Tabanlı Teknoloji Transferi Destekleme Programının özel sektör tarafından etkin kullanılabilmesi için eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir. 2. Yeni teknolojilerin geliştirilmesi adına Ar-Ge merkezlerine patent veri tabanlarının kullanımı ve patent araştırmasına ilişkin eğitimler verilecektir. 3. Sağlık teknolojileri alanında girişimci adaylarına yönelik iş modeli ve prototip geliştirme, fikri mülkiyet ve regülasyon süreçlerine ilişkin eğitim ve yönderlik faaliyetleri yürütülecektir. 4. TÜSEB Teknoloji Transfer Ofisi bünyesinde fikri ürünlerin başvuru, değerlendirme ve patentleme süreçleri desteklenecektir.
Tedbir 552.5. Öncelikli sektörlerde ihtiyaç duyulan kritik bileşenlerin, cihazların ve malzemelerin ihtiyaç makamı kamu kurumlarının eş finansmanıyla geliştirilmesi ve kamu alımlarının etkin bir araç olarak kullanılması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Kamu kurumlarında ihtiyaç duyulan kritik bileşenlerin, cihaz ve malzemelerin ihtiyaç makamı kamu kurumlarının eş finansmanıyla geliştirilmesine yönelik projeler desteklenecektir.
Yenilikçi girişimcilik desteklenecek, büyük işletmeler ile girişimciler arasındaki Ar-Ge işbirlikleri artırılacak ve büyük firmaların sektörlerindeki yeni girişimlerin kurulma ve büyüme aşamalarında destek olması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.553)		

Tedbir 553.1. Yenilikçi, teknoloji düzeyi yüksek ürün ve hizmetleri geliştirebilen ilk aşama firmalarının kurulumu ve ölçeklenmesine yönelik destekler sağlanacak ve girişim sermayesi fon kaynakları çeşitlendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Yatırım Tabanlı Girişimcilik Destek Programı kapsamında çağrılar açılarak başvuru, destek ve izleme süreçleri yürütülecektir.
Tedbir 553.2. Bir milyar dolar ve üzeri değerlemeye sahip firma olma adayı ve uluslararası rekabet gücü yüksek teknoloji girişimlerinin kurulması ve gelişmesi özendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK	1. Teknoloji ve yenilik odaklı ölçeklenebilir iş modeline sahip girişimlere yönelik Dijital Şirket Platformu hayata geçirilecektir.
Yüksek katma değerli üretimi destekleyecek nitelikte öncül araştırma ve teknolojiler teşvik edilecektir. (Kalkınma Planı p.554)		
Tedbir 554.1. Alanında öncül bilimsel ve teknolojik bilgi üreten ulusal veya uluslararası firmaların Türkiye'de kuracağı Ar-Ge laboratuvarları desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK	1. Öncül Ar-Ge Laboratuvarları Destekleme Programı çerçevesinde THS 1-4 aralığındaki Ar-Ge faaliyetleri desteklenecektir.
Başta AB ülkeleriyle olmak üzere Ar-Ge faaliyetleri, araştırma altyapıları ve araştırmacı insan gücü bakımından ikili, bölgesel ve çok taraflı işbirlikleri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.555)		
Tedbir 555.1. Bilim, teknoloji ve yenilik alanında küresel ve bölgesel ortak araştırma programlarından etkin bir şekilde faydalanılacak ve uluslararası karar alma mekanizmalarında ülkemizin güçlü temsili sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, TÜBİTAK	1. Küresel ve bölgesel nitelikte olan çok taraflı işbirliği platformlarına ve ortak araştırma çağrılarına dâhil olunacak, uluslararası kuruluşların karar alma organlarında temsiliyet sağlanacaktır. 2. Türk Devletleri Teşkilatı üye ve gözlemci ülkeleri arasında ortak araştırma ve yenilik projelerinin desteklenmesine yönelik çok taraflı işbirliği mekanizması geliştirilecektir.
Tedbir 555.2. AB Araştırma ve Yenilik Çerçeve Programlarına nitelikli projeler yoluyla katılımın sağlanması ve programların geri dönüş oranının artırılmasına yönelik tanıtım, bilgilendirme ve kapasite geliştirme çalışmaları ile destek ve ödül programları gerçekleştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, TÜBİTAK, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Ülkemizin Ufuk Avrupa Programından yararlanma kapasitesinin artırılmasına yönelik çeşitli bilgi günü, konferans ve çalıştay gibi faaliyetler düzenlenecektir.
Tedbir 555.3. Uluslararası araştırma altyapı iş ortaklıklarına katılım konusundaki mevzuat ve mevcut uygulamalar iyileştirilerek söz konusu iş ortaklıklarına katılım artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Araştırma Altyapıları İçin Avrupa Strateji Forumu (ESFRI) ve Avrupa Araştırma Altyapısı Konsorsiyumları (ERIC) faaliyetlerine katılım sağlanacak, ülkemiz altyapılarının bu işbirliği ağlarına entegre olması için girişimler artırılacaktır.

Tedbir 555.4. Stratejik ülkelerle ikili ve çoklu Ar-Ge ve yenilik işbirlikleri desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Ulusal öncelikler ve kritik teknoloji alanları doğrultusunda, stratejik ülkelerin ulusal fonlama kuruluşlarıyla ortak Ar-Ge ve yenilik projelerinin desteklenmesine yönelik çalışmalar yapılarak ikili ve çok taraflı çağrılar açılacaktır. 2. BM Teknoloji Bankası ile işbirliğinde, en az gelişmiş ülkelerin öncelikli teknoloji ihtiyaçlarının Türkiye'nin Ar-Ge ve yenilik ekosistemi aracılığıyla karşılanmasına yönelik uluslararası ortak Ar-Ge ve yenilik mekanizması geliştirilecektir.
Sağlık teknolojileri, uzay teknolojileri, yarı iletken teknolojileri, nadir toprak elementleri ve kutup araştırmaları gibi stratejik alanlarda Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri geliştirilerek sürdürülecektir. (Kalkınma Planı p.556)		
Tedbir 556.1. Aşı, ilaç, tıbbi cihaz, tanı kiti gibi sağlık teknolojilerinde Ar-Ge projeleri ile katma değer yaratabilecek ürünlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, TÜSEB, Üniversiteler	1. Ulusal sağlık sisteminin ihtiyaç duyduğu öncelikli tıbbi ürün ve teknolojilere yönelik fizibilite ve tarama çalışmaları yapılarak aşı, ilaç, tıbbi cihaz, tanı kiti gibi ürün odaklı projeler desteklenecektir. 2. Aşı, ilaç, tıbbi cihaz, tanı kiti ve yazılım teknolojilerine yönelik açılacak çağrılar kapsamında özel sektör ile katma değeri yüksek ürün adaylarının ticarileşme süreçleri desteklenecektir. 3. Tanı ve klinik karar desteğine yönelik yapay zekâ tabanlı sistemlerin geliştirilmesi ile bu sistemlerin klinik doğrulama ve performans değerlendirme çalışmalarına yönelik ulusal kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütülecektir. 4. İstanbul Deneysel Araştırma Geliştirme ve Eğitim Merkezi (İDEA)' nin fiziki ve insan kaynağı kapasitesi artırılacak ve ülkemizde büyük hayvan testlerinin yapılabildiği uluslararası referans merkezine dönüştürülmesi sağlanacaktır.
Tedbir 556.2. Başta Ay Araştırma Projesi ile yerli ve milli uydu geliştirme projeleri olmak üzere ülkemizin uzay alanında teknoloji üretme kabiliyeti artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TUA, TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Ay Görevi Projesi kapsamında geliştirilen uzay aracı fırlatılacaktır. 2. TÜBİTAK Uzay Teknolojileri Araştırma Enstitüsü bünyesindeki yer istasyonu ve elektrikli itki altyapılarının geliştirilmesine devam edilecektir. 3. Yüksek Çözünürlüklü Takım Uydu Geliştirilmesi Projesi kapsamında İMECE-2 Uydusu entegrasyon, çevresel test ve fırlatma hazırlıkları tamamlanacaktır.

		4. İMECE-3 Uydusu sistem entegrasyon faaliyetleri gerçekleştirilecektir. 5. Uzay Havası Uygulama Merkezi (UHUM)'nin kurulması için gerekli ön çalışmalar başlatılacaktır.
Tedbir 556.3. Çip endüstrisinde Ar-Ge, tasarım, üretim ve ticarileştirme kabiliyetleri geliştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK	1. TÜBİTAK BİLGEM bünyesindeki mevcut altyapı geliştirilerek ülkemizin bu alandaki kapasitesi artırılacaktır. 2. Entegre devre tasarımına yönelik Rekabet Öncesi İşbirliği projeleri desteklenecektir.
Tedbir 556.4. 2023-2035 yıllarını kapsayan Ulusal Kutup Bilim Stratejisi hedefleri doğrultusunda, her yıl Ulusal Kutup Bilim Seferleri (TAE ve TASE) ile birlikte kutup bilimleri alanında bilimsel etkinlikler ile eğitim ve farkındalık faaliyetleri düzenlenerek, kutup araştırmaları özelinde insan kaynağını artırma çalışmaları gerçekleştirilecek ve kurumsal altyapı geliştirilerek ülkemizin her iki kutup bölgesinde de uluslararası konumu güçlendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, TÜBİTAK	1. On Birinci Ulusal Antarktika Bilim Seferi (TAE-XI) düzenlenecek ve bilimsel projeler yürütülecektir. 2. Yedinci Ulusal Arktik Bilimsel Araştırma Seferi (TASE-VII) gerçekleştirilecek ve bilimsel projeler yürütülecektir.
Ülkemizde Milli Teknoloji Hamlesinin gerçekleştirilmesine yönelik yapay zekâ, nesnelerin interneti, artırılmış gerçeklik, büyük veri, siber güvenlik, ileri malzeme, robotik, mikro/nano/opto-elektronik, biyoteknoloji, hidrojen teknolojileri, yenilenebilir enerji teknolojileri, batarya teknolojileri, genom düzenleme, karbon yakalama, kullanma ve depolama teknolojileri, yeni nesil nükleer reaktörler, füzyon, kuantum, algılayıcı teknolojileri ve katmanlı imalat teknolojilerine ilişkin gerekli Ar-Ge altyapısının tesis edilmesi ve ihtiyaç duyulan nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.557)		
Tedbir 557.1. Kritik teknoloji alanlarında ülkemizin teknoloji üretme kapasitesi geliştirilmesi için projeler desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TENMAK, TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Nükleer Reaktör Geliştirilmesi Çağrısı ile III+ ve IV. nesil reaktör teknolojilerini içeren yenilikçi reaktörler olmak üzere mikro reaktör, küçük modüler reaktör veya farklı güç aralığındaki reaktörlere yönelik ve yeni nesil akıllı robot teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik rekabet öncesi işbirliği projeleri desteklenecektir. 2. Mükemmeliyet Merkezi Destek Programı kapsamında açılacak çağrılar ile araştırma altyapılarının, özel sektör Ar-Ge merkezleri ve kamu Ar-Ge birimleri ile işbirliği içinde oluşturduğu yüksek teknoloji platformları desteklenecektir.

Tedbir 557.3. Kritik teknoloji alanlarında yenilik faaliyetinde bulunan araştırmacı ve girişimcilerin yenilikçi ürün ve teknolojilerini düzenleyici otoriteler ile işbirliğinde test etmelerine imkân tanıyacak düzenleyici test ortamlarının oluşturulması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler	1. Yenilikçi ürün ve teknolojiler için deney alanları oluşturulacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025 (1)	2026 (2)	2027 (3)
Ar-Ge Harcamalarının GSYH'ya Oranı (4)	Yüzde	1,46	1,73	1,89
Ar-Ge Harcamalarında Özel Sektörün Payı	Yüzde	64,8	65,9	66,4
Tam Zaman Eşdeğer (TZE) Ar-Ge Personeli Sayısı (4)	Kişi	310 473	369 691	403 409
Tam Zaman Eşdeğer (TZE) Araştırmacı Sayısı	Kişi	250 453	289 658	311 505
Tam Zaman Eşdeğer (TZE) Doktora veya Eşdeğeri Eğitim Seviyesine Sahip Ar-Ge Personeli Sayısı	Kişi	65 820	74 798	79 736
Hakemli Dergilerdeki Yayın Sayısı	Adet	99 588(5)	102 944	106 414

Kaynak: TÜİK, Scimago Journal and Country Rank (Erişim Tarihi: 30.09.2026)
(1) 2024 verisidir. (2) Gerçekleşme Tahmini, (3) Program, (4) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Araştırma, Geliştirme ve Yenilik Programının performans göstergelerinden biridir. (5) 2025 yılı Scimago Journal and Country Rank verisidir.

2.2.3.4. Girişimcilik ve KOBİ'ler

a) Mevcut Durum

Esnaf ve sanatkârların çoğunluğunu oluşturduğu KOBİ'ler, 2024 yılı sonu itibarıyla toplam girişimlerin yüzde 99,6'sını, istihdamın yüzde 68,5'ini, ihracatın yüzde 29,6'sını oluşturmaktadır. Ar-Ge harcamaları içinde KOBİ'lerin payı 2024 yılında yüzde 28,8'dir. KOBİ'lerin rekabet gücünün geliştirilmesi, yetkin insan kaynağına ve finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması, yenilikçilik becerilerinin artırılması, ortak iş ve proje geliştirme yeteneklerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Ortak iş yapma kültürüne, sermaye birikimine ve gelir dağılımına olumlu katkılar sağlayan kooperatifçiliğin geliştirilmesi de önem arz etmektedir.

TABLO II: 17- Kurulan ve Kapanan İşletme Sayısı

	2022	2023	2024	2025	2026 (1)
Faaliyete Geçen Esnaf ve Sanatkâr Sayısı	333 235	210 521	287 624	323 480	193 222
Faaliyeti Sona Eren Esnaf ve Sanatkâr Sayısı	125 598	88 731	120 005	120 423	82 669
Kurulan Şirket Sayısı	141 324	128 982	116 028	113 779	75 814
Kapanan Şirket Sayısı	23 719	26 153	31 300	33 270	18 284
Kurulan Gerçek Kişi Ticari İşletme Sayısı	26 082	18 962	15 612	17 972	11 542
Kapanan Gerçek Kişi Ticari İşletme Sayısı	25 154	33 439	18 893	16 286	11 307
Kurulan Kooperatif Sayısı	1 983	3 174	2 674	1 848	979
Kapanan Kooperatif Sayısı	1 165	1 069	1 207	1 276	555

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TOBB
(1) Ağustos ayı itibarıyladır.

Ağustos 2026 itibarıyla bankacılık sistemi içinde kullandırılan KOBİ kredi miktarı 7.498 milyar TL olup toplam krediler içindeki payı 2009 yılındaki yüzde 21 seviyesinden yüzde 26,64'e yükselmiştir.

TABLO II: 18- Esnaf ve Sanâtkarlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Kefalet Kredileri

	2022	2023	2024	2025	2026 (1)
Kefalet Alan ve Kredi Kullanan İşletme Sayısı	1 056 406	850 593	801 600	774 389	756 603
Verilen Kefalet ve Yaratılan Kredi Hacmi (Milyon TL)	90 530	131 699	248 394	297 213	756 603

Kaynak: Ticaret Bakanlığı
(1) Ağustos ayı itibarıyladır.

17 Ocak 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 9436 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı doğrultusunda esnaf ve sanatkârlara kredi ve kefalet kooperatiflerinin kefaletiyle veya doğrudan 2025-2027 döneminde sağlanacak faiz indirimli kredilerin kıstasları belirlenmiştir. 31 Ağustos 2026 itibarıyla kredi bakiyesi mevcut olan esnaf ve sanatkâr sayısı 756.603, kredi bakiyesi ise 310,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Kredi üst limitleri 2026 yılı Temmuz ayı itibarıyla işletme kredilerinde 1,5 milyon TL, yatırım kredilerinde ise 3,5 milyon TL olarak belirlenmiştir. Kredilere ilişkin son düzenlemelerle makine ve teçhizat alımları ile ikinci el araç alımları yatırım kredileri kapsamına alınmıştır. Kredi ve kefalet kooperatiflerinin çalışma bölgeleri genişletilmiştir. 2026 yılı başından itibaren yürürlüğe girmesi öngörülen kredilere ait yüzde 33'lük faturalandırma zorunluluğu bir yıl süreyle ertelenmiştir. Vergi ve sosyal güvenlik borcu bulunan esnaf ve sanatkârların kredilerden faydalanabilmelerine yönelik düzenleme yapılmıştır. Danışmanlık ve yönderlik programını bitiren esnaf ve sanatkârlara yüzde 60 faiz sübvansiyonu ile kredi kullandırılmaya başlanmıştır.

Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı (KOOP-DES) kapsamında 2020 yılından itibaren kadın kooperatiflerine hibe destekleri sağlanmaktadır. Söz konusu Program çerçevesinde, 2020-2025 döneminde 848 kooperatifin 907 projesi için toplam 151,5 milyon TL tutarında destek kararı alınmıştır. 2026 yılı KOOP-DES Programı kapsamında nitelikli personel istihdamı desteği üst limitlerinde de önemli artışlar kaydedilmiştir.

Hazine destekli kefalet uygulaması kapsamında Ağustos 2026 döneminde kefalet kullandırımı 13,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde özkaynaktan sağlanan kefaletlerle 59.316 KOBİ'nin, 70.374 kredi talebi değerlendirilerek 184,8 milyar TL krediye karşılık 148,5 milyar TL kefalet desteği verilmiştir.

Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremler nedeniyle Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa illerinde faaliyet gösteren işletmelerde hasar ve gelir kaybı meydana gelmiştir. Deprem bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için Dünya Bankası ve Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansından (JICA) kredi temin edilmiş ve Deprem Sonrası Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Canlanması Destek Programı kapsamında toplam 69.951 işletmeye hasar durumları dikkate alınarak 22,4 milyar TL destek ödemesi yapılmıştır.

AB ve Alman Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı (BMZ) tarafından sağlanan fon kapsamında 2023-2026 döneminde toplam 3.755 işletmeye yaklaşık 3,5 milyar TL destek sağlanmıştır.

TABLO II: 19- KGF AŞ Tarafından Verilen Kefalet ve Oluşturulan Kredi Hacmi

		2022 (1)	2023 (1)	2024 (1)	2025 (1)	2026 (2)
KGF AŞ Öz Kaynak	İşletme Sayısı	3 191	6 865	10 107	84 602	59 316
	Kefalet Sayısı	3 323	7 377	11 799	107 333	70 374
	Kefalet Hacmi (Milyon TL)	2 370	11 014	27 272	180 754	148 484
	Kredi Hacmi (Milyon TL)	2 962	13 767	34 098	225 941	184 788
Hazine Kaynaklı Kefalet	İşletme Sayısı	36 123	59 523	2 637	3 870	2 372
	Kefalet Sayısı	56 958	95 209	3 481	4 959	2 911
	Kefalet Hacmi (Milyon TL)	67 234	150 250	12 002	19 773	13 604
	Kredi Hacmi (Milyon TL)	78 829	184 190	14 275	23 509	16 359
Toplam	İşletme Sayısı	39 314	66 388	12 744	88 472	61 688
	Kefalet Sayısı	60 281	102 586	15 280	112 292	73 285
	Kefalet Hacmi (Milyon TL)	69 604	161 264	39 274	200 527	162 088
	Kredi Hacmi (Milyon TL)	81 791	197 957	48 373	249 449	201 147

Kaynak: KGF AŞ

(1) Yıl sonlarına ait TCMB döviz alış kuru kullanılmıştır. Veriler ilgili yıllara ait toplam kullandırımları ifade etmektedir.

(2) Ocak-Ağustos dönemi itibarıyladır.

KOSGEB İşletme Değerlendirme Raporu 2023 yılından itibaren Findeks Platformu üzerinden erişime açılmıştır. İşletmeler yalnızca kendi raporunu değil, aynı zamanda ilgili işletme yetkilisinin onay vermesi durumunda diğer işletmelerin de raporunu temin edebilmektedir. 2021-2025 dönemi verilerini içeren KOSGEB İşletme Değerlendirme Raporunun yeni versiyonu hazırlanarak Eylül 2026 itibarıyla erişime açılmıştır.

TABLO II: 20- KOSGEB Destek Programları

DESTEK PROGRAMLARI	2023		2024		2025		2026 (1)	
	İşletme Sayısı	Destek Tutarı (Bin TL)	İşletme Sayısı	Destek Tutarı (Bin TL)	İşletme Sayısı	Destek Tutarı (Bin TL)	İşletme Sayısı	Destek Tutarı (Bin TL)
Stratejik Ürün Destek Programı	17	12 198	115	114 965	43	10 027	8	11 731
KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı	51	33 547	57	495 981	185	429 473	189	350 483
Girişimci Destek Programı (İş Kurma Desteği)	-	-	10 226	197 970	20 005	412 603	983	29 489
Girişimci Destek Programı İş Geliştirme Desteği			141	83 293	1 514	1 365 716	1 223	873 554
KOBİ Dijital Dönüşüm Destek Programı			-	-	15	8 023	57	42 655
YÖNDE - Yönderlik Ve Değerlendirme Destek Programı			4	90	1 961	38 966	1 060	21 454
Kapasite Geliştirme Destek Programı					348	151 308	1 355	1 709 252
Küresel Rekabetçilik Destek Programı					3	2 711	23	46 878
Teknoloji Merkezi Destek Programı							1	3 878
İstihdamı Koruma Destek Programı					15 520	7 953 805	20 562	9 482 495
Toplam (2)	**68**	**45 745**	**10 543**	**892 299**	**39 594**	**10 372 632**	**25 461**	**12 571 869**

Kaynak: KOSGEB

(1) Ocak-Ağustos dönemidir.

(2) Net işletme sayısı ve destek tutarını ifade etmektedir.

KOSGEB tarafından TEKMER Destek Programı ve Teknoloji Merkezi Destek Programı kapsamında kurulan TEKMER'ler, girişimcilere ve işletmelere iş kurma süreçlerinde iş geliştirme, mali kaynaklara erişim, yönetim, danışmanlık, yönderlik, ofis ve ağlara katılım gibi hizmetler sağlamakta olup Ağustos 2026 itibarıyla sayıları 45'e ulaşmıştır. Teknoloji Merkezi Destek Programı Hızlandırma Desteği kapsamında açılan COP31 çağrısına yapılan TEKMER ve TGB başvurularının dokuzu onaylanmıştır.

TABLO II: 21- KOSGEB Girişimcilik Eğitimleri ve Girişimcilik Desteği Alan İşletmeler

	2022	2023	2024	2025	2026 (1)
Girişimcilik Eğitimi Katılımcı Sayısı	154 092	113 412	94 043	95 988	50 803
Girişimcilik Desteği Alan İşletme Sayısı	33 341	21 739	17 954	22 467	2 296

Kaynak: KOSGEB
(1) Ocak-Ağustos dönemidir.

TÜBİTAK teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerinin katma değer ve nitelikli istihdam sağlama potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmesi amacıyla girişimcilerin fikir aşamasından pazara kadar olan faaliyetlerinin desteklenmesi doğrultusunda hibe destek şeklinde başlatılan Bireysel Genç Girişim (BiGG) Programında değişikliğe gidilerek yatırım tabanlı destek verilmeye başlanılmış ve destek üst limiti 450 bin TL'den 900 bin TL'ye çıkarılmıştır. 2023 yılında Yatırım Tabanlı Girişimcilik Destek Programı Uygulama Esasları yürürlüğe girmiş ve bu kapsamda Türkiye Kalkınma Fonu ile BiGG Fonu kurulmuştur.

TABLO II: 22- TÜBİTAK Girişimcilik Destekleri

	2022	2023	2024	2025	2026 (1)
Başvuru Sayısı	3 437	2 885	3 685	4 496	2.844
Desteklenen Girişimci Sayısı	281	153	251(2)	210	-
Destek Miktarı (Milyon TL) (3)	295,98	518,25	324,9	255,12	-

Kaynak: TÜBİTAK
(1) Ocak-Eylül dönemidir.
(2) Desteklenen Girişimci Sayısı, 2024-1 ve 2024-2 BİGG Yatırım Çağrıları kapsamında desteklenen girişimci sayısıdır.
(3) Yıl İçinde Aktarılan Destek Miktarı Toplamı (2026 sabit fiyatlarıyla)

OSB'lerde Yer Alan Parsellerin Tamamen veya Kısmen Tahsislerine İlişkin 2 Haziran 2021 tarihli Cumhurbaşkanı Kararındaki düzenlemeler doğrultusunda OSB'lerde atıl kalan sanayi parsellerine yatırımcıların yönlendirilmesi ve OSB'lerin canlandırılması hedeflenmekte, OSB'lerde 2,7 milyon olan mevcut istihdamın 3,5 milyona çıkarılması öngörülmektedir.

Yatırımcılarımıza uluslararası standartlarda yatırım ortamı sağlayan OSB'lere, küçük sanayiciye daha sağlıklı koşullarda çalışma ve kendilerini geliştirme imkânı sağlayan küçük sanayi sitelerine (KSS) ve yatırımları ülkemize yönlendirmek amacıyla endüstri bölgelerine (EB) ilişkin çalışmalara devam edilmektedir. 2026 yılında dört OSB'ye (Elazığ Kovancılar, Kastamonu Araç İhsangazi, Kırıkkale Balışeyh, Balıkesir Kepsut) tüzel kişilik kazandırılarak toplam OSB sayısı Eylül 2026 itibarıyla 373'e ulaşmıştır. Kredi desteğiyle tamamlanan OSB sayısı 256'ya çıkmış, KSS sayısı ise 511 olmuştur. Eylül 2026 itibarıyla toplamda ilan edilmiş 59 endüstri bölgesi bulunmaktadır. Planlı sanayi bölgelerinin yeşil ve dijital dönüşüme uygun yapılanması sağlanarak yatırımcıların yatırım yeri ihtiyaçlarının hızlı ve ekonomik olarak karşılanabilmesine yönelik çalışmalar yürütülmekte olup OSB ve KSS projeleri için (kamulaştırma dâhil) 2026 yılında yaklaşık 34 milyar TL olan başlangıç ödeneğinin 2027 yılında 53 milyar TL'ye çıkarılması öngörülmektedir.

Eylül 2026 itibarıyla TGB sayısı 115'e, faaliyette olanların sayısı 97'ye, TGB'lerde faaliyet gösteren işletme sayısı ise 13.452'ye yükselmiştir.

TABLO II: 23- OSB ve TGB Bilgileri

	2022	2023	2024	2025	2026 (1)
Tamamlanmış OSB Sayısı	220	229	240	256	268(2)
OSB'lerde Üretime Geçilen Parsel Sayısı (3)	57 397	58 305	59 227	59 931	61 266
OSB'lere Kullandırılan Kamu Kaynağı (Milyon TL) (4)	108 008	111 212	116 086	192 004	5 807
Faal TGB Sayısı	81	81	91	93	97
TGB'lerde Faaliyet Gösteren İşletme Sayısı	8 422	10 071	11 316	12 065	13 452
TGB'lere Kullandırılan Kamu Kaynağı (Milyon TL) (4)	250	541	772	790	350

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
(1) Eylül ayı itibarıyladır.
(2) Gerçekleşme Tahmini
(3) Mevcut OSB'lerdeki Üretime Geçen Parsel Sayısı
(4) 2026 yılı fiyatlarıyladır.

IPA kapsamında yürütülen Rekabetçi Sektörler Programı ile KOBİ'lerin ve girişimcilerin rekabet gücünün artırılmasına yönelik Ar-Ge ve yenilik, dijital dönüşüm, ortak kullanım ve test altyapıları ile girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi desteklenmektedir. IPA II döneminde yaklaşık 260,1 milyon avro bütçeli 43 proje ile araştırma, üretim, dijital dönüşüm ve test altyapılarının güçlendirilmesine ve KOBİ'lerin teknoloji ve yenilik kapasitesinin artırılmasına katkı sağlanmıştır. IPA III döneminde ise sanayinin yeşil ve dijital dönüşümü, araştırma ve yenilik kapasitesinin geliştirilmesi ve AB değer zincirleriyle entegrasyonun güçlendirilmesi odağında toplam 58,5 milyon avro bütçeli 16 proje programlanmıştır.

Dijital Avrupa Programı kapsamında Türkiye'den 118 kurum ve kuruluş 14,3 milyon avro destekle 21 projede yer almıştır. Program, özellikle KOBİ'lerin dijital dönüşümünü hızlandırmakta ve Avrupa Dijital İnovasyon Merkezleri (ADİM) aracılığıyla sekiz konsorsiyuma 7,5 milyon avro hibe sağlayarak işletmelerin teknolojiye erişimini güçlendirmektedir.

Türkiye teknoloji girişimciliği ekosistemine 2025 yılında 306 yatırım turunda 589 milyon dolarlık yatırım yapılmıştır. Aralık 2020'de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kurulan ve 475 milyon TL büyüklüğündeki Teknoloji ve İnovasyon Fonu (TİF), büyüme potansiyeli taşıyan, teknoloji ve inovasyon tabanlı faaliyetler yürüten ve finansman ihtiyacı olan firmalara girişim sermayesi desteği sağlamaya devam etmektedir. 2026 yılının başında fonun büyüklüğü 745 milyon TL'ye yükselmiştir. TİF, girişim sermayesi fonlarına "fonların fonu" olarak yatırım yapmakla birlikte girişim şirketlerine de doğrudan yatırım yapmaktadır. Fonun yatırım dönemi iki yıl daha uzatılmış olup fon yatırımlarına 2027 yılı sonuna kadar devam edecektir. TİF kapsamında Eylül 2026 itibarıyla 19 teknogirişime toplam 7,15 milyon dolar doğrudan yatırım gerçekleştirilmiş, ayrıca üç farklı girişim sermayesi fonuna toplam 4,5 milyon avro yatırım taahhüdünde bulunulmuştur. Bu taahhüdün 4,23 milyon avrodan fazlası girişim sermayesi fonlarına girişim şirketlerine aktarılmak üzere yatırılmıştır.

Türkiye Tech Visa, teknoloji alanında kritik uzmanlıklara sahip yetenekler ile yenilikçi iş modelleri ve teknolojiye dayalı çalışmaları olan teknogirişimlere özel bir davet programıdır. Program, hem uluslararası yetenekleri hem de teknogirişimleri kapsayacak şekilde tasarlanmış ve Türkiye'nin teknoloji ekosistemine önemli bir katkı sağlamıştır. Bu program ile alanında başarılı yetenekler ve teknogirişimlerin Türkiye teknoloji ekosisteminin bir parçası olmasının hızlandırılması ve ülkemizde faaliyet göstermelerinin kolaylaştırılması hedeflenmektedir. 16 Eylül 2024'te lansmanı yapılan program kapsamında bugüne kadar

135 kabul verilmiş, 60 teknogirişim kurulmuş ve Eylül 2026 itibarıyla toplam 634 teknogirişim başvurusu alınmıştır.

TEKNOFEST kapsamında gerçekleştirilen girişim zirvesinde her yıl küresel girişimciler, yatırımcılar, yönderler ve kurumsal firmalar bir araya getirilerek Türkiye girişimcilik ekosistemine katkı sağlanmaktadır.

Yalın ve dijital dönüşüm uygulamalarını yenilikçi düşünce anlayışıyla bütüncül olarak koordine etmek, sanayi, eğitim ve danışmanlık hizmetleri alanındaki mevcut eksikliklerini gidermek amacıyla Yetkinlik ve Dijital Dönüşüm Merkezleri (Model Fabrikalar) Projesi başlatılmış ve Ankara, Bursa, Konya, Kayseri, Gaziantep, Mersin, Adana, İzmir, Samsun, Eskişehir, Denizli ve Kocaeli illerinde söz konusu merkezlerin kurulum süreci tamamlanarak başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelere eğitim ve danışmanlık hizmeti sunulmaya başlanmıştır. Tüm Model Fabrikalarda bugüne kadar toplam 701 firmada Öğren-Dönüş çalışması, 220 firmada yalın proje uygulama çalışması tamamlanmıştır. Model Fabrikalar tarafından 819 firmaya deneyimsel eğitim verilmiş, 3.000'in üzerinde farkındalık eğitimi hizmeti sunulmuştur. Ayrıca Ankara, Bursa, Konya ve Kayseri illerinde yer alan Model Fabrikaların dijital dönüşüm altyapısı kurulum çalışmaları tamamlanmıştır. Malatya, Sakarya, Trabzon ve Tekirdağ illerinde dört yeni Model Fabrikanın kurulum işlemleri devam etmektedir.

Girişimcilik ve KOBİ desteklerinin kapsam, çeşitlilik ve miktarlarındaki artışlar, esnaf ve sanatkârlara sağlanan krediler, kredi kefalet sisteminde ve bankacılık sistemindeki KOBİ kredilerindeki artış gibi hususlar birlikte değerlendirildiğinde, sektörde önemli gelişmeler sağlandığı görülmektedir. Girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi, sağlanan desteklerin yenilikçi ve büyüyen/büyüme potansiyeli olan girişimlere odaklanması ve izleme-değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesiyle etki analizleri yapılması sonucunda sektörün gelişimi daha da hızlanacaktır.

Kamunun teknoloji girişimcilik ekosistemindeki rolünün yalnızca finansman ve teşviklerle sınırlı kalmaması, girişimcilerin karşılaştığı kuruluş ve erken dönem faaliyet süreçlerinin de sadeleştirilmesi amacıyla Dijital Şirket Modeli geliştirilmektedir. Model kapsamında kimlik doğrulamadan şirket sözleşmesinin hazırlanması ve elektronik imzalanmasına, ticaret sicili, vergi, sosyal güvenlik ve elektronik tebligat işlemlerinden banka hesabı açılışı ve e-Fatura süreçlerine kadar farklı kurumlar nezdinde yürütülen işlemlerin tek bir dijital akışta bütünleştirilmesi öngörülmektedir. Dijital Şirket Modeline yönelik hukuki altyapının oluşturulması konusunda da önemli bir adım atılmış, 2026 yılında yürürlüğe giren 7582 sayılı Kanun ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri kapsamında kuluçka girişimcisi olmaya hak kazanmış girişimciler tarafından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca belirlenecek Dijital Şirket tanımına uygun olarak kurulan ve işletilen şirketlere, kuruluş tarihinden itibaren üç yıla kadar oda ücret ve aidatlarından muafiyet sağlanmıştır.

b) Amaç

KOBİ ve girişimcilerin niteliklerini dikkate alan odaklı politikalar aracılığıyla finansmana erişim imkânlarının, kurumsal gelişimlerinin ve verimliliklerinin artırılması, yenilikçilik kapasitelerinin ve ölçeklerinin büyütülmesi, tedarik zincirlerinde daha güçlü bir biçimde yer almalarının sağlanması, ihracat, yenilikçilik ve rekabetçilik düzeylerinin yükseltilerek daha etkin ve verimli olarak büyümeye ve istihdama katkılarının artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
KOBİ'lere yönelik beşeri sermaye güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.559)		
Tedbir 559.2. Örgün eğitimdeki girişimcilik müfredatı finansal okuryazarlık, mevzuat bilgisi, dijital teknolojiler, e-ticaret, pazarlama gibi konulardaki ihtiyaçlar dikkate alınarak gözden geçirilecek, uygunluk değerlendirmesine imkân sunan uygulamalı girişimcilik eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Örgün eğitimdeki öğrencilerin girişimcilik becerileri geliştirilecek, teknogirişim projelerine teknik destek verilecektir.
Tedbir 559.3. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yapılacak mesleki eğitim merkezleri ve meslek liselerinin yer seçiminde OSB'ler öncelikli olarak değerlendirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Sektör içi okul, sektöre entegre okul, bölge okulu ve ihtisaslaşmış meslek liselerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
Tedbir 559.4. Teknoloji alanında kritik uzmanlıklara sahip yetenekler ile yenilikçi iş modelleri ve yüksek teknolojiye dayalı işletmesi olan yabancı girişimcilere karşılıklılık ilkesi çerçevesinde vize uygulaması kolaylaştırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Türkiye Tech Visa Programı için hedef ülke ve bölgeler ile girişimci, uzaktan çalışan teknoloji profesyoneli ve yatırımcı segmentleri dikkate alınarak bütüncül uluslararası tanıtım ve entegrasyon faaliyetleri yürütülecektir.
Girişimcilik ekosisteminde işbirliği yapma kültürü yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.560)		
Tedbir 560.3. KOBİ'ler ve üniversitelerin birlikte hazırlayacakları projelerin desteklenmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. KOBİ'ler ve üniversitelerin ortak şekilde başvurabileceği programlar kapsamında proje başvuruları alınacak ve kabul edilen projeler için destek sağlanacaktır.
KOBİ'ler, ölçeğini büyütmesi, sürdürülebilir bir yapıya kavuşması ve küresel düzeyde daha rekabetçi bir konum kazanması amacıyla desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.561)		
Tedbir 561.1. KOBİ ve girişimciler hızlı büyüme, teknoloji odaklı ihracat yapma, yüksek teknoloji alanında faaliyet gösterme, verimlilik artırma gibi kriterler çerçevesinde odaklı bir yaklaşımla desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Teknogirişim Rozeti'ne sahip firmaların kamu destekleri, teşvikler, ulusal ve uluslararası tanıtım faaliyetleri ile kamu alımlarında önceliklendirilmesine yönelik uygulama süreçleri geliştirilecektir. 2. Kümelenme Destek Programı kapsamında hayata geçirilecek kümelenme teşebbüsleri desteklenecek ve bu girişimlerin başarı kriterleri izleme-değerlendirme faaliyetleriyle yakından takip edilecektir.

		3. KOBİ'lerin üretim kapasitelerini artırmalarına, ölçek büyütme yatırımlarını gerçekleştirmelerine ve küresel rekabet ortamında dayanıklılıklarını güçlendirmelerine yönelik desteklere devam edilecektir.
Tedbir 561.6. Teknogirişimciler tarafından oluşturulan ürünlerin DMO bünyesindeki Tekno Katalog platformu gibi araçlarla entegrasyonunu sağlayarak bu ürünlerin ticarileşme ve markalaşma süreçleri hızlandırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, DMO	1. Tekno Katalog Platformu girişimcilerin kamu alımları yoluyla ticarileşmesinin sağlanması amacıyla yüksek teknoloji ve yenilik, ekosistem, girişimcilik odaklarında geliştirilecektir. 2. TGB'lerde faaliyet gösteren teknoloji şirketlerine yönelik tanıtım ve eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.
Finansmana erişim kolaylaştırılacak, alternatif ve yenilikçi finansman yöntemleri yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.562)		
Tedbir 562.1. Yatırım bankacılığı, kurumsal ve bireysel girişim sermayesi, kitle fonlaması, etki yatırımcılığı, melek yatırımcılık gibi alternatif ve yenilikçi finansman imkânları güçlendirilecek ve kullanımları yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, BDDK	1. Teknogirişimlerin finansmana erişimini kolaylaştırmak üzere girişim sermayesi fon çağrıları, fonların fonu mekanizmaları, eş yatırım ve alternatif finansman araçlarına yönelik uygulama ve koordinasyon çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 562.3. Kredi garanti sistemi geliştirilecek ve girişimlerin yenilikçi iş modelleri ile Ar-Ge ve yenilik projelerinin finansmanında kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Katılım Finans Kefalet AŞ, Kredi Garanti Fonu AŞ, İhracatı Geliştirme AŞ	1. Hazine destekli kefalet sistemi kapsamındaki kredi garanti kuruluşlarının kapasitelerinin ve işbirliklerinin geliştirilmesi yönündeki faaliyetlere ve ilgili alanlarda destek paketi çalışmalarına devam edilecektir.
Esnaf, sanatkâr ve kooperatiflerin değişen ekonomik ve sosyal şartlara uyum sağlayacak şekilde rekabetçilikleri ve kapasiteleri geliştirilecek, denetim sistemleriyle şeffaflık ve güvenilirlikleri artırılacak, işbirliği ve ortak çalışma kültürünün yaygınlaşması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.563)		
Tedbir 563.3. Hazine destekli kullandırılan kredilerde imalat sektörüne, ihracata, markalaşmaya, e-ticarete yönelen esnaf ve sanatkârlara sağlanan devlet yardımlarının etkinliği artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. İmalat sektörü, ihracat, markalaşma, e-ticaret alanlarında faaliyet gösteren esnaf ve sanatkârlar için mevcut durum çalışmasına devam edilecektir.
Tedbir 563.7. Kooperatifçilikle ilgili kamuoyunda ve üniversitelerde farkındalık sağlanacak ve kooperatifçiliğin daha etkin uygulanması yönünde çalışmalar yapılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Kooperatiflere sağlanan hibe desteklerine ilişkin etki değerlendirme analizi yapılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025 (1)	2026 (2)	2027 (3)
KOBİ'lerin İhracatı	Milyar Dolar	76,0	88,5	93,0
İmalat Sanayiinde Faaliyet Gösteren KOBİ'lerin İhracatındaki Yüksek Teknolojinin Payı	Yüzde	0,8	1,5	1,7
İstihdama Göre Hızlı Büyüyen KOBİ Sayısı (4)	Adet	29 088	38 000	40 000
KOBİ'lerin Mali ve Mali Olmayan Şirketler Ar-Ge Harcamasındaki Payı	Yüzde	28,8	32,0	34,0
Yıllık Girişim Yatırım Büyüklüğü (5)	Milyar Dolar	1,1	0,5	1,0
Bir Milyar Dolar Değeri Aşan Firma Sayısı (5)	Adet	6	10	13

(1) TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2024
(2) Gerçekleşme Tahmini
(3) Program
(4) Ücretli çalışan sayısı 10'un üzerinde olan ve üç yıllık dönemde yıllık ortalama yüzde 10'dan fazla büyüyen girişimler
(5) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

2.2.3.5. Fikri Mülkiyet Hakları

a) Mevcut Durum

Ocak-Haziran 2026 döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre, yerli patent başvuru sayısında yüzde 31,2, yerli faydalı model başvuru sayısında yüzde 23,4, yerli marka başvuru sayısında yüzde 0,8 artış, yerli tasarım başvuru sayısında ise yüzde 7,1 düşüş kaydedilmiştir. Tasarım başvurularında yaşanan düşüşün en önemli nedeni Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardan gerçekleştirilen başvuru sayısındaki azalmadır. 1.875 tescilli coğrafi işaret bulunmakta olup 840 coğrafi işaret başvurusunun inceleme süreci devam etmektedir. AB'de tescilli coğrafi işaretli ürün sayısı 46'ya ulaşmış olup bunlar Antep Baklavası, Aydın İnciri, Malatya Kayısısı, Aydın Kestanesi, Milas Zeytinyağı, Taşköprü Sarımsağı, Bayramiç Beyazı, Giresun Tombul Fındığı, Antakya Künefesi, Suruç Narı, Çağlayancerit Cevizi, Gemlik Zeytini, Edremit Zeytinyağı, Milas Yağlı Zeytini, Ayaş Domatesi, Edremit Körfezi Yeşil Çizik Zeytini, Maraş Tarhanası, Ezine Peyniri, Safranbolu Safranı, Aydın Memecik Zeytinyağı, Araban Sarımsağı, Osmaniye Yer Fıstığı, Bingöl Balı, Bursa Şeftalisi, Hüyük Çileği, Bursa Siyah İnciri, Söke Pamuğu, Manisa Mesir Macunu, Gaziantep Menengiç Kahvesi, Silifke Yoğurdu, Aydın Memecik Zeytini, Erzincan Tulum Peyniri, Aydın Çam Fıstığı, Afyon Pastırması, Afyon Sucuğu, Antep Fıstık Ezmesi, Mut Zeytinyağı, Kırkağaç Kavunu, Bursa Kestane Şekeri, İpsala Pirinci, Antep Lahmacunu, Yenice Ihlamur Balı, Hatay Kaytaz Böreği, Maraş Çöreği, Kayseri Pastırması ve Adana Şalgamıdır. AB nezdinde sekizi ilanda olmak üzere işlemleri devam eden 48 coğrafi işaret başvurusu ve bir geleneksel ürün adı başvurusu bulunmaktadır.

Yeni bitki çeşitlerinin korunmasını amaçlayan ıslahçı hakları kapsamında koruma altında bulunan bitki çeşidi sayısı 2025 yılı sonu itibarıyla 2.118 olmuştur. Bu sayı içerisinde yerli türlerin oranı yüzde 50'dir.

2025 yılında Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) tarafından yayımlanan raporda 2024 yılı verilerine göre Türkiye, dünyada yerli patent başvurularında 10'uncu, marka başvurularında altıncı, tasarım başvurularında üçüncü sırada yer almaktadır.

Uluslararası başvurular açısından değerlendirildiğinde Türkiye, WIPO tarafından yayımlanan 2025 yılı verilerine göre 2.114 patent başvurusuyla 16'ncı, 1.480 marka başvurusuyla 11'inci ve 535 tasarım başvurusuyla 12'nci sıradadır.

Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT) 2017 yılından bu yana WIPO nezdinde 25 uluslararası araştırma ve inceleme otoritesinden biri olarak faaliyet göstermektedir. Bu kapsamda TÜRKPATENT, 2025 yılında 1.812 uluslararası araştırma raporuyla en fazla rapor düzenleyen ilk dokuz kurum arasında yer almıştır.

TABLO II: 24- Sınai Mülkiyet Başvurularındaki Gelişmeler

					Ocak-Haziran	
	2022	**2023**	**2024**	**2025**	**2025**	**2026**
Patent Başvuru Sayısı	15 856	16 433	18 639	19 238	7 061	8 563
Yerli Patent Başvurularının Toplam İçerisindeki Payı (Yüzde)	57	53	55	57	50	54
Faydalı Model Başvuru Sayısı	5 558	3 400	3 118	3 999	1 668	2 060
Yerli Faydalı Model Başvurularının Toplam İçerisindeki Payı (Yüzde)	99	98	98	98	98	98
Marka Başvuru Sayısı	212 636	183 149	183 590	177 114	82 807	81 498
Yerli Marka Başvurularının Toplam İçerisindeki Payı (Yüzde)	93	92	93	93	91	94
Tasarım Başvuru Sayısı (1)	84 106	58 076	46 001	44 029	20 104	17 733
Yerli Tasarım Başvurularının Toplam İçerisindeki Payı (Yüzde)	93	90	91	91	89	93
Islahçı Hakları Başvuru Sayısı	299	291	264	276	100	109
Yerli Islahçı Hakkı Başvurularının Toplam İçerisindeki Payı (Yüzde)	48	54	52	35	37	47
Coğrafi İşaret Başvuru Sayısı	523	385	431	527	194	173

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, Türk Patent ve Marka Kurumu
(1) Lahey başvuruları dâhildir.

TÜRKPATENT Akademi Platformu üzerinden ülke genelinde sınai mülkiyet bilincini artırmak amacıyla patent, marka, tasarım ve coğrafi işaret konularında 3.000 dakikayı aşan dijital ve etkileşimli eğitim içerikleri sunulmaktadır. 2 Ocak 2025'te açılan platformda 9.750 kayıtlı kullanıcı 27.000'den fazla sertifikalı eğitimi tamamlamıştır.

Temmuz 2026 itibarıyla TÜRKPATENT tarafından altı fuara katılım sağlanmış olup bu fuarlarda toplam altı buluşçuya kurumun stantlarında yer verilmiş ve buluşların ticarileştirilmesine aracılık edilmiştir.

WIPO ile birlikte uygulanan IP Management Clinic Projesi ile KOBİ'ler için yenilikçi şirketlerin iş planlarına ve maddi olmayan varlık portföylerine dayalı olarak fikri mülkiyet stratejileri desteklenmiştir. Bu kapsamda seçilen şirketlere kişiselleştirilmiş yönderlik, uzman tavsiyesi ve eğitim yoluyla fikri mülkiyetlerini daha iyi yönetmeleri ve kullanmaları için destek alacakları dört aylık bir program sunulmuştur. Firma seçimi için pilot bölge olarak Ankara belirlenmiş ve bu kapsamda ODTÜ, Bilkent, Hacettepe, Ankara, OSTİM Teknik ve

Başkent Üniversiteleri ile Teknopark Ankara uhdesinde yer alan firmalar ile görüşülmüş, 20 firma projeye dâhil edilmiştir. Firmaların TÜRKPATENT Akademi üzerinden hazırlayıcı eğitimleri tamamlanmıştır.

2026 yılının ikinci yarısında IP Management Clinic İstanbul Projesi için çalışmalar başlatılmış olup süreç işleyişi ile ilgili olarak WIPO ile toplantılar yapılmaktadır. İstanbul Teknopark temsilcileri ve KOSGEB ile firma seçimi için çalışmalar sürdürülmektedir.

İlk aşama firmalarının oluşturdukları projelerin, patent ve faydalı model başvurusuna ve değerlemesine teşvik edilmesi ve sonucunda etki odaklı çıktısı olan firmanın teknoloji hazırlık seviyesinin yükseltilmesi ve teknoloji transferi işlemleri ile ticarileştirme faaliyetlerine aracılık edilmesi amacıyla TÜRKPATENT tarafından Patentle, Ticarileştir ve Kazan Projesi (PATİKA) geliştirilmiştir. Proje etapları ve paydaşları belirlendikten sonra Üniversiteler, Teknoparklar (Teknoloji Geliştirme Bölgeleri), İnkubasyon ve Girişim Merkezleri, İl Sanayi ve Teknoloji Müdürlükleri, Kalkınma Ajansları ve girişimcilerin katılımı ile Projenin açılışı yapılacaktır.

Patentli teknolojilerin ekonomik değere dönüştürülmesi ve üniversite-sanayi işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla TÜRKPATENT RADAR Platformu oluşturulmuş ve 2026 yılı sonunda hayata geçirilmesi planlanmıştır. Bu platform üniversiteler, Teknoloji Transfer Ofisleri ve ilk aşama firmalara ait patentleri sanayi kuruluşlarının teknoloji ihtiyaçlarıyla buluşturmaktadır. Patentlerin IPC sınıfları ile şirketlerin NACE faaliyet kodlarını eşleştiren platform, firmaların ilgili teknolojilere hızlı biçimde erişmesine, patent sahiplerinin ise lisanslama, yatırım, ortak Ar-Ge ve ticarileştirme fırsatlarına ulaşmasına imkân sağlamaktadır. Şirketler, sektör, teknoloji alanı, teknoloji hazırlık seviyesi ve lisanslama modeli gibi ölçütlere göre patentleri inceleyebilmekte ve ilgilendikleri teknolojilerin hak sahipleriyle doğrudan iletişim kurabilmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının ticarileştirilmesi sürecine, özellikle sınai mülkiyet varlıklarının değer tespiti hizmeti ile katkı sağlamak üzere kurulmuş olan Türk Sınai Mülkiyet Değerleme, Mühendislik ve Danışmanlık Hizmetleri AŞ, farkındalığın oluşturulması, insan kaynağı yetiştirilmesi ve kapasitenin artırılmasına dair çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda özellikle ticarileştirme ekosisteminin canlandırılması, somut değere dönüşen sınai mülkiyet sayısının artırılması amacıyla sınai mülkiyet haklarının yoğun olarak üretildiği üniversiteler, Ar-Ge merkezleri, teknoparklar ve her ölçekten firma ile ilişki ve işbirlikleri geliştirilmektedir. Buna dair yapılan değerleme çalışmalarına ek olarak düzenli şekilde farkındalığın artırılmasına yönelik etkinlikler düzenlenmektedir.

KOBİ'lerin sınai mülkiyet haklarına ilişkin durumlarının tespit edilmesi amacıyla KOSGEB işbirliği ile kapsamlı bir anket çalışması yapılmıştır. Yaklaşık 5.000 KOBİ'nin katılımı ile sonuçlanan anketin değerlendirilmesi ve raporlaması süreci devam etmektedir. Raporun, KOBİ'lerin karşılaştığı temel sorunları, bu sorunların nedenlerini ve çözüm alanlarına yönelik önerileri ortaya koyması beklenmektedir.

İlköğretim öğrencilerinde sınai mülkiyet haklarına yönelik farkındalık oluşturmak amacıyla, marka ve patent kavramlarını öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun, anlaşılır bir dille ele alan, öğrencileri buluş yapmaya ve yenilikçi fikirler geliştirmeye teşvik eden 80 sayfalık Buluş Defteri adıyla bir eğitim materyali hazırlanmıştır. Öğrencilere ilham vermek amacıyla materyalin başlangıç bölümünde Türk buluşçularını tanıtan içeriklere de yer verilmiştir. Bu kapsamda, Millî Eğitim Bakanlığı öğrencilerine yönelik eğitim materyalleri ile 10.000 Buluş Defteri basılmış olup söz konusu materyallerin TEKNOFEST ve MEB okullarında düzenlenen etkinliklerde dağıtımına başlanmıştır.

AB tescilli coğrafi işaretli ürünlerimizin tanıtımına katkı sağlamak amacıyla hazırlanan "Anadolu'nun Hazineleri: Coğrafi İşaretler" adlı prestij eseri Türkçe ve İngilizce dillerinde basılmış, paydaşlara ve uluslararası etkinliklerde dağıtılmaya başlanmıştır. Ülkemizin değerleri arasında yer alan markaların tanıtımına katkı sağlamak amacıyla hazırlanan Yüzyıllık Markalar adlı prestij eserinin basım çalışmaları ise devam etmektedir.

Ülkemizde toplu hak yönetim sisteminin geliştirilmesi ve fikri mülkiyet sisteminin güçlendirilmesini teminen sektörün etkin şekilde desteklenmesi amacıyla ilgili mevzuatın güncel ihtiyaç ve talepler doğrultusunda güncellenmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Konaklama tesislerinin turizm işletme belgesi işlemlerinde telif izinlerinin alındığını gösterir müzik lisans belgesinin sunulması yönündeki 2023 yılında başlatılan uygulama sayesinde, konaklama tesisleri, makul koşullarda telif lisansına kavuşmuş, telif lisansına sahip tesis sayısı 1.213 iken yaklaşık 15 kat artışla bu sayı 18.304'e ulaşmış ve konaklama tesislerinde 40 yılı aşkın süredir devam eden telif ihtilafları ve dava süreçleri sonlandırılmıştır. 2026 yılında yapılan Tebliğ değişikliği ile Müzik Lisans Belgesi uygulamasına, başta gastronomi tesisleri olmak üzere diğer Bakanlık belgeli turizm tesisleri de dâhil edilmiştir. Telif lisanslamasının yaygınlaşması amacıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve ticaret odalarıyla işbirliği içerisinde çalışmalar sürdürülmektedir.

Bu olumlu gelişmeler ışığında ülkemizde faaliyet gösteren 26 meslek birliği tarafından elde edilen telif geliri 2024 yılında 2,2 milyar TL den 2025 yılında 2,9 milyar TL'ye yükselmiştir.

Fikri mülkiyet hakları konusunda yetişmiş personel ihtiyacının karşılanmasına katkı vermek amacıyla tüm paydaşlara yönelik eğitim, danışmanlık, araştırma ve koordinasyon faaliyetlerini yürütmek üzere kurulan Fikri Mülkiyet Akademisi çalışmalarını sürdürmektedir. 2026 Ocak-Temmuz döneminde yapılan etkinliklerde Fikri Mülkiyet Akademisi Sınai Mülkiyet Eğitim Merkezi bünyesinde gerçekleştirilen eğitim/seminerler kapsamında 1.843 kişiye sertifika verilmiştir. Aynı dönemde Telif Hakları Eğitim Merkezi bünyesinde 15 eğitim/seminer gerçekleştirilerek 78.441 kişiye eğitim verilmiştir. Ayrıca Türkiye Adalet Akademisi işbirliğiyle hâkim ve savcılara yönelik seminerler ile meslek birliği yöneticileri ve personeline yönelik eğitim programları düzenlenmektedir.

Fikri mülkiyette korsanla mücadele denetimlerinde daha güçlü bir işbirliğinin tesisi amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü arasında ortak çalışmalar yürütülmektedir. Korsanlığın kaynağında engellenmesine yönelik olarak il denetim komisyonları, 2026 yılının ilk altı ayında 270 operasyon gerçekleştirmiş olup 101.845 korsan materyal ele geçirilmiştir. Kitaplarda ve sinema-müzik eserlerinde kullanılması zorunlu olan bandrol, Türkiye'de korsanla mücadele bakımından en etkili uygulamalar arasında yer almaktadır. Haziran 2026 itibarıyla 168.370.270 kitap bandrolü, 930.837 sinema, müzik, bilgisayar oyunu bandrolü olmak üzere toplamda yaklaşık 169 milyon bandrol satılmıştır.

b) Amaç

Fikri mülkiyet hakları alanında yenilikçi fikir ortamının geliştirilmesi, hak sahiplerinin haklarının yurt içinde ve yurt dışında etkin şekilde korunması, uygulanacak desteklerle yenilikçiliğe ve katma değerli küresel marka oluşturulmasına imkân sağlanması ve hak ihlallerine karşı etkin mücadele edilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Toplumda fikri mülkiyet bilincinin artırılması ve yayılması sağlanacak, hedef odaklı eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.565)		
Tedbir 565.1. Fikri mülkiyet hakları alanında farkındalığın artırılması için kamuoyuna, kullanıcılara ve hak sahiplerine yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı	1. İlgili kurum ve kuruluşlarla yapılacak işbirliğiyle eğitim modülleri ve içerikleri belirlenecek ve sertifikalı eğitimler düzenlenecektir. 2. Öğrencilere yönelik ulusal düzeyde yarışmalar, sergiler ve etkinlikler düzenlenecektir. 3. Sınai mülkiyet danışma birimine yönelik fiziki ve çevrimiçi eğitimler verilecek, işbirliği faaliyetleri gerçekleştirilerek nitelikleri artırılacaktır.
Tedbir 565.2. Fikri Mülkiyet Akademisi Sınai Mülkiyet Hakları Eğitim Merkezi ve Telif Hakları Eğitim Merkezi tarafından çeşitli seviyelerde sertifikalı eğitim programları hazırlanarak devreye alınacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Telif Hakları Eğitim Merkezi tarafından çeşitli seviyelerde sertifikalı eğitim programları hazırlanarak devreye alınacaktır.
Tedbir 565.3. Fikir ve sanat eserlerine ilişkin davalara katkı sağlamak amacıyla öncelikli olarak ihtisas mahkemesinde görev yapacak hâkim ve savcılar olmak üzere yargı sürecindeki tüm paydaşlara yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı	1. Yargı süreçleriyle ilgili paydaşlara yönelik eğitim faaliyeti düzenlenecektir.
Tedbir 565.6. Çocukların erken yaşlarda yenilikçi düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik çizgi film ve eğitici içerikli bilgisayar oyunları geliştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Sürdürülebilir Yaşam İçin Eğitim Projesi hikâye kitapları, animasyon ve çizgi film olarak hazırlanıp yayınlanacaktır.
Tedbir 565.8. Mühendislik ve temel bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin patent araştırması konusunda bilgi ve becerilerini artırmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), YÖK, TÜRKPATENT, Üniversiteler	1. Yükseköğrenim öğrencilerinin patent araştırması konusunda bilgi ve becerilerinin artırılmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.

Tedbir 565.10. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Ar-Ge Merkezleri ve Tasarım Merkezlerine yönelik tematik sınai mülkiyet eğitim programları yürütülecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜRKPATENT	1. TGB'lere ve yönetici şirketlere sınai mülkiyet eğitimleri verilecektir.
Tedbir 565.11. Telif hakları alanında akademik tez veri tabanı oluşturulacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), YÖK	1.Telif hakları alanında yazılan yüksek lisans ve doktora tezleri belli bir sistematik dâhilinde derlenerek araştırmacıların erişimine sunulacaktır.
Tedbir 565.12. Bitki ıslahçı hakları korumasında yapılan iş ve işlemlerde etkinliğin artırılması ve kamuoyunda farkındalık yaratılması için paydaşlara yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), TÜRKTOB	1. Bitki ıslahçı hakları konusunda kamuoyunda farkındalık oluşturulması ve bilinç düzeyinin yükseltilmesi amacıyla eğitim, bilgilendirme ve farkındalık artırıcı faaliyetler düzenlenecektir.
Telif haklarında toplu hak yönetim sisteminin geliştirilmesi ve ülke genelinde adil ve yaygın bir lisanslama sistemi oluşturulmasıyla telif gelirlerinin artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.566)		
Tedbir 566.1. Meslek birliklerinin profesyonel yönetim ve insan kaynakları dâhil olmak üzere kurumsal kapasitelerinin artırılması amacıyla meslek birliği zorunlu organ üyeleri ile personeline yönelik periyodik eğitimler verilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Meslek Birlikleri	1. Meslek birliklerinin yönetici ve personeline yönelik eğitim programı düzenlenecektir.
Tedbir 566.2. Ülke genelinde yaygın bir lisanslama sistemi kurulabilmesi için toplu hak yönetimi ve meslek birlikleri konusunda kamuoyu bilinçlendirme faaliyetleri yürütülecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı, TESK, TOBB, Meslek Birlikleri	1. Ticaret ve esnaf odalarıyla işbirliği içerisinde kamuoyu bilinçlendirme faaliyetleri yapılacaktır.
Ülkemizin fikri mülkiyet varlıklarının ekonomik değere dönüşümü hızlandırılacak, sektörel temelde ekonomik değer ölçümü yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.567)		
Tedbir 567.1. Telif haklarına dayalı endüstrilerin ve alt sektörlerin ülke ekonomisine katkısının ölçümü için temel ekonomik göstergeler ve istihdama katkının ölçülmesine yönelik çalışmalar yürütülecek, düzenli aralıklarla kamuoyuyla paylaşılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), TÜİK	1. Telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik ölçüm raporu yıllık olarak hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılacaktır.
Tedbir 567.6. Sanayicilerin ve yatırımcıların fikri mülkiyet sahipleriyle etkileşimi artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜRKPATENT	1. Sınai mülkiyet hak sahiplerinin buluşlarını tanıtmak ve ticarileştirme faaliyetlerine aracılık yapmak üzere tanıtım etkinlikleri yapılacaktır.

Tedbir 567.7. Ticarileşme potansiyeli yüksek patentlerin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜRKPATENT	1. TÜRKPATENT tarafından ulusal ve uluslararası fuarlarda açılacak stantlarda buluş sahiplerinin buluşlarını sergilemelerine imkân sağlanacaktır.
Tedbir 567.10. Ülkemizin ihracat potansiyeli yüksek coğrafi işaretli ürünleri için uluslararası markalaşma stratejileri geliştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜRKPATENT	1. Coğrafi işaretli ürünlerin AB tescil başvurularını yapacak kurumlara, başvuruların hazırlanmasına ilişkin teknik destek sağlanacaktır. 2. Yerelde pilot ürünler belirlenerek markalaşmasına yönelik eğitimler verilecek ve buna ilişkin bir yol haritası hazırlanacaktır. 3. AB'ye ihracat potansiyeli en yüksek olan ürünlerin tespitine yönelik istatistiki veri toplanacaktır.
Fikri mülkiyet haklarına yönelik destekleme sistemi yeniden yapılandırılacaktır. (Kalkınma Planı p.571)		
Tedbir 571.1. Sanayi kuruluşlarının sınai mülkiyet çıktılarının artırılması için destek ve stratejilerin oluşturulması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜRKPATENT	1. Sanayi kuruluşlarının sınai mülkiyet çıktılarının artırılması için bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti verilecektir.
Tedbir 571.2. Patent desteklerinin değerlendirilmesi ve güncel gereksinimlere göre yenilenmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜRKPATENT	1. Patent destek sisteminin güncellenmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 571.3. TÜBİTAK 1702 programı kapsamındaki desteklerin geliştirilmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK	1. TÜRKPATENT ile işbirliği çerçevesinde çalışmalar gerçekleştirilecektir. 2. Patent Tabanlı Teknoloji Transferi Destekleme Programının özel sektör tarafından etkin kullanılabilmesi için eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
Tedbir 571.5. Telif haklarına dayalı kültür endüstrileri ile toplu hak yönetim kuruluşlarının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik özel destek programları oluşturulacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Meslek birlikleri kurumsal kapasitelerinin ve lisanslama faaliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla desteklenecektir.
Tedbir 571.6. Fikri mülkiyet varlıklarının değerlemesine ve ticarileştirilmesine yönelik devlet yardımları gözden geçirilecek, kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜRKPATENT	1. İlkaşama firmalarına yönelik iş paketleri, proje takvimi, yol haritası ve eylem planı hazırlanacak ve sınai mülkiyet bilgilendirme semineri düzenlenecektir.
Fikri mülkiyet alanında her düzeyde nitelikli insan kaynağının geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.572)		

Tedbir 572.1. Fikri ve Sınai Haklar İhtisas Mahkemelerinin personel kapasitesi ve kalitesi geliştirilecektir.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Fikri ve Sınai Haklar Mahkemelerinde görevli hâkimler için meslek içi eğitim çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 572.4. Üniversitelerde ve TTO'larda fikri mülkiyet hakları alanında çalışanların sayısını ve niteliğini artırmaya yönelik destekler sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK	1. Teknoloji Transferi Profesyoneli İstihdamı Destekleme Çağrısı kapsamında faydalanıcıların sayısının artırılması amacıyla üniversiteler, TTO'lar ve üniversiteler adına faaliyet gösteren TGB yönetici şirketlerine yönelik eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlenecektir.
Tedbir 572.5. Gümrük personelinin fikri mülkiyet haklarının korunmasına yönelik farkındalığı ve yetkinliği artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Hak sahipleri ve temsilcileri ile gümrük personeline yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
Kurumsal kapasite geliştirilecek ve işbirliği platformları oluşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.573)		
Tedbir 573.5. Sınai mülkiyet tescil süreçleri, yapay zekâ teknolojileri kullanılarak hızlandırılacak, karar kalitesi artırılacak ve başarılı uluslararası uygulamalar ülkemize uyarlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜRKPATENT	1. Tescil süreçlerinde yapay zekâ kullanımı gereksinimleri ve hedef görünümü belirlenerek çözüm planı geliştirilecektir.
Yeşil ve dijital dönüşüm alanında geliştirilecek yerli ve milli teknolojilerin uluslararası düzeyde etkin korunması ve ticarileşmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.574)		
Tedbir 574.3. Yeşil ve dijital dönüşüm alanında faaliyet gösteren girişimlerin fikri mülkiyet yönetim kapasiteleri artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜRKPATENT	1. Yeşil ve dijital dönüşüm alanında faaliyet gösteren ilkaşama firmalara yönelik sınai mülkiyet konularını içeren bilgilendirme semineri düzenlenecek, yol haritası belirlenip eylem planları hazırlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Yeşil ve Dijital Dönüşümle İlgili Tescilli ve Geçerli Patent Sayısı	Adet	16 103	17 500	18 500
Türkiye Orijinli Uluslararası Patent Başvuru Sayısı	Adet	2 114	2 400	2 600
Avrupa Birliği'nde Tescilli Coğrafi İşaret Sayısı	Adet	44	60	80
Meslek Birliği Telif Geliri	Milyar TL	3,0	4,0	5,2

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, Telif Hakları Genel Müdürlüğü, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.3.6. Bilgi ve İletişim Teknolojileri

a) Mevcut Durum

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) sektörü, GSYH'ya doğrudan katkısının yanı sıra, tüm sektörlerde yenilikçiliğin gelişmesine ve verimlilik düzeyinin artmasına önemli katkı sağlamaktadır.

Elektronik Haberleşme

Elektronik haberleşme sektöründe altyapıya dayalı rekabetin tesisini sağlamak üzere altyapı işletmeciliği alanında Haziran 2026 itibarıyla 206 işletmeci yetkilendirilmiştir. Bu işletmecilerin son bir yılda yapmış oldukları 82 bin km fiber altyapı yatırımı ile toplam fiber uzunluğu yüzde 12,9 oranında artış göstererek 2026 yılı ikinci çeyrek itibarıyla 720.012 km'ye ulaşmıştır.

Sabit genişbant erişim pazarında, abone sayısına göre DSL hizmeti pazar payı 2025 yılı ikinci çeyrek itibarıyla yüzde 46,4 iken 2026 yılı ikinci çeyrek itibarıyla yüzde 37,8 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde kablo internet hizmetinin pazar payı yüzde 7,1 seviyesinde yatay seyir izlemiştir. Yerleşik işletmecinin sabit genişbant pazarındaki payı ise Haziran 2026 itibarıyla yüzde 53,1 seviyesindedir.

5G mobil elektronik haberleşme altyapılarına ilişkin yetkilendirmelerin 2025 yılında tamamlanmasının ardından 1 Nisan 2026 tarihi itibarıyla 81 ilde 5G hizmetleri sunulmaya başlanmıştır. Haziran 2026 itibarıyla mobil haberleşme hizmetlerini kullanan toplam abone sayısı 87 milyon olup 5G hizmeti aktif abone sayısı aynı dönemde 44,3 milyona yaklaşmıştır. Bu sayı M2M (makineler arası iletişim) dahil edildiğinde 102,2 milyona ulaşmaktadır.

Haziran 2025 itibarıyla 76,6 milyon olan toplam mobil genişbant abone sayısı yüzde 4'lük artışla Haziran 2026'da 79,7 milyona yükselmiştir. Toplam genişbant abone sayısı, bir yılda yüzde 3,5 artış göstererek Haziran 2026'da 100,8 milyona ulaşmıştır. Genişbant abone yoğunluğu ise Türkiye için yüzde 117,1 iken OECD ülkelerinde Haziran 2024 itibarıyla yüzde 176,4'tür.

Bilgi Teknolojileri

Eylül 2026 itibarıyla Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yer alan yaklaşık 12 bin firmanın yüzde 60'ı ve 1.368 Ar-Ge merkezinin yüzde 22'si BİT alanında faaliyet göstermektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan ve "Fark Et, İstifade Et, Üret ve Yönet" eksenleri üzerine kurgulanan 2026–2030 Türkiye Yapay Zekâ Eylem Planı 18 Ağustos 2026 tarihinde yayımlanmıştır. Söz konusu Eylem Planıyla yapay zekâ kullanımının yaygınlaştırılması, inovasyonun desteklenmesi ve güvenilir bir yapay zekâ ekosisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Siber Güvenlik Kurulu ilk toplantısını 5 Mayıs 2026 tarihinde gerçekleştirmiş, dijital altyapılar, dijital hizmetler, elektronik haberleşme, enerji, finans, gıda ve tarım, imalat sanayii, kamu hizmetleri, medya ve kriz iletişimi, posta ve kargo, sağlık, savunma sanayii, su yönetimi, ulaştırma, uzay alanlarını kritik altyapı sektörü olarak belirlemiştir.

BM-Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) Küresel Siber Güvenlik Endeksinin (GCI) 12 Eylül 2024 tarihinde yayımladığı rapora göre Türkiye 194 ülkenin yer aldığı değerlendirmede en üst seviye olan "Örnek Alınan Ülkeler" kategorisinde yer almıştır.

TABLO II: 25- Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörüne İlişkin Temel Göstergeler

	2024	2025	2026 (1)	2027 (2)
Mobil Telefon Abone Sayısı (Bin) (3)	83 926	87 749	88 500	90 000
Mobil Telefon Abone Yoğunluğu (Yüzde)	98	102	102	103
Genişbant Abone Sayısı (Bin)	96 383	97 443	98 500	101 000
Genişbant Abone Yoğunluğu (Yüzde)	112	113	114	116
Kablo TV Abone Sayısı (Bin)	1 499	1 557	1 600	1 650
İnternet Kullanan Bireylerin Oranı (Yüzde) (4)	88,8	90,9	92,3	94,0
İnternet Erişimine Sahip Hane Oranı (Yüzde) (5)	96,4	96,2	96,9	98,0
İnternet Erişimine Sahip Girişimlerin Oranı (Yüzde) (6)	94,4	97,2	96,7	98,2
BİT Pazar Büyüklüğü (Milyar Dolar)	33,2	48,0	52,1	55,9
- Telekomünikasyon	12,4	16,1	18,6	20,5
- Bilgi Teknolojileri	20,8	31,9	33,5	35,4

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, BTK, TÜİK, TÜBİSAD
(1) Gerçekleşme Tahmini, (2) Program
(3) BTK tarafından yayınlanan Pazar Verileri Raporunda yapılan metodoloji değişikliğine uygun olarak güncellenmiştir.
(4) TÜİK 16-74 yaş arası nüfus verisidir.
(5) TÜİK verisidir.
(6) Seçilmiş sektörlerde 10 ve üzeri çalışanı olan girişimler bazında olup TÜİK verisidir.

TÜİK İşgücü İstatistikleri Araştırması sonuçlarına göre 2024 yılında 346 bin kişi olan BİT sektöründeki istihdam sayısı 2025 yılında 375 bin kişiye yükselmiştir.

2026 yılı TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 16-74 yaş grubundaki bireyler arasında internet kullananlar yüzde 92,3'e ulaşırken bu oran kadınlarda yüzde 89,9, erkeklerde yüzde 94,8 olarak gerçekleşmiştir. İnternete erişim imkânı olan hanelerin oranı ise 2025'te yüzde 96,2 iken 2026'da yüzde 96,9'dur. Bununla birlikte 2026 yılında internet kullanan bireylerin yüzde 62'si internet bağlantılı TV, yüzde 18,6'sı ise robot süpürgeler, buzdolapları gibi internete bağlı ev aletlerini kullandığını beyan etmiştir.

Aynı ankette üretken yapay zekâ kullandığını beyan eden bireylerin oranı 2025 yılında yüzde 19,2 iken 2026 yılında yüzde 37,6'ya ulaşmıştır. Yapay zekâ kullanım oranının 2026 yılı için erkeklerde yüzde 37,2, kadınlarda ise yüzde 38,1 olduğu görülmektedir. Yapay zekâ kullanımı yaş gruplarına göre incelendiğinde yüzde 64,9 ile 16-24 yaş grubunun en fazla yapay zekâ kullanan yaş aralığı olduğu saptanmıştır. Yapay zekâ kullanım amaçlarına göre bireylerin yüzde 86,4'ü yapay zekâyı özel amaçlar için kullanırken yüzde 37,3'ü ve yüzde 32,6'sı sırasıyla mesleki ve örgün eğitim amaçları için kullanmıştır.

2026 yılı TÜİK Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 10 ve üzeri çalışana sahip girişimler içinde sabit genişbant internet bağlantısına ve internet erişimine sahip olan girişimlerin oranı sırasıyla yüzde 92,7 ve yüzde 96,7 olarak gerçekleşmiştir. İnternet sayfasına sahip girişimlerin oranı 2025 yılında yüzde 56,5 seviyesinde iken 2026 yılında yüzde 56,7 olmuştur. Bunun yanı sıra bilişim sistemleri ve uygulamalarının kurulması, işletilmesi ve geliştirilmesi süreçlerinde görev alan bilgi ve

iletişim teknolojileri uzmanı istihdam eden girişimlerin oranı 2024 yılında yüzde 13,4 iken 2026 yılında yüzde 15,2'ye yükselmiştir.

Aynı araştırmada yapay zekâ teknolojilerinden herhangi birini kullandığını belirten girişimlerin oranı ise 2025 yılında yüzde 7,5 iken 2026 yılında yüzde 14,0 olmuştur. Yapay zekâ kullanan girişimler çalışan sayısı büyüklük grubuna göre 10-49 çalışanı olan girişimlerde yüzde 12,8, 50-249 çalışanı olan girişimlerde yüzde 17,0 ve 250 ve üzeri çalışanı olan girişimlerde yüzde 37,1 olarak gerçekleşmiştir. Yapay zekâ teknolojilerinden herhangi birini kullandığını belirten girişimler arasında en fazla yüzde 63,7 ile telekomünikasyon, programlama ve bilişim faaliyeti yürüten girişimler olduğu görülürken yapay zekâ kullanma amaçları incelendiğinde ise girişimlerin en fazla yüzde 51,0 ile pazarlama veya satış amacıyla yapay zekâ yazılım veya sistemlerini kullandığı görülmüştür.

Yayıncılık

Ağustos 2026 itibarıyla, karasal ortamdan geçici yayın hakkına sahip televizyon yayın hizmeti sunan 142, radyo yayın hizmeti sunan 939 medya hizmet sağlayıcısı bulunmaktadır. Uydu ortamından yayın lisansına sahip 264 televizyon ve 91 radyo bulunurken, kablo ortamından 156 televizyon ve 14 radyo hizmet sunmaktadır.

Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcılarının yayın lisansı, bu yayınları internet ortamından iletmek isteyen platform işletmecilerinin ise yayın iletim yetkisi alma zorunluluğu mevcuttur. Bu kapsamda internet ortamından yayın hizmeti sunan 45 kuruluşun televizyon, 25 kuruluşun radyo, 50 kuruluşun isteğe bağlı yayıncılık hizmeti lisansı, 20 platform işletmecisinin yayın iletim yetkisi bulunmaktadır.

b) Amaç

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yerli katma değerin artırılması, bu teknolojilerin etkin ve yaygın kullanılması yoluyla ekonomide verimliliğin ve rekabetçiliğin sağlanması ve orta vadede teknolojide dışa bağımlılığın azaltılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
BİT sektöründe yerli ürün ve hizmet gelişimi desteklenerek yerlilik oranları artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.579)		
Tedbir 579.2. Yazılım geliştirme ve hizmet sunumu standartlarının bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe yaygınlaşması desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Kamu İhale Kurumu, TSE, TÜBİTAK	1. Türkiye yazılım ekosisteminin mevcut durumunu analiz etmek, küresel rekabet gücünü artırmak ve sürdürülebilir bir büyüme modeli ortaya koymak üzere kapsamlı analiz ve raporlama faaliyetlerini içeren Yazılım Stratejisi ve Eylem Planı tamamlanacaktır.
Ulusal siber güvenliğin sağlanmasına yönelik stratejik, düzenleyici ve teknolojik çalışmalar gerçekleştirilecek, kurumsal yapılanma güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.581)		
Tedbir 581.5. Ulusal ölçekte siber güvenlik teknik altyapısı güçlendirilecek, altyapının tüm unsurları arasında etkileşim artırılacaktır.	Siber Güvenlik Başkanlığı (S), TÜBİTAK	1. Kritik kamu bilgi sistemlerinin yedeklenmesine yönelik ihtiyaç analizi ve projelendirme yapılacaktır.

Yerli siber güvenlik ekosisteminin gelişmesi, milli çözümlerin yaygınlaşması ve uluslararası rekabet gücünün artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.582)		
Tedbir 582.1. Yerli ürünlerin uluslararası pazarda rekabetçi biçimde yer almalarını sağlayacak şekilde geliştirilmesi desteklenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı, Siber Güvenlik Başkanlığı	1. Yerli siber güvenlik ürünlerinin uluslararası standartlara uygunluğunun değerlendirilmesi, gerekli test ve belgelendirme süreçlerinin yürütülmesi ve uluslararası pazarlara erişimlerinin kolaylaştırılması sağlanacaktır.
Yapay zeka alanındaki temel teknolojilerin geliştirilmesi desteklenecek ve kullanımı yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.591)		
Tedbir 591.1. Kamu, üniversite ve özel sektörün yapay zekâ alanındaki işbirlikleri güçlendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), KOSGEB, TÜBİTAK, TİM, İlgili Kurum ve Kuruluşlar	1. Rekabet Öncesi İşbirliği Programı kapsamında Sektörel Türkçe Büyük Dil Modeli Çağrısıyla ülkemizde yerli dil modellerinin sektörlere uyarlanması teşvik edilecektir.
Kamu ve özel sektör işbirliği içerisinde, rekabetçi bir ortamda, kaliteli görsel-işitsel içerik üretimi ve ihracatını artırmaya, markalaşmayı sağlamaya, yüksek katma değer üretmeye ve sektörün ekonomiye katkısını artırmaya yönelik düzenlemeler yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.592)		
Tedbir 592.1. Ulusal ve uluslararası yayıncılık ortamlarında görsel-işitsel içeriğin telif haklarının korunmasına yönelik kamu-özel sektör işbirliği içerisinde etkin mekanizmalar oluşturulacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Ülkemizde sinema sektöründeki gelişmelerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve sektörde telif haklarının güçlendirilmesine yönelik stratejilerin belirlenmesi amacıyla sinema alanında faaliyet gösteren meslek birlikleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve sektör temsilcilerinden oluşan bir istişare grubu oluşturulacaktır.
Tedbir 592.3. Tüm paydaşların işbirliğiyle görsel/işitsel içerik alanında istatistiki altyapı oluşturulacak; üretim ve ihracat verileri derlenecek, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından düzenli olarak sektöre ilişkin veri üretilmesi, açıklanması ve sektörel gelişmelerin raporlanarak kamuoyuyla paylaşılması sağlanacaktır.	RTÜK (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TCMB, TÜİK	1. Görsel-işitsel içerik alanında istatistiki altyapı oluşturulacak ve sektör raporu olarak yayımlanacaktır.
Tedbir 592.6. Türk Dili Konuşan Ülkeler Yayıncılık Düzenleyici Kuruluşları Birliği oluşturulması için diplomatik girişimler yürütülecektir.	RTÜK (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Türk Devletleri Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler Forumu (T-BRAF) kurulacak ve ilk toplantıları gerçekleştirilecektir.
Tedbir 592.7. Gelişen medya teknolojilerine yönelik ülkemiz konumlanışının belirlenmesi yönünde çalışmalar yürütülecektir.	RTÜK (S), BTK	1. Yayıncılık teknolojilerine ilişkin gelişmeler takip edilerek sektör analiz raporu hazırlanacaktır.
Tedbir 592.8. Medya okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.	RTÜK (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler	1. Medya okuryazarlığına ilişkin eğitimler düzenlenecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Mobil Genişbant Abone Yoğunluğu	Yüzde	88,8	94,0	96,0
Fiber Genişbant Abone Yoğunluğu	Yüzde	11,4	13,0	15,0
İnternet Kullanım Oranı (3)	Yüzde	90,9	92,3	94,0
Kadınlarda	Yüzde	88,2	89,9	91,5
Erkeklerde	Yüzde	93,6	94,8	96,0

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) 16-74 yaş aralığındaki internet kullananların oranıdır.

2.2.3.7. Madencilik

a) Mevcut Durum

Madencilik sektöründe 2025 yılında üretim yüzde 2,5, ithalat yüzde 1,9 artmış, ihracat ise yüzde 1,3 azalmıştır. 2026 yılı Ocak-Haziran döneminde önceki yılın aynı dönemine göre ithalatta yüzde 8,8 ve ihracatta yüzde 15,7 artış, üretimde ise yüzde 2,5 düşüş gerçekleşmiştir. İhracatta mermer, bakır, çinko, krom, feldspat, kurşun ve bor, ithalatta ise ham petrol ve doğal gaz, taşkömürü ve demir önemli ağırlığa sahiptir.

TABLO II: 26- Madencilik ile İlgili Temel Göstergeler

	2023	2024	2025	2026 (2)
GSYH İçindeki Payı (Yüzde) (Cari Fiyatlarla)	1,0	0,9	0,9	1,0(3)
Üretim Artışı (Yüzde) (1)	-4,4	5,5	2,5	-2,5
İhracat (Milyon Dolar) (Cari Fiyatlarla)	3 788	4 497	4 437	2 399
İhracat Artışı (Yüzde)	-18,0	18,7	-1,3	15,7
Toplam İhracat İçindeki Payı (Yüzde)	1,5	1,7	1,6	1,8
İthalat (Milyon Dolar) (Cari Fiyatlarla)	46 310	42 717	43 511	24 909
İthalat Artışı (Yüzde)	-38,5	-7,8	1,9	8,8
Toplam İthalat İçindeki Payı (Yüzde)	12,8	12,4	11,9	13,2
Kurulan İşletme Sayısı	608	582	574	252
Kapanan İşletme Sayısı	256	202	240	94

Kaynak: TÜİK, TOBB
(1) NACE Rev.2 Sınıflamasına Göre Aylık Sanayi Üretim Endeksinden (2021=100) yararlanılarak oluşturulmuştur.
(2) Ocak-Haziran 2026 dönemi
(3) Gerçekleşme Tahmini

Başta nadir toprak elementleri ve linyit rezervlerinin alternatif kullanım alanlarına ilişkin olmak üzere maden kaynaklarının değerlendirilmesine yönelik Ar-Ge faaliyetlerine ve üretim yatırımlarına devam edilmektedir.

Yerli kömürün ekonomiye kazandırılması amacıyla yer altı maden işletmelerindeki maliyet artışlarının karşılanmasına ilişkin kömür destek ödemesi mekanizması 13 Haziran 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 11416 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 31 Aralık 2028 tarihine kadar uzatılmıştır.

Ham petrol üretimi 2025 yılında bir önceki yıla göre yüzde 22 artarak 130.000 varil/gün ortalamayla 6,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Ham petrol ithalatı 2025 yılında bir önceki yıla göre yüzde 6,4 artarak 32 milyon ton olmuştur. 2025 yılında yurt içi ham petrol üretiminin toplam petrol arzına oranı yüzde 17'dir. 2025 yılı doğal gaz üretimi bir

önceki yıla göre yüzde 37 artarak 3,2 milyar m^3 olarak gerçekleşmiştir. Doğal gaz ithalatı ise 2025 yılında bir önceki yıla kıyasla yüzde 11,7 artarak 58,3 milyar m^3 olmuştur. 2025 yılında yurt içi doğal gaz üretiminin toplam doğal gaz tüketimine oranı yüzde 5,4 olarak gerçekleşmiştir.

Enerjide dışa bağımlılığın azaltılması ve sanayide ham madde ihtiyacının karşılanması amacıyla MTA tarafından maden ve jeotermal kaynak arama faaliyetleri ile TPAO tarafından petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerine devam edilmektedir.

Karadeniz'de yürütülen Sakarya Doğal Gaz Sahası Geliştirme projesi kapsamında doğal gaz üretimine 2023 yılı itibarıyla başlanmış olup sahada günlük 9,5 milyon m^3 doğal gaz üretim kapasitesine ulaşılmıştır. 2028 yılı itibarıyla sahadan yıllık yaklaşık 15 milyar m^3 doğal gaz üretilmesi hedeflenmektedir. Sahadaki üretim yatırımlarının tamamlanmasıyla birlikte ülkemizde tüketilen doğal gazın yerli kaynaklarla karşılanma oranı artacak ve enerji arz güvenliğine önemli bir katkı sağlanacaktır.

2021 yılında Şehit Esma Çevik ve Şehit Teğmen Akdeniz, 2023 yılında Şehit Aybüke Yalçın, 2024 yılında ise Mehmet İrfan Güler, Bülent Sadioğlu ve Bulmuşlar sahalarında toplam 867 milyon varil ham petrol rezervi keşfedilmiş olup söz konusu rezervlerin hızlı bir şekilde ekonomiye kazandırılabilmesi amacıyla çalışmalara devam edilmektedir. Eylül 2026 itibarıyla Gabar bölgesindeki sahalarda toplam 182 üretim kuyusu bulunmakta olup günlük yaklaşık 81.000 varil ham petrol üretimi gerçekleştirilmektedir.

Madencilik sektöründe yatırım ortamının iyileştirilmesi, mevzuatın güncel ihtiyaçlar çerçevesinde yenilenmesi, madencilik ürünlerinin yurt içinde işlenerek katma değeri yüksek ara ve uç ürünlere dönüştürülmesi, enerji ve sanayi sektörlerinin ham madde ihtiyacını karşılamak üzere yurt içi ve yurt dışındaki arama faaliyetlerinin artırılması, madencilik faaliyetlerinin diğer sektörlerle eş güdüm içinde planlanması sürdürülecektir.

b) Amaç

Madencilik faaliyetlerinin bütünleşik bir yönetim sistemi ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde yürütülerek sektörde yatırım ortamının iyileştirilmesi, yurt içi aramaların artırılması suretiyle ülkemizin maden, jeotermal kaynak, petrol ve doğal gaz potansiyelinin tespit edilmesi, madenlerin işlenerek ara ve uç ürünlere dönüştürülmesi yoluyla katma değerin artırılması, hammadde arz güvenliğinin sağlanması ve dışa bağımlılığın azaltılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Enerjide dışa bağımlılığın ve cari açığın azaltılmasını teminen başta linyit olmak üzere jeotermal ve kaya gazı gibi yüksek potansiyeli bulunan yerli kaynaklara yönelik arama, üretim ve Ar-Ge faaliyetleri artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.596)		
Tedbir 596.1. Kaya gazı ve metan gazı gibi konvansiyonel olmayan kaynaklara yönelik araştırma faaliyetleri yürütülecek, bitümlü şeylden sentetik petrol üretimine yönelik çalışmalara devam edilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), TPAO	1. Çatlatma operasyonlarıyla konvansiyonel olmayan kaynakların test edilmesine yönelik 15 kuyuda çalışma yürütülecektir.

Tedbir 596.2. Jeotermal kaynaklarımızın aranması ve işletilmesine yönelik faaliyetler artırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), MTA	1. Jeotermal kaynak aramaları kapsamında 10.000 metre sondaj yapılacaktır.
Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde madencilik sektörünün çevre ve iş güvenliği mevzuatına uyumu geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.597)		
Tedbir 597.1. Çevre ve iş güvenliği mevzuatına uyum bilinci artırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), MAPEG	1. Çevre ve iş güvenliği alanında gerekli bilincin oluşturulmasına yönelik 200 kişiye eğitim verilecektir.
Tedbir 597.2. Eğitim ve sertifikasyon çalışmalarına devam edilecek, iş sağlığı ve güvenliğinin etkin yönetimi amacıyla madenciliğe özgü kurumsal altyapı oluşturulacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), MAPEG	1. 750 kişinin daimî nezaretçilik eğitim ve sertifikasyon işlemleri tamamlanacaktır. 2. 1.500 yetkilendirilmiş tüzel kişinin eğitim ve sertifikasyon işlemleri tamamlanacaktır.
Tedbir 597.4. Madencilik faaliyetlerinin öncesinde ve sonrasında çevresel parametrelerin tespiti ve oluşabilecek sorunların önlenmesine yönelik bilimsel çalışmalar yürütülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), MTA	1. Madencilik öncesi ve sonrasındaki jeojenik etkinin belirlenmesine yönelik iki çalışma gerçekleştirilecektir.
Tedbir 597.5. Ulusal Maden Rehabilitasyon Bilgi Sistemi kurulacak, başarılı rehabilitasyon ve sosyal sorumluluk projelerinin tanıtımı yapılacak, rehabilitasyon uygulamalarının etkinliği artırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), MAPEG	1. Türkiye Geneli Rehabilite Edilmiş Maden Sahaları ile Madencilik Sosyal Sorumluluk Çalışmalarının Tespiti Projesi kapsamında 15 ilin envanteri çıkarılacaktır.
Ülkemizde yer alan stratejik ve kritik hammaddelerin tespiti ve bunların yönetimi konusunda strateji oluşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.599)		
Tedbir 599.3. Yenilenebilir enerji, batarya ve elektrikli araçlar gibi alanlarda kullanılan nikel, lityum, kobalt, nadir toprak elementleri gibi hammaddelerin arz güvenliğinin sağlanması için bu madenlerde zengin rezervlere sahip olan ülkelerle işbirlikleri yapılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S)	1. Başta nadir toprak elementleri ve lityum olmak üzere stratejik ve kritik hammaddelerin arz güvenliğinin sağlanması amacıyla rezerv sahibi ülkelerle teknoloji transferi ve yurt dışı madencilik faaliyetlerini de kapsayan işbirliği çalışmaları yapılacaktır.
Madencilikte katma değerin artırılması amacıyla madencilik ürünlerinin yurt içinde işlenmesine ve uç ürün geliştirilmesine öncelik verilecek, madencilikte kullanılan makine ve ekipmanın yerli üretimi desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.601)		
Tedbir 601.1. Maden ruhsat sahalarının ihalelerinde katma değeri yüksek ara ve uç ürün üretimine yönelik tesis kurulum şartı uygulaması yaygınlaştırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), MAPEG	1. Katma değeri yüksek ara ve uç ürün üretimi için tesis şartlı bir ihale yapılacaktır.

Enerji ve sanayi sektörlerinin hammadde ihtiyacını karşılamak üzere yurt içi ve yurt dışındaki arama çalışmaları artırılacak, yapılacak önceliklendirme çerçevesinde ekonomik potansiyeli yüksek, stratejik ve kritik madenlerin aranmasına öncelik verilecektir. (Kalkınma Planı p.602)		
Tedbir 602.1. Enerji ve sanayi sektörlerinin hammadde ihtiyacını karşılamak üzere yurt içi ve yurt dışındaki arama faaliyetleri artırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), MTA	1. Maden arama ve araştırmaları kapsamında 700.000 metre sondaj yapılacaktır. 2. Arama ve araştırma faaliyetleri kapsamında 31.500 km² detay etüt yapılacaktır. 3. 24.425 km havadan jeofizik araştırması yapılacaktır.
Tedbir 602.2. Karada ve KKTC'nin deniz ruhsat sahaları dâhil olmak üzere denizlerde petrol ve doğal gaz arama faaliyetleri kapsamında sismik ve sondaj çalışmaları yoğunlaştırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), TPAO	1. Ham petrol ve doğal gaz arama ve üretimi kapsamında kara ve deniz alanlarında 293 kuyuda sondaj yapılacak ve 10.775 km² üç boyutlu sismik veri toplanacaktır.
Tedbir 602.3. Ülkeler ve ülke grupları tarafından belirlenen stratejik ve kritik hammaddeler ile nadir toprak elementlerinin aranması ve araştırılmasına yönelik projeler geliştirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), MTA	1. Öncelikli madenlerin yurt dışında aranmasına yönelik iki proje oluşturulacaktır.
Tedbir 602.4. Yurt dışında uygun yatırım ve üretim imkânları belirlenerek maden, petrol ve doğal gaz arama ve yatırım konularında diğer ülke kuruluşlarıyla işbirliği halinde projeler geliştirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S), TPAO	1. Yurt dışında ham petrol ve doğal gaz aranması ve üretilmesi amacıyla iki yeni proje anlaşması yapılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	**Birim**	**2025**	**2026 (1)**	**2027 (2)**
Madencilik Katma Değerinin GSYH'ya Oranı (Cari Fiyatlarla)	Yüzde	0,9	1,0	1,5
Madencilik İhracatı (Cari Fiyatlarla)	Milyar Dolar	4,4	4,5	7,0
Ara ve Uç Ürün Üretim Şartlı Maden Sahası İhale Sayısı (Kümülatif)	Adet	58	59	60
Doğal Gaz Üretimi	Milyar m³/Yıl	3,2	3,3	7,0
Ham Petrol Üretimi	Varil/Gün	130 000	135 000	144 000

Kaynak: TÜİK, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.3.8. Lojistik ve Ulaştırma

a) Mevcut Durum

İklim değişikliği başta olmak üzere çevresel, ekonomik ve sosyal gelişmeler sürdürülebilir kalkınma hedeflerini öncelikli bir gündem maddesi haline getirmiştir. Bu bağlamda ulaştırma ve lojistik sektörü; kaynakların etkin kullanımı, yaşanabilir şehirlerin inşası, enerji verimliliği, iklim değişikliği ile mücadele ve afetlere dirençlilik gibi kritik alanları

etkileyen bir sektör olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde ulusal ve uluslararası ticaretin dinamikleri değişirken lojistik süreçlerin yenilikçilik, esneklik, güvenlik ve tedarik zinciri yönetimiyle şekillendiği gözlenmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve stratejik üstünlük elde etmesi için lojistik maliyetlerini etkin bir şekilde yönetmesi büyük önem taşımaktadır.

Küresel tedarik sürecinde yaşanan aksaklıklar sonucunda artan maliyetler ve jeopolitik krizlerin yarattığı belirsizlikler uluslararası ticareti ve dolayısıyla lojistik akışları olumsuz yönde etkilemiştir. Uluslararası ticaretin sağlıklı işlemesi için ulaştırma ve lojistik sistemlerinin güvenli, verimli, hızlı ve esnek olmasının kritik önemi bir kez daha görülmüştür.

Uzun dönemli planlarla dengeli bir modal dağılım hedeflenmesine karşın artan ulaşım talebine yönelik geliştirilen hızlı ve kısa vadeli yaklaşımlar nedeniyle mevcut ulaştırma sistemimiz karayolu odaklı olarak büyümüştür. Bununla birlikte artan ulaşım ihtiyaçlarına uygun demiryolu ve denizyolu altyapısının verimli bir şekilde geliştirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

Türkiye'nin uluslararası ticarette rekabet avantajını artırması amacıyla ulaştırma ve lojistik alanında da önemli adımlar atılmış, bu kapsamda havalimanları ve demiryolu projeleriyle ulusal taşımacılık güçlendirilmiştir. Öte yandan sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda demiryolu ve denizyolu taşımacılığı temelinde çevre dostu taşımacılığı öne çıkaran bir ulaştırma sisteminin tesisi, afete dayanıklı altyapıların oluşturulması ve dijital teknolojilerin yaygınlaştırılması önemini korumaktadır.

TABLO II: 27- Ulaştırma Alt Sektörlerinde Modal Dağılım

(Yüzde)

Yük (Ton-km)				
	Karayolu	Demiryolu	Deniz ve İç Sular	
AB-27	78,1	16,7	5,2 (1)	
Türkiye	91,3	3,5	5,2 (2)	
Yolcu (Yolcu-km)				
	Karayolu	Demiryolu (3)	Deniz ve İç Sular	Havayolu
AB-27	81,2	7,8	0,3	10,6
Türkiye	90,9	1,5	0,4	7,2

Kaynak: 2024 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, TCDD, DHMİ
(1) AB-27 ülkeleri için deniz ve kıyı taşımacılığı dâhil olmayıp yalnızca iç suyolu taşıma verisidir.
(2) Türkiye için kabotaj taşıma verisidir.
(3) Kentiçi ulaşım taşımaları hariçtir.

2024 yılı verilerine göre yurt içi yük taşımalarında Türkiye'nin yüzde 3,5 olan demiryolu payının, AB-27 ülkelerinin yüzde 16,7 olan payına kıyasla oldukça düşük olduğu gözlenmektedir. Benzer şekilde yurt içi demiryolu yolcu taşımalarında Türkiye'nin yüzde 1,5 olan payı, AB-27 ülkelerinin yüzde 7,8 olan payının gerisinde kalmıştır. Bu durum karayolu yük taşımacılığına olan yüksek talebin demiryoluna kaydırılarak daha dengeli ve verimli bir ulaştırma sisteminin oluşturulması ihtiyacını ortaya koymakla birlikte güçlü bir potansiyele de işaret etmektedir.

TABLO II: 28- Ulaştırma Alt Sektörlerinde Yük ve Yolcu Taşımaları

	Birim	2024	2025	2026 (1)	Yıllık Değişim (Yüzde) 2025	2026
Demiryolu Ulaşımı						
Yolcu Taşıma (Yurt İçi) (2)	Milyon-Yolcu-km	6 352	5 653	6 585	-11,0	16,5
Yük Taşıma (Yurt İçi) (3)	Milyon-Ton-km	12 348	11 328	11 641	-8,3	2,8
Yük Taşıma (Yurt Dışı)	Milyon-Ton-km	1 243	1 693	1 821	36,2	7,6
Denizyolu Ulaşımı						
Yük Taşıma (Yurt İçi)	Milyon-Ton	63,2	69,7	74,8	10,3	7,3
Havayolu Ulaşımı						
Yolcu Taşıma (Yurt İçi)	Milyon-Yolcu	95,4	101,6	108,2	6,5	6,5
Yolcu Taşıma (Yurt Dışı)	Milyon-Yolcu	134,9	145,2	148,5	7,6	2,3
Yük Taşıma (Yurt Dışı)	Milyon-Ton	2,0	2,1	2,1	0	0
Karayolu Ulaşımı						
Yolcu Taşıma (Yurt İçi) (4)	Milyon-Yolcu-km	402 145	423 672	439 930	5,4	3,8
Yük Taşıma (Yurt İçi) (4)	Milyon-Ton-km	347 809	358 880	372 947	3,2	3,9

Kaynak: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, TCDD, KGM, DHMİ
(1) Gerçekleşme tahmini
(2) Banliyö yolcu taşımaları hariçtir.
(3) İdari yük taşımaları hariçtir.
(4) KGM sorumluluğundaki yol ağına ait taşıma verileridir.

Karayolu

Bölünmüş yol yapım programı kapsamında 2026 yılı Eylül sonu itibarıyla 215 km bölünmüş yol yapılmış, otoyollar dâhil çok şeritli karayolu ağı 30.264 km'ye ulaşmış ve 587 km bitümlü sıcak karışım (BSK) kaplama yapımı tamamlanmıştır.

TABLO II: 29- Satıh Cinsine Göre Yol Ağı

(km)

Yol Sınıfı	BSK	Sathi Kaplama	Parke	Stabilize	Toprak	Diğer Yollar	Toplam
Otoyollar (1)	3 796	-	-	-	-	-	3 796
Devlet Yolları	22 410	8 295	35	22	-	-	30 762
İl Yolları	7 177	24 529	186	217	305	1 514	33 928
Toplam	33 383	32 824	221	239	305	1 514	68 486

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü (2026 Eylül dönemi verileridir.)
(1) Büyükşehir Belediyelerine devredilen otoyollar dâhildir.

Eurostat 2024 verilerine göre bin kişi başına düşen otomobil sayısı İsveç'te 470, İtalya'da 701, Fransa'da 577, Almanya'da 590 ve İspanya'da 543 iken Türkiye'de 189'dur. Diğer taraftan milyon otomobil başına düşen can kaybı sayısı İsveç'te 43, İtalya'da 73, Fransa'da 80, Almanya'da 56 ve İspanya'da 67 iken Türkiye'de 391'dir. Trafik güvenliği öncelikli politikalar arasında yer almakta olup bu kapsamda eğitim ve denetim faaliyetlerine devam edilmektedir.

Demiryolu

Türkiye'deki mevcut demiryolu ağı 2025 yıl sonu itibarıyla 2.251 km'si hızlı tren hattı, 9.235 km'si konvansiyonel ana hat, 2.433 km'si iltisak hattı ve istasyon yolları olmak üzere toplam 13.919 km'dir. Toplam ağın yüzde 61'i sinyalli, yüzde 52'si ise elektrikli olup 2028 yılına kadar tamamlanacak projelerle elektrikli ve sinyalli hat uzunluklarının önemli ölçüde artış göstermesi beklenmektedir.

TABLO II: 30- Ülkelere Göre Demiryolu Ağı ve Verimliliğinin Karşılaştırılması

Ülkeler	Demiryolu Yoğunluğu		Demiryolu Hat Verimliliği (Hat Başına Düşen Trafik-10^3)	Demiryolu Hat Verimliliği (Hat Başına Düşen Tren)
	km / bin km^2	km / 100 bin nüfus		
Fransa	44	40	5 064	16 044
Çekya	120	87	2 643	17 712
Almanya	109	47	6 077	29 664
Belçika	119	30	6 139	31 169
Avusturya	67	61	6 373	32 026
AB-27	48	45	4 126	18 789
Türkiye	**15**	**13**	**3 033**	**5 340**

Kaynak: 2024 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, TCDD, Uluslararası Demiryolları Birliği (UIC)
Not: Toplam trafik yolcu-km ve ton-km büyüklüklerinin toplamını ifade etmekte olup banliyö yolcu taşımalarını da içermektedir.

Yük ve yolcu taşımacılığındaki darboğazları gidermeye yönelik demiryolu ağının geliştirilmesi amacıyla Ankara-Afyonkarahisar-Uşak-Manisa-İzmir, Bandırma-Bursa-Yenişehir-Osmaneli, Mersin-Adana-Osmaniye-Gaziantep, Yerköy-Kayseri ve Kırıkkale (Delice)-Çorum demiryolu hatlarının yapım çalışmaları devam etmektedir. Halkalı-Kapıkule demiryolu hattının Çerkezköy-Kapıkule kesimi 2026 yılında hizmete açılmıştır. Yüksek hızlı tren projelerinin tamamlanmasıyla demiryolunun yolcu taşımacılığından aldığı payın artması beklenmektedir. Ayrıca uluslararası yük taşımacılığı yapılan ulaştırma koridorlarına entegrasyonu güçlendirecek demiryolu yatırımlarıyla ülkemizin küresel tedarik zincirindeki etkinliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Yerli ve millî imkânlarla üretilmekte olan Millî Elektrikli Tren Setleri ve Elektrikli Ana Hat Lokomotiflerinin hizmete alınmasıyla yük ve yolcu taşımacılığı daha etkin ve verimli hale getirilecektir.

Önemli demiryolu güzergâhlarında kapasite artışı sağlayacak elektrifikasyon ve sinyalizasyon projeleriyle ikinci hat yapımlarına devam edilmekte olup fiziki kapasite artışı için yeni yük ve yolcu vagonu imalatına hız verilmiştir. Söz konusu projelerin hayata geçirilmesi ve özel sektör tren işletmeciliğinin gelişmesiyle orta ve uzun vadede demiryolu yük taşımacılığında hedeflenen gelişmelerin sağlanması beklenmektedir.

Demiryolu sektöründe önemli yük üretim merkezlerinden olan OSB'lerin demiryolu ağına iltisak hatlarıyla bağlantılarının artırılması ve kombine yük taşımacılığının geliştirilmesi ile ilgili projeler önceliklendirilecektir.

Denizyolu

Ülkemizde 2025 yıl sonu itibarıyla 14 milyon TEU konteyner ve toplam 553,3 milyon ton yük elleçlemesi yapılmıştır. 2026 yılında toplam konteyner elleçleme miktarının 14,1 milyon TEU, toplam yük elleçleme miktarının ise 565 milyon ton olması beklenmektedir.

Limanlarda elleçlenen konteyner miktarı 2002-2012 döneminde yıllık ortalama yüzde 13,9 artış gösterirken yavaşlayan küresel ticaret ve konteyner ticaretinin doyma noktasına yaklaşmasıyla bu oran 2013-2025 yılları arasında yüzde 4,8'e gerilemiştir.

TABLO II: 31- Akdeniz ve Karadeniz'deki Önemli Limanlarda Konteyner Trafiği

Limanlar	(Bin TEU)
Valensiya-İspanya	5 034
Algeciras-İspanya	4 767
Pire-Yunanistan	4 462
Gioia Tauro-İtalya	3 557
Barselona-İspanya	3 516
HAROPA-Fransa	3 099
Ambarlı Limanları-Türkiye	**2 867**
Cenova-İtalya	2 593
Kocaeli Limanları-Türkiye	**2 059**
Mersin-Türkiye	**1 989**
Marsilya-Fransa	1 522
İzmir Aliağa-Türkiye	**1 494**
Trieste-İtalya	929
Köstence-Romanya	688
İzmir Alsancak-Türkiye	**390**

Kaynak: 2024 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Deniz Ticareti İstatistikleri

2025 yılında 14 milyon TEU elleçleme hacminin yüzde 84'ü Ambarlı, Kocaeli, Tekirdağ, Mersin ve Aliağa Liman Başkanlıklarına bağlı limanlarda gerçekleştirilmiştir. Elleçlenen konteyner yükünün yüzde 36'sı ihracat amaçlı olup bu kapsamda elleçlenen yük miktarı bir önceki yıla göre yüzde 3,3 artış göstermiştir. Türkiye'de küçük ölçekli, verimsiz ve dağınık liman altyapısı lojistik maliyetleri yükseltmekte bununla birlikte sektörde aşırı rekabete yol açarak liman işletmecilerinin kârlılığını azaltmakta ve kaliteli liman altyapısının önüne geçmektedir. Bu çerçevede ülkemizdeki liman yatırımlarının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

Havayolu

2025 yıl sonu itibarıyla Türkiye'de sivil hava ulaşımına açık 58 havalimanından 50'si Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMİ) tarafından işletilmekte olup Zafer, Zonguldak-Çaycuma, Gazipaşa-Alanya ve Aydın-Çıldır Havalimanları DHMİ denetiminde özel şirketler tarafından; İstanbul ve Çukurova Uluslararası Havalimanları DHMİ denetimi ve gözetimi altında özel şirketler tarafından İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı Savunma Sanayii Başkanlığı denetiminde özel şirket tarafından; Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı ise Eskişehir Teknik Üniversitesi tarafından işletilmektedir. DHMİ bünyesinde yer alan Ankara Esenboğa, Antalya, Muğla Bodrum-Milas, Muğla Dalaman ve İzmir Adnan Menderes Havalimanlarındaki iç ve dış hat yolcu terminalleri de özel şirket tarafından işletilmektedir.

Esenboğa Havalimanında 3 bin 750 metre uzunluk ve 75 metre genişliğe sahip üçüncü pist, 77 metre yüksekliğinde yeni hava trafik kontrol kulesi ve teknik blok, yeni kargo apronu ile mütemmim tesisler tamamlanarak hizmete açılmıştır.

1933 yılında Ankara ili Etimesgut ilçesinde inşa edilen ve Türk Hava Kurumu ile Türk Hava Kuvvetleri tarafından ortaklaşa kullanılan Ankara (Etimesgut) Havalimanı'nda, diplomatik ve protokol uçuşlarına da hizmet verebilmesini teminen 2026 yılında yapılan

yenileme çalışmaları kapsamında şeref salonu ve devlet konukevi inşa edilerek, mevcut pistin uzunluğu 3 bin metreye, genişliği ise 60 metreye çıkarılmıştır.

Hâlihazırda kuzey-güney doğrultusunda uzanan üç ana pistle 2025 yılında 84 milyondan fazla yolcuya hizmet veren İstanbul Havalimanı'nda, 2 bin 820 metre uzunluğa ve 45 metre genişliğe sahip ilk doğu-batı yönlü pist tamamlanarak devreye alınmıştır. Ayrıca bahse konu havalimanında Genel Havacılık ve yeni CIP Terminal binaları da hizmete açılmıştır.

Yolcu veya kargo taşımacılığı yapan 14 havayolu şirketi bulunmaktadır. Havayolu şirketlerinin uçak sayısı 2025 yıl sonu itibarıyla bir önceki yıla kıyasla yaklaşık yüzde 10 artış ile 800'e yükselmiştir. 760'ı yolcu, 40'ı kargo uçağı olan havayolu filosunun toplam koltuk kapasitesi 157.785, kargo uçaklarının toplam yük kapasitesi ise 2.903 tondur.

2025 yılında havalimanlarındaki yolcu trafiği, bir önceki yıla göre dış hatlarda yüzde 7,6 artarak 145,2 milyon, iç hatlarda yüzde 6,5 artarak 101,6 milyon ve direkt transit dahil toplamda ise yüzde 7,1 artarak 247,2 milyon yolcu olarak gerçekleşmiştir. 2025 yılında iç hat yolcu trafiğinin önemli bir bölümü İstanbul Sabiha Gökçen (yüzde 20,9), İstanbul (yüzde 17,6), Ankara Esenboğa (yüzde 10,1), İzmir Adnan Menderes (yüzde 7,5) ve Antalya (yüzde 6,7) Havalimanlarından; dış hat yolcu trafiğinin büyük bir bölümü ise İstanbul (yüzde 45,9), Antalya (yüzde 22,1) ve İstanbul Sabiha Gökçen (yüzde 18,7) Havalimanlarından gerçekleşmiştir.

Mevcut meydanlardan kapasite sınırına ulaşanların kapasitelerinin artırılmasına yönelik yatırımlar ile hizmet standartlarının yükseltilmesi, uçuş emniyetinin artırılması ve hava trafik yönetimiyle ilgili projeler sektör açısından önceliğini korumaktadır. Diğer taraftan, altyapı imalatları tamamlanan Bayburt-Gümüşhane ve Yozgat Havalimanları projelerinin üstyapı imalatları, Samsun Havalimanı yeni terminal binası ve mütemmim tesisleri, Aydın ve Trabzon Yeni Havalimanı projelerinin etüt çalışmaları ile Kahramanmaraş Hatay merkezli depremlerde zarar gören Hatay ve Malatya Havalimanlarında iyileştirme çalışmalarına devam edilmektedir.

Posta Sektörü

Posta sektöründe haberleşmeye yönelik gönderilerin rolü giderek azalırken, posta hizmetleri önemli bir ticaret altyapısı haline dönüşmüştür. Kurye, kargo ve lojistik sektörleri arasındaki sınırlar giderek belirsizleşirken, e-ticaretteki artış sektörün büyümesine önemli katkı sağlamıştır. 2025 yılında kabul edilen haberleşme gönderilerinin sayısı 2024 yılına göre yaklaşık yüzde 40 azalarak 224,1 milyon olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, aynı dönemde posta kolisi/kargosu gönderileri hacmi yüzde 5 artış göstermiş ve 1,46 milyar adede ulaşmıştır. 2026 yılının ilk yarısında ise 728 milyon posta kolisi/kargosu kabul edilmiş ve bu gönderilerin yüzde 96'sını kurumsal gönderiler oluşturmuştur.

Haziran 2026 itibarıyla posta işletmecileri 9.543 şubede yaklaşık 123 bin çalışanla hizmet sunmuştur. Sektörde 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu çerçevesinde Eylül 2026 itibarıyla verilen 5 yetki belgesiyle 26'sı ulusal düzeyde olmak üzere 52 işletmeci yetkilendirilmiş durumdadır. Ağustos 2026 itibarıyla, evrensel posta hizmet yükümlüsü PTT AŞ 1.084 müdürlük, 1.683 şube ve 516 acente ve 30 mobil işyeri olmak üzere toplam 3.313

işyerine sahiptir. Bu işyerlerinin 804'ü herhangi bir bankanın bulunmadığı yerleşim yerlerinde hizmet sunmaktadır.

b) Amaç

Modlar arası ve çok modlu taşımacılık uygulamalarının geliştirilmesi; güvenli, erişilebilir, bütüncül, çevre dostu ve düşük maliyetli bir ulaştırma sisteminin tesis edilmesi, rekabetçi üretim ve ihracatı destekleyen altyapının oluşturulması sağlanarak ulaştırma ve lojistikte bölgesel bir üs olma potansiyelimizden azami düzeyde faydalanılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Afete dirençli ulaştırma altyapısının tesis edilmesine yönelik mevzuat düzenlemeleri ve altyapı çalışmaları tamamlanacaktır. (Kalkınma Planı p.605)		
Tedbir 605.6. İklim değişikliği ve doğal afetlerin demiryolu ulaşımında yaratacağı etkilerin azaltılması amacıyla altyapı bilgi sistemi geliştirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Emniyet ve Güvenlik Bilgi Altyapı Sistemi Projesi kapsamında Ray Sıcaklığı İhbar Sistemi kurulumu tamamlanacaktır.
Ulaştırma ve lojistik sektöründe çevresel etkilerin ve maliyetlerin en aza indirilmesi ile enerji verimliliğinin artırılması amacıyla demiryolu ve denizyolu taşımacılığına öncelik verilecek, alternatif finansman yöntemleri geliştirilecek, güvenli, kesintisiz, etkin, bütüncül ve sürdürülebilir ulaştırma ağı ve lojistik merkezler tesis edilecektir. (Kalkınma Planı p.606)		
Tedbir 606.2. Demiryollarında devam eden elektrifikasyon çalışmalarıyla uyumlu olacak şekilde elektrikli çeken araç sayısı artırılacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. 5 adet 160 km/sa Millî Elektrikli Tren Seti, 6 adet 225 km/sa Millî Elektrikli Tren Seti, 8 adet Millî Banliyö Tren Seti, 45 adet Milli Elektrikli Anahat Lokomotifi ve 1 adet altı aksli Elektrikli Anahat Lokomotifi temin edilecektir.
Ulaştırma sektöründe devam eden yatırımlar yapılabilirlik, sürdürülebilirlik, etkinlik, erişilebilirlik, güvenlik ve verimlilik odağında gözden geçirilerek mevcut altyapının etkinliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.608)		
Tedbir 608.4. Mevcut karayolu altyapısının etkin kullanılmasına yönelik iyileştirmelere öncelik verilecek, yeni projelerde asgari sanat yapısı gerektiren, maliyet etkin güzergâhlar tercih edilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Karayolu ulaştırması sektöründe teklif edilecek projelere ilişkin fizibilite çalışmalarında maliyet etkin güzergâh alternatifleri değerlendirilecektir.
Tedbir 608.5. Devam eden demiryolu yatırımlarının termin süresinde tamamlanıp ekonomiye kazandırılması için yatırımcı kuruluşlar arasında eşgüdüm ve işbirliği temin edilecek, iş programına göre imalatların tamamlanması sağlanacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Müştereken yürütülen projelerde eş güdümün sağlanmasını teminen finansman ve ödenek ihtiyacı bütüncül bir yaklaşımla belirlenecektir.

Tedbir 608.7. Ulaştırma ve Lojistik Ana Planı gerçekleşmeleri periyodik olarak raporlanacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Ulaştırma ve Lojistik Ana Planı gerçekleşmeleri yıllık olarak raporlanacaktır.
Ulaştırma ve lojistik sektöründe BİT başta olmak üzere dijital uygulama ve yeni teknolojilerin kullanımı yaygınlaştırılarak ulaştırma sistemlerindeki mevcut altyapının daha etkin ve verimli kullanılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.609)		
Tedbir 609.4. Demiryolu altyapısı ve araçlarının dijital envanterinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar tamamlanarak bakım/onarım ile hat taleplerinin izlenmesi sağlanacak, işletmecilik faaliyetlerinin verimi artırılacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Yerli Otomatik Tren Muayene İstasyonu Kurulması (OTMİ) Projesi tamamlanacaktır.
Tedbir 609.5. Konvansiyonel demiryolu hatlarında yapılan taşımacılığın güvenli, çevre dostu, ekonomik ve verimli hale getirilebilmesi için elektrifikasyon, sinyalizasyon ve haberleşme altyapısı yük potansiyeli odağında önceliklendirilerek tamamlanacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Devam eden modernizasyon çalışmaları iş programına göre zamanında tamamlanacak, yeni proje teklifleri yük potansiyeline göre önceliklendirilecektir.
Yük ve yolcu taşımacılığında demiryolu payının artırılmasıyla kombine taşımacılık imkânlarının geliştirilmesine yönelik öncelikle devam eden demiryolu projeleri tamamlanacak; OSB'ler, limanlar ve maden ocakları gibi önemli yük merkezlerinin demiryolu bağlantıları sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.610)		
Tedbir 610.1. Yapımına devam edilen hızlı tren projeleri tamamlanacak, darboğaz yaşanan bölgelerde hat kapasitesi artırılacak ve yük taşıma potansiyeli yüksek bölgelerin demiryolu ağına bağlanması sağlanacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Yapımı devam eden hızlı tren projeleri, yatırımcı kuruluşlar arasında eş güdüm sağlanarak öngörülen iş programlarına uygun şekilde devam edecektir.
Tedbir 610.3. Etüt projesi tamamlanmış iltisak hattı projelerinin yapımına öncelik verilecek, yük talebinin yüksek olduğu demiryolu koridorlarında çift hat ve yan hat gibi uygulamalarla kapasite artırılacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Çukurova Bölgesi ve İskenderun Körfezi ile Filyos Limanı ve Filyos Endüstri Sanayi Bölgesi iltisak hatlarının yapımları iş programına uygun olarak devam edecektir.
Türk havacılık sektörünün ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik hedefine ulaşması sağlanacak, havacılık mevzuatı, operasyonel gereklilikler ve küresel gelişmeler dikkate alınarak güncellenecektir. (Kalkınma Planı p.612)		
Tedbir 612.3. Havayolu işletmelerinin diğer ülkelere olan uçuş sayılarının artırılabilmesine ve yeni uçuş izinlerinin daha kolay alınabilmesine yönelik ulusal strateji belgesi ve yol haritası oluşturulacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Türkiye'nin uluslararası hava bağlantısallığını geliştirmeye yönelik olarak öncelikli ülkeler belirlenerek müzakere yapılmasına yönelik yol haritası hazırlanacaktır.
Karayollarında bakım/onarım hizmetleri zamanında ve yeterli düzeyde karşılanacak; mevcut karayolu ağında oluşabilecek trafik akış darboğazları giderilerek ulaşımın yeterli hizmet seviyesinde sürdürülmesi için gerekli önlemler alınacaktır. (Kalkınma Planı p.613)		

Tedbir 613.1. Karayolu ağında taşıt işletme giderlerini ve ağır bakım maliyetlerini azaltacak şekilde önleyici bakım kavramı esas alınacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Varlık yönetim sistemleri geliştirilmesi ve bakım yönetimi yapılması amacıyla 10 bin km yola ilişkin envanter bilgileri güncellenecektir. 2. 276,5 km otoyolda üstyapı büyük onarımı tamamlanacaktır.
Tedbir 613.2. Karayollarında yıllık ortalama günlük trafiği 1.000 ağır taşıtın üzerinde olan güzergâhlarda bitümlü sıcak karışım (BSK) kaplama yapımına ağırlık verilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. 783 km BSK yapımı tamamlanacaktır.
Tedbir 613.3. Karayollarında seyahat sürelerinin azaltılması, trafik güvenliğinin artırılması ve mevcut yol kapasitelerinin verimli kullanılmasını amaçlayan Akıllı Ulaşım Sistemleri (AUS) yaygınlaştırılacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Devlet ve il yollarında toplam 400 km uzunluğunda haberleşme altyapısı tesis edilecektir. 2. Bir adet Akıllı Ulaşım Sistemleri (AUS) Merkezi kurulacak ve Ana AUS Merkezinin bakım onarımı yapılacaktır. 3. AUS Uygulama Yönetmeliği yayımlanacaktır.
Karayolu trafik kazalarından kaynaklı can kayıplarının azaltılması için yol kullanıcılarının hata yapabileceğini kabul eden ve yol güvenliğini trafik sistemindeki tüm aktörlerin ortak bir sorumluluğu olarak gören "güvenli sistem yaklaşımı" benimsenecektir. (Kalkınma Planı p.614)		
Tedbir 614.2. Bilgi toplama, değerlendirme, analiz ve veri dağıtım faaliyetleri güçlendirilecek, ortak veri tabanları kaza önlemeye yönelik çalışmalarda kullanılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	1. Trafik Güvenliği Analiz Sistemi için yeni modüller geliştirilecektir. 2. Trafik güvenliği konusunda Mobil Trafik Eğitim Tırlarıyla 75 bin öğrenciye farkındalık eğitimi verilecektir.
Tedbir 614.3. İşaretleme, levha ve ışıklarla tüm yol kullanıcılarının yol kesimlerine ait standartları anlayabileceği "kendini ifade eden yollar" ile çarpmayı önleyen veya çarpma sonucunda oluşabilecek hasarları en aza indiren "affedici yol kenarları" yaklaşımlarıyla karayolu ağındaki altyapı ve güvenlik standartları yükseltilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. 1.400 km otokorkuluk yapımı gerçekleştirilecektir. 2. 555 km sarsma bandı yapımı gerçekleştirilecektir.
Tedbir 614.4. Trafik denetimlerinin etkinliğinin artırılmasını sağlamak üzere kazalardaki şiddet oranını ve kaza sayısını yükselten trafik ihlallerinin önlenmesine ve algılanan yakalanma risk duygusunun güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Jandarma sorumluluk bölgesinde 60 milyon, polis sorumluluk bölgesinde ise 55 milyon araç/sürücü denetimi yapılacaktır. 2. 44 adet Ortalama Hız İhlal Tespit Sisteminin trafik denetimlerinde kullanılması sağlanacaktır. 3. Algılanan ve gerçek yakalanma riskinin yükseltilmesi amacıyla kazaların oluşumuna etken ihlal odaklı 300 özel denetim yapılacaktır.

Posta sektörünün gelişen e-ticaret koşullarına uyumu sağlanarak hızlı, kaliteli, güvenilir ve sürdürülebilir hizmet sunulmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.617)		
Tedbir 617.1. Yeni iş modellerinin getirdiği ihtiyaçlar çerçevesinde mevzuat çalışmaları yürütülecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Uluslararası alanda mevzuat güncelleme çalışmaları takip edilecek ve gerekli düzenleme taslakları hazırlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Hızlı Tren Hat Uzunluğu (Kümülatif)	km	2 251	2 604	3 244
Karasal Yolcu Taşımacılığında Demiryolunun Payı	Yüzde	4,73	5,93	6,99
Kabotaj Hattında Elleçlenen Yük	Milyon Ton	69,7	74,8	77,8
Havalimanı Toplam Yolcu Sayısı (Direkt Transit Dâhil)	Milyon Kişi	247,2	257,2	270,0
Bölünmüş Yol Uzunluğu (Otoyol Dâhil) (Kümülatif)	km	30 049	30 395	30 675
Otoyol Uzunluğu (Kümülatif)	km	3 796	3 848	3 893
BSK Kaplamalı Yol Ağı (Kümülatif)	km	32 796	33 617	34 400
Trafik Kazaları Sonucu Hayatını Kaybeden Kişi Sayısı	Kişi	6 035	5 500	4 000

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.3.9. Ticaretin ve Tüketicinin Korunmasının Geliştirilmesine Yönelik Hizmetler

a) Mevcut Durum

Orta Doğu'da devam eden jeopolitik gerilimler nedeniyle bölgesel lojistik, taşıma koridorları ve tedarik zincirlerindeki aksamalar, küresel ticareti olumsuz etkilemeye devam etmiştir. Bununla birlikte 2026 yılının ilk yarısında hem küresel mal ticareti hem de hizmet ticareti 2025 yılının aynı dönemine göre artış göstermiştir. Küresel ticaretin değerindeki artışın önemli bir bölümü, ticaret miktarındaki genişlemeden ziyade fiyat artışlarından kaynaklanmıştır. Nitekim ABD/İsrail-İran savaşı nedeniyle İran'ın Hürmüz Boğazından sınırlı geçişlere izin vermesi sonrasında Hürmüz Boğazından yapılan sevkiyattaki aksamalar enerji, ulaşım, lojistik ve üretim maliyetlerini artırmıştır.

Jeopolitik risklere yanıt olarak firmalar üretim ve tedarik kaynaklarını çeşitlendirmiş, bağlantı ekonomilerinin bölgesel ve küresel değer zincirlerindeki rolleri artmıştır. Bu doğrultuda maliyet odaklı stratejilerden risk azaltmaya yönelik stratejilere geçilmiş, jeopolitik riski azaltmak ve dayanıklılığı artırmak amacıyla tedarik zincirlerini siyasi açıdan uyumlu ve güvenilir ülkelere kaydırma veya çeşitlendirme uygulaması (friendshoring) küresel ticarette kalıcı hale gelmiştir.

Yapay zekâ altyapısı, dijital teknolojiler ve elektrikli araç teknolojisine (e-mobilite) olan talep, teknoloji yoğun mallarda güçlü bir büyümeyi tetiklemiştir. Kritik minerallerde, yarı iletkenlerde, bataryalarda, bilişim teknolojisi ürünlerinde ve elektrikli araçlarda artış yaşanırken kimyasallar, demir-çelik ve bazı yenilenebilir enerji ürünlerinde ticaret daralmıştır.

2025 yılında ülkemizde GSYH yüzde 3,7 büyürken toptan ve perakende ticaret yüzde 6,9, konaklama ve yiyecek hizmetleri ise yüzde 5 oranında büyümüştür. 2025 yılında toptan ve perakende ticaretin GSYH içindeki payı yüzde 15,6, konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetlerinin payı ise yüzde 2,8 olmuştur.

2024 yılında toptan ve perakende ticaretin ülkemizdeki sanayi ve hizmetler sektörleri toplamı içindeki payı girişim sayısına göre yüzde 29,5, ciroya göre yüzde 40,3 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO II: 32- Toptan ve Perakende Ticaret Göstergeleri

	Girişim Sayısı (Bin Adet)				Ciro (Milyar TL)			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Toptan Ticaret	302	320	332	350	5 196	11 119	17 679	26 842
Perakende Ticaret	788	811	809	814	1 463	3 164	5 873	10 039
Sanayi ve Hizmetler Toplamı	3 492	3 684	3 765	3 942	16 622	36 807	59 370	91 516
Toptan ve Perakende Ticaretin Payı (Yüzde)	31,2	30,7	30,3	29,5	40,0	38,8	39,7	40,3

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri (Nace Rev 2)

Ticarette hizmet kalitesinin artırılması yönündeki tüketici baskısı ve teknolojik gelişmeler sektörde dönüşümü hızlandırmaktadır. Esnaf ve sanatkâr kesimi yeni iş modellerini takip etmekte, kümelenmeye gitmekte, isim hakkı devri sistemine katılmakta, tüketiciye en yakın konumunu kullanarak satış imkânları elde etmekte, böylece toplamda ağırlığını korumaktadır. Geleneksel toptancılığa duyulan ihtiyacın azalması sonucu toptan ticaretle uğraşan girişimciler yeni iş modellerine yönelmektedir.

Haziran 2026 itibarıyla toptan ve perakende ticarette 4,1 milyon, konaklama ve yiyecek hizmetlerinde 1,8 milyon kişi istihdam edilmektedir. İstihdam içinde, toptan ve perakende ticaretin payı yüzde 12,6, konaklama ve yiyecek hizmetlerinin payı yüzde 6'dır.

Ticaret alanındaki küçük girişimciler önemli bir istihdam kaynağı oluşturmaktadır. Ancak bu kesimde organize bir tedarik ve dağıtım zinciri oluşturulamadığından rekabet imkânları daralmaktadır. Küçük girişimler elektronik pazar yerlerinde yer alarak tüketiciye erişim imkânlarını artırmaya yönelmektedir. Ocak-Ağustos 2026 döneminde, toptan ve perakende ticaret hizmetlerinde kurulan ve kapanan gerçek kişi ticari işletmelerinin toplam içindeki payı sırasıyla yüzde 25,5 ve yüzde 40,6 olmuştur. 2025 yılının aynı döneminde bu paylar sırasıyla yüzde 27,7 ve yüzde 40,9 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO II: 33- Toptan ve Perakende Ticarette Kurulan-Kapanan Şirket Sayıları

			2022	2023	2024	2025	2025 (2)	2026 (2)
Toptan ve Perakende Ticaret (1)	Kurulan	Tüzel Kişi	48 188	43 466	38 992	37 273	23 019	26 214
		Gerçek Kişi	10 559	6 558	5 152	4 974	3 135	2 944
	Kapanan	Tüzel Kişi	7 816	8 839	11 328	11 916	6 739	6 495
		Gerçek Kişi	10 069	15 170	7 286	6 725	4 228	4 591
Toptan ve Perakende Ticaretin Genel Toplam İçindeki Payı (Yüzde)	Kurulan	Tüzel Kişi	33,9	32,9	33,0	32,2	31,7	34,1
		Gerçek Kişi	38,9	32,9	31,8	27,7	27,7	25,5
	Kapanan	Tüzel Kişi	32,1	32,8	34,8	34,5	35,3	34,5
		Gerçek Kişi	43,5	46,1	41,3	41,3	40,9	40,6

Kaynak: TOBB, Kurulan/Kapanan Şirket İstatistikleri
(1) Motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı dâhildir.
(2) Ocak-Ağustos dönemi

Gelişen ekonomiye, şehirleşme ve genç nüfus potansiyeline bağlı olarak ticaret sektörü yerli ve yabancı yatırımcıların ilgisini çekmektedir. 2002-2024 döneminde toptan ve perakende ticaret sektöründe toplam 22,3 milyar dolar, konaklama ve yiyecek hizmetlerinde 1,9 milyar dolar uluslararası doğrudan yatırım gerçekleştirilmiştir.

Mağazalar ve AVM'ler gibi fiziksel satış kanallarında alışveriş trafiği giderek azalırken, e-ticaret hacmi önemli ölçüde artış göstermiş ve toplam ticaret içindeki payı artmıştır. 2025 yılında ülkemizde e-ticaret hacmi bir önceki yıla oranla yüzde 52,2 artarak 4,5 trilyon TL'yi aşmış ve GSYH içindeki payı yüzde 6,9 olmuştur. 2025 yılında e-ticaretin genel ticarete oranı yüzde 19,3 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu harcamaların yüzde 91,3'ü yurt içi harcamalar olup kartlı ödemeler yüzde 62,5 ile en çok tercih edilen yöntemdir. Ülkemizde 2024 yılında 600.800 olan e-ticaret faaliyetinde bulunan işletme sayısı 2025 yılı itibarıyla 634.611'e yükselmiş olup e-ticaret faaliyetinde bulunan işletmelerin en çok bulunduğu iller İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya'dır.

İnternetten gerçekleşen kartlı ödemeler tutarı Ocak-Temmuz 2026 döneminde 5.451,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılında yüzde 0,9 olan internetten alışveriş yapanların oranının 2026 yılı sonuna kadar yüzde 60'a ulaşması beklenmektedir.

TABLO II: 34- İnternetten Yapılan Kartlı Ödeme İşlemleri

Yerli ve Yabancı Kartların Yurt İçi Kullanımı (1)	2013	2020	2021	2022	2023	2024	2025
İşlem Adedi (Milyon)	168,0	848,9	1 351,9	1 915,8	2 327,9	2 665,1	2 800,4
İşlem Tutarı (Milyar TL)	34,6	260,4	454,5	1 027,7	2 365,4	4 662,0	7 300,9

Kaynak: Bankalararası Kart Merkezi
(1) Bilet ve poliçe ödemeleri gibi internetten kartla yapılan tüm ödemeler dâhildir.

2025 yılında tüketici hakem heyetlerine yapılan başvuru sayısı 907.515 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu başvurular 484.170 ile en çok perakende ticaret sektörü kapsamında yapılmış olup bunu 104.112 başvuruyla abonelik hizmetleri takip etmektedir. 2025 yılında Reklam Kurulunca aldatıcı ve yanıltıcı, haksız rekabete yol açan, tüketicinin güvenini kötüye kullanan ve mevzuata aykırı olduğu tespit edilen reklamlar için 242,2 milyon TL idari para ve durdurma cezası uygulanmıştır. Sağlık sektörü, uygulanan toplam

idari para cezası içinde yüzde 38'lik paya sahip olup ilk sırada yer almaktadır. Bunu yüzde 11 oranıyla gıda sektörü ile kozmetik/temizlik ürünleri sektörü takip etmektedir.

30 Ocak 2026 tarihli Resmî Gazete'de Fiyat Etiketi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanarak restoran, lokanta, kafe, pastane ve benzeri yiyecek içecek hizmeti sunulan işletmelerdeki menü ve fiyat listesinde servis ücreti, masa ücreti ve kuver ücreti başlığı altında ilave ücret alınması yasaklanmıştır.

27 Haziran 2026 tarihli Resmî Gazete'de Ticaret Bakanlığınca belirlenen kullanılmış malların yenilenmiş olarak tekrar satışa sunulmasına ilişkin uygulama usul ve esaslarını düzenleyen Yenilenmiş Ürünler Hakkında Yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete'de Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanarak hedefli reklamcılıktan yapay zekâyla oluşturulan reklamlara, sosyal medya etkileyicileri aracılığıyla yapılan tanıtımlardan indirimli satış reklamlarına kadar birçok alanda tüketicilerin korunmasına yönelik yeni kurallar getirilmiş, tüketicilerin çevrimiçi davranışları ve kişisel verilerinin analiz edilerek belirli kişi veya gruplara özel reklam içeriklerinin sunulduğu hedefli reklamcılık uygulamalarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Elektronik ticarette şeffaflığın sağlanması, alıcıların menfaatlerinin korunması ve piyasa aktörleri arasında adil bir dengenin tesis edilmesi amacıyla Ticaret Bakanlığı tarafından 13 Mart 2026 tarihinde Hizmet Bedellerinin Şeffaflığının Sağlanması Hakkında Genelge yayımlanmıştır.

b) Amaç

Ülkemizde yeşil ve dijital dönüşüm çerçevesinde yeni ticaret pazaryeri ve araçlarının güvenli bir şekilde kullanılarak alıcı ve satıcıların etkin bir biçimde buluşturulduğu, fiyatların etkin işleyen sağlıklı piyasa koşullarında belirlendiği, üretici ve tüketici haklarının korunduğu, kalite odaklı, kolay ve düşük işlem maliyetli bir ticaret ortamının sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Toptan ve perakende ticaret sektöründe rekabet gücü artırılacak ve piyasa işleyişinde karşılaşılabilecek aksaklıklar üretici ve tüketicilerin faydası gözetilerek giderilecektir. (Kalkınma Planı p.619)		
Tedbir 619.2. Toptan ticareti geliştirmeyi teminen toptancı hallerinin ve benzeri yapıların modernizasyonunu sağlamak üzere mevzuat çalışmaları tamamlanacak, hallerin ticaretteki payı artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı	1. Toptancı hallerinin işleyişini düzenleyen ikincil mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

Tedbir 619.3. Sebze ve meyve ticaretinde üreticilerin hak ve menfaatlerinin korunmasına yönelik düzenlemeler hayata geçirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Sebze ve meyve ticaretinde tüm alıcılar için ödeme sürelerinin belirlenmesi yönünde mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 619.10. Toptan ve perakende ticaret sektörünün dijital dönüşüme uyum kapasitesinin artırılması konusunda çalışmalar yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. KOBİ'lerin ve girişimcilerin e-ticaret kapasitelerini güçlendirmek ve dijital dönüşümlerine katkıda bulunmak amacıyla Türkiye e-Ticaret Haftası etkinliği gerçekleştirilecektir.
Tedbir 619.11. Yeşil ve dijital dönüşüm başta olmak üzere gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda mevcut mevzuat ve uygulamalar katılımcı bir yaklaşımla iyileştirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı	1. Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında AB mevzuatının ülkemiz ihracatına etkilerine ve mevzuat uyum süreçlerine ilişkin olarak Avrupa Komisyonu ile teknik toplantılar düzenlenecektir. 2. Yeşil dönüşüm mevzuatı kapsamında bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilecek ve ilgili sektör görüşleri alınacaktır.
Tedbir 619.16. Markalaşmanın önemine ilişkin farkındalık artırılacak, başta e-ticaret işletmelerinin alan adları olmak üzere markalaşmaya yönelik çalışmalar desteklenecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Marka ve TURQUALITY® Destek Programı kapsamında markalaşmaya yönelik faaliyetler desteklenecektir.
e-Ticarette güvenin artırılması konusunda çalışmalar yürütülecek, özellikle coğrafi ve kültürel olarak yakın ülke ve bölgelerde Türkiye'nin pazar payı artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.620)		
Tedbir 620.1. e-Ticaret mevzuatı yeni iş modellerine uyum sağlayacak şekilde güncellenecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), İlgili Kurum ve Kuruluşlar	1. Sektördeki güncel gelişmelerin takip edilmesi ve ihtiyaçların belirlenebilmesi amacıyla sektörel paydaşlarla eş güdüm ve istişare faaliyetleri düzenlenecektir.
Tedbir 620.4. e-İhracatın artırılması amacıyla yakın coğrafyada hedef bölgeler ve sektörler belirlenerek ürün bazlı üretim ve ticareti ortaya koyan saha araştırmaları ve ihtiyaç analizleri gerçekleştirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. e-Kolay İhracat Platformunda geliştirme çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 620.6. Türkiye'nin rekabet avantajı olan bölgelerde ikili ve çok taraflı anlaşmalar yoluyla e-ticaret pazar payı artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Türkiye-AB Sınır Ötesi e-Ticaret Alanında İşbirliği, Türkiye-Birleşik Krallık STA'sının Güncellenmesi Müzakereleri, Türkiye-Körfez İşbirliği Konseyi STA Müzakereleri ve Türkiye-Kanada STA Müzakereleri yürütülecektir.

Tedbir 620.7. Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi, işletmelerin ve tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve yurt dışı pazarları da içerecek şekilde ürün bazlı ayrıntılı verilerle geliştirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Elektronik Ticaret Bilgi Sisteminin (ETBİS) kullanıcı dostu olmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 2. Yurt dışı pazar örnekleri incelenerek ihracat potansiyeli yüksek ürünlerin tespitine yönelik rapor hazırlanacaktır.
Tüketicinin korunmasıyla ilgili mevzuat gözden geçirilecek, hassas tüketici gruplarına özel önlemler getirilecek ve uygulamalar iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.621)		
Tedbir 621.1. Tüketicinin korunmasına ilişkin mevzuat güncel gelişmelere uygun olarak gözden geçirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Tüketici hukukunun dinamik yapısı göz önünde bulundurularak ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeler tespit edilecektir.
Tedbir 621.5. Tüketici Hakem Heyetlerinin 81 il merkezinde olacak şekilde yeniden yapılandırılması sağlanacak, kurumsal ve beşerî kapasiteleri geliştirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı	1. Tüketici Hakem Heyetleri 81 il merkezinde olacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.
Tedbir 621.6. Tüketici uyuşmazlıklarının elektronik ortamda çözülebilmesi amacıyla Tüketici Şikâyet Platformu oluşturulacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Tüketici Şikâyet Platformu sistem altyapısı kurulacaktır.
Tedbir 621.9. Tüketici Bilgi Sisteminde yenilik ve iyileştirme çalışmaları yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Tüketici Bilgi Sistemi faaliyetlerinin daha hızlı ve kolay yürütülmesi için çalışmalar başlatılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Lisanslı Depo Sayısı	Adet	265	288	295
İnternet Üzerinden Alışveriş Yapanların Oranı (3)	Yüzde	55,7	60,0	63,2
Tüketici Ürünlerindeki Güvensizlik Oranı	Yüzde	1	1	1

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) İnternet kullanan bireylerin kişisel kullanım amacıyla internet üzerinden mal veya hizmet siparişi verme ya da satın alma oranıdır.

2.2.3.10. Gümrük Hizmetleri

a) Mevcut Durum

İhracatın artırılması, toplum ve çevrenin korunması, kaçakçılıkla etkin mücadele edilmesi hedefleri çerçevesinde uluslararası standartlara uyumlu gümrük politikaları uygulanmaya devam edilmiştir. Şeffaflığın artırılması, bürokrasinin ve maliyetlerin azaltılması konusunda çalışmalar yürütülmüş ve sektörün ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Avrupa Birliği (AB)' nde gümrük işlemlerinin dijitalleştirilmesi ve sadeleştirilmesini, üye ülkeler arasındaki uygulama farklılıklarının azaltılmasını, veri odaklı gümrük hizmeti

sunumunu, gerçek zamanlı risk analizinin güçlendirilmesini amaçlayan ve gümrük alanında AB'de yeni bir dönemi işaret eden kapsamlı gümrük reformu 21 Eylül 2026 tarihinden itibaren kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır. Gümrük işlemlerinin yalnızca sınır kontrolleri üzerinden değil, tedarik süreci boyunca paylaşılan veriler üzerinden yönetilmesini hedefleyen söz konusu reformun merkezinde Birlik Gümrük Kodu'nun güncellenmesi, AB Gümrük Otoritesinin kurulması, AB genelindeki tüm gümrük işlemleri için farklı ulusal sistemlerin yerine tek bir gümrük giriş noktası yer almıştır. Reform kapsamında ayrıca mevcut ulusal bilişim sistemlerinin yerini alacak AB Gümrük Veri Merkezinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Düşük değerli e-ticaret gönderilerine yönelik kurallar da değiştirilmiştir. Küçük paketlerin gümrüklerde oluşturduğu işlem maliyetlerini karşılamak amacıyla Kasım 2026'dan itibaren AB genelinde ek işlem ücreti alınması kararlaştırılmış, yeni mali yükümlülükler ve kontroller getirilmiştir.

Güvenilir firmalara gümrük işlemlerinde kolaylık sağlayan ve 2013 yılında uygulamaya konulan Yetkilendirilmiş Yükümlü uygulaması kapsamında yetki verilen firma sayısı Eylül 2026 itibarıyla 841'e ulaşmıştır. Gümrük hizmetlerinde ticaretin kolaylaştırılması faaliyetleri kapsamında aynı tarih itibarıyla yerinde gümrükleme yetkisine sahip firma sayısı ihracatta 74, ithalatta ise 18 olmuştur. Ayrıca 77 firma izinli gönderici, 20 firma izinli alıcı yetkisine sahiptir. Eylül 2026 itibarıyla gümrük müşaviri sayısı 3.611, gümrük müşavir yardımcısı sayısı 11.715 ve yetkilendirilmiş gümrük müşaviri sayısı 459 olarak gerçekleşmiştir.

Kaçakçılıkla mücadele çalışmaları kapsamında 2025 yılında ele geçirilen kaçak eşyanın toplam piyasa değeri bir önceki yıla kıyasla yüzde 117 artarak 98,6 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2026 yılı Ağustos itibarıyla yakalama değeri bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 71'lik artış göstererek 74,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Kara Kapıları Takip Programından alınan verilere göre 2025 yılında kara sınır kapılarında toplam 10.310.628 araç giriş-çıkışı kaydedilirken, 2026 yılı Ocak-Eylül döneminde toplam 6.719.488 araç giriş-çıkışı gerçekleşmiştir. 2025 yılında kara gümrük kapılarından giriş çıkış yapan yolcu sayısı 32.330.554 kişiyken, 2026 yılı Ocak-Eylül döneminde bu sayı 22.622.893 kişi olmuştur. 2026 yılı verilerine göre en çok yolcunun geçiş yaptığı sınır kapısı 5.141.664 kişiyle Kapıkule Sınır Kapısıyken en az yolcunun geçiş yaptığı sınır kapısı 421.052 kişiyle Dilucu Sınır Kapısı olmuştur.

Gümrük idarelerinde sürdürülen modernizasyon ve yapım işlerinin tamamlanarak yeni gümrük tesislerinin hizmete açılması çalışmalarına devam edilmiştir. Türkiye'de 19 Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğü faaliyet göstermekte olup bunlara bağlı 162'si faal, 14'ü faal olmayan toplam 176 gümrük müdürlüğü bulunmaktadır. Günümüzün değişen şartlarına uyum sağlanması amacıyla gerekli görülen hizmet binaları ve gümrük kapılarında modernizasyon çalışmaları sürdürülmektedir. Bunun yanı sıra yapımı devam eden gümrük hizmet binaları ve gümrük kapılarıyla güvenli ticaretin sağlanması, işlem sürelerinin kısaltılması, kaçakçılığın önlenmesi gibi konularda iyileşme elde edilmesi ve gümrük süreçlerinin etkinliğe kavuşturulması amaçlanmaktadır. Yayladağı ve Üzümlü Gümrük Kapılarının modernizasyonuna yönelik inşaat çalışmaları devam etmektedir.

Türkiye'nin de taraf olduğu Ortak Transit Sözleşmesi kapsamında transit eşyasının işlemlerinin hızlandırılarak basitleştirilmesini ve ticaret erbabının zaman kaybetmesini önleyerek maliyetlerin azaltılmasını sağlamak amacıyla oluşturulan Ortak Transit Rejimi çerçevesinde Türkiye'den Avrupa Birliğine, karayoluyla Muratbey ve Erenköy Gümrük Müdürlüklerinden yapılan ihracat taşımalarının 2025 sonu itibarıyla yaklaşık yüzde 40'ı izinli gönderici tesislerinden gerçekleştirilmiştir.

Kaçakçılıkla mücadelede ihtiyaç duyulan yeni nesil teknolojilerin yerli ve milli imkânlarla üretilmesini sağlayıp sanayi üretiminde katma değerin artırılması, dışa bağımlılığın azaltılması ve yasadışı ticaretin önlenmesi amacıyla başlatılan ve fiziki müdahalesiz kontrol teknolojileri olarak adlandırılan Milli Araç ve Konteyner Tarama (MİLTAR) Projesinin üçüncü faz çalışmalarına devam edilmektedir. Üçüncü faz kapsamında iki adet yarı sabit sistemin (Sarp ve Dilucu Gümrük Kapıları) seri üretiminin tamamlanması, bir adet geri yansıma teknolojili sabit sistem prototipinin geliştirilmesi (Habur Gümrük Kapısı) öngörülmektedir. Sistemlerin tasarım çalışmaları devam etmektedir.

Sistemlerin yerli olarak tedarikine devam edilmekte olup ürün çeşitliliğine gidilerek MİLTAR Projesi kapsamında üretilen ve Hayalet adı verilen Geri Yansıma Teknolojili Araç ve Konteyner Tarama Sistemlerinden ilk ikisi 15 Ağustos 2024 ve 10 Eylül 2025 tarihlerinde Habur Gümrük Kapısında hizmete alınmıştır. Bununla beraber prototip üretimi biten ve fabrika kabul testi tamamlanan bir adet mobil (GEZGİN) X-ray araç ve konteyner tarama sistemi 26-27 Kasım 2025 tarihinde yapılan saha kabul testlerinin ardından Mersin Limanında faaliyete alınmıştır. İlaveten, proje kapsamında seri üretimi tamamlanan yarı sabit sistem 5-6 Ocak 2026 tarihlerinde yapılan kabul testlerini takiben Habur Gümrük Kapısında faaliyete alınmıştır.

Gümrük muhafaza ekiplerinin kaçakçılıkla mücadele faaliyetlerinde teknolojik altyapı kullanımının artması yakalama faaliyetlerinin yüksek düzeyde artmasında önemli rol oynamıştır. Kaçakçılıkla etkin mücadeleyi sağlayacak teknik cihaz ve sistemlerin tüm sahalarda yaygınlaştırılmasına 2026 yılında da devam edilmiştir. Bu kapsamda 2026 yılında 10 adet Bagaj X-Ray Cihazı, iki adet Yutucu, üç adet Vücut Tarama Cihazı ve 20 adet XRF cihazının alımına ilişkin çalışmalar sürmektedir.

Havayoluyla gerçekleştirilen dış ticaret işlemlerinde süreçlerin sadeleştirilmesi, şeffaf bir şekilde takip edilebilmesi, işlem süreçlerinin kısaltılması ve maliyetlerin azaltılması hedefi doğrultusunda başlatılan Havayolu İşlemlerinin Dijitalleştirilmesi Projesi kapsamında yazılım çalışmaları tamamlanmıştır. Projenin ilk adımı olarak, 25 Ocak 2024 tarihinde Ankara Esenboğa Gümrük Müdürlüğünde başlatılan Hava Yolu Gümrük Beyan Sistemi (HGBS) pilot uygulamasının ardından gerçekleştirilen iyileştirmeler sonrasında sistemin yaygınlaştırılması amacıyla 15 Ocak 2025 tarihinde Sabiha Gökçen Gümrük Müdürlüğünde pilot uygulama başlatılmıştır. 4 Mayıs 2026 tarihi itibarıyla hava hudut kapısı olan tüm havalimanlarında uygulama devreye alınmıştır.

Gümrükte Kullanılan Belgelerin Dijitale Dönüşümü Projesiyle ihracat ve antrepo işlemlerinde hayata geçirilen Kâğıtsız Gümrük Uygulaması ithalat işlemlerini kapsayacak şekilde Orta Anadolu Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğü bağlantı gümrük müdürlüklerinde devreye alınmış olup yaygınlaştırma çalışmaları devam etmektedir.

İthalat denetimleri, Dış Ticarette Risk Esaslı Kontrol Sistemi (TAREKS) üzerinden elektronik ortamda risk esaslı olarak gerçekleştirilmektedir. TAREKS sayesinde denetimlerin etkin ve verimli şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmakta ve işlemler 7/24 çevrimiçi takip edilebilmektedir. TAREKS'in yapay zekâ destekli yeni risk analizi odağında yenilenerek daha etkin bir ürün güvenliği denetimi sağlanmasına yönelik çalışmalar Temmuz 2025 itibarıyla tamamlanmış olup yeni TAREKS sistemi devreye alınmıştır.

Program döneminde gümrük hizmetleri alanında ülkemizde en dikkat çekici gelişme, yerli üreticinin korunması ve kayıt dışı ticaretle mücadele amacıyla bireysel e-ticaret alışverişlerindeki vergi muafiyetlerinin ve basitleştirilmiş süreçlerin kaldırılması olmuştur. 7 Ocak 2026 tarihli ve 33130 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 10813 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Kararda

Değişiklik Yapılmasına Dair Karar yürürlüğe girmiştir. Buna göre kıymeti 30 avroya kadar olan ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen eşyanın Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesiyle ithaline ilişkin olarak öngörülen vergi muafiyeti uygulaması yürürlükten kaldırılmıştır. İstisnanın kaldırılması sonucunda yurt dışından eşya getirilmesi halinde söz konusu eşyanın ithalatının mevzuatın genel hükümleri çerçevesinde normal ithalat prosedürlerine tabi tutularak gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

Yine yerli üreticilerin desteklenmesi amacı doğrultusunda yerli üreticilerin ihtiyaç duyduğu bazı kritik ham madde ve sanayi girdilerinde gümrük vergisi indirimleri ve muafiyetler sağlanmıştır.

b) Amaç

Uluslararası standartlar ve yükümlülüklerimiz doğrultusunda şeffaflığı ve öngörülebilirliği esas alarak ticareti kolaylaştırmak ve kaçakçılıkla etkin mücadele etmek temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Ülkemizin ulusal hak ve menfaatleri gözetilerek, gümrük alanında ikili, bölgesel ve çok taraflı ticari ve ekonomik ilişkileri ve iş birlikleri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.623)		
Tedbir 623.1. Ülkemizde ve dünya ticaretinde yaşanan ekonomik gelişmeler göz önünde bulundurularak Gümrük Birliği'nin güncellenmesine ilişkin çalışmalar yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Gümrük Birliğinin güncellenmesi hedefi doğrultusunda AB ile ticari sorunların çözümü ve yeni alanlarda işbirliklerinin geliştirilmesi amacıyla üst düzey ve teknik temaslar sürdürülecektir.
Tedbir 623.2. Gümrük idareleri arasında işbirliği artırılarak muhtelif uluslararası belgelerin akdedilmesi çalışmaları yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Çeşitli ülke gümrük idareleri ile Gümrük Alanında Karşılıklı İdari Yardım Anlaşması müzakereleri gerçekleştirilerek tamamlanması sağlanacaktır. 2. Yetkilendirilmiş Yükümlü Karşılıklı Tanıma Anlaşması için gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir.
Farklı kurumlarca yapılan kontrol, izin ve onay süreçleri basitleştirilecek ve bu süreçlerde aranan belgeler azaltılacaktır. (Kalkınma Planı p.624)		
Tedbir 624.2. Dış ticaret işlemlerinde blokzincir ve otomatik karakter tanıma (OCR) gibi yenilikçi teknolojiler kullanılarak kâğıtsız ortamda gümrük uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. İthalatta kâğıtsız gümrük uygulamalarına geçiş için gerekli teknik çalışmalara devam edilecektir. 2. Gümrük müdürlüklerince yürütülen beyanname kontrol süreçlerinin iyileştirilmesi ve eşyanın tarife, kıymet ve vergilendirilmesine yönelik olarak idarece yapılan tespitlerde doğruluk oranının artırılması amacıyla yapay zekâ destekli bir sistem geliştirilecektir.

		3. Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri (BİLGE) Sistemi ve diğer elektronik gümrük uygulamaları üzerinden yürütülen gümrük ve lojistik süreçlerinin blokzincir, yapay zekâ vb. yenilikçi teknolojiler kullanılarak geliştirilmesine ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 624.3. Geçiş belgesi tahsisi için dağıtım ofislerine ibraz edilen evrakların tamamı elektronik ortama alınacak ve kâğıt belge ibrazı sonlandırılacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı	1. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ve TOBB arasında evrakların dijital ortama alınmasına ilişkin protokol imzalanacaktır.
Tedbir 624.5. Gümrük kapılarında yaşanan bekleme nedeniyle artan maliyetlerin düşürülmesi için beklemeye sebep olan mevzuat ve altyapı unsurları iyileştirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Gümrük kapılarında görev ve sorumluluğu olan bakanlıkların 7/24 çalışma sistemine uyumu takip edilecektir.
Gümrük hizmetleri yeşil ve dijital dönüşümle uygun bir yapıya kavuşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.626)		
Tedbir 626.1. Geleneksel dış ticaret modelleriyle kurgulanan dış ticaret ve gümrük mevzuatı ikiz dönüşüme uyum doğrultusunda e-ihracatın gereklilikleri de dikkate alınarak revize edilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı	1. Düşük değerli gönderilere yönelik karşı ülke gümrük uygulamaları hakkında güncel bilgiler düzenli olarak takip edilerek Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi (BGB) kapsamındaki beyanlarda uyumlaştırmaya gidilecektir. 2. Güncel bilgiler yurtdışına gidecek gönderilerin işlemlerinin hızlı ve sorunsuz şekilde yapılabilmesini teminen gönderi yapanların kullanımına sunulmak üzere Ticaret Bakanlığına ait internet sitesi üzerinden sunulacaktır. 3. Genç kuşağın dijital yetkinliğinden faydalanılarak gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi, Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi (BGB) süreçlerinin etkinleştirilmesi ve genç nesillere gümrük iş ve işlemlerinin uygulamalı olarak öğretilmesi hedefi doğrultusunda Gümrüğün Dijital Elçileri: BGB ile Sınırları Aşan Dijital Gümrük Yarışması düzenlenecektir. 4. Yarışma neticesinde doğrudan gümrük operasyonel süreçlerine girdi teşkil edecek gümrük teknik geri bildirimleri analiz edilerek gümrük yazılımları, beyanname formları ve ikincil mevzuat düzenlemelerinde süreç iyileştirme ve otomasyon çalışmaları yürütülecektir.

Gümrük işlemlerinde etkinlik ve verimliliğin artırılması amacıyla bilgi ve iletişim teknolojilerinden azami ölçüde yararlanılacak ve altyapı ihtiyacı karşılanacaktır. (Kalkınma Planı p.628)		
Tedbir 628.2. İhracat işlemlerinde blokzincir teknolojisinin kullanılmasına ilişkin yürütülen çalışmaların Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri (BİLGE) Sistemini de kapsayacak şekilde geliştirilmesi sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. İhracat işlemleriyle ilgili tüm gümrük ve lojistik süreçlerinin blokzincir altyapısı kullanılarak süreçteki tüm paydaşlarca elektronik ortamda tek bir ekrandan yürütülebilmesi ve izlenebilmesini sağlayacak İhracat Zinciri Projesinin hayata geçirilmesine ilişkin çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 628.3. Eşya, taşıt ve yolcu kontrollerinde ileri teknolojiye sahip sistemler ve uygulamalar yaygınlaştırılarak yazılımlar geliştirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK	1. Milli Tarama Sistemleri Projesi (MİLTAR) çerçevesinde fiziki müdahalesiz kontrol teknolojilerinin gümrük kapılarında çeşitlendirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
Uygulamada yeknesaklığı sağlamak amacıyla iş süreçlerinde yetki ve sorumluluklar daha belirgin hale getirilecek, insan kaynakları kapasitesi nitelik ve nicelik olarak yükseltilecek, profesyonelleşme artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.629)		
Tedbir 629.1. Gümrük kapılarındaki koordinasyonun Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülmesine yönelik gerekli düzenlemeler hayata geçirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kurumlar arasında operasyonel koordinasyonun sağlanmasına yönelik gerekli hukuki düzenlemeler hazırlanacaktır.
Uluslararası yükümlülüklerimizle uyumlu şekilde e-ihracatın artırılmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.630)		
Tedbir 630.3. e-Ticarette kargo süreçlerini kolaylaştırarak, e-ihracatı hızlandırmak ve yurt dışındaki gümrükleme sürecini kolaylaştırmak için gerekli düzenlemeler hayata geçirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı	1. Sınır Ötesi e-Ticaret Gümrük Mevzuatı ve Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi uygulamaları küresel gelişmelere ve dijital yeniliklere uyum sağlayacak şekilde güncellenecektir. 2. Başta sınır komşularımız olmak üzere yakın coğrafyamızdaki ülkelerle Gümrük e-Ticaret Altyapı ve Mevzuat Tecrübe Paylaşımı Programı başlatılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Toplam YYS Sahibi Firma Sayısı	Adet	805	848	870
İhracatta Yükün Deniz Limanlarında Gümrük Gözetiminde Ortalama Bekleme Süresi	Gün	1,9	1,9	1,9
İhracatta Yükün Kara Kapılarında Gümrük Gözetiminde Ortalama Bekleme Süresi	Saat	3,8	3,8	3,7
İlk 4 Saatte Gümrüklemesi Tamamlanan İhracat Beyannamesi Oranı	Yüzde	86,7	89,0	90,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.3.11. İnşaat, Mühendislik-Mimarlık, Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Hizmetleri

a) Mevcut Durum

İnşaat sektörünün 2026 yılı ilk çeyrek büyüme ivmesi yavaşlamış, sektör yüzde 3,2 oranında büyümüştür. İkinci çeyrekte ise yüzde 1,9'luk daralmayla büyüme eğilimi kesintiye uğramıştır. Yüksek finansman maliyetleri, krediye erişimde yaşanan güçlükler ve korumacı politikalar sektörün faaliyet koşullarını zorlaştırırken deprem bölgesindeki yeniden inşa çalışmaları ve kamu altyapı yatırımları inşaat sektörünün büyümesini destekleyen başlıca unsurlar olmaya devam etmiştir.

TÜİK verilerine göre inşaat sektöründe yeni iş siparişleri endeksi 2026 yılının ilk dokuz ayında dalgalı bir seyir izlemiştir. Temmuz ayında bir önceki aya kıyasla yüzde 3,9 artan endeks Ağustos ayında yüzde 3,8 gerilemiş, Eylül ayında ise yüzde 1,9 artmıştır.

İnşaat sektörü güven endeksi de benzer bir görünüm sergilemiştir. Mart ayında yüzde 3,9 azalışla 2026 yılının ilk dokuz ayının en düşük seviyesine gerileyen endeks, Nisan ayında yüzde 3,6 artışla toparlanmaya başlamıştır. Yılın ilerleyen aylarında ise görece sınırlı değişimlerle yatay bir seyir göstermiştir.

Küresel çelik piyasasına yönelik 2026 yılı ikinci çeyrek için OECD tarafından yayımlanan rapora göre çelik üretiminde kullanılan ham maddelerin fiyatları 2025 yılının ilk yarısında görece istikrarlı seyretmiş, 2026 Ocak ayına kadar kademeli olarak artmıştır. 2025 yılı genelinde ise demir cevheri fiyatı yüzde 9, hurda fiyatı yüzde 2 artmıştır.

TÜİK tarafından yayımlanan inşaat maliyet endeksi, Temmuz 2026'da bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 28,3 artarken malzeme endeksinde yüzde 27,1, işçilik endeksinde yüzde 30,5 artış meydana gelmiştir. Endeks bir önceki yılın aynı ayına kıyasla binalarda yüzde 28,4, bina dışı yapılarda ise yüzde 28,2 artmıştır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak 2026 Yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkında Tebliğ 3 Şubat 2026 tarihinde yayımlanmıştır. 2025 yılına kıyasla tüm sınıflarda maliyetler artmıştır. En yüksek artış yüzde 27,9 ile I. Sınıf (B) Grubu yapılarda, en düşük artış ise yüzde 15,7 ile III. Sınıf (B) Grubu yapılarda gerçekleşmiştir.

TABLO II: 35- İnşaat Sektöründeki Gelişmeler

(Yüzde)

	2023	2024	2025	2026
İnşaat Sektörü GSYH Payı (Cari Fiyatlarla)	5,4	5,8	5,9	5,7(1)
İnşaat Sektörü Büyüme Hızı (2009 Sabit Fiyatlarıyla)	6,5	9,8	11,0	0,7(2)

Kaynak: TÜİK
(1) Ocak-Haziran dönemi ortalama değerleri esas alınmıştır.
(2) Bir önceki yılın Ocak-Haziran dönemine göre ortalama değerler esas alınmıştır.

2023-2025 döneminde inşaat sektörünün GSYH içindeki payında ve büyüme hızında artış görülmüştür. 2026 yılının ilk yarısında iki çeyrek ortalamasına göre sektörün GSYH içindeki payı yüzde 5,7, büyüme hızı ise yüzde 0,7 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO II: 36- İnşaat Sektörü İstihdamı

	2023	2024	2025	2025 (1)	2026 (1)
İstihdam (Bin Kişi)	1 991	2 157	2 216	2 142	2 108
İstihdam Payı (Yüzde)	6,3	6,6	6,8	6,6	6,6

Kaynak: TÜİK
(1) Ocak-Haziran dönemi ortalama değerleri esas alınmıştır.

Türkiye'nin önemli istihdam kaynaklarından biri olan inşaat sektöründe istihdam, bir önceki yılın Ocak-Haziran dönemine göre yaklaşık 34 bin kişi gerilemiştir. Sektörün toplam istihdam içindeki payı ise yüzde 6,6 seviyesinde gerçekleşerek aynı seviyede kalmıştır.

TÜİK tarafından yayımlanan yapı izin istatistiklerine göre 2026 yılının Ocak-Haziran döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yapı kullanma izin belgesi verilen bina sayısı yüzde 9,1, daire sayısı yüzde 10,4 ve toplam yüzölçümü yüzde 4,6 artmıştır. Yapı kullanma izni verilen kamu eğlence, hastane, eğitim veya bakım binalarının toplam yüzölçümü ise yüzde 20 azalmıştır.

TABLO II: 37- Metrekare Büyüklüğüne Göre Yapı Kullanma İzin Belgesi Alan Binaların Dağılımı

(Bin m^2)

	2023	2024	2025	2025 (1)	2026 (1)
Bir Daireli İkamet Amaçlı Binalar	6 904	8 130	7 337	3 042	3 159
İki ve Daha Fazla Daireli İkamet Amaçlı Binalar	78 148	88 539	95 842	39 146	41 755
Toptan ve Perakende Ticaret Binaları	2 748	3 095	3 465	1 291	1 504
Kamu Eğlence, Hastane, Eğitim veya Bakım Binaları	4 263	6 411	4 915	2 299	1 838
Sanayi Binaları ve Depolar	14 729	17 259	18 221	7 925	7 552

Kaynak: TÜİK
(1) Ocak-Haziran dönemi değerleri esas alınmıştır.

Tapu Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla yapı ve yapı denetimi süreçlerinde şantiye şeflerinin kayıt tutması, yangın güvenliğine yönelik periyodik kontroller, yapı denetim süreçlerinin elektronik ortamda takibi ile beton üreticileri ve zemin ve temel etüt kuruluşlarının görev, sorumluluk ve yaptırımlarına, zemin ve temel etüt hizmetleri ile kamu ihale sözleşmelerinde anlaşmazlıkların çözümüne yönelik ek düzenlemeler getirilmiştir.

Kamu alımlarında AB ile mütekabiliyet esasının getirilmesine yönelik düzenleme yapılmıştır. 7590 sayılı Kanunla 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa Ek Madde 13 ihdas edilmiş, bu doğrultuda AB menşeli mallar ile üye devletlerde yerleşik isteklilere, mütekabiliyet esasları çerçevesinde belirli hak ve avantajların tanınabilmesine yönelik hukuki çerçeve oluşturulmuştur.

Kamu ihale mevzuatında ihale süreçlerinin uygulama esasları ile başvuru ve değerlendirme süreçleri düzenlenmiştir. Bu kapsamda 9 Nisan 2026 tarihli Resmî Gazete'de danışmanlık hizmet alımı, hizmet alımı, mal alımı ve yapım işleri ihalelerine ilişkin uygulama yönetmelikleri ile ihalelere yönelik başvurulara ilişkin mevzuat yayımlanmış, 13 Mayıs 2026 tarihli Resmî Gazete'de Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde düzenlemeye gidilmiştir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun 29 Ocak 2026 tarihli ve 11364 sayılı Kararıyla konut kredilerine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Düzenlemeyle Enerji Kimlik Belgesi uygulaması kapsamında daha önce A ve B enerji sınıfına sahip konutlar için uygulanan avantajlı kredi değer oranı kapsamına, C enerji performans sınıfına sahip konutlar da dâhil edilmiştir.

Yapı Malzemeleri Yönetmeliğinde (305/2011/AB) Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 20 Şubat 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Yönetmelikle yapı malzemelerinin performans değişmezliğinin değerlendirilmesi ve doğrulanmasına ilişkin esaslar güncellenmiş ve temel karakteristiklere çevresel sürdürülebilirlik eklenmiştir.

16 Mayıs 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle yapı inşaat alanı 10.000 m² ve üzeri olan binalar için Bina Yaşam Döngüsü Analizi Belgesi düzenlenmesi uygulaması 1 Ocak 2027 tarihi itibarıyla zorunlu hale getirilmiştir.

17 Mayıs 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Hafif Çelik Binaların Tasarım, Hesap ve Yapım Esaslarına Dair Yönetmelikle çelik, sac, şerit veya plakadan soğuk şekillendirilmiş yapı elemanlarının ve yapı sistemlerinin, kullanım amaçlarına uygun olarak yeterli güvenlikle tasarımına ve yapımına ilişkin esaslar belirlenmiştir.

Mimarlık-mühendislik projelerinin yapı ruhsat süreçleriyle entegre teslim, kontrol ve onay sürecinin dijital ortama taşınması, internet tabanlı ve açık kaynaklı ulusal e-proje portal araçlarının kullanılmasını düzenleyen Mimarlık ve Mühendislik Projelerinin Dijital Olarak Hazırlanması Hakkında Yönetmelik ile Mimarlık ve Mühendislik Projelerinin Elektronik Ortamda Teslimi ve Yönetilmesi Hakkında Yönetmelik 5 Ağustos 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Yüksek yapıların yıkımına ilişkin özel kurallar 12 Ağustos 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Binaların Yıkılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle düzenlenmiştir. Bu yapıların emniyetli, kontrollü ve ekonomik şekilde yıkılmasına yönelik teknik ve idari esaslar tanımlanmıştır.

TABLO II: 38- Yurt Dışı Müteahhitlik Firmalarının En Çok Proje Yaptığı Ülkeler

Ülke	2025 (Milyon Dolar) (1)	2025 (Yüzde Pay)	Ülke	1972-2026 Eylül (Milyon Dolar) (1)	1972-2026 Eylül (Yüzde Pay)
Libya	4 855	18,5	Rusya	103 350	18,2
Romanya	4 752	18,1	Türkmenistan	56 595	9,9
Irak	3 417	13,0	Irak	39 422	6,9
Türkmenistan	2 512	9,6	Libya	37 051	6,5
Polonya	2 100	8,0	S. Arabistan	33 617	5,9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı
(1) Projelerin Toplam Bedeli

Ticaret Bakanlığı verilerine göre Türk müteahhitlik firmaları 1972 yılından Eylül 2026'ya kadar 138 ülkede 568,95 milyar dolar değerinde 12.975 proje üstlenmiştir. 1972'den bugüne kadar proje yapılan ülkelere bakıldığında Rusya ilk sıradaki konumunu korusa da savaş nedeniyle 2025 yılında en çok proje üstlenilen ilk beş ülke arasında yer almamıştır. Aynı yıl Romanya ve Polonya'da ise önemli projeler üstlenilmiştir. Firmaların en

çok proje gerçekleştirdiği ülkeler Bağımsız Devletler Topluluğu, Orta Doğu ve Afrika ülkeleridir.

2026 yılı Ocak-Eylül döneminde Türk inşaat firmaları yurt dışında 4,82 milyar dolar değerinde proje üstlenmiştir. Yurt dışı müteahhitlik firmalarının üstlendiği projelerin dağılımına bakıldığında 1972'den 2026 Eylül ayına kadar ilk sırayı yüzde 14,6'lık payla karayolu/tünel/köprü projelerinin aldığı görülmektedir.

TABLO II: 39- Yurt Dışı Müteahhitlik Firmaları Tarafından Üstlenilen Projelerin Sektörel Dağılımı

Sektörler	2025		Sektörler	1972-2026 Eylül	
	(Milyon Dolar) (1)	(Yüzde Pay)		(Milyon Dolar) (1)	(Yüzde Pay)
Karayolu/Tünel/Köprü	4 884	18,6	Karayolu/Tünel/Köprü	82 811	14,6
Konut	3 011	11,5	Konut	75 650	13,3
Enerji Nakil Hatları	2 866	10,9	Enerji Santrali	47 115	8,3
Gaz/Petrol Boru Hatları	1 834	7,0	Demiryolu	40 482	7,1
Enerji Santrali	1 752	6,7	Ticaret Merkezi	36 885	6,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı
(1) Projelerin Toplam Bedeli

b) Amaç

Net sıfır karbon hedefi doğrultusunda yenilenebilir kaynakları kullanan, sürdürülebilir ve güvenli yapılı çevre oluşturmak; güçlü ve entegre tedarik zincirlerine sahip, düşük karbonlu yapı malzemelerini rekabetçi maliyetlerle üretebilen, teknolojik kabiliyeti yüksek bir inşaat sektörü oluşturmak ve ülkemizi yurt dışında küresel bir marka haline getirmek temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
İnşaat sektörünün yeşil dönüşümü sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.633)		
Tedbir 633.1. Düşük karbonlu yapı malzemelerinin rekabetçi maliyetlerle üretilebilmesi için güçlü ve entegre tedarik zincirleri oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S)	1. Binalar için yaşam döngüsü analizi belgesi düzenlenmeye başlanacaktır.
Tedbir 633.2. Gömülü karbon miktarı ve karbon ayak izi azaltılmış, sürdürülebilir inşaat malzemesi üretimi ve kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S)	1. Binaların yapım, kullanım ve yıkım süreçlerini içeren Bina Yaşam Döngüsü Analizi Sistemi ulusal düzeyde devreye alınacaktır.
Tedbir 633.3. İnşaat sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla ihtiyaç analizi yapılarak gerekli mevzuat çalışmaları yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. İnşaat sektöründe sürdürülebilirlik ihtiyaç analizi doğrultusunda mevzuat çalışmaları yürütülecektir.

Tedbir 633.10. nSEB uygulamaları hakkında toplumsal farkındalık oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S)	1. Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği ve Neredeyse Sıfır Enerjili Bina (nSEB) uygulamaları hakkında ilgili kurumlara, uygulayıcılara ve sektöre yönelik eğitim ve seminer faaliyetlerine devam edilecektir.
Tedbir 633.11. Yeşil binalar ile yeşil yerleşmelerin sertifikalandırılmasına yönelik Ulusal Yeşil Sertifika Sistemi yaygınlaştırılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S)	1. Yeşil bina ve yerleşmeler ile Ulusal Yeşil Sertifika Sistemi (YeS-TR) hakkında ilgili kurumlara, uygulayıcılara ve sektöre yönelik eğitim ve seminer faaliyetlerine devam edilecektir.
Kamu ihale mevzuatı ve uygulamaları uluslararası norm ve standartlarla uyumlu olacak şekilde güncellenecek, kamu ihale usulleri ile yapım ve hizmet yüklenicilerinin seçim kıstasları rekabeti sağlayacak şekilde yeniden belirlenecektir. (Kalkınma Planı p.641)		
Tedbir 641.5. Tüm kamu ihale ve alımlarının hızlı, etkin ve saydam bir şekilde tek bir platformdan yürütülmesi amacıyla sistem güncellenecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Elektronik Kamu Alımları Platformunun (EKAP) güncel teknolojilerle yenilenmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir. 2. Doğrudan temin kapsamındaki alım süreçlerinin EKAP üzerinden gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir. 3. Savunma ve güvenlik alanlarıyla ilgili olanlar ile gizlilik içinde yürütülmesi gerekenler hariç istisna kapsamındaki ihalelere ilişkin ilanların EKAP'ta yayımlanması ve ihale süreçlerinin EKAP üzerinden yürütülmesi yönünde çalışmalar yapılacaktır. 4. Kamu alımlarında yapay zekâ uygulamalarının yaygınlaştırılması ve iş zekâsı, risk analizi ile karar destek uygulamalarının EKAP'a entegrasyonu amacıyla çalışmalar yürütülecektir. 5. Kamu idarelerinin öngörülebilir ihtiyaçlarına ilişkin yıllık ihale ve alım planlarının standart bir veri yapısıyla EKAP'a kaydedilmesi ve yayımlanmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 641.6. Kamu ihale sözleşme süreçlerinin dijitalleştirilmesi amacıyla merkezi bir platform oluşturulacak, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının işlemlerini bu platform üzerinden yürütmesi sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu ihale sözleşme süreçlerine ilişkin iş programı, tebligat, süre uzatımı, hakediş, fiyat farkı, kabul, fesih ve tasfiye gibi işlemlerin EKAP üzerinden yürütülmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Teknik müşavirlik hizmetleri desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.642)		
Tedbir 642.1. Teknik müşavirlik hizmetleri desteklenecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), İlgili STK'lar	1. Yurt dışı teknik müşavirlik firmalarının daha fazla proje üstlenmeleri ve pazar çeşitliliklerini artırmalarını teminen sektör çatı kuruluşlarıyla yürütülen heyet programı faaliyetlerine ve devlet desteklerine devam edilecektir.
Müteahhitlik ve teknik müşavirlik firmalarının uluslararası rekabet gücü artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.643)		
Tedbir 643.2. Ülkemizin mevcut pazarlardaki konumu ikili anlaşmalar yoluyla güçlendirilerek yeni pazarlara girilmesi için çalışmalar sürdürülecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı	1. Hükümetlerarası anlaşmalarla bağlantısallık ve savunma sanayii başta olmak üzere çeşitli alanlarda pazar payımızın artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Yurt Dışı Teknik Müşavirlik Hizmetleri Yıllık Toplam Proje Tutarı	Milyon Dolar	154	210	220
Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri İş Hacmi	Milyar Dolar	26,2	28,0	29,0

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.2.4. Devlet Yardımları

a) Mevcut Durum

2026 yılında sektörel ihtiyaçlar ve gelişmeler çerçevesinde tarım, yatırım, enerji ve ihracat alanlarında devlet yardımlarına ilişkin Eylül sonu itibarıyla toplam 11 adet Cumhurbaşkanı Kararı yayımlanmıştır. Bu Kararların beşi tarım, biri yatırım, biri enerji ve dördü ihracat alanına yönelik olarak çıkarılmıştır. Kararlardan 10'u mevcut düzenlemelerde değişiklik yapılmasına veya süre uzatımına ilişkin iken bir Karar ile yeni düzenlemeler ihdas edilmiştir.

Tarım sektöründe, 7 Mart 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tarım Arazilerinin Kullanımının Etkinleştirilmesinin Desteklenmesine İlişkin 11004 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile nadasa ayrılan ve işlemeli tarıma uygun olmayan alanlar öncelikli olmak üzere uygun tarımsal üretim yöntemleri kullanmak suretiyle bitkisel üretimin artırılması amaçlanmıştır. Zirai don, kuraklık ve hastalık gibi nedenlerle ürünlerin hasar gören üreticilerin hasarının karşılanması amacıyla Tarım Sigortaları Havuzuna Devlet Tarafından Taahhüt Edilecek Hasar Fazlası Desteğine İlişkin 11109 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı 27 Mart 2026 tarihli Resmî Gazete'de, 2026 yılında avlanan balon balığı sayısında beklentilerin üzerinde bir artış gerçekleşmesi nedeniyle av kotasını değiştiren Balon Balığı Avcılığının Desteklenmesi Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 11515 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı da 11 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bunlara ek olarak 2025-2027 Yıllarında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler ile Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 11781 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 2024-2026 Yıllarında Yapılacak Hayvancılık Desteklemelerine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 11782 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı da 8 Eylül 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Enerji sektörüyle ilgili olarak 13 Haziran 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak 1 Ocak 2026 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe konulan 11416 sayılı Yer Altı Maden İşletmelerinde Meydana Gelen Maliyet Artışlarının Karşılanması Amacıyla Destek Verilmesine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar ile yer altı maden işletmelerinde meydana gelen maliyet artışlarının karşılanmasına yönelik destek uygulamasında kömür türüne göre farklı randıman esasları getirilmiş ve yer altı kömür işletmeciliğine yeni başlayan ve hazırlık faaliyetlerinde bulunan işletmeler için destek katsayısı belirlenmiş ve destek süresi 31 Aralık 2028 tarihine kadar uzatılmıştır.

Yatırım alanına yönelik olarak 9 Ağustos 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan 11572 sayılı Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar ile başvuru, başvuruların değerlendirilmesi ve sonuçlandırılması, izlenmesi ve raporlanması ile destek tutarlarına ilişkin bazı değişiklikler yapılmıştır.

İhracat alanında 7 Mart 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 11007 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 5973 sayılı İhracat Destekleri Hakkında Karar'da değişiklikler yapılmıştır. Yapılan düzenleme ile şirket ve marka alım desteği başta olmak üzere bazı destek unsurlarında değişikliklere gidilmiştir. 17 Ocak 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 10881 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 5986 sayılı E-İhracat Destekleri Hakkında Kararda çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu değişikliklerle e-ihracat destek sisteminin sadeleştirilmesi ve destek mekanizmalarının belirli öncelikler doğrultusunda yeniden yapılandırılması amaçlanmıştır. Serbest bölgelerle ilgili olarak 8 Ocak 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 10819 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 2635 sayılı İhtisas Serbest Bölgelerinde Sağlanacak Destekler Hakkında Kararda değişiklik yapılmıştır. Söz konusu değişiklik kapsamında 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere bölge işleticilerinin yatırım kredilerine yönelik faiz veya kâr payı gideri desteği kaldırılmış, ihtisas serbest bölgelerinde faaliyet gösteren kullanıcıların kira ve nitelikli personel ücret giderlerine yönelik destekler korunmuştur. İhracat alanında son olarak 27 Şubat 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 10962 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile hizmet ihracatı destek sistemi kapsamlı şekilde yeniden düzenlenmiş ve farklı mevzuatın dayanak teşkil ettiği destek mekanizmaları tek çatı altında toplanmıştır. Düzenleme ile hizmet ihracatının tanımı ve sınıflandırılması güncellenmiş, destek kapsamındaki sektörler ve destek unsurları yeniden belirlenmiştir.

Kültür sektörüyle ilgili olarak 18 Haziran 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan değişiklikle, Sinema Sektörünün Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik kapsamında sinema sektörüne yönelik devlet yardımı sisteminde düzenlemelere gidilerek devlet yardımları yapım öncesi, yapım ve yapım sonrası olmak üzere sınıflandırılmış ve devlet yardımı türlerinin kapsam ve tanımları güncellenmiştir. 14 Şubat 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan değişiklikle, Fikir ve Sanat Eserlerini İçeren Taşıyıcı Materyaller ile Bu Eserlerin Çoğaltılmasına Yarayan Teknik Cihazların Bedellerinden Yapılan Kesintilerin Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında fikrî mülkiyet sisteminin güçlendirilmesi ile kültürel ve sanatsal faaliyetlere yönelik proje desteklerinin kapsamı ve uygulama usulleri yeniden düzenlenmiştir.

2026 yılında ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından 102 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca devlet yardımlarının etkilerinin değerlendirilmesine ve uygulamaların iyileştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmüş ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından Kararname uyarınca 2025 Yılı

Devlet Yardımları Değerlendirme Raporu hazırlanarak Cumhurbaşkanlığı makamına sunulmuştur.

102 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca birden fazla uygulayıcı kurumun aynı sektör veya yatay alanda uyguladığı ve toplam yıllık bütçesi 100 milyon TL'yi aşan devlet yardımlarına ilişkin 2023-2025 yıllarını kapsayan yapısal etki değerlendirme raporlarının yıl sonuna kadar tamamlanmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Devlet yardımlarının sadeleştirilmesi, mükerrerliklerin önlenmesi ve farklı devlet yardımı uygulamaları arasında uyumun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmış ve uygulayıcı kurum ve kuruluşlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Devlet yardımı uygulayan kamu kurum ve kuruluşlarının devlet yardımları alanındaki etki değerlendirme kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla 2025 yılında düzenlenen eğitim programlarına ilgili kurumlardan toplam 146 temsilci katılmış, programları başarıyla tamamlayan 85 katılımcıya sertifika verilmiştir. 2026 yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesi planlanan eğitim programına 30 kamu kurum ve kuruluşunu temsilen 140 personelin katılım sağlaması öngörülmektedir. Devlet yardımlarına yönelik etki değerlendirme çalışmalarına yönelik teknik ihtiyaçların karşılanması amacıyla Uzaktan Eğitim Kapısına eğitim videoları yüklenmiştir.

Kapasite geliştirme çalışmaları kapsamında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan Devlet Yardımlarında Küresel Gelişmeler, Devlet Yardımı Hazırlama Kılavuzu ve AB'de Devlet Yardımları çalışmaları ile güncellenen Devlet Yardımları Etki Değerlendirme Rehberi ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla paylaşılmıştır.

Devlet yardımı uygulayan kurumlar arasında tecrübe ve iyi uygulama örneklerinin paylaşılması ile ortak hususların ele alınması amacıyla 24-25 Kasım 2026 tarihlerinde Devlet Yardımları Bilgilendirme ve Değerlendirme Toplantısı gerçekleştirilecektir.

Devlet yardımlarının etkin şekilde izlenmesi ve raporlanması amacıyla Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından kurulan Devlet Yardımları İzleme Sistemine (DYİS) ilişkin idame ve geliştirme çalışmaları sürdürülmektedir.

b) Amaç

Sektörel yönlendirme ve özendirmeyle yatırım, üretim ve istihdamın artırılması suretiyle toplum refahının yükseltilmesi, uzun vadeli uluslararası rekabet gücünün geliştirilmesi, kalkınma sürecinin hızlandırılması, bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması, piyasa aksaklıklarının giderilerek piyasa ekonomisine işlerlik kazandırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Devlet yardımlarının etkinliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.646)		
Tedbir 646.1. Devlet yardımı uygulayan kamu kurum ve kuruluşlarında etki değerlendirme kapasitesi geliştirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı, YÖK, BDDK, EPDK, GİB, SPK	1. Devlet yardımı uygulayan kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan ilgili personele yönelik etki değerlendirme eğitim programları gerçekleştirilecektir. 2. Devlet yardımı uygulayan kamu kurum ve kuruluşları arasında tecrübe paylaşımını amaçlayan toplantılar gerçekleştirilecektir.
Tedbir 646.2. Uygulanmakta olan devlet yardımları, amacı ile tutarlılığı başta olmak üzere etki değerlendirme sonuçları kapsamında gözden geçirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı, YÖK, BDDK, EPDK, SPK, GİB	1. 2026 Yılı Devlet Yardımları Değerlendirme Raporu hazırlanacaktır.
Devlet yardımlarına ilişkin izleme mekanizması oluşturulacak ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.647)		
Tedbir 647.3. Uluslararası yardım standartları ve kuralları takip edilecek, iyi uygulama örnekleri ve ihtiyaçlarla ilgili araştırmalar yapılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Devlet yardımlarıyla ilgili uluslararası gelişmeleri inceleyen bir rapor yayımlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Etki Değerlendirme Eğitimi Verilen Kamu Kurum ve Kuruluş Personeli Sayısı	Kişi	146	140	145
DYİS'e Entegre Devlet Yardımı Uygulayan Kamu Kurum ve Kuruluş Oranı	Yüzde	50	100	100

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.3. NİTELİKLİ İNSAN, GÜÇLÜ AİLE, SAĞLIKLI TOPLUM

2.3.1. Eğitim

a) Mevcut Durum

Okul öncesinden itibaren eğitimin her kademesinde kaliteli eğitime erişim gerek fiziki kapasitenin geliştirilmesi gerekse öğretmen niteliklerinin artırılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Küresel ölçekte yaşanan ve özellikle son yıllarda beceri temelli eğitimin ön plana çıkmasıyla birlikte dijital, analitik ve sosyal becerilerin bireylere kazandırılmasında eğitim sistemi önemli bir rol oynamaktadır.

Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması faaliyetleri neticesinde 4-5 yaş için brüt okullaşma oranı, 2025-2026 eğitim-öğretim döneminde yüzde 68,56 olarak gerçekleşmiştir. Okul öncesi eğitime erişim için beşerî ve fiziki imkânları iyileştirme çalışmalarının yanı sıra kaliteli okul öncesi eğitime erişim için okul öncesiyle ilgili kalite standartları belirlenerek izleme ve değerlendirme sisteminin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Temel eğitim kademesinde de eğitime erişim artırılmış ve beceri temelli etkinlikler doğrultusunda temel eğitimin yapılandırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 2025-2026 eğitim-öğretim döneminde brüt okullaşma oranı ilköğretimde yüzde 98,74, ortaöğretimde ise yüzde 101,22 olmuştur. Ortaöğretim kademesinde devamsızlık ve başarısızlık nedeniyle sınıf tekrarı riski taşıyan öğrencilere yönelik çalışmaları gerçekleştirmek amacıyla önleme, müdahale ve yönlendirme çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca öğrencilerin sınıf geçmelerinde gerekli görülen yeterlilik ve kazanımlara sahip olarak eğitim ve öğretim süreçlerini tamamlamalarını sağlamak amacıyla düzenlemeler yapılmıştır. Öğrencilerin fiziki, sosyal, duygusal, zihni ve ahlâkî bakımdan çok yönlü gelişimini desteklemek amacıyla geliştirilen Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin uygulanmasına ilişkin genelge yayımlanmış olup Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları uygulaması 2024-2025 eğitim öğretim yılında 1., 5., ortaöğretim hazırlık ve 9. sınıflarda başlamış olup 2026-2027 eğitim öğretim yılında da 3., 7. ve 11. sınıflarda uygulamaya geçilmiştir. Ders kitaplarındaki içerikler, teorik bilgilerin yanı sıra günlük hayatla da köprü kuracak nitelikte hazırlanmaktadır. Bilgi, beceri, eğilim ve değerlerin öğrencilere günlük yaşamında karşılaşabilecekleri durumlara uygun olarak bireysel ve birlikte çalışma, eğitsel oyunlar, araştırma ve proje çalışmaları gibi ders içi ve ders dışı etkinliklerle kazandırılması hedeflenmektedir. Ayrıca öğrencilerin kelime hazinesini geliştirecek şekilde Türkçenin doğru ve etkili kullanımına dikkat edilmektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde öğrencilerin işbirliği yapma, etkin öğrenme, toplumsal yaşam, aile yaşamı gibi alanlarda yeterli olabilmelerini sağlayan, başarı için önemli rol oynayan ve akademik başarıyı destekleyen yönlerini geliştirmek için sosyal duygusal beceri programları oluşturulmaktadır. Sosyal-duygusal becerilerin gelişimini destekleyen afiş, broşür ve sunum içeriklerinin yanı sıra okul öncesi ve ilkokul öğrencilerine yönelik oyun içerikleri ve hikâye kitapları da hazırlanmış olup pek çok materyal öğrenci, öğretmen ve velilerin kullanımına sunulmaktadır.

Eğitim hizmetlerine yönelik bilgi sistemlerine ilişkin kapasite ve kabiliyetlerin geliştirilmesi amacıyla eğitim-öğretim, insan kaynakları, fiziki altyapıya ilişkin ihtiyaçların tespiti gibi süreçlerde karar alma faaliyetlerini destekleyen, çözüm önerileri sunan, olası sorunları önceden tespit eden, daha hızlı ve doğru kararlar alınmasına yardımcı olan dijital

bir karar destek platformu olan MEB Bakanlık Yönetim Sistemi uygulamaya konulmuştur. Söz konusu uygulamanın geliştirilmesine ilişkin süreçler devam etmektedir.

Beşerî sermayenin, ekonominin ihtiyaçlarıyla uyumlu bir şekilde geliştirilmesi ve becerilerin güncellenmesi hususunda mesleki eğitimin kritik bir rolü bulunmaktadır. Bu kapsamda, özel sektör ile mesleki ve teknik eğitim kurumları arasında müfredat, finansman, öğretmen eğitimi, staj ve istihdam dâhil uzun vadeli işbirliğinin sağlanması çalışmalarına devam edilmektedir. Diğer yandan mesleki, akademik, dijital ve sosyal beceri kazanımı sağlayan, mesleki değerlere bağlı öğrencilerin yetiştirilmesi mesleki eğitimde öncelikler arasındadır.

Mesleki eğitimde bireysel ve sektörel ihtiyaçlara cevap verebilen bir sistem inşa etmek, eğitim-istihdam ilişkisini güçlendirmek, mesleki eğitimi yaygınlaştırmak, mesleki eğitimin gelecekteki perspektifini belirlemek amacıyla mesleki ve teknik liselerin fiziki altyapısının güçlendirilmesine, atölye ve laboratuvar donanımlarının güncel teknolojilere ve gelecekteki teknolojik gelişmelere uygun olarak yenilenmesine yönelik çalışmalar devam edecektir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, yeni eğitim öğretim dönemi öncesinde akran ve siber zorbalık dâhil olmak üzere okullarda her türlü şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda okul ve kurumlarda risk faktörlerinin tespit edilmesi, yöneticilere hizmet içi eğitim verilmesi, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin güçlendirilmesi, okul-aile ve kurumlar arası işbirliğinin artırılması öngörülmüştür. Ayrıca öğrencilerin dijital güvenlik ve siber okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yaygınlaştırılması, şiddet mağduru veya şiddet uygulayan öğrencilere psikososyal destek sağlanması ve özel ilgi gerektiren öğrencilerin sosyal uyumunun desteklenmesi yoluyla güvenli ve şiddetten arındırılmış okul ortamlarının güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Erken uyarı mekanizmaları, okul temelli önleme ve müdahale süreçleri, rehberlik hizmetleri ve aile katılımı uygulamaları ile öğrencilerin okula bağlılığı artırılarak öğretmenlerin risk altındaki öğrencilere müdahale kapasiteleri ve okul-aile işbirliği güçlendirilmektedir.

OECD tarafından 15 yaş grubundaki öğrencilerin fen bilimleri, okuma becerileri ve matematik alanlarındaki yeterliklerini değerlendirmek amacıyla üç yılda bir gerçekleştirilen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA)'nın 2025 uygulamasına 91 ülke katılmış, Türkiye'de uygulama 14 Nisan-16 Mayıs 2025 tarihleri arasında 56 ildeki 203 okuldan 7.702 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. PISA 2025 sonuçlarına göre Türkiye, 2022'ye kıyasla fen bilimlerinde 18, okuma becerilerinde 16 ve matematikte 9 puanlık artış sağlamış, böylece fen bilimleri ve okuma becerilerinde OECD ortalamasının üzerine çıkarken matematikte OECD ortalamasına yaklaşmıştır. Türkiye'nin uzun dönemli performansı da olumlu seyretmiş olup 2003-2025 döneminde fen bilimlerinde 60, okuma becerilerinde 31 ve matematikte 39 puanlık artış gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ülkenin göreli sıralaması fen bilimlerinde 35'incilikten 19'unculuğa, okuma becerilerinde 33'üncülükten 18'inciliğe ve matematikte 34'üncülükten 28'inciliğe yükselmiştir. Türkiye ayrıca son on yılda her üç alanda da puanını artıran tek OECD üyesi ülke olmuş ve 2022-2025 döneminde üç alanda da en yüksek puan artışını kaydeden OECD ülkesi olarak öne çıkmıştır.

Ekim 2026 itibarıyla 129'u devlet üniversitesi, 75'i vakıf üniversitesi ve 4'ü vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 208 yükseköğretim kurumu bulunmakta olup her ilimizde yükseköğretim hizmeti sunulmaktadır. İlk kademelerde olduğu gibi yükseköğretim kademesinde de eğitime erişim sorunu ortadan kaldırılmış olup eğitim ve öğretimin niteliğinin artırılması, kalite güvencesi sistemlerinin güçlendirilmesi, yükseköğretim-istihdam ilişkisinin geliştirilmesi ve araştırma kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi amaçlanmaktadır.

Yükseköğretimde eğitim-öğretimin niteliğinin artırılması, mezun arzının işgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla uyumlaştırılması ve yükseköğretim kaynaklarının daha etkin kullanılması amacıyla kontenjanların yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalara devam edilmiştir. Bu kapsamda 2023-2025 döneminde toplam yükseköğretim kontenjanı 1.090.014'ten 843.547'ye düşürülerek 246.467 kontenjan azaltılmış ve toplam kontenjanlarda yüzde 23 oranında düşüş gerçekleştirilmiştir. Başta hukuk, psikoloji, eczacılık, diş hekimliği ve mimarlık olmak üzere bazı programların kontenjanları azaltılırken yapay zekâ, dijital teknolojiler, savunma, sağlık ve yeşil dönüşüm başta olmak üzere stratejik alanlarda ihtiyaç duyulan nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine yönelik programların ve eğitim kapasitesinin güçlendirilmesine ağırlık verilmiştir. Böylece yükseköğretim sistemindeki kontenjanların işgücü piyasasının ihtiyaçları, sektörel ve teknolojik dönüşüm ile nitelikli insan kaynağının güçlendirilmesi hedefleri doğrultusunda şekillendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yükseköğretimde dijital dönüşümün hızlandırılması ve öğrencilerin teknolojik gelişmelerin gerektirdiği ve işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerilerle donatılması amacıyla yapay zekâ, bilişim, veri bilimi ve siber güvenlik alanlarında programların yaygınlaştırılması ve mevcut programların müfredatlarının güncellenmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. 2025 yılında ise dijital ve yapay zekâ temelli program bulunan üniversite sayısının 20'den 70'e çıkarılmasına yönelik çalışmalar yürütülmüş, yapay zekâ ve dijital teknolojilerin yanı sıra yeşil dönüşüm, tarımda dijitalleşme ve sağlıkta dijitalleşme alanlarında 3 lisans ve 24 ön lisans olmak üzere 27 yeni program açılmıştır. 2026 yılında ise Türkiye'nin stratejik teknoloji alanlarında ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi amacıyla Türkiye Stratejik Teknoloji İnsan Kaynağı Programı hayata geçirilmiştir. Program kapsamında genç araştırmacıların yapay zekâ ve akıllı sistemler, siber güvenlik, bilişim teknolojileri ile donanım ve bilgisayar sistemleri alanlarında araştırma üniversitelerinde doktora eğitimi almaları ve aynı zamanda araştırma görevlisi olarak istihdam edilmeleri öngörülmekte olup programın ilk yılında 550, beş yıllık dönemde ise yaklaşık 3 bin araştırmacının desteklenmesi hedeflenmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile imzalanan Sürdürülebilir ve İklim Dostu Kampüs Oluşturulması Alanında İş Birliği Protokolü ile belirlenen 11 pilot üniversitede sürdürülebilir, enerji bakımından verimli, doğayla uyumlu kampüslerin oluşturulması, üniversite kampüslerinde enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji uygulamalarının artırılması, bu alanda duyarlılık ve farkındalık oluşturulmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği uygulamalarının artırılması, sıfır atık ve su yönetiminin geliştirilmesi ile çevresel farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmekte olup uygulamanın tüm yükseköğretim kurumlarına yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Üniversitelerde eğitimin niteliğinin ve yükseköğretim sisteminin kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir. 2006 ve sonrasında kurulmuş üniversitelerin bölgesel kalkınma misyonu çerçevesinde ihtisaslaşmasını sağlamak amacıyla Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Programı kapsamında Ekim 2026 itibarıyla 26 üniversite desteklenmektedir. Üniversitelerin bulundukları bölgedeki kalkınma potansiyelini harekete geçirmeleri amacıyla tarım ve havza bazlı kalkınma, hayvancılık, sağlık ve çevre, ormancılık, tekstil, jeotermal, yenilenebilir enerji ve batarya teknolojileri, turizm, akıllı lojistik ve bütünleşik bölge uygulamaları, makine ve imalat teknolojileri alanlarında desteklenen projelerle üniversite-sanayi işbirliğinin kurulması ve bölgede üretilen ekonomik değerin artırılması amaçlanmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarında kalite güvencesi kültürünün yaygınlaştırılması ve kurumsal kalite süreçlerinin güçlendirilmesi amacıyla yürütülen Kurumsal Akreditasyon Programı kapsamında 2026 yılında 39 üniversite daha akredite edilmiş ve kurumsal akreditasyona sahip üniversite sayısı 143'e yükselmiştir. Ayrıca mevcut kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin etkinliğinin artırılması amacıyla ikinci döngü kurumsal akreditasyon modeline yönelik çalışmalar başlatılmıştır. İkinci döngüde, yükseköğretim kurumlarında oluşturulan kalite güvencesi sistemlerinin etkin biçimde işletilmesi, bu sistemler aracılığıyla üretilen verilerin kurumsal karar alma süreçlerini desteklemesi ve elde edilen sonuçların sürekli iyileştirme mekanizmalarına yansıtılması esas alınmaktadır.

Öncelikli Bilim Alanlarında Uzmanlaşan Üniversiteler Projesiyle stratejik araştırma alanlarında yayın kapasitesi ve kalitesiyle öne çıkan yükseköğretim kurumlarının desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla bilgi güvenliğinden tarımda dijital teknolojilere, enerji depolamadan temiz enerjiye kadar 16 stratejik araştırma alanında yetkinlik gösteren 26 devlet ve vakıf üniversitesi program kapsamına alınmıştır. Program ile yükseköğretim sisteminde araştırma kapasitesinin artırılması, ülkenin ihtiyaç duyduğu kritik alanlarda uzmanlaşmanın teşvik edilmesi ve uluslararası düzeyde rekabet gücünün yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Yükseköğretimde uluslararasılaşma çalışmaları kapsamında Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısı 2015 yılında yaklaşık 72 bin iken Ekim 2026 itibarıyla 355 bine ulaşmıştır. 2024-2028 Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi Şubat 2025'te yayınlanmıştır. Söz konusu belgede öğrenci seçim ve kabul süreçleri konusundaki kriterlere yer verilmiş, marka değeri yaratacak üniversitelerin belirlenmesinde program bazlı kontenjan dağılımı hususlarının dikkate alınması ve yabancı dilde eğitim veren programların sayısının artırılması, uluslararası öğrencilere yönelik barınma imkânlarının ve uluslararasılaşmada kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik politika hedefleri belirlenmiştir. Ayrıca yükseköğretim kontenjanlarının belirlenmesinde arz-talep dengesinin yanı sıra eğitim-istihdam bağlantısının da dikkate alınması önemlidir.

Üniversite sayısı ve örgün yükseköğretim kontenjanlarına paralel olarak yurt ihtiyacının karşılanması amacıyla Ekim 2026 itibarıyla Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurt yatak kapasitesi 981.712 olarak gerçekleşmiştir. Önümüzdeki dönemde de ülke genelinde kapasite artışına devam edilecektir.

b) Amaç

Tüm bireylerin kapsayıcılık ilkesi esasında nitelikli bir eğitime ve hayat boyu öğrenme imkânlarına eşit şartlarda erişimi sağlanarak akademik, sosyal ve mesleki becerilerinin uluslararası standartlara uygun bir şekilde geliştirilmesi, analitik düşünme, finansal okuryazarlık, işbirlikçi çalışma ve liderlik alanlarında yetkinlik sahibi olmalarının sağlanması, milli, manevi, ahlaki, insani ve toplumsal değerleri içselleştirmiş, ait olduğu aile ve topluma karşı sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişmeleri temel amaçtır.

Erken yaşlarda bireylerin yetenek ve kapasitelerinin keşfedilerek bilim, teknoloji ve mesleki kariyer alanlarında uygun kabiliyetleri geliştirebileceği alanlara yönlendirilmesi, ayrıca kişisel ilgi alanları dikkate alınarak kültür, sanat, spor ve dil yetkinlikleri kazandırılarak genç yaşta belirli alanlarda beceri sahibi, üretken ve sosyal birer vatandaş olarak toplumsal iş bölümünde yer almalarının sağlanması hedeflenmektedir.

Kalite ve sonuç odaklı bir yönetim anlayışıyla ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda evrensel bilgi üretimine katkı sunacak yetkinlikte akademik kadroların ve nitelikli insan gücünün yetiştirilmesini hedef alan, uluslararası öğrenciler ve alanında başarılı akademisyenler için üniversitelerimizi çekim merkezi haline getirecek yenilikçi ve rekabetçi bir yükseköğretim sisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Çocukların kaliteli, evrensel, ücretsiz ve okul öncesi eğitime erişimlerinde fırsat eşitliği sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.661)		
Tedbir 661.1. Okul öncesine erişimin artırılması için gerekli fiziki ve beşeri altyapı sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Okul öncesi eğitimde fiziki mekân ihtiyacı çağ nüfusundaki değişim, demografik yapı ve mevcut kapasitenin kullanımı hususları kapsamında analiz edilecektir. 2. Okul öncesi eğitimde görev alan personelin bilgi, beceri ve yeterliliklerinin geliştirilmesi amacıyla eğitimler gerçekleştirilecektir.
Tedbir 661.2. Kaliteli okul öncesi eğitime erişimi kolaylaştırmak üzere ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak öncelikli bölge ve ailelerin ihtiyaçları için farklı modeller üzerinde çalışmalar yürütülecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Okul öncesi eğitimde geçici köy ana sınıfı, taşıma merkezinde ana sınıfı, evde okul öncesi eğitim erişim modelleri uygulanacaktır.
Çocukların ruhsal ve bedensel gelişimlerini gözeten, çocuk güvenliğini ve çocuğun iyi olma halini destekleyen eğitim ortamları sağlanacak, eğitim dışına çıkma ve okuldan kopma riski bulunan öğrencilere yönelik önleyici mekanizmalar oluşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.662)		

Tedbir 662.1. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimi için beşeri ve fiziki imkânlar artırılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Özel eğitim okullarının ve özel eğitim ortamlarının fiziki yapısı güçlendirilecektir. 2. Bilim ve sanat merkezlerinde bulunan atölyelerin fiziki altyapısı yeni donanım setleriyle güçlendirilecek ve ihtiyaç analizine göre yeni atölyelerin kurulumu gerçekleştirilecektir. 3. Temel eğitim döneminde kaynaştırma okulları ve bütünleştirme uygulamaları yoluyla eğitim gören öğrencilere yönelik temel matematik ve temel okuryazarlık etkinlik setleri ve programları hazırlanacaktır.
Tedbir 662.2. Çocuğun iyi olma halini destekleyecek mekanizmalar ve standartlar oluşturularak okullar bu standartlar çerçevesinde izlenecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Öğrencilerin psikolojik, sosyal ve duygusal iyi oluşlarını güçlendirmek amacıyla hazırlanan esenlik farkındalık ve psikoeğitim programları okullarda uygulanacaktır. 2. Akran Eğitim Modeli ile Bağımlılığı Önleme Psikoeğitim Programı kapsamında ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik hazırlanan psikoeğitim içerikleri okullarda uygulanacaktır. 3. Danışmanlık tedbiri uygulamalarında kullanılan modüller revize edilerek güncel ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilen yeni programlar çocuklar ve aileler ile yapılacak çalışmalarda kullanılacaktır. 4. Ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik geliştirilen mesleki ilgi, mesleki beceri ve mesleki değer envanterleri okul/kurumlarda uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. 5. Bağımlılıkla mücadelede önleyici faaliyetler kapsamında hazırlanan Aileler İçin Bağımlılıkla Mücadele Psikoeğitim Programının uygulama çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 662.3. Okullarda bilim, kültür, sanat ve spor faaliyetleri ile sosyal etkinlikler artırılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	1. Okul kütüphanelerinde atölye, seminer, söyleşi, sergi ve dinleti gibi kültürel-sosyal etkinlikler gerçekleştirilecektir. 2. Bağımlılıkla mücadele için çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak tiyatro, resim, kısa film gibi yarışmalar, münazara etkinlikleri düzenlenecektir. 3. Bilişim alanında çalışma yapan öğretmen ve öğrencilerin ürünlerini paylaşmaları ve yaygınlaştırmaları amacıyla Ulusal GençTek Zirvesi düzenlenecektir.

		4. Öğrencilere iklim değişikliği, sürdürülebilirlik ve gönüllülük bilinci temalı resim, şiir, afiş, kısa film gibi yarışmalar yapılacaktır 5. Yetenekli öğrencilerin erken tespitiyle müzik ve spor okullarına erişiminin artırılması ve bu okulların ülke genelinde yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 6. Okullarda bilim, teknoloji ve yenilik odaklı proje geliştirme çalışmalarına destek sağlanacaktır. 7. Kültür, sanat ve sosyal gelişimi destekleyen teknoloji temelli etkinlikler gerçekleştirilecektir.
Tedbir 662.4. Okuldan kopma riski olan çocukların eğitim sistemi içerisinde kalmaları ve eğitim dışına çıkan çocukların yeniden eğitim sistemine döndürülmesi için öğrencilerin sosyal ve akademik becerilerini izleyen takip mekanizması oluşturulacak, bu takip mekanizması aracılığıyla riskleri önleyici tedbirler aile ve okul iş birliğiyle alınacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı	1. Mevsimlik tarım işçisi, göçer ve yarı göçer aile çocuklarının eğitime erişimleri kapsamında hazırlanacak il/ilçe eylem planlarının izleme çalışmaları yürütülecektir. 2. Temel eğitimde okula devamsızlığın azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 3. Eğitime Katılım ve Devamsızlığı İzleme Programı (EKİP) kapsamında konuya yönelik faaliyetler gerçekleştirilmeye devam edilecektir.
Öğrenciler arasındaki başarı farkı ile okullar arasındaki nitelik farkı azaltılacak, tüm okullarda nitelikli ve kapsayıcı eğitim hizmet sunumu sağlanacak, bu amaçla insan kaynağının niteliği artırılacak ve eğitim sürecinin önemli bir parçası olan ailelerin bu kapsamda daha fazla katkı sağlamalarına yönelik eğitim faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.663)		
Tedbir 663.2. Uygulanan telafi edici ve destekleyici yetiştirme programları için etkin izleme ve değerlendirme sistemi kurulacak, bu programlar öğrenci ihtiyaçlarını dikkate alacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. İlkokulların 3. sınıflarında uygulanan İlkokullarda Yetiştirme Programı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında yeniden yapılandırılacaktır.
Kaliteli eğitime erişimde fırsat eşitliği sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.664)		
Tedbir 664.3. Fiziki mekân ihtiyacı olmayan bölgelerde hayırseverlerin yaptıkları finansal katkıların eğitim destekleri, öğretim materyalleri gibi cari harcamalara yönlendirilmesi sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Fiziki mekân ihtiyacı olmayan bölgelerde hayırsever desteklerinin, eğitimin niteliğini artırmaya yönelik cari harcamalara yönlendirilmesi sağlanacaktır.

Bireyin gelişimini temel alan ve uzun vadeli öğrenme sürecini de içeren ölçme ve değerlendirme sistemi oluşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.665)		
Tedbir 665.1. Ölçme ve değerlendirme sistemi yeterlilik temelli olarak eğitimin tüm kademelerinde yapılandırılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin mesleki yeterliklerinin geliştirilmesi amacıyla öğretmen eğitimleri gerçekleştirilecektir. 2. Öğretmenlerin sınıf içi ölçme ve değerlendirme süreçlerinde kullanabileceği süreç odaklı ve oyun temelli etkinlik örneklerinin yer aldığı materyaller hazırlanacaktır. 3. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında ortaokul ve liselerde Türkçe, matematik ve fen bilimleri alanlarında çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular içeren Okul Tabanlı İzleme uygulanarak öğrencilerin öğrenme çıktıları ile beceri düzeyleri belirlenecektir.
Tedbir 665.2. Ölçme ve değerlendirmede bilgi ve iletişim teknolojileri aktif olarak kullanılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. İki yıllık döngüler halinde yürütülen; 4, 8 ve 10. sınıf düzeyindeki öğrencilerin öğrenim sürecinde edindikleri bilgi ve becerileri günlük yaşamda kullanabilme yeterliliklerini belirlemeyi ve zihinsel yetkinlik düzeylerini ölçmeyi amaçlayan Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi (ABİDE) araştırması elektronik ortamda e-ABİDE olarak gerçekleştirilecektir. 2. Ortaokul öğrencilerinin bilişim teknolojileri ve yazılım dersinde kazandıkları dijital becerileri edinme düzeyleri ortaya konulacaktır. 3. Merkezî sınavların değerlendirilmesinde teknolojik gelişmelere uygun yeni yöntemler uygulanacaktır. 4. Yapay zekâ kullanımı ile açık uçlu sorulara ait cevapların puanlanması sağlanacaktır.
Tedbir 665.4. Türkçenin doğru ve güzel kullanımını geliştirmek amacıyla dört temel becerinin değerlendirilmesine yönelik ölçme araçları geliştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Türkçenin doğru ve güzel kullanımını geliştirmek amacıyla farklı sınıf düzeylerinde dört temel dil becerisinin (okuma, yazma, dinleme, konuşma) değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Eğitim sistemi olağanüstü durumlara karşı daha dayanıklı ve esnek bir yapıya kavuşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.666)		

Tedbir 666.1. Bireyselleşmiş öğrenme sistemi etkin hale getirilecek, uzaktan eğitim altyapısı iyileştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Yabancı dil öğretimine yönelik dijital içeriklerin platform üzerinden kullanıma sunulması sağlanacaktır. 2. MEBİ Bireysel Öğrenme Platformunun içerikleri 11. ve 12. sınıflar için hazırlanarak sisteme yüklenecek, öğrenme analitiği ve yapay zekâ destekli asistan geliştirilerek dijital eğitim platformları ile entegrasyonu sağlanacaktır.
Tedbir 666.2. Olağanüstü durumlarda eğitimin kesintiye uğramasının öğrenme kayıpları üzerindeki etkisini telafi edici çalışmalar yürütülecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Eğitim Bilişim Ağının (EBA) içerik yönünden çeşitliliğini artırmak ve zenginleştirmek amacıyla öğretim materyali, eğitsel video, simülasyon, zenginleştirilmiş kitap türünde içerik ve TRT EBA TV programları üretilmeye devam edilecektir. 2. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre 9. ve 10. sınıflar için MEBİ Platformuna e-içerikler entegre edilecektir.
Tedbir 666.3. Uygulamalı eğitimde ölçme ve değerlendirmenin olağanüstü durumlarda sürdürülebilir kılınması için metotlar çeşitlendirilecek, iş başı eğitim ve uygulamaya dayalı sınavların dijital ortamda gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), İŞKUR	1. İş başı eğitimin ve uygulamaya dayalı sınavların dijital ortamda yürütülmesine katkı sağlayabilecek eğitim teknolojileri çözümlerinin değerlendirilmesi amacıyla ilgili sektör temsilcilerinin katılımıyla tematik toplantılar gerçekleştirilecek ve toplantı çıktıları raporlanacaktır.
Eğitimde teknolojinin doğru kullanımı sağlanacak, teknoloji okuryazarlığı artırılacak ve teknoloji kullanımından kaynaklı eşitsizlikler azaltılacaktır. (Kalkınma Planı p.667)		
Tedbir 667.1. Okullarda fiber altyapı ve etkileşimli tahta kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Okullarda fiber altyapı ve etkileşimli tahta kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
Öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreci; mesleğe kabulden önceki eğitimden başlanarak mesleğe kabul, mesleki gelişim ve kariyer gelişimi gibi tüm aşamaları, ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden yapılandırılacak, böylece öğretmenlik mesleğinin niteliği ve toplumsal statüsü güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.668)		
Tedbir 668.1. Öğretmenlerin mesleki gelişiminde nitelik ve niceliği artırmak için mesleki gelişim toplulukları, okul temelli mesleki gelişim, öğretmen-yönetici hareketlilik programları gibi yeni yaklaşımları da içeren işbirliğine dayalı, planlı, erişilebilir, sürdürülebilir, izlenebilir ve mesleki uygulamalar ile bütünleşik bir model geliştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri, güncel gelişmelere ve değişen ihtiyaçlara uygun olarak ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin öngördüğü yaklaşım doğrultusunda güncellenecektir.

Tedbir 668.2. Öğretmenlik kariyer basamaklarında uzman öğretmenlik ve başöğretmenliğe geçişte hazırlanan eğitim programlarının içeriği, mesleki gelişmelerin yanı sıra uluslararası gelişmeleri içerecek şekilde geliştirilerek öğretmenlerin uygun süre ve düzeylerde yetkinlikleri daha da artırılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Öğretmenlik kariyer basamaklarında uzman öğretmenlik ve başöğretmenliğe geçişte hazırlanan eğitim programlarının içeriği güncellenecektir.
Tedbir 668.5. Eğitim yöneticiliği profesyonel meslek olarak düzenlenecek, okul yöneticiliği yapacak öğretmenlerin yetiştirilmesi için kurumsal yapı oluşturularak yönetici sertifika programları uygulanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Eğitim Kurumları Yönetici Yetiştirme Programına yönelik faaliyetler yürütülecektir.
Öğretim programları milli, manevi, ahlaki ve evrensel değerler esas alınarak küresel gelişmelere ve ihtiyaçlara uygun olarak güncellenecek, dijital içeriklerin niteliği ve niceliği geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.669)		
Tedbir 669.1. Bilim ve Sanat Merkezlerine (BİLSEM) özgü öğretim programları geliştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Bilim ve Sanat Merkezleri çerçeve öğretim programına uygun yardımcı ders materyalleri ve e-içerikler hazırlanacak, ayrıca programı destekleyici atölye programları geliştirilerek merkezlerin gelişimi ve niteliklerinin artırılması sağlanacaktır.
Tedbir 669.2. Yaygın eğitim dâhil tüm öğretim programlarında belirlenecek öncelikli kazanımlar doğrultusunda dijital eğitim içerikleri geliştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Açıköğretim öğrencilerine yönelik dijital eğitim içerikleri Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde yer alan öncelikli kazanımlar doğrultusunda güncellenecektir.
Okul yönetim sistemi iyileştirilerek okullardaki karar alma sürecine tüm paydaşların dâhil edilmesine imkân sağlanacak, okul yönetiminde katılımcılıkla birlikte eğitimin kalitesi artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.670)		
Tedbir 670.1. Mesleki eğitimde ders seçimi dâhil karar alma süreçlerine özel sektörün ve ailelerin katılımı sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Eğitim-istihdam ilişkisinin geliştirilmesi için sektör içi okul, sektöre entegre okul, bölge okulu ve ihtisaslaşmış meslek liseleri yaygınlaştırılacaktır. 2. Mesleki ve teknik Anadolu liseleri bünyesinde açılan meslek ortaokulları yaygınlaştırılacaktır.
Eğitim mekânlarının kalitesi artırılarak teknolojiye, çevreye ve sosyal yaşama uyumlu, güvenli, afetlere dirençli, estetik ve erişilebilir olması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.671)		

Tedbir 671.1. Yeni derslik inşaatları, bölgeler ve okul türleri özelinde derslik kapasite kullanımı bağlamında mevcut okul ve dersliklerin kapasitelerinin tam olarak kullanılmasını sağlamak üzere okul ve kurumların birleştirilmesi, okul türlerinin değiştirilmesi, binaların takası ve ortak kullanım gibi alternatifler de değerlendirilerek derslik başına düşen öğrenci sayısı gelecek potansiyeli, öğrencilerin nakil hareketi, çağ nüfusu gibi veriler dikkate alınarak yapılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Okul türlerine göre derslik ihtiyacının tespiti ve atıl kapasitenin etkin değerlendirilmesi için analiz çalışması yürütülecektir.
İklim değişikliği ile mücadele başta olmak üzere sürdürülebilir kalkınma bilincinin tüm öğrencilerde oluşturulması sağlanacak, eğitim mekânları yeşil dönüşümü sağlayacak şekilde tasarlanacaktır. (Kalkınma Planı p.672)		
Tedbir 672.2. Okullardaki cari giderlere yönelik tasarruf sağlanması için ısıtma, arıtma sistemi gibi alanlarda dönüşüm sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Okul binalarında enerji ve su verimliliğinin artırılmasına yönelik mevcut durum ve dönüşüm ihtiyaçları bina bazında tespit edilerek önceliklendirilmiş bir ihtiyaç envanteri hazırlanacaktır.
Özel öğretimde niteliğin artırılması için etkin izleme ve değerlendirme çalışmaları yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.673)		
Tedbir 673.2. Özel öğretimde yeni modeller geliştirilerek bu alanda kamunun denetleyici rolü güçlendirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Özel öğretim kurumlarında uygulanan programların çeşitliliği artırılarak bu kurumlara yönelik izleme ve denetim süreçleri iyileştirilecektir.
Tedbir 673.3. Özel mesleki ve teknik eğitim kurumlarına verilen devlet desteği kalite standartları gözetilerek verilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, TÜİK	1. Organize Sanayi Bölgesi (OSB) içinde ve dışındaki özel mesleki ve teknik Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilere verilen eğitim ve öğretim desteğinin öğrenci, öğretmen ve işveren taraflarındaki etkilerini belirlemeye yönelik anket ve diğer saha araştırma çalışmaları yürütülecektir.
Özel eğitime erişim iyileştirilerek eğitimin niteliği ve niceliği artırılacak, rehberlik hizmeti standartları yükseltilecektir. (Kalkınma Planı p.674)		
Tedbir 674.2. Bütünleştirme eğitimi veren okullardaki destek personelinin sayısı ve niteliklerinin artırılması çalışmaları devam edecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Bütünleştirme eğitimi veren okullardaki destek personelinin sayısı ve niteliklerinin artırılması çalışmaları devam edecektir.
Hayat boyu öğrenmeye katılım ve belge çeşitliliği artırılacak, kazanımların belgelendirilmesi teşvik edilecek, hayat boyu öğrenme sisteminin işgücü piyasasının talep ettiği becerileri kazandırması ve bu becerilerin iş ve sosyal yaşamda etkin kullanımı sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.675)		

Tedbir 675.2. Hayat boyu öğrenmede verilen eğitimlerin standardizasyonunun sağlanması için akreditasyon sistemi oluşturulacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), TÜRKAK	1. Hayat boyu öğrenme kurumlarında verilen eğitimlerin standardizasyonunun sağlanması için gerekli mevzuat değişikliği çalışmaları yapılacak ve eğitimin standardizasyonu için akreditasyon sistemi oluşturulacaktır.
Tedbir 675.4. İşverenler ile hayat boyu öğrenme merkezi hizmeti sunanlar arasındaki iş birlikleri geliştirilerek ortak program sunmaları sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, TOBB, OSB'ler	1. Mesleki eğitime yönelik protokol ve proje çalışmaları ile işbirlikleri kurulacaktır. 2. Organize Sanayi Bölgeleri ile işbirliği güçlendirilerek sanayinin ikiz dönüşüm sürecinde ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünün yetiştirilmesine yönelik yaygın eğitim faaliyetleri yürütülecektir.
Veri üretme, toplama, işleme, raporlama ve değerlendirme mekanizmaları güçlendirilecek, bu verilerin okullardan merkezi idareye kadar her aşamada kullanılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.677)		
Tedbir 677.1. Veriye dayalı politika üretilmesi sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1. Eğitimde veriye dayalı politika geliştirilmesini desteklemek üzere bilişim altyapısı güçlendirilecek, uluslararası güvenlik sertifikasyonlarıyla desteklenecek ve karar destek sistemleri geliştirilecektir. 2. Bakanlığın tüm birimlerinde üretilen ve tutulan verilerin erişilebilir hale getirilmesi, bu veriler üzerinde analiz, değerlendirme ve modelleme çalışmaları yapılarak Bakanlığın ihtiyaçlarına uygun veriye dayalı politika önerilerinin geliştirilmesi sağlanacaktır. 3. Eğitim teknolojileri ekosisteminde veriye dayalı politika üretimini desteklemek üzere 2027 yılı sektör analiz raporu hazırlanacaktır. 4. Mezunların eğitim, istihdam ve alan içi istihdamlarının takip edilmesine yönelik veri altyapısı oluşturularak eğitim-istihdam uyum raporu ve e-mezun raporu hazırlanacaktır.
Tedbir 677.2. Üretilen veriler ile nitel ve nicel araştırmalar yürütülecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenen eğitim teknolojileri zirvelerinin sonuçlarına yönelik araştırmalar bilimsel ölçütler esas alınarak gerçekleştirilecektir. 2. İl millî eğitim müdürlükleri Ar-Ge birimleri tarafından veri toplamaya ve işlemeye yönelik değerlendirme mekanizmasını güçlendirecek tematik araştırma raporları hazırlanacaktır.

Mesleki ve teknik eğitimde özel sektörle işbirliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.678)		
Tedbir 678.1. Tüm paydaşların rollerinin ve sorumluluklarının tanımlanacağı mesleki eğitim yönetim modeli geliştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK, TOBB, OSB'ler, Üniversiteler, İlgili Meslek Kuruluşları ve STK'lar	1. Talep edilen alanlarda bölge okul, sektör içi okul ve sektöre entegre okul benzeri işbirliği modelleri yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 678.2. Özel sektör ile mesleki ve teknik eğitim kurumları arasında finansman dâhil uzun vadeli iş birliği sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, STK'lar	1. İhtiyaç duyulan alanlara yönelik özel sektörle işbirliği yapılarak protokoller hazırlanacak ve uygulanacaktır.
Tedbir 678.3. Ülkemiz sanayiinde öncelikli sektörlerde faaliyet gösteren firmalardaki eğitim merkezi altyapısından mesleki ve teknik eğitim öğrencilerinin yararlanması sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK, TOBB, Üniversiteler, STK'lar	1. Öncelikli sektörlerde faaliyet gösteren firmaların eğitim kapasitesi ve imkânları belirlenerek öğrencilerin söz konusu firmalarda uygulamalı eğitim almalarına yönelik protokoller yapılarak uygulamaya konulacaktır.
Tedbir 678.4. Staj ve işletmede mesleki eğitim uygulamalarının niteliğini artırmak için işletmelerdeki usta öğretici ve eğitici personelin meslek içi eğitim almalarına yönelik projeler geliştirilecek ve bu eğitimlerin izlenmesi sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TOBB, Üniversiteler, OSB'ler	1. Belirlenen pilot illerdeki mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin uygulamalı eğitim aldığı işletmelerin usta, usta öğretici ve yöneticilerine yönelik eğitimler düzenlenecektir. 2. İşletmelerdeki usta öğretici ve eğitici personelin meslek etiği ve ahilik, iş sağlığı ve güvenliği, iletişim gibi alanlarda becerilerini geliştirmek amacıyla iş pedagojisi eğitimleri düzenlenecektir.
Tedbir 678.5. Mesleki ve teknik eğitime yönelik alternatif finansman kaynakları oluşturulacak ve bu kaynakların kullanımı artırılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, STK'lar	1. Kurum, kuruluşlar ve ilgili sektörlerle yapılan protokoller kapsamında mesleki ve teknik eğitim kurumu öğrencilerine başarı bursu verilmesi ve mezuniyet sonrası istihdam edilmelerinin desteklenmesi sağlanacaktır.
Mesleki ve teknik eğitimde mesleki, akademik, dijital ve sosyal beceri kazanımı iyileştirilecek, ahilik kültürüyle birlikte mesleki değerlere bağlılık güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.679)		
Tedbir 679.1. Akademik ve mesleki beceriler de dâhil olmak üzere ulusal beceri tanımlaması yapılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Mesleki Yeterlilik Kurumu, İŞKUR	1. İŞKUR tarafından gerçekleştirilen Beceri Envanteri çalışmasının MYK Sektör Komiteleri tarafından teknik doğrulaması yapılacaktır.
Tedbir 679.2. Akademik, mesleki, dijital, sosyal ve duygusal becerileri içerecek şekilde kapsayıcı ölçme ve değerlendirme sistemi geliştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Kapsayıcı ölçme ve değerlendirme süreçlerinde kullanılabilecek dijital eğitim teknolojileri çözümlerinin değerlendirilmesi amacıyla ilgili sektör temsilcilerinin katkılarıyla raporlar oluşturulacaktır.

Tedbir 679.3. Mesleki ve teknik ortaöğretimde alan ve dal açma ve kapatma süreci, yerel ihtiyaçlar ve sektör talepleri doğrultusunda gerçekleştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TOBB, OSB'ler, İlgili Meslek Örgütleri ve STK'lar	1. Sektörün ihtiyaçları ve çağın gerekliliklerine uygun yeni alan ve dalların açılması sağlanacaktır.
Tedbir 679.4. Mesleki eğitimde teknolojinin yoğun kullanımı sağlanarak öğrencilerin ve eğiticilerin mesleki bilgi yanında dijital becerileri geliştirilecek, öğretmen ve yöneticilere yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenecek, öğretim araç gereç ve içerikleri hazırlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, STK'lar	1. Mesleki eğitimde teknolojinin yoğun kullanımı ile öğrenci ve eğiticilerin mesleki bilgileri ve dijital becerileri geliştirilecektir.
Tedbir 679.5. İş birliği protokolleri kapsamında hizmet içi eğitimlerle mesleki ve teknik eğitim atölye ve laboratuvar öğretmenlerine yönelik iş başı eğitimlerine ağırlık verilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, STK'lar	1. Özel sektörle işbirliği halinde mesleki ve teknik eğitim atölye ve laboratuvar öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
Mesleki ve teknik eğitim alan bireylerin işgücü piyasasına geçişleri kolaylaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.680)		
Tedbir 680.1. İşgücü piyasası ile mesleki ve teknik eğitim arasındaki uyumun geliştirilmesi için gençlerin işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda tercih yapmaları sağlanacak, öncelikli sektörlerdeki mesleki ve teknik eğitime yönelimin sağlanması için burs, eğitim desteği gibi çeşitli teşvik mekanizmaları uygulanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TOBB, OSB'ler, İlgili Meslek Örgütleri, STK'lar	1. İhtiyaç duyulan alanlarda özel sektör ile yürütülen işbirliği protokolleri kapsamında mesleki ve teknik eğitim kurumu öğrencilerine özel sektör tarafından burs verilmesinin sağlanması yönünde çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 680.2. Özel sektörle iş birliği içerisinde mesleki ve teknik eğitimde bölüm ve alan bazında ihtiyaç planlaması yapılarak bölgesel ve sektörel düzeyde beceri ihtiyaç haritası çıkarılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, STK'lar	1. Özel sektörle işbirliği içerisinde mesleki ve teknik eğitimde sektör ve bölge düzeyinde, bölüm, alan bazında beceri ihtiyaç haritası oluşturularak belirlenen okullarda gerekli alan ve dallar açılacaktır.
Tedbir 680.3. Nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak için program bütünlüğü esas alınarak başta OSB'lerde yer alanlar olmak üzere meslek liseleri ile yükseköğretim kurumlarının program, yönetim, insan kaynakları, finansman ve fiziki altyapı açısından eşleştirilmesi ve koordinasyonu sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretimi yapılan alanlarda teknolojik gelişmeleri ve sektörel talepleri karşılayacak şekilde güncellemeler yapılacaktır.

Tedbir 680.4. Mesleki ve teknik eğitim süreci bütüncül olarak planlanacak, eğitim kademeleri arasında birbirini tamamlayıcı programlar geliştirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), YÖK	1. Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarındaki alan ve dallar başat alanlar altında birleştirilecektir.
Yabancı dil becerilerini artırmaya yönelik eğitim sistemi, başta müfredat ve öğretmen yetkinliği olmak üzere güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.681)		
Tedbir 681.2. Mesleki ve teknik eğitimde mesleğe özgü yabancı dil eğitimine ağırlık verilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Mesleğe özgü yabancı dil eğitimine ihtiyaç duyulan alanlara ait mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının güncelleme çalışmaları yapılacaktır.
Üniversitelerin nitelik yönünden gelişimlerinin izlenmesi ve yönlendirilmeleri sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.682)		
Tedbir 682.1. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve üniversitelerde, veriye dayalı politika geliştirme süreçlerinin ve büyük verinin kullanımı yaygınlaştırılacak, üniversitelerin performans göstergeleri kapsamında güncel verileri takip edilerek performans değerlendirme raporları belirli aralıklarla paylaşılacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Üniversite İzleme Kriterleri Modülünün geliştirilmesi sağlanacak ve elde edilen verilerin raporlanması sürdürülecektir.
Tedbir 682.2. Alan bazlı eşleştirmeler aracılığıyla yükseköğretim kurumları arasında iş birliğini artırmaya yönelik modeller geliştirilecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Üniversitelerin alan bazlı çalışmalarını değerlendirebilecek sistemler üzerinde çalışmalar sürdürülecektir.
Tedbir 682.3. Yükseköğretim kontenjanlarının üniversitelerin kapasiteleri ölçüsünde, sektörel işgücü arz ve talebinin mevcut durum ve öngörülerle uyumlu olarak ve bölgesel ihtiyaçların dikkate alınarak belirlenmesi sağlanacaktır.	YÖK (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Üniversiteler	1. Yükseköğretim Eğitim Programları Danışma Kurulu yılda en az bir defa toplanacaktır.
Tedbir 682.5. "Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi"nin etkinliği artırılacaktır.	YÖK (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler	1. Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi kapsamında performans değerlendirme ölçütleri dikkate alınarak uygulama sonuç raporu hazırlanacak ve performans kriterleri güncellenerek izleme ve değerlendirme sistemleri güçlendirilecektir.
Tedbir 682.6. Açıköğretim sistemindeki programlar sektörel ihtiyaçlar çerçevesinde gözden geçirilerek açıköğretimin yükseköğretim sistemi içindeki ağırlığı azaltılacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Ortaöğretim mezunlarının yükseköğrenime devamına ilişkin açıköğretim programlarındaki kontenjanlar programın niteliği göz önüne alınarak belirlenecektir.
Tedbir 682.7. Açıköğretim yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme odaklı olarak yeniden yapılandırılacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Hayat boyu kendilerini yenilemeleri ve geliştirmeleri için yetişkinlere yönelik açıköğretim programları tasarlanacaktır.

Akademik personelin niteliği yükseltilecektir. (Kalkınma Planı p.683)		
Tedbir 683.1. Üniversitelerin atama ve yükseltme kriterlerinin alt sınırı merkezi olarak belirlenecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Üniversitelerin akademik personel atama ve yükseltme kriterleri alt sınırının merkezi olarak belirlenmesine yönelik mevzuat tamamlanacaktır.
Tedbir 683.2. Akademisyenlere yönelik projeye dayalı esnek istihdam modelleri geliştirilecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Projeye dayalı esnek istihdam modelleri konusunda çalışmalar tamamlanacaktır.
Üniversite öğrencilerinin ve mezunlarının mesleki yetkinlikleri artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.684)		
Tedbir 684.1. Sektör temsilcilerinin katılımıyla programların oluşturulması, yeterliliklerin belirlenmesi ve uygulamalı eğitimlerin sektörle birlikte yürütülmesi sağlanacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Yeşil dönüşüm ile sağlıkta dijitalleşme ve tarımda dijitalleşme odaklı programlar başta olmak üzere yeni programlara öğrenci alımı yapılacaktır.
Tedbir 684.2. Üniversitelerde kariyer merkezlerinin kapasitelerinin geliştirilmesi, üniversite öğrencilerine ve mezunlarına yönelik kariyer rehberliği ve danışmanlığı faaliyetleri yaygınlaştırılarak bu faaliyetlerin erişilebilirliği desteklenecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Üniversitelerde düzenlenen kariyer günlerinin etkinliği ve niteliği artırılacaktır.
Tedbir 684.3. Mezunların işgücü piyasası performansları düzenli takip edilerek ilgili göstergelerde üniversitelerin gelişimlerinin izlenmesi sağlanacaktır.	YÖK (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, SGK, Üniversiteler	1. Akademik Birim Ağacı Yönetim Sistemi Programının iyileştirme çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 684.4. Üniversitelerin yetkin olduğu alanlarda öğrencilerin mesleki ve teknik bilgi ve tecrübelerinin artırılması amacıyla sanayi iş birlikleri ve ortak eğitim modellerinin tesisine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Yükseköğretim öğrencilerinin ihtiyaç duyulan alanlarda en az bir dönem uygulamalı eğitim almalarına yönelik düzenleme yapılacaktır.
Yükseköğretimin uluslararasılaşma düzeyi yükseltilecek, ülkemiz nitelikli uluslararası öğrenciler ve akademisyenler için çekim merkezi haline getirilecektir. (Kalkınma Planı p.685)		
Tedbir 685.1. Yabancı dilde eğitim veren programların niteliği artırılacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Belirlenen kriterler kalite güvencesi anlayışıyla gözden geçirilerek sürekli iyileştirme yaklaşımıyla geliştirilecektir.
Tedbir 685.2. Nitelikli uluslararası öğrenci sayısının artırılması sağlanacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Üniversitelerin uluslararası öğrenci kabulünde sadece ÖSYM'nin yapmış olduğu Türkiye Yurtdışından Öğrenci Kabul Sınavının esas alınmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Tedbir 685.3. Yükseköğretim kurumları arasında uluslararası işbirlikleri artırılacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Uluslararası Ortak Diploma Programlarının niteliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 685.5. Nitelikli yabancı uyruklu doktoralı araştırmacı ve akademisyenlerin istihdamını özendirici ve kolaylaştırıcı çalışmalar yürütülecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. İhtiyaç duyulan alanlarda nitelikli yabancı uyruklu doktoralı uluslararası bilim insanlarının istihdamı desteklenecektir.
Doktoralı insan kaynağının nicelik ve niteliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.686)		
Tedbir 686.1. Öncelikli sektörler ile gelişme alanlarına odaklı doktora programlarının ilgili sektörle işbirliği içerisinde yürütülmesi sağlanacaktır.	YÖK (S), TOBB, Üniversiteler, İlgili Meslek Örgütleri, STK'lar	1. Üniversitelerin öncelikli alanlarda özel sektörle işbirliği içerisinde doktora programları açmaları teşvik edilecektir.
Tedbir 686.2. Üniversitelerin yurt dışındaki yetkin üniversitelerle ortak doktora programları açmaları teşvik edilecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Yükseköğretim ekosisteminde tanınırlığı yüksek ve uluslararası sıralamalarda yer alan üniversitelerle ortak doktora programlarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 686.3. Doktora programları ve öğrenci kabul koşulları gözden geçirilecek, üniversitelerin yetkinlik analizine ve ihtisas alanına uygun doktora programları oluşturulması sağlanacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Üniversitelerin doktora programı açma kriterleri, niteliği artıracak şekilde gözden geçirilecektir.
Tedbir 686.5. Akademik ve mesleki doktora ayırımı yapılarak her birinden beklenen kazanımların Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde geliştirilmesi, doktora olgunluk düzeyine ulaşmış belirli üniversitelerde sanayi doktora programları gibi mesleki doktora programlarının oluşturulması desteklenecektir.	YÖK (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, İlgili STK'lar	1. Alanında yetkinlik düzeyi yüksek olan üniversitelerde özel sektörle işbirliği içerisinde mesleki doktora programları oluşturulacaktır.
Tedbir 686.6. Doktora ve doktora sonrası araştırmalar için burs çeşitliliğinin artırılması sağlanacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Doktoralı Genç Araştırmacılar için Yabancı Dilde Bilimsel Metin Yazma Programı, Doktora Sonrası Araştırma Projesi ve Temel Bilimlerde Genç Beyinler Projesi kapsamında araştırmacılara burs desteği sağlanacaktır.
Üniversite kampüslerinin sürdürülebilir ve iklim dostu kampüslere dönüştürülmesi desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.687)		
Tedbir 687.2. Sürdürülebilir ve iklim dostu kampüs hedefine ulaşmada alternatif finansman araçlarına erişim sağlanacaktır.	YÖK (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler	1. Alternatif finansman yöntemlerine yönelik ilgili kurumlarla işbirlikleri geliştirilecektir.

Yükseköğretimde dijital dönüşüm sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.688)		
Tedbir 688.2. Üniversitelerde kurumsal bulut hizmetlerinin sunulması, yapay zekâ, robotik ve artırılmış gerçeklik başta olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojileri kapsamında araştırma ve eğitim amaçlı kullanılabilecek yazılım, araç ve ekipmanlara erişimin sağlanması desteklenecektir.	YÖK (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler	1. İlgili kamu kurumlarıyla işbirlikleri yapılarak bulut hizmetleri başta olmak üzere bilişim hizmetlerinde harcamaların etkinleştirilmesine ve mükerrer harcamaların önlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 688.4. Üniversitelerin dijital dönüşümünde ve dijital yayın alımlarında fayda-maliyet etkinliğini hedefleyen yerli ve milli yazılımların önceliklendirildiği bulut tabanlı uygulamalar kullanılacaktır.	YÖK (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, Üniversiteler	1. Üniversitelerin dijital dönüşümünde ve dijital yayın alımlarında mükerrer harcamaların önlenmesine yönelik yerli, millî ve merkezi yazılımın kullanılmasının önceliklendirildiği çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 688.6. 5G ve ötesi yeni nesil iletişim teknolojilerinde yazılım, donanım ve altyapı alanlarında, nesnelerin interneti, yapay zekâ, büyük veri, kuantum, siber güvenlik, akıllı ulaşım, artırılmış gerçeklik gibi gelişen teknoloji alanlarında nitelikli insan gücü yetiştirilmesi çalışmalarına ağırlık verilecektir.	YÖK (S), Siber Güvenlik Başkanlığı, Üniversiteler	1. İhtiyaç ve kapasite doğrultusunda yapay zekâ, büyük veri ve siber güvenlik alanlarında yükseköğretim programlarının sayısı artırılacaktır.
Üniversitelerin öz gelirleri artırılarak finansal sürdürülebilirliği güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.689)		
Tedbir 689.1. Başta çözüm ortağı olarak reel sektör etkileşiminin artırılması olmak üzere öz gelirleri ve finansman çeşitliliği artırılarak üniversitelerin gelişimine daha fazla kaynak sağlanacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Üniversitelerin finansman çeşitliliğini artırmaya ilişkin mevzuat hazırlanacaktır.
Tedbir 689.2. Üniversitelere yapılacak yardım ve bağışlar teşvik edilecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Bağış ve yardımları teşvik edici düzenlemeler yapılacaktır.
Üniversitelerdeki idari ve teknik personel niteliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.690)		
Tedbir 690.1. Üniversitelerde verimliliği düşüren farklı istihdam statüleri gözden geçirilerek yeni bir personel rejimi oluşturulacak ve kurumsal kapasite geliştirilecektir.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Üniversitelerde verimliliği artıracak idari ve teknik personel rejimine ilişkin düzenlemeler yapılacaktır.
Tedbir 690.2. Araştırma altyapılarında yüksek nitelikli teknik personelin görevlendirilmesi sağlanacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Araştırma altyapılarında nitelikli personellerin istihdamına yönelik düzenlemeler tamamlanacaktır.

Üniversitelerdeki TTO'lar güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.691)		
Tedbir 691.1. TTO'lar bölgesel öncelikler ve tematik dikey eksenler özelinde yapılandırılacaktır.	YÖK (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler	1. İlgili paydaşlarla yapılacak değerlendirmeler doğrultusunda mevzuatın iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Yükseköğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.692)		
Tedbir 692.1. Meslek yüksekokullarının müfredatları Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından yayımlanan standartlar ve yeterlilikler çerçevesinde güncellenecektir.	YÖK (S), Mesleki Yeterlilik Kurumu, Üniversiteler	1. Mesleki Yeterlilik Kurumu ile yapılacak ortak çalışmalar kapsamında meslek yüksekokulları programları ve müfredatları güncellenecektir.
Yükseköğretim sisteminde kalite güvencesi kültürü yaygınlaştırılacak ve güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.693)		
Tedbir 693.1. Yükseköğretimde kurumsal akreditasyon ile program akreditasyonu geliştirilecektir.	YÖKAK (S)	1. Yükseköğretim kurumlarında kalitenin benimsenmesi ve yayılması sağlanarak ulusal kalite güvence sistemi güçlendirilecek ve kurumsal akreditasyon programı uygulanmasının tüm üniversitelere yaygınlaştırma çalışmalarına devam edilecektir. 2. Program akreditasyon kuruluşlarının etkililiği ile etkinliği artırılarak program akreditasyonu yaygınlaştırılacak ve geliştirilecektir. 3. Yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemi kapsamında ulusal ve uluslararası kurumsal akreditasyon süreçleri yürütülecektir.
Tedbir 693.2. Kalite güvencesi, stratejik planlama, performans ve veri yönetimi sistemlerinin entegrasyonu sağlanacaktır.	YÖKAK (S)	1. Kalite güvencesi, stratejik planlama, performans ve veri yönetimi sistemlerinin entegrasyonun sağlanmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
4-5 Yaş Net Okullaşma Oranı	Yüzde	61,7(3)	62,5(4)	64,0
14-17 Yaş Kız Çocuklarının Net Okullaşma Oranı	Yüzde	86,5(3)	87,4(4)	90,0
Hayat Boyu Öğrenmeye Katılım Oranı (5)	Yüzde	8,0	8,0	8,1
Doktoralı Mezun Sayısı	Kişi	13 561	14 875	15 000
Dünya Akademik Başarı Sıralamasında İlk 500'e Giren Üniversite Sayısı (6)	Adet	5	6	8
Küresel Ölçekteki Yeşil Kampüs Sıralamasında İlk 100'e Giren Üniversite Sayısı (6)	Adet	6	5	7

Kaynak: MEB ve YÖK.

(1) Gerçekleşme Tahmini, (2) Program, (3) MEB 2024-2025 örgün eğitim istatistikleri verisidir. (4) MEB 2025-2026 örgün eğitim istatistikleri verisidir. (5) 25-64 yaş nüfusundaki yetişkinler arasında araştırmanın yapıldığı son dört hafta içerisinde herhangi bir eğitim programına katılanların oranıdır. (6) Uluslararası tanınırlığı ve geçerliliği olan sıralamalar baz alınmaktadır.

2.3.2. İstihdam ve Çalışma Hayatı

a) Mevcut Durum

Türkiye'de 2025 yılında istihdam ve işgücüne katılma oranları yıllık bazda sınırlı bir değişim göstererek bir önceki yıla göre 0,5 ve 0,7 puan azalarak sırasıyla yüzde 49,0 ve yüzde 53,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2024 yılında yüzde 8,7 olan işsizlik oranı 2025 yılında 0,4 puan azalarak yüzde 8,3 seviyesine gerilemiştir. İşsizlik oranı göstergesinde yaşanan iyileşmeye uyumlu olarak genç işsizlik oranında da düşüş gözlenmiştir. Söz konusu gösterge 2024 yılındaki yüzde 16,3 seviyesinden 1 puan azalarak 2025 yılında yüzde 15,3 düzeyine inmiştir. 2025 yılında toplam istihdam bir önceki yıla göre yaklaşık 54 bin kişilik sınırlı bir daralma göstermiştir.

Covid-19 küresel salgın döneminde azalarak 2020 yılında yüzde 30,8 seviyesine kadar gerileyen kadınların işgücüne katılım oranı 2025 yılında yüzde 36,2 seviyesine yükselmiştir. Bu yükseliş, kadınların işgücüne katılım oranına ilişkin olarak On İkinci Kalkınma Planı kapsamında belirlenen hedeflerle uyumluluk göstermektedir.

TABLO II: 40- Temel İstihdam ve İşgücü Göstergeleri

(15+ Yaş, Yüzde)

	2023	2024	2025
İşgücüne Katılma Oranı	**53,3**	**54,2**	**53,5**
Kadın	35,8	36,8	36,2
Erkek	71,2	72,0	71,3
İstihdam Oranı	**48,3**	**49,5**	**49,0**
Kadın	31,3	32,5	32,1
Erkek	65,7	66,9	66,4
İstihdamın Sektörel Dağılımı			
Tarım	14,8	14,8	14,0
Sanayi	21,2	20,7	20,2
Hizmetler	57,6	57,9	59,0
İnşaat	6,3	6,6	6,8
İşsizlik Oranı	**9,4**	**8,7**	**8,3**
Kadın	12,6	11,8	11,3
Erkek	7,7	7,1	6,8
Genç İşsizliği Oranı (15-24)	**17,4**	**16,3**	**15,3**

Kaynak: TÜİK

İş sağlığı ve güvenliği (İSG) alanındaki en kapsayıcı sosyal diyalog mekanizması olan Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi 23 Haziran 2026 tarihinde 30'uncu toplantısını gerçekleştirmiştir. Ülkemizin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki vizyonunu ortaya koyacak 2026-2030 Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi paydaşların katılımı ile hazırlanmış ve Konsey tarafından kabul edilmiştir. Gelecek dönemde Konsey üyelerinin katılımıyla kısa vadeli eylem planları belirlenecek, uygulanacak ve izlenecektir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda kamu işyerlerinin ve 50'den az çalışanı bulunan az tehlikeli sınıftaki işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri kapsamına alınmasına yönelik yapılan değişikliğin etkin şekilde uygulanabilmesi için küçük işletmelerde işverenin İSG hizmetlerini bizzat üstlenebilmesi hususunda mevzuatta iyileştirmeler yapılmıştır. Ağustos 2026 itibarıyla A sınıfı iş güvenliği uzmanı sayısı 31.911, B sınıfı iş güvenliği uzmanı sayısı 30.280 ve C sınıfı iş güvenliği uzman sayısı ise 97.189'a yükselmiştir.

İzinsiz çalıştığı için haklarında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların daha önce idare tarafından karşılanan çeşitli masraflarının doğrudan işverenden tahsil edilmesine imkân sağlayan Yönetmelik 23 Ocak 2026 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Çalışma izinleri hususunda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından Hazine ve Maliye Bakanlığı ile yabancılara düzenlenen çalışma izni belgelerinin temini ve teslimine ilişkin bir protokol, İçişleri Bakanlığı ile de çalışma izni kartlarının kişiselleştirilmesine ilişkin bir protokol imzalanmıştır.

18 Ekim 2025 tarihli Resmî Gazete'de Uluslararası İşgücü Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İkiz dönüşüm çalışmaları kapsamında, yeşil dönüşüm alanında toplam 49 ulusal meslek standardı ve 50 ulusal yeterlilik, dijital dönüşüm alanında ise toplam 30 ulusal meslek standardı ve 28 ulusal yeterlilik yayımlanmıştır.

On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planları kapsamında uygulanan tedbirlerin etkili bir şekilde hayata geçirilmesi sonucunda işgücünün eğitim düzeyinde belirgin bir artış sağlanmıştır. Bu çerçevede yükseköğretim mezunlarının istihdam içindeki payı 2020 yılında yüzde 27,4 iken 2025 yılında yüzde 30,7'ye yükselmiştir.

TABLO II: 41- İşgücünün Eğitim Düzeyi

(Yüzde)

Eğitim Düzeyi	2020			2025		
	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücü	İstihdam	İşsiz
Okuryazar Olmayanlar	2,5	2,6	1,7	2,1	2,1	1,2
Lise Altı	48,1	48,3	46,6	40,1	40,6	35,5
Lise	10,7	10,4	12,6	15,1	14,7	19,1
Mesleki ve Teknik Lise	11,3	11,1	12,3	12,0	11,9	13,2
Yükseköğretim	27,3	27,4	26,7	30,7	30,7	31,0
Toplam	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

İŞKUR tarafından düzenlenen aktif işgücü programlarından 2025 yılında 259.927 kişi yararlanmıştır. Ağustos 2026 itibarıyla aktif işgücü programları kapsamında yapılan harcamalar 26,06 milyar TL olmuştur.

TABLO II: 42- İŞKUR Tarafından Düzenlenen Aktif İşgücü Programlarına Yapılan Harcama ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıllar	Mesleki Eğitim Kursları (Kişi)	Toplum Yararına Programlar (Kişi)	İşbaşı Eğitim Programı (Kişi)	Toplam (Kişi)	Harcama (Bin TL)
2020	87 372	126 344	335 761	549 477	5 096 776
2021	101 501	72 132	360 170	533 803	6 438 380
2022	10 763	115 480	156 356	282 599	6 596 907
2023	1 654	299 030	48 817	349 501	16 339 899
2024	3 405	154 052	65 739	223 196	28 597 037
2025	16 272	175 033	68 622	259 927	20 563 299
2026 (1)	14 856	130 818	48 445	194 119	26 056 885

Kaynak: İŞKUR
(1) 2026 yılı Ocak-Ağustos dönemi verileridir.

2026 yılı itibarıyla asgari ücret brüt 33.030,00 TL, net 28.075,50 TL olarak belirlenmiştir. Bir önceki döneme göre net asgari ücrette yüzde 27,01 oranında artış sağlanmıştır. Bununla birlikte, ilk kez 2016 yılında uygulanan asgari ücret desteği uygulamasına 2026 yılında da devam edilmektedir. 2026 yılı için aylık 1.270 TL tutarında asgari ücret desteği sağlanmaktadır.

TABLO II: 43- İşgücü Maliyetlerinde ve Net Ele Geçen Ücretlerdeki Gelişmeler

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026(2)
İŞGÜCÜ MALİYETİ (1)										
Reel İşgücü Maliyeti Endeksi (2003=100)										
Kamu İşçisi	112,4	107,5	109,9	106,5	90,0	83,8	150,2	150,3	176,8	172,8
Memur	111,1	110,1	113,5	112,9	108,6	103,8	137,0	176,1	170,8	180,3
Asgari Ücret	153,8	151,0	165,2	169,3	172,0	180,6	243,3	228,9	221,1	225,5
Bir Önceki Yıla Göre Reel Yüzde Değişim										
Kamu İşçisi	7,4	-4,4	2,3	-3,1	-15,5	-6,9	79,2	0,0	17,6	-2,2
Memur	-1,7	-1,0	3,1	-0,5	-3,9	-4,4	32,0	28,6	-3,0	5,6
Asgari Ücret	-2,9	-1,9	9,4	2,5	1,6	5,0	34,7	-5,9	-3,4	-2,0
NET ELE GEÇEN ÜCRETLER (1)										
Reel Net Ele Geçen Ücret Endeksi (2003=100)										
Kamu İşçisi	111,0	106,3	113,3	110,8	95,0	89,7	153,8	166,4	180,9	174,3
Memur	154,6	153,4	158,6	158,0	152,4	148,1	204,7	271,8	264,0	278,7
Asgari Ücret	225,6	221,5	242,4	248,3	252,4	285,1	384,1	361,4	348,3	338,4
Bir Önceki Yıla Göre Reel Yüzde Değişim										
Kamu İşçisi	5,7	-4,2	6,6	-2,2	-14,3	-5,6	71,6	8,2	8,7	-3,6
Memur	-1,7	-0,8	3,4	-0,4	-3,6	-2,8	38,2	32,8	-2,9	5,6
Asgari Ücret	-2,9	-1,9	9,4	2,5	1,6	13,0	34,7	-5,9	-3,6	-2,8

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Kamu İşveren Sendikalarından elde edilen verilerle Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hesaplanmıştır.
Not: 2008 yılından itibaren net ele geçen ücretlere bekâr çalışan için asgari geçim indirimi dâhildir.
(1) Reel hesaplamalarda TÜFE (2003=100) bazlı endeks kullanılmıştır.
(2) Gerçekleşme Tahmini

İŞKUR tarafından yürütülmekte olan İşbaşı Eğitim Programları ve Mesleki Eğitim Kurslarıyla nitelikli işgücü yetiştirilmesine devam edilmektedir. Bu kapsamda 2026 yılı Ocak-Ağustos döneminde İşbaşı Eğitim Programlarından 48.445 kişi, Mesleki Eğitim Kurslarından 14.856 kişi faydalanmıştır.

İşgücü piyasasında yapay zekâ, dijital dönüşüm ve iklim değişikliğinin ortaya çıkaracağı yeni talepler doğrultusunda, işgücünün niteliğinin geliştirilmesi, aktif işgücü programlarının yaygınlaştırılıp etkinliğinin artırılması, esnek çalışma biçimlerinden daha fazla kişinin yararlanması, özel politika gerektiren grupların istihdam ve işgücüne katılımının güçlendirilmesi, kayıt dışı istihdamın ve beyin göçünün azaltılması ile iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin kalite ve verimliliğinin artırılması yönündeki ihtiyaç devam etmektedir.

b) Amaç

Başta özel politika gerektiren gruplar olmak üzere toplumun tüm kesimlerine yeterli bir gelirle kayıtlı, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlandığı koşullarda iş imkânlarının sunulması, ikiz dönüşüm sürecinin etkilerinin fırsata dönüştürülmesi, çalışma çağındaki nüfusun azami oranda istihdam edilmesi, insan kaynağı niteliğinin yükseltilip etkin kullanıldığı verimli bir işgücü piyasasının oluşturulması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Mevcut ve yeni meslek alanları ile bu alanların gerektirdiği beceri düzeylerinin belirlenmesi ve güçlendirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.695)		
Tedbir 695.3. Savunma sanayii, yapay zekâ, siber güvenlik, temiz ve sürdürülebilir enerji ile uzay teknolojileri gibi stratejik alanlarda nitelikli işgücü yetiştirmeye yönelik kamu-üniversite-özel sektör işbirliği programları uygulamaya konulacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, TOBB, Üniversiteler, Belediyeler, Sendikalar, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Stratejik öneme sahip sektörlerin nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması amacıyla mesleki eğitim kursları ile işbaşı eğitim programlarının yaygınlığı artırılacaktır.
İşgücü piyasasının ikiz dönüşüm sürecine uyumu sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.696)		
Tedbir 696.2. Örgün ve yaygın eğitim programlarının içeriği ikiz dönüşüm sürecine uyumlu bir şekilde beceri ve yetkinlik bazlı geliştirilecektir.	YÖK (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı	1. İkiz dönüşüm kapsamında yeni programların açılması ve mevcut programların dönüştürülmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 696.5. Adil geçiş sürecinin gerçekleştirilebilmesine yönelik, yeşil dönüşümden etkilenebilecek bölge ve meslek gruplarında istihdam edilenler için ihtiyaç analizi yapılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TOBB, Üniversiteler, Belediyeler, Sendikalar, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yeşil dönüşüm ve sıfır atık alanında ihtiyaç duyulan mesleklerin belirlenmesine yönelik ulusal meslek haritası oluşturulacaktır. 2. Ulusal Adil Geçiş Stratejisinin ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde koordinasyonu, izlenmesi ve takibi yürütülecektir.
Özel politika gerektiren grupların yeterli bir gelirle kayıtlı, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlandığı koşullarda işgücü piyasasına katılımı sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.697)		
Tedbir 697.2. Engellilere yönelik özel eğitim programlarının istihdam temelinde etkinlikleri artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı	1. Özel eğitim programlarının müfredatı yerel işgücü piyasasının ihtiyaçlarına ve engel türlerine göre yeniden düzenlenerek engelli bireylere işyeri temelli staj ve iş koçu desteği sağlanacak ve katılımcılar uygun işverenlerle eşleştirilerek istihdama geçişleri desteklenecektir.
Tedbir 697.5. Kadın istihdamını artırmaya yönelik kurumsal bakım olanaklarının ekonomik ve fiziki erişilebilirliği artırılacaktır	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. Çalışan ve iş arayan kadınların 0-5 yaş çocukları için düşük gelirli hanelere öncelik verilerek kurumsal bakım hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Gençlerin istihdamının artırılması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.698)		
Tedbir 698.1. İnsan kaynakları alanında gençlere yönelik yetenek yönetimi uygulamaları geliştirilecektir.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Üniversiteler	1. Kariyer Planlama Platformu üzerinden sunulan eğitimlerle gençlerin kariyer bilinci artırılacak, işgücü piyasasına yönelik farkındalıkları geliştirilecek ve kariyer yolculukları desteklenecektir.

Tedbir 698.2. Genç girişimcileri yenilikçi buluşlara ve projelere yönlendiren hibe destekleri artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1. Yatırım Tabanlı Girişimcilik Destek Programı kapsamında genç girişimcilerin yenilikçi buluş ve projelerine yönelik çağrı açılacaktır.
Tedbir 698.3. Genç işgücünün kayıtlı istihdamını desteklemek üzere sosyal güvenlik bilinci geliştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S)	1. Gençlere yönelik olarak sosyal güvenlik hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirme, bilinçlendirme ve rehberlik çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 698.4. Eğitimde ve istihdamda olmayan gençlerin istihdama erişimlerini desteklemeye yönelik programların etkinliği artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği	1. Eğitimde ve istihdamda olmayan gençlerin istihdama dahil olmalarını sağlamaya yönelik Nitelikli İşgücü Yetiştirme Programı hayata geçirilecektir.
Kamu istihdam hizmetleri, yoksul hanelerin sürdürülebilir gelir kaynaklarına ulaşabilmesini desteklemek amacıyla hane temelinde geliştirilecek ve bu hanelerin İŞKUR hizmetlerinden faydalanması önceliklendirilecektir. (Kalkınma Planı p.699)		
Tedbir 699.1. SGK, İŞKUR ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü verileri entegre edilecek ve İŞKUR hizmetleri ile kamu kaynaklı hizmet ve yardımlardan yararlanamayan dar gelirli hanelere İŞKUR hizmetlerinin sunumunda öncelik sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. Sosyal yardım ile istihdam arasındaki bağlantı güçlendirilecek, dar gelirli hanelere yönelik istihdam hizmet sunumunda öncelik sağlanacaktır.
Nitelikli işgücü kaybı önlenecek ve yurt dışında çalışan nitelikli vatandaşlarımızın Türkiye ile bağları güçlendirilerek mesleki bilgi ve tecrübe aktarımını sağlayacak mekanizmalar geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.700)		
Tedbir 700.2. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın çalıştıkları ülke, sektör ve icra ettikleri mesleklerin tespitine ilişkin veri altyapısı güçlendirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı	1. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın meslek ve sektör verileri derlenerek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı Bilgi Yönetim Sistemi'ne kaydedilecektir.
Düzensiz işgücü göçü ile mücadele ve uluslararası işgücünün kayıtlı istihdamının artırılması amacıyla çalışmalar yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.702)		
Tedbir 702.1. Kayıtlı istihdama geçişi kolaylaştırıcı mevzuat ve teknik altyapıların iyileştirilmesi sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı	1. Uluslararası işgücünün kayıtlı istihdamını desteklemek üzere Uluslararası İşgücü Danışma Kurulu bünyesinde çalışmalar yapılacaktır.
Kayıt dışı istihdamın azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.703)		
Tedbir 703.2. Kayıt dışı istihdam edilen özel politika gerektiren gruplara yönelik sektör bazlı analizler yapılarak denetim mekanizmaları güçlendirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. Başta kadın, genç, engelli ve yaşlılara yönelik olmak üzere kayıt dışı istihdamın önlenmesi amacıyla sektörel veri analiz çalışmaları yapılarak denetim ve rehberlik faaliyetleri yürütülecektir. 2. Yabancı uyrukluların yoğun olarak çalıştığı sektörlerde risk analizleri yapılacak, bu analizlerin sonuçlarına göre kayıt dışı yabancı çalıştırmanın yaygın olduğu işyerlerinde planlı denetimler gerçekleştirilecektir.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri daha etkin ve verimli hale getirilecektir. (Kalkınma Planı p.704)		
Tedbir 704.2. İş sağlığı ve güvenliği alanında koruyucu ve önleyici faaliyetler artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı	1. İş sağlığı ve güvenliği kültürünü geliştirmek için işbirlikleri geliştirilecek ve ilgili taraflarla etkinlikler düzenlenecektir. 2. Koruyucu ve önleyici teknik hizmetler geliştirilmesi kapsamında iş hijyeni ölçüm, test ve analizi ile planlama ve danışmanlık hizmetleri sunulacaktır.
Tedbir 704.3. İş sağlığı ve güvenliği alanındaki sorumlu kurumların hizmet kaliteleri ile insan kaynağının yetkinlikleri yükseltilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Organize Sanayi Bölgeleri	1. OSB'lerde iş sağlığı ve güvenliği koordinasyonu ve işbirliği mekanizmaları güçlendirilecek, ihtiyaç analizleri gerçekleştirilecek ve elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim, bilgilendirme, danışmanlık ve farkındalık artırma faaliyetleri yürütülecektir. 2. Kişisel koruyucu donanımlara yönelik yapılan piyasa gözetimi denetimleri ve denetim sonrası işlemlerle piyasaya güvenli ürünlerin arzı sağlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
İşgücüne Katılma Oranı (3)	Yüzde	53,5	52,9	53,4
İşgücüne Katılma Oranı, Kadın (3)	Yüzde	36,2	35,5	36,5
İstihdam Oranı (3)	Yüzde	49,0	48,6	49,2
İşsizlik Oranı	Yüzde	8,3	8,1	8,0
Kayıt Dışı İstihdam Oranı	Yüzde	25,6	24,9	24,2
Ölümlü İş Kazası Oranı	Yüz Binde	7,0	6,4	6,3

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan İstihdam Programının performans göstergelerinden biridir.

2.3.3. Sağlık

a) Mevcut Durum

Sağlık hizmet sunumunda son yıllarda fiziki altyapı, insan kaynağı, hizmete erişim, aile hekimliği, anne ve çocuk sağlığı, hastane yatak sayıları, koruyucu sağlık, kurumsal yapılanma, bulaşıcı hastalıklarla mücadele, hasta ve hekim hakları başta olmak üzere pek çok alanda gelişmeler sağlanmıştır. Bununla birlikte fiziki altyapı ve sağlık personelinin bölgeler arası dağılımındaki farklılıkların giderilmesine, sağlık alanında finansmanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasına, hizmet sunum kalitesinin yükseltilmesine ve koruyucu sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

TABLO II: 44- Sağlık Alanında Gelişmeler

	2020	2021	2022	2023	2024	2025(5)
10 Bin Kişiye Düşen Yatak Sayısı	30,0	30,1	30,7	31,2	31,3	31,5
Yatak Doluluk Oranı (Yüzde)	52,5	55,7	58,1	58,2	59,8	54,5
100 Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	205	217	228	239	258	270
100 Bin Kişiye Düşen Hemşire ve Ebe Sayısı	342	343	356	361	381	378
Fiziki Altyapının Dengeli Dağılım Oranı (1)	1,48	1,43	1,60	1,56	1,58	1,49
Hekim Sayısının Dengeli Dağılım Oranı (2)	2,11	2,14	2,29	2,37	2,41	2,33
Hekim Başına Düşen Hemşire ve Ebe Sayısı	1,70	1,60	1,56	1,51	1,48	1,40
Bebek Ölüm Hızı (Bin Canlı Doğumda) (3) (4)	8,5	9,1	9,1	9,7	8,9	7,7
Anne Ölüm Oranı (Yüz Bin Canlı Doğumda) (4)	13,0	13,0	12,6	13,4	11,5	12,6

Kaynak: Sağlık Bakanlığı
(1) İBBS Düzey 1'e göre 10 bin kişiye düşen yatak sayısı en yüksek ve en düşük olan bölgelere ait rakamların oranıdır.
(2) İBBS Düzey 1'e göre 100 bin kişiye düşen toplam hekim sayıları üzerinden, en yüksek ve en düşük bölgelere ait rakamların oranıdır.
(3) Bebek ölüm hızı tüm haftalarda doğan bebek ölümlerini kapsamaktadır.
(4) TÜİK tarafından canlı doğum sayısı geriye dönük revize edildiğinden ölüm göstergelerine ait değerler güncellenmiştir.
(5) 2025 yılı verileri Sağlık İstatistiği Yıllığı 2025 ön sonuçlarıdır.

Anne ve bebek sağlığı alanında, 2020 yılında 13 olan yüz bin canlı doğumda gerçekleşen anne ölüm oranı, 2025 yılında 12,6 olarak gerçekleşmiştir. Aynı oran 2023 yılı itibarıyla OECD ve AB'de sırasıyla yüz bin canlı doğumda 9,4 ve 6,8 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan 2020 yılında, bin canlı doğumda 8,5 olan bebek ölüm hızı, 2025 yılında 7,7'ye düşmüştür. Bin canlı doğumda bebek ölüm hızı 2024 yılı itibarıyla OECD ve AB'de ise sırasıyla 3,8 ve 3,2 olarak gerçekleşmiştir. Bebek ölümlerinin azaltılmasında önemli bir faktör olan altılı karma aşı (DaBT+İPA+Hib) üçüncü doz aşılama hızı 2025 yılında yüzde 94 olarak gerçekleşmiştir.

Hasta yatak kapasitesi ve hasta yataklarının niteliği açısından sağlık hizmet altyapısı iyileşmiş olup 2020 yılında 30 olan 10 bin kişiye düşen yatak sayısı 2025 yılında 31,5 olarak gerçekleşmiştir. Nitelikli yatak sayısının yoğun bakım yatakları hariç tüm yataklara oranı 2020 yılında ülke genelinde yüzde 78,5 iken 2025 yılında yüzde 83,1'e yükselmiş, aynı yıllarda söz konusu oran Sağlık Bakanlığı hastanelerinde ise yüzde 76,2'den yüzde 83,1 seviyesine ulaşmıştır. Sağlık altyapısının iyileştirilmesi ve hizmete erişimin kolaylaştırılmasıyla 2024 yılında 12,2 olan kişi başı hekime müracaat sayısı, 2025 yılında 13,2 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO II: 45- Yıllar İtibarıyla Toplam Hasta Yatağı Sayısı ve Doluluk Oranları

	2020	2021	2022	2023	2024	2025(1)	OECD(2)	AB(2)
Yatak Sayısı (Bin)	251,2	254,5	262,2	266,6	268,4	270,8	-	-
Nitelikli Yatak Oranı (Yüzde) (3)	78,5	79,7	80,9	82,5	83,4	83,1	-	-
10 Bin Kişiye Düşen Yatak Sayısı	30,0	30,1	30,7	31,2	31,3	31,5	42,1	46,6
Yatak Doluluk Oranı (Yüzde) (4)	52,5	55,7	58,1	58,2	59,8	54,5	71,7	68,0

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, OECD, Eurostat
(1) Sağlık İstatistiği Yıllığı 2025 ön sonuçlarıdır.
(2) 10 bin kişiye düşen yatak sayısı OECD-37 ile AB-27, yatak doluluk oranı ise OECD-30 ile AB-23'ün 2024 yılına veya en yakın yıla ait verileridir.
(3) Toplam yataklara yoğun bakım yatakları dâhil edilmemiştir.
(4) OECD ve AB'nin 2024 yılına ait akut bakım verisi olup fizik tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri dâhil değildir.

TABLO II: 46- Sağlık Kuruluşlarına Göre Hastane Müracaat Sayısı ve Dağılımı

(Bin)

Kurum	2003	2007	2011	2015	2024	2025
Sağlık Bakanlığı	113 849	209 630	254 343	306 826	466 094	537 905
Üniversite	9 638	15 025	24 437	34 539	48 283	52 631
Özel	6 158	24 486	59 069	77 217	66 239	65 631
Toplam	**129 645**	**249 141**	**337 850**	**418 582**	**580 616**	**656 167**

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistiği Yıllığı 2025 ön sonuçlarıdır.

Kamu Özel İşbirliği yöntemiyle yapımı tamamlanan 18 şehir hastanesi (Mersin, Yozgat, Isparta, Adana, Kayseri, Elazığ-Fethi Sekin, Manisa, Eskişehir, Ankara-Bilkent, Bursa, İstanbul-Başakşehir Çam ve Sakura, Konya, Tekirdağ Dr. İsmail Fehmi Cumalıoğlu, Ankara-Etlik, Kocaeli, Gaziantep, İzmir Bayraklı ve Kütahya) toplam 29.325 tescilli hastane yatağıyla hizmet vermektedir.

Merkezi yönetim bütçesinden finanse edilen şehir hastanelerinden yatırım programında yer alan kapasitelerine göre 900 yatak kapasiteli Samsun Şehir Hastanesi Ekim 2025, 950 yatak kapasiteli Aydın Şehir Hastanesi Aralık 2025, 900 yatak kapasiteli Ordu Şehir Hastanesi ve 1.700 yatak kapasiteli Şanlıurfa Şehir Hastanesi Ağustos 2026 itibarıyla tamamlanarak hizmete alınmıştır. İlave olarak toplam 11.300 yatak kapasiteli dokuz şehir hastanesinin (Trabzon, Denizli, Sakarya, Diyarbakır-Kayapınar, İstanbul-Sancaktepe, Mardin, Rize, Van ve Kahramanmaraş Yörükselim) inşaat çalışmaları devam etmekte olup toplam 5.265 yatak kapasiteli dört şehir hastanesinin (Hatay, Muğla, İstanbul Süreyyapaşa ve İzmir Tınaztepe) ise proje-yapım ihalesi çalışmaları yürütülmektedir.

Bunun yanı sıra Kahramanmaraş ve Hatay merkezli deprem bölgelerinde hasar görmüş sağlık tesislerinin yeniden yapımı amacıyla acil durum hastane modeli geliştirilerek deprem bölgesi özelinde 1.640 yatak kapasiteli 14 acil durum hastanesi yatırım programına dâhil edilmiş olup bunlardan 1.590 yatak kapasitesindeki 13 proje (Adıyaman-Çelikhan, Gaziantep-Nurdağı, Oğuzeli, OSB Travmatoloji Acil Durum, Hatay-Merkez, Payas, İskenderun, Defne, Erzin, Altınözü, Kahramanmaraş-Merkez, Türkoğlu ve Nurhak Acil Durum Hastaneleri) tamamlanarak hizmete alınmıştır.

TABLO II: 47- Sağlık Kuruluşlarına Göre Muhtelif Göstergeler (2025)

	Sağlık Bakanlığı	Üniversiteler	Özel Hastaneler
Yatak Sayısı	172.079	45.740	53.010
Hastanelere Müracaat Sayısı (Bin)	537.905	52.631	65.631
Yatan Hasta Sayısı (Bin)	8.851	2.228	2.557
Ameliyat Sayısı (Bin)	4.149	1.168	1.208
Ameliyat Sayısının Müracaat Sayısına Oranı (Yüzde)	0,77	2,22	1,84
Ameliyat Sayısının Yatak Sayısına Oranı	24,1	25,5	22,8
Yatak Doluluk Oranı (Yüzde)	59,1	57,2	37,4
Hastanın Ortalama Kalış Günü	4,2	4,3	2,8
Yatak Devir Hızı (Hasta)	51,4	48,7	48,2
Uzman Hekim Sayısı (Kişi)	64.909	13.381	33.182

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2025 ön sonuçlarıdır.

2025 yılında toplam yatak kapasitesinin yüzde 19,6'sına, uzman hekim sayısının yüzde 29,8'ine sahip olan özel sektör, tüm ameliyatların yüzde 18,5'ini gerçekleştirirken, toplam yatak kapasitesinin yüzde 16,9'una ve uzman hekim sayısının yüzde 12'sine sahip olan üniversite hastaneleri yapılan ameliyatların yüzde 17,9'unu gerçekleştirmiştir.

2025 yılında ülkemizde toplam hekim sayısı 232.315, toplam diş hekimi sayısı 52.994, hemşire sayısı 264.172 ve ebe sayısı 60.948 olmuştur. Aynı yılda yüz bin kişiye düşen hekim sayısı 270 iken hemşire ve ebe sayısı 378'dir. 2024 yılı için bu sayılar sırasıyla AB'de 434 ve 898, OECD'de ise 389 ve 1.017'dir. Hekim başına düşen hemşire ve ebe sayısı AB'de 2,6, OECD'de 2,1 iken ülkemizde ise bu oran 2025 yılında 1,4 olarak gerçekleşmiş olup sağlık personeli sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Aile hekimlerinin sağlık hizmetleri yönetimindeki rolünün güçlendirilmesi amacıyla Basamaklar Arası Entegrasyon Projesi hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında aile hekimlerinin hastanelerden ileri tetkik ve görüntüleme hizmeti talep edebilmesi ve uzman hekimlerle hasta bazlı bilgi paylaşımı sağlanmıştır. Uygulama kapsamında 2025 yılından 1 Temmuz 2026 tarihine kadar 300 binin üzerinde kişi için 1 milyonun üzerinde tetkik talebi hastanelerde gerçekleştirilmiştir.

Bulaşıcı olmayan hastalıkların toplam hastalık yükü içerisindeki payı, yaşlanan nüfusun da etkisiyle giderek artmaktadır. 2025 yılında gerçekleşen ölümlerin yüzde 70,9'u dolaşım sistemi hastalıkları, tümörler, solunum yolu hastalıkları ile beslenme, endokrin ve metabolizmayla ilgili hastalıklardan kaynaklanmıştır. Bulaşıcı olmayan hastalıklara neden olan temel risk faktörleri tütün kullanımı, fiziksel aktivite eksikliği ve dengesiz beslenmedir. Risk faktörleriyle mücadele kapsamında halk sağlığının korunması önem arz etmekte olup buna yönelik kurulan sağlıklı hayat merkezlerinin sayısı Eylül 2026 itibarıyla 360'a ulaşmıştır.

Kronik hastalıkların erken teşhisinde, tedavisinde ve süreç yönetiminde birinci basamak sağlık hizmetlerinin daha aktif bir rol üstlenmesinin sağlanması, tarama ve tedavi sürecinin kanıta dayalı klinik uygulama yönergeleri doğrultusunda yürütülmesi, hastalıkların semptom ve bulgularının kontrol altına alınması, bireylerin fonksiyon kayıpları yaşamalarının ve engelli hale gelmelerinin önüne geçilmesi amacıyla Hastalık Yönetim Platformu (HYP) uygulaması geliştirilmiştir. Aile hekimleri, uygulama üzerinden kendilerine kayıtlı kişilerin hipertansiyon, diyabet, kardiyovasküler risk ve obezite taramalarını yapmakta, tanı almış kişilerin hipertansiyon, diyabet, kardiyovasküler risk, obezite, astım, KOAH, inme, koroner arter hastalığı ve kronik böbrek hastalıkları izlemlerini gerçekleştirmektedirler. Bu çerçevede, Temmuz 2021-Haziran 2026 döneminde yaklaşık 188 milyon kronik hastalık taraması gerçekleştirilmiş, 20 milyon kişiye erken tanı konulmuş ve kronik hastalık tanısı bulunan bireylere yönelik yaklaşık 113 milyon hastalık izlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca HYP uygulaması üzerinden ayrıca 65 yaş ve üzerindeki nüfusa 9 milyonu aşkın Çok Yönlü Yaşlı İzlemini de gerçekleştirilmiştir.

Fazla kiloluluk ve obezite, dünyada ve Türkiye'de sıklığı giderek artan önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bu kapsamda fiziksel aktivite kapasitesinin değerlendirilmesi ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarının teşvik edilmesi amacıyla Hareket Yaşını Öğren, Sağlıklı Yaşa Kampanyası başlatılmıştır. Kampanya kapsamında 10 Haziran-19 Temmuz 2026 döneminde tek ayak denge testi, 30 saniye otur-kalk testi ve el dinamometresi ile kavrama gücü ölçümü yoluyla 2,17 milyon kişinin fiziksel aktivite kapasitesi değerlendirilmiş, fiziksel aktivite düzeyi

düşük bulunan 509.095 kişi fizyoterapist danışmanlığına yönlendirilmiştir. Ayrıca il sağlık müdürlüklerine bağlı sağlıklı hayat merkezleri ile bazı toplum sağlığı merkezleri ve ilçe sağlık müdürlüklerinde diyetisyenler tarafından başvuran kişilere beslenme danışmanlığı hizmeti sunulmaktadır. Bu kapsamda 2026 yılının ilk sekiz ayında 1,11 milyon hizmet sunulmuş ve 541.900 kişiye ulaşılmıştır.

Toplam sağlık harcamalarının GSYH'ya oranı 2024 yılında yüzde 5,3, kamu sağlık harcamalarının toplam sağlık harcamaları içindeki payı ise aynı yılda yüzde 76,1 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan sağlık harcamalarının bulaşıcı olmayan hastalıkların hastalık yükü içerisindeki payının yaşam tarzı ve demografik yapıdaki değişimle beraber artması, sağlık teknolojilerindeki hızlı ilerlemeler ve daha kaliteli sağlık hizmeti talebindeki artış gibi sebeplerle önümüzdeki yıllarda yükselmesi beklenmektedir.

Akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler sürdürülmektedir. OECD ülkelerinde 2024 yılında ortalama 19,3 olan bin kişi başına düşen günlük antibiyotik tüketim miktarı (Daily Defined Dose-DDD) Türkiye'de 2025 yılında 35,5 olmuştur.

Bağımlılıkla mücadele çalışmaları kapsamında 2026 yılı Eylül sonu itibarıyla toplam 1.375 yatak kapasiteli 50 yetişkin bağımlılık arındırma merkezi, toplam 249 yatak kapasiteli 15 çocuk ergen bağımlılık arındırma merkezi ve yataklı beş Bağımlı Hastalar için Rehabilitasyon Merkezi (BAHAR) hizmet vermektedir. Ayrıca 81 ilde yaygınlaştırma çalışmaları kapsamında aynı tarih itibarıyla ayaktan hizmet veren 70 yetişkin bağımlılık arındırma merkezi, 11 çocuk ergen-bağımlılık arındırma merkezi ve 18 adet ayakta rehabilitasyon merkezi hizmet sunmaktadır. Hâlihazırda 81 ilde yataklı ya da ayaktan arındırma merkezi bulunmaktadır.

b) Amaç

Bireylerin bedenen ve ruhen tam bir iyilik halinde sağlıklı yaşam sürdürmeleri, ihtiyaç halinde kaliteli, güvenilir, etkin, veriye dayalı süreçlerle desteklenen, hazırlık ve uyum kapasitesi yüksek, mali açıdan sürdürülebilir sağlık hizmeti sunumunun sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sağlıklı yaşam tarzı teşvik edilerek bulaşıcı olmayan hastalık risklerine karşı koruyucu sağlık hizmetleri güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.706)		
Tedbir 706.1. Sağlıklı yaşam tarzının teşvik edilmesine yönelik sağlıklı beslenme, fiziksel aktivitenin artırılması gibi alışkanlıkların toplumsal tutuma dönüşmesi sağlanacak, bilinçlendirme faaliyetleri yürütülecek, sağlık okuryazarlığı teşvik edilerek birey sorumluluğunun geliştirilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	1. Sağlıklı beslenme ve hareketli yaşam alışkanlıkları kazandırılmasına yönelik görsel medya paylaşımları yapılacak, halk eğitim faaliyetleri düzenlenecek ve internet ortamında güvenli sağlık bilgisi yayınlarına yer verilecektir. 2. İl sağlık müdürlükleri tarafından okullarda sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite konularında eğitimler verilecek, fiziksel aktivite etkinliklerinin düzenlenmesine devam edilecektir.

		3. Bulaşıcı olmayan hastalıkların birinci basamakta önlenmesine yönelik yürütülen beslenme danışmanlığı hizmeti sayısı artırılacaktır.
Tedbir 706.2. İklim değişikliğinin sağlık üzerine olan etkisinin belirlenmesi ve azaltılması için kurumsal kapasite güçlendirilerek kurumlar arası işbirliği artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, YÖK, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. İklim değişikliği ile iklim değişikliğine bağlı hastalıklar arasındaki ilişki, mekânsal ve zamansal olarak analiz edilerek bu ilişkinin halk sağlığı üzerindeki etkileri değerlendirilecektir.
Tedbir 706.4. Bulaşıcı olmayan hastalıklara yönelik risk faktörlerinin azaltılması için kanser tarama programları da dâhil olmak üzere çeşitlendirilmiş tarama programları yaygınlaştırılacak, erken teşhis oranları artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Üniversiteler	1. Kanser tarama ve erken teşhis hizmetlerinin niteliğinin geliştirilmesi amacıyla sağlık personelinin bilgi ve becerilerinin artırılmasına yönelik eğitimler düzenlenecek, toplumda erken teşhis bilincini artırmaya yönelik farkındalık kampanyaları ve eğitim faaliyetleri gerçekleştirilecektir. 2. Tarama ve Tarama Sonrası Teşhis Eğitimleri, KETEM Uyum Eğitimleri ve erken teşhise yönelik farkındalık çalışmaları yürütülecektir. 3. Kanser tarama hizmetlerinin erişilebilirliğini ve etkinliğini artırmak amacıyla birinci basamak sağlık tesisleri bünyesinde yeni kanser tarama merkezleri açılması, mevcut merkezlerin altyapı ve donanımlarının güçlendirilmesi ile gerekli tıbbi cihaz planlamasının yapılması sağlanacaktır.
Tedbir 706.5. Çocuk, kadın ve üreme sağlığı hizmetleri güçlendirilecek, evlilik öncesi ve yenidoğan tarama programları yaygınlaştırılacak, anne ve bebek ölümlerinin azaltılması sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler	1. Acil obstetrik bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi amacıyla kamu hastanelerinde görev yapan Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanları ile kadın hastalıkları ve doğum kliniği bulunan hastanelerin acil servislerinde görevli Pratisyen/Acil Tıp Uzmanlarına yönelik Acil Obstetrik Bakım Klinisyen Eğitimleri düzenlenecek, eğitim programına gebelik enfeksiyonları ve servikal yetmezlik konuları da dâhil edilecektir. 2. Yüksek Riskli Gebelik Sistemi kapsamında yüksek riskli gebeler ile gebeliğinde riskli ve yüksek riskli olan lohusaların izlemlerinin aksatılmaması için danışmanlık hizmetleri yürütülecek, anne ve anne adaylarının yakın takibi sağlanacaktır.

		3. Gebelik ve doğum öncesi bakım hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması amacıyla Her Gebeye Ebe Uygulaması kapsamında gebeliğinin son üç ayında bulunan gebelerin yakın takip ve izlemleri koordinatör ebeler aracılığıyla sürdürülecek ve gerekli durumlarda danışmanlık hizmeti verilecektir. 4. Çocuk acil ve yenidoğan sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla acil servislerde görev yapan ve çocuk hastalara kritik tanı ve tedavi hizmeti veren pratisyen hekimlere yönelik Uygulamalı Temel Çocuk Acil Bakım Eğitimleri düzenlenecek, ayrıca Ulusal Kritik Doğuştan Kalp Hastalıkları Tarama Programının kapsamı geliştirilecek ve güçlendirilecektir. 5. Anne ölüm oranının yüksek olduğu illerde yerinde izleme ve değerlendirme çalışmaları gerçekleştirilecektir.
Tedbir 706.6. Ergen sağlığı hizmetleri güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler	1. Sağlıklı Hayat Merkezlerinde aktifleştirilen Bebek, Çocuk ve Genç Akademileri bünyesinde verilen danışmanlık ve eğitim hizmetleri geliştirilecek ve güçlendirilecektir.
Tedbir 706.7. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp (GETAT) uygulamalarının kanıta dayalı şekilde standardize edilerek ulusal ve uluslararası çalışmalarla güvenli kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Üniversiteler	1. Anadolu Tıbbı Kütüphanesi Projesi kapsamında çalışmalara devam edilecektir. 2. GETAT uygulamalarının etkinlik ve güvenliğine ilişkin klinik araştırmalar desteklenerek sonuçlara dayalı olarak ulusal klinik uygulama rehberleri hazırlanacak, elde edilen veriler uluslararası dergilerde yayımlanacaktır. 3. Orta Asya, Balkanlar ve Orta Doğu ülkeleriyle ortak GETAT projeleri yürütülecektir.
Tedbir 706.8. Takviye edici gıda ve bitkisel içerikli ürünlerin güvenli şekilde piyasaya arzını sağlayacak yeni mekanizmalar geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, Üniversiteler	1. Takviye edici gıdaların güvenli bir şekilde piyasaya arzının sağlanabilmesi için yeni mekanizmaların oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Özel gereksinimi ve nadir hastalığı olan bireylere sunulan sağlık hizmetlerinin kapasitesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.707)		
Tedbir 707.2. Nadir hastalıklara ilişkin tedavi ve araştırma merkezi sayısı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), TÜSEB, Üniversiteler	1. Nöromüsküler hastalık (kas ve sinir hastalıkları) birimlerinin sayısı artırılacaktır.

Tedbir 707.3. Zihinsel özel gereksinimli bireyler ve ailelerinin etkin sağlık hizmet sunumuna ulaşması kolaylaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler	1. Çok Disiplinli Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Merkezlerinin (ÇÖZGEM) sayısı 30'a çıkarılacaktır. 2. ÇÖZGEM'de görev yapacak personelin erken müdahale konusunda donanımını artırmak üzere uygulamalı davranış analizi ve erken müdahale eğitim programları düzenlenecektir.
Tedbir 707.4. Evde sağlık hizmetleri güçlendirilecek ve izleme takip sistemi geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Belediyeler	1. Evde sağlık ve bakım hizmetlerine yönelik belirlenen performans göstergeleri doğrultusunda hizmetlerin sistem üzerinden takibi yapılacaktır. 2. Evde sağlık hizmetleri kapsamında kullanılan Evde Sağlık Yönetim Sistemi (ESYS) yazılım çalışmaları yapılacaktır. 3. Evde sağlık hizmeti alan hastalara yönelik memnuniyet anketi uygulanarak anket sonucunda gerekli görülen alanlarda iyileştirmeler yapılacaktır.
Bulaşıcı hastalıklara, ani sağlık şoklarına, afet ve acil durumlara hazırlık ve müdahale kapasitesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.708)		
Tedbir 708.1. Bulaşıcı hastalıklara yönelik mevcut tanı, takip ve erken uyarı sistemleri geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	1. Ulusal Sıtma Eliminasyon Raporu hazırlanarak yayımlanacaktır. 2. Vektör sürveyansının güçlendirilmesi için saha çalışmaları genişletilecek, vektör bankası oluşturulacak, vektör patojenite tespiti gerçekleştirilerek elde edilen veriler ilgili taraflarla paylaşılacaktır. 3. Vektör toplanması, taşınması ve tanımlanmasına yönelik saha ve laboratuvar ekipleri ile laboratuvar altyapıları güçlendirilecek ve çalışmalar yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 708.2. Ulusal düzeyde biyolojik ürünlerin üretilmesine ve aşı üretim kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik merkezler kurulacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜSEB, Üniversiteler	1. Yerli biyolojik ürünlerin üretimi ve klinik araştırma süreçleri paydaşlarla işbirliği içerisinde geliştirilecektir.
Tedbir 708.3. Bağışıklık kazandırma programları güçlendirilerek toplumsal farkındalık artırılacak, aşılama programları tüm risk gruplarını içerecek şekilde yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler	1. Aşı programları konusunda toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecek ve aşı tereddüdünü önlemeye yönelik kamuoyunu bilgilendirme kampanyaları düzenlenecektir.

Tedbir 708.4. Küresel salgın ve afet gibi olağanüstü durumlarda sağlık hizmet sunucularının rol ve sorumluluklarını içeren yol haritaları belirlenecek, malzeme ve personel akışına ilişkin planlamalar etkin bir şekilde yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	1. Acil Sağlık Hizmetleri Yönetmeliğinde sevk ve idareye ilişkin hususlar güncellenecektir. 2. Küresel afet gibi durumlarda halka arz edilen su kaynaklarındaki kirliliklerin yerinde tespiti ile halk sağlığının korunması, olası bir salgının önüne geçilmesi ve saha ihtiyaçlarının karşılanması için mobil laboratuvar altyapısı güçlendirilecektir.
Birinci basamak sağlık tesislerinin sağlığın korunması ve geliştirilmesindeki rolü güçlendirilecek, hizmet basamakları içerisinde öncelikle kullanımı sağlanacak, basamaklar arası etkileşim geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.709)		
Tedbir 709.1. Birinci basamak sağlık tesisleri nitelik ve nicelik olarak geliştirilerek bu birimlere başvuran kişilerin koruyucu, önleyici, tedavi edici sağlık hizmetlerini bütüncül olarak alabilmesi, böylece ikinci ve üçüncü basamak sağlık merkezlerine başvuruların azaltılması sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	1. 150 adet birinci basamak sağlık tesisinin inşaatı tamamlanacaktır. 2. Yeni aile hekimliği birimleri hizmete açılarak aile hekimliği birimi başına nüfusun 2.600 kişiye düşürülmesi sağlanacaktır.
Tedbir 709.2. Bulaşıcı olmayan hastalıklar başta olmak üzere, hastalıklara ilişkin tarama ve teşhis gibi süreçler ile kronik hastaların tedavi takiplerinde dijital uygulamaların da desteğiyle aile sağlığı merkezlerinin sorumlulukları artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S)	1. Hastalık Yönetim Platformuna yeni kronik hastalık takip modülleri ilave edilecek ve tüm aile hekimliği birimlerinin kullanımına açılacaktır. 2. Kronik hastalıklara yönelik tarama ve izlem modüllerinin tüm aile hekimliği birimleri tarafından etkin kullanımı sağlanacak, yapılan tarama/izlemlerin gerçekleşme oranları takip edilecek, takiplerin niteliklerinin artırılması için çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 709.3. Aile sağlığı merkezi sayısı artırılarak aile hekimlerine yönelik hizmet içi eğitimlerle alınan hizmetin etkinliği ve hizmetten duyulan memnuniyet iyileştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler	1. Aile hekimlerine bebek, çocuk ve ergen izlem protokollerinin sahada uygulanmasına yönelik eğitimler verilecektir. 2. Her bir aile hekimliği biriminde sunulan hizmetlere ilişkin belirli aralıklarla memnuniyet anketi uygulanarak gerekli alanlarda iyileştirmeler yapılacaktır.
Tedbir 709.4. Aile hekimlerinin üst basamaklara yönlendirdikleri hastaların tetkik ve tedavi sonuçlarına ilişkin geri bildirimlerini sağlayacak bir sistem oluşturularak hizmet basamakları arasındaki etkileşim güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Üniversiteler	1. Birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerinde işlenen verilerin basamaklar arasında akışı için entegrasyon çalışmaları güçlendirilecektir.

Tedbir 709.5. Sağlıklı hayat merkezlerinin sayısı artırılacak, hizmet sunum niteliği geliştirilecek ve bu merkezlerin aile sağlığı merkezleriyle etkileşimi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1. 35 yeni Sağlıklı Hayat Merkezi hizmete açılacaktır.
Tedbir 709.8. Göç sağlığı hizmetlerinin, ülke sağlık sistemiyle bütünleşik bir biçimde sunularak hizmetin sürdürülebilirlik ve etkinlik bakımından geliştirilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı	1. Mobil sağlık tarama araçlarıyla göçmenlere yönelik toplamda 140.000 kanser tarama testi yapılacaktır.
Bağımlılıkla mücadeleye yönelik sunulan hizmetlerin kapasitesi ile kalitesi iyileştirilecek, erişilebilirlik artırılacak ve hizmetlerin tamamlayıcı şekilde sunulması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.710)		
Tedbir 710.1. Danışmanlık, tedavi, sosyal uyum ve iyileştirme hizmetlerinin bütüncül biçimde sunulması kapsamında hizmet kalitesi yükseltilecek, kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, RTÜK, Üniversiteler, Belediyeler, STK'lar	1. Bağımlılıkla mücadele kapsamında illerde yürütülen çalışmaların değerlendirildiği ve iyi uygulamaların paylaşıldığı bölge değerlendirme toplantıları yapılacak, kuruluşlar arasında işbirliği ve eş güdüm sağlanacaktır.
Tedbir 710.2. Bağımlılığın önlenmesi için farklı nüfus gruplarına yönelik farkındalık artırma çalışmaları kapsamında iyi uygulama örnekleri ve müdahale programları güçlendirilerek sürdürülecek, bağımlılıkla mücadele kapsamında uygulanan mekanizmaların toplum tarafından bilinirliği artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, RTÜK, Üniversiteler, Belediyeler, STK'lar	1. Bağımlılığın sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik etkinlikler düzenlenerek bağımlılıkla mücadeleyi destekleyici içerikler hazırlanacak ve Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu sosyal medya hesaplarında paylaşılacaktır. 2. Ergenlere (12-18 yaş) ve gebelere yönelik sigara bırakma poliklinikleri yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 710.3. Danışmanlık, tedavi ve iyileştirme hizmeti alan bireylerin takiplerinin yapılması için ilgili birimler arasında eşgüdüme yönelik bilişim altyapısı oluşturulacak, danışmanlık hizmetleri yüz yüze ve çağrı merkezleri aracılığıyla sürdürülecek, birinci basamak sağlık tesislerinde önleme ve psikososyal destek hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler, STK'lar	1. Yüz yüze bağımlılık danışmanlığı hizmeti veren merkezlerin sayısı ve sunulan hizmetlerin kalitesi artırılacaktır.

Tedbir 710.4. Sigara bırakma polikinikleri, bağımlılık danışma arındırma merkezleri, zorunlu tedavi kararlarının uygulandığı merkezler ile danışma, tedavi, iyileştirme ve sosyal uyum süreçlerinin bütünleşik bir şekilde sunulacağı BAHAR Merkezleri farklı nüfus gruplarının hizmet alımını kolaylaştıracak şekilde yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler, STK'lar	1. Bağımlılıkla mücadelede hizmet veren sağlık kuruluşlarının bilinirliğini artıracak farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 2. Sigara bırakma tedavisinde kullanılan farmakolojik tedavilerin sigara bırakma polikliniklerinde sürekliliği sağlanacaktır. 3. Bağımlı bireylerin tespit edilerek tedavi, rehabilitasyon, sosyal uyum ve ihtiyaç duydukları diğer hizmetlere yönlendirildiği, paydaş kurumlarla işbirliğinin sağlandığı uçtan uca hizmet modelinin iller genelinde yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
Tedbir 710.5. Bağımlılık alanında çalışacak sağlık personelinin nitelik ve niceliği ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Üniversiteler, STK'lar	1. Bağımlılık danışma, arındırma ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan personele yönelik çevrimiçi ve yüz yüze eğitim programları yapılacaktır.
Tedbir 710.6. Bağımlılığa ilişkin tanı, tedavi ve izlem sürecinde klinik kalitenin artırılmasına yönelik klinik protokollerin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Üniversiteler	1. Farklı bağımlılık türlerine yönelik klinik rehberler hazırlanacaktır.
Sağlıkta insan kaynağı ile fiziki altyapı nicelik ve nitelik olarak iyileştirilecek ve bölgeler arası dağılımda denge sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.711)		
Tedbir 711.6. Olası afet durumlarında kesintisiz sağlık hizmeti sunumu sağlanabilmesi amacıyla sağlık tesislerinin afetlere karşı dayanıklılığı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Üç şehir hastanesinin yapım çalışmaları tamamlanacaktır.
Aktif yaşlanmaya yönelik koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin kapasitesi iyileştirilecek ve artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.712)		
Tedbir 712.1. Yaşlı bakımında sağlık ve sosyal hizmetleri bir araya getiren bakış açısıyla yeni bir model oluşturulacak, bu kapsamda kurumlar arası koordinasyon sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler	1. Yaşlılara yönelik sağlık hizmet sunumunda birimler ve basamaklar arasındaki entegrasyon güçlendirilecek; sağlıklı hayat merkezleri bünyesinde Sağlıklı Yaş Alma Atölyeleri hayata geçirilerek yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 712.2. Yaşlılara yönelik koruyucu ve tedavi edici hizmetlerin güçlendirilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler	1. HYP kapsamında yer alan çok yönlü yaşlı değerlendirmesi ve izlemi modülünün aile hekimliği birimleri tarafından yaygın ve etkili bir şekilde kullanılması sağlanacaktır. 2. HYP uygulaması kapsamında gerçekleştirilen Çok Yönlü Yaşlı Değerlendirmesi verileri analiz edilecek, çıktılardan hareketle sunulan sağlık hizmetleri geliştirilecek ve güçlendirilecektir.

Tedbir 712.3. Yaşlı sağlığı (geriatri) ve palyatif bakım hizmetleri sunan merkezlerin sayısı artırılacak, evde sağlık ve bakım hizmetleriyle entegrasyonu sağlanacak ve yaşlıların sağlık hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler	1. Palyatif bakım merkezlerinin sayısı ve yatak kapasitesi artırılacaktır.
Sağlık turizmi hizmet kapasitesi nitelik ve nicelik olarak geliştirilecek, uluslararası alanda ülkemizin tercih edilirliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.713)		
Tedbir 713.1. "Health Türkiye" küresel bir markaya dönüştürülecek, bu kapsamda sağlık turizmi alanında ülkemizin tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yürütülecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, USHAŞ, Üniversiteler	1. Health Türkiye markasının uluslararası tanınırlığını artırmak amacıyla hedef ülke ve branş bazlı dijital tanıtım, pazarlama, fuar ve işbirliği faaliyetleri yürütülecektir.
Tedbir 713.2. Sağlık turizmi alanında faaliyet gösteren ve yetki belgesine sahip sağlık kuruluşları ile aracı kuruluşların denetlenmesine yönelik sistem güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, USHAŞ, Üniversiteler	1. Sağlık turizmi alanında faaliyet gösteren sağlık kuruluşları ile aracı kuruluşların izlenmesine ve denetlenmesine yönelik risk esaslı dijital denetim sistemi geliştirilecektir.
Tedbir 713.3. Sağlık tesislerinin sağlık turizmi konusunda akreditasyonu teşvik edilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜSEB, USHAŞ, Üniversiteler	1. Sağlık turizmi kapsamında sağlık tesislerinin akreditasyon hazırlık süreçleri akreditasyon eğitimleriyle desteklenecektir. 2. Sağlık turizmi alanında hizmet sunan sağlık tesislerinin akreditasyon hazırlık düzeyleri değerlendirilerek akreditasyon süreçlerine katılımlarını teşvik edecek çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 713.4. Sağlık turizminin katma değerin yüksek olduğu alanlara yayılmasına yönelik uygulamalar geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜSEB, USHAŞ, Üniversiteler	1. Sağlık turizminin yüksek katma değerli branş ve destinasyonlara yaygınlaştırılmasına yönelik kapasite analizi, planlama ve tanıtım çalışmaları yürütülecektir. 2. Sağlık turizmi hizmetlerine ilişkin kapasite, branş ve yıllık istatistik verilerine yönelik analiz çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 713.5. Sağlık turizmi faydalanıcılarının uzaktan takibi için gerekli altyapı oluşturulacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜSEB, USHAŞ, Üniversiteler	1. Uluslararası hastaların tedavi sonrası süreçlerinin uzaktan izlenmesini sağlayacak çok dilli ve güvenli dijital hasta takip sisteminin geliştirilmesine yönelik pilot çalışma gerçekleştirilecektir.
Sağlık hizmet sunum kalitesinin ve klinik kalitenin ölçülmesi, değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi sağlanacak, sağlık hizmetlerinde akreditasyon sistemi geliştirilecek ve hasta güvenliği temin edilecektir. (Kalkınma Planı p.714)		

Tedbir 714.4. Normal doğuma yönelik bilinçlendirme ve özendirme faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Üniversiteler	1. Normal doğuma teşvik için gebeliğinde son üç ayına giren ve ilk gebeliği olan tüm gebelere ev ziyaretleri yapılması sağlanacaktır. 2. Normal doğuma teşvik için koordinatör ebeler tarafından gebelere danışmanlık hizmeti verilecektir. 3. Anne dostu hastane sayısı artırılacaktır. 4. Gebe okullarında eğitim alan gebe sayısı artırılacaktır. 5. Normal doğuma ilişkin toplum genelinde iletişim çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 714.5. Akreditasyon altyapısı geliştirilecek, akredite olan sağlık tesis sayısı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), TÜSEB, Üniversiteler	1. Akreditasyon denetim süreçlerinin yürütüleceği bilgi yönetim sistemi geliştirilecektir. 2. Akredite edilen sağlık tesisi sayısı artırılacaktır.
Dijital sağlık çözümlerinin sağlık sistemi içerisinde etkin ve verimli kullanımı sağlanacak, dijital sağlık teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.715)		
Tedbir 715.1. Dijital sağlık çözümlerinin sağlık sistemiyle etkin bir şekilde bütünleşmesi sağlanacak, hastanelerin dijitalleşme altyapısı desteklenecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), BTK, Üniversiteler	1. Kamu, üniversite ve özel sağlık kuruluşlarında kullanılan ıslak imzalı formların en az yüzde 50'sinin dijital ortamda alınması sağlanacaktır.
Tedbir 715.4. Dijital teknolojilerin sağlık alanında kullanımına ilişkin toplum genelinde farkındalık oluşturulacak, dijital sağlık okuryazarlığı geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Üniversiteler	1. Sağlık alanında kullanılan dijital teknolojiler ve geliştirilen mobil uygulamalarla ilgili bilinç ve farkındalığı artırmaya yönelik açıklayıcı ve tanıtıcı materyaller hazırlanacaktır.
Veri ve kanıta dayalı politika oluşturmada girdi olarak kullanılabilecek, bilimsel araştırma ve analizlerde kullanılmaya elverişli, uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayan kalite ve ayrıntıda veri üretimi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.716)		
Tedbir 716.1. Uluslararası kıyaslamaya olanak verecek detay ve kalitede veri üretimi sağlanacak, sağlık verilerinin ulusal/uluslararası normlara uygun olarak standardizasyon süreçleri yürütülecek, veri kalitesi ve güvenilirliği artırılacak, sağlık verilerinin siber güvenliği güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), TÜİK, Üniversiteler	1. Sağlık Bakanlığı veri tabanlarında yer alan Resmi İstatistik Programı kapsamındaki göstergelere ilişkin belirlenen iş kuralları doğrultusunda veri üretim süreçlerinde standardizasyon sağlanacak, veri tutarlılığı ve karşılaştırılabilirliği güçlendirilerek değişen ihtiyaçlar ve uluslararası standartlar doğrultusunda gösterge seti geliştirilerek karşılaştırılabilir istatistikler üretilerek yayımlanacaktır. 2. Sağlık Bakanlığı veri tabanlarında yer alan ve uluslararası kuruluşlarla paylaşılan verilere yönelik veri desenleri üzerinden sistematik veri paylaşım süreçleri yürütülecek, uluslararası veri tanımlarına göre standardize edilecek, gösterge ve metaveriler güncellenecek, uygunluk kontrolleri sağlanarak paylaşım sağlanacaktır.

Sağlık sisteminde mali sürdürülebilirlik sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.717)		
Tedbir 717.1. Geri ödeme sisteminde kanıta dayalı modellerin uygulanması sağlanacak, sağlık harcamalarına ilişkin denetim altyapısı güçlendirilecek, hizmet sunum ve ilaç fiyatlarının etkin maliyet değerlendirmeleri yapılarak belirlenmesi sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Üniversiteler	1. Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) kapsamında geri ödemesi yapılan tanı ve tedavi hizmetlerinin etkin kullanılmasının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2. Akılcı ilaç kullanımı teşvik edilerek ilaç ve tedavi harcamaları rasyonelleştirilecektir.
Tedbir 717.4. Akılcı ilaç kullanımı konusunda bilinç düzeyi artırılacak, hekimlerin desteklenmesi ve denetimi sağlanacak, akılcı ilaç kullanımına ilişkin sistem altyapısı güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, TİTCK Üniversiteler	1. Akılcı ilaç kullanımına yönelik farkındalık iletişim çalışması ve sosyal medya paylaşımları yapılacaktır. 2. İlaç tüketim hesaplamaları için sistem altyapısı oluşturulacak ve reçeteleme verilerinin entegrasyonuyla sistem güçlendirilecektir.
Tedbir 717.6. Kişiselleştirilmiş tıp konusunda sağlıklı ve güvenilir veriyle bilgi üretilmesi sağlanarak yenilikçi ürünler desteklenecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), TÜBİTAK, TÜSEB, Üniversiteler	1. Türkiye Nadir Hastalık Haritalama ve Tarama Kiti Projesi yürütülecektir. 2. Kişiselleştirilmiş tıpla ilgili araştırmalar yürütülecektir.
İlaç ve tıbbi cihaza erişimin kolaylaştırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.718)		
Tedbir 718.2. İlaçta akılcı tedarik yönetimi altyapısının güçlendirilmesi sağlanacak ve yapay zekâ uygulamalarıyla desteklenecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, TİTCK, Üniversiteler	1. Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarında kullanılan ürün ve hizmetlerin izlenebilirliğini artırmak amacıyla yapay zekâ destekli Tedarik Yönetim Sistemi kurulacaktır.
Tedbir 718.3. Güvenli ürüne erişimi sağlamak amacıyla ulusal kontrol laboratuvar altyapısı güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TİTCK	1. Ulusal kontrol laboratuvarının değişen ihtiyaçlar kapsamında cihaz altyapısı güçlendirilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025 (1)	2026 (2)	2027 (3)
On Bin Kişiye Düşen Hastane Yatağı Sayısı	Adet	31,5	32,1	33,5
Yüz Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı (4)	Kişi	270	280	298
Yüz Bin Kişiye Düşen Hemşire ve Ebe Sayısı (4)	Kişi	378	381	395
Aile Hekimliği Birimi Başına Düşen Nüfus (5)	Kişi	2 840	2 700	2 600
Nitelikli Hastane Yataklarının Tüm Hastane Yataklarına Oranı (Yoğun bakım yatakları hariç, Sağlık Bakanlığı) (4)	Yüzde	83,1	85,0	88,0
Bebek Ölüm Hızı (Bin Canlı Doğumda, Tüm Haftalar) (6)	Binde	7,7	7,6	7,5
Anne Ölüm Oranı (Yüz Bin Canlı Doğumda) (6)	Yüz Binde	12,6	11,4	11,3
Obezite Oranı (15 Yaş ve Üzeri) (Ölçüme Dayalı)	Yüzde	28,9(7)	28,6	28,3
Diyabet Oranı (15 Yaş ve Üzeri) (Ölçüme Dayalı)	Yüzde	11,5(7)	11,3	11,2
15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Tütün Ürünü Kullanım Sıklığı (Her gün ve ara sıra kullananların oranı) (8)	Yüzde	32,2(9)	29,0	28,5
Fiziki Altyapının Dengeli Dağılım Oranı (10)	Oran	1,49	1,46	1,45
Hekim Sayısının Dengeli Dağılım Oranı (11)	Oran	2,33	2,30	2,00
Sezaryen Doğum Oranı (Bin Canlı Doğumda)	Binde	590	570	380

Kaynak: Sağlık Bakanlığı

(1) Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2025 ön sonuçlarıdır. (2) Gerçekleşme Tahmini (3) Program (4) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Tedavi Edici Sağlık Programının anahtar göstergelerinden biridir. (5) Aile hekimliğinde kayıtlı nüfus kullanılmıştır. (6) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Koruyucu Sağlık Programının anahtar göstergelerinden biridir. (7) Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması 2017 yılı verisine dayanarak yapılan projeksiyondur. (8) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Bağımlılıkla Mücadele Programının anahtar göstergelerinden biridir. (9) TÜİK, Türkiye Sağlık Araştırması 2025 (10) İBBS Düzey 1'e göre 10 bin kişiye düşen yatak sayısı en yüksek ve en düşük olan bölgelere ait sayıların oranıdır. (11) İBBS Düzey 1'e göre 100 bin kişiye düşen toplam hekim sayıları üzerinden, en yüksek ve en düşük bölgelere ait sayıların oranıdır.

2.3.4. Aile

a) Mevcut Durum

Toplumu bir arada tutan ve toplumsal değerlerin nesiller arası aktarılmasını sağlayan aile kurumu, nitelikli bireylerin yetişmesinde ve güvenli toplumların oluşmasında önemli rol oynamaktadır.

Son dönemde yeni teknolojiler, hızlı kentleşme, göç, demografik dönüşüm ve iklim değişikliği, küresel çapta aile kurumunu etkilemektedir. Bunların yanı sıra yaşanan Covid-19 küresel salgını ve artan afet olayları da ailelerin sosyal ve ekonomik anlamda desteklenmesi ihtiyacını artırmaktadır. Medya okuryazarlığının yeterli seviyede olmaması ve bu nedenle dijital ortamlardaki içeriklerin kişileri olumsuz yönde etkilemesi gibi sorunlar, aile içindeki iletişimi olumsuz etkilemekte ve aile bireylerinin sağlığının bozulması riskini ortaya çıkarmaktadır. Tüm bu gelişmelerin olumsuz etkilerinden aile kurumunu korumak amacıyla ailenin güçlendirilmesine yönelik politikaların iş hayatı ve sosyal hayatla uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Türkiye'de tek kişilik hanehalkı oranı yükselmekte olup en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan geniş ailelerin oranı son yıllarda yükselme eğilimi göstermektedir. Ülkemizde 2025 yıl sonu itibarıyla TÜİK verilerine göre toplam 26.977.795 hane bulunmaktadır. Çekirdek ailelerden oluşan hanehalkı oranı, bir önceki yıla göre azalarak

yüzde 62,7 seviyesinde gerçekleşirken geniş ailelerden oluşan hanehalkı oranı artarak yüzde 13,5 olmuştur. Tek kişilik hanehalkı oranı artış eğilimini 2025 yılında da sürdürerek yüzde 20,5'e ulaşmıştır. Benzer şekilde, baba veya anneyle (ebeveynlerden sadece biriyle) yaşayan çocuklardan oluşan hanehalkı oranında da yıllar itibarıyla artış gözlenmekte olup 2025 yılında bu oran toplam hanehalkının yüzde 11,3'üdür. Bu oranın yüzde 2,8'lik kısmı baba ve çocuk, yüzde 8,5'lik kısmı ise anne ve çocuk olan hanehalkıdır.

TABLO II: 48- Tiplerine Göre Hanehalkı Oranı

(Yüzde)

Hanehalkı Tipleri	2022	2023	2024	2025
Tek Kişilik Hanehalkı	**19,4**	**19,7**	**20,0**	**20,5**
Çekirdek Aileden Oluşan Hanehalkı	**64,5**	**63,8**	**63,5**	**62,7**
-Sadece Eşlerden Oluşan Çekirdek Aile	13,8	14,0	14,0	14,0
-Eşler ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile	40,4	39,2	38,6	37,5
-Tek Ebeveyn ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile	10,3	10,6	10,9	11,3
Baba ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile	2,3	2,4	2,6	2,8
Anne ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile	8,0	8,2	8,4	8,5
En Az Bir Çekirdek Aile ve Diğer Kişilerden Oluşan Hanehalkı	**12,8**	**13,2**	**13,3**	**13,5**
Ebeveyn Bulunmayan Birden Fazla Kişiden Oluşan Hanehalkı	**3,3**	**3,3**	**3,2**	**3,3**

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

2025 yılında geniş ailelerin yüzde 27,1'i, tek kişilik hanehalklarının ise yüzde 9,8'i yoksulluk sınırının altındadır. Diğer yandan anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile oranının baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile oranından yaklaşık üç kat daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, farklı aile tiplerinin farklılaşan ihtiyaçlarına göre çalışma yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Boşanan çiftlerin sayısı 2024 yılında 187.343 iken 2025 yılında 193.793'e yükselmiştir. Evlenen çiftlerin sayısı ise 2024 yılında 569.983 iken 2025 yılında 552.237 olmuştur. Boşanan çiftlerin sayısı artarken evlenen çiftlerin sayısının azalması önümüzdeki dönemde aile kurumunun güçlendirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda boşanmaların altında yatan temel sorunlar incelenerek sayısının azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılması ve ailelerin desteklenmesi önemini korumaktadır.

Evlenecek gençlerin desteklenmesini hedefleyen Aile ve Gençlik Fonu kapsamında Ağustos 2026 itibarıyla 102.327 yeni evlenecek çifte faizsiz kredi verilmiştir. Ocak 2026 itibarıyla Aile ve Gençlik Fonu Evlenecek Gençlerin Desteklenmesi Projesi kapsamında sunulan kredi desteği eşlerden her ikisinin 18-25 yaş aralığında olduğu durumda 250.000 TL, en az birinin 26-29 yaş aralığında olduğu durumda ise 200.000 TL düzeyine yükseltilmiştir.

Ailenin güçlendirilmesi kapsamındaki hizmetlerin etkin ve etkili bir şekilde sunulmasına yönelik olarak 2024-2028 yıllarını kapsayan Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı uygulamasına devam edilmekte olup Planın etkin bir şekilde izlenmesi için Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Koordinasyon Kurulu toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Aile Eğitim Programı (AEP), ailelerin eğitim, hukuk, ekonomi, medya ve sağlık alanlarındaki hizmetlerden daha etkili biçimde yararlanmalarına, aile içi süreçlerini işlevselleştirerek aile yaşam kalitelerinin artmasına, sahip olduğu her türlü kaynağı etkili bir şekilde yönetmelerine ve karşılaşabilecekleri çeşitli risklere yönelik önlemler almalarına

katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. AEP kapsamında Haziran 2026 itibarıyla 1,1 milyon kişiye, Evlilik Öncesi Eğitimleri kapsamında 339 bin kişiye, Aile Danışmanlığı Hizmeti kapsamında 16 bin kişiye, Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimleri kapsamında ise 265 bin kişiye ulaşılmış olmakla birlikte ailelerin ihtiyaçlarına yönelik danışmanlık ve eğitim hizmetlerinin niteliği ve niceliğinin geliştirilmesi ihtiyacı önemini korumaktadır.

Ülkemizde insanı ve aileyi kalkınmanın temel kaynağı olarak gören, aile kurumu ile nesillerin korunması, evlilik müessesesinin teşviki, doğurganlık hızının artırılması, gençlerin nitelikli yetiştirilmesi, yaşlı refahının sağlanması, kırsal nüfusun yerinde kalkınması ve nüfusun dengeli dağılımının sağlanmasını amaçlayan Aile ve Nüfus On Yılı Vizyon Belgesi, 2 Mayıs 2026 tarihinde kamuoyuyla paylaşılmış ve aynı tarihte yürürlüğe giren 2026/4 sayılı Cumhurbaşkanı Genelgesi ile 2026- 2035 dönemi, Aile ve Nüfus On Yılı ilan edilmiştir. Söz konusu Genelge ile her yıl mayıs ayının son haftası Millî Aile Haftası olarak belirlenmiştir.

Ülkemizin aile yapısına ilişkin ulusal ölçekli resmî istatistik üreten bir saha araştırması olan Türkiye Aile Yapısı Araştırmasının (TAYA) beşincisi uygulamaya konulmuştur. Söz konusu araştırmayla Türkiye'deki aile yapısının demografik, sosyoekonomik ve kültürel boyutları ile kapsamlı bir profilini ortaya koyan bilgilerin toplanması, bu bilgilerin çeşitli değişkenler açısından analiz edilmesi, aile odaklı politika ve stratejilerin bilimsel kanıta dayalı bir biçimde oluşturulması ve zaman içindeki değişimin belirlenmesine imkân sağlayan veriler elde edilmesi amaçlanmakta olup araştırmanın 2027 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Türkiye Afet Müdahale Planı ve Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına verilen afet ve acil durumlarda psikososyal destek hizmetleri görevi kapsamında Haziran 2026 itibarıyla 8 bin Bakanlık personeline eğitim verilmiştir. Aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerinin planlanması ve gerektiğinde diğer kamu hizmetlerinden yararlandırılmasının sağlanması amacıyla rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini kapsayan Aile ve Sosyal Destek Programı (ASDEP) kapsamında çalışmalara devam edilmiştir. Eylül 2026 itibarıyla ulaşılan hane sayısı 11,2 milyona yükselmiştir. Bu ziyaretlerde ailelere rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmuştur. ASDEP'e yönelik kapasite geliştirme çalışmalarının devamlılığının sağlanması önemlidir.

b) Amaç

Kadın ve erkeğin evlilik bağıyla kurulan, milli ve manevi değerlerin taşıyıcısı olan ailenin her türlü zararlı eğilimden korunması, sağlıklı nesillerin yetişmesi, dinamik nüfus yapısının ve kalkınmanın istikrarlı bir biçimde sürdürülmesini teminen aile kurumunun güçlendirilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kurumlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Aileye yönelik hizmetlerin niteliği ve niceliği geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.720)		
Tedbir 720.1. Aileye yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin içeriği kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve STK'larla işbirliği içerisinde çeşitlendirilerek yaygınlaştırılacak, eğitim, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinde ihtisaslaşma sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	1. Aile eğitimleri ve evlilik öncesi eğitimler, kamu, özel sektör, üniversite, yerel yönetimler ve STK'larla işbirliği yapılarak yaygınlaştırılacaktır. 2. Modüler Aile Eğitim Programı kapsamında, uygulayıcı ve aile eğitimleri yaygınlaştırılacaktır. 3. Aile eğitimi ve danışmanlığı sunan meslek personelinin yeterliliklerini geliştirmeye yönelik eğitim ve süpervizyon çalışmaları gerçekleştirilecektir. 4. Aile danışmanlığı hizmetinin yaygınlaştırılması (çevrimiçi aile danışmanlığı, hizmet kapasitesinin geliştirilmesi vb.) çalışmalarına devam edilecektir. 5. Bireysel Sosyal Hizmet Danışmanlığı Projesi kapsamında proje uygulayıcısı olarak görev yapmakta olan il koordinatörleri ve bireysel sosyal hizmet danışmanlarına, danışmanlık becerilerinin geliştirilmesi için eğitimler verilecektir.
Tedbir 720.2. Milli ve manevi değerlerimiz gözetilerek sağlıklı nesillerin devamına ve aile yapısını olumsuz etkileyen kötü alışkanlıkların, bağımlılıkların ve zararlı akımların etkilerinin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, RTÜK, İŞKUR, Üniversiteler, STK'lar	1. 18 yaş üzeri bağımlı bireylere, ailelerine ve yakınlarına sosyal hizmet merkezlerinde sosyal uyum süreci danışmanlığı hizmeti ile bu kapsamda görev alan personele mesleki gelişim eğitimleri verilecektir. 2. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimleri yetişkinlere ve kurum bakımındaki 15 yaş üstü çocuklara verilmeye devam edilecektir. 3. Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planının (2024-2028) etkin olarak uygulanması ve izlenmesi sağlanacaktır.
Tedbir 720.3. Aile bireylerinin, teknoloji ve dijitalleşmenin olumsuz etkilerinden korunmasına yönelik bilinçli medya kullanımı konusunda farkındalığını artırmak üzere eğitim programları yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, RTÜK	1. Ailelere yönelik bilinçli medya kullanımı eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.

Tedbir 720.5. Ailelerin demografik ve sosyokültürel yapıları ölçülerek istatistiksel veriler derlenecek ve aile yapısında meydana gelen/gelebilecek değişim/dönüşümlerin incelenebilmesi amacıyla sosyal araştırmalar gerçekleştirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), TÜİK	1. Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA) analiz ve raporlama çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 720.6. Evlenecek Gençlerin Desteklenmesi Projesinin kapsayıcılığı artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S)	1. Öncelikle düşük ve orta gelir grubunun projeden yararlanmasını destekleyecek şekilde Evlenecek Gençlerin Desteklenmesi Projesinin uygulama esaslarında iyileştirmeler yapılacaktır.
İş ve aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik çalışmalara hız verilecektir. (Kalkınma Planı p.721)		
Tedbir 721.2. Çocuk, yaşlı ve engelli bakım hizmetlerinin niteliği ve niceliği iyileştirilerek yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Çocuk, yaşlı ve engelli bakım hizmetleri çeşitlendirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. 2. Bakım kuruluşlarında görevli personele hizmet içi eğitimler verilecektir.
Boşanmaların altında yatan temel sorunlar incelenerek boşanmaların azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.722)		
Tedbir 722.1. Boşanmaların altında yatan temel sorunlar incelenerek boşanmaların azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, TÜİK	1. Boşanmaların altında yatan temel sorunlara ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmaların sistematik literatür taraması ve analizi yapılarak değerlendirme raporu hazırlanacaktır.
Aile içi şiddetin her türüyle mücadele edilecektir. (Kalkınma Planı p.723)		
Tedbir 723.1. Aile içi şiddeti ortaya çıkaran temel unsurlar belirlenerek önleyici mekanizmaları artırmaya yönelik kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ile STK'ların işbirliğiyle bütüncül çalışmalar yürütülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, TÜİK, Üniversiteler, STK'lar	1. Aile içi şiddeti ortaya çıkaran temel unsurlara ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmaların sistematik literatür taraması ve analizi yapılarak önleyici mekanizmalara yönelik değerlendirme raporu hazırlanacaktır.
Tedbir 723.2. Boşanma sürecindeki aileler yakından takip edilerek aile bireylerinin maddi ve manevi kayıplarının en aza indirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı	1. Boşanma sürecinde olan/boşanmış ailelere yönelik boşanma süreci danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması için çalıştay, odak grup toplantıları gibi çalışmalar yürütülecektir.
Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.724)		
Tedbir 724.1. Psikososyal destek sunan personelin hizmet içi eğitimlerle niteliği artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Türkiye genelinde yetiştirilen psikososyal destek eğiticileriyle 81 ilde farklı eğitim programları ve modülleri içeren psikososyal destek eğitimleri verilecektir.

Tedbir 724.2. Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin karşılaştığı sorunlara yönelik araştırmalar yapılarak hizmet modelleri çeşitlendirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, AFAD, TÜİK, Türk Kızılay, Üniversiteler	1. Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin karşılaştığı sorunlara yönelik araştırma çalışmaları yapılacaktır.

2.3.5. Kadın

a) Mevcut Durum

Kadının güçlenmesi, kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların iyi olma halinin desteklenmesi, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve ülke refahının adil bir şekilde paylaşımı açısından kritik öneme sahiptir.

Bu çerçevede kadınların hayatın her alanında etkin ve eşit temsilinin sağlanmasına, işgücüne katılımlarının artırılması ve insana yakışır, nitelikli işlerde çalışmaları ile her türlü şiddet ve ayrımcılığa karşı korunmalarına yönelik çalışmalara devam edilmektedir. Bu kapsamda 2024-2028 yıllarını kapsayacak şekilde ilgili tüm tarafların görüş ve önerileri alınarak kapsayıcı bir yaklaşımla hazırlanmış olan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planına ilişkin gerçekleştirilen koordinasyon toplantısında sorun alanları ve çözüm önerileri, izleme toplantısında ise Eylem Planı'nın etkin uygulanmasına yönelik ilerleme ve gereksinimler sivil toplum başta olmak üzere ilgili taraflarca ortaya konulmuştur.

Kadının güçlenmesi noktasında belirleyici bir rolü olan ekonomik hayata katılım, yapılan çalışmalarla güçlendirilmekle birlikte kırılgan bir yapı arz etmektedir. 2025 yılında kadın istihdam oranı yüzde 32,1, erkek istihdam oranı yüzde 66,4, kadın işsizlik oranı yüzde 11,3, erkek işsizlik oranı ise yüzde 6,8 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yılda kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 36,2, erkeklerin işgücüne katılma oranı ise yüzde 71,3 olmuştur. Bu oranlar, kadınlar ve erkekler açısından bir önceki yıla göre azalış eğilimi göstermektedir. Eğitimde ve istihdamda yer almayan 15-24 yaş aralığındaki kadınların oranı yüzde 30,9, erkeklerin oranı ise yüzde 16,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar ise kadınlar ve erkekler açısından bir önceki yıla göre artış eğilimi göstermektedir.

Yıllara sari olarak incelenen ve kadınlar için daha yüksek oranlarda seyretmekle birlikte erkekler için de işgücü piyasasının dışında kalmayı ifade eden söz konusu oranlar çerçevesinde, iş ve aile yaşamının kadın erkek fırsat eşitliği temelinde uyumlaştırılmasına yönelik çözüm geliştirilmesine ağırlık verilmesinin, çocuklar, yaşlılar ve engelliler için kaliteli ve erişilebilir bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılmasının, atıl işgücü kapsamında zamana bağlı eksik istihdamın önlenmesi ile potansiyel işgücünün ekonomik hayata katılımının artırılmasının ve genç kadınlar başta olmak üzere işgücü programlarının istihdam olanakları ile ilişkisinin güçlendirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başta olmak üzere ilgili paydaşlar tarafından kadının ekonomik hayata katılımını artırmayı öngören çalışmalar, ortaya konulan gereksinimler kapsamında yürütülmektedir. Bu doğrultuda 2025-2026 döneminde Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi kapsamında mühendislik fakültelerinde eğitim alan 318 kız öğrenciye burs imkânı ile birlikte staj ve istihdam imkânı, İngilizce dil eğitimi, yönderlik ve koçluk desteği, Geleceğini Kuran Genç Kadınlar projesi kapsamında ise eğitimde ve istihdamda olmayan 268 kadının istihdama katılımı sağlanmıştır.

Bununla birlikte 1 Mayıs 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Hizmetler Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında ücretli doğum izin süresi 16 haftadan 24 haftaya çıkarılmıştır. Söz konusu düzenlemenin, kadınların ekonomik hayata katılımı üzerindeki etkisi çerçevesinde izlenmesi ve bakım sorumluluğunun kadın erkek fırsat eşitliği temelinde dönüştürülmesine öncelik veren çalışmalarla güçlendirilmesi önem arz etmektedir.

Yapılan çalışmalar kadınların istihdama katılımının artırılması yanında kadınların nitelikli işlerde istihdam edilmesinin de hedeflendiğini göstermektedir. Halihazırda yarı zamanlı, beceri gerektirmeyen ve ikiz dönüşüm süreçlerinden en fazla etkilenmesi öngörülen işlerde yoğun olarak çalışan kadınların fen, teknoloji, mühendislik ve matematik alanları ile ikiz dönüşüm temelinde değişen ve dönüşen meslek alanlarındaki temsiliyetinin artırılması, bu doğrultuda eğitimin tüm seviyelerinde kız çocuklarının zihinsel olarak bu alanlara yabancılaşmamasının sağlanması ve bu alanlara yönelmelerinin teşvik edilmesi birincil öneme sahiptir. Bununla birlikte bu alanlarda kadın temsilinin artırılmasına yönelik çalışmalar, istihdam edenlerin de farkındalık düzeyinin artırılmasına ve çalışma yaşamının insana yakışır temelde dönüşümüne bağlıdır.

Kadınların ekonomik hayata katılımı, girişimcilik boyutuyla da değerlendirilmesi gereken bir alandır. 2025 yılı verilerine göre Türkiye'de kendi hesabına çalışan kadınların oranı yüzde 20,1, işveren kadınların oranı ise yüzde 11,7'dir. 2026 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile özel sektör işbirliğinde yürütülen ve kadınların girişimcilik alanında güçlenmesi, bu alanda temsiliyetinin artırılması amacıyla imzalanan ve girişimci kadınları e-ticaret imkânı ile buluşturan protokol kapsamında 2.000 girişimci kadına ulaşılmıştır.

Bununla birlikte kadın istihdamını kadınların girişimcilik alanındaki kapasitesini geliştirmek üzerinden artırma imkânı sunan ve üreten kadınların işbirliği ve dayanışma ortamında iyi olma hallerine katkısı önem arz eden kooperatiflerin geliştirilmesine ve nitelikli hale getirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü kapsamında 2026 yılında yıllık iş planları çerçevesinde, il müdürlükleri koordinasyonunda çalıştay, eğitim, bilgilendirme toplantıları, farkındalık çalışmaları ve kadın kooperatifi ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Kadın istihdamının artırılmasına yönelik çalışmaların hedeflenen düzeyde başarı elde etmesinde belirleyici bir husus da kadınların kayıtlı istihdamının sağlanmasıdır. Kayıt dışı istihdam, kadınların sosyal güvenlik kapsamı dışında kalmalarına neden olmakta ve onları yoksulluk riskiyle karşı karşıya bırakabilmektedir. 2025 yılı verilerine göre, kadınların ve erkeklerin kayıt dışı istihdamına ilişkin oranlarda iyileşme görülmektedir. Erkek ve kadın çalışanların bir önceki yıla göre sırasıyla yüzde 0,3 ve yüzde 2,2 oranında azalışla yüzde 23,1'i ile yüzde 30,7'si kayıt dışı çalışmaktadır. Kayıt dışı çalışma oranlarında artışa sebep olan tarım sektöründe kadınların yüzde 91,9'u, erkeklerin ise yüzde 75'i kayıt dışı istihdam edilmektedir. Kadınlarda bu oran bir önceki yıla göre yüzde 0,8 artış gösterirken erkeklerde yüzde 0,4 azalış göstermiştir. Bu çerçevede, tarım sektörü başta olmak üzere kadınların kayıt dışı istihdamının azaltılması ve kayıt dışı istihdamın temel sebeplerinden biri olan ücretsiz aile işçiliğinin düzenleyici çalışmalarla kadın emeğini görünmez kılmasının önüne geçilmesi önemini korumaktadır.

Kadınların toplumsal yaşama etkin katılımları ile bireysel haklara erişimleri ve iyi olma hallerinin istihdam yoluyla tesisi yanında toplumun yarısını oluşturmaları, toplumsal ve ekonomik kalkınmanın en önemli paydaşlarından olmaları sebebiyle karar alma mekanizmalarına katılımları önemli görülmektedir.

Ülkemizin öncelikli politika alanlarından birini oluşturan kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) tamamlanmış olup V. Ulusal Eylem Planı (2026-2030) uygulamaya konulmuştur. V. Eylem Planı kapsamında teknolojik gelişmeler çerçevesinde ortaya çıkan yeni şiddet türleriyle mücadele etmek ve bir arada yaşama kültürünü saygı temelinde geliştirmek gibi kadına yönelik şiddete ilişkin bütüncül bir karşı duruşu sağlamaya dönük çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Marmara Üniversitesi ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) iş birliğiyle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması sonuçlarına göre, tüm şiddet türlerine en fazla boşanmış kadınlar (yüzde 62,1) maruz kalmıştır. Dijital şiddetle en fazla karşı karşıya kalan yaş aralığının 15-24 yaş aralığındaki genç kadınlar (yüzde 12,9) olduğu ve dijital şiddette failin yüzde 62,3 oranında yabancılar olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, yüksek öğretim mezunlarının ekonomik şiddete en az (yüzde 8,9), dijital şiddet (yüzde 13,4) ve ısrarlı takip (yüzde 16,1) şeklindeki şiddet türlerine ise en fazla oranda maruz kaldığı sonucuna varılmıştır. Bu çerçevede, kadına yönelik şiddetle mücadelenin sürdürülebilirliği açısından çalışmaların farklı kadın grupları ve şiddet türlerine yönelik olarak çeşitlendirilmesi ile politika yapım ve faaliyet geliştirme süreçlerinde dikkate alınmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kadın hizmet birimlerince sunulan hizmetlerin standart, ölçülebilir ve izlenebilir bir şekilde yapılandırılarak hizmet niteliğinin artırılması amacı ile iç ve dış değerlendirmeyi kapsayan çalışmalar yürütülmüştür. Ayrıca İhtisaslaşmış Kadın Konukevlerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında, kadın konukevinden hizmet alan kadınlara ve çocuklarına ilişkin saha araştırma süreci tamamlanmış olup analiz aşamasına geçilmiştir.

Kadın erkek fırsat eşitliğine ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik çalışmaların, toplumun tüm kesimlerini ve kurumlarını kesen yatay bir alan olduğunun dikkate alınması çerçevesinde yürütülmesi önemini korumaktadır.

b) Amaç

Ailede merkezi role sahip kadınların hak ettiği üstün kıymeti görmesi ve kalkınmamıza ivme kazandırılması için kadınların başta eğitim ve istihdam olmak üzere hayatın tüm alanlarındaki hak ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanması, her alanda ve düzeyde temsil ve katılımının artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.726)		
Tedbir 726.1. Kurumlarca toplanan verilerin cinsiyet, yaş, göçmenlik statüsü, engellilik, coğrafi konum gibi nitelikler bazında üretilmesi sağlanacak ve buna dayalı analizler gerçekleştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), TÜİK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Nüfus Nitelikleri Veri Tabanı (NNVT) cinsiyet ile ilişkisi bağlamında yaş, göçmenlik statüsü, engellilik ve coğrafi konum gibi nitelikler bazında geliştirilecektir.
Tedbir 726.2. Kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme çalışmaları yaygınlaştırılarak bütçeleme süreçlerine entegre edilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kadın Erkek Fırsat Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme Projesi Faz II kapsamında bütçeleme süreçlerine ilişkin izleme çalışmaları gerçekleştirilecektir.
Tedbir 726.3. Spor alanında kadınların temsilinin artırılmasına yönelik politikalara dayanak teşkil edecek göstergelerin üretilmesi sağlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), İlgili Spor Federasyonları	1. Kadınlara yönelik olarak ulusal spor projeleri yapılarak spor alanında kadınların temsili artırılacaktır.
Kadınların eğitim, istihdam ve karar alma mekanizmalarına katılımı ile temsillerinin artırılması için kota ve ilave destekler gibi "geçici özel önlemler" tanımlanarak uygulanacaktır. (Kalkınma Planı p.727)		
Tedbir 727.1. Kamu, özel sektör, siyaset dâhil tüm karar alma mekanizmalarında ve yönetimin her kademesinde nüfusun yarısını oluşturan kadınların temsili ve katılımının artırılması hedefiyle, aşamalı bir geçiş için çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Kadınların karar alma süreçlerine katılımı konusunda uygulamaya dönük, etkin ve eşit temsil odaklı danışma toplantıları gerçekleştirilerek politika belgesi oluşturulacaktır.
Kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımının yanı sıra eşit işe eşit ücret ilkesinin benimsendiği koşullarda istihdamının artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.728)		
Tedbir 728.1. Merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve STK'larla işbirliğiyle kadın istihdamını artırmak üzere kaliteli, ekonomik ve erişilebilir bakım hizmetlerine ilişkin alternatif modeller geliştirilmesi ve pilot uygulamaları takiben yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Kadın istihdamını artırmak amacıyla mevcut bakım modelleri incelenecek, etkin ve erişilebilir alternatif bakım modellerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 728.2. Kadınların işgücüne katılımlarını artıracak girişimcilik, finansal ve dijital okuryazarlık, kooperatifçilik gibi alanlardaki programlar kapsamları genişletilerek yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. Kadınların teknoloji girişimciliği ekosistemine katılımını artırmak üzere yönderlik ve rol model görünürlüğü faaliyetleri yürütülecektir. 2. Kadınların finansmana erişimini ve yatırımcı buluşmalarını içeren destek faaliyetleri yürütülecektir.

	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Üniversiteler, STK'lar	3. Eğitimde ve istihdamda olmayan genç kadınların ekonomik ve toplumsal hayata katılımlarının artırılmasına, kadın girişimciliğinin ve kadın kooperatiflerinin desteklenmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
Tedbir 728.3. İkiz dönüşümle değişen işgücü piyasasına kadınların tam, eşit, güvenceli ve etkin katılımlarının sağlanması, bu kapsamda ortaya çıkacak yeni beceri ve yeteneklerin kadınlara kazandırılmasına yönelik programlar geliştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. Kadınların yeşil ve dijital dönüşüm sürecine uyumunu desteklemek amacıyla ilgili kurumlarla işbirliği içinde eğitim, rehberlik, farkındalık ve beceri-meslek eşleştirmesi faaliyetleri yürütülecektir. 2. Kadınların yeşil ve dijital dönüşümün şekillendirdiği işgücü piyasasına eşit, güvenceli ve etkin biçimde katılımını desteklemek amacıyla dönüşüm sürecinde ihtiyaç duyulan yeni beceri ve yetkinlikleri kazandırmaya yönelik programlar geliştirilecektir.
Tedbir 728.4. Kadın temsilinin düşük olduğu matematik, fen, teknoloji ve mühendislik alanlarında kadınların eğitim ve istihdamının artırılması için kamu ve özel sektörün eşitlik ve kapsayıcılık temelinde dönüşümüne yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, STK'lar	1. Mühendislik fakültelerinde ve liselerde eğitim gören kız öğrencilere yönelik destek, yönlendirme ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.
Kadınlara yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilecek, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.729)		
Tedbir 729.1. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve erken yaşta evliliklerle mücadeleye ilişkin yasal düzenlemelerin şiddete sıfır tolerans anlayışıyla daha etkin bir şekilde uygulanması sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar, Özel Sektör	1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planının (2026-2030) uygulanmasının izlenmesine ilişkin olarak kadın konukevleri ile Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinden (ŞÖNİM) hizmet alan kadınların durumunu ortaya koyan analiz çalışması yürütülecektir.
Tedbir 729.2. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasite geliştirilecek, hizmet standartları uygulanacak ve sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kadın konukevlerinin ihtisas kuruluşuna dönüştürülmesi çalışmalarına devam edilecektir. 2. Nüfusun yoğun olduğu illerde ŞÖNİM kuruluşları yaygınlaştırılacaktır.

	İçişleri Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	3. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasite geliştirilecek ve ilçe jandarma komutanlıkları bünyesinde aile içi şiddetle mücadele ve çocuk kısım amirliği sayısı artırılacaktır.
Tedbir 729.3. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı her türlü şiddet ile topyekûn mücadele kapsamında toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Modüler Eğitim Programı kapsamında okullarda, üniversitelerde ve erkeklerin yoğun olduğu alanlarda farkındalık eğitimleri gerçekleştirilecektir. 2. Kadın konukevlerinden hizmet alan 15 bin kadına farkındalık ve bilgilendirme eğitimleri verilecektir.
Tedbir 729.4. Yeni teknolojiler ile tüm iletişim kanalları dâhil medyanın kadınlara yönelik olumlu tutum ve davranış oluşturma çabaları desteklenecek, kadının toplumdaki algısını olumsuz gösteren her türlü içerikle etkin bir şekilde mücadeleye devam edilecektir.	RTÜK (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, BTK	1. Yapay zekâ destekli RTÜK Veri Analiz Sistemi ile medyada kadınlar başta olmak üzere toplumun kesimine yönelik olumsuz içerikler tespit edilecek ve hızlı bir şekilde müdahale edilecektir. 2. Kadının toplumsal rolünü olumlu yansıtan ve fırsat eşitliğini destekleyen görsel-işitsel içerikler desteklenecektir. 3. Medya okuryazarlığı, kadının ve ailenin güçlenmesi temalı eğitici içeriklerin (kamu spotları, zorunlu yayınlar, ikame yayınlar vb.) derlenmesiyle oluşturulacak dijital arşiv, kurumsal platformlar ve sosyal medya hesapları üzerinden yapılandırılmış bir katalog hâlinde kamuoyunun erişimine sunulacaktır. 4. Yayın içeriklerindeki kadına yönelik şiddet, istismar ve ayrımcılık unsurlarının daha ayrıntılı sınıflandırılması ve izleyicilerin uyarılması amacıyla mevcut Koruyucu Sembol (Akıllı İşaretler) sisteminin kriterleri güncellenerek uygulama alanı genişletilecektir. 5. Medya hizmet sağlayıcılarının kadına yönelik şiddet, ayrımcılık ve istismar içeren yayınlarına karşı, 6112 sayılı Kanun kapsamında öngörülen denetim ve müeyyide süreçlerinin etkinliği artırılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Okullaşma Oranı, Kadın (Ortaöğretim) (3)	Yüzde	83,3	83,5	85,0
Okullaşma Oranı, Kadın (Yükseköğrenim) (3)	Yüzde	53,0	50,4	51,5
Kadın İstihdam Oranı (4)	Yüzde	32,1	31,7	32,6
İşgücüne Katılım Oranı, Kadın (4)	Yüzde	36,2	35,5	36,5
Kadın Belediye Başkanı Oranı	Yüzde	5,6	5,6	5,6
Parlamentodaki Kadın Temsil Oranı (4)	Yüzde	19,9	19,9	19,9

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Milli Eğitim Bakanlığı 2025-2026 öğretim yılı örgün eğitim istatistikleridir.
(4) TÜİK verisidir.

2.3.6. Çocuk

a) Mevcut Durum

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 2025 yılı sonu itibarıyla, yaklaşık 86,1 milyon olan Türkiye nüfusunun yaklaşık 21,4 milyonunu, diğer bir ifadeyle yüzde 24,8'ini çocuklar (0-17 yaş) oluşturmaktadır. Nüfus projeksiyonlarına göre mevcut eğilimlerin devam etmesi durumunda bu oranın 2030 yılında yüzde 22,1, 2040 yılında ise yüzde 17,9 olması beklenmektedir.

Aynı verilere göre 2025 yılında toplam 26 milyon 977 bin 795 hanenin yüzde 41,9'unda 0-17 yaş grubunda en az bir çocuk bulunmaktadır. Hanelerin yüzde 19,1'inde 0-17 yaş grubunda bir çocuk, yüzde 14,1'inde iki çocuk, yüzde 5,7'sinde üç çocuk, yüzde 1,9'unda dört çocuk, yüzde 1,1'inde ise beş ve daha fazla çocuk bulunmaktadır. Çocukların yüzde 22,7'si 0-4 yaş grubunda, yüzde 28,8'i 5-9 yaş grubunda, yüzde 30,5'i 10-14 yaş grubunda ve yüzde 18'i 15-17 yaş grubundadır.

AB-27 ülkelerinin 2025 yılı çocuk nüfus oranı ortalaması yüzde 17,6'dır. AB üye ülkeleri içinde en fazla çocuk nüfus oranına sahip ülkeler yüzde 22,7 ile İrlanda, yüzde 20,4 ile Fransa ve yüzde 20,4 ile İsveç'tir. Türkiye yüzde 24,8'lik çocuk nüfus oranı ile AB üye ülkelerinden daha yüksek orana sahiptir.

Çocuk, kendi bireysel değerinin ötesinde toplumların demografik sürdürülebilirliğinin, ülkelerin gelecekteki işgücü kapasitelerinin, ekonomik büyümenin, genel olarak kalkınma potansiyelinin temel kaynağıdır. Erken çocukluk döneminden başlayarak çocukların sağlık, karşılıklı bakım veren, beslenme, eğitim ve gelişimine yönelik hizmetlerin sunumu ile erişilebilirliğinin artırılmasına ve niteliğinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar önem arz etmektedir.

Ebeveynlerden ve bakım verenler öncelikli olmak üzere çocuklara hizmet sunan çalışanların kapasitesinin artırılması, davranış değişikliği yaratıcı eğitimler verilmesi, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca sunulan hizmetlerin bir plan dahilinde koordineli ve etkileşimli bir şekilde sunulmasına devam edilmektedir. Çocukların fiziksel, sosyal ve zihinsel gelişimlerini destekleyici kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif faaliyetler yaygınlaştırılmakta ve erişilebilir hâle getirilmektedir. Çocukların gelişimi, bakım verenlerin istihdamı ile sosyal

ve ekonomik hayata katılımlarının artırılması ve dinamik nüfus yapısının korunması için erken dönem çocuk bakım imkânları yaygınlaştırılarak daha erişilebilir hale getirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı örgün eğitim istatistiklerine göre Türkiye genelinde 2025/26 eğitim ve öğretim döneminde örgün eğitime devam eden öğrenci sayısı 17,7 milyondur. Okul öncesi eğitim seviyesinde 5 yaş net okullaşma oranı yüzde 84,14 olup bu oran incelendiğinde, erkek çocuklarda yüzde 84,13, kız çocuklarda ise 84,16'dır. Net okullaşma oranı ilkokulda (6-9 yaş) yüzde 98,46, ortaokulda (10-13 yaş) yüzde 98,16 ve ortaöğretimde (14-17 yaş) yüzde 87,09 olarak gerçekleşmiştir.

Sağlık Bakanlığı verilerine göre 2024 yılında ilk kez özel gereksinim raporu alan çocukların sayısı 96,1 bin olmuştur. İlk kez özel gereksinim raporu alan çocukların yüzde 62,6'sını erkek çocuklar, yüzde 37,4'ünü ise kız çocuklar oluşturmuştur. Özel eğitim gerektiren (işitme, görme, ortopedik ve hafif düzeyde zihinsel engelli) çocuklara hizmet veren, özel olarak yetiştirilmiş personelin bulunduğu, geliştirilmiş eğitim programlarının uygulandığı özel eğitim kurumlarında örgün eğitime devam eden öğrenci sayısı 2025/26 eğitim yılında 623 bin olmuştur. Özel eğitim alan öğrenciler örgün eğitimdeki öğrencilerin yüzde 3,5'ini oluşturmaktadır. Özel örgün eğitime devam eden öğrencilerin yüzde 62,7'sini erkek öğrenciler, yüzde 37,3'ünü ise kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Bütüncül ve aile odaklı yaklaşımla gelişimsel riski veya engeli olan çocukların doğumdan ilkokulun ilk yıllarına kadar kaliteli bakım, sağlık, koruma ve eğitim hizmetlerine erişebilmesini ve mükerrer hizmet sunumunun önlenmesi suretiyle bu çocukların yeterli desteği almalarını sağlayacak Türkiye'de Aile Temelli Ulusal Erken Müdahale Sisteminin Geliştirilmesinin Desteklenmesi Pilot Uygulaması Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı işbirliğinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmekte olup Ankara, Bursa, Kahramanmaraş ve Mersin illerinde bulunan 4 gündüzlü hizmet merkezinde Erken Çocukluk Gelişimi Birimleri (EÇGB) oluşturulmuştur. Oluşturulan EÇGB'lerde Gelişimsel İzleme ve Destekleme Rehberi (GİDR) kullanılarak yapılan gelişimsel değerlendirme sonucunda, çocuklara yönelik bireysel bakım planları oluşturularak çocukların izlem ve takibi sağlanmaktadır. Ayrıca bu birimlerde görevli personele ulusal ve uluslararası uzmanlar tarafından düzenli olarak erken çocukluk dönemine ilişkin çeşitli eğitimler verilmekte ve süpervizyon desteği sağlanmaktadır. 2027 itibarıyla iki ilde daha EÇGB açılması planlanmaktadır.

Erken yaşlardan itibaren çocukların spora yönelmeleri beden ve ruh sağlıkları açısından önemli olmakla beraber ilerleyen yaşlardaki disiplinli olma, takım çalışmasına yatkınlık, bir amaç için ortak hareket edebilme gibi çalışma hayatında da kişiyi başarılı kılabilecek pek çok beceriyi çocuklara kazandırmaktadır. Bu bağlamda Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) ile MEB arasında imzalanan işbirliği protokolü ile 8-10 yaş grubu çocukların spora yönlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen Sportif Yetenek Taraması Projesi kapsamında her eğitim-öğretim yılında yaklaşık 1 milyon 3'üncü sınıf öğrencisinin test ve ölçümleri yapılmaktadır. Spora yatkın öğrenciler, sporculuk kariyerleri için güçlü bir temel oluşturmayı ve sporcu kimliği kazandırmayı amaçlayan Sporcu Eğitimi ve Gelişimi Programına davet edilmektedir. Ayrıca 5-18 yaş grubundaki çocukları spor yapmaya teşvik etmek, çocuklara sporu sevdirmek, spor kulüplerine sporcu kaynağı sağlamak, toplumda spor kültürünü oluşturmak, katılımcıların en az bir spor dalında uzmanlaşmasını ve sporun

daha geniş kitlelere yayılmasını sağlamak amacıyla GSB Spor Okulları ve GSB Engelsiz Spor Okulları faaliyetlerine devam etmektedir.

Nüfus politikaları, erken çocukluk gelişimi ve kadın istihdamı konuları bağlamında en önemli konu başlıklarından olan çocuk bakımı konusunda 2026 yılında kapasite, kalite, denetim vb. konularda değişiklik getiren önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa Göre Açılacak Kreş ve Gündüz Bakımevleri Hakkında Yönetmelik 27 Haziran 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikle, kreş ve gündüz bakımevlerinin açılış, izin ve faaliyet süreçleri netleştirilmiş, çocukların güvenliğini, sağlığını ve gelişimini koruyacak fiziki ve kurumsal standartlar ile kurumlarda görev yapacak personelin niteliklerine ilişkin kriterler belirlenmiştir. Çocukların güvenliğini riske atan durumlara yönelik yaptırım ve kapatma hükümleri yürürlüğe konmuştur. Kuruluşlara, personele ve hizmet alan çocuklara yönelik verilerin merkezi bilişim sistemi üzerinden etkin şekilde izlenmesi ve takip edilmesi düzenlenmiştir.

11 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik değişikliği ile kamu personeline yönelik 0-6 yaş çocuk bakımevlerinin standartları modern ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenmiştir. Yapılan değişiklikler ile kurumların çocuk bakımevi açabilmesi için gereken asgari çocuk sayısı 50'den 30'a indirilmiş olup 30 çocuk talebi olması durumunda çocuk bakımevi açılması zorunlu hale getirilmiştir. 30 kişinin altındaki kontenjan talepleri için de belirli şartlar dahilinde çocuk bakımevi açılabilme imkânı sağlanmıştır. Polis ve doktor gibi vardiyalı/esnek saatlerde çalışan kamu personeli gözetilerek çocuk bakımevlerine 7/24 esnek çalışma ve hizmet modeli eklenmiştir. Belediyeler de dahil olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarının açacağı kreş ve gündüz bakımevleri için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından açılış onayı alma zorunluluğu getirilmiştir. Çocuk bakımevi binalarının umuma açık ve alkollü içki satılan yerlerle kapıları arasında en az 100 metre mesafe bulunması şartı eklenmiştir. Çocuk bakımevlerinin fiziki yapıları, güncel yapı denetim mevzuatına ve deprem güvenliği kriterlerine tamamen uyumlu hale getirilmiş olup sağlamlık ve dayanıklılık raporu ve yapı kullanım izni kriterleri sıkılaştırılmıştır.

Ülkemizde çocuk alanında önleyici ve koruyucu hizmetlerin geliştirilmesi, alanda çalışan personelin nitelik ve niceliğinin artırılması, rehberlik ve araştırma merkezleri ile okulların rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi ve özellikle risk altındaki çocuklara yönelik psikolojik destek programlarının yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından koruma ve bakım altında bulunan çocuklar ile aileleri başta olmak üzere farklı risk gruplarındaki çocukların Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM) aracılığıyla izlemelerinin yapılması ve zamanında müdahale edilebilmesi için 81 ilde başlatılan Çocuklar Güvende Programı kapsamında koruyucu önleyici program ve faaliyetlerin geliştirilmesi, çocukların sağlıklı gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla yönlendirme ve izleme faaliyetleri yürütülmektedir. Çocuk hakkında eğitim, danışmanlık ve sağlık alanında tedbirler alınmakta, çocuğun ailesine Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti (SED) ya da sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığı ile destek sağlanmakta, çocuğun ailesine yönelik rehberlik hizmeti verilmekte, aile hakkında adli işlem başlatılabilmekte, en son çare olarak gerek görülmesi halinde çocuk Kurum bakımına

alınmaktadır. Bu kapsamda ekiplerce alan taramaları, çocuklarla mesleki çalışmalar, hane ziyaretleri, ailelere yönelik rehberlik faaliyetleri ve eğitim kurumları ziyaretleri gerçekleştirilmektedir. Eylül 2026'da toplam 412 Çocuklar Güvende personeli ile 1.691 çocuğa yönelik mesleki müdahalede bulunulmuştur. Ekiplerin kurulmasından bugüne kadar toplamda sokakta tespit edilerek risk altında olduğu değerlendirilen 56.413, okulda tespit edilerek risk altında olduğu değerlendirilen 69.306 ve hanesinde izleme ve takibi yapılan 226.697 çocuğa ilişkin hizmet süreci başlatılarak mesleki müdahalede bulunulmuştur. Çocuğa yönelik koruyucu ve önleyici faaliyetler kapsamında çocukların, ailelerin ve çocukla çalışan personelin farkındalıklarının artırılmasına ve çocukların ihmal, istismar ve şiddetten korunmasına yönelik eğitimler sürdürülmektedir.

Çocukların gerek cep telefonu, tablet, televizyon ve bilgisayarlar aracılığı ile yaşlarına uygun olmayan içeriklere maruz kalması gerekse kendi kişisel bilgilerini bilinçsiz bir şekilde paylaşmaları, çocuklar açısından siber zorbalık ve istismar başta olmak üzere çeşitli riskler barındırmaktadır. Çocukların dijital risklerden, yazılı ve görsel medyanın zararlarından korunması ve bilişim teknolojileriyle yaşlarına ve gelişimlerine uygun olarak tanışmaları amacıyla yürütülen bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri devam etmektedir. 2026-2030 dönemini kapsayan Dijital Dünyada Çocukların Güçlendirilmesine Yönelik Eylem Planı, 3 Şubat 2026 tarihli Cumhurbaşkanlığı Genelgesi Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Kamuoyunda Çocuklar İçin Sosyal Medya Yasağı olarak bilinen, çocukların dijital dünyada ve medyada korunmasına yönelik en köklü ve güncel yasal düzenleme 1 Mayıs 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7578 sayılı Kanunla 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Kanunu'na eklenen maddelerle yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeyle sosyal ağ sağlayıcıların, 15 yaşını doldurmamış çocuklara hizmet sunması ve hesap açması tamamen yasaklanmıştır. Platformlar, sisteme giriş yapan kullanıcıların yaşını doğrulamak için e-Devlet entegrasyonu veya mahremiyeti koruyan çift aşamalı doğrulama mekanizmaları gibi güvenilir yaş doğrulama sistemleri kurmakla yükümlüdür. 15 yaşını doldurmuş ancak reşit olmamış gençler (15-17 yaş grubu) için platformların özel/ayrıştırılmış algoritmalar ve güvenli arayüzler sunması zorunlu kılınmıştır. Sosyal medya şirketleri, velilerin çocuklarının ekran sürelerini takip edebileceği, uygulama içi satın alımları onaylayabileceği veya kısıtlayabileceği ebeveyn denetim mekanizmalarını sağlama zorunluluğu getirilmiştir. Çocukların dijital ayak izlerinin takibi, profilleme yapılması ve çocuklara yönelik hedefli/ticari reklam veya yanıltıcı pazarlama içeriklerinin sunulması yasaklanmıştır. Oyun yazılım şirketleri ve oyun dağıtıcıları da kapsama dahil edilmiş ve dijital oyun platformlarına bazı kısıtlamalar getirilerek yaş derecelendirmesi yapılmamış veya çocukların yaş kategorisine uygun olmayan oyunların çocuklara sunulması yasaklanmıştır. Ayrıca akıllı işaretler sisteminin güncellenmesi ve çocukların mahremiyetinin korunmasına yönelik ciddi yaptırımlar getirilmiştir. 10 Ekim 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Ağ Sağlayıcı Tarafından Çocuklara Özgü Ayrıştırılmış Hizmet Sunulmasına ve Yaş Doğrulamaya İlişkin Yönetmelik ile usul ve esaslar da belirlenmiş olup 1 Kasım 2026 itibarıyla uygulamalar yürürlüğe girecektir.

Çocuklar için zararlı olduğu düşünülen yayın ve uygulamaların doğrudan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ulaştırılması için Muzır İçeriklere Müdahale İhbar Platformu (Çocuklar İçin Duyarlı Ol-DUY) oluşturulmuştur. Bu platform üzerinden BİP, WhatsApp uygulamaları veya e-posta ile ihbarlar alınıp değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Ağustos 2026 itibarıyla

sosyal medya platformlarında çocukların sağlıklı gelişimleri açısından zararlı olduğu değerlendirilen toplam 3.260 içeriğe müdahale edilmiştir.

Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulunca Mayıs 2026 sonuna kadar 88.949 süreli yayın ile 605 kitap incelenmiş, 52 kitap hakkında küçükler için zararlı olduğu yönünde karar verilmiştir. Ayrıca müstehcenlik suçunun tespiti için Mayıs 2026 itibarıyla 39.680 adli dosya incelenmiştir.

2026 yılı Boşanma İstatistiklerine göre 2025 yılında boşanan çiftlerin sayısı 193 bin 793 olmuştur. Kesinleşen boşanma davaları sonucunda 191 bin 371 çocuk velayete verilmiştir. Çocukların velayetinin yüzde 74,6'sı anneye, yüzde 25,4'ü ise babaya verilmiştir. Yıllara göre artış gösteren boşanma sayıları ile tek ebeveynli ailelerde ve bu ailelerde yaşayan çocuklarda artış yaşanmaktadır. Tek ebeveynli ailelerin barınma, geçim, beslenme, ulaşım, çocuk bakımı ve eğitimi gibi önemli sorunları bulunmaktadır. Özellikle kadınların bu durumda olması göz önünde bulundurularak yürütülen çalışmalara ek destek politikaları geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistiklerine göre 2025 yılında toplam nüfusun yüzde 27,9'u yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında iken çocuk nüfusu için bu oran yüzde 36,8'dir. Yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olan çocuk nüfusu incelendiğinde oranlar yakın olmakla birlikte erkek çocuklarında yüzde 36,0, kız çocuklarında ise yüzde 37,8'dir.

Çocukların üstün yararı ilkesinden hareketle çocuk refahının artırılması ve çocukların eğitime erişimini artırmak ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak üzere sosyal yardım faydalanıcısı hanelerdeki ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde örgün eğitime devam eden öğrencilerin giyim, ayakkabı, çanta, kırtasiye gibi eğitim ile ilgili temel ihtiyaçlarının karşılanması için kaynak tahsisi yapılmaktadır.

İhtiyaç sahibi durumda bulunan ailelere çocuklarını sağlık kontrolüne göndermeleri (sağlık kontrolü şartıyla doğum sonrası iki ay için), anne adaylarının ise hamilelik süresince sağlık kontrolüne gitmeleri (gebelik döneminde aylık anne için ve çocuk için olmak üzere ayrı ayrı) ve doğumlarını hastanede yapmaları şartıyla (tek seferlik) yapılan şartlı sağlık yardımı kapsamında destekler gebelik döneminde aylık 700 TL, çocuk için aylık 350 TL, doğumun hastanede yapılması halinde bir seferlik 1.750 TL ve doğumu takip eden ilk iki ay süresince aylık 1.000 TL'dir. 2025 yılında Şartlı Sağlık Yardımları kapsamında toplam 803.070 kişiye 726,8 milyon TL tutarında ödeme yapılmıştır. İhtiyaç sahibi olan ailelere, çocukların örgün eğitime devam etmeleri ve okulun açık olduğu aylarda bir ay içerisinde dört günden fazla devamsızlık yapmamaları şartıyla yılda ortalama 1,5 milyon çocuğa yapılan şartlı eğitim yardımı kapsamında ise Ağustos 2026 itibarıyla 2,06 milyar TL, 2003-2026 Ağustos döneminde ise toplam 15,49 milyar TL kaynak aktarılmıştır. Yardım birim tutarları ilköğretim erkek öğrenci aylık 270 TL, kız öğrenci aylık 300 TL, ortaöğretim erkek öğrenci aylık 390 TL, kız öğrenci aylık 450 TL'dir.

Gelir seviyesi düşük aile çocuklarının öz aile veya yakınları yanında daha iyi koşullarda yetişmelerini sağlamak amacıyla SED hizmetlerinden Ağustos 2026 itibarıyla 197.637 çocuk yararlanmaktadır. 2026 yılı itibarıyla SED hizmeti kapsamında çocuk başına ödenen aylık destek miktarı çocukların devam ettiği eğitim kademesine göre artmaktadır. SED Hizmetinin

Etkinliğinin Artırılması Projesi kapsamında ailelerde farkındalık oluşturmaya, çocukların kaliteli ve verimli zaman kullanabilmesine ortam ve imkân sağlamaya yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Ayrıca SED hizmetinden yararlanan aileler İŞKUR meslek edindirme kurslarına yönlendirilmektedir.

Korunma ihtiyacı olan çocukların öncelikli olarak aile odaklı hizmetlerden faydalanması önem taşımaktadır. Bu kapsamda söz konusu çocuklara sunulan hizmetlerin geliştirilmesine, hizmet standartlarının oluşturulmasına, bakım hizmetlerinin ihtisaslaştırılmasına ve bu konuda toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Hassas koşullardaki çocuklara özel politika ve hizmetler üretilmeye devam etmekte olup öksüz ve yetim çocuklara sahip çıkmak adına tüm illerde Öksüz ve Yetim Hizmet Birimleri kurulmuştur. Ebeveyn kaybı yaşamış 170.123 çocuk Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sosyal hizmet ve yardım uygulamalarından yararlandırılmaktadır. Ağustos 2026 itibarıyla toplam 136.785 ebeveyn kaybı yaşamış çocuğa yönelik mesleki çalışma gerçekleştirilmiştir.

İhtiyaç sahibi çocukların özel öğretim kurumlarından ücretsiz olarak yararlanması kapsamında çalışmalar devam etmekte olup açılış izni verilen özel kreş, gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüplerinin kapasitesinin yüzde 3'ü çeşitli nedenlerle okul öncesi eğitimden yararlanamayan çocukların desteklenmesi için ayrılmaktadır. Ekonomik durumuna bakılmaksızın şehit ve gazi çocukları başta olmak üzere kuruluşlarda bakım altında bulunan çocuklar ile ekonomik gücü yetersiz olan ailelerin çocuklarına ücretsiz kreş hizmeti kapsamında Ağustos 2026 itibarıyla 2.306 kuruluşta toplam 3.401 çocuk yararlanmaktadır. Kontenjanın tam olarak kullanılması kaynakların iyi değerlendirilmesi için önem arz etmektedir.

Devlet koruması altında olan, anne ve babası vefat etmiş olan öğrenciler ile şehit ve gazi çocuklarının yükseköğretime geçişlerinde Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurtlara öncelikli olarak yerleştirilmekte ve bu öğrencilerden yurt ücreti ile güvence bedeli alınmamaktadır.

Ağustos 2026 sonuna kadar evlat edinilme koşullarını taşıyan toplam 21.292 çocuk evlat edinme hizmetinden faydalandırılmış olup aileleri yanında bakım imkânı bulunmayan ve evlat edindirilemeyen 11.055 çocuk ise koruyucu aile yanında yaşamaktadır.

Ağustos 2026 itibarıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı 1381 yatılı kuruluşta (128 Çocuk Evleri Sitesi, 1.192 Çocuk Evleri, 61 İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi olmak üzere) 15.483 çocuğa koruma ve bakım hizmeti sağlanmaktadır. Kurum bakımındaki çocuklara yönelik yaşam becerilerini geliştirici programlar ve sosyal kültürel faaliyetler yürütülmektedir. Kurum bakımından reşit olarak ayrılan ve kamuda istihdam edilen gençlerin iş hayatına uyumlarını kolaylaştırmak ve istihdam sürecindeki kalıcılığını desteklemek üzere yılda üç kez yapılan merkezi yerleştirme işlemleri sonrasında iş hayatına uyum seminerleri düzenlenmektedir. 20 Mayıs 2026'da gerçekleştirilen 605 atama ile 1988 yılından itibaren işe yerleştirilen kümülatif çocuk/genç sayısı 66.743'tür.

Hanehalkı İşgücü Araştırmasına göre işgücüne katılma oranları bir önceki yıla göre önemli artışlar göstererek 2025 yılında 15-17 yaş grubunda erkek çocuklarda yüzde 36,5, kız çocuklarda yüzde 13,9, toplamda ise yüzde 25,5 olmuştur.

İşin Aslı Çocuk Projesi çerçevesinde çocuk işçiliğiyle mücadele alanında farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar ile Çocuk İşçiliği Riski Takip Sisteminin geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Türkiye'de Mevsimlik Fındık Tarımında Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesine Yönelik Kapsamlı Model Projesi devam etmektedir. Çocuk işçiliği ile mücadele alanında Türkiye'nin elde ettiği başarıları içeren İttifak 8.7 Sekretaryasından alınan bildirim doğrultusunda Ocak-Aralık 2025 dönemine ilişkin ilerleme raporunun hazırlanmasına başlanmıştır. Bununla birlikte ilgili kurumlar tarafından mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarının örgün öğretime yönlendirilmesi ve telafi eğitimleri, sosyal, sportif ve kültürel faaliyetler yoluyla desteklenmesi çalışmaları yürütülmektedir.

Çocuk yaşta ve zorla evlilikleri önlemeye yönelik çalışmaların çocukların yoksulluk, göçmen olma gibi özel durumları ve küresel salgın, deprem ve benzeri riskler de dikkate alınarak geliştirilmesi gerekmektedir. Evlenme İstatistiklerine göre 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmî evlenmelerinin toplam resmî evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında yüzde 7,3 iken bu oran 2025 yılında yüzde 1,5'e düşmüştür. Aynı yaş grubunda olan erkek çocukların resmî evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında yüzde 0,5 iken bu oran 2025 yılında yüzde 0,1 olmuştur.

Ülkemizde son zamanlarda giderek artan akran zorbalığı çocuklar arasında önemli bir sorun alanıdır. OECD tarafından yürütülen PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) araştırmalarında 2025 raporunda ülkemizin akademik alanda önemli ilerlemeler gösterdiği görülmektedir. Aynı raporda okullarda zorbalık, şiddet ve güvenlik hissini ölçmek için özel göstergeler yer almaktadır.

Rapora göre ülkemizde öğrencilerin yüzde 21,4'ü (OECD ortalaması yüzde 20) ayda birkaç kez veya daha sık en az bir tür zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir. En yaygın görülen zorbalık türleri sözel ve ilişkisel zorbalık (alay edilme, dışlanma, dedikodu yayılması) olarak öne çıkmaktadır. Okulda kendisiyle alay edildiğini söyleyen öğrencilerin oranı yüzde 15,7, başka öğrenciler tarafından tehdit edildiğini belirtenlerin oranı ise yüzde 3,2 olarak kaydedilmiştir. Cinsiyet dağılımına bakıldığında Türkiye'de erkek çocukların (yüzde 28) kız çocuklarına (yüzde 25) kıyasla zorbalığa uğrama oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kendileri hakkında kırıcı veya üzücü bilgilerin internette/sosyal medyada ayda birkaç kez veya daha sık yayımlanarak siber zorbalığa uğradığını söyleyen öğrencilerin oranı ülkemizde OECD genel ortalaması olan yüzde 3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Okulda güvenlik hissi açısından öğrencilerin okul binasında, sınıfta veya okul çevresinde kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri sorulduğunda büyük bir kısmı kendisini güvende hissettiğini beyan etse de okul ortamındaki genel emniyet endeksi ve zorbalığın tamamen yokluğu kriteri incelendiğinde Türkiye'deki okulların yaklaşık yüzde 48'inin şu veya bu şekilde zorbalık riskiyle karşı karşıya olduğu söz konusu rapora yansımıştır.

Türkiye'nin akademik beceri sıralamalarında son dönemde yukarı yönlü bir ivme yakalanmış olsa da okul iklimi ve akran zorbalığı göstergelerinde OECD ortalamasının biraz gerisinde kaldığı görülmektedir. Problemlerin çözümünde sadece ebeveynler değil bu konuda öğretmenler, okul yönetimleri, ilgili bakanlıklar gibi pek çok kesimin beraber hareket

etmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda okullarda ve çocukların yoğun olarak bulundukları çevrelerde gerekli tedbirlerin alınması, mevzuat düzenlemesi, kamuoyunun bilinçlendirilmesi, eğitim ve denetimlerin artırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2025 yılında, 2024 yılına göre yüzde 0,4 oranında azalarak 609.959 olmuştur. Bu olaylarda çocukların 267.794'ü mağdur olarak, 196.308'i suça sürüklenme sebebiyle (kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla), 92.301'i bilgisine başvurma amacıyla, 18.554'ü kayıp (hakkında kayıp müracaatı yapılıp daha sonra bulunan) olması sebebiyle, 28.251'i kabahat işlediği iddiasıyla, 6.751'i ise bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı güvenlik birimlerine gelmiş veya getirilmiştir. Güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 267.794 çocuğun yüzde 83,9'unu suç mağduru, yüzde 16,1'ini takibi gereken olay mağduru çocuklar oluşturmuştur. Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen veya getirilen 224.579 çocuğun yüzde 59,2'si yaralama, yüzde 10,3'ü cinsel suçlar, yüzde 8,5'i aile düzenine karşı suçlar, yüzde 5,0'ı tehdit, yüzde 17,0'ı ise bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı mağdur olmuştur.

Çocukların karıştığı şiddet içerikli, ağır ve kasten öldürme/yaralama suçlarındaki artış, mevcut ceza sorumluluğu ve yaş küçüklüğü indirimlerinin caydırıcılık bakımından yeniden ele alınmasını zorunlu kılmıştır. 7593 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 18 Ağustos 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda Çocuk Koruma Kanunu başta olmak üzere Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve İnfaz Kanunu gibi birçok temel kanunda köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle "suça sürüklenen çocuk" ifadesi kaldırılarak yerine "adli süreçteki çocuk" tanımı getirilmiş, Türk Ceza Kanunu 31'inci maddesindeki yaş indirimleri daraltılmış, çocukların işlediği ağır suçlardaki yaş küçüklüğü indirim oranları düşürülmüş ve alacakları ceza üst sınırları artırılmıştır. Ayrıca belirli durumlarda 12-15 yaş grubuna bir üst grubun ceza rejiminin uygulanması konusunda hâkime takdir yetkisi tanınmıştır. Anne, baba ve yetişkinlerin sorumlulukları artırılmıştır.

Çocuk koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda yer alan tedbirlerin etkin ve koordineli olarak uygulanarak izlenmesi ve çocuk adalet sisteminin onarıcı adalet yaklaşımıyla yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Başta kadın ve çocuklar olmak üzere mağdur odaklı adalet anlayışı eksenindeki uygulamaların güçlendirilmesi kapsamında aile mahkemesi ve çocuk mahkemesi kurulan ya da yeni oluşturulan ağır ceza merkezlerinde adli görüşme odaları yaygınlaştırılmış ve 81 ilde 167 adliyede toplam 176 adli görüşme odası faaliyete geçirilmiştir. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin sayısı 180'e yükseltilmiştir. Çocuklara yönelik adli işlemlerin yetişkinlerden ayrı olarak çocuk dostu ortamda, çocuk dostu usuller uygulanarak gerçekleştirilmesi ve çocuk koruma sisteminin daha etkin ve bütüncül şekilde işlemesini sağlamak üzere Çocuk Adalet Merkezleri (ÇAM) Erzurum, Bursa ve Eskişehir illerinde açılmış olup İzmir ve Gaziantep illerinde de çocuk adalet merkezlerinin kurulmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Eylül 2026 itibarıyla cezaevinde 882 annenin yanında 1.005 çocuk kalmaktadır. 2024 yılında ASHB'ye bağlı kadın konukevlerinden hizmet alan çocuk sayısı 22.136'dır. Kadın konukevlerinden hizmet alan çocuklar toplam hizmet alanların yüzde 37'sini oluşturmuştur. Söz konusu çocukların evlerinden, çevrelerinden, okullarından ayrılarak çok farklı bir

yaşama geçmek zorunda kalmaları ve yaşadıkları çoklu travmalarla yeni hayat kurmalarının zorlukları dikkate alındığında bu alanlarda farklı politikalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Ülkemizde yaklaşık 1,05 milyon geçici koruma statüsünde çocuk bulunmaktadır. Çocuk Hakları Komitelerince kamp dışında yaşayan ve geçici koruma altındaki yabancı çocukların topluma uyumlarının sağlanması amacıyla düzenlenen çocuk hakları ile koruyucu ve önleyici hizmetlere yönelik farkındalık çalışmaları, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli çocuklar ile Türk çocuklarının bir arada yaşama becerisini geliştirecek ve birlikte zaman geçirmesini sağlayacak etkinlikler düzenlenmektedir.

Göç sürecinde veya göç sonrasında ailesinden ayrı düşmüş çocukların aile bütünlüğünün sağlanması amacıyla ASHB tarafından aile takibi ve birleştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Ülkemize düzensiz göç yolu ile gelen ve refakatsiz olduğu tespit edilen 13-18 yaş grubu çocuklara 340 kapasiteli 9 İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi ile hizmet verilmektedir.

b) Amaç

Geleceğimizin teminatı çocuklarımızın üstün yararı temelinde iyi olma hallerinin desteklenmesi, hayata eşit ve sağlıklı koşullarda başlayabilmeleri, erken yaşlardan itibaren nitelikli eğitim imkânlarına eşit fırsatlarda erişebilmeleri, sağlıklı bir şekilde beslenmeleri, barınmaları ve gelişmeleri için en uygun ortamın oluşturulması, potansiyellerini gerçekleştirmeye yönelik imkânların artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kurumlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Doğum öncesi dönemden başlayarak çocukların sağlık, beslenme, erken öğrenme, karşılık verici duyarlı bakım, güvenli çevre ve sosyal koruma politikalarına yönelik hizmetlerin sunumu ile erişilebilirliğinin artırılması ve niteliğinin yükseltilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.731)		
Tedbir 731.1. Doğum öncesinden başlamak üzere nitelikli, sürdürülebilir, erişilebilir ve davranış değişikliğine yönelik anne baba eğitimleri artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S)	1. Anne ve babaların gebe okullarına katılımının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2. Annelik Yolculuğu Uygulamasının yeni ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesi, kapsamının genişletilmesi ve yaygınlığının artırılması çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 731.6. Gelişim geriliği riski taşıyan çocuklar, engelli çocuklar ve üstün yetenekli çocuklar için aile temelli ulusal erken müdahale programı geliştirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Aile Temelli Ulusal Erken Müdahale Sisteminin Geliştirilmesi Pilot Uygulaması kapsamında gündüzlü bakım, rehabilitasyon ve aile danışma merkezleri bünyesinde oluşturulan Erken Çocukluk Gelişimi Birimlerinin yaygınlaştırılması amacıyla iki yeni birim daha açılacaktır.
Çocukların fiziksel, sosyal ve zihinsel gelişimlerini destekleyici, anne babalarıyla nitelikli zaman geçirmelerini sağlayan kültür, sanat, bilim ve spor faaliyetleri özendirilecek, yaygınlaştırılacak ve erişilebilir hale getirilecektir. (Kalkınma Planı p.732)		

Tedbir 732.1. Çocukların kültür, sanat, bilim ve spor faaliyetlerine yönelmesini özendirmeye yönelik uygulamalar geliştirilecek, her çocuğun bir spor ve bir kültür-sanat alanında beceri kazanması için çalışmalar yürütülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Federasyonları, STK'lar	1. Kurum bakımında bulunan çocukların ilgi duydukları veya yetenekli oldukları sanat/spor dallarında desteklenmeleri sağlanacaktır.
Tedbir 732.2. Çocukların karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayan mekanizmalar artırılarak güçlendirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S)	1. Karar alma süreçlerine çocuk katılımının güçlendirilmesi amacıyla, Çocuk Hakları İl Komitelerinin kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
Tedbir 732.3. Kendi geleceğini inşa eden bir neslin oluşturulmasına katkı sunulmasını teminen iklim değişikliği ve sürdürülebilirliğe yönelik faaliyetlere çocukların katılımı sağlanacak, gönüllülük faaliyetleri hakkında çocuklar, aileler ve öğretmenler bilinçlendirilecek, çocukların yaşlılar ve engelliler ile aile içi ve kuşaklararası iletişimleri güçlendirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Çevre ve sürdürülebilirlik alanındaki eğitim ve farkındalık çalışmaları sürdürülecek, aile katılımı, okul-aile işbirliği desteklenerek farklı yaş gruplarını bir araya getiren ve çocukların çevreyle iletişimi güçlendiren etkinlikler gerçekleştirilecektir.
Tedbir 732.4. Çocukların gençlik merkezlerine, spor salonlarına, kültür merkezlerine ve kütüphanelere erişimlerinin kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemeler ve uygulamalar yapılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Okullar Merkezimde ve Merkezim Her Yerde projelerinin geliştirilerek ortaokul ve lise öğrencileri gençlik merkezlerinin eğitim, spor, kültür-sanat, atölye ve gönüllülük imkânlarıyla buluşturulacak, gençlik merkezlerine erişimi kısıtlı çocuk ve gençlere yönelik yerinde faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.
	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı	2. Eğitim çağındaki çocuk ve gençlere yönelik belirli dönemlerde okullarda değerler eğitimi, spor, sanatsal ve kültürel faaliyetler için çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 732.5. Okul bahçelerinin çocuklar tarafından daha nitelikli kullanılması açısından, geleneksel çocuk oyunlarını teşvik etmek amacıyla "geleneksel çocuk oyunları" kapsamında hazırlanan oyun kılavuzları ve görselleri doğrultusunda çalışmalar yapılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Anadolu'dan Balkanlara Çocuk Oyunları Öğretmen Eğitimi düzenlenecektir. 2. Uluslararası düzeyde II. Çocuk Oyunları Şenliği Bursa'da düzenlenecektir.
Çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik mücadele kararlılıkla sürdürülecektir. (Kalkınma Planı p.734)		

Tedbir 734.1. Çocuk işçiliği ile mücadele alanında faaliyetler etkinleştirilecek, kamu kesiminde, özel sektörde ve toplumda bu konuda bilinç artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı	1. Çocuk işçiliği ile mücadele alanında farkındalığı artırmak amacıyla toplantı ve eğitimler gerçekleştirilecektir.
Tedbir 734.2. Çocuk işçiliği ile mücadelede, merkezi düzeyde üretilen politikaların yerel düzeyde uygulanabilirliği ve izlenebilirliği artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Çocuk İşçiliği ile Mücadele Birimlerinin çalışma prosedürleri oluşturulacaktır.
Tedbir 734.3. Çocuk işçiliği ile mücadele birimlerinin kapasitesi artırılacak, yerelde çocuk işçiliği ile mücadele alanında çalışan kurum, kuruluş, üniversite, STK'lar ve özel sektör arasında işbirliği ve koordinasyon geliştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Üniversiteler, İlgili STK'lar	1. Çocuk İşçiliği ile Mücadele Birimleri ile koordinasyon halinde illerde Çocuk İşçiliği ile Mücadele İl Eylem Planları hazırlanacaktır.
Tedbir 734.5. Çalışan çocukların çocuk hakları, İş Kanunu, ilk yardım ile iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almaları, işverenlerin de Çocuk Hakları İş İlkeleri bağlamında eğitilmeleri sağlanacak ve çocuk çalıştırma kapsamındaki sorumlulukları hakkında bilinçlendirme çalışmaları yürütülecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), İlgili STK'lar	1. Halihazırda yürütülen projeler kapsamında sivil toplum kuruluşları ve sosyal taraflar vasıtasıyla işverenlere bilgilendirmeler yapılacaktır.
Tedbir 734.6. Ülkemizin çocuk işçiliği ile mücadele çalışmalarının uluslararası platformlarda yer alması sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı	1. Çocuk işçiliği ile mücadele alanında Türkiye'nin elde ettiği başarılara ilişkin ilerleme raporu hazırlanarak İttifak 8.7 Sekretaryasına sunulacaktır.
Koruma ve bakım altındaki çocukların erken çocukluk döneminden başlayarak eğitim seviyelerini yükseltmeye, sosyal ve bireysel gelişimlerine hız kazandırmaya yönelik çalışmalar artırılacak, bakım sonrası süreçte sosyal hayata uyumları desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.736)		

Tedbir 736.2. Koruma altındaki çocuklara kurum bakımından ayrılmaları ile başlayan süreç mevcuttaki uygulamaların etkinliği ve etkililiği incelenerek değerlendirilecek, söz konusu çocukların eğitime, istihdama, sosyal hayata katılımlarını desteklemek üzere verilen rehberlik ve destek hizmetleri çeşitlendirilerek geliştirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kurum bakım hizmetlerinden yararlandırılan bireylere talepleri doğrultusunda iş hayatına uyum konusunda eğitim verilerek sosyal hayata katılım süreçlerinde rehberlik yapılacaktır.
Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara, çocukların bireysel ihtiyaçları ve özellikleri doğrultusunda nitelikli hizmetler sunulacak, aile odaklı hizmetlerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.737)		
Tedbir 737.1. Koruma altındaki çocukların aile odaklı hizmetlerden faydalanması artırılacak, koruyucu aile hizmet modellerinin çeşitlendirilmesi, güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik eğitim, bilinçlendirme ve tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Uzmanlaşmış Koruyucu Aile ve Geçici Koruyucu Aile Modelleri ülke genelinde yaygınlaştırılacaktır. 2. Koruyucu aile hizmetinin tanıtımına yönelik afiş, seminer, çalıştay, dijital materyaller ve Koruyucu Aile Günü etkinlikleri gibi tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
Tedbir 737.2. "Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti"nin etkinliği ve sosyal destek boyutu güçlendirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	1. SED Hizmetinin Etkinliğinin Artırılması Projesi kapsamında SED hizmetinden yararlanan çocuklar için akademik, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenecektir. 2. SED Hizmetinin etkinliğinin tespiti ve sistemin güçlendirilmesi için etki analizi projesi yürütülecektir.
Çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddeti önleyecek program ve uygulamalar geliştirilecek, risk altındaki çocuklara ve ailelerine yönelik hizmetler ile psikososyal destek programları yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.738)		
Tedbir 738.2. Erken çocukluk döneminden başlamak üzere çocuklara ve ebeveynlerine ihmal, istismar ve şiddet konularında farkındalık eğitimleri verilecek, çocukların yaşam becerileri güçlendirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Ebeveynlere, bakım verenlere ve çocukla çalışan personele yönelik çocuklarda mahremiyet bilinci eğitimi verilecektir. 2. Çocukların Yaşam Becerilerinin Güçlendirilmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Farkındalık Eğitim Programı kapsamında 7-18 yaş grubu çocuklar ve ebeveynlerine yönelik eğitimler yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 738.4. Çocuk İzlem Merkezlerinin sayıları ve etkinlikleri artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı	1. Bir adet Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) açılacaktır.

Tedbir 738.5. Çocuk koruma ilk müdahale ve değerlendirme birimlerinin güçlendirilmesi ve etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S)	1. Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimlerinin (ÇOKİM) hizmetlerinin ihtisaslaşmış kuruluşlar bünyesinde sunulmasına yönelik çalışmalar ile sosyal çalışma görevlilerine yönelik karar destek eğitimleri devam ettirilecektir. 2. ÇOKİM'lerin sayısı artırılacaktır.
Tedbir 738.6. Ülke genelinde tarama, tespit ve izleme faaliyetleri yürüten "Çocuklar Güvende Ekipleri"nin kapasiteleri artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, STK'lar	1. Çocuklar Güvende ekiplerinde çalışan personele yönelik eğitim düzenlenecektir.
Tedbir 738.7. Adliyelerde çocuklara nitelikli destek sunan Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri yaygınlaştırılacaktır.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Çocuklara yönelik psikososyal destek hizmetleri yaygınlaştırılacak, bilgilendirme, izleme ve yönlendirmeler yapılacak, riskli veya atipik gelişim gösteren çocuklara uygun gelişimsel müdahaleler geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.739)		
Tedbir 739.2. Ebeveyn kaybı yaşamış çocukların bütüncül gelişimleri desteklenecek ve bu alanda çalışan personelin kapasitesi artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Ebeveyn kaybı yaşayan çocuklara yönelik hane ziyaretleri gerçekleştirilecektir. 2. Ebeveyn kaybı yaşayan çocuklarla çalışan personele eğitim verilecektir.
Tedbir 739.5. Çocuklara yönelik danışmanlık ve destek hizmetlerinin kapsamının genişletilmesi amacıyla çocuk yaşam merkezlerinin sayıları artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Çocuk yaşam merkezlerinin yatırım analizi raporu, merkezlerde uygulanacak programlar, personele verilecek hizmet içi eğitim belgeleri ve ilgili mevzuat hazırlanacaktır. 2. Malatya, Adıyaman, Kahramanmaraş, Hatay ve Ankara'da olmak üzere 5 adet çocuk yaşam merkezi kurulacaktır.
Çocukların sağlıklı gelişimlerini olumsuz etkileyecek oyun ve dijital uygulamalar ile kitap ve sosyal medya içeriklerinden korunmasına yönelik tedbirler alınacak, siber suçlar konusunda bilgilendirilmeleri sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.740)		
Tedbir 740.1. Çocukların dijital risklerden, yazılı ve görsel medyanın zararlarından korunmasına yönelik çalışmalar artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı	1. Kurumlar arası işbirliği güçlendirilerek sosyal medya çalışma grubunun etkililiğini artırmaya yönelik çalışmalar yürütülecektir. 2. Çocuklar Güvende internet sitesi ve mobil uygulamasının içeriği geliştirilecektir. 3. 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu dijital içerikler dahil olmak üzere günümüz ihtiyaçları doğrultusunda güncellenecektir. 4. Çocuk Dostu Kitap Listesine yeni eserler eklenecektir.

Tedbir 740.2. Kültürel yapıya uygun, yaş ve içerik açısından kullanıcılar ve ebeveynler için bilgilendirici bir bağımsız oyun derecelendirme sistemi oluşturulacaktır.	Siber Güvenlik Başkanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı	1. Dijital oyunların çocukların gelişim düzeylerine ve kültürel yapımıza uygunluğu ile oyunların içerik özelliklerine göre derecelendirilmesine ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 740.4. Çocukların siber suçlar ve siber zorbalıklar konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Siber Güvenlik Başkanlığı, RTÜK	1. Çocukların siber suçlar ve siber zorbalıklar konusunda bilinçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.
Bağımlılık oluşturan davranış ve maddelerden çocukların korunmaları sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.742)		
Tedbir 742.2. Çocuk Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezleri (ÇEMATEM) ile buralarda istihdam edilen nitelikli personel sayısı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı	1. Bir adet ÇEMATEM hizmete açılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
3-5 Yaş Net Okullaşma Oran	Yüzde	48,97	49,78	51,00
Koruyucu Aile Hizmetinden Yararlanan Çocuk Sayısı (0-18 Yaş)	Kişi	11 600	11 200	12 400
SED Hizmetinden Yararlanan Çocuk Sayısı (0-18 Yaş)	Kişi	174 200	195 000	200 000

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.3.7. Gençlik

a) Mevcut Durum

Nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum kalkınma vizyonunun en önemli öncelikleri arasında yer alan gençlerin, insani ve millî değerlere sahip, değişime ve gelişime açık, kendine güvenen, topluma ve sorunlara duyarlı, sosyal, siyasal ve ekonomik hayata aktif katılım gösteren nitelikli ve sağlıklı bireyler olarak yetişmesi önemli görülmektedir.

2025 yıl sonu itibarıyla Türkiye'nin genç nüfusu (15-24 yaş) 12.708.348 kişi olup toplam nüfusun yüzde 14,8'ini oluşturmaktadır. Türkiye'nin genç nüfus oranı AB-27 (yüzde 10,7) ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

Türkiye'nin genç nüfus potansiyelini kalkınmanın itici güçlerinden biri hâline getirmek amacıyla eğitim imkânlarının genişletilmesi ve kalitesinin artırılması, genç işsizliğinin önlenmesi, gençlerin iktisadi ve sosyal hayata, karar alma süreçlerine aktif katılımının sağlanması ile teknolojinin doğru ve etkin kullanımının desteklenmesine yönelik politikalar hayata geçirilmektedir.

TÜİK verilerine göre eğitimde ve istihdamda olmayan gençlerin (15-24) oranı 2024 yılında yüzde 22,9 iken 2025 yılında yüzde 23,3 olmuştur. Genç erkeklerde eğitimde ve istihdamda olmayanların oranı 2024 yılında yüzde 16,2 iken 2025 yılında yüzde 16,3, genç

kadınlarda bu oran 2024 yılında yüzde 30,1 iken 2025 yılında yüzde 30,9 olarak gerçekleşmiştir.

Gençlerin eğitim ve istihdam dışında kalma nedenleri dikkate alınarak işgücü piyasasına geçişlerini kolaylaştıracak bilgi, beceri, çalışma alışkanlığı ve disiplin kazanmalarını destekleyen aktif işgücü programları uygulanmaktadır. İşgücü Uyum Programı ve İş Pozitif Programının yanı sıra mesleki eğitim kursları ve işbaşı eğitim programlarıyla gençlerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması amaçlanmaktadır. Gençliğin Üretim Çağı (GÜÇ) kapsamında ise Staj Desteği, Geleceğim Meslekte, NEET İşgücü Uyum Programı, İşe İlk Adım Programı ve İŞKUR Gençlik Programı ile gençlerin eğitimden çalışma hayatına geçişlerinin farklı aşamalarda desteklenmesi hedeflenmektedir. Bu programlarla öğrencilerin staj ve mesleki yönlendirme imkânlarının geliştirilmesi, gençlerin beceri ve çalışma deneyimi kazanması, ilk işe girişlerin ücret ve sigorta primi destekleriyle kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca İŞKUR Gençlik Programıyla üniversite öğrencilerinin öğrenimlerini sürdürürken çalışma deneyimi edinmelerine ve gelir elde etmelerine imkân sağlanmaktadır.

Eğitimde ve istihdamda olmayan gençlere ilişkin göstergeler ve bu duruma yol açan nedenler dikkate alınarak erken yaşlarda etkin iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerine devam edilmesi, gençlerin ilgi ve yetenekleri ile işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda mesleki eğitime yönlendirilmesi ve iş-yaşam dengesini destekleyen politika ve hizmetlerin devamlılığının sağlanması önemlidir. Genç kadınların eğitim ve istihdama katılımının artırılmasına yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ve katılımlarını sınırlayan engellerin azaltılması da önemini korumaktadır.

2023-2024 öğretim yılında yüzde 42,7 olan yükseköğretim net okullaşma oranı, 2024-2025 öğretim yılında yüzde 46,3 olmuştur. Aynı dönemlerde yükseköğretim net okullaşma oranı erkeklerde yüzde 36,7'den yüzde 39,9'a, kadınlarda yüzde 49'dan yüzde 53'e yükselmiştir.

Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre genç nüfusun istihdam oranı 2024 yılında yüzde 39,5 iken 2025 yılında yüzde 40,3'e yükselmiştir. Genç erkeklerde istihdam oranı 2024 yılında yüzde 51,7 iken 2025 yılında yüzde 53, genç kadınlarda bu oran 2024 yılında yüzde 26,4 iken 2025 yılında yüzde 26,7 olmuştur.

Genç nüfusun istihdamı sektörlere göre incelendiğinde, 2025 yılında genç nüfustaki istihdamın yüzde 11,6'sı tarım, yüzde 30,5'i sanayi, yüzde 57,9'u hizmet sektörlerinde istihdam edilmektedir. İstihdamdaki genç erkeklerin yüzde 11'i tarım, yüzde 36,6'sı sanayi, yüzde 52,4'ü hizmet sektöründe istihdam edilirken, genç kadınların yüzde 12,9'unun tarım, yüzde 17,7'sinin sanayi, yüzde 69,5'inin hizmet sektöründe istihdam edildiği gözlenmektedir.

Gençlerin sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması, özgüvenlerinin, umutlarının ve toplumsal aidiyet duygularının desteklenmesi, gönüllülük bilincinin kazandırılması amacıyla gençlik merkezleri, genç ofisler, gençlik kampları ve hareketlilik programları yoluyla gençler için sosyokültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler yürütülmektedir. Eylül 2026 itibarıyla 589 adet gençlik merkezi ve 369 adet genç ofis hizmet vermektedir. Aynı dönemde 50 gençlik kampından toplam 235 bin genç faydalanmıştır. Öte yandan Seyahatsever ve Müzekart GNS uygulamaları 2026 yılında da sürdürülmüş olup uluslararası gençlik değişim programlarıyla gençlerin kültürel etkileşimleri ve hareketlilikleri desteklenmiştir. GENÇ2030 Dijital Yetkinlikler ve Yapay Zekâ Atölyesi Projesi ile gençlerin dijital becerilerinin geliştirilmesi, yapay zekâyı etkin ve etik biçimde kullanmaları ve teknoloji odaklı projeler üretmeleri desteklenmektedir.

Gençlik hizmetlerinin kapsayıcılığının artırılması amacıyla engelsiz gençlik merkezleri ve özel gereksinimli gençlere yönelik kamp faaliyetleriyle erişilebilir hizmet imkânları geliştirilirken, gençlik merkezlerinde sunulan psikososyal destek hizmetleriyle gençlerin ruhsal ve sosyal iyi oluşlarının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Sosyal Uyum ve Gençlik Katılımı Projesi kapsamında ise geçici koruma altındaki gençlerle yerel toplum arasındaki etkileşimi artıran faaliyetler, Türkçe eğitimleri, akademik destek ve çocuk koruma çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Üniversite Öğrenci Toplulukları İş Birliği ve Destek Programı (ÜNİDES) ile gençlerin kişisel ve sosyal gelişimlerinin, gönüllülük bilincinin geliştirilmesi ve toplumsal katılımlarının desteklenmesi amaçlanmaktadır. Program kapsamında 2025 yıl sonuna kadar gerçekleştirilen beş dönemde toplam 4.444 proje destek almaya hak kazanmıştır. 2026-2027 döneminde gönüllülük, sosyal kapsayıcılık, istihdam ve girişimcilik, bilim ve teknoloji ile çevre ve iklim dâhil olmak üzere 11 temel politika alanında öğrenci topluluklarının projelerinin desteklenmesi öngörülmektedir.

İlgili kurum ve kuruluşların katkıları ve saha araştırmaları doğrultusunda 81 ilden gençlerin de sürece doğrudan katılımıyla gerçekleştirilen çalıştaylar ile gençlerin ihtiyaç, beklenti ve önerilerini merkeze alan Gençlik Politika Belgesi'nin hazırlanması çalışmaları sürdürülmektedir. Diğer taraftan ülkemizin gençlik profilini demografik, sosyal, ekonomik ve sağlık göstergeleriyle çok boyutlu olarak ortaya koymayı hedefleyen Türkiye Gençlik Atlası Raporu hazırlanmakta olup 15-29 yaş aralığındaki gençlerin gündem algıları, kişisel gelişim düzeyleri, gelecek beklentileri, eğitim tercihleri ve toplumsal katılım eğilimlerini kapsamlı olarak ele almayı hedefleyen Türkiye Gençlik Endeksi Araştırması gençlik politikalarının veri temelli geliştirilmesine yönelik çalışmalar arasında yer almaktadır.

Gençlerin madde, tütün, alkol ve davranışsal bağımlılıklardan korunması, gençlik politikalarının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulunun (BMYK) koordinasyonunda, 2024-2028 dönemini kapsayan Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planı, Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı doğrultusunda koruyucu ve önleyici hizmetlerin, erken müdahale, danışmanlık, tedavi, rehabilitasyon ve sosyal uyum hizmetleriyle birlikte geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Gençlere yönelik eğitim ve farkındalık faaliyetlerinin yanı sıra ailelerin ve gençlerle çalışan personelin desteklenmesi, gençlerin yaşam becerilerinin ve psikososyal dayanıklılıklarının güçlendirilmesi, kültürel, sanatsal, sportif ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarının artırılması da önem taşımaktadır. Bu hizmetlerin kurumlar arası işbirliği içinde ve süreklilik sağlanarak yürütülmesi, gençlerin bağımlılık risklerine karşı korunmasını ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazanmasını desteklemektedir.

Ceza infaz kurumları ile denetimli serbestlik kapsamındaki hükümlü ve yükümlü gençlerin tekrar suç işlemesini önlemek, ilgi, istek ve becerileri doğrultusunda toplumsal uyumlarını sağlamak amacıyla Adalet Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında yürütülen Kapılar Kapanmasın Projesinden 2019 yılında protokolün imzalanmasından 2025 yılı faaliyet raporu dönemine kadar toplam 72.039 tutuklu, hükümlü ve yükümlü genç yararlanmıştır.

b) Amaç

Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, eğitim ve istihdam imkânlarına, insani ve milli değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayat ile karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Gençlerin fiziki, sosyal ve muhakeme yönüyle gelişimleri ile yenilikçi ve girişimci niteliklerini destekleyen bilim, sanat, kültür ve spor faaliyetlerine katılımları özendirilecektir. (Kalkınma Planı p.746)		
Tedbir 746.3. Gençlik merkezleri ile genç ofislerin sayısı ihtiyaca göre artırılacak ve benzer faaliyetler yürütülen kuruluşlarla ortaklıklar geliştirilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Genç nüfusun ihtiyaçları, bölgesel gereksinimler, mevcut hizmet kapasitesi ve verimlilik kriterleri dikkate alınarak yeni gençlik merkezleri ve genç ofislerin açılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
Tedbir 746.4. Gençlerin okuma, anlama, düşünme yetilerini geliştirici, kendilerini sözel ve yazılı olarak ifade edebilmelerine imkân sağlayıcı ortamların sayısı ve niteliği artırılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Eğitim Deneyim Uygulama internet sitesindeki (edu.gsb.gov.tr) dijital eğitimlerin bilinirlik, görünürlük, tanıtım ve farkındalık çalışmalarına devam edilecek, gençlerin programlara katılımı artırılacaktır.
Tedbir 746.5. Gençlerin proje ve faaliyetlere katılımları artırılarak sorumluluk alma ve liderlik becerilerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Üniversite Öğrenci Toplulukları İş Birliği ve Destek Programı (ÜNİDES) kapsamında genç ofislerin üniversite öğrenci kulüp ve topluluklarıyla etkileşimleri artırılarak gençlerin gelişimlerine yönelik faaliyetleri desteklenecektir.
	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	2. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması kapsamında seçilecek 12 pilot ilde 12 adet Genç AR-GE Merkezi kurulacak ve öğrencilerin erken yaşlardan itibaren araştırma geliştirme, inovasyon, üretim, tasarım odaklı düşünme ve proje geliştirme becerileri sistematik biçimde desteklenecektir.
Tedbir 746.9. Gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında yürütülen programlar başta olmak üzere, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlayan programlar ile faaliyetlerin sayısı ve niteliği artırılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı	1.Gençlik merkezleri ve kampları başta olmak üzere gençlik tesislerinde gençlerin kişisel, sosyal ve kültürel olarak gelişmelerine katkı sunmayı amaçlayan gezi, yarışma, kültür-sanat, teknoloji-inovasyon, bilgilendirme-bilinçlendirme programları çeşitlendirilip faaliyetlerin sayısı ve niteliği artırılacaktır.
Tedbir 746.10. "Türkiye Ulusal Gençlik Konseyi"nin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S)	1. Türkiye Ulusal Gençlik Konseyinin aktif hale getirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.

Tedbir 746.11. Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine ilişkin bilinçlendirilmesi ve katılımlarının artırılmasına yönelik çalışma yürütülecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. GönüllüyüzBiz Platformuna bireysel üye sayısı, kurumsal üye sayısı ve gönüllülük ilanı sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 2. Seçmeli Gönüllülük Çalışmaları Dersinin etkin şekilde yürütülebilmesi amacıyla üniversitelerle işbirlikleri gerçekleştirilecektir. 3. Gençlik merkezleri ve genç ofisler aracılığıyla Gönüllülük Kulübü ve Gençlerin İyilik Ağacı kulüp çalışmalarına devam edilecektir.
Gençlerin ve ebeveynlerin özellikleri ile sorun alanlarına özelleştirilmiş psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılacak, yetkinlik kazandırıcı ve bilgilendirici eğitimler artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.747)		
Tedbir 747.1. Okullarda, yükseköğrenim öğrenci yurtlarında ve gençlik merkezlerinde; sağlık, ilk yardım, teknoloji, sosyal medya, finansal ve hukuk okuryazarlığı konularında farkındalık artırıcı faaliyetler ile beceri güçlendirecek programlar yürütülecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler	1. Dijital okuryazarlık ve teknoloji becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim ve atölye çalışmaları gerçekleştirilecektir.
Tedbir 747.3. Gençlik merkezlerinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarında uzman istihdamı yaygınlaştırılarak gençlere ve ebeveynlere yönelik hizmetler verilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı	1. Gençlerin başta afet ve kriz durumlarında olmak üzere psikolojik iyi oluşlarını ve dayanıklılıklarını desteklemeye yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Bağımlılık yapıcı maddelerle etkin mücadele edilecek, sosyal rehabilitasyon ve uyum hizmetleri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.748)		
Tedbir 748.2. Gençlerin ve gençlik alanındaki profesyonellerin bağımlılıkla mücadele konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi yönünde çalışmalara devam edilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı	1. Gençler ve gençlik alanında görev yapan personel bağımlılıklar konusunda bilinçlendirilerek koruyucu ve önleyici faaliyetler gerçekleştirilecektir.
Eğitimde ve istihdamda olmayan gençlere yönelik yapılan analizler çerçevesinde birey, aile ve toplum odaklı bütüncül bir yaklaşımla eğitime veya istihdama katılımlarını destekleyen program ve projeler geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.750)		
Tedbir 750.3. Eğitimde ve istihdamda olmayan gençler açık işlere ve mesleklere yönlendirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), İŞKUR	1. Eğitimde ve istihdamda olmayan gençlere yönelik danışmanlık hizmetleri verilerek açık işlere ve aktif işgücü programlarına yönlendirilmeleri sağlanacaktır.

Tedbir 750.7. Gençlerin kişisel, sosyal gelişimleri ile geleceğin mesleklerini de içeren kariyer planlamalarına katkı sağlayacak programlar uygulanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Geleceğin mesleklerine yönelik düzenlenen kurs ve programların sayısı artırılarak daha çok gencin yararlanması sağlanacaktır.
Tedbir 750.8. Başta kırsal bölgelerde yaşayan genç kadınlar olmak üzere gençlerin çalışma hayatına girmeleri desteklenecek, kırsala tersine göçü sağlayıcı, ekonomik ve sosyal hayatı canlandırıcı projeler geliştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı	1. Öncelikli olarak kırsal bölgelerde yaşayan genç kadınların mesleki becerilerinin ve istihdama erişimlerinin güçlendirilmesi amacıyla işbaşı eğitim programları, mesleki eğitim kursları ve destekleyici projeler hayata geçirilecektir.
Tedbir 750.9. Eğitimde ve istihdamda olmayan genç kadınların yaşam becerilerinin geliştirilmesi ve istihdama katılımlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Eğitimde ve istihdamda olmayan genç kadınlara yönelik danışmanlık hizmetleri verilerek açık işlere ve aktif işgücü programlarına yönlendirilmeleri sağlanacaktır.
Gençlere ilişkin uluslararası karşılaştırmalara imkân veren, düzenli toplanan veri sayısı ve kalitesi artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.751)		
Tedbir 751.1. Gençlerin ihtiyaç ve beklentilerini ölçmek için anketler düzenlenecek ve araştırmalar yapılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK	1. Türkiye Gençlik Atlası kapsamında gençlere yönelik ekonomi, teknoloji, kariyer, psikoloji, sağlık ve beslenme başlıkları altında araştırmalar yapılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Genç İstihdam Oranı (15-24 Yaş)	Yüzde	40,3	40,2	41,1
Eğitimde ve İstihdamda Olmayan Genç Oranı (15-24 Yaş)	Yüzde	23,3	23,1	22,6
Gençlik Merkezi Sayısı	Adet	559	589	642
Genç Ofis Sayısı	Adet	378	369	440

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.3.8. Engelli Hizmetleri

a) Mevcut Durum

Engellilik kavramı, uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu sebebiyle toplumun geri kalan kesimi gibi hayata eşit ve etkili şekilde katılmasının önünde engel bulunan kesimleri tanımlamaktadır.

TÜİK tarafından belirli aralıklarla yapılan Türkiye Sağlık Araştırması verilerine göre toplumun yüzde 2,6'sı görme sorunu, yüzde 2,5'i işitme sorunu yaşamakta ve yüzde 4,2'si herhangi bir yardım almadan ya da yardımcı araç kullanmadan yürüyememektedir. Toplumun yüzde 4,1'i ise yaşıtlarına göre öğrenmede ve hatırlamada zorluk çekmektedir. Engellilikle ilgili tüm bu göstergelerde kadınların oranı erkeklerden daha fazladır. Her alt

kırılımda yıllar bazında iyileşmeler görülmekte olup görme sorunu olan bireylerin oranı 2019 yılında yüzde 5,8 iken 2025 yılında yüzde 2,6'e-ya, işitme sorunu olan bireylerin oranı 2019 yılında yüzde 4,4 iken 2025 yılında yüzde 2,5'e, herhangi bir yardım almadan ya da yardımcı bir araç kullanmadan yürüyemeyenlerin oranı 2019 yılında yüzde 5,4 iken 2025 yılında yüzde 4,2'ye, yaşıtlarına göre öğrenmede ve hatırlamada zorluk çekenlerin oranı ise 2019 yılında yüzde 5,4 iken 2025 yılında yüzde 4,1'e gerilemiştir.

TABLO II: 49- Engellilikle İlgili Göstergeler

(Yüzde)

Gösterge	2019			2022			2025		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Görme Sorunu Olan Bireylerin Oranı	5,8	4,4	7,2	5,1	3,7	6,5	2,6	2,0	3,1
İşitme Sorunu Olan Bireylerin Oranı	4,4	3,8	5,0	3,4	3,1	3,7	2,5	2,2	2,7
Herhangi Bir Yardım Almadan ya da Yardımcı Bir Araç Kullanmadan Yürüyemeyenlerin Oranı	5,5	3,1	7,9	4,9	2,9	6,8	4,2	2,8	5,6
Yaşıtlarına Göre Öğrenmede ve Hatırlamada Zorluk Çeken Bireylerin Oranı	5,4	3,3	7,4	4,5	2,9	6,1	4,1	2,8	5,4

Kaynak: TÜİK, Türkiye Sağlık Araştırması, 2019, 2022, 2025

Engellilerin istihdamı kapsamında engelli çalıştırmakla yükümlü işyeri sayısı Temmuz 2026 itibarıyla kamu sektöründe 1.473, özel sektörde 21.339 olarak gerçekleşmiştir. Engelli çalıştırmakla yükümlü işyerlerinde çalıştırılması gereken engelli sayısı kamu sektöründe 25.272'ye, özel sektörde ise 132.936'ya yükselmiştir. 2002 yılında 5.777 olan engelli memur sayısı Haziran 2026 itibarıyla 83.104'tür. Açık işgücü piyasasında istihdamı zor olan zihinsel ve ruhsal engelli bireylerin istihdamını sağlamak üzere korumalı işyeri modeli uygulanmakta ve bu kapsamda korumalı işyerleri devlet tarafından desteklenmektedir. 20 korumalı iş yerinde 175 engelli birey istihdam edilmektedir. Engellilerin istihdama erişiminin artırılması için toplumdaki önyargıların giderilmesine ve işyerlerinin erişilebilirliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaların yaygınlaştırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Engelli bireylerin eğitimi kapsamında örgün eğitimde özel eğitim okulları ve sınıfları, hizmet sunmaya devam etmektedir. 2001-2002 eğitim öğretim yılında 342 olan okul sayısı, 2025-2026 eğitim öğretim yılında 1.962'ye yükselmiştir. Bu okullarda görev yapan öğretmen sayısı 26.990'dır. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin okullarına ücretsiz taşınmalarının sağlanması amacıyla 2025-2026 eğitim öğretim yılında 12,6 milyar TL ödenek ayrılmıştır. Engelli bireylerin eğitime katılımının artırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması için erken dönem eğitime ağırlık verilmesi önem taşımaktadır.

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında verilen engelli maaşları ve engelli yakını aylığı ile evde bakım yardımı uygulamaları sürdürülmekte olup engelliler ve ailelerinin ekonomik açıdan desteklenmelerine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bakıma muhtaç engellilerin bakımının sağlanması için hizmet sunan yatılı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile umut evlerinin sayısı 253, gündüzlü hizmet sunan kuruluş sayısı 148'dir. Engellilere ve bakmakla yükümlü oldukları kişilere yönelik çeşitlendirilmiş hizmet modellerinin geliştirilmesi ihtiyacı devam etmekte olup gündüzlü bakım merkezlerine ilişkin mevzuat hazırlıklarına devam edilmektedir. Bu kapsamda engelli bireylere yönelik gündüzlü bakım hizmetlerinin niteliğinin

artırılması amacıyla Aktif Yaşam Merkezleri Yönetmelik Taslağı çalışmaları devam etmektedir.

Ailesi yanında bakılan engelli bireylerin ailelerinin sağlık, tatil vb. gibi nedenlerle il dışı veya yurt dışına çıkması ya da geçici olarak engellisine bakamayacak durumda olması halinde engelliye ücretsiz olarak geçici ve misafir bakım hizmeti sunulmaktadır. Haziran 2026 itibarıyla bu hizmetten yararlanan engelli birey sayısı 243 olup söz konusu hizmetin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme kapsamında kamu personeline engellilik, iş yerine uyum konusunda alınabilecek tedbirler ve genel olarak engelli hakları konulu eğitimler verilmiş ve farkındalık toplantıları düzenlenmiştir.

Engelli haklarının korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesine ilişkin konularda mevzuat çalışmaları yapmak, hak ihlâlleri durumlarında alınabilecek önlemlere ilişkin tavsiyelerde bulunmak, konuya ilişkin strateji belgesi ve eylem planları hazırlamak ve hazırlananlara ilişkin görüş bildirmek, engelli hakları konusunda kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulan Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu 2026 yılı Haziran ayında toplanmıştır.

Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nın uygulanma dönemi sona ermiş olup II. Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nın hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

II. Otizm Ulusal Eylem Planı (2023-2030) kapsamında yer alan faaliyetlerin hayata geçirilmesi ve ailelere gerekli desteğin sağlanması amacıyla 2023 yılında pilot olarak hayata geçirilen Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler ve Aileleri İçin Bireysel Sosyal Hizmet Danışmanlığı Uygulama Projesinin kapsamı genişletilerek Haziran 2026 itibarıyla 34 ilde uygulanmaya başlanmıştır. Proje kapsamında tanı alan her otizmli bireyin ailesine bir sosyal hizmet danışmanı atanarak ailelerin bilgilendirilmesi, uygun hizmetlere yönlendirilmesi ve ihtiyaçlarının tanıdan itibaren sistematik ve bütüncül bir yaklaşımla takip edilmesi amaçlanmaktadır.

Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler ile ailelerine yönelik hizmet ve politikalara ilişkin güvenilir, kapsamlı ve erişilebilir bilgi sunmak amacıyla otizm.gov.tr dijital bilgilendirme platformu Mayıs 2026 itibarıyla hizmete açılmıştır.

Haziran 2026'da 5. Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı gerçekleştirilmiş, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü'nün işbirliğinde gerçekleşen Erişilebilir Sahne projesi ile 11 ildeki sahnelerde, oyunlar erişilebilir olarak oynanmıştır.

AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi kapsamında sözel dili kullanamayan ve iletişim dili olarak işaret dilini kullanan işitme engelli bireylerin eğitim, sosyal hayata katılım, çalışma hayatı, çevre ile etkileşim, yasal hakları öğrenme ve bunları kullanma, kamu hizmetlerinden yararlanma vb. süreçlerinde yaşadığı iletişim, hizmete ve bilgiye erişim sorunlarının çözümü kapsamında merkezi uzaktan erişimli görüntülü hizmet verilmeye devam edilmiştir. AİLEM Engelsiz İletişim Merkezinde ihtiyaç duyulan her durumda ücretsiz çeviri yapmak üzere Türk işaret dili tercümanları hizmet vermektedir. Bu çerçevede hem mobil uygulamadan hem de internet uygulamasından erişilebilen merkez bugüne kadar 293.580 aramaya çeviri hizmeti sunmuştur.

81 ilde 121 birimde hizmet sunan 348 engelli iş koçu aracılığıyla, Eylül 2026 itibarıyla 156.619 engelli danışanla 251.250 görüşme gerçekleştirilmiştir. Aynı dönemde 255 engelli vatandaş aktif işgücü hizmetleri kapsamında işbaşı eğitim programlarına katılmıştır.

b) Amaç

Engelliliğin önlenmesi, erken tanı ve teşhisle müdahale edilerek ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi, başta bakım, eğitim ve istihdam olmak üzere engelli bireylere sunulan hizmetlerin iyileştirilmesi, engelli bireylerin toplumsal yaşamın tüm alanlarına engellerini hissettirmeyecek şekilde katılımlarının ve erişilebilirliğin sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kurumlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Engellilik konusunda koruyucu ve önleyici çalışmalar etkinleştirilecek, engellilere yönelik sağlık hizmetlerinin niteliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.753)		
Tedbir 753.1. Engellilere yönelik erken tanı ve müdahale programları yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. Engellilere yönelik hazırlanan dijital uygulamaların tanıtımı, iletişim çalışmaları ve sosyal medya paylaşımları yapılacaktır. 2. Engellilere yönelik sağlık hizmetleri ile bu hizmeti veren merkezlerin bilinirliğini artırıcı iletişim çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 753.2. Toplum ruh sağlığı merkezlerinin nitelik ve niceliği artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. İki adet Toplum Ruh Sağlığı Merkezi hizmete açılacaktır.
Tedbir 753.4. Engelli bireylerin engellilik durumlarından dolayı gereksinim duyduğu tıbbi malzemelere erişimlerinin kolaylaştırılması için çalışmalar yapılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı	1. Engelli bireylerin ayaktan ve yatarak tedavilerinde kullanılan tıbbi cihazlara erişimini kolaylaştıracak mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.
Engellilere yönelik sosyal hizmetlerin niteliği ve niceliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.754)		
Tedbir 754.1. Engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmetleri etkinleştirilecek ve ülke geneline yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Gündüzlü bakım merkezlerine ilişkin mevzuat altyapısı tamamlanacaktır. 2. Engellilere yönelik geçici ve misafir bakım hizmeti yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 754.4. Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımı ile bakım ve rehabilitasyon hizmetlerine ilişkin yerel yönetimler ve STK'lar da dâhil olmak üzere ilgili kurumlar arası koordinasyon geliştirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum temsilcilerine yönelik engelliliğin anaakımlaştırılması ve hak temelli yaklaşım konularında eğitim verilecektir. 2. Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu toplantıları gerçekleştirilecektir.
Bakım finansman modeli geliştirilerek sosyal güvenlik sistemi içerisinde yer almasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.756)		

Tedbir 756.1. Ülkemizin özgün koşullarını dikkate alan sürdürülebilir uzun süreli bakım finansman modelinin belirlenmesi için mevcut durum analizi, ihtiyaç analizi ve uygulanmasına yönelik mevzuat düzenlemelerini de içeren çalışmalar yürütülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Bakanlığı	1. Sürdürülebilir uzun süreli bakım finansman modelinin belirlenmesi için mevcut durum analizi, ihtiyaç analizi ve uygulanmasına ilişkin mevzuat düzenlemelerine yönelik hazırlık çalışmaları yapılacaktır.
Engellilere sunulan eğitim hizmetlerinin mümkün olan en erken yaşta, bütünleştirilmiş ortamlarda, kapsayıcı ve nitelikli bir şekilde sunulması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.758)		
Tedbir 758.4. Kapsayıcı eğitim konusunda engellilere hizmet sunanlar ve engellilerle birlikte eğitim alanlar ile onların aileleri başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin bilgi ve bilinç düzeyini artırmak üzere farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler, STK'lar	1. Engellilerin eğitimi konusunda veriye dayalı düzenli raporlama çalışmaları yapılacaktır.
Engelli işçi çalıştırma yükümlülüğüne ilişkin mekanizmalar değerlendirilerek güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.760)		
Tedbir 760.1. Kota-ceza yönteminin ve İŞKUR tarafından uygulanan idari para cezalarının etkinliği ve istihdama katkısı ile uygulamaya ilişkin denetimler artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. SGK verileri esas alınarak kota uygulamasının otomatik olarak hesaplanmasına yönelik Çalışan Bildirim Sistemi devreye alınacaktır.
Tedbir 760.2. İdari para cezalarının engellilere yönelik istihdam projelerinde etkin kullanımını sağlamaya yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yürütülerek proje üretme kapasitesi geliştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. Engelli bireylerin girişimcilik yoluyla ekonomik hayata katılımlarını desteklemek amacıyla kendi işini kurmaya yönelik hibe desteğinden yararlanan kişi sayısı artırılacaktır. 2. Engelli iş koçları vasıtasıyla engellilere yönelik sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak engelli istihdam projelerinin bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.
İşe alım ve çalışma süreçlerinde danışmanlık, yönlendirme, işbaşı eğitim ve iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinin etkinliği ve yaygınlığı artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.761)		
Tedbir 761.1. İl ve işkolu düzeyinde ihtiyaçlar belirlenerek bu çerçevede danışmanlık, yönlendirme, işbaşı eğitim ve iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinin planlaması yapılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. İşgücü piyasası araştırmaları yapılarak araştırma sonuçlarına göre iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri sunulacak ve işbaşı eğitim programları düzenlenecektir.
Türkiye'de destekli istihdamın mevzuat altyapısı oluşturularak destekli istihdam, bir istihdam modeli olarak uygulanacaktır. (Kalkınma Planı p.762)		

Tedbir 762.2. Destekli istihdama yönelik yürütülen pilot projeler yaygınlaştırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. Engelli bireylerin işgücüne katılımını artırmak amacıyla destekli istihdam projeleri yaygınlaştırılacaktır.
Fiziksel çevre şartları, ulaşım hizmetleri, internet siteleri, mobil uygulamalar, basılı, dijital ve görsel medya yayınları ile kamusal hizmetler engellilerin erişilebilirliğine uygun hale getirilecektir. (Kalkınma Planı p.763)		
Tedbir 763.1. Erişilebilirliği ilgilendiren işlerde çalışan meslek grupları başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde erişilebilirlik konusunda bilgi ve farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Farklı meslek gruplarına yönelik erişilebilirlik konusunda eğitimler düzenlenecektir.
Ulusal Engelliler Veri Tabanında ulusal bakım ihtiyaçları ve uluslararası standartlarla uyumlu, güncel, kapsamlı ve kaliteli engellilik göstergelerinin üretilmesi için çalışmalar yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.764)		
Tedbir 764.1. Ulusal Engelliler Veri Tabanındaki kapsam eksikliğinin giderilmesi ve veri kalitesinin iyileştirilmesine ilişkin yürütülen güncelleme çalışmaları tamamlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, TÜİK, Üniversiteler	1. e-Rapor platformunda yer alan Erişkinler İçin Engellilik Sağlık Kurulu Raporları (ESKR) ve Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) sistemlerinden elde edilen verilerin, Ulusal Engelliler Veri Bankası ile veri entegrasyonu ve doğrulama süreçleri tamamlanacaktır.
Engelli bireylerin iyileşme ve gelişme süreçlerine katkı sağlamak amacıyla spor faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.765)		
Tedbir 765.1. Spor tesisleri ve aletleri erişilebilir hale getirilecek ve kullanımları desteklenecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Spor tesisi yatırımları erişilebilirlik kriterleri esas alınarak hayata geçirilecek ve mevcut spor alanlarında ise erişilebilirlik dönüşüm çalışmaları sürdürülecektir.

2.3.9. Sosyal Hizmetler, Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele

a) Mevcut Durum

Yoksulluğun azaltılması, çocuklar, gençler, kadınlar, engelliler ve yaşlılar gibi toplumun tüm kesimleri gözetilerek kimsenin geride bırakılmaması, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin etkinleştirilerek yaygınlaştırılması ile genel yaşam standardının artırılması ülkemizin sürdürülebilir kalkınma öncelikleri arasında yer almaktadır.

2026 yılı itibarıyla huzurevi sayısı 179, engelli bakım ve rehabilitasyon merkezi sayısı 296, sosyal hizmet merkezi sayısı 451, çocuk evleri sitesi sayısı 128, çocuk evi sayısı 1.192, ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi sayısı 61 olmuş, 112 olan kadın konukevi sayısı ise aynı kalmıştır. Sosyal hizmet kuruluşlarının ihtiyaç halinde sayılarının artırılması ve sunulan hizmetlerin etkinliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar önem taşımaktadır.

TABLO II: 50- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarının Sayı ve Kapasiteleri

Kuruluş Türleri	2023		2024		2025		2026 (1)	
	Sayı	Kapasite	Sayı	Kapasite	Sayı	Kapasite	Sayı	Kapasite
Çocuk Evi (0-18 Yaş) (2)	1 185	6 815	1 185	6 796	1 187	6 796	1 192	6 845
Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri)	116	7 284	119	7 432	120	7 492	128	7 886
İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi (3)	64	2 107	58	1 875	59	1 709	61	1 666
Huzurevi	168	17 542	169	17 651	172	17 908	179	18 498
Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi (4)	286	8 273	282	10 803	286	10 807	296	11 126
Sosyal Hizmet Merkezi	410		420		432		451	
Kadın Konukevi ve İlk Kabul Birimi (5)	112	2 805	112	2 814	112	2 819	112	2 819
ŞÖNİM	82		84		85		88	

Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
(1) Eylül 2026 itibarıyladır. (2) Çocuk evleri müstakil apartman dairelerinden ibarettir. (3) Önceki yıllarda Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM) olan kuruluşların adı İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi olarak değiştirilmiştir. (4) Yatılı engelli bakım ve rehabilitasyon merkezileri, umutevleri ve müstakil gündüzlü bakım kuruluşların toplamıdır. (5) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kadın konukevlerini ifade etmektedir.

2025 yılında sosyal hizmet kapsamında yapılan harcamalarda artış yaşanmış olup çocuk ve gençlere yaklaşık 43,9 milyar TL, yaşlı bireylere yaklaşık 18,6 milyar TL, engelli bireylerin bakımı için yaklaşık 29,8 milyar TL, aile, toplum ve kadına yönelik faaliyetler için ise yaklaşık 3,2 milyar TL kaynak kullanılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına ise yaklaşık 46,5 milyar TL engelli bireylerin özel eğitimleri için kaynak tahsis edilmiştir.

TABLO II: 51- Sosyal Hizmet Harcamalarının Harcama Yapılan Kesime Göre Dağılımı

(Bin TL)

Harcama Yapılan Kesim		Kuruluş	2023	2024	2025
Çocuk-Genç		ASHB	14 886 283	28 678 939	43 871 465
Yaşlı			5 755 557	10 942 619	18 600 995
Aile, Toplum, Kadın			1 271 171	2 561 925	3 272 209
Engelli	**Kurum Bakımı**		4 214 643	8 145 817	13 544 323
	Özel Kuruluşta Bakım		6 244 093	11 806 993	16 258 041
	Özel Eğitim	MEB	18 671 700	34 500 000	46 538 810
Toplam			51 043 447	96 636 293	142 085 843

Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)

Ülkemizde gündüzlü, geçici ve misafir bakım gibi hizmetler engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeye ulaşamamıştır. Hâlihazırda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı 40 adet engelli, 43 adet yaşlı gündüzlü bakım merkezi ile gündüzlü bakım hizmeti de veren 108 adet yatılı engelli bakım kuruluşu bulunmaktadır. Kurum bakımına alternatif olan bu modellerin yaygınlaştırılmaması yatılı bakıma olan talebi artırmaktadır. Engelli ve yaşlıların kendi çevrelerinden uzaklaşmadan aileleri yanında bakımlarını kolaylaştıran, bakım veren aile bireylerinin desteklenmesi ve yükünün hafifletilmesini sağlayan gündüzlü bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ihtiyacı devam etmektedir.

Sosyal hizmet ve yardım alanına tüm toplumun katılımının ve sahiplenmesinin sağlanmasına yönelik olarak bu alanda bilinirlik ve gönüllülüğün artırılması ihtiyacı devam etmektedir.

2008 yılında yüzde 1,02 olan sosyal yardım harcamalarının GSYH'ya oranı 2025 yılında yüzde 0,84 seviyesinde gerçekleşmiştir.

TABLO II: 52- Sosyal Yardım Hizmeti Veren Kamu Kuruluşlarının Sosyal Yardım Harcamaları

Kurum	Yardım Türü	2023		2024		2025	
		Yararlanıcı Sayısı	Tutar (Bin TL)	Yararlanıcı Sayısı	Tutar (Bin TL)	Yararlanıcı Sayısı	Tutar (Bin TL)
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Sosyal Yardımlardan Faydalanan Toplam Hane Sayısı	4 989 456		4 574 684		3 991 766	
	Yaşlı ve Engelli Aylığı	1 520 902	35 970 361	1 503 087	62 734 338	1 475 611	80 584 516
	Sosyal ve Ekonomik Destek (Çocukları Muhtaç Aileler)	283 684	6 826 921	252 348	11 596 646	235 980	15 959 865
	Evde Bakım	560 060	31 657 199	542 619	54 798 377	516 720	68 844 984
	SYDV'ler (Fon) Tarafından Verilen Tüm Sosyal Yardımlara Aktarılan Kaynak		95 278 489		106 771 942		87 330 828
	Genel Sağlık Sigortası Primleri	9 021 162	61 107 145	9 444 458	105 626 543	8 217 937	128 502 272
Vakıflar Genel Müdürlüğü	Muhtaç Aylığı (yetim ve engelliler)	4 603	153 406	6 358	337 530	6 858	548 415
	İmaret Hizmetleri	175 433	660 388	270 150	1 710 673	275 925	2 467 639
	Burs (ilk ve ortaöğretimdeki muhtaç öğrenciler)	48 515	182 267	49 062	446 223	49 075	671 255
MEB	Burs (ilk ve ortaöğretimdeki muhtaç öğrenciler)	348 367	3 258 905	349 861	6 504 385	328 120	8 603 474
KYGM	Burs (yükseköğretimdeki muhtaç öğrenciler)	813 598	8 636 656	635 585	14 471 650	844 937	21 690 129
TKİ-TTK	Kömür Yardımı	1 891 440 (Hane)	-	1 579 863 (Hane)	6 965 934	1 283 784 (Hane)	5 942 431
Belediyeler (1)	Tüm Sosyal Yardımlar		43 263 018		79 108 213		112 348 932
TOPLAM			**286 994 755**		**451 072 454**		**533 494 740**
TOPLAM/GSYH (Yüzde)			**1,06**		**1,01**		**0,84**

Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
(1) Belediyelerin sosyal yardım harcamaları projeksiyon yöntemi ile tahmin edilmiştir.

Sosyal yardımlarda dağınıklığın giderilmesi ve etkinliğin artırılması amacıyla Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminden elde edilen veriler kullanılarak yapılan sosyal yardımların rasyonelleştirilmesine yönelik projeksiyon çalışmasına 2026 Ocak ayında asgari ücrete yapılan artış yansıtılarak çalışmanın maliyet projeksiyonları yeniden hesaplanmıştır.

Gelir Tamamlayıcı Aile Destek Programı (GETAD)'na ilişkin mevzuat hazırlıkları ve GETAD Programının sistemsel geliştirmelerine ilişkin program iş kuralları yazılım geliştirme çalışmaları yürütülmüştür.

SYDV'ler tarafından tespit edilen sosyal hizmet ihtiyacı olan hanelerin Aile Bilgi Sistemine iletilmesi amacıyla bilişim sistemleri arasında entegrasyon sağlanmış olup sisteme dâhil olan kamu kurumlarının artırılması önem arz etmektedir.

Sosyal yardımlarda etkinliğin artırılması için kamu kurumları, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki bilgi paylaşımının ve Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi, Aile Bilgi Sistemi ve e-Belediye Sistemi arasındaki entegrasyonun güçlendirilmesi ihtiyacı

devam etmektedir. Sosyal yardım yararlanıcılarının mevcut istihdam edilebilirlik seviyelerinin yükseltilmesi ve sosyal yardım-istihdam bağlantısının güçlendirilmesine yönelik olarak sosyal yardım yararlanıcılarının İŞKUR tarafından verilen mesleki eğitim, istihdam ve çeşitli programlardan öncelikle faydalandırılması sağlanmakla birlikte söz konusu hizmetlerden yararlanan kişi sayısının ve istihdama katılımın artırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Aile Destek Merkezleri (ADEM) ve Sosyal Dayanışma Merkezleri (SODAM)'nin koruyucu önleyici eğitim müfredatına Afet Bilinci Eğitimi, Doğa ve Çevre Bilinci ve Sıfır Atık konulu eğitimler eklenmiş olup bu eğitimlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

En zengin yüzde 20'lik grubun yıllık kullanılabilir gelirden aldığı payın en yoksul yüzde 20'lik grubun aldığı paya oranı (P80/P20) 2025 yılında bir önceki yıla göre 0,2 puan azalarak 7,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri medyan değerinin yüzde 60'ının altında gelirle yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı alınarak hesaplanan göreli yoksulluk oranı 2025 yılında bir önceki yıla göre 0,6 puan azalmıştır.

TABLO II: 53- Yoksulluk Göstergeleri (1)

(Yüzde)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
P80/P20	7,8	7,4	8,0	7,6	7,9	7,9	7,7	7,5
Göreli Yoksulluk (2)	21,2	21,3	21,9	21,3	21,6	21,3	21,2	20,6

Kaynak: TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmaları ve Hanehalkı Bütçe Araştırmaları
(1) Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçlarına ilişkin gelir bilgileri bir önceki takvim yılını referans almaktadır.
(2) Göreli yoksulluk hesaplanırken eşdeğer hanehalkı kullanılabilir geliri medyan değerinin yüzde 60'ı yoksulluk sınırı olarak alınmıştır.

b) Amaç

İhtiyaç duyan toplum kesimlerinin bakım, rehabilitasyon, psikososyal destek gibi sosyal hizmetlere en iyi şekilde erişimlerinin sağlanması, sosyal yardımların etkinliğinin artırılması, aile odaklı bir yaklaşımla sosyal dışlanma riskinin en aza indirilmesi, başta eğitim, sağlık ve barınma gibi temel hizmetlere erişimi de içeren yoksulluğun tüm yönleriyle mücadele edilerek giderilmesi ve sosyal içermenin sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kurumlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sosyal hizmet modellerinin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacak, bu hizmetlerin niteliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.768)		
Tedbir 768.1. Bakım hizmetlerinde öncelikle aile yanında veya evde bakım teşvik edilecek, destek hizmetleri ile gündüzlü bakım hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin ilgili hükümleri gözden geçirilerek 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile uyumu sağlanacaktır. 2. Gündüzlü bakım merkezlerine yönelik ihtiyaç tespiti yapılacak, gündüzlü bakım merkezleri yaygınlaştırılacaktır. 3. Koruyucu aile hizmetinin tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Tedbir 768.2. Sosyal hizmetlere ilişkin standartlar belirlenerek etkin bir izleme, değerlendirme ve denetleme mekanizması kurulacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Üniversiteler, STK'lar	1. Aile ve Toplum Temelli Sosyal Destek Modeli ile sosyal hizmet ve desteğe ihtiyaç duyan bireylerin erken dönemde tespit edilmesi ve yaşadıkları çevrede kapsayıcı, erişilebilir, sürdürülebilir destek mekanizmalarıyla buluşturulması için bilgilendirme ve yönlendirme süreçlerinde görev alan paydaşlarla işbirliği yapılacaktır.
Tedbir 768.3. Sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren personelin niteliği artırılacak ve ihtisaslaşması yönünde çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Üniversiteler, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Engelli, yaşlı ve çocuk bakım süreçlerinde yer alan personelin çalıştıkları alanlarda uzmanlaşmasına yönelik eğitimler düzenlenecektir.
Sosyal hizmet ve yardımların bilinirliği sağlanarak gönüllülük özendirilecektir. (Kalkınma Planı p.769)		
Tedbir 769.1. Vatandaşların ve sivil toplumun sosyal hizmet ve yardımlara katılımına yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri yürütülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. SYDV'lerin fon toplama kapasitesinin geliştirilmesi ve bilinirliğinin artırılması için vatandaşlara yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri yürütülecektir.
Tedbir 769.2. Sosyal hizmet alanında toplum temelli bakım hizmetlerine öncelik verilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Engelli ve yaşlı bireylere yönelik gündüzlü aktif yaşam merkezlerinin sayısı artırılacaktır.
Sosyal yardım sisteminin etkinliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.771)		
Tedbir 771.2. Sosyal yardım sistemi gözden geçirilecek, işgücüne katılıma mani olmayacak şekilde bütünleşik bir yapıda, aile odaklı ve fert başına asgari bir geliri garanti edecek şekilde yeniden kurgulanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Sosyal yardım programları bütünleşik bir yapıda aile odaklı ve fert başına asgari bir geliri garanti edecek şekilde yürütülecektir.
Sosyal yardım istihdam bağlantısı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.772)		
Tedbir 772.1. Sosyal yardım sistemi ile aktif ve pasif işgücü programları arasında bağlantı kurulacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR	1. İŞKUR tarafından uygulanan Toplum Yararına Programlar, Mesleki Eğitim Programları, İşbaşı Eğitim Programları ve açık iş ilanları aracılığıyla sosyal yardım yararlanıcılarının istihdama katılmaları sağlanacaktır.
Tedbir 772.2. Sosyal yardım faydalanıcılarına yönelik iş arama desteği gibi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR	1. Çalışabilir durumdaki sosyal yardım yararlanıcıları tespit edilerek istihdama kazandırılmak üzere İŞKUR sistemine kaydedilecektir. 2. Düzenli sosyal yardımlardan faydalanan ve istihdam edilen kişilerin işveren sigorta primleri karşılanacaktır.
Sosyal yardım ve hizmetler altyapısı, afetler gibi olağanüstü durumlara hazırlıklı olma doğrultusunda güçlendirilecek ve kurumlar arası koordinasyon artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.774)		

Tedbir 774.1. Öncelikle yoksullar, kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar olmak üzere nüfusun tümünün afetler ile ekonomik, sosyal ve çevre sorunları gibi durumlar için dirençleri artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AFAD, Üniversiteler, STK'lar	1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bünyesinde hizmet sunan kuruluş binaları afet ve acil durumlara hazırlıklı hale getirilecektir. 2. ASHB'ye bağlı bakım kuruluşlarına yönelik standart afet ve acil durum planı hazırlanacak, rehber ve eğitim materyalleri geliştirilecektir. 3. ASHB'ye bağlı kadın, çocuk, engelli ve yaşlılara yönelik hizmet sağlayan gündüzlü ve yatılı kuruluş personeline yönelik sivil savunma ve tahliye eğitimleri verilecektir. 4. Afetlere ve acil durumlarda psikososyal destek hizmet kalitesinin geliştirilmesine yönelik eğitimler düzenlenecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Göreli Yoksulluk (3)	Yüzde	20,6	20,2	19,8
P80/P20 (4)	Oran	7,5	7,4	7,3

Kaynak: TÜİK
(1) Gerçekleşme Tahmini, (2) Program
(3) Göreli yoksulluk hesaplanırken eşdeğer hanehalkı kullanılabilir geliri medyan değerinin yüzde 60'ı yoksulluk sınırı olarak alınmıştır.
(4) En yüksek gelire sahip yüzde 20'lik nüfus kesiminin gelirinin en düşük gelire sahip yüzde 20'lik nüfus kesiminin gelirine oranıdır.

2.3.10. Gelir Dağılımı

a) Mevcut Durum

Gelir dağılımı göstergesi olan Gini katsayısı kapsayıcı sosyal transfer ve gelirler politikası uygulamalarının etkisiyle 2024 yılında 0,413 seviyesinde iken 2025 yılında 0,410 seviyesine gerilemiştir. Sıralı yüzde 20'lik gelir gruplarının toplam gelirden aldığı pay incelendiğinde en düşük gelire sahip yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı payın bir önceki yıla göre 0,1 puan artarak yüzde 6,4 olarak gerçekleştiği, en yüksek yüzde 20'lik gelir grubunun toplam gelirden aldığı payın ise 0,1 puan azalarak yüzde 48 seviyesine gerilediği görülmektedir.

TABLO II: 54- Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gelir Gruplarının Toplam Gelirden Aldıkları Paylar ve Gini Katsayısı (1)

(Yüzde)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Birinci Yüzde 20 (En yoksul)	6,2	5,9	6,1	6,0	6,1	6,3	6,4
İkinci Yüzde 20	10,9	10,6	10,8	10,4	10,2	10,4	10,4
Üçüncü Yüzde 20	15,2	14,9	15,1	14,7	14,3	14,6	14,6
Dördüncü Yüzde 20	21,4	21,1	21,3	20,9	20,6	20,7	20,7
Beşinci Yüzde 20 (En zengin)	46,3	47,5	46,7	48,0	48,7	48,1	48,0
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100
Gini Katsayısı	0,395	0,410	0,401	0,415	0,420	0,413	0,410

Kaynak: TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmaları ve Hanehalkı Bütçe Araştırmaları
(1) Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçlarına ilişkin gelir bilgileri bir önceki takvim yılını referans almaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından açıklanan İnsani Gelişme Endeksi (İGE) sıralamasında ülkemiz 0,853 endeks değeri ile 193 ülke ve bölge arasında 51'inci sırada yer alarak çok yüksek insani gelişme kategorisindeki yerini korumuştur. İGE değeri

1990-2023 yılları arasında yüzde 42,6 oranında artış göstermiş ve bu dönemde doğumda beklenen yaşam süresi 9,4 yıl, ortalama eğitim süresi ise 4,5 yıl artmıştır.

b) Amaç

Gelirler politikası başta olmak üzere enflasyonla mücadelede kullanılacak makroekonomik politikaların gelir dağılımını iyileştirici yönde uygulanması, vergi yapısının gelir dağılımını iyileştirecek şekilde gözden geçirilmesi, sosyal transferler aracılığıyla fırsat eşitliğinin artırılması, işgücü piyasasında ortalama ücret seviyesinin yükseltilmesine yönelik politikalar yoluyla tüm refah bileşenlerinin toplum içinde adil dağıtılması, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan kesimlerin ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması ve fırsat eşitsizliğinin gelecek nesillere sirayet etmesinin önüne geçilmesi suretiyle gelir dağılımının iyileştirilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sosyal yardım sisteminin kapsamı ve yeterliliği artırılacak, sosyal transferler yoluyla fırsat eşitliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.777)		
Tedbir 777.2. Aktif işgücü programlarının kapsamı genişletilerek dijitalleşme ve teknolojik gelişmenin getirdiği daha yüksek ücretli işlerde istihdamın artırılması sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), YÖK, Üniversiteler	1. Dijital dönüşümden etkilenen sektörler ve meslekler analiz edilecek ve bu alanlarda ihtiyaç duyulan beceriler belirlenerek aktif işgücü programları etkin biçimde uygulanacaktır.
Tedbir 777.3. Kayıt dışı istihdama yönelik denetim faaliyetleri artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S)	1. Kayıt dışı istihdamın önlenmesi amacıyla sektörel, yaygın/yoğun ve risk odaklı denetimler gerçekleştirilecektir.
Tedbir 777.4. Gençlere yönelik işbaşı eğitim programları kapsamında verilen prim ve ücret desteklerinin etkinliği artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S)	1. Mesleki deneyim kazanmalarını ve işgücü piyasasına geçişlerini desteklemek amacıyla işbaşı eğitim programlarından yararlanan gençlerin sayısı artırılacaktır.
Gelir adaletinin sağlanmasına yönelik toplumsal bilincin güçlendirilmesi ve kurumsal yapının oluşturulması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.778)		
Tedbir 778.1. Ekonomik politikaların, gelir dağılımı üzerinde etkili sosyal politikalarla bütüncül bir anlayış içinde oluşturulması amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey (ESK) etkin hale getirilecektir.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Ekonomik politikaların, gelir dağılımı üzerinde etkili sosyal politikalarla bütüncül bir anlayış içinde oluşturulması süreçlerine sosyal tarafların katılımını sağlayan sosyal diyalog mekanizmaları güçlendirilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Gini Katsayısı	-	0,410	0,407	0,400

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.3.11. Kültür ve Sanat

a) Mevcut Durum

Somut ve somut olmayan kültürel mirasımızın yurt içinde ve yurt dışında korunmasına yönelik restorasyon, sayısallaştırma ve envanter çalışmalarına devam edilmiştir. Restorasyon çalışmalarında tek eser ölçeğinden tematik projelere doğru bütüncül bir anlayışa yönelme gözlenmektedir. Sayısallaştırma çalışmaları tamamlanan yazma eserler internet ortamında faydalanıcıların erişimine açılmıştır. Bu gelişmelere karşılık restorasyon çalışmalarında niteliğin geliştirilmesi ve eserin özgün amacına göre işlevlendirilmesi, envanter çalışmalarında kapasitenin geliştirilmesi ve kurumlar arası eş güdümün sağlanması ihtiyacı devam etmektedir.

Ülkemiz kültür ve tabiat varlıkları açısından oldukça zengin bir mirasa sahiptir. Ülke genelinde yaklaşık 130 bin korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı, 27 bin sit alanı bulunmaktadır. Kültürel mirasımızın sürdürülebilirliğinin korunması, kültürel kimliğimizin geliştirilmesi ve yaşatılarak gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik 2002 yılından günümüze yaklaşık 2.700 kültür varlığının koruma ve onarım çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Kültürümüzün uluslararası düzeyde tanıtımı amacıyla yürütülen çalışmalar sonucunda, UNESCO Dünya Kültür Mirası Listelerinde ülkemize ait varlıkların sayısı artmıştır. Dünya Miras Listesinde bulunan kültür varlığı sayısı 22'ye, geçici listeye giren kültür varlığı sayısı ise 80'e ulaşmıştır. Ayrıca Türkiye Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kaydettirdiği 32 unsur ile ikinci ülke konumundadır. Somut Olmayan Kültürel Miras Türkiye Ulusal Envanteri kapsamında kayıtlı unsur sayısı 392'ye ulaşmıştır. Somut olmayan kültürel mirasımızın belirli unsurlarının icrası ve yeniden yorumlanması için yüksek derecede bilgi ve becerileri haiz kişilerin bulunduğu Yaşayan İnsan Hazineleri Ulusal Envanterine kayıtlı kişi sayısı 112'dir. Alan araştırması, faaliyet ve etnografik belge bağışı yoluyla Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezine kaydedilen belge sayısı 213.410'a yükselmiştir. Ayrıca 2026 yılında Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcısı olarak merkeze 585 sanatçı kaydedilmiş ve kayıtlı toplam sanatçı sayısı 7.624'e yükselmiştir.

Selçuklu, Beylikler Dönemi ve Osmanlı'dan günümüze intikal eden yurt içindeki 52.000 taşınmaz vakıf kültür varlığının tespit ve tescil edilmesi, envanterinin çıkarılması, belgelerinin arşivlenmesi ve projelerinin hazırlanarak restorasyon ve onarımlarının yapılması çalışmalarına devam edilmektedir. 2003-2026 yılları arasında 5.930 vakıf kültür varlığının restorasyonu veya onarımı tamamlanmıştır.

Kültür varlıklarının korunması ve sürdürülebilir yönetimi açısından envanter, belgeleme ve dijital kayıt çalışmaları son yıllarda hız kazanmıştır. Müze Ulusal Envanter Sistemi ile oluşturulan altyapıya 1,1 milyondan fazla eser ve yaklaşık 1,5 milyon yüksek çözünürlüklü fotoğraf aktarılmış, dijitalleşme oranı yüzde 57 seviyesini aşmış, 351 bina, 2.392 alan ve 19.644 alt konum dijital ortamda kayıt altına alınmıştır. Bunun yanında Türk-İslam Dönemi Kitabeleri ve Mezar Taşları Ulusal Envanter Projesi kapsamında kültürel miras unsurlarının üç boyutlu belgeleme, coğrafi bilgi sistemleri ve dijital arşivleme yöntemleriyle kayıt altına alınmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. 2025 yılında 4 pilot ilde yürütülen çalışmalar, 2026 yılında 17 ile yaygınlaştırılmıştır.

Kültür merkezi, müze, kütüphane, tiyatro salonu gibi kültürel altyapı unsurlarının sayısı artmıştır. Eylül 2026 itibarıyla Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 124 kültür merkezi, 1.302 halk, çocuk ve edebiyat müze kütüphanesi, 23 yazma eser kütüphanesi, 220 müze ve 148 ören yerinin yanı sıra 458 özel müze ve 1.909 sinema salonu hizmet vermektedir. Devlet

Tiyatroları Genel Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren tiyatro salonu sayısı 69, Devlet Opera ve Bale Genel Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren opera-bale salonu sayısı ise 11'dir.

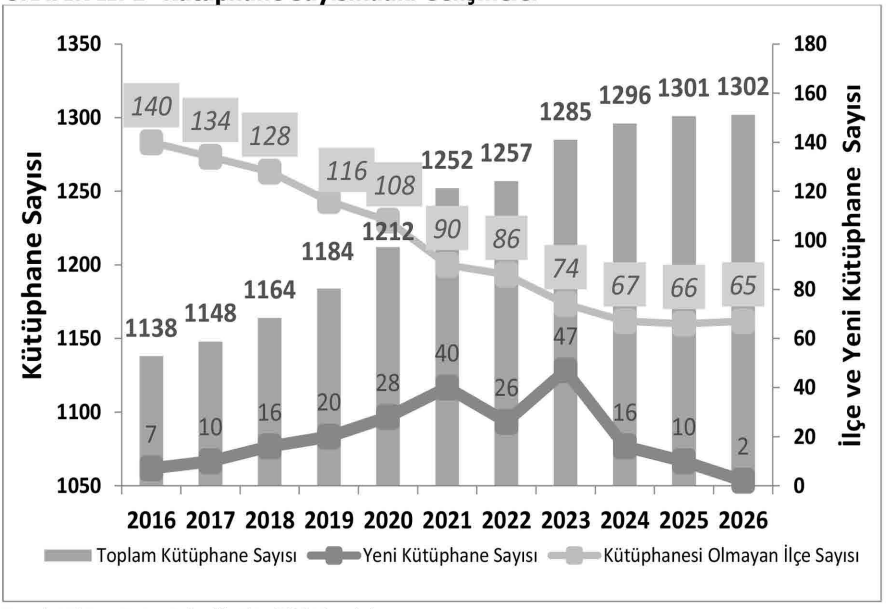
TABLO II: 55- Kültürel Altyapı İstatistikleri

	2005	2010	2015	2020	2024	2025	2026 (1)
Kütüphane Sayısı	1 144	1 136	1 130	1 212	1 296	1 301	1 302
Kütüphane Alanı (m^2)	244 159	261 085	300 451	445 282	532 280	752 362	777 912
Sinema Salonu Sayısı	987	1 834	2 356	2 850	2 396	2 336	1 909
Kültür Merkezi Sayısı	49	79	105	116	122	122	124
Müze Sayısı	180	188	195	199	216	217	220
Özel Müze Sayısı	94	146	216	291	431	444	458

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı
(1) Ekim 2026 itibarıyladır.

Yaşayan kütüphaneler anlayışı çerçevesinde yalnızca bilgi kaynaklarının korunduğu ve ödünç verildiği yerler olmaktan çıkarılan kütüphaneler bilginin üretildiği, paylaşıldığı, deneyimlendiği ve toplumun sosyalleştiği alanlar haline dönüştürülmektedir. Tüm dünyada ev, iş ve okul haricinde üçüncü mekân arayışına bir seçenek olan kütüphaneler kendini bina ve tefriş bakımından yenileyerek yeni cazibe merkezlerine dönüşmektedir. Bu çerçevede 2018 yılından bu yana 29 yeni nesil kütüphane binasının yapımı tamamlanmış ve 616 kütüphane modern donanım ve yeni bir anlayış ile yeniden yapılandırılarak hizmete açılmıştır. Böylelikle 160 bin kişilik kapasiteye sahip 777 bin m^2'yi aşan kapalı alanda 1.300'ün üzerinde halk kütüphanesi hizmet verir hale gelmiştir. 2025 itibarıyla halk kütüphanelerindeki mevcut kitap sayısı 26,1 milyona, üye sayısı 7,2 milyon ve kullanıcı sayısı 39,2 milyon kişiye ulaşmıştır.

GRAFİK II: 1- Kütüphane Sayısındaki Gelişmeler

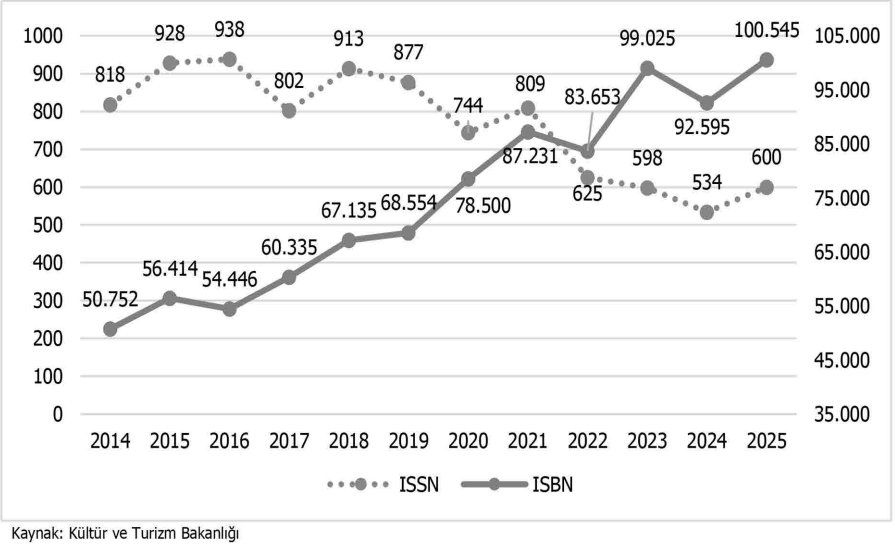

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ekim 2026 itibarıyladır.

Modern kütüphane amaçlarına göre tasarlanmış taşıtlar aracılığıyla yerleşik kütüphane hizmetlerinden yararlanamayan kullanıcılara hizmet götüren gezici kütüphane sayısı 78'e ulaşmıştır.

Türk Edebiyatının Dışa Açılımı Projesi kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığınca edebiyat ve yayıncılık alanında 2005 yılından bu yana desteklenen eser sayısı Eylül 2026 itibarıyla 4.832'ye ulaşmıştır. Türk edebiyatı alanında yeni ve özgün eserlerin üretilmesi, yayımlanması ve yeni yazarların desteklenmesi amacıyla Edebiyat Eserlerini Destek Projesi kapsamında aynı dönemde 642 ilk edebi esere destek verilmiştir. Yayıncılık sektörü tarafından üretilen kitap başlık sayısı (Uluslararası Standart Kitap Numarası-ISBN almış kitap) 2025 yılı itibarıyla 100.545, Uluslararası Standart Süreli Yayın Numarası (ISSN) verilen yayın sayısı 600'dür.

GRAFİK II: 2- Yayın Sayısı

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı koleksiyonlarındaki 811.527 yazma ve nadir matbu eserle İslam ve Türk-İslam tarihinin entelektüel hafızası muhafaza edilmektedir. 2012 yılından bugüne kadar 27.201 yazma ve nadir matbu eser satın alınarak koleksiyonlara eklenmiştir. Yazma Eser Kütüphanelerindeki eserlerin sayısallaştırma oranı yüzde 93'e ulaşmıştır.

2025-2026 sanat sezonunda Devlet Tiyatroları tarafından 117'si yerli, 134'ü çeviri olmak üzere 251 oyun sahnelenmiştir. Sezonda gerçekleştirilen 6.019 temsilin yanı sıra özel projeler, atölyeler, sergiler, konserler, ulusal ve uluslararası festivallerin açılış-kapanış gösterileri ile kentlere yayılan diğer etkinlikler neticesinde toplam 4.052.329 seyirciye ulaşılmıştır. Kamyon Tiyatrosu ile daha önce ulaşılamayan ilçelerde tiyatro oyunlarının çocuk ve gençlerle buluşturulması hedeflenmiş, bu kapsamda 15 il, 40 ilçede 95 temsil gerçekleştirilmiş ve 31.115 seyirciye ulaşılmıştır. İkisi ulusal, yedisi uluslararası olmak üzere toplam dokuz tiyatro festivali gerçekleştirilmiştir.

2025-2026 sanat sezonunda Devlet Opera ve Balesi Müdürlüklerince yerleşik sahnelerde 837 temsil gerçekleştirilerek 488.151 seyirciye ulaşılmıştır. Eylül 2026 itibarıyla

gerçekleştirilen dört uluslararası opera-bale festivali kapsamında sahnelenen 47 temsili 50.970 seyirci izlemiştir.

2021 yılında Beyoğlu Kültür Yolu Festivaliyle başlayan ve şehirlerimizin kent kültürüne, marka değerine ve tanıtımına katkı sağlamayı amaçlayan Kültür Yolu Festivali programına 2026 yılında Aydın, Eskişehir, Kahramanmaraş, Mersin, Ordu ve Sakarya dahil edilerek festival düzenlenen il sayısı 26'ya ulaşmıştır.

Millî gelire, istihdama ve ticarete yaptığı katkıların yanı sıra toplumsal bütünlük, sosyal içerme, kültürel çeşitlilik ve beşeri sermayeye faydaları nedeniyle diğer ekonomik alanlardan farklılık arz eden kültür ekonomisi ülkelerin ve uluslararası kuruluşların gündemindeki önemini korumaktadır. Kültür ekonomisi hem ekonominin genelinden daha hızlı büyümesi hem de cirosuna oranla ürettiği katma değer açısından imalat, inşaat ve ulaştırma gibi sektörleri geride bırakması hasebiyle Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınması için önemli bir potansiyel vaat etmektedir. Türkiye'de kültür ekonomisi ağırlıklı olarak kamu sektörü tarafından desteklenmekte olup özel sektör ve üçüncü sektörün alana katkıları sınırlıdır. Küresel salgın ve dijitalleşme gibi küresel sınamaların getirdiği tehditler karşısında çeşitliliği ve sürdürülebilirliği risk altında olan kültür endüstrileri için etkili ve yerinde kamu desteklerine ihtiyaç daha da artmıştır.

Kültür ekonomisi Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınması için önemli bir potansiyel taşımaktadır. Telif hakları endüstrilerinin oluşturduğu katma değerin GSYH içindeki payı, 2024 yılında yüzde 3,8, toplam istihdam içindeki payı yüzde 6,4 olarak hesaplanmıştır.

Türkiye, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü tarafından yayımlanan Küresel İnovasyon Endeksi 2026 Raporuna göre 139 ülke arasında 45. sırada yer almıştır.

Kültür ekonomisini oluşturan sektörler içinde dünyada en çok düzenleme ve destek sinema sektörüne yönelik yapılmaktadır. Bu bağlamda uluslararası rekabet gücümüzün artırılması ve ülkemizin film üretim merkezlerinden biri haline gelmesi amacıyla 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun çerçevesinde sinema sektörüne destek sağlanmaya devam edilmiştir. Eylül 2026 itibarıyla 94'ü yerli ve 192'si yabancı olmak üzere 286 yeni film gösterime girmiştir. 5 milyonu yerli film izleyicisi olmak üzere 18 milyon seyirci sayısına ulaşılmıştır. Son yıllarda nitelikli yapımların ortaya çıkması ve uluslararası festivallerde ödüller alınmaya başlanması, Türk sinemasının bir marka olma yolunda önemli adımlar attığının göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

TABLO II: 56- Sinema Sektörüne İlişkin Gelişmeler

	2005	2010	2015	2020	2025	2026(2)
Vizyona Giren Yerli Film Sayısı	27	65	139	57	158	94
Vizyona Giren Toplam Film Sayısı	221	252	406	176	416	286
Yerli Film Seyirci Sayısı (Bin)	11 000(1)	21 706	34 700	13 949	12 918	5 071
Toplam Seyirci Sayısı (Bin)	27 000(1)	41 064	60 739	17 414	24 524	18 891
Yerli Film Hasılat (Bin TL)	69 811	186 997	684 230	235 130	2 515 732	1 056 100
Toplam Hasılat (Bin TL)	177 374	380 202	316 987	299 712	5 201 974	4 825 932
Sinema Sektörüne Verilen Destek (Bin TL)	8 816	27 234	38 723	68 088	491 644	460 028

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sinema Genel Müdürlüğü
(1) Yaklaşık seyirci sayılarıdır.
(2) Eylül 2026 itibarıyladır.

5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu kültür alanında kamu ve özel sektör arasında işbirliği adına önemli bir açılım sağlamış olmakla birlikte, sponsorluk

uygulamasında henüz istenen seviyeye ulaşılamamıştır. Kültürel faaliyetlerin ülkenin bütününe yaygınlaştırılması amacıyla, yerel yönetimlerin kültürel faaliyetlerini artırmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Kültür alanında kamu ve özel sektör arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve devletin destekleyici rolünün artırılması önemli görülmektedir.

Sahih dini bilgiye erişimi kolaylaştırmak amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığınca eğitimler düzenlenmeye devam edilmiştir. 2025-2026 eğitim-öğretim yılında 894.904 öğrenciye Kur'an-ı Kerim ve manevi değerleri kapsayan dini eğitim verilmiş, 2026 yılı yaz Kur'an kurslarında açılan 113.547 derste 2.499.985 çocuğa Kur'an kursu hizmeti sunulmuştur. Din istismarıyla mücadele kapsamında vatandaşlara yönelik 13.682 konferans, panel veya seminer, 285.712 vaaz ve irşat programı düzenlenmiştir.

Kültür ve sanat alanında kapsamlı ve düzenli araştırmaların yapılması konusu önemini korumaktadır. Kültür istatistiklerinin uluslararası raporlarda yayımlanan biçim ve içerikten farklı olması nedeniyle kıyaslama yapmakta sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu konudaki eksikliği gidermek ve politika yapıcılara analiz imkânı verecek verileri temin etmek amacıyla, kültür alanına ilişkin toplanan istatistiklerin yöntem ve kapsam itibarıyla gözden geçirilerek güncellenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

b) Amaç

Kültür ve sanat mirasımızın zenginlik ve çeşitliliğinin korunup geliştirilerek gelecek nesillere aktarılması, milli kültür ve kadim medeniyetimizin ortak değerleri etrafında toplumsal bütünlüğün ve dayanışmanın güçlendirilmesi, kültür ve sanat faaliyetlerinin toplum genelinde yaygınlaştırılarak kalkınmadaki çok boyutlu etkisinin artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Yurt içi ve yurt dışındaki kültür mirasımız, toplumun kültür, tarih ve estetik bilincini geliştirecek, kültür turizmine katkı sağlayacak ve afet riskini dikkate alacak şekilde korunacak, taşınmaz vakıf kültür varlıklarına vakfiye şartları doğrultusunda işlevsellik kazandırılacaktır. (Kalkınma Planı p.780)		
Tedbir 780.1. Yurt içi ve yurt dışında taşınmaz kültür varlıklarımızın ihyasına yönelik bakım, onarım ve yenileme faaliyetleri nitelik ve nicelik olarak geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Kapadokya Alan Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. 100 tescilli taşınmaz kültür varlığının projelendirilmesi ve restorasyonu gerçekleştirilecektir. 2. Yurt içinde 160, yurt dışında dört vakıf eserinin restorasyonu uluslararası standartlara göre tamamlanacaktır. 3. Beş peri bacasının onarım, güçlendirilme ve restorasyon işlemi tamamlanacaktır. 4. Müzelerde Enerji Tüketiminin Yenilenebilir Enerji Sistemlerinden Karşılanması Projesi hayata geçirilecektir.

Tedbir 780.3. Yurt içi ve yurt dışındaki taşınmaz kültür mirasımızın korunmasına yönelik yürütülen tespit ve envanter çalışmalarına devam edilecek ve elde edilen veriler dijital ortama aktarılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı	1. Çanakkale Tarihi Alanı Dijital İkiz altyapısı oluşturulacaktır. 2. Carthage Batığının kültürel miras unsurlarının belgelenmesi ve dijitalleştirilmesi gerçekleştirilecektir.
Tedbir 780.6. Kültürümüzün temel unsurları, tarihimizin önemli şahsiyetleri ve olayları, masal kahramanları ve kültürel zenginlik unsurlarımız tiyatro, sinema, belgesel, dizi ve çizgi filmlerle anlatılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Atatürk Kültür Merkezi	1. Türk Devlet ve Düşünce Hayatına Yön Veren Şahsiyetlerin Kısa Yaşam Öyküleri Serisi ve Çevirisi Projesi kapsamında iki şahsiyetin hayat hikayesini konu alan eserler yabancı dile çevrilecek ve yayımlanacaktır. 2. Türk Kültürünün Canlı Tanıkları Belgesel Serisi Projesi kapsamında Türk kültürünü araştıran, tanıtan, yayan ve halen hayatta olan önemli bilim ve kültür insanlarının hayatından kesitler sunan dört belgesel filmi hazırlanacaktır. 3. Çocuklar İçin Türk Masallarından Seçmeler Projesi kapsamında 50 masalın yeniden yazdırılması, İstanbul Türkçesi ve yöre ağızlarıyla seslendirmesi, sekiz dile çevrilmesi tamamlanacak, 10 masalın animasyon filmi yapılacaktır.
Tedbir 780.7. Çanakkale şehitlikleri ve savaş alanları ihya edilerek Tarihi Alan açık hava müzesine dönüştürülecek, yurt dışı Türk şehitliklerinin ihya edilmesiyle ilgili gerekli çalışmalar ve düzenlemeler gerçekleştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı	1. Anafarta Yollarının İhyası kapsamında Yangın Tahliye Yolu Yapımı ile Mimoza ve Anzak Koyu Tahkimat Yolları tamamlanacaktır. 2. Bağlantı Noktası alanlarındaki Şehitlik ve Tabyaların koruma çalışmaları yapılacaktır. 3. Çanakkale Tarihi Alanı Ziyaretçi Yönetim Planı hazırlanacaktır.
Tedbir 780.8. Özel müzelerin kurulması teşvik edilerek çağdaş müzecilik anlayışı içerisinde müzelerin nitelik ve niceliği artırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Özel müzelere yönelik eğitim, rehberlik ve kurumsal kapasite geliştirme programları desteklenecektir. 2. Özel müzelerde dijitalleşme, erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik projeleri desteklenecektir.
Tedbir 780.9. Türk-İslam tarihinin farklı dönemlerini kültürel, sanatsal ve toplumsal açıdan araştıran arkeolojik kazı çalışmaları ve bilimsel araştırmalar desteklenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Türk-İslam Dönemi Mezar Taşları ve Kitabeleri Ulusal Envanter Projesi kapsamında elde edilen verilerin dijitalleştirilmesi ve ulusal veri tabanına aktarılması tamamlanacaktır.
Tedbir 780.10. Yazma ve nadir eserler ile bu eserlere ilişkin çalışmalar çeşitli yöntemlerle yayımlanarak okuyuculara sunulacak, ihya ve dijitalleştirme çalışmalarıyla sonraki nesillere aktarımı sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türkiye Yazma Eserler Kurumu	1. Türk-İslam klasiği 45 yazma eser yayımlanacaktır. 2. 1.100 yazma ve nadide eser restore edilecektir. 3. 20.000 yazma ve nadir eser sayısallaştırılarak dijital arşivleri oluşturulacaktır.

		4. Yurt içi ve yurt dışındaki kamu koleksiyonlarında ve özel koleksiyonlarda bulunan 4.000 yazma ve nadir matbu eser, satın alma ve bağış yoluyla yazma eser kütüphane koleksiyonlarına kazandırılacaktır. 5. Yazma ve nadir eserler alanında ulusal ve uluslararası düzeyde seminer, sempozyum, sergi gibi 251 kültürel ve bilimsel etkinlik düzenlenecektir. 6. 27.000 eserin detaylı bibliyografik künyesi çıkartılacaktır.
Tedbir 780.11. Somut olmayan kültürel miras ögeleri korunacak ve kayıt altına alınacak, yaşayan insan hazinelerinin toplumla etkileşim imkânları artırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Somut Olmayan Kültürel Miras Türkiye Ulusal Envanterine 15 yeni kültürel miras unsuru kaydedilecektir.
Kültürel altyapı unsurlarının daha verimli ve etkili kullanılabilmesi için mimarisi, işletme ve yönetim modeli işlevsel hale getirilecek; farklı etkinliklere imkân veren esnek mekânsal tasarımlar geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.781)		
Tedbir 781.1. Kültür yapılarının sosyal hayatın bir parçası olarak ev ve işten sonra üçüncü mekân olarak benimsenmesi için ulaşılabilir, yaygın ve cazip yapılar tasarlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Şehrin ruhuna uygun, yeni nesil kütüphane anlayışı içeren 10 kütüphane açılacak, 12 kütüphanenin inşaatı tamamlanacak, 12 kütüphane işlevsel olarak yeniden yapılandırılacaktır. 2. İki kültür merkezinin yapımı tamamlanarak hizmete açılacaktır.
Kültür ve sanata erişim ve katılım olanakları artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.783)		
Tedbir 783.2. Okuma kültürünün oluşturulması ve yaygınlaştırılması amacıyla kütüphanecilik hizmetleri geliştirilecek, yeni teknolojiler ve yönetim yaklaşımlarından da istifade edilerek kütüphaneler mekânsal ve işlevsel olarak yeniden yapılandırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türk Tarih Kurumu, Üniversiteler	1. Üniversitelerin merkez kütüphanelerinde 10 adet Türk Tarih Kurumu 100. Yıl Kitaplığı açılacaktır.
Tedbir 783.4. Kültür ve sanat hizmetlerinin sunumunda mahalli idareler, özel sektör ve sivil toplumun rolü güçlendirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Kültür Yolu Festivali etkinliği düzenlenen iller arasına Balıkesir, Denizli, Hatay, Kocaeli, Muğla ve Tekirdağ dahil edilecektir.

Klasik ve Çağdaş Türk Sanatları yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.784)		
Tedbir 784.1. Türk-İslam tarihinin farklı dönemlerine ait kültürel mirasımıza öncelik verilmek suretiyle, kültürel mirasımızın araştırılması, korunması, günümüz toplumuna ve gelecek kuşaklara aktarılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. Kosova, Kuzey Makedonya ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan vakıf eserlerinin arşiv belgelerinin tespit, tercüme ve transkript çalışmaları yürütülecektir. 2. Cumhuriyet Dönemi Türk Sanatı Tarihi, Türk Sanatında Sanatçılar Ansiklopedisi, Türkiye Giyinme Kimliği Dijital Platformu, Türk Mutfak Kültürü Dijital Atlası ve Ansiklopedisi projelerinde madde sayıları artırılacaktır.
Tedbir 784.3. Usta-çırak yöntemiyle devamlılığı sağlanabilen ve yok olma tehdidi altındaki geleneksel Türk sanatlarının öğretiminin kurumsal bir şekilde devam ettirilmesi sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Türk süsleme ve geleneksel el sanatları alanında 100 kurs açılacaktır.
Tedbir 784.4. Toplumsal ve milli değerlerimizi yansıtan, insanların bilgi, görüş ve estetik değerlerini yükselten tiyatro ve opera eserleri sahnelenecek ve toplumun tüm kesimlerine ulaştırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Üniversiteler	1. Genç yönetmen ve rejisör adayları DT Genç Sahne Projesi kapsamında desteklenecek, Kampüs Oyunları adı altında üniversitelerde oyunlar sahnelenecektir. 2. Farklı ülkelerin katılımıyla dört uluslararası opera ve bale festivali düzenlenecek, Türk bestecilere ait bir eserin dünya prömiyeri gerçekleştirilecektir. 3. Anadolu Opera ve Bale Festivali kapsamında 10 temsil gerçekleştirilecektir.
Türkçe'nin zenginliği ortaya çıkarılarak dünyada yaygın ve geçerli bir dil haline gelmesi ve hayatın her alanında doğru kullanımı sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.785)		
Tedbir 785.1. Türk dilinin zengin bir kelime dağarcığıyla, kültürel değerlerin nesiller arası iletimini sağlayarak yaşatacak şekilde erken yaşlardan itibaren öğrenilerek konuşulmasını teminen ninni, tekerleme, masal, hikâye, dua ve şiir gibi dil ve kültür ögelerinin aktarımını güçlendiren yayın ve yapımlar desteklenecek, tüm örgün eğitim müfredatına yansıtılacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı	1. MEB Atasözleri Bilgi Ağı, MEB Terim-Bilim ve Meslek Terimleri Bilgi Ağı ile MEB Söz Varlığı Bilgi Ağı kullanıma açılacaktır.
	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türk Dil Kurumu	2. Türk dil tarihi dönemlerini anlatan bir, Türk diline emek verenleri anlatan üç belgesel hazırlanacaktır.

Tedbir 785.3. Mevzuat, resmi yazışma ve raporlar başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının yazılı, görsel ve işitsel tüm yayınlarında ve yükseköğretim kuruluşlarının başta yüksek lisans ve doktora tezleri olmak üzere Türk dilinde hazırlanan tüm akademik yayınlarda Türkçe'nin doğru ve yerinde kullanımı sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türk Dil Kurumu	1. Türkçenin doğru ve yerinde kullanımı, resmî yazışmalar, Türkçe dil bilgisi kuralları gibi konularda kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik 12 eğitim verilecektir.
Tedbir 785.4. Türkçe'nin zenginliğinin kayıt altına alınması için etimolojik sözlük tamamlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türk Dil Kurumu	1. Türkiye Türkçesi Köken Bilgisi Sözlüğü Projesi kapsamında 1.000 madde tamamlanacaktır. 2. Türkiye Türkçesi Ağız Atlası Projesi tamamlanarak hizmete sunulacaktır.
Tedbir 785.5. Yurt dışında Türk dili ve kültürünün öğretimi ve tanıtımı faaliyetleri geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü	1. Tercihim Türkçe Projesinin uygulandığı ülke sayısı 22, okul sayısı 257'ye çıkartılacaktır. 2. Yurt dışında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi faaliyetleri kapsamında yüz yüze ve çevrimiçi Türkçe kurslarıyla 65.000 kişiye ulaşılacaktır. 3. El sanatları, sergi, sahne sanatları, seminer, sempozyum, söyleşi, Türk mutfağı gibi alanlarda 1.480 kültürel faaliyet gerçekleştirilecektir.
Tedbir 785.6. Her türlü basın, yayın ve medya ortamında Türkçenin güzel kullanılması özendirilecek, mesajını dille ileten tüm sanat eserlerinde kelime zenginliği teşvik edilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), RTÜK, Türk Dil Kurumu	1. Dilde, Fikirde, İşte Birlik Türk Dünyası Edebiyat Ödülleri ve Türk Diline Hizmet Ödülleri verilecektir.
Tedbir 785.7. Türk kültür ve medeniyetine dair referans niteliğindeki metinler belirli bir program dâhilinde akademik niteliği haiz üniversiteler, yayınevleri ve ilgili kamu kurumlarınca yayımlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk Kültür Merkezi	1. Türk tarihine ait 104 eser yayımlanacaktır. 2. Türk kültürüne ilişkin 24 eser yayımlanacaktır. 3. Türk diline ilişkin 35 yeni yayın ve 16 süreli yayın kullanıcıların istifadesine sunulacaktır. 4. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Atatürk ile ilgili 22 eser yayımlanacaktır.
Tedbir 785.8. Türkçedeki gelişmeleri değerlendirmek üzere ilgili tüm kesimlerin katılımıyla Türk Dil Şurası toplanacak, Türk dilinin korunarak geliştirilmesine, doğru ve yaygın bir biçimde kullanımına yönelik bir eylem planı oluşturulacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türk Dil Kurumu	1. Türk Dil Şûrası stratejisinin belirlenmesi amacıyla Danışma Kurulu oluşturularak eylem planı hazırlanacaktır.

Kültür endüstrileri ve kültürel girişimlere yönelik mevcut devlet yardımlarının etki değerlendirmesi yapılacak, kapsayıcı, objektif ve kolay erişilebilir devlet yardımları geliştirilecek, fikri mülkiyet hak sahipliği korunacaktır. (Kalkınma Planı p.787)		
Tedbir 787.1. Kültürel ürünlerin üretim, gösterim ve dağıtımında tekelleşmeyi önleyici tedbirler alınacak, kültürümüze özgü ürünlere yönelik markalaşma, pazarlama ve finansman destek programları geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Sanat filmlerinin gösterilmesi ve sinema salonlarının desteklenmesi sağlanacaktır. 2. Kültürümüze özgü ürünlere yönelik markalaşma, pazarlama ve finansmanına ilişkin proje başvuruları öncelikli olarak desteklenecektir.
Tedbir 787.3. Sektördeki çeşitliliğin artırılması amacıyla küçük işletme ve girişimlerin desteklenmesi sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. 5224 sayılı Kanun kapsamında kısa film yapım, ilk uzun metrajlı kurgu film yapım, senaryo ve diyalog geliştirme alanlarında destek sağlanacaktır.
Türk sinemasının dünyada tanınan bir marka haline gelmesi için sinema endüstrisinin gelişimi sağlanarak uluslararası rekabetçiliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.788)		
Tedbir 788.1. Sinema yapım, dağıtım ve gösterim faaliyetlerinde tekelleşmenin önüne geçmeye yönelik düzenlemeler yapılacak, kültür merkezi ve benzeri yapıların sinema statüsüyle kullanımının teşviki sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Yeni inşa edilecek kültür merkezlerindeki salonlara sinema gösterimine uygun donanım sağlanacaktır.
Tedbir 788.2. Sinema eserlerinin yurt içi ve yurt dışında daha fazla seyirciye ulaşmasını sağlamak üzere etkin tanıtım ve destek faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Türk dizi ve sinema endüstrisinin uluslararası alanda bilinirliğini sağlamak üzere Cannes ve Berlin Film Festivalleri ile uluslararası içerik fuarlarında stand kurulacaktır.
Tedbir 788.4. Yapay zekâ araçlarının sinema sektöründe kullanımına yönelik mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Yapay zekâ destekli veya tamamen yapay zekâ araçlarıyla üretilen film ve dizilerin sınıflandırılması, etiketlenmesi ve gösterimine ilişkin usul ve esaslar belirlenecektir.
Nitelikli din hizmetleri ile toplumun birlik, beraberlik, barış ve huzur içinde manevi bütünlüğüne katkı sağlanacak, yaygın din eğitimi toplumun tüm kesimlerine ulaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.789)		
Tedbir 789.3. Toplumun güncel ihtiyaçlarını karşılamak, kasıtlı, yanlış ve hurafeye dayalı yaklaşımları ayırt ederek temel dini bilgilere doğru ve sağlıklı biçimde erişimini sağlamak amacıyla yazılı, görsel ve işitsel kanallar aracılığıyla etkin bir bilgilendirme imkânı sunulacaktır.	Diyanet İşleri Başkanlığı (S)	1. Alo 190 Diyanet Fetva Hattı Uygulayıcı Kılavuzu hazırlanacaktır.
Kültürümüz yurt dışında tanıtılacak, kamu ve STK'larca yürütülen kültürel diplomasi faaliyetleri geliştirilerek eşgüdüm artırılacak ve uluslararası ilişkilerde kültürün yapıcı rolünden istifade edilecektir. (Kalkınma Planı p.790)		

Tedbir 790.2. Türkiye'nin bilimsel ve akademik birikimi yurt dışında tanıtılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Atatürk Araştırma Merkezi	1. Atatürk'e ve Türkiye Cumhuriyeti tarihine ilişkin yurt dışında üç bilimsel etkinlik düzenlenecektir.
Tedbir 790.4. Soydaş ve akraba topluluklar ile "Türkiye Mezunları"nın ülkemizle olan ekonomik, sosyal ve kültürel bağlarının geliştirilmesi sağlanacak, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın anavatan ile olan bağları güçlendirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı	1. Çocuklara ve gençlere yönelik kamp, kültürel gezi ve eğitim programları düzenlenecektir.
Kitap ve süreli yayın yayımcılığı alanlarının geliştirilmesine yönelik faaliyetler desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.791)		
Tedbir 791.2. Nitelikli kültürel yayınlara daha fazla sayıda okurun ulaşımını temin etmek üzere e-kitap formatındaki kamu yayını sayısı artırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi, Atatürk Araştırma Merkezi	1. Türk kültürüne ilişkin 10 e-kitap yayımlanacaktır. 2. Türk tarihine ilişkin beş e-yayın hazırlanacaktır. 3. Atatürk'e ve Türkiye Cumhuriyeti tarihine ilişkin sekiz e-yayın hazırlanacaktır. 4. Dil bilgisi ve dil araştırmalarına ilişkin 15 e-kitap yayımlanacaktır. 5. 20 milli kültür eseri, e-kitabım mobil uygulamasına eklenecektir.
Tedbir 791.3. Türk edebiyatının dünya çapındaki tanınırlığının ve yurt dışı telif gelirinin artırılması için tanıtım çalışmaları gerçekleştirilecek ve mevcut destek programlarının içeriği geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Edebiyat Üretiminin ve Yayıncılığın Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik güncellenecek, Eser, Yazar ve Çizer Tanıtım Desteği Programı kapsamında 40 başvuru desteklenecektir.
Tedbir 791.4. Edebi üretimi teşvik etmek ve yayımlanma imkânı bulamamış nitelikli edebi üretimlerin okura ulaştırılmasını sağlamak üzere uygulanan ilk eser desteği yaygınlaştırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Türk edebiyatı alanında yeni ve özgün eserlerin üretilmesi, yayımlanması ve yeni yazarların desteklenmesi amacıyla 105 ilk edebi eser desteklenecektir.
Tedbir 791.5. Türk edebiyatı ve yayımcılığının yurt dışında tanıtımına yönelik faaliyetlerin ve bu faaliyetlerde kullanılan bilgilendirici içeriklerin çevrimiçi ortamlarda yer alması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Yunus Emre Enstitüsü	1. Son 10 yıldaki Cumhurbaşkanlığı Kültür Sanat Büyük Ödüllerine, Edebiyat alanında layık görülen isimlerin ve eserlerinin yurt dışında tanıtımına yönelik çeviri projeleri, şiir-öykü-deneme yarışmaları, okuma günleri niteliğinde sekiz faaliyet gerçekleştirilecektir.
Tedbir 791.6. Türk kültür ve sanatını, önemli şahsiyetlerini ve olaylarını tanıtıcı eserler başta olmak üzere çocuk edebiyatı ürünlerine özgü bir destek geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Türk Dil Kurumu	1. Çocukların günümüz çocuk edebiyatının seçkin örnekleriyle buluşturulması amacıyla iki eser yayımlanacaktır.

Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerin meydana getirdiği tahribatın giderilmesi çalışmalarında yerleşik kültürü yaşatan nüfusun ikametlerine dönmesi, tarihi ve kültürel dokunun bütüncül olarak ihya edilmesi ve tarihi dokunun bulunduğu eski kent bölgeleriyle yeni kent yerleşimleri arasındaki ilişkinin güçlendirilerek devam ettirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.792)		
Tedbir 792.1. Yeni kent yerleşimlerinde sosyal ve kültürel etkileşime imkân vererek toplumun refahını destekleyen, başta kütüphane olmak üzere müze, kültür merkezi, kent parkı gibi kültürel altyapı unsurlarına yer verilmesi, hafızayı canlı tutacak anıtlarla yeni kent meydanlarının tasarlanması ve kent kültürünün oluşması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen illerde beş yeni kütüphane açılacak, iki kütüphane binasının inşaatı tamamlanacak ve altı kütüphane işlevsel olarak yeniden yapılandırılacaktır. 2. Dört kültür merkezi depreme karşı güçlendirilecektir.
Tedbir 792.2. Tarihi dokunun meydana gelebilecek olası felaketlerde tekrar zarar görmemesi için güncel malzeme ve inşa tekniklerinden yararlanılarak ihya imkânları araştırılacak, mevzuat ve yetkili kurullarda düzenlemeler yapılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Vakıf Kültür Varlıklarının afet durumlarında meydana gelecek olumsuzluklara karşı korunması kapsamında araştırma, raporlama ve güçlendirme çalışmaları yapılacaktır.
Dijitalleşme sürecinin kültür ekonomisi değer zincirinin tüm aşamaları için oluşturduğu fırsat ve tehditler değerlendirilerek dijital kültür ekonomisi yol haritası belirlenecektir. (Kalkınma Planı p.793)		
Tedbir 793.1. Dijital kültür ekonomisi istatistikleri uluslararası istatistiklere uygun bir şekilde üretilecek ve izlenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. Dijital kültür ekonomisi istatistikleri konusunda literatür taraması çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 793.2. Dijital becerilerin geliştirilmesi ve dijital kültür-sanata yönelik programlara örgün eğitim müfredatlarında yer verilmesi sağlanacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı (S)	1. Çocukların dijital becerileri ile dijital esenlik farkındalıklarının geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla dijital platform oluşturulacaktır.
Tedbir 793.3. Kültür ekonomisi değer zincirinde yer alan paydaşların dijital becerilerinin geliştirilmesine yönelik uzmanlık eğitimleri desteklenecek, sertifikalandırma sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S)	1. KohaCon 2027 konferansı kapsamında açık kaynak kütüphane teknolojileri alanındaki uluslararası bilgi ve deneyim paylaşılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Onarım ve Restorasyonu Yapılan Taşınmaz Kültür Varlığı Sayısı (Kümülatif) (3)	Adet	1 210	1 560	1 930
Somut Olmayan Kültürel Miras Türkiye Ulusal Envanterine Kayıtlı Unsur Sayısı	Adet	367	392	400
Kültürel ve Doğal Miras Devlet Harcaması (SAGP) (4)	Dolar/Kişi	69(5)	80	100

Kaynak: TÜİK, Kültür ve Turizm Bakanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini, (2) Program, (3) Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesindeki taşınmaz kültür varlıkları ile Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesindeki vakıf kültür varlıklarını kapsamaktadır. (4) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamında Amaç 11 altındaki 11.4.1 numaralı göstergedir. (5) 2024 verisidir.

2.3.12. Spor

a) Mevcut Durum

Türkiye'de sporun toplum genelindeki yaygınlığı artarken sporcu, spor kulübü ve antrenör sayılarında da istikrarlı bir gelişim gözlenmektedir. Ekim 2026 itibarıyla toplam spor tesisi sayısı 4.897'ye ulaşırken sporcu sayısı 19.238.539, faal spor kulübü sayısı 26.728 ve antrenör sayısı 378.925 olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılı sonuna kadar biri 45.000 seyirci kapasiteli Ankara Stadyumu olmak üzere üç spor tesisinin yapımının tamamlanması planlanmaktadır.

2026 yılı, Türk sporunun uluslararası alandaki yükselişini sürdürdüğü ve farklı spor dallarında önemli başarıların elde edildiği bir yıl olmuştur. Kadın voleybol millî takımı, Milletler Liginde organizasyon tarihindeki ikinci şampiyonluğuna ulaşmış, ardından Avrupa Şampiyonasında da zirveye çıkarak üst üste ikinci kez Avrupa şampiyonu olmuş ve Los Angeles 2028 Olimpiyat Oyunlarına doğrudan katılma hakkı elde etmiştir. Bunun yanı sıra İtalya'da düzenlenen 20. Akdeniz Oyunlarında 41 altın, 28 gümüş ve 42 bronz olmak üzere toplam 111 madalya ile Türkiye, ülkeler sıralamasında ikinci sırada yer almıştır. Yıl boyunca güreş, tekvando, eskrim, atletizm, jimnastik, atıcılık, boks, halter, yüzme ve diğer birçok spor dalında elde edilen dereceler, Türkiye'nin uluslararası spor organizasyonlarındaki rekabet gücünü ve başarı yelpazesini genişletirken genç sporcuların farklı spor dallarında kazandığı madalyalar da Türk sporunun geleceğine ilişkin güçlü bir potansiyel ortaya koymuştur.

Türk sporunun 2026 yılındaki gelişimi, sportif başarıların yanı sıra geleneksel sporların ve ortak kültürel mirasın yaşatılması yönündeki çalışmalarla da öne çıkmıştır. Kırgızistan'ın ev sahipliğinde gerçekleştirilen 6. Dünya Göçebe Oyunları, 90'dan fazla ülkeden yaklaşık 4.000 sporcuyu bir araya getirerek geleneksel sporların uluslararası ölçekte tanıtılmasına önemli katkı sağlamıştır. Türk usulü geleneksel okçuluk ile aşırtmalı aba güreşi gibi Türk spor kültürünün köklü unsurları organizasyonun resmî spor programında yer alırken, mangala gibi geleneksel zekâ oyunları da uluslararası katılımcılarla buluşmuştur. Türk dünyasının tarihsel ve kültürel birikiminin önemli unsurları arasında yer alan atlı sporlar, geleneksel güreşler, okçuluk ve diğer etnospor dallarının gelecek kuşaklara aktarılmasına imkân sağlayan organizasyon, spor ile somut olmayan kültürel miras arasındaki bağı güçlendiren önemli bir platform olmuştur.

Sporun çocuk ve gençlerin yaşamının kalıcı bir parçası olmasını amaçlayan GSB Spor Okulları ile GSB Engelsiz Spor Okulları, 5-18 yaş grubundaki çocuk ve gençlerin yeteneklerinin keşfedilmesi ve geliştirilmesine imkân sağlayan güçlü bir spor altyapısı oluşturarak geleceğin sporcu nesillerinin yetiştirilmesine yönelik faaliyetlerini sürdürmektedir.

Türkiye'nin spor turizminin geliştirilmesi ve uluslararası görünürlüğünün artırılması amacıyla 2026 yılında voleyboldan futbola, jimnastikten bisiklete kadar farklı spor dallarında başarılı organizasyonlara ev sahipliği yapılmıştır. Kadın voleybol millî takımının da mücadele ettiği müsabakaların Ankara'da, UEFA Avrupa Ligi Finali'nin İstanbul'da, Avrupa Paralimpik Yüzme Şampiyonası'nın Kocaeli'de, Artistik Jimnastik Dünya Kupası'nın Antalya'da gerçekleştirilmesi ve Tour of İstanbul'un geniş uluslararası katılımla düzenlenmesi Türkiye'nin farklı spor dallarındaki organizasyon kapasitesini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra Türkiye'nin 2027 yılından itibaren Formula 1 takvimine yeniden dâhil edilmesi ve yarışların İstanbul'da gerçekleştirilecek olması, Türkiye'nin küresel spor organizasyonlarındaki konumunu güçlendiren önemli bir gelişme olmuştur. Bu organizasyonlar, şehirlerin uluslararası tanınırlığına ve turizm hareketliliğine katkı sağlarken Türkiye'nin spor diplomasisi, organizasyon tecrübesi ve spor turizmindeki marka değerini de güçlendirmektedir.

b) Amaç

Spor kabiliyeti olanların erken yaşta yetenek havuzuna dâhil edilmesi, spor profesyonellerinin niteliğinin artırılması, sporun her dalında küresel ölçüde rekabet edebilen bir seviyeye ulaşılarak uluslararası organizasyonlarda başarı elde edilmesi ve herkes için spor anlayışıyla sporun toplum geneline yaygınlaşan bir yaşam biçimine dönüştürülmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Her yaştan vatandaşın sportif faaliyetlere düzenli katılımları teşvik edilecektir. (Kalkınma Planı p.795)		
Tedbir 795.1. Spor imkânları yerel düzeyde geliştirilerek erken yaşlardan itibaren spor eğitimi verilecek, her yaştan vatandaşın sportif faaliyetlere düzenli katılımı teşvik edilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. GSB Spor Okulları ve GSB Engelsiz Spor Okulları faaliyetleri yıl boyunca tüm spor dallarında sürdürülecektir.
Tedbir 795.2. Yerel yönetimler başta olmak üzere tüm paydaşlarla işbirliği yapılarak vatandaşların spora olan ilgisi artırılacak, sağlık için spor ve rekreasyon temalı projeler ile kampanyalar geliştirilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Diyanet İşleri Başkanlığı, Yerel Yönetimler	1. Sokaklar Bizim, Koşabiliyorken Koş, Yüzme Bilmeyen Kalmasın, Diyanet Yaz Kur'an Kursuna Kayıtlı Çocuklara Yönelik Spor Programları ve kadınlara yönelik spor projeleriyle spora olan ilginin artırılması sağlanacaktır.

Tedbir 795.3. Başta engelliler olmak üzere özel politika gerektiren vatandaşların spora erişimi kolaylaştırılacak, sportif faaliyetlere katılımları teşvik edilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. GSB Engelsiz Spor Okulları Projesi kapsamındaki çalışmalara devam edilecektir.
İlkokul çağındaki öğrencilerin spor dallarını tanımaları ve yaşam boyu aktif olarak düzenli spor yapmaları spor kulüpleriyle işbirliği içerisinde sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.796)		
Tedbir 796.3. Okul ve mahalle spor kulüplerinin dijital ortama entegrasyonuyla izlenmesi ve değerlendirilmesi kolaylaştırılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Spor bilgi sisteminin geliştirilmesi çalışmalarına devam edilecektir.
Sporcu sağlığı merkezleri, hizmet kalitesi ve çeşitliliği artırılarak yaygınlaştırılacak, spor hekimi ihtiyacının giderilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.797)		
Tedbir 797.1. Olimpik, paralimpik sporcular ile milli takım ve Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri ve Sporcu Eğitim Merkezleri sporcularına sağlık ve performans desteği veren sporcu sağlığı merkezleri ihtiyaç duyulan bölgelerde yaygınlaştırılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı	1. Sporcu Sağlık ve Araştırma Merkezlerinin ihtiyaç duyulan bölgelerde yaygınlaştırılması ve mevcut kapasitelerinin güçlendirilmesine ilişkin çalışmalar yürütülecektir.
Profesyonel sporcuların uluslararası alanda başarılarının artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.798)		
Tedbir 798.1. Uluslararası organizasyonlardaki sportif performansları ve istatistiki bilgileri içeren veri altyapısı oluşturulacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S)	1. Uluslararası organizasyonlardaki sportif performansları ve istatistiki bilgileri içeren veri altyapısı çalışmaları gerçekleştirilecektir.
Türkiye'nin dünya spor turizm pazarından alacağı pay artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.800)		
Tedbir 800.4. Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesine yönelik kamu ve özel sektör paydaşlarıyla işbirliği yapılacak ve stratejiler geliştirilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, TGA	1. Spor turizmi tanıtım ve pazarlama stratejisinin geliştirilmesi ve uygulanması kapsamında kamu-özel sektör işbirliği etkin biçimde tesis edilecektir.
Uluslararası spor diplomasisinden bir kamu diplomasi aracı ve yumuşak güç unsuru olarak yararlanılacaktır. (Kalkınma Planı p.802)		
Tedbir 802.1. İyi uygulama örnekleri ve stratejileri yakından takip edilerek ülkemize özgü bir spor diplomasisi stratejisi hazırlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı	1. Türk dış politikasıyla uyumlu spor diplomasisi stratejisi hazırlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
İlkokullarda Spor Dalı Eğitimine Katılan Öğrenci Sayısı	Bin Kişi	803	537	700
Okul Sporlarına Katılan Toplam Öğrenci Sayısı	Bin Kişi	3 118	3 400	3 500
Ulusal Spor Projelerinden Faydalanan Katılımcı Sayısı	Bin Kişi	1 018	905	995
GSB Spor Okulları ve GSB Engelsiz Spor Okulları Katılımcı Sayısı	Bin Kişi	1 935	1 600	2 300
Sportif Yetenek Taraması Programı Kapsamında Test ve Ölçümleri Yapılan Öğrenci Sayısı	Bin Kişi	1 036	1 014	1 000
Sportif Yetenek Taraması Programı Kapsamında Spora Özel Yeteneği Olduğu Saptanan ve Spora Başlatılan Öğrenci Sayısı	Bin Kişi	37	38	40
Sportif Yetenek Taraması Programı Kapsamında Spor Dallarına Yönlendirilen Öğrenci Sayısı	Bin Kişi	27	36	40
Engellilere Hizmet Veren Spor Kulübü Sayısı	Adet	2 316	2 352	2 390
Engelli Sporcu Sayısı	Kişi	67 528	51 193	56 500
Uluslararası Müsabakalarda Kazanılan Madalya Sayısı	Adet	8 210	11 500	12 650
Lisanslı Sporcu Sayısı	Bin Kişi	18 703	20 013	21 413

Kaynak: Gençlik ve Spor Bakanlığı
(1) Gerçekleşme tahmini
(2) Program

2.3.13. Nüfus ve Yaşlanma

a) Mevcut Durum

Nüfus yapısı, bir ülkenin sosyoekonomik gelişmesinde önemli bir etken olup uygulamaya konulacak kalkınma politikalarının oluşturulmasında belirleyici bir role sahiptir.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre Türkiye nüfusu 2025 yılı sonunda 86.092.168'e ulaşmıştır. Erkek nüfus 43.059.434 iken kadın nüfus 43.032.734 olmuştur. Diğer bir ifadeyle toplam nüfusun yüzde 50,02'sini erkekler, yüzde 49,98'ini kadınlar oluşturmuştur. 2026 yılında toplam nüfusun 86,7 milyon olacağı tahmin edilmektedir.

Yıllık nüfus artış hızı 2022 yılında binde 7,1, 2023 yılında binde 1,1 iken 2024 yılında binde 3,4, 2025 yılında binde 5 olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında nüfus artış hızının düşmesindeki en büyük etkenin doğurganlık hızındaki ve yabancı nüfustaki düşüş olduğu, 2024 ve 2025 yıllarındaki artışın ise yabancı nüfustaki azalışın daha az olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Son 16 yıllık dönemde yıllık nüfus artış hızı kısmi iniş çıkışlarla birlikte genelde düşme eğilimindedir.

Kadın başına toplam doğurganlık hızı 2001 yılında 2,38 çocuk iken 2011 yılında nüfusun kendini yenileme hızı olan 2,10'un altına düşerek 2,05 olmuştur. 2014 yılında 2,19'a çıkan toplam doğurganlık hızı, bu tarihten itibaren aralıksız düşme eğilimine girerek 2024 yılında güncellenen idari kayıtlara göre 1,49'a, 2025 yılında ise 1,42'ye gerilemiştir. Toplam doğurganlık hızı 2,10 seviyesinin altında olan il sayısı 2024 yılında 71 iken 2025 yılında 76'ya çıkmıştır. En yüksek toplam doğurganlık hızı 2024 yılında 3,28, 2025 yılında 3,15 ile

Şanlıurfa'dadır. 2025 yılında bu ili Şırnak, Mardin Diyarbakır ve Siirt izlemektedir. 2024 yılında 10 il, nüfusun kendini yenileme hızı olan 2,10'un üzerinde bir doğurganlık hızına sahipken 2025 yılında yalnızca 5 il bu seviyenin üzerinde kalmıştır. Toplam doğurganlık hızının en düşük olduğu iller 2024 yılında 1,12 ve 2025 yılında 1,09 ile Bartın'dır. 2025 yılında bu ili İzmir, Eskişehir ve Ankara izlemektedir. 2025 yılının ilk beş ayında 351.910 çocuk doğmuşken 2026 yılının ilk beş ayında bu sayı 342.534'e düşmüştür. Toplam doğurganlığın düşmeye devam edeceği tahmin edilmektedir.

Türkiye'de 2012 yılında doğumların yüzde 36,2'si birinci çocuk, yüzde 33,0'ı ise ikinci çocuk olarak gerçekleşmiş, 2025 yılında bu oranlar sırasıyla yüzde 42,8 ve yüzde 30,5 olmuştur. Birinci çocuk oranındaki artış ve ikinci çocuk oranındaki azalış, doğurganlığın artırılmasında ikinci çocuk kararı alınmasının kritik eşik oluşturduğunu, uygulamaların ikinci çocuğa ağırlık verilerek geliştirilmesinin önemini göstermektedir.

Türkiye'de il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların toplam nüfusa oranı, 2024 yılında yüzde 93,4 iken 2025 yılında yüzde 93,6'ya yükselmiştir. Diğer yandan belde ve köylerde yaşayanların toplam nüfusa oranı 2024 yılında yüzde 6,6 iken 2025 yılında yüzde 6,4'e düşmüştür. TÜİK tarafından Mekânsal Adres Kayıt Sisteminin (MAKS) kullanılmasıyla kent-kır yapısı yoğun kent, orta yoğun kent ve kır ayrımında yeni bir sınıflamayla verilmektedir. Buna göre 2025 yılında nüfusun yüzde 67,5'i yoğun kentlerde, yüzde 15,8'i orta yoğun kentlerde ve yüzde 16,8'i kır olarak sınıflandırılan yerleşmelerde yaşamaktadır. Ülke nüfusunun yüzde 18,3'ünün yaşadığı il olan İstanbul'un nüfusu, 2025 yılında bir önceki yıla göre 52.451 kişi artarak 15.754.053 olmuştur. Nüfus büyüklüğü olarak İstanbul'u sırasıyla Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya izlemektedir. Bayburt 82.836 kişiyle en az nüfusa sahip olan il olmuştur. Bayburt'tan sonra en az nüfusa sahip iller sırasıyla Tunceli, Ardahan, Gümüşhane ve Kilis'tir.

ADNKS verilerine göre ortanca yaş, 2024 yılında 34,4 iken, 2025 yılında 34,9 olmuştur. Ortanca yaş aynı yıllarda erkeklerde 33,7'den 34,2'ye, kadınlarda 35,2'den 35,7'ye yükselmiştir.

Ülkemizin mevcut dinamik nüfus yapısının korunması amacıyla Onuncu Kalkınma Planından itibaren doğurganlığı artırmayı hedefleyen nüfus politikaları benimsenmiş, aile ve iş yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. 25 Aralık 2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 172 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Nüfus Politikaları Kurulu kurulmuş, Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında Eylül 2026 sonu itibarıyla dört Kurul toplantısı yapılmıştır. Alınan karar doğrultusunda Mevzuat, Çalışma Hayatı, Ekonomik Teşvikler ve Eğitim, Sağlık, İletişim ve Farkındalık Oluşturma çalışma grupları kurularak doğurganlık hızının yükseltilmesine yönelik faaliyetler yürütülmüştür. Bu doğrultuda evlilik ve doğum yardımı ile kreş olanaklarının artırılması, aile ve iş yaşamının uyumlaştırılması gibi konularda düzenlemeler yapılmıştır. Uygulamaların etkinliğinin artırılması ve düşmeye devam eden toplam doğurganlık hızının 2,10 seviyesine yükseltilebilmesi için yapılan düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve etki değerlendirmesi yapılarak yeni tedbirlerin uygulanması ihtiyacı devam etmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜBİTAK, Hacettepe Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi arasında 31 Mayıs 2024 tarihinde imzalanan protokolle, TÜİK Resmî İstatistik Programının bir parçası olan 2025 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması başlatılmıştır. Araştırma kapsamında saha çalışmaları ile ön raporlar tamamlanmış olup ana raporların hazırlık ve ileri analiz çalışmaları devam etmektedir. Araştırma kapsamında nüfus, kadın ve anne-çocuk sağlığı gibi konuların yanı sıra doğurganlık hızındaki düşmenin sebeplerinin belirlenmesi de hedeflenmektedir.

TABLO II: 57- Demografik Göstergeler

Gösterge	2023	2024	2025	2026 (1)
Toplam Doğurganlık Hızı (Kadın Başına Çocuk Sayısı)	1,52	1,49	1,42	1,45
Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)	77,3	78,1	78,5	78,9
Erkek	74,7	75,5	75,9	76,3
Kadın	80,0	80,7	81,1	81,5
Nüfus Artış Hızı (Binde)	1,1	3,4	5,0	5,2
Nüfus (Bin)	85 372	85 665	86 092	86 538
0-14 Yaş	18 311	17 927	17 531	17 158
15-64 Yaş	58 338	58 626	58 978	59 489
65+ Yaş	8 723	9 112	9 583	9 892

Kaynak: TÜİK ADNKS verileridir.
(1) Gerçekleşme Tahmini

Yaşlı nüfus (65 yaş ve üstü nüfus), 2020 yılında 7,95 milyon kişi iken son beş yılda yüzde 20,5 artarak 2025 yılında 9,58 milyon kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2020 yılında yüzde 9,5 iken, 2025 yılında yüzde 11,1'e yükselmiştir. Yaşlı nüfusun 2025 yılında yüzde 44,7'sini erkek nüfus, yüzde 55,3'ünü kadın nüfus oluşturmuştur.

Demografik dönüşüm sürecinde olan Türkiye'de, doğurganlık ve ölüm hızlarındaki azalmayla birlikte sağlık alanında kaydedilen gelişmeler ve doğuşta beklenen yaşam süresinin artması sonucu nüfusun yaş yapısı değişmiş ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı artmıştır. 2026 yılı itibarıyla yaşlı nüfusun 9,8 milyon kişiyle toplam nüfus içindeki payının yüzde 11,4 olacağı tahmin edilmektedir. TÜİK nüfus projeksiyonları (2023-2100) verileri ana senaryoya göre yaşlı nüfus oranının 2030 yılında yüzde 13,5, 2050 yılında yüzde 23,1, 2075 yılında yüzde 31,7 ve 2100 yılında ise yüzde 33,6 olacağı öngörülmektedir. Türkiye'de 2075 yılında her üç kişiden birinin yaşlı olması beklenmektedir. Demografik yapıdaki bu değişimlerin işgücü piyasaları, sosyal güvenlik sistemleri, kamu maliyesi, kamu hizmetleri ve finansmanı üzerinde daha fazla yük oluşturması beklenmektedir. Bu değişim sonucunda özellikle uzun süreli bakım hizmetine duyulan ihtiyaç artmakta olup bu kapsamda uzun süreli bakım sigortası sisteminin hayata geçirilmesi gibi çalışmalar yürütülmektedir.

Türkiye'de yaşlı nüfus, diğer yaş gruplarındaki nüfusa göre daha yüksek bir hızla artış göstermiştir. Doğurganlık ve ölüm hızlarındaki azalma ile birlikte sağlık alanında kaydedilen gelişmeler, yaşam standardının, refah düzeyinin ve doğuşta beklenen yaşam süresinin artması ile nüfusun yaş yapısı şekil değiştirmiş, çocuk ve gençlerin toplam nüfus içindeki oranı azalırken yaşlıların toplam nüfus içindeki oranı artmıştır. Türkiye'de yaşlı nüfus sayısal olarak yüksek olmakla birlikte oransal olarak yaşlı nüfus yapısına sahip ülkelere göre hâlâ genç nüfus yapısına sahiptir.

TÜİK-İstatistiklerle Yaşlılar 2025 verilerine göre 2020 yılında yaşlı nüfusun yüzde 63,8'i 65-74 yaş grubunda, yüzde 27,9'u 75-84 yaş grubunda ve yüzde 8,4'ü 85 ve daha yukarı yaş grubundadır. Yaşlı nüfusun 2025 yılında yüzde 62,9'u 65-74 yaş grubunda, yüzde 29,3'ü 75-84 yaş grubunda ve yüzde 7,8'i 85 ve daha yukarı yaş grubunda yer almaktadır.

ADNKS 2025 yılı sonuçlarına göre yaşlı bağımlılık oranı, 2024 yılında yüzde 15,5 iken 2025 yılında yüzde 16,2'ye yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle Türkiye'de 2025 yılında çalışma çağındaki her 100 kişi, 16 yaşlıya bakmaktadır.

Ağustos 2026 itibarıyla Darülaceze Başkanlığı da dâhil olmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı 179 resmî huzurevinde 14.621 yaşlıya, diğer kamu kuruluşlarına ait 18 huzurevinde 1.204 yaşlıya, 296 özel huzurevinde ise 14.214 yaşlıya hizmet verilmektedir. Kamu ve özel sektör dahil olmak üzere 40.491 huzurevi kapasitesi ile 30.039 yaşlıya bakım hizmeti sunulmaktadır. Ayrıca yaşlı bireylere yönelik Bakanlığa bağlı gündüz yaşlı bakım merkezi sayısı Ağustos 2026 itibarıyla 43 olup gündüz yaşlı bakım merkezlerinin yaygınlaştırılması için çalışmalar devam etmektedir.

Bütünleşik Bakım Hizmetleri Modeli çerçevesinde yaşlı bireylerin aile ortamında ve kendi sosyal çevrelerinden kopmadan bakım hizmetlerine erişimlerini desteklemek amacıyla yürütülen evde bakım yardımı uygulamasından Ağustos 2026 itibarıyla 107.731 yaşlı faydalanmıştır.

Ağustos 2026 itibarıyla 34 adet Üçüncü Yaş Üniversitesi Programında 7.825 yaşlı eğitim görmekte olup söz konusu programların yaygınlaştırılmasına yönelik YÖK ve üniversitelerle işbirliği çalışmaları devam etmektedir.

Yaşlıların dijital okuryazarlıklarının geliştirilmesini sağlamak üzere 43 ilde 2.000'den fazla yaşlıya dijital ve finansal okuryazarlık eğitimi verilmiştir. Huzurevlerinde bakım altında bulunan yaşlıların dijital okuryazarlığını geliştirmek amacıyla Dijital Bahar Projesi kapsamında 29 ilde 31 Dijital Bahar Odası kurulmuştur.

2016 yılında başlatılan Yaşlı Destek Programı (YADES) kapsamında evde bakım, gündüz bakım, evde sağlık, manevi destek ve gönüllülük faaliyetleri gibi çeşitli hizmet modelleriyle 86 belediyenin yürüttüğü 123 projeyle 113.677 hanede 173.103 yaşlı bireye ulaşılmıştır.

Yaşlı bireylerin temizlik, yemek, günlük bakım gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yürütülen Ulusal VEFA Programı kapsamında Ağustos 2026 itibarıyla 133 bin yaşlıya hizmet sunmak amacıyla 3,7 milyar TL kaynak aktarılmıştır.

Aile ve Nüfus On Yılı Vizyonu doğrultusunda yaşlı dostu bir Türkiye vizyonuyla II. Yaşlılık Şurası 21-22 Nisan 2026 tarihlerinde düzenlenmiştir.

Yaşlılık Saha Araştırması, TÜİK'in belirlediği 12 bölge kapsamında 14.060 yaşlı, 7.077 yaşlı yakını ve 3.560 huzurevi sakini olmak üzere 24 binden fazla kişiye ulaşılarak gerçekleştirilmiştir.

Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği 6 Mayıs 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yaşlılara yönelik gündüz bakım hizmetlerinin niteliğinin artırılması amacıyla Aktif Yaşam Merkezi Yönetmelik Taslağı çalışmaları devam etmektedir. Yaşlanan nüfusa yönelik sağlık, bakım ve sosyal güvenlik alanlarında etkin politikaların hayata geçirilmesine, hukuki ve kurumsal altyapının güçlendirilmesine, yaşlıların toplumsal hayata katılımının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

b) Amaç

Doğurganlığın nüfusun yenileme seviyesinin üzerinde tutulması, aile kurumunun güçlendirilmesi, yükselen ortalama evlenme yaşının evliliklerin özendirilerek daha genç yaşlara düşürülmesi ve ikiden fazla çocuk sahibi olmanın desteklenmesiyle sağlıklı ve

dinamik nüfus yapısının korunması, yaşlanan nüfusun bedensel ve ruhsal sağlık düzeyinin ve yaşam kalitelisinin yükseltilmesi, işlevselliğinin artırılarak aktif ve bağımsız olarak hayatlarını sürdürmeleri, ekonomik ve sosyal hayata katılımının sağlanması, kaliteli bakım ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Demografik fırsat penceresinin sunmuş olduğu avantajlardan azami düzeyde faydalanılacaktır. (Kalkınma Planı p.804)		
Tedbir 804.2. Doğurganlık seviyesinin nüfusun yenilenme düzeyine yükselmesine yönelik önlemler hayata geçirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Mevcut yasal düzenlemeler Nüfus Politikaları Kurulu çalışmaları ve dinamik nüfus yapısını etkileyen gelişmeler çerçevesinde gözden geçirilecek, belirlenecek ihtiyaçlar doğrultusunda yeni düzenlemelere ilişkin çalışmalar yürütülecektir. 2. Aile ve Nüfus On Yılı 2027-2028 Eylem Planının uygulaması izlenecek ve 2028-2029 Eylem Planının hazırlıkları tamamlanacaktır.
Tedbir 804.4. STK'lar, araştırma merkezleri ve özel sektör kuruluşları tarafından sağlıklı ve dinamik nüfus yapısının korunmasına yönelik yürütülecek faaliyetler desteklenecektir.	Hacettepe Üniversitesi (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Marmara Üniversitesi	1. 2025 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasının ileri analiz raporu tamamlanacaktır.
Aktif ve sağlıklı yaşlanma için yaşlılara sunulan sağlık ve bakım hizmetlerinin etkinliğinin ve kalitesinin artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.805)		
Tedbir 805.2. Yaşlı sağlığı hizmetlerine yönelik beşeri kapasite güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S)	1. Birinci basamak sağlık kuruluşlarında hizmet sunan aile hekimleri ve diğer sağlık personeline sağlıklı yaşlanma, yaşlı sağlığı ve çok yönlü yaşlı değerlendirmesi konularında uzaktan ve yüz yüze yöntemlerle eğitimler verilecektir.
Tedbir 805.4. Evde sağlık hizmetlerinin etkinliği ve kalitesi artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler	1. Evde sağlık hizmeti kapsamında yapılan ziyaret sayısı artırılacaktır.
Tedbir 805.5. Yaşlıların sağlık hizmet kuruluşuna gitmelerini gerektirmeyen düzenli takip gibi hallerde bakım ve sağlık hizmetlerine evden erişimin kolaylaştırılması amacıyla "tele bakım" ve "tele sağlık" uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S)	1. Uzaktan Hasta Değerlendirme Sisteminin ilgili sağlık personeli tarafından etkin kullanımının sağlanması suretiyle, sağlık kuruluşlarına erişimde güçlük yaşayan vatandaşların çok yönlü yaşlı değerlendirmeleriyle kronik hastalık takiplerinin uzaktan erişim yöntemiyle gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. 2. Uzaktan Hasta Değerlendirme Sistemi ile evde sağlığa kayıtlı hastalara sunulan hizmetler ve gerçekleştirilen randevu sayısı artırılacaktır.

Tedbir 805.6. Gündüzlü bakım ve uzun süreli bakım hizmetlerinin etkinliği artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Yaşlı bireylere yönelik gündüz bakım ve aktif yaşam merkezlerinin sayısı artırılacaktır. 2. Engelli ve yaşlı bireylere yönelik aktif yaşam merkezlerine ilişkin mevzuat düzenlemesi tamamlanacaktır.
Yaşlı dostu, erişilebilir ve güvenli konutların/kentlerin tasarlanması ve oluşturulması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.806)		
Tedbir 806.5. Toplu ulaşım ağı içerisindeki erişilebilirlik standartlarına uygun olmayan unsurlar belirlenerek eksiklikler giderilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. Erişilebilirlik Verilerinin Mevcut Durumunun Analizi Projesi kapsamında çalışmalar yapılacaktır.
Yaşlıların sosyal dışlanmalarının önlenmesine yönelik tedbirler alınacaktır. (Kalkınma Planı p.807)		
Tedbir 807.2. Yerel yönetimlerin özellikle yalnız yaşayan yaşlı bireyleri izlemesi ve destek hizmetleri sunması sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Belediyeler	1. Yalnız yaşayan yaşlı bireyler başta olmak üzere 65 yaş ve üzeri bireylerden biyopsikososyal bakım ihtiyacı olanların yaşadıkları mekanlarda izlenmesi ve desteklenmesi amacıyla yaşlı destek programı kapsamında yerel yönetimler desteklenecektir.
Yaşlıların bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanımı ve dijital becerileri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.811)		
Tedbir 811.1. Kamusal ve özel kurumların internet siteleri ve dijital uygulamaları erişilebilir tasarımlarla geliştirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İnternet siteleri ve mobil uygulamaların erişilebilirliğinin izlenmesi gerçekleştirilecektir.
Tedbir 811.3. e-Devlet ve e-nabız gibi temel kamu yönetimi hizmetlerinin yaşlı nüfus tarafından güvenli ve etkin şekilde kullanılmasına yönelik eğitimler ve çalışmalar yürütülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S)	1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı yatılı ve gündüz yaşlı bakım kuruluşlarından hizmet alan yaşlılara yönelik temel kamu hizmetlerine ilişkin eğitimler düzenlenecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Toplam Doğurganlık Hızı (Kadın Başına Çocuk Sayısı)	Adet	1,42	1,45	1,50
65 Yaşındakilerin Hayatta Kalma Beklentisi	Yıl	18,4	18,8	19,2
Kadın	Yıl	20,0	20,4	20,8
Erkek	Yıl	16,7	17,1	17,6
65 Yaş ve Üstü Nüfusun İşgücüne Katılma Oranı	Yüzde	12,9	12,7	13,0

Kaynak: TÜİK
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.3.14. Uluslararası Göç

a) Mevcut Durum

Göç hareketleri tarih boyunca gerek göçe kaynaklık eden ülkeleri gerekse varış ülkelerini etkilemiş ve önemli siyasal, sosyal ve ekonomik konulardan biri haline gelmiştir. Türkiye, göç yönetiminde hukuk, insan hakları ve millî menfaatlerimiz temelinde medeniyet değerlerimizden güç alarak, kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığından taviz vermeden göçün uzun dönemdeki risk ve fırsat boyutlarını gözeterek hareket etmekte, tarihsel tecrübesi, insani yaklaşımı ve rasyonel bakış açısıyla dünyaya örnek bir model ortaya koymaktadır. Göç yönetimini ilgilendiren çalışmalar, Anayasa, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülmektedir.

Türkiye, kanunlarımıza uygun olarak ülkemize gelen, bilim, sanayi, ekonomi vb. alanlarda fayda sağlayacak yabancıların işlemlerini kolaylaştıran ve teşvik eden bir göç politikası yürütmektedir.

Ülkemiz, savaş ve çatışmalardan kaçan mazlumlara şefkat elini uzatmaktadır. Göçün temel nedenlerine inilmesi, insanları göçe zorlayan konularda çözümler bulunması, tüm devletlerin işbirliği ve külfet paylaşımı yapmaları gerektiği hususları uluslararası platformlarda sürekli gündeme getirilmekte ve uluslararası kuruluşların bu doğrultuda harekete geçirilmesi yönünde gayret gösterilmektedir.

Ülkemiz 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaşla zorla yerinden edilmiş bir göçmen akınıyla karşılaşmış ve insani yardım refleksiyle hareket ederek yardım eli uzatmıştır. Göçmen krizinin başlangıcından itibaren ihtiyaç duyulan düzenlemeler yapılmış, geçici koruma statüsü sahiplerinin sağlık, eğitim, sosyal yardım ve benzeri temel hizmetlere erişimleri sağlanmıştır.

8 Aralık 2024 tarihinde yaşanan gelişmelerden sonra geçici koruma altındaki Suriyelilerin gönüllü, güvenli, onurlu ve düzenli geri dönüşü hız kazanmıştır. Geri dönüş sürecinde kayıt işlemlerinden ulaşım planlamasına kadar her detay insan onuruna yakışır şekilde planlanmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığınca bu süreç ilgili kamu kurum ve kuruluşları, yerel sivil toplum kuruluşları ve uluslararası yardım kuruluşlarıyla işbirliği içinde yürütülmektedir. Bu kapsamda geçici koruma alanındaki kayıt, sevk, güncelleme ve bildirim yükümlülüğü hususlarında kamu düzeni ve kamu güvenliği de göz önünde bulundurularak insan hakları odaklı mevzuat çalışmaları yapılmıştır. Eylül 2026'ya kadar yaklaşık 1,5 milyon geçici koruma altındaki Suriyelinin ülkesine gönüllü, güvenli ve onurlu geri dönüşü sağlanmıştır.

Diğer taraftan uluslararası işgücü hareketliliğinin artması, insan hareketliliğini bir işgücü hareketliliği bağlamında ele almayı gerektirmektedir. Yüksek nitelikli işgücünün yüksek katma değer üretmesi, gelişen ekonomiler arasındaki rekabeti artırmış ve yüksek nitelikli işgücü göçünün istenen bir göç formu olarak rekabet alanı haline gelmesine yol açmıştır. Kayıtlı istihdamın teşvik edilmesi için ülkemizde çalışma amacıyla bulunan ikamet izni sahibi yabancıların çalışma iznine yönlendirilmesi gibi uygulamalar çalışma izinleri sayısının hızla artmasına imkân tanımıştır. Bu sayede düzenlenen çalışma izni sayısı bir önceki yıla göre yüzde 39,52 artış göstermiştir.

İnsanı önceleyen ancak kamu düzeni ve güvenliğinden asla taviz vermeyen bir göç yönetimi anlayışı kararlılıkla uygulanmaktadır. Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılarına yönelik 7/24 kesintisiz bir şekilde güvenlik güçleriyle birlikte verilen mücadele sonucunda düzensiz göç büyük oranda azaltılmıştır. Bunun temelinde sınırda alınan sıkı tedbirler, ülke içinde etkin denetim ve operasyonlar, insan haklarına saygı temelinde yürütülen ve hızlı işleyen bir sınır dışı mekanizması bulunmaktadır. Bu kapsamda düzensiz göçle mücadeledeki temel stratejimiz sorunun kaynağında çözümü, etkili sınır güvenlik tedbirleri, ülke içerisinde etkin yakalama, düzensiz işgücü göçüyle mücadele ile etkin ve seri işleyen sınır dışı mekanizmalarının tesisi olarak beş aşamadan oluşmaktadır.

Bu doğrultuda, düzensiz göçü kaynağında önlemeye yönelik ulusal ve uluslararası mekanizmalar ve işbirliklerinin güçlendirilmesine, sınır güvenliğinin artırılması ve düzensiz göçle mücadele alanında tedbirlerin geliştirilmesine, yabancı işgücü göçünün etkin ve kapsamlı politikalarla yönetilmesine, düzensiz göçmenlerin insan hakları standartları çerçevesinde geri gönderilmesi sisteminin güçlendirilmesi ve yeniden uyumlarının sağlanmasına devam edilecektir. Sınır güvenliğimizin en üst düzeyde tutulması için güvenlik duvarları, aydınlatma sistemleri, kamera ve algılayıcı sistemler, elektro-optik kuleler, devriye yolları vb. fiziki engel teknolojik güvenlik sistemlerinin yapımı hız kesmeden devam etmektedir. Gözetleme ekipmanları ve sistemleri sayesinde sürekli keşif/gözetleme çalışmaları yapılmakta olup devriye yolları sayesinde Hudut Birlikleri, Emniyet ve Jandarma Güçleri sürekli devriye faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu faaliyetlerin sonucunda 2024 yılında 225.831, 2025 yılında 160.253, 2026 yılında ise 106.847 düzensiz göçmen yakalanmıştır. Eylül 2026 itibarıyla geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 4'lük bir azalış gerçekleşmiştir.

Eylül 2026 verilerine göre, ülkemizdeki yabancı sayısı 3,6 milyon dolayında olup geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 2,20 milyon, ikamet izniyle ülkemizde bulunan yabancıların sayısı 1,27 milyon, uluslararası koruma başvuru sahibi kişilerin sayısı ise 128 bindir.

Düzenli göç yönetiminin etkinliğini artırmak ve göç hareketlerini ülke dışından başlayarak yönlendirebilmek amacıyla ülkeye giriş öncesi kontrol mekanizmaları güçlendirilmektedir. Vize değerlendirme sistemi etkinleştirilerek kamu düzeni ve kamu güvenliği ile yabancının kalış amacına ilişkin değerlendirme yabancı henüz ülkemize gelmeden kaynağında yapılmaktadır. Yabancıların geliş amaçlarının kaynak ülkede değerlendirilmesi ve düzenli göçün öngörülebilir hâle gelmesi amacıyla 2024 yıl sonunda başlatılan ikamet amaçlı vize uygulamasının yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

Uluslararası öğrenci politikası kapsamında başarılı ve nitelikli öğrencilerin yükseköğretim alanında bölgesel bir cazibe merkezi olan ülkemizi tercih etmelerini sağlamak üzere başvuru ve kabul süreçleri kolaylaştırılmıştır. Göç İdaresi Başkanlığı ile Yükseköğretim Kurulu arasındaki işbirliği protokolü kapsamında öğrenci ikamet izin başvuruları üniversitelerden alınmaktadır. Ayrıca 1 Temmuz 2025 tarihinden itibaren uluslararası öğrencilere üniversiteye kayıt esnasında yabancı kimlik numarası verilmektedir.

İkamet izni başvurularının noterlikler aracılığıyla da yapılmaya başlanmasıyla birlikte belgelerin doğru ve eksiksiz sunulması sayesinde başvurularda yaşanan maddi hatalar

önemli ölçüde azalmıştır. Ayrıca Göç İdaresi Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER 157) Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça ve Farsça olmak üzere beş dilde hizmet sunmaktadır.

Menşe Ülke Bilgi Sistemi kurularak yabancılarla ilgili işlemlerin yürütülmesinde destek sunulması amacıyla menşe ülke bilgisi raporları, göç alanında politika üretmeye ve analiz yapmaya, ileriye dönük planlamalara ve politikalara destek sunmaya yarayacak konularda araştırmaların yapılması sağlanmıştır. Bu çerçevede Göç İdaresi Başkanlığında son bir yılda menşe ülkelere ilişkin bilgi ihtiyacını karşılayacak 140'ı aşkın rapor hazırlanmıştır.

b) Amaç

Kanıta dayalı, kamu ve özel kurumların farklı sektörlerini kapsayan bütüncül, özgün, değişen ihtiyaç ve şartlara göre yenilenebilen, etkin ve sürdürülebilir bir göç yönetimi sağlanarak düzensiz göçün önlenmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Göç yönetimine ilişkin kurumsal kapasite güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.815)		
Tedbir 815.5. Vize ve ikamet uygulamaları düzenli göçü sağlıklı yönetmek, düzensiz göçü önlemek üzere planlı, öngörülü ve etkin olarak yürütülecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı	1. Katma değer sağlayacak nitelikli yabancıların ülkemize gelişi ve amacına uygun kalışlarına yönelik düzenleme yapılacaktır.
Düzensiz göçle etkin mücadele edilecek ve yabancıların gönüllü geri dönüşleri sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.817)		
Tedbir 817.4. Gönüllü, güvenli ve onurlu geri gönderme mekanizmaları yaygınlaştırılarak etkin bir şekilde uygulanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı	1. Gönüllü, güvenli ve onurlu geri dönüş işlemlerine devam edilerek bu alanda kurumsal kapasite artırılacak ve saha analizleriyle süreç takip edilecektir.

2.3.15. Yurt Dışında Yaşayan Türkler

a) Mevcut Durum

Yurt dışında yaşayan 6,5 milyonu aşkın vatandaşımızın yaklaşık 5,5 milyonu Batı Avrupa ülkelerine yerleşmiş bulunmaktadır. Türkiye'ye kesin dönüş yapmış olan 3 milyon kadar vatandaşımızla birlikte düşünüldüğünde yaklaşık 9,5 milyon insanımızı ilgilendiren, geniş kapsamlı bir göç olgusunun varlığı ortaya çıkmaktadır. Batı Avrupa ülkeleriyle ilişkilerimizin en önemli boyutlarından birini teşkil eden bu kapsamdaki vatandaşlarımızın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözülmesi dış politikamızın öncelikli konularından biri olarak görülmektedir.

Avrupa ülkeleri ile yapılan işgücü anlaşmaları neticesinde 1960'lı yıllardan itibaren başlayan göçlerle birlikte yurt dışında yaşayan Türk diasporası, Türkiye ile hukuki, sosyal ve ekonomik bağlarını güçlü bir şekilde devam ettirmektedir. Söz konusu insanlarımızın bir kısmı Türk vatandaşı ve çoklu vatandaşlık sahibi, bir kısmıysa vatandaşlıktan izinle çıkan Mavi Kart sahipleridir. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın misafir işçi statüsünden çıkıp

bulundukları ülkenin vatandaşlığını alarak bu ülkelerin asli unsurlarından biri haline gelmiş olmaları, devletimizin bu vatandaşlarına bulundukları ülkelerde ve Türkiye'de giderek daha çeşitli ve kapsamlı hizmetler götürmesi sonucunu doğurmuştur. İhtiyaçlar zaman içinde artıp nitelik değiştirirken özellikle son 15 yılda yurt dışındaki vatandaşlarımıza yönelik hizmetlerde de önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Göçmenlerin yaşadıkları toplumun kültürel çeşitliliğini ve zenginliğini artırdığı genel kabul gören bir gerçektir. Uyum ve katılım, çift taraflı bir süreç olup bu süreçte göçmenlere düşen sorumlulukların yanında göç alan ülkelerin de katılımı teşvik edici ve kucaklayıcı nitelikte politikalar oluşturma sorumlulukları bulunmaktadır.

Yurt dışındaki insanımızın, anadilleri ve kültürleriyle bağlarını koparmadan bulundukları toplumların sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel hayatına katkıda bulunan, hukuk düzenine saygılı, mutlu ve refah içinde yaşayan bireyler olmaları hedeflenmektedir.

11 Eylül 2001 sonrasında, din ekseni ve İslam karşıtlığı ile yeni bir boyut kazanan yabancı düşmanlığı, ayrımcılık ve ırkçılığın son dönemde yükseliş eğilimine girdiği görülmektedir. Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk toplumu bu ülkelerdeki Müslüman nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmakta ve bu olumsuz eğilimlerden doğrudan etkilenmektedir. Son yıllarda, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımıza yönelik yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve İslam karşıtlığı saikli saldırılarda artış gözlenmektedir.

Vatandaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde maruz kaldıkları yabancı düşmanlığı, nefret söylemi ve hukuki sorunlara yönelik birçok çalışma gerçekleştirmekte ve bilgilendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı ülkelere ilişkin çeşitli saha araştırmaları yapılmakta ve ülke raporları ile rehberler hazırlanarak vatandaşlarımızın kullanımına sunulmaktadır. Bu kapsamda Nefret Suçları ve Ayrımcılıkla Mücadele Portalı oluşturularak yurt dışındaki Türk vatandaşlarını doğrudan ya da dolaylı hedef almış ırkçı ve İslam düşmanı saldırılar Yurt Dışındaki Türk Varlığını Hedef Alan Saldırılar Raporuyla 2018 yılından bu yana kayıt altına alınmakta ve kamuoyuyla yıllık raporlar yoluyla paylaşılmaktadır. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın, Türkiye'deki kamu hizmetlerinden kolaylıkla yararlanmaları için hazırlanan YTB Cep Rehberi her yıl düzenli olarak kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Ayrıca vatandaşlarımızın karşılaştıkları insan hakları ihlalleri ve hukuki sorunlara çözüm üretebilmek amacıyla İnsan Hakları Eğitimi Programı ve mevzuat çalışmaları yürütülmektedir.

Öte yandan ev sahibi toplumlarla göçmenler arasında anlayış ve hoşgörünün tesisinde yapıcı bir rol oynama potansiyeli bulunan politikacıların ve medyanın bu konuda sorumlu bir tutum benimsemeleri önemlidir. Politikacıların ve medyanın yabancı düşmanlığı, ayrımcılık ve İslam karşıtlığını tırmandıracak beyan ve tutumlardan kaçınmaları, göçmenlerle içinde yaşadıkları toplumlar arasındaki güvenin geliştirilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Aktif katılım açısından eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, Türk çocuklarına anadil, kültür ve tarih eğitimi verilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede Türk toplumunun Türkçe anadil dersleri alabilmelerine imkân tanınması konusu da kamu kurumlarımız tarafından yakından takip edilmektedir. Vatandaşlarımızın kimliklerini kaybetmeden küreselleşen dünyada hem Türkçeyi hem de yaşadıkları ülkenin dilini bilen donanımlı bireyler olmaları ülkemizin bu ülkelerle ikili ilişkilerini daha da geliştirecektir. Türkiye ilgili ülke makamlarıyla işbirliği çerçevesinde vatandaşlarımızın bulunduğu ülkelerdeki okullarda eğitim vermek üzere Türkçe ve Türk kültürü öğretmenleri göndermektedir. Çoğunluğu

Avrupa ülkelerinde olmak üzere yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın, dini bilgi edinebilmeleri ve vecibelerini yerine getirebilmelerini teminen Diyanet İşleri Başkanlığınca din görevlileri gönderilmektedir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızın işsizlik oranları bulundukları ülke ortalamalarının üzerinde seyretmektedir. Vatandaşlarımıza her düzeyde ve her vesileyle yükseköğrenimin ve mesleki eğitimin önemi konusunda yönlendirmelerde bulunulmakta, ayrıca ilgili kamu kurumlarımız yerel makamlarla işbirliği içinde vatandaşlarımızın bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk toplumunun reşit olmayan çocukları, ailelerin eğitim, sağlık, maddi ve sosyal durumları ile çocuklarına karşı tutumları gerekçe gösterilerek, mahkeme kararlarıyla belediyelere bağlı gençlik dairelerinin veya koruyucu ailelerin velayeti altına verilebilmektedir. Son çare olarak başvurulabilecek koruyucu aile sisteminde, çocukların kendi kültürlerine, kendi değerlerine uygun ailelere verilmesi önem arz etmektedir. Kamu kurumları gerekli hukuki destek dâhil olmak üzere vatandaşlarımızı yönlendirmektedir. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın koruyucu aile olmaları konusunda bilinçlendirilmelerine de ihtiyaç duyulmakta olup bu yönde çalışmalar yürütülmektedir.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ülkemizle bağlarının artırılması ve sosyal, kültürel, hukuki ve ekonomik ihtiyaç ve isteklerinin tespit edilmesi, bu gereksinimlere yönelik uygun politika ve stratejilerin yürütülmesi amacıyla belirlenen hedefler ve tematik ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Yurt dışında yaşayan gençlerimizin milli, manevi, tarihi ve kültürel değerlerimizi tanımaları, özümsemeleri ve gelecek kuşaklara aktarabilmeleri amacıyla düzenlenen Kültürel Hareketlilik ve Eğitim Programlarına 50 bini aşkın gencimiz katılmıştır. Gençlik kampları, staj programları, liderlik akademileri, kişisel gelişim programları, Evliya Çelebi Kültür Gezileri, tecrübe paylaşım programları, gençlik buluşmaları vb. faaliyetler Kültürel Hareketlilik ve Eğitim Programları çerçevesinde icra edilmektedir.

Yurt dışında 25 yaş altı 2,3 milyon genç nüfusumuz olduğu tahmin edilmektedir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından yurt dışında yaşayan çocuk ve gençlerin Türkçe dil becerilerinin geliştirilmesi, Türkçe ile bağlarının güçlendirilmesi ve kültürel aidiyetlerinin desteklenmesi amacıyla yürütülen Türkçe Saati Proje Destek Programı kapsamında 2018'den bu yana yaklaşık 550 proje desteklenmiştir. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın akademik alandaki başarılarını desteklemek ve bilimsel çalışmaları teşvik etmek amacıyla Yurt Dışı Vatandaşlar Burs Programları kapsamında burs verilmektedir.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız tarafından kurulan sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi ve Türk toplumunun sosyal katılımının artırılmasına yönelik STK kapasite geliştirme programları ile sivil toplum buluşmaları düzenlenmekte ve mali destekler sağlanmaktadır. YTB tarafından 2011 yılından itibaren söz konusu STK'ların 1.885 projesine maddi destek sağlanmıştır.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın özellikle yaz aylarında tatillerini Türkiye'de geçirmek üzere karayolu üzerinden geliş ve gidişleri göç hareketliliği içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. YTB tarafından vatandaşlarımıza yönelik Sırbistan, Hırvatistan, Macaristan ve Bulgaristan sınır kapıları ile Kapıkule ve İpsala sınır kapılarında stantlar kurulması, vatandaşlara tercüme ve yol yardım hizmetlerinin sağlanması, bekleme sürelerinin azaltılması, hastane ve mahkeme işlerinin kolaylaştırılması, çağrı merkezi oluşturulması,

özel otopark, çocuk ve gençlere yönelik oyun alanlarının oluşturulması gibi birçok hizmet sunulmaktadır.

b) Amaç

Kültürel kimliğini muhafaza eden, anavatan bağını sürdüren, yaşadığı ülkede bireysel ve toplumsal haklarını koruyarak sosyoekonomik hayata dâhil olan yurt dışında yaşayan Türklerin, Türkiye ile yaşadıkları ülke arasındaki siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel ilişkilere olumlu katkı yapması ve geleceğinin güvence altına alınması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Yurt dışında yaşayan Türklerin anadilini muhafaza etmesini ve gelişimini sağlamak üzere örgün ve yaygın eğitim destekleri artırılacak müfredat, eğitim araç ve gereçleri ile insan kaynağı geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.819)		
Tedbir 819.1. Yurt dışında yaşayan Türklerin genç nesillerin Türkçeye ilgisini artırıcı çalışmalar yapılarak yaşadıkları ülkelerde Türkçenin seçmeli diller arasında yer almasına yönelik girişimleri teşvik edilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Genç nesillerin Türkçeye ilgisini artırmaya yönelik yapay zekâ destekli dil öğrenme platformu dahil olmak üzere uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.
Yurt dışında yaşayan Türklerin ekonomik, sosyal, kültürel ve kurumsal kapasitesinin gelişmesi desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.820)		
Tedbir 820.3. Yurt dışında yaşayan Türklerin yaşadığı ülkelerde istihdamını kolaylaştırmaya yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yurt dışında yaşayan Türklerin bulundukları ülkelerdeki istihdamını artırmaya yönelik olarak proje ve işbirlikleri geliştirilecek, bu amaçla yurt dışındaki muhatap kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılacaktır.
Tedbir 820.4. Yurt dışında yaşayan Türklerin çalışma ve sosyal güvenlik haklarına yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri etkin bir şekilde yürütülecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yurt dışında yaşayan Türklerin yoğun olarak bulunduğu işyerlerinde, sosyal kurum ve kuruluşlarda, Türk sivil toplum kuruluşlarında çalışma ve sosyal güvenlik haklarına yönelik düzenli bilgilendirme toplantıları yapılacaktır.
Tedbir 820.5. Türk vatandaşlarının diğer ülkelerdeki sosyal güvenlik hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi için ikili ve çok taraflı sosyal güvenlik anlaşmaları yaygınlaştırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Vatandaşlarımızın hak ve menfaatleri ile devletimizin çıkarları gözetilerek sosyal güvenlik anlaşmalarının yapılmasına ilişkin müzakere ve tadil çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 820.7. Gençler ve kadınlar öncelikli olmak üzere yurt dışında yaşayan Türklerin yaşadıkları ülkelerdeki mesleki eğitim imkânlarından yararlanmalarına yönelik faaliyetler yürütülecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Mesleki eğitim konusunda yurt dışında yaşayan Türk gençlerinin ve ailelerinin bilinçlendirilmesine yönelik muhatap kurum ve kuruluşlarla işbirlikleri geliştirilerek projeler yürütülecektir.

2.4. AFETLERE DİRENÇLİ YAŞAM ALANLARI, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

2.4.1. Afet Yönetimi

a) Mevcut Durum

Türkiye, üzerinde bulunduğu coğrafyanın jeolojik özellikleri ve iklim değişikliğinin etkileri nedeniyle başta depremler olmak üzere heyelan, sel/su baskını, kaya düşmesi, kuraklık ve erozyon, orman yangınları ve çığ gibi doğa kaynaklı birçok tehlikeye maruz kalmaktadır. Bunun yanı sıra göç hareketleri, endüstriyel kazalar, çevre kirliliği gibi çok sayıda insan kaynaklı tehlikeler de ortaya çıkmaktadır. Bu olaylar, hızlı ve plansız kentleşme, kentlerdeki nüfus yoğunluğu, yanlış arazi kullanımı, altyapı yetersizliği, ekosistemlerin tahrip edilmesi, biyoçeşitlilik kaybı ve afetler konusunda bilinç ve eğitim eksikliği gibi nedenlerle önemli can kayıpları ile sosyal ve ekonomik zararlara yol açan afetlerle sonuçlanmaktadır. Söz konusu kayıpların en az seviyeye indirilebilmesi için risk azaltma faaliyetlerine öncelik veren bütüncül bir afet yönetimi uygulanması elzemdir.

Afet risklerinin belirlenmesi, bu risklerin bütüncül bir şekilde önlenmesi ve azaltılmasına amacıyla hazırlanan Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 2022 yılında, afetler nedeniyle ortaya çıkan kayıp ve zararların telafi edilmesine yönelik yapılacak iyileştirme çalışmalarının çerçevesini ortaya koymak üzere hazırlanan Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) 2025 yılında yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, 2022 yılında güncellenen Türkiye Afet Müdahale Planının (TAMP), Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden edinilen tecrübeler doğrultusunda, AFAD koordinasyonunda revize edilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Ulusal ölçekte hazırlanan TARAP'ın yereldeki uygulama aracı olan İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP) kapsamında belirlenen 2.771'i öncelikli 16.771 eylemin 7.064'ü tamamlanmış olup diğer eylemlerin izleme ve değerlendirme süreci devam etmektedir.

16 Ekim 2025 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Milli Savunma Bakanlığı hariç tüm bakanlıklarda Acil Durumlar ve Savunma Planlaması Daire Başkanlıkları kurulmuştur. Söz konusu birimler marifetiyle afet yönetimi ve sivil savunmaya dair mevzuatta öngörülen iş ve işlemlerin koordineli şekilde yerine getirilmesi, bilgi akışının kesintisiz sağlanması, afet ve acil durumlardaki müdahale hizmetlerinin etkin ve verimli şekilde yürütülmesi hedeflenmektedir.

31 Aralık 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği'yle, afet ve acil durumlarda müdahale hizmetlerinin koordinasyon içerisinde yürütülebilmesi için kurulacak merkezlere dair usul ve esaslar revize edilmiştir. Yönetmelik kapsamında ilk defa nüfusu 50.000 ve üzeri olan ilçeler ile afet durumu valiliklerce belirlenecek ilçelerde ilçe afet ve acil durum yönetimi merkezi kurulması hükme bağlanmıştır.

Afet ve acil durumlara ilişkin planlama, müdahale ve iyileştirme süreçlerinin elektronik ortamda takip edilerek daha hızlı ve etkin yönetilmesine olanak sağlayan Afet Yönetimi Karar Destek Sistemi (AYDES) altında 100 ana modül ve 600 alt modül geliştirilmiştir. Mevcut durumda, 142.160 kayıtlı kullanıcıyla hizmet vermeye devam eden sistemin geliştirilmesine devam edilmektedir.

Afet durumunda kurum ve kuruluşlar arasında kesintisiz iletişimin sağlanabilmesi için kurulan Sayısal Telsiz Sistemi 2026 yılı sonunda 72 ilde devreye alınacaktır. Sistemin 81 ile yaygınlaştırılmasına devam edilmektedir.

Afetlere müdahalede görev alacak ekiplerin standartlarını belirleyen AFAD Akreditasyon Sistemi kapsamında 592 ekip ve 19.703 üye akredite edilmiştir. Buna ek olarak AFAD Gönüllülük Sistemi kapsamında gönüllü olarak başvuranlar eğitimleri tamamlandıktan sonra farklı gönüllülük seviyelerine göre sisteme alınmaktadır. Bu çerçevede Eylül 2026 itibarıyla 1.656.180 kişi gönüllük sistemine kaydolmuş, 374.535 kişi zorunlu çevrimiçi eğitimlerini tamamlayarak Temel AFAD Gönüllüsü, 88.237 kişi de birebir eğitim almak suretiyle Destek AFAD Gönüllüsü olmuştur.

Türk Kızılay'ın görev alanına giren faaliyetleri daha etkin bir yapıda yürütebilmesini teminen görev ve yetkileri ile hak ve muafiyetlerine ilişkin düzenlemeleri içeren kanun teklifi TBMM Genel Kuruluna sunulmuştur.

İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP) kapsamında Haziran 2026 itibarıyla 1.001'i okul binası ve 48'i hastane binası olmak üzere toplam 1.195 kamu binasının güçlendirilmesi, 415'i okul binası ve 6'sı hastane binası olmak üzere toplam 455 kamu binasının yeniden inşası tamamlanmıştır.

Binalarda depremin neden olduğu maddi zararların karşılanması amacıyla çıkarılan 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu kapsamında Ekim 2025 itibarıyla 11,6 milyon olan sigortalı konut sayısı Ekim 2026 itibarıyla 11,7 milyona ulaşmıştır. Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) verilerine göre ülke genelinde sigortalılık oranı yüzde 58,3'tür. En fazla sigortalılık oranı yüzde 64,3 ile Marmara Bölgesinde, en düşük sigortalılık oranı yüzde 44,7 ile Karadeniz Bölgesi'ndedir. Afet Sigortaları Kanunu'nun deprem dışındaki diğer afet türlerine yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Ülkemizde kurulu toplam deprem gözlem istasyonu sayısı 1.214'e ulaşmıştır. Böylelikle Türkiye, Avrupa'nın en büyük deprem gözlem ağına sahip ülkesi haline gelmiş ve yıllık ortalama 30.000 deprem çözümleme kapasitesine erişmiştir. Ayrıca, deprem ön hasar ve kayıp tahminleri için otomatik rapor üretebilen yerli dijital yazılım sistemi AFAD Deprem Hızlı Hasar Analiz Sistemi (AFAD-DEHAS) geliştirilmiştir.

Afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla 7441 sayılı Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması Hakkında Kanun 21 Mart 2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. Fonun işleyişine ilişkin Afet Yeniden İmar Fonunun Yapısı ve İşleyişi Hakkında Yönetmelik 2 Şubat 2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Son yıllarda küresel iklim değişikliği dolayısıyla yağış şiddetlerindeki artış, yağışın zamansal ve mekânsal dağılımındaki değişiklikler sonucunda ülkemizde noktasal yağış miktarları oldukça artmakta ve taşkınlara sebep olmaktadır. Dünyada ve ülkemizde can ve mal kayıplarına sebep olan taşkınlara karşı gerek yapısal gerekse yapısal olmayan çalışmaların yapılması zarureti bulunmaktadır. Bu sebeple taşkın koruma ve kontrol çalışmaları daha da önem kazanmıştır. 2024 yıl sonu itibarıyla ülkemizde tamamlanan taşkın kontrol tesisi sayısı 11.259'a ulaşmıştır. 2026 yılında ise ülkemizde 207 taşkın kontrol tesisinin yapılması ile birlikte toplam taşkın kontrol tesisi sayısının 11.466'ya ulaşacağı öngörülmektedir. Ayrıca taşkın kontrolüne yönelik ihtiyaç duyulan mevzuat düzenlemelerine ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.

AB Taşkın Direktifi (2007/60/EC), Türkiye'nin uyum sağlaması ve katılım sürecinin bir parçası olarak uygulama planı hazırlamasını gerektiren önemli bir politika bileşenidir. 12 Mayıs 2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Taşkın Yönetim Planlarının Hazırlanması, Uygulanması ve İzlenmesi Hakkında Yönetmelikle ülkemiz taşkın mevzuatı, Avrupa

Parlamentosu ve Konseyi'nin Taşkın Direktifi'ne (2007/60/EC) uyumlu hale getirilme çalışmaları başlatılmış olup 25 havzanın tamamında Taşkın Yönetim Plan çalışmaları tamamlanmıştır.

Taşkın afetlerinde kriz yerine risk yönetimine geçişin bütüncül olarak sağlanabilmesi ve muhtemel taşkınların yaşanmadan 12 ila 72 saat öncesinden öngörülerek gerekli tedbirlerin zamanında alınması, can ve mal kayıplarının önlenmesi amacıyla, Taşkın Tahmini ve Erken Uyarı Sistemi (TATUS) çalışmalarına 2021 yılında başlanılmış olup yaygınlaştırılması çalışmalarına devam edilmektedir.

Bu kapsamda, Antalya, Batı Karadeniz, Doğu Akdeniz, Doğu Karadeniz, Meriç Ergene ve Susurluk havzalarında toplam 1.024 taşkın tahmin noktasına ulaşılmıştır. Dünya Bankası finansmanıyla 2027 yılından itibaren TATUS kurulumunun hızlandırılması ve yaklaşık 4.300 taşkın tahmin noktasıyla tüm havzaların kapsanması hedeflenmektedir.

b) Amaç

Yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması, afet risklerinin azaltılarak can ve mal kayıplarının asgari düzeye indirilmesi, afet yönetiminin tüm süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi, toplumun ve tüm kuruluşların afet farkındalığının artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Afet yönetimi mevzuat ile beşerî, kurumsal ve teknik kapasite açısından güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.830)		
Tedbir 830.1. Afetlerle ilgili mevzuat bilimsel, teknik normlara ve uluslararası standartlara uygun olarak bütüncül bir yaklaşımla güncellenecek ve bütünleşik bir afet yönetimi sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD	1. Bütünleşik afet yönetiminin temelini oluşturan Türkiye Afet Risk Azaltma Planı, Türkiye Afet Müdahale Planı ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı ilgili mevzuat ve ihtiyaçlar doğrultusunda, bilimsel ve teknik normlar ile uluslararası standartlar gözetilerek güncellenecektir.
Tedbir 830.2. Afet risklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi, azaltılmasına yönelik faaliyetlerin yürütülmesi ve denetlenmesi ile afet esnasında ve sonrasında yapılan müdahale çalışmalarının etkinliğinin artırılması için kurumların uzmanlık alanları dikkate alınarak yetki ve sorumluluklar yeniden düzenlenecek, kurumlar arası koordinasyon güçlendirilecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, AFAD	1. Millî Eğitim Bakanlığı Arama Kurtarma Biriminin kapasitesinin artırılması amacıyla AFAD işbirliğiyle eğitimler gerçekleştirilecektir.
	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD	2. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) Hazırlama ve İzleme Sistemi ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının erişimine açılacaktır.

Tedbir 830.3. "Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi" hazırlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	1. Taslak belge, görüş alma süreçlerinin tamamlanmasıyla yayımlanmaya hazır hale getirilecektir.
Tedbir 830.4. "İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP)" izlenerek güncelleme çalışmaları yürütülecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitler, STK'lar	1. İRAP izleme ve değerlendirme faaliyetleri yürütülecek, afet risk azaltma portalı tamamlanacaktır.
Tedbir 830.5. "Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu"nun etkinliği artırılarak karar alma mekanizması aktif hale getirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) kapsamında, 2027 yılında Bakanlıklar ile ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla, eylemlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi, uygulama sürecinin güncellenmesi ve geliştirilmesi ile yeni dönem önceliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütülerek afet risk azaltma çalışmaları etkinleştirilecektir.
Tedbir 830.6. Afet yönetimi alanında uluslararası işbirlikleri artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, AFAD	1. Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) bünyesinde Sivil Korunma Mekanizması oluşturulması çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 830.7. Afet yönetiminden sorumlu merkezi ve yerel birimlerin teknik ve idari kapasitelerinin güçlendirilmesi çalışmaları yapılarak teknik personele deprem yönetmelikleri ve afet yönetimi konusunda düzenli eğitimler verilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD	1. AFAD İl Müdürlüklerinde görev yapan yöneticilere yönelik olay yeri yönetimi eğitimleri verilecektir.
Afet yönetiminde etkinliği artırmak üzere veri üretimi ve kurumlar arası paylaşımı iyileştirilerek afet yönetimi bilişim altyapısı ve karar destek sistemleri geliştirilmeye devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.831)		
Tedbir 831.1. Afetlere ilişkin veriler yeterli detayda üretilecek, bütünleşik afet yönetiminin tüm aşamalarına ilişkin planlamalarda kullanılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Afet ve acil durumlara ilişkin coğrafi veriler ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilerek AYDES'e aktarılacaktır.
Tedbir 831.2. Afet tehlike türlerine göre ülke ve bölge ölçeğinde bütünleşik erken uyarı ve tahmin sistemleri kurulacak, erken uyarı amaçlı veri analizini, afetlerin izlenmesini, komuta ve sevkiyatı sağlamak üzere yeni teknolojik imkânlardan faydalanılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, AFAD, DSİ, NDK	1. DSİ - Taşkın Erken Uyarı Sistemi (TEUS) ve Nükleer Düzenleme Kurumunun Radyasyon İzleme ve Uyarı Sistemi Ağı (RADİSA) yazılımlarının Haber Alma ve Yayma (HAY) sistemine entegrasyonuyla afet ve acil durumlarda erken uyarı mekanizmalarının etkinliğinin artırılması sağlanacaktır.

Tedbir 831.3. Afet anında tüm kaynakları etkin bir şekilde yönetebilen ve coğrafi bilgi sistemi temelli karar destek mekanizması geliştirilecek ve güncelliği sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Afet ve acil durumlarda kaynakların etkin yönetimi amacıyla personel, araç, iş makinesi ve lojistik envanter bilgilerinin Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) tabanlı platformlar üzerinden anlık takibi ve karar destek süreçlerine entegrasyonu sağlanacaktır. 2. AYDES aracılığıyla afet yönetimi süreçlerini daha etkin bir şekilde desteklemek amacıyla sisteme yeni modüller eklenerek geliştirilecektir.
Mevcut ve yeni yapılacak olan tüm alt ve üst yapıların afetlere karşı dirençliliği sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.832)		
Tedbir 832.2. Afetlere dayanıklı yapılaşmaya yönelik mevzuat gözden geçirilecek, yeni yapılan tüm alt ve üst yapılarda çoklu afet tehlikeleri dikkate alınacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	1.Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği revize edilecek ve uygulanmasına yönelik eğitim materyalleri hazırlanarak eğitimler planlanacaktır.
Tedbir 832.4. Eğitim ve sağlık başta olmak üzere kamu hizmetlerinin sunulduğu yapıların afet ve olağanüstü durumlara karşı hazırlık durumu güçlendirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu Binaları Deprem Dayanımı ve Enerji Verimlilik Projesi kapsamında kamu binalarının depreme karşı güçlendirilmesi ve enerji verimli hale getirilmesine devam edilecektir.
İklim değişikliğiyle ilgili afet tehlikelerine karşı toplumsal dirençlilik artırılarak uyum kapasitesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.833)		
Tedbir 833.1. Taşkın yönetim planları tamamlanarak güncel tutulacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, DSİ, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Batı Akdeniz, Büyük Menderes, Burdur ve Akarçay havzalarında taşkın yönetim planları güncellenecektir.
Tedbir 833.2. Taşkın koruma ve kontrol yatırımlarında bölgelerin mevsimsel yağış şartları, nüfusu, stratejik tesisler ve tarım arazilerinin durumu dikkate alınacak, taşkın koruma ve kontrol tesislerinin sayısı artırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), DSİ	1. 200 taşkın kontrol tesisi tamamlanacaktır.

Tedbir 833.3. Taşkınların etkilerinin asgari seviyeye indirilebilmesi, dere yataklarına yapılan müdahalelerin önlenmesi ve taşkın riskinin yapılacak tüm çalışmalarda dikkate alınması amacıyla gerekli mevzuat hazırlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), AFAD, DSİ, Yerel Yönetimler	1. Taşkın mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 833.4. Tüm havzalarda ulusal taşkın ve kuraklık tahmini ve erken uyarı sistemi kurulacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), AFAD, DSİ, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Taşkın Tahmini ve Erken Uyarı Sisteminin (TATUS) 5 Havzada Yaygınlaştırılmasına yönelik sistemin işletme çalışmaları sürdürülecektir. 2. Kuraklık Tahmini ve Erken Uyarı Sisteminin Kurulması Projesinin işletilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
Afet ve acil durumlara müdahale kapasitesi artırılarak her türlü afete ve acil duruma hızlı, etkili ve kapsamlı bir müdahale yapılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.834)		
Tedbir 834.1. Afet sırasında aksamadan hizmet verebilecek kesintisiz güvenli haberleşme sistemi oluşturulması amacıyla 81 ilde sayısal telsiz altyapısının kurulumu tamamlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, AFAD, Jandarma Genel Komutanlığı	1. 9 ilde sayısal telsiz sisteminin kurulumu tamamlanacaktır.
Tedbir 834.2. Afet sonrası ihtiyaç duyulan malzeme, ekipman ve araçların tedariki yapılarak lojistik depolarda hazır bulundurulması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD	1. Bölgesel lojistik depo sayısı artırılacaktır.
Tedbir 834.5. Her türlü ölçekteki afet ve acil durumlara müdahale ekiplerinin becerilerini test etmek, kabiliyetleri geliştirmek, müdahale planlarının uygulanabilirliğini ölçmek ve gerekli iyileştirmeleri yapmak amacıyla tatbikatlar gerçekleştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD	1. Gerçekleştirilecek ulusal ve uluslararası tatbikatlarla paydaşlar arasındaki işbirliği güçlendirilecek, tecrübe ve uyum sağlanarak ekiplerin birlikte çalışma kapasitesi geliştirilecektir.
Afet risk aktarım yöntemleri ve finansman imkânları geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.836)		
Tedbir 836.2. Tüm afet tehlikelerini kapsayacak zorunlu afet sigorta mekanizması geliştirilerek yaygınlaştırılacak, afet sigortası beyanı ve ödemesinin etkin takibi sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, AFAD, SEDDK	1. DASK tarafından verilen Zorunlu Deprem Sigortası teminatı kapsamının deprem dışında kalan diğer doğa kaynaklı afetleri de içerecek şekilde genişletilerek Zorunlu Afet Sigortası mekanizmasının oluşturulmasına yönelik mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.

Olası bir deprem sonrasında can ve mal kaybının en az seviyede tutulabilmesi için Marmara bölgesinde gerekli risk azaltma çalışmalarına devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.838)		
Tedbir 838.2. Marmara bölgesinde afet ve acil durumlarda kullanılması planlanan geçici barınma alanlarının kapasitelerinin artırılması ve gerekli sosyal donatılarının tamamlanması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AFAD, Yerel Yönetimler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Marmara bölgesindeki afet ve acil durumlarda kullanılması planlanan geçici barınma alanlarının kesin tespiti yapılarak güncellenecek, belirlenecek bu alanlarda ilgili valilik ve belediye tarafından geçici barınma merkezlerinin altyapılarının hazır hale getirilmesi ve imar planlarına işlenmesi sağlanacaktır.
Afet ve acil durumlara ilişkin toplumsal farkındalık artırılacak ve gönüllülük sistemi geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.839)		
Tedbir 839.2. "AFAD Gönüllülük Sistemi"nin geliştirilmesi ve gönüllü niteliğinin artırılması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), AFAD	1. AFAD gönüllülerinin bireysel olarak akredite edilebileceği Teknik AFAD Gönüllülük Sistemi ve AFAD gönüllülerinin ekip olarak destek çalışmalarına katılabileceği Ekip AFAD Gönüllülük Sistemi geliştirilerek devreye alınacaktır.
Tedbir 839.3. Eğitimin tüm kademelerinde afet farkındalığının artırılmasına ilişkin çalışmalar yürütülecektir.	Millî Eğitim Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, AFAD	1. Eğitim kurumlarında çalışanlar ve öğrenciler tarafından afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenlere dair AFAD işbirliğiyle afet farkındalık eğitimleri verilecektir.
Afet yönetiminde engelli, yaşlı, kadın ve çocukların farklılaşan ihtiyaçları dikkate alınacaktır. (Kalkınma Planı p.841)		
Tedbir 841.1. Engelli, yaşlı, kadın ve çocuklar ile yakınlarına yönelik farklı afet durumlarında afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin detaylı rehberler hazırlanacak ve eğitimler verilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, AFAD	1. Engelli, yaşlı, kadın ve çocuklar ile yakınlarına yönelik eğitim içerikleri, rehber dokümanlar ve uygulama araçları geliştirilecek, hedef gruplara ulaştırılmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.
Tedbir 841.2. Toplanma ve geçici barınma alanlarının engelli, yaşlı, kadın ve çocukların farklılaşan ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AFAD	1. Geçici konaklama merkezi planları hazırlanırken yaşlılar, kadınlar, çocuklar, hamileler, fiziksel ve zihinsel engeli olanlar ve aileleri, şehit yakınları, gaziler ve ailelerinin farklılaşan ihtiyaçları gözetilerek sunulan hizmetlere erişimlerini kolaylaştırıcı tedbirler alınması sağlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Zorunlu Deprem Sigortasına Dâhil Olan Konut ve İşyeri Sayısı	Milyon Adet	11,7	11,7	12,7
Sayısal Telsiz Sistemine Dâhil Edilen İl Sayısı	Adet	60	72	81
AFAD Lojistik Depo Sayısı	Adet	81	81	85
Tamamlanan Taşkın Kontrol Tesisi Sayısı	Adet	11 259	11 466	11 666
Havza Bazlı Tamamlanan Taşkın Erken Uyarı Sistemi	Adet	1	6	6

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.4.2. Kentsel Dönüşüm

a) Mevcut durum

Ülkemizin önemli bir kısmının deprem başta olmak üzere afet riski altında olduğu gerçeği, standartlara uygun olmayan yapı stokunun dönüşüm sürecinin hızlandırılarak sosyal yapının ihtiyaçlarına ve sürdürülebilir şehirleşme özelliklerine uygun, afetlere karşı dirençli yerleşim alanlarının oluşturulması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, kentsel dönüşümü teşvik edici programların uygulanmasına, mevzuatın geliştirilmesine ve toplumsal farkındalığın artırılmasına önem verilmektedir.

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında 59 ilde 292 riskli alan, 38 ilde 200 kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı ve 11 ilde 20 yenileme alanı ilan edilmiştir. Ayrıca yeni yerleşim alanı olarak kullanılmak üzere 77 ilde 65 bin hektar büyüklüğünde rezerv yapı alanı belirlenmiştir.

Riskli yapıları tespit etmek üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca lisanslandırılan üniversite, kamu kurumu, sivil toplum kuruluşu, yapı denetim kuruluşları ve yapı laboratuvarlarının da bulunduğu 1.696 kurum ve kuruluş görevini yürütmektedir. Bu kurum ve kuruluşlar tarafından 1.480.000 bağımsız birimin riskli yapı olduğu tespit edilmiş olup dönüşüm alanları ile birlikte kentsel dönüşüm kapsamına alınan toplam bağımsız birim sayısı 2.761.000'dir.

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamındaki riskli yapıların yerine yapılacak yeni uygulamalar hususunda hak sahiplerinin karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanması ve mevcut ekonomik koşullar gözetilerek yapı ruhsatı kapsamında yapı müteahhitlerince verilen teminat bedeli oranının yeniden düzenlenmesi hususlarını içeren 6306 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 4 Şubat 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Dönüşüm Projeleri Özel Hesabının ihdas edildiği 2012 yılından itibaren başta kurumsal ve bireysel kira yardımı, faiz desteği, kamulaştırma ve dönüşüm uygulamalarında kullanılmak üzere Eylül 2026 itibarıyla (cari fiyatlarla) yaklaşık 351 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir.

Başta İstanbul olmak üzere kentsel dönüşümü teşvik edici programların uygulanmasına hız verilmiştir. Bu kapsamda 22 Şubat 2024 tarihli Cumhurbaşkanı Kararı'yla İstanbul'da yürütülecek kentsel dönüşüm uygulamaları çerçevesinde parseldeki gerçek

veya tüzel kişilere hibe, kredi ve tahliye desteğini kapsayan yapım için yardım verilmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. 30 Nisan 2025 tarihli Cumhurbaşkanı Kararı ile hak sahiplerine verilebilecek hibe ve kredi bedelleri güncellenmiş, 875 bin TL'si hibe, 875 bin TL'si kredi ve 125 bin TL'si de tahliye desteği olmak üzere toplam destek 1,875 milyon TL olarak belirlenmiştir. Yarısı Bizden Kampanyası adıyla yürütülen program kapsamında toplam 70.416 bağımsız birim için 86,7 milyar TL destek sağlanmıştır.

Ülkemizin yüksek afet ve yapı stokunun risk durumu nedeniyle kentsel dönüşüm ihtiyacı ve dönüşüm alanlarının önceliklendirilmesi hususu önemini korumaktadır. Bu çerçevede afet ve iklim tehlikeleri, toplumsal ve ekonomik güçlükler, yapı stoku niteliği ve risk analizlerini dikkate alan bir değerlendirme sistemi geliştirilmesi gerekmektedir.

Kentsel dönüşüm sürecinde, alanın özelliklerine ve kentin içindeki fonksiyonuna göre bir dönüşüm senaryosu uygulanması ve dönüşüm alanlarının bir stratejiye bağlı olarak geliştirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

b) Amaç

Afet tehlikesi ve riski altındaki alanlar ile bu alanların dışındaki riskli yapıların sağlıklı ve güvenli yaşamayı esas alacak şekilde dönüştürülmesine yönelik uygulamaları etkinleştirmek ve yaygınlaştırmak temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Kentsel dönüşümün şehir dokusuna, estetiğine ve kimliğine uygun şekilde yerinde dönüşüm anlayışıyla, yaşam kalitesini yükseltme ile kent aidiyetini ve yerel bağları güçlendirme amacı çerçevesinde farklı müdahale türlerini içeren bütüncül bir bakış açısıyla yürütülmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.843)		
Tedbir 843.1. Kentsel dönüşüm uygulamaları, farklı kentsel sorunlarla ortaya çıkan dönüşüm ihtiyaçlarını gözetecek ve farklı müdahale türlerini içerecek şekilde bütüncül bir yaklaşımla geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, İLBANK, TOKİ, Yerel Yönetimler	1. İstanbul başta olmak üzere ilan edilen tüm dönüşüm alanlarında mevcut durum analizleri yapılarak çevresel, sosyal, fiziki ve ekonomik yapı özellikleri doğrultusunda dönüşüm çalışmalarına devam edilecektir.
Tedbir 843.3. Kentsel dönüşüm strateji belgelerinin hazırlanması zorunlu hale getirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, Yerel Yönetimler	1. Kentsel dönüşüm strateji belgelerinin hazırlanmasının zorunlu hale getirilmesi için mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.
Kentsel dönüşüm alanlarının önceliklendirilmesine ilişkin afet ve iklim tehlikeleri, toplumsal ve ekonomik güçlükler, yapı stoku niteliği ve risk analizlerini dikkate alan bir değerlendirme sistemi geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.844)		
Tedbir 844.1. Kentsel dönüşüm alanlarının önceliklendirilmesine ilişkin analizlerde kullanılmak üzere veri altyapısı geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), AFAD, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı	1. Kentsel dönüşüm alanlarının önceliklendirme analizine yönelik veri altyapısı ve yazılım geliştirilecektir.

Kentsel dönüşüm uygulamalarında uzlaşma süreçleri geliştirilecek ve süreç hızlandırılacaktır. (Kalkınma Planı p.847)		
Tedbir 847.1. Kentsel dönüşüm uygulamalarındaki uzlaşma süreçlerinde katılımcılık mekanizmaları geliştirilecek, anlaşmazlıkların daha hızlı çözüme ulaştırılması için ihtisas mahkemeleri oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Kentsel Dönüşüm Başkanlığı	1. Kentsel dönüşüm uygulamalarında sahada karşılaşılan hukuki ve idari sorunların giderilmesi, uygulama süreçlerinin daha etkin hale getirilmesi ve kamu eliyle yürütülen dönüşüm projelerinin daha hızlı ve etkin şekilde gerçekleştirilmesine yönelik mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.
Olası Marmara depremine karşı riskli yapı stokunun yenilenmesi için gerekli çalışmalar hızlı ve etkin bir şekilde yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.849)		
Tedbir 849.1. Kentsel dönüşüm konusunda toplumsal farkındalık artırılarak teşvik edici programlarla dönüşüm süreci hızlandırılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Kentsel Dönüşüm Başkanlığı	1. İstanbul'da Yarısı Bizden Kentsel Dönüşüm Kampanyasına devam edilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi Hazırlanan İl Sayısı (Kümülatif)	Adet	45	47	55

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.4.3. Şehirleşme

a) Mevcut Durum

Ülkemizin coğrafi konumu, afet riski ve şehir nüfus yoğunlukları göz önünde bulundurulduğunda şehirlerin planlanmasında afet tehlikelerinin dikkate alınması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi, nitelikli yaşam alanlarının oluşturulması yönünde gerekli standartların belirlenmesi ve tedbirlerin alınması önem taşımaktadır.

Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen şehirlerin tarihi, sosyal ve kültürel dokuları gözetilerek iklim değişikliği ile afetlere dirençli ve yaşam kalitesini yükselten şehircilik anlayışıyla yeniden inşa edilmesi çalışmalarına devam edilmektedir.

Afet tehlikelerini dikkate alarak planlama yapılması ve yerleşim alanlarında yaşanabilecek olası afet risklerinin bertaraf edilmesi amacıyla mekânsal planlara esas jeolojik-jeoteknik ve mikro bölgeleme etütleriyle ilgili çalışmalara devam edilmektedir. Söz konusu etüt çalışmalarının elektronik ortamda tutularak gerekli veriye daha hızlı ve doğru bir şekilde erişimin sağlanabilmesi için bilgi sistemleri altyapısını geliştirme çalışmaları yürütülmüş ve bu amaçla oluşturulan Yer Bilimsel Etüt Bilgi Sisteminin (YERBİS) yazılım ve donanım bileşenleri yeniden yapılandırılmıştır.

Kent-kır yapısını daha doğru yansıtmak üzere, Avrupa İstatistik Ofisince geliştirilen Kentleşme Derecesini esas alarak TÜİK tarafından yapılan sınıflamaya göre 2025 yılı itibarıyla nüfusumuzun yüzde 67,5'i yoğun kent, yüzde 15,8'i orta yoğun kent ve yüzde 16,8'i kır olarak sınıflandırılan yerlerde yaşamaktadır.

Kentlerin gelişim süreçlerinin ve yaşanabilirlik düzeylerinin izlenebilmesi amacıyla kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik geliştirilen kentleri izleme sisteminin gerçekleştirilen pilot çalışma sonuçları da dikkate alınarak yaygınlaştırılmasına devam edilmektedir.

Şehirlerin kentsel yeşil alan standartlarını ve yaşam kalitesini yükseltmek için millet bahçeleri yapım çalışmaları yürütülmektedir. Eylül 2026 itibarıyla 41,1 milyon m^2 millet bahçesi yapımı tamamlanmıştır.

İmar planı değişikliği sonucu oluşan değer artışının belli oranlarda kamuya kazandırılması yönündeki çalışmalara devam edilmektedir. Bu kapsamda 2020 yılından itibaren 7,83 milyar TL kamu adına tahakkuk ettirilmiştir.

Özellikle binalara ilişkin mülkiyet haklarının yönetimi ve mevcut yapı stokunun üç boyutlu dijital ortamda izlenmesi amacıyla kentsel alanlarda üç boyutlu şehir modelleri üretimi ve üç boyutlu kadastro altlıklarının oluşturulması çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda 52 ilde yaklaşık 2,5 milyon hektarlık kentsel alanda çalışmalar tamamlanmış olup 29 ilde ise devam etmektedir.

Gayrimenkul piyasasının daha etkin işlemesini sağlamak üzere nesnel ölçütlere dayalı bir gayrimenkul değerleme sisteminin geliştirilmesi amacıyla 3 Boyutlu Taşınmaz Yönetim Bilgi Sisteminin bileşeni olarak Değer Bilgi Merkezi kurulmasına ve İstanbul ilinde toplu değerleme çalışmalarına başlanmıştır.

Akıllı şehir uygulamalarının etkin bir şekilde yürütülmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla hazırlanan 2030 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planına ilişkin 2026/11 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 19 Eylül 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

b) Amaç

İklim değişikliği ve afetlere karşı dirençli, tarihi ve kültürel birikimiyle uyumlu nitelikli yerleşim alanlarına sahip, herkes için erişilebilir kentsel hizmetler sunulan, yaşam kalitesi yüksek, yeşil ve dijital teknolojilere dayalı akıllı, güvenli, sürdürülebilir şehir ve yerleşimler oluşturmak temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Şehirlerin planlamasında iklim değişikliği ve afetlere karşı dirençliliğin sağlanması, coğrafi özellikler ile kültürel ve doğal değerlerin gözetilmesi esas alınacak, başta yeşil alanlar olmak üzere kamusal alanların erişilebilirlik ve kapsayıcılık ilkesi çerçevesinde oluşturulması ve korunması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.851)		
Tedbir 851.7. Şehirlerde yeşil alanlar şehir büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, erişilebilirliği ile iklim ve coğrafyaya göre belirlenen tasarım kriterleri gözetilerek yeşil şehir vizyonu çerçevesinde bütüncül bir yaklaşımla planlanarak artırılacak, bu kriterler doğrultusunda tüm illerde millet bahçesi çalışmaları sürdürülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), TOKİ, Yerel Yönetimler	1. 95 milyon m^2 alanda millet bahçelerine ilişkin yer seçimi, projelendirme ve yapım çalışmaları yürütülecektir.

Şehirlerde topografyaya, tarihi ve kültürel birikimlere uyumlu ve sosyal yapı ihtiyaçlarını karşılayan mimari yapılaşma sağlanacak, mahalle kültürü ve kent bilinci ile aidiyeti geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.853)		
Tedbir 853.2. Her şehrin özgün karakterini, medeniyet birikimini gözeten insan odaklı, akıllı, yeşil, güvenli, iklim dirençli ve kimlikli şehir ögelerinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S)	1. Kentsel tasarım projelerinde şehrin özgün karakterini, medeniyet birikimini gözeten insan odaklı, akıllı, yeşil, güvenli, iklim dirençli ve kimlikli şehir ögelerinin kullanımının yaygınlaştırılmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır.
Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.854)		
Tedbir 854.1. Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine ilişkin kriterler uluslararası göstergeler dikkate alınarak geliştirilecek, ölçüm ve izlemeye yönelik mekanizma oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine ilişkin geliştirilen kentleri izleme sisteminin dört ilde uygulaması gerçekleştirilecektir.
Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen şehirler tarihi, sosyal ve kültürel dokuları gözetilerek iklim dostu, afete dirençli ve yaşam kalitesini yükselten bir şehircilik anlayışıyla yeniden inşa edilecektir. (Kalkınma Planı p.855)		
Tedbir 855.3. Şehir merkezlerinde depremden hasar görmüş sembolik ve manevi değeri yüksek- kültürel mirasın korunması ve onarımı sağlanacak, kent kültürünü yaşatan ve toplumun hatıralarının biriktiği alanlar aslına uygun olarak yeniden inşa edilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. 2023 yılı Şubat ayında meydana gelen depremlerde yoğun yıkım yaşanan Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya, Osmaniye ve Gaziantep illerinde tarihi ve kültürel değeri haiz kent merkezlerinde yeniden inşa çalışmaları tamamlanacaktır.
Sayısal, güncel ve güvenilir kadastro verilerinin sunulması için altyapı çalışmaları tamamlanacak, bütünleşik mülkiyet verilerinin elektronik ortamda sunulması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.858)		
Tedbir 858.1. Tek koordinat sistemine geçilecek ve kadastro modernizasyonu tamamlanacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), TKGM	1. Kadastro modernizasyon çalışmalarının tamamlanmasına yönelik olarak kadastro güncelleme, iyileştirme ve sayısallaştırma faaliyetleri yürütülecektir.
Tedbir 858.3. Kentsel alanlarda üç boyutlu şehir ve bina modelleri üretimi gerçekleştirilecek, çok boyutlu kadastro altyapısı kurulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), TKGM, Yerel Yönetimler	1. 29 ilde devam eden üç boyutlu şehir ve üç boyutlu bina modellerinin üretilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
Gayrimenkul piyasasının etkin işlemesine katkı sağlanması amacıyla gayrimenkullerin gerçek değerinin takibine yönelik mekanizma kurulacaktır. (Kalkınma Planı p.859)		
Tedbir 859.1. Gayrimenkul değer değişimlerinin takip edilmesi ve taşınmaz değer haritalarının oluşturulabilmesi için teknik altyapı geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), GİB, TKGM, Yerel Yönetimler	1. Taşınmazların değerlerine yönelik veriler ile mülkiyet bilgilerinin tutulmasına yönelik Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemine entegre bir gayrimenkul değer bilgi merkezi kurulacaktır.

Tedbir 859.2. Gayrimenkul değerinin doğru tespit edilmesi için mevzuat altyapısı çalışmaları yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), GİB, TKGM, Yerel Yönetimler	1. Gayrimenkul değer tespitine yönelik mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Kadastro Modernizasyonu Kapsamında Yenilenen/Sayısallaştırılan Parsel Sayısı (3)	Bin Adet	23 072	24 572	26 572
Türkiye Kentleri İzleme Çerçevesinde İzlenen Kent Sayısı (Kümülatif)	Adet	1	1	5

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Tapu ve Kadastro Programının performans göstergelerinden biridir.

2.4.4. Konut

a) Mevcut Durum

TÜİK verilerine göre 2025 yılında 1.191.457 daire için yapı ruhsatı düzenlenmiştir. 2026 yılının ilk altı aylık döneminde ise 514.813 daire için yapı ruhsatı verilmiştir. 2025 yılında 692.738 konuta yapı kullanma izin belgesi düzenlenmiştir. Bu sayı 2026 yılının ilk altı aylık döneminde 307.440 olmuştur.

Türkiye genelinde ilk el konut satış sayısı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 3,9 oranında artarak 51.519, ikinci el konut satışları ise Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 15,3 oranında azalarak 90.871 olmuştur. Toplam konut satışları içinde ilk el konut satışlarının payı yüzde 36,2, ikinci el konut satışlarının payı yüzde 63,8'dir. Türkiye genelinde ipotekli konut satışları Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 5,1 oranında artarak 23.397 olmuştur. Toplam konut satışları içinde ipotekli satışların payı yüzde 16,4 olarak gerçekleşmiştir.

Eylül 2026 itibarıyla Türkiye'de toplam konut sayısı 44,3 milyondur. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından 2019-2025 döneminde 496.572 konutun inşaatı tamamlanarak hak sahiplerine teslim edilmiştir. Üretilen konutların yaklaşık yüzde 91'i sosyal konut niteliğindedir. TOKİ tarafından 2026 yılı Ocak-Eylül döneminde 157.482 konut tamamlanmıştır. Ayrıca ülkemizde yaşanan kira baskısının azaltılması ve konuta erişimin kolaylaştırılması amacıyla ilk kez kiralık sosyal konut modeli hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda, İstanbul'da planlanan 15 bin kiralık konutun ilk etabını oluşturan 1.071 konutun sunumu gerçekleştirilmiştir.

Konut üretiminde yaşlıların, gençlerin, engellilerin ve kadınların konuta erişiminin artırılması, dar gelirliler için ekonomik olarak karşılanabilir konut üretilmesi, konut piyasasında beşeri ve teknik kapasitenin artırılması, uygulamada etkinlik, afetlere karşı risk azaltma ve dirençlilik, eskisinden daha sağlam inşa prensipleri doğrultusunda konutun çevresiyle bir bütün olarak ele alınması hedeflenmektedir. Bu kapsamda arz ve talep yönlü ihtiyaç duyulan veri kaynakları geliştirilerek, konut arz ve talebinin niteliğini veriye dayalı analizlerle belirlemeye yönelik araştırma ve projeler öncelikli görülmektedir.

7269 sayılı Kanun kapsamında Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremler neticesinde yıkık, ağır ve orta hasarlı konut, işyeri ve ahırı bulunan hak sahibi vatandaşlar için her türlü üstyapı, altyapı ve sosyal donatının inşası ve kredi desteği sağlanmasına ilişkin

çalışmalarda sona gelinmiştir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından AFAD koordinasyonunda belirlenen yeni yerleşim alanlarında TOKİ Başkanlığı, Emlak Konut Genel Müdürlüğü ve Bakanlık tarafından konut yapımı tamamlanmak üzeredir. Ayrıca hak sahiplerinin talebi doğrultusunda 7452 sayılı Kanun çerçevesinde Yerinde Dönüşüm Projesi kapsamında da konut üretimi gerçekleştirilmektedir. Deprem bölgesinde, Eylül 2026 itibarıyla 452.983 konutun ihalesi yapılmış, 455.357 konut ve işyerinin kurası çekilmiştir. Depremler sonrasında bugüne kadar 44,4 milyar TL'yi geçen kira yardımı yapılmıştır.

b) Amaç

Sürdürülebilir kentsel çevre için konut planlaması ve yönetiminin bütüncül olarak ele alınması ve veriye dayalı etkin işleyen konut piyasasında barınma hakkı çerçevesinde başta dar gelirliler olmak üzere herkesin ekonomik olarak karşılanabilir, enerji verimli, dirençli, güvenli ve sağlıklı konutlara erişiminin sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Arz ve talep dengesi gözetilerek herkesin güvenli, dirençli, ekonomik olarak karşılanabilir konutlara erişimi artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.862)		
Tedbir 862.1. Özellikle kentlerdeki barınma sorununa sağlıklı çözümler üretilebilmesi için dar gelirlilere, kadınlara, engellilere ve gençlere yönelik toplu konut uygulamaları yürütülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, TOKİ, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sosyal konut yapımına devam edilecek olup 150.000 konut teslim edilecektir.
Afetler sonucunda ortaya çıkan konut ihtiyacının karşılanmasında bütüncül, adil, maliyet etkin, şeffaflığı ve hesap verebilirliği esas alan çözümler geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.863)		
Tedbir 863.1. Afetlerden etkilenenlere temel insani ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, güvenli, ulaşılabilir, afetlere karşı dayanıklı ve asgari hayati hizmetleri içeren afet konutları bütüncül bir planlama dâhilinde inşa edilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AFAD, TOKİ, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen illerdeki afet konutu inşaatları tamamlanacaktır.
Tedbir 863.2. Afet konutlarının yapımında afetzedelerin barınma ihtiyacını en kısa zamanda karşılayacak şekilde hak sahipliği, geri ödeme ve finansman yöntemleri ile ilgili mevzuat yeniden ele alınacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Hak sahibi vatandaşların borçlandırma, tahsil-takip işlemlerinin daha etkin kontrolü için mevzuat güncelleme çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 863.3. Afetzedelerin barınma ihtiyacının karşılanmasında standart, işlem sürelerini kısaltan, afetten etkilenme ve konut sahipliğini hakkaniyete uygun şekilde dikkate alan modeller ve süreçler geliştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Afetzedelerin barınma ihtiyacının karşılanmasında hak sahipliği, yeni yerleşim yerine ilişkin planlama, geri ödeme ve finansman yöntemleriyle ilgili mevzuat değişikliği yapılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Dar ve Orta Gelirlilere Yönelik Yıllık Üretilen Konut Sayısı	Adet	124 034	157 482	150 000

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.4.5. Çevrenin Korunması

a) Mevcut Durum

Çevrenin etkin korunmasının sağlanması, Türkiye'nin ve dünyanın sosyo-ekonomik açıdan refahını uzun dönemde geliştirecek en önemli konulardan biridir. Hızla artan nüfus, şehirleşme, ekonomik faaliyetler ve çeşitlenen tüketim alışkanlıkları çevre üzerindeki baskıyı artırmakta ve başta iklim değişikliği olmak üzere çölleşme, biyolojik çeşitlilik kaybı ve kuraklık gibi birçok çevre probleminin her geçen gün insan yaşamını ve kalkınma sürecini daha belirgin bir şekilde etkilemesine neden olmaktadır. Bu kapsamda çevre ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi gittikçe önem kazanmaktadır.

Türkiye'de çevre sorunlarına yönelik politikalar, 2053 yılı net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda, Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerin 2030 yılına kadar ulaşmayı hedeflediği Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla (SKA) uyumlu bir şekilde geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Bu kapsamda çevre alanında kurumsal kapasite, mevzuat ve standartların geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Türkiye iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında kararlı hedefler belirleyerek konuya ilişkin hassasiyetini küresel ölçekte ortaya koymaktadır. 2021 yılında Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınma hakkına halel getirilmemesi şartıyla Paris Anlaşmasına taraf olunmuştur. Ardından Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda hazırlanan Türkiye'nin Uzun Dönemli İklim Stratejisi, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Sekretaryasına Kasım 2024'te sunulmuştur. Paris Anlaşması gereğince taraf ülkelerin Ulusal Katkı Beyanlarını (NDC) güncelleme yükümlülüğü doğrultusunda, İklim Değişikliği ve Uyum Koordinasyon Kurulu (İDUKK) kararıyla Türkiye'nin İkinci Ulusal Katkı Beyanı Birleşmiş Milletler İklim Zirvesinde ilan edilmiş, 2035 yılı için sera gazı emisyonlarının 466 milyon ton CO_2 eşdeğeri azaltılarak toplam 643 milyon ton CO_2 eşdeğeri seviyesine düşürülmesi taahhüt edilmiştir. Ayrıca, İkinci Ulusal Katkı Beyanı doğrultusunda güncellenen İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2026-2035) ile İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planının (2026-2035) 2026 yılı içinde yayımlanması öngörülmektedir.

Türkiye, Kasım 2026'da Antalya'da düzenlenecek Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 31'inci Taraflar Konferansına (COP31) ev sahipliği yapacaktır. COP31 Başkanlığınca açıklanan 10 öncelikli alan ile 6 küresel uygulama hedefini içeren COP31 Eylem Gündeminde sıfır atık ve metan azaltımı, temiz enerji ve elektrifikasyon, yeşil sanayileşme, iklime dirençli şehirler, gıda güvenliği, okyanuslar ve denizler, dinamik ve dirençli sağlık sistemleri, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik ve arazi tahribatı alanlarındaki sinerjiler, gençlik ve eğitim ile ulusal katkı beyanlarının uygulanmasının desteklenmesi öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir. Ayrıca gündemde, 2035 yılına kadar elektriğin nihai enerji tüketimindeki payının yüzde 35'e çıkarılması, belediye atıklarındaki öngörülen artışın en az yarıya indirilmesi, binalarda enerji yoğunluğunun en az yüzde 25 azaltılması ve küresel döngüsel malzeme kullanım oranının en az yüzde 15'e çıkarılması gibi küresel hedefler ortaya konulmuş, bu hedeflere ulaşılmasına katkı sağlamak üzere elektrifikasyon, yeşil sanayileşme, temiz teknolojiler, iklim finansmanı, döngüsel ekonomi, deniz çöpleri ve

okyanusların korunması, iklime dirençli şehirler, yeşil yük taşımacılığı, çocuklar ve gençler ile iklim taahhütlerinin uygulamaya aktarılması alanlarında COP31'de başlatılması öngörülen girişimlere yer verilmiştir.

Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon ve yeşil büyüme hedefleri doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadele için yasal çerçeveyi oluşturan İklim Kanunu 9 Temmuz 2025'te yürürlüğe girmiştir. Kanunla emisyon izni esaslı Emisyon Ticaret Sisteminin (ETS) yasal dayanağı oluşturulmuş, Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) ve Paris Anlaşmasının 6'ncı maddesiyle uyumlu ulusal karbon piyasasının altyapısı tesis edilmiştir. Kanun kapsamında hazırlanan Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği 27 Ağustos 2026 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmış, tesislerin emisyon izni, sera gazı izleme, raporlama ve doğrulama yükümlülükleri ile sistemin uygulama esasları belirlenmiştir. Elektrik üretimi, çimento, demir-çelik, alüminyum ve gübre sektörlerini kapsayan 2026-2027 pilot uygulama dönemine ilişkin usul ve esaslar Eylül 2026'da yürürlüğe girmiştir. Ayrıca ETS piyasası ile İşlem Kayıt Sisteminin işleyişine ilişkin usul ve esasları belirleyen Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Piyasasının İşletilmesine İlişkin Yönetmelik 21 Ekim 2026 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmış olup ETS'nin piyasa işletimine dair uygulama altyapısına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Öte yandan Paris Anlaşmasının 6'ncı maddesi çerçevesinde, ülkemizde gerçekleştirilen sera gazı emisyon azaltım ve giderim projelerinden elde edilen karbon kredilerinin Uluslararası Sivil Havacılık Örgütünün Karbon Dengeleme ve Azaltma Programı (CORSIA) kapsamında kullanılabilmesine yönelik yetkilendirme süreci Temmuz 2026'da başlatılmıştır. Ulusal karbon kredilendirme ve denkleştirme sisteminin usul ve esaslarını belirleyecek Karbon Kredilendirme ve Denkleştirme Yönetmeliğinin de 2026 yılı içinde yayımlanması öngörülmektedir.

İklim Kanunu kapsamında, çevresel açıdan sürdürülebilir iktisadi faaliyetlerin belirlenmesine yönelik esasları ortaya koyan Türkiye Yeşil Taksonomisi Yönetmeliği 24 Eylül 2026 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Altı çevresel hedef çerçevesinde 16 sektörde 137 ekonomik faaliyeti kapsayan Yönetmelikle, finans sektörü için 1 Ocak 2029 tarihinden itibaren raporlama yükümlülüğü getirilmiştir. Finansal kaynakların sürdürülebilir yatırımlara yönlendirilmesini, iklim değişikliğiyle ilişkili risklerin finansal karar alma süreçlerine dâhil edilmesini ve yeşil yatırımların finansmana erişiminin kolaylaştırılmasını amaçlayan Ulusal Yeşil Finans Stratejisi ve Eylem Planı (2026-2029) ise 4 Temmuz 2026 tarihli 2026/8 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

AB Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizmasının 2026 yılı itibarıyla kesin uygulama dönemine geçmesiyle birlikte, ihracatçıların rekabet gücünün korunmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu kapsamda Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyaloğu ve Yüksek Düzeyli İklim Diyaloğu çerçevesinde kurulan Türkiye-AB SKDM Çalışma Grubu aracılığıyla teknik istişareler yürütülmektedir. Diğer yandan Haziran 2026'da Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) ile Hollanda Akreditasyon Kurumu (RvA) arasında imzalanan işbirliği anlaşmasıyla, SKDM kapsamındaki ürünlerin gömülü emisyonlarını doğrulayacak kuruluşların akreditasyon başvurularının TÜRKAK tarafından alınabilmesi sağlanmıştır. Ayrıca Yeşil Mutabakat Eylem Planının güncellenmesine yönelik çalışmalar tamamlanmıştır.

Sanayi sektöründe çevresel performansın artırılması ve temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak hazırlanan Endüstriyel Emisyonların Yönetimi Yönetmeliği 1 Aralık 2025 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikle hava, su, toprak, gürültü ve koku kirliliğine neden olan sanayi kaynaklı emisyonlar ve atıkların kaynağında önlenmesi ve azaltılması hedeflenmektedir. Yönetmelik kapsamında uygulamaya konulacak olan Sanayide Yeşil Dönüşüm (SYD) Belgesiyle sanayi tesisleri mevcut en iyi teknikler ve

çevresel sınır değerler çerçevesinde F'den A'ya sınıflandırılarak çevresel performanslarının belgelendirilmesi öngörülmektedir. Sanayide yeşil dönüşüm sürecindeki tüm paydaşları bir araya getiren ve mevcut en iyi tekniklere ilişkin teknik dokümanlara erişim imkânı sunan SYD HUB dijital platformu Nisan 2026'da kullanıma açılmıştır.

Yasal düzenlemelere ilave olarak, ülkemiz denizlerinin çevreci ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak, deniz yetki alanları ve haklarının korunmasını temin etmek ve bu hususlardaki strateji ve planlama çalışmalarında eş güdümü güçlendirmek üzere Deniz Mekânsal Planlama Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Ayrıca Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 10 Temmuz 2025 tarihinde yapılan yasal düzenlemeyle Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli kamu kuruluşu olarak yeniden teşkilatlanmıştır.

Ülkemiz coğrafi konumu itibarıyla iklim değişikliğinden en çok etkilenecek ülkeler arasında yer aldığından, uyum kapasitesinin geliştirilmesi ile ekonominin ve toplumun iklim risklerine dayanıklılığının artırılmasına yönelik sürdürülen çalışmalar önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Muğla, Konya, Samsun ve Sakarya olmak üzere dört pilot il için 2025-2030 dönemini kapsayan Yerel İklim Değişikliğine Uyum Stratejileri ve Eylem Planları hazırlanmıştır. Antalya, Elazığ, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu ve Ordu illerinde yerel iklim değişikliği eylem planlarının hazırlanmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir. Ayrıca, illerde yerel düzeyde iklim değişikliği eylem planlarının hazırlanmasına ilişkin esasları belirleyen Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları ile İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulları Hakkında Yönetmelik 4 Ağustos 2026 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Ülkemizin sahip olduğu zengin biyolojik çeşitlilik ile genetik kaynakların korunması için değişik statülerde korunan alan sayısı 2025 yılında 6.053'e çıkarılarak deniz ve karadaki korunan alanların yüzölçümü yaklaşık 10,5 milyon hektara ulaşmıştır. 2025 yılında kara üzerindeki toplam korunan alanların ise ülke yüzölçümüne oranı yüzde 10,06'dır. 2026 yılında Fethiye-Kaş ve Kuzey Ege Deniz Millî Parklarının ilan edilmesiyle ülkemizde ilk kez deniz alanları millî park statüsüyle koruma altına alınmış, yaklaşık 2,34 milyon hektarlık deniz alanı bu kapsama dâhil edilmiştir. Ayrıca Nemrut Kalderası ve Van Gölü Deveboynu Yarımadası'nın millî park ilan edilmesiyle millî park sayısı 54'e ulaşmıştır.

Ulusal yetki alanı dışındaki alanlarda deniz biyolojik çeşitliliğinin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını düzenleyen Açık Denizlerde Biyoçeşitliliği Koruma Anlaşması (BBNJ), ilişik beyanlarla birlikte onaylanmış ve 15 Şubat 2026'da ülkemiz Anlaşmaya taraf olmuştur.

Çevre kalitesinin izlenmesi için laboratuvar altyapısı güçlendirilmekte ve izleme sistemleri geliştirilmektedir. Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağındaki istasyon sayısı Eylül 2026 itibarıyla 383'tür.

2024 yılı verilerine göre ülkemizde kamunun, özel sektörün, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile hanehalkının çevre koruma harcamaları bir önceki yıla nazaran yüzde 108,3 artış göstererek 441 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu harcamanın yüzde 60,9'u özel sektör, yüzde 31,2'si kamu ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, yüzde 7,9'u ise hanehalkı tarafından gerçekleştirilmiştir. Çevre koruma amaçlı kamu ve özel sektör yatırım harcamaları 82 milyar TL olarak kayda geçmiştir.

Sürdürülebilir çevre hedefleri doğrultusunda yaşam döngüsü boyunca olumsuz çevresel etkileri azaltılmış ürün veya hizmetleri teşvik etmek amacıyla oluşturulan çevre etiketi sistemi kapsamında kriteri belirlenmiş ürün ve hizmet grubu sayısı 2026 yılında 21'e yükseltilmiştir.

b) Amaç

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) doğrultusunda iklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençli ve düşük karbonlu bir ekonomiye geçişin sağlanması, sosyal adalet anlayışıyla çevre ile doğal kaynakların korunması ve yönetilmesi, toplumun çevreye karşı duyarlılığı ve bilincinin artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
İklim risklerine karşı, uluslararası iklim değişikliği müzakereleri, Paris Anlaşması ve Türkiye'nin Ulusal Katkı Beyanı çerçevesinde ulusal koşullar gözetilerek sera gazı emisyonlarının azaltımı ve iklim değişikliğine uyum eylemlerinin güçlendirilmesine yönelik ilgili tüm paydaşlarla işbirliği içinde yol haritaları hazırlanacak, mevzuat düzenlemeleri yapılacak ve kurumlar arası eşgüdüm sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.865)		
Tedbir 865.2. 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda ara dönemler ve ilgili hedefler belirlenerek "Uzun Dönemli İklim Değişikliği Stratejisi" hazırlanacak ve sera gazı emisyonlarının azaltımı ve iklim değişikliğine uyum hedefleri ile taahhütleri içeren "İkinci Ulusal Katkı Beyanı" güncellenecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İklim Değişikliği Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İkinci Ulusal Katkı Beyanı kapsamındaki sera gazı emisyon modeli geliştirilerek güncellenecektir. 2. Ulusal Katkı Beyanı hedeflerinin bilimsel ve teknik temelde desteklenmesi amacıyla kurumsal kapasite güçlendirilecektir.
Tedbir 865.3. "Paris Anlaşması" hedeflerine ulaşmak amacıyla sera gazı emisyonlarını azaltmak, iklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliği ile mücadele kapsamında atılacak adımları ortaya koymak üzere strateji ve eylem planları hazırlanacak ve uygulamaya geçirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İklim Değişikliği Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İkinci Ulusal Katkı Beyanı kapsamında güncellenen İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planının uygulanması izlenecek ve değerlendirilecek, hedeflere yönelik ilerleme düzenli olarak takip edilecektir.
Tedbir 865.4. "Yeşil Mutabakat Eylem Planı" kapsamında sektörel yol haritaları güncellenecek, izleme ve değerlendirme sistemleri geliştirilecek ve mevzuat çalışmaları yürütülecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Cam, seramik, döküm ve kimya sektörleri için düşük karbonlu yol haritaları hazırlanacaktır.
Kaynakların verimli kullanımını sağlamak üzere döngüsel ekonomiye geçiş çerçevesinde sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıpları hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.866)		
Tedbir 866.1. Sürdürülebilir tüketim ve üretime ilişkin mevcut en iyi çevresel uygulamaların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim Ulusal Eylem Planı yayımlanacak ve Planın uygulanması ve izlenmesine yönelik dijital izleme sistemi oluşturulacaktır.

Tedbir 866.3. Tüm atıkların insan sağlığına ve çevreye olan zararlı etkilerinin en aza indirilebilmesi için havaya, suya ve toprağa salımına ilişkin gerekli tedbirler alınacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sanayi tesislerinin çevresel performansının ölçülmesi, doğrulanması ve uluslararası düzeyde karşılaştırılmasına imkân sağlayacak dijital çevresel performans algoritması geliştirilecektir. 2. Sanayide Yeşil Dönüşüm kapsamında uçucu organik bileşik emisyonlarının izlenmesine yönelik kayıt sistemi geliştirilecek ve tesislerin sisteme uyumunu destekleyecek teknik ve idari mekanizmalar oluşturulacaktır.
Yeşil dönüşüm süreçleri desteklenerek rekabet gücünün korunması için ulusal karbon fiyatlandırma araçları geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.869)		
Tedbir 869.2. Ulusal Emisyon Ticaret Sisteminde oluşacak karbon fiyatına tamamlayıcı nitelikte olabilecek karbon fiyatlandırma araçları değerlendirilecek, kalkınma ve yatırım ortamı üzerinde yol açacağı ekonomik ve sosyal etkiler analiz edilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İklim Değişikliği Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Farklı karbon fiyatı, tahsisat ve sektör kapsamı senaryolarının ekonomik, mali ve sosyal etkilerini değerlendiren modelleme ve karar destek çalışması tamamlanacaktır.
Tedbir 869.3. Karbon piyasaları kapsamında ulusal denkleştirme sistemine yönelik çalışmalar yürütülecek ve uluslararası karbon piyasalarına katılım koşullarına ilişkin politika belirlenmesine yönelik analiz çalışmaları yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, İklim Değişikliği Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Karbon kredilendirme ve denkleştirme sisteminin altyapısına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
İklim değişikliğiyle mücadele kapsamındaki azaltım ve uyum süreçlerinde sürdürülebilir finansman modelleri geliştirilerek yeşil finansmana erişim imkânları artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.870)		
Tedbir 870.1. Ülkemizin özgün ihtiyaçlarını gözeten ve uluslararası standartlarla uyumlu çevresel olarak sürdürülebilir bir iktisadi faaliyetin taşıması gereken nitelikleri belirleyen bir ulusal sınıflandırma sistemi oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İklim Değişikliği Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Türkiye Yeşil Taksonomisi raporlamasına ilişkin uygulama rehberleri hazırlanacaktır.
Tedbir 870.2. Düşük karbonlu ekonomiye geçiş için finansman kaynakları çeşitlendirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. AB Yeşil Mutabakatına uyum kapsamında işletmelerin tesis ve süreç optimizasyonuna yönelik enerji verimliliği ve tasarruf potansiyeli yüksek teknoloji yatırımları desteklenecektir.

Çevresel veri setleri ve göstergelerin uluslararası standartlara uygun olarak düzenli bir şekilde üretimi ve paylaşımı sağlanacak, izleme ve değerlendirme sistemleri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.871)		
Tedbir 871.2. Tüm alıcı ortamlardaki çevresel izleme verilerinin değerlendirilmesi ve yönetimine yönelik altyapı geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sürekli İzleme Merkezi Modernizasyon Projesi kapsamında Sürekli İzleme Merkezi geliştirilmeye devam edilecek ve modül sayısı yediye çıkarılacaktır.
Karasal ve denizel ekosistemler ile ekosistem hizmetlerinin korunması, iyileştirilmesi ve sürdürülebilir kullanımı ile biyolojik çeşitliliğin korunması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.872)		
Tedbir 872.2. Ekolojik sürekliliği, ekosistem bütünlüğünü ve biyolojik çeşitliliği korumaya yönelik canlıların barınma ve beslenme amacıyla kullanabileceği korunan alanlar ve doğal yaşamı destekleyen diğer alanlar arasında bağlantıyı sağlayan ekolojik koridorlar belirlenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Genetik kaynakların muhafazası, korunması ve karakterizasyon çalışmalarına devam edilecek, arazi ve tohum gen bankalarında korunan bitki ve tohum örneklerinde artış sağlanacaktır.
Tedbir 872.5. Nesli tehlike altında olan ve koruma altına alınan yaban hayvanlarının üretimi ve uygun doğal alanlara yerleştirilmesine ilişkin envanter ve izleme çalışmaları yapılacak, av ve yaban hayatının sürdürülebilir yönetimi sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Nesli tehlike altında olan ve koruma altına alınan yaban hayvanlarının üretimine devam edilecektir.
Tedbir 872.6. İklim değişikliğinin biyolojik çeşitlilik, ekosistem hizmetleri ve arazi tahribatı üzerindeki etkilerinin belirlenebilmesi için araştırma, izleme ve değerlendirme faaliyetleri sürdürülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Üniversiteler	1. Kıyı erozyonunun izlenmesine yönelik ulusal veri altyapısı oluşturulacak, kıyı değişim analizlerine dayalı hassasiyet, tehlike ve risk haritaları üretilecek ve internet tabanlı karar destek sistemi geliştirilecektir.
Hava kirliliğinin önlenmesi ve kalitesinin iyileştirilmesi için hava kalitesi yönetim uygulamaları geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.873)		
Tedbir 873.2. Hava kalitesi izlenmesine yönelik altyapı güçlendirilecek, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak envanter ve modellemeye yönelik kapasite geliştirilecek ve araştırmalar yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S)	1. Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağındaki istasyon sayısı 390'a çıkarılacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Hava Kalitesi İzleme Ağındaki İstasyon Sayısı (Kümülatif)	Adet	383	383	390
Karasal Korunan Alanların Ülke Yüzölçümüne Oranı	Yüzde	10,06	10,27	10,30
Çevre Etiket Sistemi Kapsamında Belirlenen Ürün ve Hizmet Grubu Sayısı (Kümülatif)	Adet	19	21	24
Planlı Birleşik Çevre Denetimi Sayısı	Adet	2 313	2 386	2 505

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.4.6. Kentsel Altyapı

a) Mevcut Durum

TÜİK verilerine göre içme ve kullanma suyu şebekesiyle hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı 2014 yılında yüzde 97 seviyesindeyken 2024 yılında yüzde 99 seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu oranın yüksek seviyelere ulaşması ve son on yıllık dönemde sınırlı bir artış göstermesi, yerleşime yeni açılan alanlar ile mevcut şebekelerin yenileme ve bakım çalışmaları dışında yeni içmesuyu şebekesi yatırımlarına duyulan ihtiyacın azaldığını göstermektedir. Buna karşılık içmesuyunun arıtılması ve mevcut sistemlerin verimliliğinin artırılmasına yönelik ihtiyaç önemini korumaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre 2024 yılında içmesuyu temin ve dağıtım sistemlerindeki su kayıp oranı ülke genelinde yüzde 31,6 olarak gerçekleşmiştir.

TÜİK verilerine göre 2024 yılında kanalizasyon şebekesiyle hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yüzde 93 seviyesinde olup Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı verilerine göre atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yüzde 91,2 seviyesindedir.

Su kaynaklarının miktar ve kalite açısından sürdürülebilir yönetimi, iklim değişikliği ve kuraklığın etkilerinin artmasıyla birlikte kentsel altyapı politikalarının temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Bu kapsamda su kaynaklarının havza ölçeğinde yönetilmesi, suyun verimli kullanılması, su kayıplarının azaltılması ve su kalitesinin korunmasına yönelik planlama ve uygulama çalışmaları sürdürülmektedir.

Su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve korunması amacıyla hazırlanan Ulusal Su Planı (2026-2035), 11063 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 14 Mart 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İklim değişikliğinin olumsuz etkileri de dikkate alınarak hazırlanan Plan, suyun sürdürülebilir kalkınma temelinde verimli kullanımını, kirletici baskı ve etkilerin azaltılmasını, su kalitesinin iyileştirilmesini, su ve atıksu altyapısının güçlendirilmesini hedeflemektedir. Plan, 8 hedef, 31 strateji ve 141 eylemden oluşmakta olup su yönetiminde kurumsal yapı, su verimliliği, iklim değişikliğine uyum, su kalitesi ve miktarının yönetimi, afet ve risk yönetimi, akıllı su yönetimi, finansman, eğitim ve işbirliği gibi alanlarda bütüncül bir çerçeve sunmaktadır.

Havza bazlı planlama çalışmaları kapsamında ülkemizdeki 25 havzanın 12'sinde Nehir Havza Yönetim Planları tamamlanmış, 7 havzada plan hazırlama çalışmaları sürdürülmekte olup kalan havzalarda planlama çalışmaları devam etmektedir. Su kaynaklarının havza bazında dengeli paylaşılması, kurak dönemler göz önünde bulundurularak geleceğe yönelik

planlamaların yapılması ve sektörlerin ihtiyaç duyduğu suyun verimli ve düzenli şekilde karşılanması amacıyla yürütülen sektörel su tahsisi planları kapsamında 13 havzada planlar tamamlanmış, 8 havzada ise planlama çalışmaları sürdürülmektedir.

Kentsel su yönetiminde mevcut kaynakların daha etkin kullanılabilmesi amacıyla su kayıplarının azaltılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Belediyelerin su kayıplarını azaltmasına yönelik gerçekleştirmesi gereken faaliyetleri içeren kılavuz tamamlanmış ve il su kurulları aracılığıyla belediyelere yönelik bilgilendirmeler gerçekleştirilmiştir. Önümüzdeki dönemde il ve havza su kurulları kapsamında bilgilendirme çalışmalarına devam edilmesi ve hazırlanan kılavuzun tüm belediyelere ulaştırılması öngörülmektedir.

Su kaynaklarının korunması ve suyun daha etkin kullanılmasına yönelik Su Verimliliği Yönetmeliği uyarınca su verimliliği sistemlerinin kurulması, izlenmesi ve belgelendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. İl su kurulları toplantılarında endüstriyel su verimliliği, rehber dokümanlar ve belgelendirme sürecine ilişkin bilgilendirme programları düzenlenmiş, belge başvurularının alınmasına yönelik Su Verimliliği Bilgi Sistemi devreye alınmıştır. Önümüzdeki dönemde il ve havza su kurulları ile sanayi tesislerine yönelik münferit programlar kapsamında bilgilendirme çalışmalarının sürdürülmesi ve Su Verimliliği Belgesi kapsamındaki rehberlerin uygulama alanının genişletilmesi planlanmaktadır.

Sanayiden kaynaklanan su kirliliğinin önlenmesi ve atıksuyun yeniden kullanımının artırılması amacıyla temiz üretim çalışmalarına devam edilmektedir. Bu kapsamda mevzuat hazırlıkları tamamlanmış ve Endüstriyel Emisyonların Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde hazırlanan Sektörel Mevcut En İyi Teknikler Tebliğleri 30 Kasım 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kentsel yeşil alanlarda su tüketiminin azaltılması ve suyun daha verimli kullanılabilmesi amacıyla kurakçıl peyzaj uygulamalarına yönelik rehber doküman hazırlanmış olup uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirleyen 10502 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı 18 Ekim 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kapsamda kentsel alanlarda su verimliliğinin artırılmasına yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Atıksu yönetiminde kaynak ve enerji verimliliğinin artırılması, arıtma tesislerinin işletme performansının iyileştirilmesi ve sanayi kaynaklı atıksuların daha etkin yönetilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu kapsamda evsel ve kentsel atıksu arıtma tesislerinde (AAT) tasarım ve işletmeden kaynaklanan sorunların azaltılması ile kaynak ve enerji verimliliğinin artırılması amacıyla yürütülen AAT Ulusal Tasarım Kriterleri Belirleme Projesi kapsamında çalışmalar devam etmektedir. Proje kapsamında değerlendirilen 22 tesiste süreç, verimlilik ve işletme koşullarına dair analizler yapılmıştır. Sanayi kaynaklı atıksuların daha etkin yönetilmesi amacıyla yürütülen Endüstriyel Atıksu Profili Belirleme Projesi kapsamında ise sınıflandırılan sektörlerin işleyişini, üretim süreçlerini, atıksu karakterizasyonunu, endüstriyel atıksu arıtma yöntemleri ve yeniden kullanım olanaklarını içeren taslak sektörel rehberler hazırlanmıştır.

İçmesuyu ve atıksu altyapısının geliştirilmesine yönelik yatırımların Su ve Kanalizasyon Programı (SUKAP) kapsamında desteklenmesine devam edilmektedir. SUKAP'tan faydalanan proje sayısı Eylül 2026 itibarıyla 1.511'e ulaşmış olup 1.475 proje tamamlanmış ve 36 proje devam etmektedir. 2011-2026 döneminde 2026 yılı fiyatlarıyla toplam 118,3 milyar TL hibe ve uygun şartlarla 234 milyar TL kredi İLBANK aracılığıyla tahsis edilmiştir.

Deprem sonrasında zarar gören içmesuyu ve kanalizasyon altyapısının yeniden tesis edilmesine yönelik çalışmalar kentsel altyapı yatırımlarının önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen illerde altyapının yeniden inşası amacıyla sağlanan dış finansman kapsamında İLBANK aracılığıyla ilgili belediyeleri borçlandırmadan yürütülen Türkiye Deprem Sonrası İyileşme ve Yeniden İmar Projesi devam etmektedir.

TÜİK verilerine göre 2024 yılında toplanan belediye atık miktarı yaklaşık 32,3 milyon tondur. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yayımlanan Ulusal Atık Yönetimi Stratejisi ve Eylem Planı (2025-2035) ile kaynak verimliliği ve döngüsel ekonomi ilkeleri esas alınarak atıkların oluşumundan nihai bertarafına kadar tüm süreçlerin entegre bir yaklaşımla yönetilmesi öngörülmektedir. Plan kapsamında, atık oluşumunun önlenmesi ve azaltılması, atıkların kaynağında ayrı toplanmasına yönelik sistemlerin güçlendirilmesi, yeniden kullanım ve geri dönüşüm uygulamalarının yaygınlaştırılması, geri dönüşüm ve geri kazanım kapasitesinin artırılması ve düzenli depolamaya gönderilen atık miktarının azaltılması temel hedefler arasında yer almaktadır.

Eylül 2026 itibarıyla işletmede olan düzenli depolama tesisi sayısı 97 olup bu tesislerle 1.252 belediyede 77,3 milyon nüfusa hizmet verilmektedir. 2016 yılında 2 yakma ve 56 tıbbi atık sterilizasyon tesisi bulunurken bu tesislerin sayısı Eylül 2026 sonu itibarıyla sırasıyla 3 ve 68 olmuştur.

Eylül 2026 itibarıyla 369 tehlikeli atık geri kazanım tesisi, 13 birinci sınıf düzenli depolama tesisi, 105 yakma ve beraber yakma tesisi bulunmaktadır.

Belediye atık yönetiminde öncelikle üretilen atık miktarının azaltılması ve atığın kaynakta ayrıştırılarak toplamaya hazır hale getirilmesi için hanehalklarının bilinçlendirilmesi çalışmaları ile yerel yönetimlerin atığın kaynakta ayrı toplanmasına ilişkin kapasitesinin artırılması faaliyetleri devam etmektedir.

Belediyeler atık yönetiminde toplama, taşıma ve bertaraf konusunda önemli gelişmeler kaydetmiş olup atık işleme tesislerinin çevresel sorunlara yol açmaması için usulüne uygun olarak işletilmesi ve düzenli olarak denetlenmesi çalışmaları sürdürülmektedir. Düzenli depolama tesisi sayısı artmakla birlikte faaliyetteki tesislerin dolan kapasitesinin artırılması için ilave depolama alanı ve ön işlem tesislerinin yapımına devam edilmektedir. Ayrıca düzensiz döküm sahalarının rehabilitasyonu ve kırsal alanda atıkların yönetimiyle ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Belediye atık yönetiminde belediyelerin zamanı ve finansman kaynaklarını daha verimli kullanmaları amacıyla mahalli idare birlik modelinin etkinliğinin artırılması önemli görülmektedir.

Belediye atıklarının insan ve çevre sağlığına etkilerinin en aza indirilerek etkin yönetiminin gerçekleştirilmesi amacıyla belediyelerin finanse etmekte zorlandıkları katı atık projelerinin desteklenmesi için 2017 yılında Katı Atık Programı (KAP) başlatılmıştır. Bu kapsamda Eylül 2026 itibarıyla 20 aktarma istasyonu uygulama projesi hazırlanması, 13 yeni lot uygulama projesi, 3 ön işlem tesisi uygulama projesi, 5 entegre atık yönetim tesisi uygulama projesi, 13 aktarma istasyonu yapım işi, 10 yeni lot yapım işi, 1 ön işlem tesisi yapım işi ve 3 entegre atık yönetim tesisi yapım işi tamamlanmıştır. Diğer taraftan, 1 aktarma istasyonu uygulama projesi, 3 yeni lot uygulama projesi, 2 ön işlem tesisi uygulama projesi, 1 entegre atık yönetim tesisi uygulama projesi hazırlanması ile 6 yeni lot yapım işi, 1 ön işlem tesisi yapım işi ve 3 entegre atık yönetim tesisi yapım işine dair çalışmalar devam etmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen Sıfır Atık Projesi kapsamında 2017 yılı Haziran ayından günümüze kadar 220 bin bina ve yerleşkede sıfır atık yönetim sisteminin uygulanmasına başlanmıştır. Aynı dönemde sıfır atık uygulamaları hakkında 28 milyon kişiye eğitim verilmiştir. Sıfır atık yönetim sisteminin idari, mali ve teknik unsurları açısından tasarım ve planlama kriterlerini, değerlendirme unsurlarını ve uygulama esaslarını belirlemek; sistemin geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaları düzenlemek amacıyla 11 kılavuz hazırlanmıştır. Diğer taraftan yerel ölçekte strateji belirlemek, kısa ve uzun vadeli hedefler koymak amacıyla 81 ilde hazırlanan İl Sıfır Atık Yönetim Planları hayata geçirilmiştir.

2024/4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile bina ve yerleşkeler ile mahalli idarelere kurulması zorunlu hale getirilen sıfır atık yönetim sisteminin mevzuata uygun ve etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından gerekli denetim ve takip yapılmakta, sistemle ilgili eksikliklerin giderilmesine yönelik mahalli idarelere destek sağlanmaktadır.

Sıfır atık uygulamasının başladığı 2017 yılından 2025 yılı sonuna kadar geçen sürede 36,1 milyon ton kağıt-karton, 10,2 milyon ton plastik, 3,5 milyon ton cam, 9,6 milyon ton metal ve 30,6 milyon ton organik ve diğer geri kazanılabilir atıklar olmak üzere toplam yaklaşık 74,5 milyon ton geri kazanılabilir atığın ekonomiye dönüşü sağlanmıştır. Proje başlangıcında yüzde 13 olan geri kazanım oranının 2035 yılında yüzde 60'a, 2053 yılında ise yüzde 70'e çıkarılması hedeflenmektedir.

COP31 Eylem Gündeminin 10 öncelikli temasından biri olan Sıfır Atık ve Metan Azaltımı, geri kazanımı esas almayan üretim ve tüketim modellerinin doğal kaynaklar, ekosistemler ve iklim üzerindeki baskısını azaltmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda söz konusu temanın uygulama hedefi 2035 yılına kadar dünya genelinde yıllık belediye katı atığı üretiminde mevcut düzeyin üzerine çıkması öngörülen artışın en az yüzde 50 oranında sınırlandırılması olarak belirlenmiştir.

1 Ocak 2019 tarihinden itibaren plastik poşetlerin ücretlendirilmesi uygulaması başlatılmış olup plastik poşetlerin ücretlendirilmesi uygulaması ile 2019-2026 (ilk altı ay) yıllarında plastik poşet kaynaklı 3.624.275 ton plastik atığın oluşumu engellenmiştir. Bu azalmayla ülkemizde plastik poşet üretimi için gerekli plastik ham madde ithali de önlenmiş ve yaklaşık 49,40 milyar lira tasarruf edilmiş olmakla birlikte yaklaşık 296.409 ton sera gazı emisyon salımı da engellenmiştir. Ayrıca tek kullanımlık plastik ürünlerin sıfır atık vizyonu kapsamında çevreye olan olumsuz etkilerini önlemek amacıyla Tek Kullanımlık Plastiklere İlişkin Yönetmelik taslağı hazırlanmıştır.

Atık yağlar, atık pil ve akümülatörler, ömrünü tamamlamış lastikler, elektrikli ve elektronik eşya atıkları, bitkisel atık yağlar, hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atığı, ömrünü tamamlamış araçlar gibi özel atıkların toplanması, taşınması, geri kazanımı ve bertarafına yönelik eğitim, bilinçlendirme ve mevzuat çalışmaları devam etmektedir.

İçecekler için cam, plastik (PET) veya alüminyum malzemeden üretilmiş olan ambalajların geri dönüşümünü amaçlayan Depozito İade Sistemi 2026 yılı itibarıyla uygulamaya geçirilmiş olup yaygınlaştırma çalışmaları devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler Çevre Asamblesinin (UNEA) 28 Şubat-2 Mart 2022 tarihlerinde düzenlenen beşinci oturumunda plastik kirliliğinin sonlandırılmasına ilişkin uluslararası bağlayıcılığı olan bir araç geliştirilmesi konusunda UNEA 5/14 sayılı Karar alınmış olup bahse

konu karar doğrultusunda Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından oluşturulan Hükümetlerarası Müzakere Komitesinin çalışmaları devam etmektedir.

Ülkemizde kaynak verimliliğini artırmak, döngüsel ekonomiye geçişi hızlandırmak ve aynı zamanda küresel plastik kirliliğiyle mücadele etmek amacıyla Ulusal Plastik Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanması öngörülmektedir. Bu kapsamda üretim ve tüketim süreçlerinden atık yönetimine, veri temininden finansman ve izleme mekanizmalarına kadar tüm aşamalarda bütüncül ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesi hedeflenmektedir.

18 Ekim 2025 tarihinde yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yürürlüğe giren Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı (2025-2028) kapsamında, kaynakların verimli kullanılması, atıkların azaltılması ve ekonomik değerinin korunması amacıyla üretim, tüketim ve atık yönetimi süreçlerinin döngüsel ekonomi yaklaşımı doğrultusunda dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Plan kapsamında ambalaj, tekstil, plastik, gıda ve biyokütle, elektronik ve bilgi-iletişim teknolojileri, batarya ve araç olmak üzere yedi öncelikli sektörde üretimden tüketime ve atık yönetimine kadar tüm aşamalarda döngüselliğin artırılması amaçlanmaktadır.

Ülkemizin ev sahipliği yapacağı COP31'de iklim değişikliğinin ekonomik, altyapısal ve sosyal boyutlarıyla bir kalkınma ve dayanıklılık meselesi olarak ele alınması planlanmaktadır. Bu çerçevede COP31 Türkiye Başkanlığı'nın diyalog, uzlaşı ve eylem odaklı yaklaşımı doğrultusunda geliştirilen Döngüsellik Bilgi Paylaşım Ağı ve Atık Sektöründen Kaynaklanan Metan Emisyonlarına İlişkin Küresel Üst Düzey Diyalog, bilgi paylaşımına, kapasite geliştirmeye ve uygulanabilir çözümlerin üretilmesine katkı sağlayacaktır.

Ülkemizde toplu taşımanın ve motorsuz ulaşım türlerinin geliştirilerek kentiçi ulaşımda yaşanan trafik sıkışıklığının ve buna bağlı olarak ortaya çıkan zaman kaybı, yakıt tüketimi ile çevre ve gürültü kirliliği sorunlarının azaltılabilmesi amacıyla önemli yatırımlar yapılmaktadır. Trambüs, elektrikli otobüs gibi emisyon üretmeyen toplu taşıma araçlarının yanı sıra tramvay, metro gibi raylı sistem araçlarının kullanımı yaygınlaşmaktadır. Ekim 2026 itibarıyla Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya ve Samsun'un aralarında bulunduğu 12 büyükşehirde raylı sistemlerle toplu taşıma hizmeti verilmeye devam edilmektedir.

2026 yılının ilk yarısında tamamlanan Halkalı-İstanbul Yeni Havalimanı Metro Hattı'nın Arnavutköy-Halkalı kesiminin hizmete alınmasıyla İstanbul'daki raylı sistem hat uzunluğu 410,7 km'ye ulaşmıştır. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca yapım çalışmaları sürdürülen Gebze OSB-Darıca Sahil Raylı Sistem Hattı ile Bursa Emek-Şehir Hastanesi Hafif Raylı Sistem Hattı projelerinin tamamlanmasıyla, 2026 yılı sonuna kadar yaklaşık 21,7 km uzunluğunda kentiçi raylı sistem hattının daha hizmete açılması planlanmaktadır. Ayrıca Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından yürütülen ve toplam uzunluğu 14,23 km olan Altunizade-Ferah Mahallesi-Çamlıca Metro Hattı ile Konya Şehir Hastanesi-Stadyum Tramvay Hattı 2. Etap projelerinin 2027 yılında tamamlanması öngörülmektedir.

b) Amaç

Kentsel altyapıda sağlıklı ve güvenilir içme ve kullanma suyuna erişimin sağlandığı, atıksu ile katı atıkların insan ve çevre sağlığına etkilerinin en aza indirildiği, kentiçi ulaşımda ise maliyet etkin, temiz ve enerji verimli, tüm bireyler için kolay erişilebilir, modlar arası güçlü bağlantının sağlandığı sürdürülebilir sistemlerin oluşturulması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Su kaynaklarının koruma kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir, bütüncül, etkin ve verimli şekilde yönetimi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.875)		
Tedbir 875.1. Etkin su kaynakları yönetimi için su kanunu çıkarılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Su Kanunu Taslağı'nın düzenleyici etki analizi ve ilgili çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 875.2. Su yönetiminin idari yapılanmasında koordinasyon sağlanacak, mevcut yapı daha işlevsel hale getirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Havza ölçeğinde bütünleşik izleme ve takip sistemi geliştirilecektir.
Tedbir 875.4. Nehir havza yönetim planlarının uygulamaya geçirilmesi için kurumsal kapasite güçlendirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Aras ve Çoruh Havzalarında nehir havza yönetim planı çalışmaları kapsamında farkındalık artırılmasına yönelik etkinlikler gerçekleştirilecektir. 2. Yedi havzada nehir havza yönetim planı çalışmaları tamamlanacaktır.
Su kaynaklarına yönelik veri setleri niteliksel ve niceliksel olarak iyileştirilecek ve veriye dayalı planlama yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.876)		
Tedbir 876.1. İlgili tüm kurum ve kuruluşlarca güncel veri temin edilerek Ulusal Su Bilgi Sisteminin etkinliği artırılacak, mevzuat altyapısı güçlendirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Ulusal Su Bilgi Sisteminin (USBS) etkinliğinin artırılması amacıyla Coğrafi Yönetim Sistemi, Su Verimliliği Bilgi Sistemi ve Akıllı Su Yönetim Sistemi Fizibilite Etütleri tamamlanacaktır.
Tedbir 876.3. Büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerinin netleştirilmesi amacıyla mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Kentsel su yönetiminde görev ve sorumluluk paylaşımının netleştirilmesine yönelik mevzuat ihtiyaçlar kapsamında su yönetimine ilişkin ikincil mevzuatın hazırlanması ve güncellenmesine yönelik çalışmalar tamamlacaktır.
İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkileri tespit edilecek ve iklim değişikliğine uyum sağlanmasına yönelik faaliyetler yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.877)		
Tedbir 877.1. İklim değişikliğiyle ilgili çevresel faktörlerin su kaynakları üzerindeki etkileri izlenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. Ekobölgelere Dayalı Su Kalitesi Ekolojik Değerlendirme Sisteminin Kurulması ile İklim Değişikliğinin Göller ve Sulak Alanlara Etkisi Projelerinden elde edilecek çıktılarla mevcut su kalitesi izleme programları güncellenecektir.
Tedbir 877.2. Türkiye genelinde iklim değişikliğinin su kaynaklarına etkileri güncel veri setleri ve senaryolar kullanılarak belirlenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	1. 25 nehir havzası için hidrolojik döngüye etki eden gelecek dönem iklim projeksiyonları hazırlanmasına devam edilecektir.
Su kaynakları miktar, kalite ve ekosistemler açısından korunacak ve iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.878)		

Tedbir 878.1. Kalite ve toplam su potansiyeli bilgilerini içeren su kaynakları envanteri oluşturulacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Ulusal Su Bilgi Sistemi (USBS) temelinde kalite ve su potansiyeline ilişkin envanter geliştirilecektir. 2. Ceyhan Havzası için izleme çalışmaları başlatılacaktır.
Tedbir 878.2. Yeraltı suyu emniyet rezervleri belirlenecek ve su tahsisinde dikkate alınacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Ülke yeraltı suyu bütçesinin belirlenmesi için hidrojeolojik etüt çalışmalarına devam edilecektir.
Tedbir 878.5. Su tahsisinde arz-talep dengesi gözetilerek suyun en faydalı şekilde kullanımına yönelik sektörel tahsis planlaması yapılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yeşilırmak Havzasında Sektörel Su Tahsis Planı hazırlanması tamamlanacaktır. 2. Yedi havzada Sektörel Su Tahsis Planlarının uygulanma çalışmaları başlatılacaktır.
Suyun verimli kullanımı sağlanacak, gelir getirmeyen su kullanımının en aza indirilmesi için gerekli tedbirler hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.880)		
Tedbir 880.1. Değişen İklime Uyum Çerçevesinde Su Verimliliği Strateji Belgesi ve Eylem Planında tanımlanan eylemlerin hayata geçirilmesi sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Su Verimliliği Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında yapılan çalışmalar takip edilecek, planın uygulanmasına hizmet eden su verimliliği belgelendirme süreçleri yürütülecektir.
Tedbir 880.2. Ekonomik kaçak seviyesi indeksleri kullanılarak suyun gerçek değeriyle su kayıp oranı ve gelir getirmeyen su hedefleri belirlenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S)	1. Su kayıplarına ilişkin ulusal veri değerlendirmesi yapılarak ekonomik kaçak seviyesi, su kayıpları ve gelir getirmeyen su oranı göstergeleri değerlendirilecektir.
Tedbir 880.3. Belediyelerin kayıp kaçakla mücadeleye yönelik faaliyetleri desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Su kayıplarının azaltılması için idarelerin teknik kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 880.4. Sanayide mevcut en iyi tekniklere geçilerek su verimliliği artırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1. Sanayide su verimliliği uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik su verimliliği belgelendirme süreçleri yürütülecek, bilgilendirme programları yapılacaktır.
Tedbir 880.5. Deniz suyunun arıtılması, yağmur suyu hasadı ve gri suyun yeniden kullanımı gibi hususlarda mevzuat altyapısı geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Ulusal Yeniden Kullanım Master Planı hazırlanacak, arıtılmış atıksuların yeniden kullanımına ilişkin mevzuat taslağı geliştirilecek ve pilot AAT'ler için fizibilite ve tasarım metodolojisi çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 880.6. Yerel yönetimlerin su bütçelerini oluşturması sağlanacak, su dengesi ve kayıpların belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Su Verimliliği Bilgi Sistemiyle su dengesi, su kayıpları, gelir getirmeyen su oranları hesaplarının standartlaştırılması sağlanacak ve güvenilir veri setlerinin oluşturulmasına yönelik belediyelere teknik destek çalışmalarına devam edilecektir.

Katı atık yönetiminin döngüsel ekonomi ilkeleri gözetilerek etkinleştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.881)		
Tedbir 881.3. Döngüsel ekonomiye geçiş kapsamında atık yönetimine ilişkin beşeri ve teknik kapasitenin oluşturulması amacıyla programlar düzenlenecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Atık yönetiminde verimliliğin artırılması için eğitim faaliyetleri yürütülmeye devam edilecektir.
Tedbir 881.4. Geri kazanılmış ikincil ürüne ait teknik standartlar geliştirilecek, teşvik ve yönlendirme mevzuatı iyileştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Geri kazanılmış ikincil ürüne ait standartlar geliştirilecek, teşvik ve yönlendirme mekanizmaları oluşturulacaktır. 2. Ambalaj, otomotiv ve tekstil başta olmak üzere ürünlerin üretiminde kullanılacak geri dönüştürülmüş malzeme oranlarını belirlemeye yönelik mevzuat düzenlemeleri tamamlanacaktır.
Tedbir 881.5. Yerel yönetimlerin entegre atık yönetim tesislerinin sürdürülebilirliğini ve etkin işletilmesini sağlayacak yeni bir mekanizma geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İLBANK, Yerel Yönetimler	1. Atık tesislerinin sürdürülebilir şekilde işletilebilmesi için analiz çalışması yapılacaktır. 2. Analiz sonuçları doğrultusunda, tesislerin mali ve operasyonel sürdürülebilirliğini sağlayacak, performans ve kaynak verimliliği odaklı uzun vadeli bir mekanizma geliştirilecektir.
Sıfır atık uygulamaları yaygınlaştırılacak, atıkların geri dönüşümünde toplumun bilinçlendirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.882)		
Tedbir 882.1. "Sıfır Atık Projesi" kapsamında eğitim farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilecek ve eğitimin tüm kademelerinde sıfır atık uygulamaları yürütülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Atıkların kaynağında ayrı toplanmasının yaygınlaştırılması amacıyla kamu spotu, eğitim gibi çalışmalar yapılacak, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim programlarında sıfır atık uygulamalarına yer verilecektir. 2. Ulusal düzeyde Sıfır Atık Yarışması düzenlenecek ve yarışmanın uluslararası seviyeye taşınması sağlanacaktır.
Mali gücü yetersiz yerel yönetimlerin evsel nitelikli katı atıkların geri kazanım ve bertaraf tesisi projeleri ile aktarma istasyonu projelerinin bir program dâhilinde desteklenmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.883)		

Tedbir 883.1. Yerel yönetimlerin finanse etmekte zorlandıkları katı atık yönetim projelerini desteklemek amacıyla yürütülen "Katı Atık Programı"nın yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İLBANK, Yerel Yönetimler	1. Dört düzenli depolama lotu yapımı, bir entegre atık yönetim tesisi yapımı, bir entegre atık yönetim tesisi uygulama projesi ve bir ön işlem tesisi yapım işine ilişkin çalışmalara devam edilecektir. 2. Bir aktarma istasyonu uygulama projesi, üç yeni lot uygulama projesi, iki ön işlem tesisi uygulama projesi, bir entegre atık yönetim tesisi uygulama projesi hazırlanması ile altı yeni lot yapım işi, bir ön işlem tesisi yapım işi ve üç entegre atık yönetim tesisi yapım işine ilişkin çalışmalara devam edilecektir.
Mekânsal planlar ile ulaşım planlarının bütüncül bir şekilde ele alınması sağlanacak; bölge planları ile kentsel ulaşım ana planları eşgüdüm içerisinde oluşturulacak, kentiçi raylı sistem projelerine ilişkin mevzuat düzenlemesi yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.884)		
Tedbir 884.2. Ulaşımda yakıt tüketiminin azaltılmasını teminen şehirlerde yeni yerleşim alanlarının yoğunluklarının planlanmasında raylı sistemlerin transit özelliği ve kapasitesinden yararlanılacak, yürüme veya bisiklet amaçlı karma kullanım alanları ve planlama kararlarının oluşturulması teşvik edilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	1. Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planının uygulanmasını teminen izleme çalışmaları yürütülecektir.
Kentlerdeki trafik sıkışıklığının, kazaların ve hava kirliliğinin azaltılması amacıyla kentiçi ulaşımda talep yönlü politikalar uygulanacak, bireysel araç kullanımı yerine sürdürülebilir, çevreci, verimli ve düşük emisyonlu toplu taşıma sistemleri ile mikro-mobilite çözümleri teşvik edilecektir. (Kalkınma Planı p.885)		
Tedbir 885.1. Kentiçi toplu taşıma yatırımlarında trafik yoğunluğu ve yolculuk talebindeki gelişmeler dikkate alınarak öncelikle otobüs, metrobüs, troleybüs ve benzeri sistemler tercih edilecek, bunların yetersiz kaldığı güzergâhlarda raylı sistem alternatifleri değerlendirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Raylı sistem hattı yapımı tekliflerine ilişkin hazırlanan fizibilite çalışmalarında alternatif toplu taşıma yöntemleri analiz edilecektir.

Tedbir 885.2. Raylı sistemlerin, işletmeye açılması beklenen yıl için doruk saat-tek yön kesit yolculuk talebinin tramvay sistemleri için asgari 7.000 yolcu/saat, hafif raylı sistemler için asgari 10.000 yolcu/saat, metro sistemleri için ise asgari 15.000 yolcu/saat düzeyinde öngörülen koridorlarda planlanması şartı aranacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Raylı sistem hattı yapımı teklifleri Kalkınma Planında yer alan doruk saat-tek yön kesit yolculuk kriterleri doğrultusunda hazırlanacaktır.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	Yüzde	99	99	100
Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	Yüzde	93	95	96
Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (3)	Yüzde	91,2	91,5	92,5
Arıtılmış Atıksuların Yeniden Kullanım Oranı	Yüzde	7,0	7,3	7,6
İçmesuyu Kayıp Oranı	Yüzde	31,6	31,0	30,0
Atık Yönetim Hizmeti Verilen Belediye Nüfusu Oranı (3)	Yüzde	96,1	96,5	98,0
Sıfır Atık Projesi Kapsamında Atığın Geri Kazanım Oranı (3)	Yüzde	37,5	39,0	40,5
Kentiçi Raylı Sistem Uzunluğu (Kümülatif)	km	1 052	1 109	1 138

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği Programının performans göstergelerinden biridir.

2.4.7. Bölgesel Gelişme

a) Mevcut Durum

Bölgesel gelişme politikası, bölgelerin rekabet gücünün artırılması ve gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik ekonomik ve sosyal gelişmelerini sağlamak üzere bölgelerin nitelikleri dikkate alınarak uygulanmaktadır. Bölgesel gelişmenin çok sektörlü yapısı nedeniyle merkezi ve yerel düzeyde paydaşlar arasında işbirliğinin temin edilmesi ve koordinasyon mekanizmalarının güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Bölgesel gelişme çalışmalarının bütüncül bir bakış açısıyla gerçekleştirilmesi, ulusal ve yerel düzeyde bölgesel kalkınma uygulamalarının etkinliğinin artırılması amacıyla hazırlanan 2024-2028 dönemine ilişkin Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) ve bölge planlarının uygulanmasına devam edilmektedir.

26 Düzey-2 bölgesinde kurulu kalkınma ajansları tarafından bölge, il ve ilçe düzeyinde çalışmalar gerçekleştirilerek bölgelerin potansiyellerini harekete geçirmek üzere kamu kurumlarına, mahalli idarelere, üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre

sonuç odaklı program yönetimi yaklaşımıyla mali ve teknik destek sağlanmaktadır. Söz konusu hizmetler için 2008-2025 yılları arasında kalkınma ajanslarına merkezi bütçeden 109,7 milyar TL, yerel paylardan ise 71,5 milyar TL (2026 yılı fiyatlarıyla) kaynak aktarılmıştır. 2026 yılı için ise 2,75 milyar TL merkezi bütçe payı tahsisatı yapılmış olup yerel pay katkısının 5,0 milyar TL olacağı tahmin edilmektedir. 2008-2026 döneminde 28.539 projeye yaklaşık 117,5 milyar TL (2026 yılı fiyatlarıyla) destek sağlanmıştır. Bu destekle yapılan toplam yatırım tutarı 195,4 milyar TL'ye ulaşmıştır.

TABLO II: 58- Kalkınma Ajanslarına İlişkin Bilgiler (Ocak 2008 - Eylül 2026)

Destek Program Türü	Ajans Desteği (1)	Eş-Finansman Dâhil Toplam Proje Bütçesi (1)	Desteklenen Proje Sayısı
Proje Teklif Çağrısı	89 499	154 672	11 318
Güdümlü Proje Desteği	17 961	27 701	286
Finansman Desteği	972	3 175	362
Faizsiz Kredi Desteği	814	851	128
Doğrudan Faaliyet ve Fizibilite Desteği	3 543	3 949	2 555
Teknik Destek	3 959	3 959	13 684
Diğer Destek Türleri	709	1 153	206
Genel Toplam	**117 457**	**195 460**	**28 539**

(1) 2026 Yılı Fiyatlarıyla, Milyon TL

Bölge kalkınma idareleri kapsadıkları illerdeki yatırımların gerektirdiği planlama, izleme, değerlendirme ve koordinasyon hizmetlerini yürütmektedir. GAP, DAP, DOKAP ve KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarına 2026 yılında toplam 4,12 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir. Başkanlıklar tarafından 2014-2026 yılları arasında uygulayıcı kuruluşlara 2026 yılı fiyatlarıyla toplam 61,6 milyar TL kaynak aktarılmıştır. 6 Haziran 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 11398 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla DAP, DOKAP ve KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının görev süresi 8 Haziran 2031 tarihine kadar uzatılmıştır. Bölgelerin bir bütün olarak ele alındığı ve kendine özgü potansiyellerini ortaya çıkarmayı hedefleyen 2024-2028 dönemine ilişkin GAP, DAP, DOKAP ve KOP Eylem Planlarının uygulanmasına devam edilmektedir.

Bölgesel gelişme politikalarının tasarım sürecine girdi sağlamak, karar alma süreçlerini kolaylaştırmak ve uygulama etkinliğini artırmak amacıyla analiz çalışmaları yürütülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması (YER-SİS) karar destek sisteminin iyileştirilmesi çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte 2025 yılına ilişkin illerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE) yayımlanmıştır.

TABLO II: 59- Düzey 2 İstatistiki Bölge Birimleri (İBB) Bazında Çeşitli Göstergeler

	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası (2025)	Nüfusun Payı (2025) (Yüzde)	2024-2025 Yıllık Nüfus Artış Hızı (Yüzde)	2015-2025 Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (Yüzde)	Bölgelerin GSYH'ya Katkısı (2024) (Yüzde)	Kişi Başına GSYH (2024) Endeks TR=100	İşsizlik Oranı (2025) (Yüzde)	İstihdamın Sektörel Yapısı -2025 (1)			Merkezi Yönetim Bütçe Gelirlerinin Giderlerini Karşılama Oranı (2025) (2)
								Tarım Sektörü Payı (Yüzde)	Sanayi Sektörü Payı (Yüzde)	Hizmetler Sektörü Payı (Yüzde)	
TR10 İstanbul	1	18,3	0,3	0,7	29,1	159,6	9	0,6	27,5	71,9	9,5
TR51 Ankara	2	6,9	0,8	1,2	10,7	109,5	7,6	10,3	40,7	49	1,5
TR31 İzmir	3	5,2	0,2	0,8	5,8	92,8	5,5	23,4	23,1	53,5	3,6
TR61 Antalya, Isparta, Burdur	4	4,1	1,6	1,7	4,2	110,6	10,6	8	29,9	62,1	1,1
TR41 Bursa, Eskişehir, Bilecik	5	5,1	0,7	1,3	5,1	87,5	6,9	20,2	23,4	56,4	1,4
TR42 Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	6	5	1,2	1,8	6,3	81,7	6,4	23,2	30	46,8	4,6
TR32 Aydın, Denizli, Muğla	7	3,9	0,7	1,2	3,4	99,9	8,5	9,6	39,2	51,3	0,9
TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	8	2,3	1,2	1,8	2,5	126,8	8,4	9,9	36,7	53,4	1,2
TR52 Konya, Karaman	9	3	0,5	0,9	2,4	156,8	8,5	3,1	26,7	70,1	0,6
TR22 Balıkesir, Çanakkale	10	2,2	0,7	0,9	2	78,9	6,9	17,1	29,6	53,3	0,7
TR62 Adana, Mersin	11	4,9	0,1	0,8	3,9	104,3	5,8	15,4	16,3	68,3	1,4
TR33 Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	12	3,7	0,1	0,5	3	78,4	9,7	16,5	23,2	60,3	0,7
TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat	13	2,9	0	0,5	2,2	67,7	10,1	16,7	30,6	52,7	0,5
TR83 Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	14	3,3	0,3	0,5	2,2	76,4	8,2	24	22,1	53,9	0,5
TR81 Zonguldak, Karabük, Bartın	15	1,2	-0,2	0,2	0,9	74,4	6,7	21,6	27,2	51,2	0,7
TR90 Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	16	3,1	-0,3	0,5	2	70,9	10	21,4	27,9	50,7	0,4
TRC1 Gaziantep, Adıyaman, Kilis	17	3,5	1,2	1,2	2,2	76,2	5,3	38,1	20,5	41,3	0,5
TR71 Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	18	1,9	0,2	0,9	1,5	67	6,8	30,1	19,9	50	0,5
TR82 Kastamonu, Çankırı, Sinop	19	0,9	-0,3	0,6	0,7	64,7	6,5	33,1	17,1	49,8	0,3
TRB1 Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli	20	2	0,3	0,2	1,4	67,3	7,4	29,2	12,8	58	0,3
TRA1 Erzurum, Erzincan, Bayburt	21	1,2	-1	0	0,8	50	8	45,7	14,2	40,1	0,3
TR63 Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	22	3,8	0,9	0,5	2,6	69,9	8,3	25	22,1	52,9	0,7
TRC3 Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	23	2,9	0,6	1,3	1,5	45	11,8	19,4	20,1	60,7	0,2
TRC2 Şanlıurfa, Diyarbakır	24	4,8	1,1	1,5	2	62,7	9,9	12,3	34,2	53,5	0,3
TRB2 Van, Muş, Bitlis, Hakkâri	25	2,5	-0,5	0,1	1,1	42,2	8,8	28,4	23,2	48,4	0,2
TRA2 Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	26	1,2	-1,3	-0,7	0,6	51,6	10	13	26,6	60,4	0,2
Türkiye		**100**	**0,5**	**0,9**	**100**	**100**	**8,3**	**14**	**27**	**59**	**0,88**

Kaynak: TÜİK, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

(1) İnşaat sektörü sanayi içinde değerlendirilmiştir.

(2) Bakanlıkların merkez muhasebe birimlerince tahsil edilen ve ödenen tutarlar il ayrımına tabi tutulmaksızın Türkiye verisinde yer almaktadır.

b) Amaç

Bölgelerin potansiyellerinin harekete geçirilmesi, kendilerine özgü imkân ve kabiliyetlerinin yenilik temelinde geliştirilmesi, bölge dirençliliklerinin artırılması ve afet sonrası ekonomik ve sosyal iyileşmenin sağlanması yoluyla ülkemizin dengeli kalkınmasına azami katkının sağlanması ile bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Bölgesel kalkınmaya yönelik kurumsal yapı ve yönetişim mekanizması etkinleştirilecektir. (Kalkınma Planı p.888)		
Tedbir 888.1. Kalkınma ajansları ve bölge kalkınma idarelerinin kurumsal kapasiteleri ve mevzuatı gözden geçirilerek etkinliklerinin artırılması yönünde düzenlemeler yapılacak, işbirlikleri artırılacak ve merkezi yönetimle etkileşim ve koordinasyon mekanizmaları geliştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Bölge Kalkınma İdareleri, Kalkınma Ajansları	1. Kurumsal ve beşeri kapasitenin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. 2. Bölgelerin kalkınmasında özel sektörün katkılarının artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
Tedbir 888.2. Bölgesel gelişme politikalarının tasarım ve uygulama aşamalarında karar destek süreçlerini güçlendirecek araştırma ve analizler gerçekleştirilecek, bölgesel farklılıkların ölçülmesine yönelik istatistiki altyapı geliştirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Kalkınma Ajansları	1. Kalkınma ajanslarının mevcut mali destek uygulamalarına ilişkin etki değerlendirme çalışmaları yürütülecektir.
Üretim ve yük merkezlerinin uluslararası pazara erişimlerinin güçlendirilmesi, ülkemizin küresel rekabetçiliğinin artırılması ve bölgesel endüstrilerin liman ve demiryolu bağlantılarının kurulabilmesi, bölgesel refahın artırılması ve gelişmişlik farklarının azaltılması amacıyla gerekli altyapı yatırımlarının da yapılması suretiyle bütünleşik bir kalkınma modeli uygulanacaktır. (Kalkınma Planı p.891)		
Tedbir 891.1. Ankara-Konya-Mersin hattı ile İç Anadolu Bölgesindeki diğer illeri de kapsayacak şekilde, savunma sanayii, makine sanayii ve tarıma dayalı sanayi başta olmak üzere sanayinin Mersin Konteyner Limanı ile lojistik bağlantısı daha güçlü hale getirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Karaman-Ulukışla Hızlı Tren projesi tamamlanacaktır.

Tedbir 891.2. Deprem bölgesinde işlenmiş tarım ürünleri ve tarıma dayalı sanayiler ile tekstil, dokuma, demir-çelik, petrokimya başta olmak üzere imalat sanayii ürünlerinin İskenderun Limanı üzerinden dış pazarlara erişimini artıracak altyapı güçlendirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. İskenderun Limanı ile tesis ve lojistik olanakları bakımından etkileşim içerisinde olacak Çukurova İltisak Hattı projesi tamamlanacaktır.
Tedbir 891.3. Batı Karadeniz'de yer alan kömür ve doğalgaz sahaları ile demir-çelik, kâğıt, ormancılık sanayii ve tarıma dayalı sanayinin Filyos Limanına bağlantısı sağlanacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Filyos İltisak Hattı projesi tamamlanacaktır.
Tedbir 891.5. Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz'deki üretim merkezlerinin uluslararası pazarlara erişimi Rize-İyidere ve Trabzon Limanları üzerinden, Orta Karadeniz'deki illerin erişimi ise Samsun Limanı üzerinden sağlanacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S)	1. Rize İyidere Lojistik Limanı projesi tamamlanacaktır.
Bölgelerin kalkınmasında yeşil ve dijital dönüşüme yönelik altyapı geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.893)		
Tedbir 893.2. Yeşil ve dijital dönüşüm konusunda bölgelerin potansiyel ve ihtiyaçları çerçevesinde stratejileri oluşturulacak, dönüşümden en çok etkilenecek sektörlere yönelik analizler yapılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Kalkınma Ajansları	1. Düzey-2 bölgelerinin yeşil dönüşüm ve dijital dönüşümden en çok etkilenecek sektörlerine dair analizleri içeren stratejiler hazırlanacaktır.
Tedbir 893.3. Ekonomik ve sosyal avantajlarıyla küresel düzeyde ön plana çıkan illerin üretim, Ar-Ge ve girişimcilik kapasitesinin dijital ve yeşil dönüşüm perspektifiyle gelişimine yönelik bölgesel kalkınma programları uygulanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Kalkınma Ajansları	1. Küresel düzeyde ön plana çıkan illerin dijital ve yeşil dönüşüm alanında Ar-Ge, yenilik ve girişimcilik kapasitelerinin artırılmasına yönelik olarak kalkınma ajansları tarafından geliştirilen Sonuç Odaklı Programlar kapsamında mali destek ve teknik destek programları yürütülecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
En Yüksek Gelirli Bölgenin Kişi Başı Gelirinin En Düşük Gelirli Bölgenin Kişi Başı Gelirine Oranı (4)	Oran	3,78(3)	3,75	3,72
En Düşük Değere Sahip Düzey-2 Bölgesinde İşgücüne Katılma Oranı	Yüzde	41,7	42,0	42,5

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) 2024 yılı verisidir.
(4) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Bölgesel Kalkınma Programının performans göstergelerinden biridir.

2.4.8. Kırsal Kalkınma

a) Mevcut Durum

TÜİK verilerine göre Türkiye'de 2024 yılında yüzde 93,4 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı 2025 yılında yüzde 93,6 olmuştur. Buna karşılık, belde ve köylerde yaşayanların oranı yüzde 6,6'dan yüzde 6,4'e düşmüştür. TÜİK'in ADNKS sonuçlarına göre 2025 yılında belde ve köy nüfusu 5.536.693 kişi olmuştur. Köy nüfusunun 2.859.137'sini erkek, 2.677.556'sını kadın nüfusu oluşturmaktadır. Köylerimizde nüfus yaşlanmakta olup 65 yaş ve üzeri nüfus, 634.629'u kadın olmak üzere toplam 1.159.477 kişidir. TÜİK'in fiili kent-kır yapısını daha doğru yansıtan kent-kır sınıflamasına göre 2025 yılında Türkiye nüfusunun yüzde 67,5'i yoğun kent, yüzde 15,8'i orta yoğun kent ve yüzde 16,8'i kır olarak sınıflandırılan yerleşim yerlerinde yaşamaktadır.

TÜİK verilerine göre 2025 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 14 olan tarım istihdamının toplam istihdam içindeki payı 2026 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 13,7 olmuştur. 2026 yılı ikinci çeyreğinde tarım istihdamındaki kadınların oranı yüzde 16,7, erkeklerin oranı ise yüzde 12,3 olmuştur. Aynı dönemde tarımsal istihdam 4,53 milyon kişiden 4,46 milyon kişiye gerilemiştir. Bu durum, hizmetler ve sanayi sektörlerinin istihdam içerisindeki payını artırdığını göstermektedir.

Köylerin yol ve içme suyu gibi temel altyapı ihtiyaçlarına yönelik 2005 yılında başlatılan KÖYDES Projesine 2005-2026 döneminde toplam cari fiyatlarla 43,37 milyar TL, 2027 yılı için 15 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir. 2005-2025 döneminde 147.229 km köy yolu yapılmış ve onarılmıştır. Suyu olmayan 5.870 yerleşim yerinde ve suyu yetersiz olan 79.454 yerleşim yerinde içmesuyu yatırımı gerçekleştirilmiştir. Küçük sulama yatırımlarıyla 190.021 hektar tarım alanı sulamaya açılmış, 167.442 çiftçi ailesi bu sulama yatırımlarından yararlanmıştır. Atıksu işlerinde 1.470 foseptik ve 68 atıksu arıtma yatırımı yapılmıştır.

İskân yatırımları kapsamında yeniden yerleşim işleri On İkinci Kalkınma Planında önemli bir yer tutmuştur. Kırsal iskân projeleri ile çeşitli nedenlerle yerleri kamulaştırılan (afet, baraj yapımı gibi) hanelerin yeniden iskânı yapılmaktadır. Bu kapsamda son yıllarda yürütülen en önemli projeler, Kızlaryolu Barajı Yeniden Yerleşim İşleri, Gömükan Barajı Yeniden Yerleşim İşleri, Kendi Evini Yapana Yardım (KEYY) projeleridir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına 2026 yılında KÖYDES kapsamındaki köylerin yol ve içmesuyu yatırımları, iskan projeleri, baraj yapımından etkilenen hanelerin konut ve tarım arazisi alımları ve kendi evini yapmak isteyenlere yönelik destekler için toplam 8,12 milyar TL kaynak ayrılmıştır. DSİ Genel Müdürlüğüne barajlardan etkilenen alanların yeniden yerleşimine ilişkin projeler için 2026 yılında toplam 1,4 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir. GAP Bölge Kalkınma İdaresi tarafından uygulanmakta olan Entegre Kırsal Kalkınma Programı kapsamında 60 milyon TL bütçe sağlanmıştır. Ayrıca Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen kırsal alanlardaki afet konutu ve ahır yapımları büyük ölçüde tamamlanmıştır.

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi ve Ortak Tarım Politikası çerçevesinde tarım ve kırsal kalkınma programlarının daha etkin uygulanması, programlar arasında koordinasyonun güçlendirilmesi, paydaş katılımının artırılması ve işbirliğinin teşvik edilmesi amacıyla çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) ve IPARD Programı kapsamında kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, aile işletmeciliği faaliyetleri ile mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, kırsal ekonomik altyapının güçlendirilmesi amacıyla üreticilerin ve üretici örgütlerinin yatırımlarına hibe desteği sağlanmaktadır.

KKYDP kapsamında 2006 yılından bu yana gerçek ve tüzel kişilerin bitkisel üretim, hayvancılık ve su ürünleri üretiminin artırılmasına, ürün işlenme, paketleme ve depolama tesislerinin inşasına ve modernizasyonuna, tarımsal amaçlı örgütler bünyesinde ortak makine parklarının kurulmasına, yenilenebilir enerji tesislerinin inşasına ve akıllı tarım teknolojilerinin kullanımına yönelik yatırımlara hibe desteği verilmektedir. Söz konusu Program kapsamında 2006-2026 yılları arasında 299.320 adet makine ekipman alımına ve 23.738 adet tarımsal ekonomik ve tarımsal altyapı yatırım projesine cari fiyatlarla toplam 113,9 milyar TL hibe desteği verilerek 181,4 milyar TL tutarında yatırım faaliyete geçirilmiş ve 131.154 kişiye istihdam sağlanmıştır.

IPARD Programı çerçevesinde kırsal alanlarda tarım ürünlerinin üretimi, işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik altyapıların kurulumu ve modernizasyonu ile yenilenebilir enerji kullanımına yönelik yatırımlara, kırsal turizm ve zanaatkârlık gibi alanlarda çeşitli projelere hibe desteği sağlanmaktadır. Program ile kırsal alanda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve gelişimi, sosyo-ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi, istihdamın artırılması ve kırdan kente göçün önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda gerçek ve tüzel kişilerle üretici örgütlerine yüzde 50-75 oranlarında hibe desteği verilmektedir. 2011 yılında 42 ilde başlayan Program, 2024 yılından itibaren tüm illerde uygulanmaktadır. Program kapsamında Ağustos 2026 itibarıyla toplam hibe miktarı 2,04 milyar avro, tamamlanan toplam proje sayısı 26.965, devam eden proje sayısı 1.345, desteklenen genç yatırımcı sayısı 14.640, desteklenen kadın yatırımcı sayısı 7.368 ve oluşturulan toplam istihdam 107.077 kişi olmuştur.

b) Amaç

Kırsal kesimde üretken işgücü oluşturularak ekonominin canlandırılması, sürdürülebilir doğal kaynak yönetiminin sağlanması ve yaşam kalitesinin artırılması suretiyle nüfusun kırsalda tutundurulması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Yöreye ve mekâna özgü özellikler dikkate alınarak kırsal alanlarda yaşam kalitesinin artırılması için kamu hizmet sunumu iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.896)		
Tedbir 896.1. Kır ve kentin etkileşimini sağlayan ulaşım, iletişim ve enerji altyapısı güçlendirilecek, Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) kapsamında köylerde ulaşım, kanalizasyon, içme suyu ve atık su altyapısının iyileştirilmesi sağlanacak, suyun etkin kullanılmasına yönelik proje ve uygulamalar sürdürülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İl Özel İdareleri	1. KÖYDES Projesi kapsamında 51 ilin yol, içmesuyu, tarımsal sulama ve atıksu projeleri desteklenecektir. 2. Köy envanterine ilişkin sayısal verilerin KÖYDES Yatırım İzleme Sistemine aktarılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.

Tedbir 896.2. Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen kırsal alanlarda coğrafi, sosyal ve kültürel koşulları dikkate alan güvenli yerleşim alanları oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İl Özel İdareleri	1. Depremlerden etkilenen kırsal alanlarda coğrafi, sosyal ve kültürel koşulları dikkate alan afetlere dirençli yerleşim alanlarının oluşturulmasına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.
Tedbir 896.3. Kamulaştırma yapılan yerlerin iskânında yerleşim yeri seçiminde kamu harcamalarını asgariye indirmeye yönelik tedbirler alınacak ve hak sahipliğine ilişkin iskân mevzuatında düzenleme yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, DSİ	1. Kamulaştırma yapılan yerlerin iskânında kamu harcamaları asgariye indirilecek, bu doğrultuda iskân mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır. 2. Kırsal alanda yeniden yerleşimi gerektiren planlama çalışmalarında, altyapı ve üstyapı yatırımları, proje yer seçimi ve konut büyüklüğü gibi hususlar dikkate alınarak yeniden yerleşim maliyetlerinin asgari düzeyde tutulması sağlanacaktır.
Kırsalda nüfus kaybını önlemek ve tersine göçü sağlamak için beşeri ve sosyal sermaye geliştirilerek istihdam imkânları iyileştirilecek ve ekonominin çeşitlendirilmesi yoluyla kırsal alanların çekiciliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.897)		
Tedbir 897.1. Kırsalda başta kadınlar ve gençler olmak üzere özel politika gerektiren gruplara yönelik yenilikçi sosyal programlar hayata geçirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı	1. KKYDP, IPARD ve diğer destek programları kapsamında kadın, genç ve çocukların faaliyet, proje ve eğitim programları çerçevesinde desteklenmesi devam edecektir.
Tedbir 897.3. Kırsalda yoksulluğun azaltılması amacıyla ölçek ve dayanışma ekonomisine önem verilerek üretici örgütleri sektörel işbirliği, satış ve pazarlama, üretim teknikleri, finansman ve mevzuat gibi konularda eğitimlerle desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Üreticilere tarımsal üretim, finansal okuryazarlık, üretim planlaması, markalaşma, satış ve pazarlama, ürün geliştirme ve örgütlenme gibi konularda eğitimler verilmeye devam edecektir.
Tedbir 897.4. Kırsalda üretici örgütlerinin güçlendirilmesi ve kooperatifçiliğin etkinleştirilmesi amacıyla ilgili mevzuatta iyileştirmeler gerçekleştirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Üretici örgütlerinin güçlendirilmesi ve kooperatifçiliğin etkinleştirilmesi amacıyla Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu ile Kooperatifler Kanunu'nda değişiklik yapılmasına yönelik mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 897.5. Kırsal mahalle, köy ve orman köylerinin sürdürülebilir geçim kaynaklarının oluşturulması için aile işletmelerine yönelik destekler geliştirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. Aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik yatırımlara KKYDP kapsamında hibe desteği verilmeye devam edecektir.
Kırsal kalkınma destekleri çiftçi ve üretkenlik odaklı programlanacak, uygulanan farklı destekler arasında koordinasyon sağlanarak uygulamada tamamlayıcılık ve etkinlik artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.898)		

Tedbir 898.1. Kırsal desteklerde verimliliğin artırılması, mükerrer uygulamaların önüne geçilmesi ve şeffaflığın sağlanması için etki analizleri yapılacak, destek programları arasında bütünlük sağlanmasına yönelik uygulama usulleri iyileştirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. KKYDP ve lisanslı depoculuk destekleme uygulamalarının etki analizleri yapılacaktır.
Tedbir 898.2. IPARD III döneminde tarımsal işletmelerin fiziki varlıkları, tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, kırsal alanda kamu altyapı yatırımları ile kırsalda çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve tarım/çevre tedbirlerinin desteklenmesine devam edilecek ve IPARD kapsamında Yerel Kalkınma Stratejileri (LEADER) uygulanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, AB Başkanlığı, TKDK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. IPARD III Programı döneminde tarımsal işletmelerin fiziki varlıkları, tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, kırsal alanda kamu altyapı yatırımları, kırsalda çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ile tarım-çevre tedbirlerinin desteklenmesine devam edilecektir. 2. Yerel Kalkınma Stratejileri (LEADER) uygulanmasına devam edilecektir.
Tedbir 898.3. Kırsal ekonominin büyümesi için desteklenecek tarım dışı sektörler çeşitlendirilecek, girişimcilik ve kırsal yenilikçilik teşvik edilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, AB Başkanlığı, TKDK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. IPARD III Programının Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme Bileşeni kapsamında yenilenebilir enerji yatırımları, kırsal turizm, el sanatları ve zanaatkârlık faaliyetlerine hibe desteği verilecektir.
Kırsal çevrenin iyileştirilmesine ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik çalışmalar yapılacak ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.899)		
Tedbir 899.1. Toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir ve etkin kullanılması sağlanacak, ormansızlaşmayı, biyoçeşitlilik kaybını ve arazi tahribatını engelleyecek çevre odaklı kırsal kalkınma projeleri ve programları yürütülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, AB Başkanlığı, TKDK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. IPARD III Programının Tarım-Çevre Bileşeni kapsamında organik tarım, erozyon kontrolü ve biyoçeşitliliğe yönelik pilot projeler desteklenecektir. 2. IPARD III Programının Tarım-Çevre Bileşeni kapsamında yerel hayvan ırkları ve bitki türlerinin korunması ve ıslahına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi için çalışma ve araştırmalar yapılacaktır.
Tedbir 899.2. Kırsal toplumun çevreye olan duyarlılığının artırılmasına yönelik bilinçlendirme çalışmaları yürütülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, TKDK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Doğa koruma ve biyoçeşitlilik unsurlarının korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması konularında okullarda ve korunan alanlarda öğrencilere doğa turizmi ve eğitim faaliyetleri düzenlenecektir. 2. Çevre ve iklim dostu uygulamaları içeren Nitrat Eylem Planı konusunda bilinçlendirme faaliyetleri yürütülecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
KÖYDES ve KIRDES Kapsamında Yapılan Köy Yolu Uzunluğu (Kümülatif)	km	147 229	155 994	157 500
Köylerde İçmesuyu Tesisi Yapılan ve Yenilenen Ünite Sayısı (Kümülatif)	Adet	85 453	85 750	86 300

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.5. ADALETİ ESAS ALAN DEMOKRATİK İYİ YÖNETİŞİM

2.5.1. Adalet Hizmetleri

a) Mevcut Durum

Program döneminde Yargı Reformu Stratejisinde getirilen hedefler doğrultusunda adalete erişimin güçlendirilmesi, ceza adaleti sisteminin daha etkin hale getirilmesi, dijital suçlarla mücadele ve adalet hizmetlerinin sunumunda dijital uygulamaların güçlendirilmesi, ceza hukukunun yanı sıra özel hukuk ve usul hukukunda etkinliğin artırılması ve bireylerin hak arama özgürlüğünün güçlendirilmesi amacıyla önemli adımlar atılmış, adalet hizmetlerinin sunumunda beşerî ve fiziki kapasite artışları sağlanmıştır. Bu kapsamda yargı reformu paketlerinin çıkarılmasına devam edilmiş ve diğer düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Kamuoyunda On Birinci Yargı Paketi olarak bilinen 24 Aralık 2025 tarihli ve 7571 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla; toplumsal huzurun desteklenmesi, suçla daha etkin mücadele edilmesi, temel hak ve özgürlüklerin daha etkin korunması, hukuki güvenliğin güçlendirilmesi, adalet hizmetlerinde etkinliğin artırılması, infaz adaletinin sağlanması amacıyla düzenlemeler yapılmıştır. Esas olarak kamuoyu nezdindeki "cezasızlık" algısının giderilmesini ve ceza adaletindeki "caydırıcılık" unsurunu güçlendirmeyi amaçlayan Kanun bilişim suçlarıyla mücadele kapsamında da önemli düzenlemeler getirmiştir.

Kamuoyunda On İkinci Yargı Paketi olarak bilinen 16 Temmuz 2026 tarihli ve 7589 sayılı Yargının Etkin ve Verimli İşlemesine Yönelik Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, yargılamaların hızlandırılması, uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılması, makul sürede yargılanma hakkının gözetilmesi, hak sahiplerinin menfaatlerinin daha etkin korunması, istinaf yargılamasının güçlendirilmesi, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen çeşitli iptal kararlarının oluşturduğu hukuki boşlukların doldurulması amaçlanmıştır.

Program döneminde ceza adaletinin güçlendirilmesi ağırlık kazanmıştır. İhtisas daire başkanlıkları ve ihtisas soruşturma bürolarının kurularak ceza adaleti sisteminde uzmanlaşma ve eş güdümün güçlendirilmesi, adli süreçlerin etkinliğinin artırılması, faili meçhul cinayet ve kayıp şahıslara ilişkin dosyaların yeniden değerlendirmeye alınarak yıllardır çözüme kavuşturulamamış olan birçok faili meçhul olayın aydınlatılması önemli gelişmeler olarak karşımıza çıkmıştır.

Aynı dönemde çocuk odaklı adalet anlayışının güçlendirilmesi hedefi ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede çocuğun üstün yararını merkeze alan düzenlemeler kapsamında ağır suçlarda ceza ve infaz rejiminin yeniden ele alınmasını, ailelerin bakım ve gözetim sorumluluklarının güçlendirilmesi ve çocukların dijital risklerden, bağımlılıktan ve ihmale

bağlı risklerden korunması yönünde yeni mekanizmalar oluşturulmasını öngören, suça sürüklenen çocuk ifadesini adli süreçteki çocuk olarak değiştiren, 7593 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 18 Ağustos 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2024 yılında Noterlik Kanunu'nda yapılan değişiklikle noterlerin hafta sonu ve tatil günlerinde çalışması esasının getirilmesi sonrasında Noterlerin Tatil Gün ve Saatlerinde Çalışmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikle hafta sonu nöbet sistemi detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Böylece noterlik hizmetlerinde zaman ve mekân kısıtı ortadan kaldırılmış ve vatandaşların noterlik hizmetlerine erişimi kolaylaştırılmıştır.

İcra ve İflas Kanunu kapsamında muhafaza işleminin dayanağı olan haciz kalkmış olup da yedieminde bulunan malların tasfiyesine ilişkin usul ve esasları düzenlemeyi amaçlayan İcra ve İflas Kanununun 88/A Maddesi Uyarınca Muhafazasına Gerek Kalmayan Malların Tasfiyesi Hakkında Yönetmelik 27 Aralık 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Program döneminde temel hakların tam anlamıyla korunup geliştirilmesi hedefi önemini korumaya devam etmiştir. Bu kapsamda temel bir insan hakları ihlali olan kadına yönelik şiddetle mücadeleyi daha ileri seviyeye taşımak üzere "kadına yönelik şiddetsiz ve saygı temelli bir toplum vizyonu" anlayışıyla hazırlanan ve 2026-2030 yıllarını kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı 3 Aralık 2025 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Başta eğitim, sağlık, istihdam, barınma, sosyal hizmet ve sosyal yardımlar olmak üzere sunulan hizmetlerle Roman vatandaşların desteklenmesini amaçlayan Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2023-2030) II. Aşama Eylem Planına (2026-2030) ilişkin 2026/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 20 Ocak 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Roman vatandaşlara yönelik çalışmalar konusunda önümüzde 5 yıldaki yol haritasını belirleyen söz konusu Eylem Planı, kurumlar arası işbirliğine, yerel uygulama kapasitesinin artırılmasına ve izlenebilirliğe odaklanarak Roman vatandaşlara sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılmasını amaçlamıştır.

Vatandaşların adalete erişimini kolaylaştıran ve başvuru süreçlerini hızlandıran uygulamalar geliştirilmeye devam edilmiştir. Bu kapsamda 5 yılı aşan ve halen devam eden dava dosyaları ile 3 yılı aşan ve halen devam eden soruşturma dosyalarındaki gecikmelere ilişkin olarak vatandaşların başvuru yapmasını sağlamak üzere yapay zekâ destekli Alo Adalet 135 Çağrı Hattı kurularak pilot illerde başlatılmıştır. Alo Adalet 135 Çağrı Hattına ilave olarak vatandaşlara adliyelerde bulunan Yargı Hizmetlerinin Etkinliği bürolarının yanı sıra UYAP Vatandaş Portalı üzerinden başvuru yapmaları imkânı sağlanmıştır.

Program döneminde iş yüküyle orantılı hale getirmek amacıyla hâkim ve savcı sayısının artırılmasına devam edilmiştir. 23 Eylül 2026 tarihi itibarıyla hâkim ve Cumhuriyet savcısı sayısı 26.642 olup bunların 18.167'si hâkim, 8.475'i ise Cumhuriyet savcısıdır. Adli hizmetlerde çalışan adalet personeli sayısı ceza infaz kurumları hariç 95.832'dir. Ceza infaz kurumlarında çalışan personel sayısı ise 85.920'dir. Eylül 2026 itibarıyla ülkemizde 210.646 avukat bulunmaktadır. Avukatların 107.785'i erkek, 102.861'i kadındır.

Vatandaşların adalete erişiminin güçlendirilmesi ve kolaylaştırılmasının en önemli unsurlarından biri olan adli yardım kapsamında yer alan zorunlu müdafi, beraat eden sanık lehine vekâlet ücret ödemeleri ile hukuk mahkemelerinde tesis edilen ödemeler için 2026 yılı Ocak-Eylül döneminde yaklaşık 6,8 milyar TL harcama yapılmıştır.

Yargının iş yükünü hafifleterek uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılmasını amaçlayan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden uzlaştırma kapsamında, 23 Eylül 2026 tarihi itibarıyla 4.465.953 dosya uzlaştırma bürolarına gönderilmiş, bunların 2.146.246'sı uzlaşmayla sonuçlanmıştır. 31 Aralık 2025 tarihi itibarıyla arabuluculukla anlaşma sağlanan dosya sayısı 5.307.766 iken, 23 Eylül 2026 tarihi itibarıyla bu sayı 6.109.215'e ulaşmış ve arabuluculuk müessesesi kapsamında çözümlenen uyuşmazlıkların sayısı yüzde 15 artmıştır.

Adalet hizmetlerinin sunumunda fiziki kapasitenin artırılması çalışmaları sürdürülmüştür. 23 Eylül 2026 tarihi itibarıyla adli ve idari yargı hizmetleri 406'sı müstakil olmak üzere toplam 866 adalet binasında ifa edilmektedir. Adalet hizmeti verilen kapalı alan miktarı Eylül 2025 itibarıyla 5.934.830 m^2 iken geçen bir yılda 6.184.684 m^2' ye ulaşmıştır.

23 Eylül 2026 tarihi itibarıyla adli yargıda 9.216, idari yargıda ise 247 faal mahkeme bulunmaktadır. Eylül 2026 itibarıyla bölge adliye mahkemeleri 18 ilde (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Malatya, Sakarya, Samsun, Trabzon, Van, Tekirdağ, Denizli), bölge idare mahkemeleri ise 12 ilde (Ankara, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun, Adana, Bursa, Antalya, Diyarbakır, Kayseri) faaliyettedir. Edirne Bölge İdare Mahkemesi kurulmuş olup henüz faaliyete geçirilememiştir. Faaliyete geçirildiği 2016 yılında 477 olan istinaf mahkemeleri daire sayısı 23 Eylül 2026 itibarıyla 870 olmuştur.

Vatandaşların adalet hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması, mahkemelerde ihtisaslaşmanın sağlanması ve yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması amacıyla 2026 yılında, adli yargıda 21'i deprem bölgesinde olmak üzere toplam 150 yeni mahkeme kurulmuştur. Bilecik ve Iğdır illerinde idare mahkemesi kurulmuş, Mersin, Kayseri ve Edirne illerinde idare mahkemelerinin sayısı artırılmıştır.

İcra dairelerinin etkinliğinin artırılması amacıyla geliştirilen yeni icra dairesi modeli kapsamında Program döneminde Kütahya icra dairesi faaliyete geçirilmiş, böylece yeni icra dairesi modeli uygulanan yer sayısı 94'e yükselmiştir.

23 Eylül 2026 itibarıyla tutuklu ve hükümlü sayısı toplam 433.474 kişi, ceza infaz kurumlarının kapasitesi ise 304.304 kişidir. 23 Eylül 2026 itibarıyla denetimli serbestlikten faydalanan kişi sayısı 505.059 olmuştur.

Ulusal Yargı Ağı Projesiyle (UYAP) ülke genelinde tüm adli hizmetler elektronik ortamda yürütülmektedir. 65 kurum ve kuruluşun UYAP ile entegrasyonu sağlanmıştır. UYAP'ta yapılan güncellemelerle vatandaşların adalet hizmetlerine erişimini kolaylaştıran, elektronik başvuru, ödeme, sorgulama, takip imkânlarını genişleten ve işlem güvenliğini güçlendiren uygulamaların hayata geçirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda icra işlemlerinin dijitalleştirilmesi, Vatandaş Portal üzerinden dijital erişimin genişletilmesi, UYAP'ta sorgulama ve işlem yapma imkânlarının artırılması çalışmaları yürütülmüştür.

İfade ve savunma alınması ile duruşmalarda video kaydı alınması ve video konferans yönteminin kullanılmasını sağlayan Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) Projesi kapsamında Eylül 2026 itibarıyla 3.935 duruşma salonu ve 1.330 ceza infaz kurumu olmak üzere toplam 5.265 mahalde sistem kurulmuştur.

Hukuk bilincinin geliştirilmesi amacıyla temel eğitimde hukuk ve adalet dersinin seçmeli olarak verilmesine devam edilmektedir. Bu kapsamda uygulamanın başladığı 2013-2014 eğitim öğretim yılından 23 Eylül 2026 tarihine kadar bu dersi seçen öğrenci sayısı toplamda 1.170.293 olmuştur.

b) Amaç

Hukukun üstünlüğü ve hukuk devletinin gerekleri doğrultusunda, yargı süreçlerinin adil, hızlı ve etkin şekilde işlemesi, öngörülebilir olması, adalete erişimin kolaylaştırılması ve adalet sistemine duyulan güvenin daha da artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Anayasada güvence altına alınan temel hak ve özgürlükler güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.913)		
Tedbir 913.4. Ceza infaz personeline yönelik verilen insan hakları eğitimleri artırılacaktır.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Ceza ve infaz kurumlarındaki beş bin personele insan hakları alanında eğitim verilecektir.
Tedbir 913.5. Ulusal insan hakları kurumlarına başvurunun etkin bir hak arama yolu olarak görülmesi için farkındalık artırıcı faaliyetler yürütülecektir.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Sempozyum ve seminer gibi etkinlikler ile basılı ve görsel yayınlar aracılığıyla insan hakları kurumlarına başvuru konusunda toplumsal farkındalığın artırılması çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 913.6. Ceza muhakemesi sürecinde başta kadın ve çocuklar olmak üzere mağdur odaklı adalet anlayışına uygun uygulamaların güçlendirilmesine devam edilecektir.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Aile mahkemesi ve çocuk mahkemesi kurulan ya da yeni oluşturulan ağır ceza merkezlerinde yeni adli görüşme odaları açılacaktır.
Ayrımcılık ve nefretle mücadele güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.914)		
Tedbir 914.1. Ayrımcılık ve nefretle mücadele alanında izleme ve denetim mekanizmaları güçlendirilecektir.	Adalet Bakanlığı (S), Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun ayrımcılıkla mücadele çalışmaları kapsamında diyalog ve işbirliğini artırmaya yönelik olarak ilgili paydaşlarla toplantılar gerçekleştirilecektir.
Yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve şeffaflığı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.915)		

Tedbir 915.2. Hâkim ve savcılara ilişkin disiplin süreci hukuki öngörülebilirlik, hâkimlik teminatı ve hak arama hürriyeti çerçevesinde gözden geçirilecektir.	Hâkimler ve Savcılar Kurulu (S), Adalet Bakanlığı	1. Disiplin mevzuatına yönelik taslağın tamamlanmasına dair çalışmalar yürütülecektir.
Başta kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler olmak üzere vatandaşların adalete erişimi kolaylaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.916)		
Tedbir 916.1. Mevzuatta yer alan adli yardım hükümleri adalete erişimin güçlendirilmesi amacıyla gözden geçirilecektir.	Adalet Bakanlığı (S), İlgili Kurum ve Kuruluşlar	1. İlgili kurumlarla işbirliği hâlinde hukuk kliniklerinin standartlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 916.4. Adalet hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması için dijital teknolojiler daha fazla kullanılacaktır.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Güncel teknolojilerle uyumlu ve siber güvenlik önlemleri güçlendirilmiş yeni UYAP yazılımı tamamlanacaktır.
Tedbir 916.5. Tüm adalet hizmet binaları engellilerin kolay erişimine uygun hale getirilecektir.	Adalet Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1. İşitme engelli bireylerin adliyelerdeki iş ve işlemleri için ihtiyaç duyabilecekleri bilgilendirme ve yönlendirme hizmetlerine mobil uygulama aracılığıyla ulaşmaları sağlanacaktır.
Adli ve idari yargılama sürecinin etkinliği artırılacak, makul sürede yargılanma hakkı güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.917)		
Tedbir 917.1. Hukuk yargılamalarında duruşmaya hazırlık döneminin eksiksiz yürütülmesi ve hızlandırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Makul sürede yargılanma hakkı çerçevesinde ön inceleme aşamasının verimliliğinin analiz edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 917.7. Makul sürede yargılanma hakkının daha etkin korunmasına yönelik mahkemeler teşkilatı güçlendirilecektir.	Adalet Bakanlığı (S), Hâkimler ve Savcılar Kurulu	1. İlk derece yargılamalarında, dosyalara bakma sırasına ilişkin uygulamanın makul sürede yargılanma hakkının ihlalini önleyecek şekilde düzenlenmesi sağlanacaktır. 2. İş yükü ve davaların ortalama görülme süreleri kapsamında yapılacak ihtiyaç analizi doğrultusunda yeni mahkemeler kurulacaktır.
Tedbir 917.8. İstinaf mahkemelerinin daire sayıları iş yükü ile orantılı biçimde ve ihtisaslaşmayı sağlayacak şekilde artırılacaktır.	Adalet Bakanlığı (S), Hâkimler ve Savcılar Kurulu	1. İş yükü ve davaların ortalama görülme süreleri dikkate alınarak bölge adliye ve bölge idare mahkemelerinin daire sayıları artırılacaktır.
Ceza adaleti sistemi bütüncül bir bakış açısıyla yeniden değerlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.919)		
Tedbir 919.2. Cumhuriyet savcılığı teşkilatında suç tiplerine göre uzmanlaşma sağlanacaktır.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Soruşturmaların etkinliğinin artırılması için Cumhuriyet başsavcılıklarında suç tiplerine göre ihtisaslaşmaya ve standartlaşmaya yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Tedbir 919.3. Adli sicil mevzuatı, lekelenmeme hakkı çerçevesinde yeniden düzenlenecektir.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Adli sicil silme kurallarının topluca uygulanabilmesi için yapay zekâ tabanlı öneri sistemi kurulacaktır.
Yargıda dijital dönüşüm sürdürülecek, adalet hizmetleri alanında yapay zekânın kullanımı artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.920)		
Tedbir 920.1. Yapay zekânın getirdiği imkânların dikkate alınması suretiyle karar destek sistemleri güçlendirilecektir.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Yargılama faaliyetlerini destekleyici karar destek sisteminin pilot uygulamasına başlanılacaktır.
Tedbir 920.3. Bilişim teknolojileri üzerinden duruşmalara katılım sağlanmasına imkân veren sistemler yaygınlaştırılacaktır.	Adalet Bakanlığı (S)	1. Hukuk mahkemelerinde e-Duruşma uygulaması yaygınlaştırılacaktır. 2. Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin (SEGBİS) kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla 200 mahalde cihaz kurulum ve yenileme çalışması yapılacaktır.
Yargıda ihtisaslaşma güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.923)		
Tedbir 923.1. Etki analizi yapılarak ihtisas mahkemelerine ilişkin yeni ihtiyaç alanları belirlenecektir.	Hâkimler ve Savcılar Kurulu (S), Adalet Bakanlığı	1. Güncel talepler ve ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda etki analizi yapılarak yeni ihtisas alanları belirlenecektir.

2.5.2. Güvenlik Hizmetleri

a) Mevcut Durum

Küresel ve bölgesel ölçekli jeopolitik rekabet ve çatışmalar, düzensiz ve yasa dışı göç hareketleri, örgütlü suçlar, uyuşturucu ve kaçakçılık faaliyetleri ile siber tehditler nedeniyle güvenlik ortamı karmaşık ve çok boyutlu niteliğini korumaktadır. Kamu düzeni ve güvenliğinin etkin şekilde tesis edilmesi, tehdit ve risklerin önleyici ve önetkin bir anlayışla değerlendirilmesi ile güvenlik hizmetlerinin hızlı, etkin, koordineli ve sürdürülebilir biçimde sunulması, ekonomik istikrarın ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması bakımından stratejik önemini devam ettirmektedir.

Savunma ve caydırıcılığın güçlendirilmesi, askeri harcamaların artırılması, savunma sanayii işbirliğine hız kazandırılması ve Ukrayna'nın desteklenmesi gündemiyle 7-8 Temmuz 2026 tarihlerinde Türkiye'nin ev sahipliğinde Ankara'da 36. NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Zirve Türkiye'nin küresel güvenlik mimarisindeki konumunun güçlendirilmesi ve İttifak'ın geleceğindeki rolünü daha görünür kılması açısından önem taşımaktadır.

Türkiye, Pakistan İslam Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan Krallığı arasında taraflardan birine yönelik silahlı saldırının diğer üyelere de yönelmiş kabul edilmesi esasına dayanan kolektif savunma anlayışıyla 7 Ağustos 2026 tarihinde Mekke Ortak Savunma Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmayla kapsayıcı ve kalıcı barışın tesisi ile savunma sanayii işbirliği, ortak teknoloji geliştirilmesi ve ortak üretim yoluyla üç ülkenin savunma yeteneklerinin ve silahlı kuvvetlerinin uyumunun güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

2026 yılında Terörsüz Türkiye ve Terörsüz Bölge hedefi doğrultusunda terör kaynaklı tehditlerin ortadan kaldırılması ve terör örgütlerinin farklı alanlardaki uzantılarının tasfiyesine yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda 18 Ağustos 2026 tarihli Resmî Gazete'de 7595 sayılı Millî Dayanışma ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair

Kanun yayımlanmıştır. Kanunla PKK/KCK terör örgütü ve bağlantılı oluşumların silah ve faaliyetlerinin sona erdirilmesi sürecinde belirli şartların gerçekleşmesine bağlı olarak soruşturma ve kovuşturmaların, mahkûmiyet hükümlerinin infazının ve ilgili diğer adli işlemlerin ertelenmesine yönelik hükümlere yer verilmiştir.

Bu dönemde yeni nesil organize suç örgütleri ve uyuşturucu suçlarıyla mücadelede suçun ve suç gelirlerinin kaynağına yönelik operasyonel kapasitenin güçlendirilmesi, siber suçlar ve özellikle nitelikli dolandırıcılık, yasa dışı bahis ve suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanmasıyla mücadelede dijital iz, finansal hareket ve yapay zekâ destekli analiz imkânlarının geliştirilmesi, risk ve veri odaklı kolluk anlayışının yaygınlaştırılması çalışmaları da öne çıkmıştır.

Okul ve çocuk güvenliğinin güçlendirilmesine, ayrıca kadın ve aileye karşı suçlar ile kayıp vakalarına yönelik müdahale kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar da ağırlık kazanmıştır. 18 Ağustos 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7593 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla ateşli silahların çocukların erişimine karşı güvenli şekilde muhafaza edilmesine ilişkin yeni suç düzenlemesi getirilmiş, amaç dışı bıçak ve benzeri kesici-delici aletlerin satış ve taşınmasına yönelik yeni idarî yaptırımlar öngörülmüş ve çocukların suça sürüklenmesiyle mücadeleye ilişkin güvenlik tedbirleri yeniden düzenlenmiştir.

Millî savunma ve güvenlik alanlarında yerli ve millî ürün ve teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalara devam edilmiştir. Bu çalışmalar kapsamında Millî Savunma Bakanlığı tarafından üretilen ülkemizin ilk sıvı roket yakıtlı, hipersonik hızda seyir yapabilen ve en uzun menzile sahip kıtalararası balistik füzesi Yıldırımhan tanıtılmıştır.

Sınır güvenliğinde etkinliğin artırılması, devam eden düzensiz göç hareketlerinin önlenmesi, yasa dışı giriş-çıkış, kaçakçılık başta olmak üzere sınır aşan suçların engellenmesi ve muhtemel terör faaliyetlerinin gerçekleşmeden önlenebilmesi amacıyla 2016 yılında başlatılan Sınır Fiziki Güvenlik Sistemleri projeleri kapsamında 25 Eylül 2026 tarihi itibarıyla 2.949 km olan kara sınırlarının yaklaşık yüzde 46'lık kısmını oluşturan 1.381 km'de güvenlik duvarı, yaklaşık yüzde 62'lik kısmını oluşturan 1.846 km'de devriye yolu çalışmaları tamamlanmıştır.

Tüm sınırlarımızın 1.507 km'lik kısmında sınır aydınlatma sistemi ile 376 km'lik kısmında kamera ve algılayıcı sistem bulunmaktadır. Eylül 2026 itibarıyla Suriye sınırının 145 km'lik kısmında ve Bulgaristan sınırının 20 km'lik kısmında kurulacak aydınlatma sistemi çalışmaları devam etmektedir.

Yüksek teknolojik özelliklere sahip termal kamera sistemlerinin daha etkin kullanılabilmesi için doğu ve güneydoğu sınırlarımızda Eylül 2026 itibarıyla 229 gözetleme kule sisteminin kurulumu tamamlanmıştır. 10.000 metreden insan algılama, 4.000 metreden insan tanıma yeteneğini haiz kamera sistemlerine sahip elektro-optik kule projesi kapsamında 250'si doğu sınırlarımızda olmak üzere toplam 362 kulenin yapımı tamamlanmıştır.

Doğu ve batı sınırlarımızdaki teknolojik gözetleme sistemlerinin enerji ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için 2018 yılından Eylül 2026'ya kadar 704 km enerji nakil hattı yapılmıştır. İçişleri Bakanlığınca yürütülen ve AB fonlarıyla desteklenen proje kapsamında 147 zırhlı gözetleme aracı tedarik edilerek sınır birliklerinin kullanımına sunulmuştur.

Suçla mücadelede önemli bir araç olan Kent Güvenlik Yönetim Sistemleri (KGYS) kapsamında, Eylül 2026 sonu itibarıyla Emniyet Genel Müdürlüğü sorumluluk alanındaki tüm il merkezlerinde ve 920 ilçede 29.407 KGYS noktasında 100.107 KGYS kamerası, 3.995 Plaka Tanıma Sistemi (PTS), 600 Mobil Plaka Tanıma Sistemi (MPTS), Jandarma Genel Komutanlığı sorumluluk bölgesindeki 25 ilde ve 109 ilçede 1.650 KGYS noktasında 6.367 KGYS kamerası, 375 PTS, 1.068 MPTS olmak üzere toplam 106.474 kamera ile 31.057 KGYS noktası, 4.370 PTS, 1.668 MPTS noktası bulunmaktadır.

Uyuşturucuyla sokak düzeyinde mücadele etmek amacıyla kurulan ve 81 ilde faaliyette olan Narkotimler Ocak-Eylül 2026 itibarıyla 53.211 olay olmak üzere, kurulduğu 2015 yılından günümüze kadar toplam 624.732 olaya müdahale etmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığınca (AFAD) 2012 yılında başlatılan İkaz ve Alarm Sistemi (İKAS) kapsamında çeşitli şehirlerde bulunan ve halkı tehlikeler karşısında uyarmak amacıyla kurulan, ekonomik ve teknik ömürlerini tamamlamış olan eski tip siren sistemlerinin yeni teknoloji ürünü gelişmiş siren sistemleriyle yenilenmesine devam edilmiştir. 2025 yılında başlayan Ankara (Faz 1), Artvin, Bartın, Düzce, Ordu, Samsun illerinde sistem kurulumları 2026 yılı içerisinde tamamlanmıştır. Ayrıca Ankara (Faz 2) ve Eskişehir illeri için çalışmalar devam etmektedir.

Siber dolandırıcılık olaylarına tek merkezden, yapay zekâ desteğiyle ve adli makamlarla koordineli şekilde hızlı müdahale edilmesini hedefleyen Dolandırıcılıkla Mücadele Merkezi (DOLUNAY) Projesinin hayata geçirilmesi için mevzuat çalışmalarına başlanmıştır. Projeyle, yapay zekâ destekli analizlerle şüpheli para hareketlerinin ve dijital izlerin anlık takip edilerek paranın farklı hesaplara veya kripto varlıklara aktarılmasının engellenmesi hedeflenmektedir.

Hafif ateşli silah (14,5×114 mm çap dâhil), hafif ateşli silah mühimmatı ve balistik koruyucu malzemelere ilişkin uluslararası akreditasyona ve sertifika düzenleme yetkisine sahip olan Millî Balistik Test Merkezinin inşaatı tamamlanmıştır.

TÜİK tarafından 17 Şubat 2026 tarihinde yayımlanan yaşam memnuniyeti araştırması verilerine göre 2025 yılında vatandaşların asayiş hizmetlerinden memnuniyet oranı kamu hizmetleri arasındaki en yüksek seviyesini korumuş, bir önceki yıla göre yüzde iki artarak yüzde 74,1 olmuştur. Yaşadığı çevrede gece yalnız yürürken kendini güvende hissedenlerin oranı yüzde 66,5 iken kendini güvende hisseden kadınların oranı yüzde 57,6, erkeklerin oranı ise yüzde 75,7 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte bireylerin kendi evinde yalnızken güvende hissetme oranı ise yüzde 89,1 olarak gerçekleşmiştir.

12 Mart 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Malî Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikle suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanıyla mücadelede kamu kurumları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesine ve ilgili kurumların görev ve çalışma usullerinin belirlenmesine yönelik düzenlemeler getirilmiştir. Ayrıca 2026-2030 döneminde suç gelirlerinin aklanması, terörizmin finansmanı ve suçtan elde edilen mal varlıklarının müsaderesiyle mücadeleyi daha bütüncül ve risk temelli bir yaklaşımla yürütülmesini amaçlayan Türkiye'de Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele ve Müsadere Uygulamalarında Etkinliğin Artırılması Strateji Belgesi (2026-2030) ile ilgili 2026/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 4 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Artan nüfus yoğunluğu, değişen afet yönetimi stratejileri ve yakın coğrafyamızda devam eden çatışmalar dolayısıyla konvansiyonel saldırı ve KBRN saldırısı riskinin artması nedeniyle sığınak politikaları güncellenmiş, sığınak yönetimi daha sistematik bir hale getirilerek AFAD'ın bu alandaki konumu güçlendirilmiştir. Bu kapsamda 7 Kasım 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Sığınak Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle genel sığınakların koordinasyonunun AFAD tarafından yürütülmesine yönelik düzenleme yapılmış, nükleer, kimyasal, biyolojik ve konvansiyonel tehditlere karşı sığınaklara ilişkin teknik ve idari esaslar güncellenmiştir. Acil durum, harp ve kriz anında kesintisiz hizmet vermesi gereken kritik önemdeki birimlerde sığınak yapılması zorunlu hale getirilmiş ve yeraltı raylı sistemlerinin gerektiğinde genel sığınak olarak kullanılabilmesine yönelik esaslar belirlenmiştir.

b) Amaç

Hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde güvenliğin tüm yönleriyle ele alınarak huzur ve güven ortamının sürdürülebilir kılınması, vatandaş odaklılık, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda ve önetkin bir yaklaşımla güvenlik hizmetlerinin geliştirilmesi, güvenlikle ilgili ürün ve teknolojilerde kendine yeterliliğin güçlendirilmesi ve suçla mücadele bilincinin artırılarak vatandaş katılımının sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sınır güvenliğinin etkinliği artırılacak, teknolojik ve fiziki altyapı geliştirilecek, sınır yönetimi alanında ortak analiz ve raporlama çalışmalarının yapılabilmesi amacıyla veri toplama kapasitesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.926)		
Tedbir 926.1. Kara sınır güvenliğinin sağlanması için risk değerlendirmesine dayalı güvenlik duvarı, gözetleme kulesi, algılayıcı sistemler, güvenlik yolları gibi gerekli fiziki ve teknolojik güvenlik sistemleri geliştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı	1. 200 km güvenlik yolu yapılacaktır.
Tedbir 926.2. Kıyı sınır güvenliği için gerekli karakol, liman, rıhtım, makine ve teçhizat altyapısı güçlendirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	1. Deniz Yetki Alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı uçar unsurlarının görev etkinliğinin artırılması amacıyla İzmir'de yapımı devam eden Sahil Güvenlik Hava Komutanlığı Uçak Hangarı Binası inşaatı tamamlanacaktır. 2. Sahil Güvenlik Komutanlığı özel harekat timlerinin eğitimlerinin yapılabilmesi ve görevlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi amacıyla Foça Sahil Güvenlik Özel Harekat Komutanlık Binası inşaatı tamamlanacaktır.

		3. Sahil Güvenlik Komutanlığı lojistik altyapısının güçlendirilmesi ve görev etkinliğinin artırılması amacıyla yapımı devam eden İstanbul Sahil Güvenlik İkmal Merkezi Komutanlığı inşaatı tamamlanacaktır.
Tedbir 926.3. Sahil Güvenlik Yönetim Sistemi Projesiyle Türk deniz yetki alanlarında teknolojik gözetleme, tespit ve teşhis imkân ve kabiliyeti artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Bir adet elektro-optik gözetleme kapasitesine sahip Sahil Gözetleme İstasyonu Sahil Güvenlik Yönetim Sistemine entegre edilecektir.
Tedbir 926.4. Veri paylaşım altyapısı oluşturularak paydaş kurumlarla veri bütünlüğü sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sahil-NET Deniz Projesi kapsamında Marmara Denizi, Akdeniz ve Karadeniz sorumluluk sahalarında deniz-deniz ve deniz-kara birlikleri arasında iletişim altyapısının güçlendirilmesi maksadıyla bir adet merkez, dört adet istasyon ve 10 adet platformda kurulum faaliyeti tamamlanacaktır.
Tedbir 926.5. Yasadışı göçle mücadelede etkinlik artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Jandarma Genel Komutanlığının göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle mücadele etkinliğini artırmak için projeler geliştirilecek ve eğitim verilecek personel sayısı ihtiyaca göre artırılacaktır. 2. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçunu işleyen şüphelilere yönelik takipli operasyon sayısı geçen yıla oranla yüzde 10 artırılacaktır.
Güvenlik tehdit ve risklerine karşı önetkin bir yaklaşımla gerekli önlemler alınacaktır. (Kalkınma Planı p.927)		
Tedbir 927.1. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer (KBRN) tehlike ve tehditlere karşı ülkemizin müdahale kapasitesi güçlendirilecek, gerekli korunma ve savunma önlemleri geliştirilecek, eylem planlarının etkinliği artırılacak, savunma araçları ve yöntemleri, riskli bölgeler başta olmak üzere ülke düzeyinde geliştirilerek yaygınlaştırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Nükleer Düzenleme Kurumu, Sağlık Bilimleri Üniversitesi	1. Jandarma Kriminal Başkanlığı tarafından 26 kursiyere KBRN Tehdidi İçeren Patlayıcı Madde Olaylarına Müdahale Kursu verilecektir.
Tedbir 927.3. Ülkemizin güvenliğini tehdit eden akımlarla önetkin bir yaklaşımla mücadele edilebilmesi için akademik çalışmalar ve analizler yapılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sosyal medya aracılığıyla ülkemizin güvenliğini tehdit eden akımlarla mücadeleye yönelik yapılan çalışmalar ilgili kurumlarla paylaşılacaktır.

Tedbir 927.4. Tüm suç türlerine karşı risk ve tehdit değerlendirmesi, suç potansiyeli incelemesi yapılarak suçun önlenmesi konusunda gerekli tedbirler alınacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İnternet üzerinde gerçekleştirilen sanal devriye faaliyetleri kapsamında suç içeriği olabileceği değerlendirilen paylaşımlar raporlanarak ilgili birimlere gönderilecektir. 2. Kadına karşı fiziksel şiddet suçlarına ilişkin seminer programları düzenlenecektir. 3. Uyuşturucu kullanma suçuna ilişkin seminer programları düzenlenecektir.
Güvenlik hizmetlerinin sunumunda kalite ve etkinlik artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.928)		
Tedbir 928.4. 112 Acil Çağrı Merkezlerinde hizmet standartlarının ve kalitesinin yükseltilmesi sağlanacak, 112 tek numara farkındalığının artırılması için tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. 112 Tek Numara farkındalığının artırılması için tanıtım çalışmaları yapılacaktır. 2. Acil Çağrı Hizmetleri Koordinasyon Merkezi hizmet binasının yapımı tamamlanacaktır.
Tedbir 928.5. Arama kurtarma platformu ve teçhizatlarının teknolojik imkânlarının geliştirilmesiyle denizlerde arama kurtarma kapasitesi artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı	1. İnsansız Deniz Aracı (İDA) Tedariki projesi kapsamında bir adet İDA tedarik edilecektir. 2. İki adet AB 412-EP Sahil Güvenlik helikopteri modernize edilecektir. 3. Milli Sahil Güvenlik Gemisinin üretimine başlanılacaktır. 4. Sahil Güvenlik Komutanlığının denizde arama kurtarma kapasitesini artırmak maksadıyla bir adet Dalış, Emniyet, Güvenlik, Arama ve Kurtarma (DEGAK) Timi teşkil edilecektir. 5. Dikey İniş Kalkış Yapabilen İnsansız Hava Aracı (VTOL) Tedariki projesi kapsamında iki adet VTOL tedarik edilecektir.
Tedbir 928.6. Kent Güvenlik Yönetim Sistemi, Plaka Tanıma Sistemi ve Mobil Plaka Tanıma Sistemi yaygınlaştırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Savunma Sanayii Başkanlığı	1. 600 KGYS noktası ve 200 PTS noktasında kurulum, genişleme ve modernizasyon yapılacaktır. 2. J/KGYS Faz-2 kapsamında 1.445 KGYS noktası devreye alınacak ve 50 PTS noktasında kurulum tamamlanacaktır.
Tedbir 928.8. Güvenlikle ilgili veri paylaşımı ve ortak bilgi sistemleri altyapısı geliştirilerek güvenlik veri altyapısı büyük veri incelemesine olanak sağlayacak şekilde düzenlenecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. KamuNet Ağı, e-Devlet Kapısı ve e-Otoban sistemleriyle bütünleşmenin sağlanması için Sahil Güvenlik Komutanlığınca yürütülen Sahil NET Kara Projesinin karasal ağ kurulumunda yüzde 90 seviyesine ulaşılacaktır.

Tedbir 928.9. Güvenlikle ilgili iletişim altyapısı geliştirilip genişletilecek, iletişimin daha hızlı ve güvenli olması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Savunma Sanayii Başkanlığı	1. Bir ilde Kriptolu Emniyet Telsiz Muhabere (KETUM) Sistemi kurulacaktır.
Tedbir 928.10. Güvenlik hizmetlerinin sunumunda yapay zekâ, robot teknolojisi, büyük veri analizi, iletişim ve uzay teknolojisi gibi teknolojilerden etkin olarak yararlanılacak, bu alanda yerli teknoloji ve üretim geliştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yapay zekâ, robot teknolojisi, büyük veri analizi, iletişim ve uzay teknolojisi gibi teknolojilerden istifade edilerek 16 proje tamamlanacaktır. 2. Yeni Nesil 112 Yazılımı kapsamında yapay zekâ uygulamaları vatandaş odaklı hizmetlerde kullanılmak üzere genişletilecektir.
Tedbir 928.11. Başta kolluk birimleri olmak üzere tüm kuruluşlar arasında eşgüdüm ve işbirliği artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kolluk kuvvetleri ve diğer kuruluşlar arasında işbirliğinin artırılması amacıyla ağ servis bütünleşmeleri, imzalanan protokoller kapsamında yürütülecektir.
Tedbir 928.14. Güvenlik konusunda uluslararası işbirliği ve eşgüdüm geliştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği kapsamında toplantı ve benzeri 95 faaliyet gerçekleştirilecektir.
Güvenlik kuruluşlarının suçun incelenmesi ve aydınlatılması kapasitesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.929)		
Tedbir 929.1. Suçun ve suçluların soruşturulması, incelenmesi ve aydınlatılmasında bilgi ve iletişim teknolojileri daha etkin kullanılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 120.000 dijital materyal incelemesi yapılacaktır.
Tedbir 929.3. Olay yeri inceleme ekiplerinin sayısı, suç inceleme ve olay yeri inceleme kapasitesi artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Olay yeri inceleme ve kimlik tespit branş, kan seyir analizi, atışın yeniden yapılandırması, parmak izi geliştirme laboratuvarı, adli görüntüleme ve kimlik tespit eğitimleri verilecektir.
Terör ve terörizmin finansmanıyla mücadeleye çok boyutlu, bütüncül ve önetkin bir yaklaşımla devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.930)		
Tedbir 930.1. Terörü kaynağında yok etme ve kesintisiz operasyon anlayışıyla terör örgütlerinin eylem ve finansman faaliyetleri baskı altına alınarak hareket kabiliyetleri kısıtlanacak, maddi ve lojistik destekleri yok edilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Terör örgütlerinin eylem ve finansman faaliyetlerine yönelik 2.970 operasyon yapılarak terör örgütlerinin maddi destekleri azaltılacak, lojistik destekleri kesilecek ve aktarım kapasiteleri daraltılacaktır.

Tedbir 930.2. Terörle mücadele hizmetlerinde suç önleme stratejileri ile bilimsel mücadele yöntemlerinin uygulamaya dönüşümünü sağlayan eğitimlere devam edilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Emniyet Genel Müdürlüğü personeline 302 dönem halinde eğitim verilecektir.
Tedbir 930.6. Yabancı teröristlere karşı gerekli önlemler alınacak, yabancı teröristlerle mücadelede ulusal ve uluslararası işbirliği artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Otogarlar, havalimanları, kara ve deniz hudut kapıları, tren garları ve uygulama noktalarında yürütülen risk analiz faaliyetlerine devam edilecektir.
Tedbir 930.7. Terör örgütlerinin ülkemize deniz yoluyla girmesinin engellenmesine yönelik tedbirler artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. KKTC Sahil Gözetleme Radar Sistemi (SGRS) Projesi kapsamında iki sahil gözetleme istasyonu kurulacaktır.
Tedbir 930.8. Terör örgütlerinin propagandası, teröre yol açan radikalleşme ve şiddete varan aşırıcılıkla mücadele edilecek, devletin gerçekleştirdiği hizmetler konusunda kamuoyu düzenli olarak bilgilendirilecek, toplumu bilinçlendirmeye yönelik projeler uygulanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Terörle mücadelenin öneminin anlatılması için yürütülecek çalışmalar kapsamında 9.000 etkinlikle 950 bin kişiye ulaşılacaktır. 2. Radikalleşmeyle mücadele seminerleri gerçekleştirilecektir. 3. Terör örgütlerinin propaganda için kullandığı başlıca iletişim kanalları ve medya araçları incelenerek gerekli önlemler alınacaktır.
Uyuşturucuyla mücadeleye çok boyutlu, bütüncül ve önetkin bir yaklaşımla devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.931)		
Tedbir 931.1. Her türlü uyuşturucu ve uyarıcı maddenin ülke genelinde ve uluslararası boyutta kaçakçılığı, üretimi, dağıtımı, kullanımı ve sokak düzeyinde satışı engellenecek, bunların üretiminde kullanılan ara kimyasalların üretimi ve ticaretinin denetiminde etkinlik artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Uyuşturucu suçlarıyla mücadele kapsamında 254.678 operasyon gerçekleştirilecektir.
Tedbir 931.4. Uyuşturucu ile bağlantılı suçlar değerlendirilerek kolluk kuvvetlerine ve kamuoyuna yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversiteler	1. Uyuşturucu suçlarıyla mücadele kapsamında 30 bin kolluk görevlisine eğitim verilecektir. 2. Uyuşturucuyla mücadele kapsamında toplumsal farkındalığın sağlanması amacıyla başta çocuk ve gençler olmak üzere toplumun her kesiminden 732 bin kişi bilgilendirilecektir. 3. Uyuşturucu madde suçlarının nedenleri ve risk etmenlerinin belirlenmesi amacıyla madde kullanım suçundan işlem gören kişilere yönelik 25 bin anket yapılacaktır.

Tedbir 931.5. Uyuşturucuyla mücadelede ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği ve eşgüdüm geliştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Ülkemizde görülen ve görülme riski yüksek olan yeni psikoaktif maddelerin risk değerlendirmelerinin yapılarak 2313 sayılı Kanun kapsamına alınması ve sistematik olarak takip edilmesi için kurulan Erken Uyarı Sistemi Ulusal Çalışma Grubu koordinesinde sorumlu kurum ve kuruluşlarla iki toplantı gerçekleştirilecektir.
Organize suçlar ve kaçakçılıkla mücadeleye çok boyutlu, bütüncül ve önetkin bir yaklaşımla devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.932)		
Tedbir 932.1. Organize suç türleri ve terör örgütleri arasındaki bağlantılar belirlenecek, suçun oluşmadan önlenmesine yönelik çalışmalar geliştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Organize suç örgütleriyle mücadele kapsamında yapılan operasyon sayısı geçen yıla oranla yüzde 1 artırılacaktır. 2. Terör örgütlerinin organize suçlardan kaynaklanan gelirlerinin tespiti ve engellenmesine yönelik başta MASAK olmak üzere ilgili birimlerle koordineli çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 932.3. Göçmen kaçakçılığı, insan/organ/doku ticareti, silah/mühimmat kaçakçılığı yapan organize suç örgütleriyle mücadeleye kararlılıkla devam edilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Göçmen kaçakçılığı, insan/organ/doku ticareti, silah/mühimmat kaçakçılığı yapan organize suç örgütleriyle mücadele edilecek, yapılan operasyonların sayısı geçen yıla oranla yüzde 5 artırılacaktır. 2. Göçmen kaçakçılığı, insan/organ/doku ticareti suçlarıyla mücadele edilmesi amacıyla en az 3.250 operasyon gerçekleştirilecektir. 3. Göçmen kaçakçılığı, insan/organ/doku ticareti, silah/mühimmat kaçakçılığı yapan organize suç örgütleriyle mücadele kapsamında 250 personele eğitim verilecektir. 4. Silah ve mühimmat kaçakçılığının önlenmesi amacıyla gerekli risk analizleri yapılarak operasyonel çalışmalara ağırlık verilecektir. 5. Göçmen kaçakçılığı suçunu örgütlü olarak işleyen şüphelilere yönelik en az 80 operasyon gerçekleştirilecektir.
Tedbir 932.4. Ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği ve eşgüdüm geliştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Millî Savunma Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Dost ve müttefik ülkelerin Sahil Güvenlik Teşkilatları ile çok taraflı forumlar (HACGAM, CGGS, BSCF, MCGFF vb.) aracılığıyla iki faaliyet icra edilecektir.
Asayiş suçlarıyla mücadelede etkinlik artırılarak ülke genelinde huzur ve güvenlik ortamına katkı sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.933)		

Tedbir 933.1. Güvenlik kuruluşlarının kurumsal ve teknolojik altyapısı güçlendirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Savunma Sanayii Başkanlığı	1. Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde kullanılmak üzere bir operatif İHA sistemi (AKSUNGUR), dört adet Dikey İniş Kalkış Yapabilen Küçük İHA (VTOL) Sistemi ve 150 adet Döner Kanat Mikro İHA tedarik edilecektir.
Tedbir 933.2. Asayiş suçlarına ilişkin başvuruların e-devlet üzerinden izlenmesi sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, STK'lar	1. e-Devlet üzerinden yapılan ihbar başvurularının takibine yönelik altyapı entegrasyon çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 933.3. Dolandırıcılık suçlarıyla etkin mücadele, toplumsal bilincin ve farkındalığın artırılması amacıyla vatandaşların bilgilendirilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, TRT	1. Dolandırıcılık suçlarıyla mücadele kapsamında toplumsal bilincin ve farkındalığın artırılması için 900.000 vatandaşa ulaşılacaktır. 2. Dolandırıcılık suçunu konu alan, uyarıcı nitelikte 192 milyon kısa mesaj gönderilecektir.
Siber suçlarla etkin bir şekilde mücadele edilecektir. (Kalkınma Planı p.934)		
Tedbir 934.2. Örgün ve yaygın eğitimde siber suçlara yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılacak, bu çalışmalarda iletişim araçları etkin kullanılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Siber Güvenlik Başkanlığı, TRT, YÖK, Üniversiteler	1. Siber suçlara yönelik bilinçlendirme faaliyetleri kapsamında 58 çeşit materyal (afiş, broşür sunum, bilgi notu vb.) hazırlanacaktır.
Koruyucu ve önleyici güvenlik hizmetlerinin etkinliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.935)		
Tedbir 935.1. Vatandaşla kolluk güçleri arasındaki güven esasına dayanan ilişkinin geliştirilmesi amacıyla toplum destekli kolluk yaklaşımı güçlendirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı	1. Toplum destekli polislik faaliyetleri kapsamında genel güvenlik konularında toplumu bilgilendirmeye yönelik gerçekleştirilecek huzur toplantılarıyla 370 bin kişiye ulaşılacaktır. 2. Toplum Destekli Polislik Faaliyetleri kapsamında 13 bin kişiye mağdur destek ziyareti gerçekleştirilecektir. 3. İçişleri Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan Geleceğin Denizcilerini Bilgilendirme İş Birliği Protokolü çerçevesinde ilk ve ortaöğretim kuruluşlarında en az 500 bilgilendirme çalışması yapılacaktır.
Tedbir 935.2. Suçla mücadelede önleyici güvenlik tedbirleri artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S)	1. Genel asayişin ve kamu düzeninin devamının sağlanmasına yönelik 12 Türkiye Güven Huzur Uygulaması yapılacaktır.

Tedbir 935.3. Suça yönelik bildirim ve ihbar sistemi geliştirilecek, suçun önlenmesine yönelik halk katılımı artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler	1. Suçun önlenmesine yönelik halk katılımının artırılması ve doğru suç ihbarında bulunma farkındalığının oluşturulması amacıyla 112 Acil Çağrı Merkezlerince kolluk birimlerinin faaliyetleriyle ilgili tanıtım çalışmaları yapılacaktır. 2. Sahil Güvenlik Komutanlığı internet ihbarlarının ihbar.ng112.gov.tr üzerinden alınması sağlanacaktır. 3. Toplum Destekli Polislik Faaliyetleri kapsamında suç ve suçluyla mücadelede vatandaşın güvenlik hizmetlerine aktif katılımını ve suç bildiriminin teşvik edilmesi amacıyla 112 Acil Çağrı hattının kullanımı hakkında bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılarak 3.250.000 kişiye ulaşılacaktır.
Tedbir 935.5. Genel kolluk ile özel güvenlik arasındaki ilişki ve işbirliği güçlendirilecek, özel güvenlik hizmetlerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Genel Kolluk Özel Güvenlik İşbirliği ve Entegrasyonu (KAAN) Uygulaması kapsamındaki özel güvenlik personeli sayısı artırılacaktır. 2. KAAN Uygulaması kapsamındaki genel kolluk personeli sayısı artırılacaktır.
Tedbir 935.6. Özel güvenlik kuruluşlarının eğitim programları geliştirilecek, bu birimlerin denetiminde etkinlik artırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Özel sektör kuruluşlarında çalışan 4.000 özel güvenlik görevlisi ve yöneticisine eğitim verilecektir. 2. Özel güvenlik hizmetlerinin denetimi kapsamında 5.000 noktada patlayıcı madde ve silahların sivil kullanımıyla ilgili denetim gerçekleştirilecektir. 3. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan 550 özel güvenlik görevlisine eğitim verilecektir.

2.5.3. Sivil Toplum

a) Mevcut Durum

Türkiye'de sivil toplum dernek, vakıf, sendika, sosyal kooperatif, platform ve girişimler gibi farklı örgütlenme biçimleri aracılığıyla toplumsal ihtiyaçların ifade edilmesine, kamu politikalarının geliştirilmesine ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesine katkı sunmaktadır. Son yıllarda sivil toplumun niceliksel gelişiminin yanında kurumsal kapasitesinin artırılması, karar alma mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi ve kamu kurumlarıyla işbirliği imkânlarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar önem kazanmıştır. Bu doğrultuda sivil toplumun daha etkin, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

2026 itibarıyla Türkiye'de 103 binin üzerinde faal dernek ve 6,4 binin üzerinde yeni vakıf bulunmaktadır. Derneklerin önemli bir bölümü mesleki ve sosyal dayanışma alanında

faaliyet göstermektedir. Yeni vakıflar ise ağırlıklı olarak eğitim ve sosyal yardım alanında faaliyet göstermektedir. Sivil toplum kuruluşlarının sayısal gelişiminin yanı sıra kurumsal ve mali kapasitelerinin güçlendirilmesi ve faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması önemini korumaktadır.

Sivil toplumun karar alma, politika yapımı, izleme ve denetleme süreçlerine katılımının güçlendirilmesi amacıyla kamu kurumlarının ilgili mevzuatı incelenmiş ve mevcut katılım mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik ihtiyaçlar belirlenmeye başlanmıştır. Mevzuat taraması sonucunda ortaya çıkan bulgular doğrultusunda katılım süreçlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılmasına yönelik ihtiyaç analizlerinin yapılması planlanmaktadır. Bununla birlikte, STK'ların merkezi ve yerel düzeyde istişare ve katılım mekanizmalarına ilişkin bilgi ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

STK'ların politika geliştirme ve proje uygulama kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla stratejik planlama, proje hazırlama ve fon kaynaklarına erişim konularındaki eğitimlerin yanı sıra yeni teknolojilerin kullanımına yönelik faaliyetlere ağırlık verilmektedir. Bu kapsamda Yapay Zekâ Destekli Proje Yazma Eğitimi gerçekleştirilmiştir.

Sivil toplum alanında dijital dönüşümün desteklenmesi amacıyla STK'ların ve kamu hizmetlerinin ihtiyaçları doğrultusunda bilgi sistemlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) ve kurumsal internet sitesinde istatistik, sorgulama ve bilgilendirme hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmakta olup STK'lara sunulan hizmetlerin daha hızlı, erişilebilir ve kullanıcı odaklı hale getirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

STK'lara yönelik kamu politikalarının ve hizmetlerinin daha eş güdümlü yürütülmesi amacıyla kamu kurumları arasındaki koordinasyon ve bilgi paylaşımının geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Aynı zamanda kamu tarafından STK'lara sağlanan mali desteklerin daha şeffaf, hesap verilebilir ve nesnel kriterlere dayalı olarak yürütülmesi, desteklerin ulusal önceliklerle uyumunun güçlendirilmesi ve uygulamalarda kurumlar arası tecrübe paylaşımının artırılması yönünde çalışmalar yürütülmektedir.

Sivil toplumun kendi içerisindeki işbirliği ve dayanışma kapasitesinin geliştirilmesine de önem verilmektedir. Kurumsal kapasitesi daha güçlü STK'ların küçük ölçekli STK'lara bilgi ve deneyim aktarımını teşvik edecek uygulamalar ile farklı illerde gerçekleştirilen çalıştaylar aracılığıyla STK'lar arasında deneyim paylaşımının artırılması ve kurumsal gelişimin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Önümüzdeki dönemde sivil toplumun karşı karşıya olduğu ekonomik ve sosyal sorunların yanı sıra dijitalleşme, çevresel değişim ve temel haklar alanındaki gelişmelerin çok boyutlu etkiler oluşturması beklenmektedir. Bu çerçevede, STK'ların kamu politikalarının oluşturulması ve uygulanmasının yanı sıra izleme ve değerlendirme süreçlerine daha etkin katılımının sağlanması, sivil katılım mekanizmalarının geliştirilmesi ve gönüllülüğün yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. STK'ların kurumsal ve mali kapasitelerinin güçlendirilmesi, kamu-STK işbirliğinin geliştirilmesi ve sivil topluma hizmet sunan kamu kurumlarının kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

b) Amaç

Demokratik, katılımcı, kapsayıcı, hesap verebilir ve işbirliği, uyum yeteneği ve aktif vatandaşlık bilinci yüksek bir sivil toplumun yapısının oluşturulmasını teminen sivil toplum kuruluşları (STK)'nın kamu politikalarının planlama, yapım, izleme ve denetleme aşamalarında etkin bir rol oynaması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sivil toplumun güçlendirilmesine yönelik mevzuat güncellenecektir. (Kalkınma Planı p.937)		
Tedbir 937.5. Dijitalleşmenin sunduğu fırsatlarla sivil toplum alanında ortaya çıkan yeni yapılanmalara yönelik düzenlemeler yapılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. Proje Destek Sisteminin (PRODES) yeniden yazılması için gereksinim analiz çalışması yapılacaktır.
STK'ların kurumsal ve mali kapasiteleri güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.938)		
Tedbir 938.1. STK'lara yönelik stratejik plan hazırlama, proje hazırlama ve fon bulma gibi alanlar başta olmak üzere kapasite geliştirme eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), AB Başkanlığı, STK'lar	1. İhtiyaç duyulan alanlarda STK'lara yönelik kapasite geliştirme ve rehberlik eğitimleri gerçekleştirilecektir.
Tedbir 938.2. STK'ların yıllık bütçe, faaliyet raporu ve genel kurul bilgilerinin internet sayfalarında düzenli ve şeffaf biçimde yayımlanması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. STK'ların yıllık bütçe, faaliyet raporu ve genel kurul bilgilerinin internet sayfalarında düzenli ve şeffaf biçimde yayımlanmasına yönelik gerekli mevzuat analiz çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 938.4. STK'ların uluslararası teşkilatlanmalarını ve işbirliklerini artırıcı program ve destekler geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, YTB	1. Yurt dışında yerleşik Türk STK'ların kapasitelerini artırmaya yönelik programlar düzenlenecektir.
Tedbir 938.6. STK'ların kurumsal ve mali sürdürülebilirliklerine katkı sağlayacak idari ve mali alanlarda düzenlemeler gerçekleştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, STK'lar	1. İhtiyaç analizi ve mevzuat hazırlık çalışması yapılacaktır.
Tedbir 938.8. Kurumsal açıdan gelişmiş STK'ların daha küçük ölçekteki STK'lara yönelik yönderlik faaliyetlerinin teşvik edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, STK'lar	1. Kurumsal açıdan gelişmiş STK'ları daha küçük STK'larla bir araya getirebilecek çalışmalar yapılacaktır.

Kamu kurumlarının sivil toplum alanında topladığı verilerin uluslararası standartlarla uyumu sağlanacak, şeffaflığı artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.939)		
Tedbir 939.1. STK'larla ilgili kamu kurumlarının topladığı verilerin STK'ların kapasitelerini de ortaya koyacak şekilde çeşitliliği artırılacak ve Resmi İstatistik Programına dâhil edilerek karşılaştırılabilir ve kamuoyunun erişimine açık bir veri tabanında toplanması çalışmaları tamamlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. STK Bilgi Sistemine yönelik geliştirme çalışmaları tamamlanacaktır.
Sivil topluma hizmet sunan kurumların kurumsal kapasiteleri güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.940)		
Tedbir 940.1. STK'lara yönelik kamu politika, program, faaliyet ve hizmetlerin bütüncül şekilde yürütülmesini sağlamak üzere kurumsal kapasite güçlendirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. STK'lara yönelik kamu politika, program, faaliyet ve hizmetlerin bütüncül şekilde yürütülmesini sağlamak üzere ilgili kamu kurumlarının kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla Danışma Kurulu Toplantısı yapılacaktır.

2.5.4. Kamuda Stratejik Yönetim

a) Mevcut Durum

Stratejik yönetim ve planlama konularında merkezi uyumlaştırma fonksiyonu, 13 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin verdiği yetkiyle Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Stratejik plan hazırlamakla yükümlü merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları, KİT'ler, il özel idareleri ile nüfusu 50 bin ve üzerinde olan belediyelerde stratejik plan hazırlanmaktadır. Program bütçeye uygun bir şekilde hazırlanan performans programları aracılığıyla stratejik planlar uygulamaya geçirilmekte ve gerçekleşme sonuçları faaliyet raporlarıyla izlenmektedir.

Ekim ayı itibarıyla 2026 yılında dokuzu merkezi kamu idaresi ve 30'u devlet üniversitesince hazırlanmış toplam 39 stratejik plan, üst politika belgelerine ve stratejik planlamayla ilgili mevzuatta yer alan usul ve esaslara uygunluk açısından incelenmiş ve ilgili idarelere değerlendirme raporları aracılığıyla geri bildirimde bulunulmuştur. Ayrıca, talep eden kamu idarelerine yönelik stratejik plan hazırlık çalışmaları sürecinde bilgilendirme ve rehberlik faaliyetleri yürütülmüştür.

Stratejik yönetim konusunda yol göstermek ve bilgi paylaşımını sağlamak amacıyla kamu idarelerince hazırlanan belgeler kamuda stratejik yönetim internet sitesinde (www.sp.gov.tr) arşivlenerek kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Bununla birlikte söz konusu sitenin ihtiyaçlar çerçevesinde yenilenmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

İç kontrol sistemlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalar kapsamında kamu idarelerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyum eylem planları incelenmekte ve raporlanmaktadır. Kamu idarelerinde iç kontrol sistemlerinin ve iç denetim

uygulamalarının etkinliğini artırmak amacıyla mali hizmetler personeline yönelik eğitim ve rehberlik faaliyetleri yürütülmüştür.

Kamu hizmetlerinde katılımcılık, şeffaflık ve vatandaş memnuniyetini artırmak amacıyla CİMER sistemi, vatandaşların görüş ve ihtiyaçları çerçevesinde geliştirilmekte ve farklı içeriklerle zenginleştirilmektedir.

b) Amaç

Kamuda stratejik yönetimin uygulama etkinliğinin artırılması ve hesap verebilirlik anlayışının, planlamadan izleme ve değerlendirmeye kadar yönetim döngüsünün tüm aşamalarında hayata geçirilmesi temel amaçtır. Bu amaç doğrultusunda kamu hizmetlerinin hız ve kalitesinin artırılması ile katılımcılık, şeffaflık ve vatandaş memnuniyetinin sağlanması hedeflenmektedir.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Kamu idarelerinde iç kontrol sistemleri ve iç denetim uygulamalarının etkinliği güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.943)		
Tedbir 943.1. Kamu idarelerinde iç kontrol sistemlerinin ve iç denetim uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik eğitim ve rehberlik faaliyetleri yoluyla kurumsal kapasite geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sayıştay, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu idarelerinin mali hizmetler birimlerinin etkinliğini artırmaya yönelik eğitim ve rehberlik faaliyetleri düzenlenecektir.
Tedbir 943.2. İç kontrol uygulamalarının güçlendirilmesine yönelik kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sayıştay, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu idareleri tarafından Hazine ve Maliye Bakanlığına iletilen iç kontrole ilişkin dokümanlar da dikkate alınarak kamuda iç kontrol sisteminin izlenmesi, değerlendirilmesi ve raporlanmasına yönelik faaliyetler yürütülecektir.
Tedbir 943.3. Kamu idarelerindeki iç denetçi sayısı artırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sayıştay, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu idarelerinde iç denetçi istihdam kapasitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Açık yönetim politikalarına yönelik çerçeve oluşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.946)		
Tedbir 946.2. Açık Yönetim Ortaklığının temel ilkeleri kapsamında ulusal eylem planı hazırlanmasına yönelik çalışma yürütülecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Açık yönetim alanındaki uluslararası uygulamalar saydamlık, hesap verebilirlik, katılımcılık ve benzeri temaları çerçevesinde Türkiye açısından değerlendirilerek raporlar hazırlanacaktır. 2. Kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülen saydamlık, katılımcılık, hesap verebilirlik ve benzeri uygulamaların envanteri çıkarılarak mevcut durum ve öncelikli alanları içeren raporlar hazırlanacaktır.

Daha hızlı, kaliteli ve güvenilir kamu hizmeti sunulması, sunulan hizmetlerin anlaşılır biçimde duyurulması ile vatandaşlarla çift yönlü iletişim kurularak katılımcı demokrasi anlayışının geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.947)		
Tedbir 947.1. Kamu hizmetlerinin etkin tanıtımı yapılarak kamu hizmetlerine ilişkin farkındalık düzeyi artırılacaktır.	İletişim Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, İlgili STK'lar	1. Devlet Enformasyon Sistemi (DES)'ne eklenen haber ve yayın sayısındaki artış devam ettirilerek faaliyetlerin sürekliliği sağlanacaktır. 2. Yerel ve ulusal medyaya yönelik sergi, çalıştay, panel, buluşma ve etkinlikler düzenlenecektir. 3. İletişim fakültesi öğrencileri ve yerel medya mensuplarına yönelik çeşitli mesleki yayınlar hazırlanacak ve eğitimler gerçekleştirilecektir. 4. Kamu çalışanlarına yönelik sosyal medya yönetimi eğitimleri verilecektir. 5. Terörle mücadele, afet, kriz, insani yardım, kamu politikaları, ülkemizin tarihi ve kültürü konularının yanı sıra medya ve iletişim alanında süreli ve akademik yayınlar, rehberler ile görsel ve işitsel yayınlar hazırlanacaktır. 6. Kamu hizmetlerinin görünürlüğü ile vatandaşların kamu hizmetleri ve politikalar konusunda farkındalıklarını ölçmek, toplumun çeşitli konulardaki düşünce ve ihtiyaçlarını değerlendirmek üzere kamuoyu araştırmaları gerçekleştirilecektir. 7. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) sistemine gelen başvurular dikkate alınarak vatandaşların farkındalığını artırmayı hedefleyen halkla ilişkiler yayınları hazırlanacaktır. 8. Dezenformasyon Bildirim Servisi (DBS)'nin etkinliğinin artırılmasına yönelik geliştirme ve yaygınlaştırma çalışmaları yürütülecektir. 9. Kamu kurum ve kuruluşlarının personeline yönelik dezenformasyonla mücadele eğitimleri düzenlenecek ve eğitim faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır. 10. Dezenformasyonla mücadele konusunda toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik kamu spotu vb. kampanyalar yürütülecektir.

Tedbir 947.2. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) sisteminin altyapısı geliştirilerek hizmet kalitesi yükseltilecektir.	İletişim Başkanlığı (S)	1. CİMER sisteminin yapay zekâ ile entegrasyonu gerçekleştirilecektir. 2. CİMER sisteminin teknik kapasitenin geliştirilmesine yönelik cimer.gov.tr ve kapi.cimer.gov.tr internet adresleri güncellenecektir. 3. Çocukların erken yaşta dilekçe ve bilgi edinme hakkı konusunda farkındalık kazanmasını sağlamak üzere cocuk.cimer.gov.tr internet adresinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.

2.5.5. Kamuda Düzenleyici Etki Analizi

a) Amaç

Kamu yönetiminde kanıta dayalı politika oluşturma süreci güçlendirilerek ve mevzuat düzenlemelerinin ilgili paydaşlar üzerindeki olası iktisadi ve sosyal etkileri ortaya konularak kaynakların etkin kullanımının sağlanması temel amaçtır.

b) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Ülkemizde kanıta dayalı politika oluşturma süreci güçlendirilecek, düzenleyici etki analizinin farkındalığı artırılacak ve politika oluşturma ile bütçeleme arasındaki bağ kuvvetlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.949)		
Tedbir 949.1. Kamu idarelerindeki düzenleyici etki analizi yapmaya yönelik idari yapı güçlendirilecek ve kurumsal kapasite artırılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Adalet Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Düzenleyici etki analizi raporlarını hazırlayan kamu idarelerinin ihtiyaçları doğrultusunda çalışma toplantıları yapılacaktır. 2. Düzenleyici etki analizi konusunda uluslararası kuruluşlar tarafından düzenlenen ülke değerlendirmelerine yönelik süreçler iyileştirilecektir.
Tedbir 949.2. Düzenleyici etki analizine ilişkin mevzuat, rehber ve yönlendirici dokümanlar uygulama tecrübeleri de dikkate alınarak bütüncül bir anlayışla gözden geçirilecek ve güncellenecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Tespit edilen ihtiyaçlar çerçevesinde rehber ve yönlendirici belgeler gözden geçirilerek güncellenecektir. 2. Düzenleyici etki analizine ilişkin bilgilendirici belgeler hazırlanacaktır.
Tedbir 949.3. Düzenleyici etki analizi konusunda uygulama tecrübesi ile iyileştirilebilecek hususlardan faydalanılmasını teminen yıllık değerlendirme raporları hazırlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Düzenleyici etki analizi yıllık değerlendirme raporu hazırlanacak ve kamu kurumlarıyla paylaşılacaktır.

Tedbir 949.4. Düzenleyici etki analizi konusunda farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar, Üniversiteler	1. Ulusal ve uluslararası düzeyde düzenleyici etki analizi faaliyetlerine katılım sağlanacaktır. 2. Kamu idarelerine yönelik düzenleyici etki analizi anketi yapılacaktır. 3. İrtibat noktalarına yönelik farkındalık artırıcı faaliyetler sürdürülecektir.
Tedbir 949.5. Düzenleyici etki analizine ilişkin idari ve beşeri kapasiteyi geliştirmeye yönelik eğitim programları uygulanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler	1. Kamu idarelerinin düzenleyici etki analizine ilişkin eğitim talepleri karşılanacaktır. 2. Düzenleyici etki analizine yönelik eğitim içerikleri hazırlanacaktır.
Tedbir 949.6. Düzenleyici etki analizi kapsamında paydaş tespitinin etkin yapılması ve ilgili tarafların politika yapma süreçlerine katkılarının alınması sağlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Paydaş analizi şablonunun kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

c) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
Düzenleyici Etki Analizine İlişkin Yönlendirici Yeni Belge Sayısı	Adet	4	6	4
Kamu İdareleri ile Düzenleyici Etki Analizi Hakkında Yapılan Çalışma Toplantılarının Sayısı	Adet	50	35	25

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2.5.6. Yerel Yönetimler

a) Mevcut Durum

Türkiye'de Eylül 2026 itibarıyla 51 il özel idaresi, 1.402 belediye bulunmaktadır. 2025 yıl sonu itibarıyla 18.215 köy ile il özel idareleri, belediyeler ve köylerin üyesi olduğu 713 mahalli idare birliği bulunmaktadır. TÜİK tarafından yayımlanan 2025 yılı ADNKS sonuçlarına göre belediye sınırları içerisinde 81.859.145 kişi yaşamakta olup bu nüfusun toplam nüfusa oranı yüzde 95,08'dir.

Yerel yönetimlerde norm kadro yönetmelikleriyle personel istihdamına ilişkin standartlar belirlenmiş olup bu idarelerde çalışan personel sayısı 2011 yılında 258.540 iken 2025 yılı itibarıyla 180.264'e düşmüştür. 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle yerel yönetimlerde alt yükleniciler tarafından personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı sözleşmeleri çerçevesinde çalıştırılan işçiler mahalli idare şirketlerine geçirilmiştir. Bu kapsamda 2025 yılı itibarıyla belediye ve bağlı idarelerin şirketlerinde 660.438 kişi istihdam edilmektedir. İl özel idarelerinde çalışan 12.039 ve belediye birliklerinde çalışan 660 kişi dâhil edildiğinde bu sayı 673.137 olmaktadır.

Merkezi idare ile yerel yönetimler arasında görev, yetki, kaynak paylaşımı ve hizmet ilişkilerinin esaslarına yönelik yasal düzenlemeler çerçevesinde ülke düzeyinde belirli hizmet seviyesine ulaşmak için merkezi idarece gerekli standartların belirlenmesi ve bunlara uyumun sağlanmasına ilişkin ihtiyaç duyulan çalışmalara devam edilmektedir.

Yerel yönetimlerin idari, mali ve teknik kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çerçevede kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ile mali saydamlığı ve hesap verilebilirliği artırmak amacıyla yerel yönetimlerin performans esaslı program bütçeleme sistemine geçişi kapsamında sistemin etkin şekilde uygulanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

İklim değişikliğiyle mücadele ve uyum ile afetlere müdahale konusunda yerel yönetimlerin hizmet kapasitelerinin güçlendirilmesine ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir.

Yerel yönetimlerin dijital dönüşüm ve akıllı şehir uygulamalarındaki kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu kapsamda 19 Eylül 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2026/11 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 2030 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı doğrultusunda, akıllı şehir dönüşümü, veri odaklı yönetişim, yapay zekâ destekli karar alma mekanizmaları, akıllı şehir hizmetlerinin entegrasyonu ve dijital şehir yönetiminin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca şehirlerin ihtiyaçlarına yönelik teknolojik çözümlerin etkin, güvenli ve sürdürülebilir biçimde uygulanmasına yönelik çalışmaların güçlendirilmesi öngörülmektedir.

Belediye organlarınca alınan kararların uygulanması ve kaynakların yerindelik ilkesi çerçevesinde kullanılmasını sağlamak üzere hizmetlerin önceliklendirilmesi ve vatandaşların katılım sürecinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Yerel yönetimlerin şirket faaliyetlerinde ve kamu özel işbirliğiyle yapılacak çalışmalarda kamu yararı ve mahalli müşterek ihtiyaçların gözetilmesi önem arz etmektedir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda, köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyoekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç 90 gün içinde alacağı kararla kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahallelerin kırsal mahalle kabul edileceği hükmü bulunmaktadır. Bu kapsamda, köyden mahalleye dönüşen alanlarda hizmete erişimin kolaylaştırılması ve belirtilen alanların sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla çalışmalar yürütülmektedir.

2 Ağustos 2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7527 sayılı Kanunla 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununda düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu 25 bini aşan belediyeler 31 Aralık 2028 tarihine kadar hayvan bakımevleri kurmakla ve mevcut bakımevlerinin koşullarını iyileştirmekle yükümlü tutulmuştur. Ayrıca belediyelere bakımevleri kurmak, rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek ve sahipsiz hayvanlara sahiplendirilinceye kadar bakmak için bütçelerinden belirli bir pay ayırma zorunluluğu getirilmiştir. Sahipsiz hayvanların rehabilitasyonu hususu önemini korumakta olup bu kapsamda faaliyet gösteren yerel yönetimler Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmeye devam edilmektedir.

b) Amaç

Yerel yönetimlerin vatandaş memnuniyetini gözeten, etkin, hızlı ve kaliteli hizmet sunabilen, afetlere hazırlıklı, iklim değişikliğine dirençli, çevrenin korunmasını önceleyen, teknolojik gelişmelere uyum sağlayan, katılımcı, şeffaf, hesap verebilir ve mali sürdürülebilirliği sağlayan bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Yerel yönetim hizmetlerinin standartları belirlenecek ve bu standartlara uyumun denetimini sağlayacak mekanizma geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.951)		
Tedbir 951.1. Yerel yönetimlerin hizmetlerinin idari, mali ve teknik asgari standartları tespit edilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin hizmetlerini vatandaşlara standart bir şekilde sunabilmelerine yönelik çalışmalara devam edilecektir.
Tedbir 951.2. Standartların uygulanması ve denetlenmesine yönelik mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin hizmetlerine yönelik belirlenen standartların uygulanması ve denetlenmesine yönelik mevzuat çalışması tamamlanacaktır.
Yerel yönetimlerde insan kaynağının uzmanlaşma düzeyi ve kapasitesi artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.952)		
Tedbir 952.1. Yerel yönetimlerde çalışan personelin niteliğini artırmaya yönelik eğitimler verilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler, Türkiye Belediyeler Birliği	1. Başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere yerel yönetim personeline eğitimler verilecektir.
Tedbir 952.2. Yerel yönetimlerdeki iyi uygulama örneklerinin yer aldığı bir platform oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler, Türkiye Belediyeler Birliği	1. Yerel yönetimlerin yürütmüş olduğu iyi uygulamaların örnek olması amacıyla bir platform oluşturulacaktır.
Belediyelerin karar alma süreçlerinde vatandaşların ve muhtarların katılım rolü güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.953)		
Tedbir 953.1. Kent konseylerinin etkinleştirilmesi sağlanacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Kent konseylerini daha aktif hale getirmek amacıyla mevcut sorunlar tespit edilerek mevzuat çalışması tamamlanacaktır.
Tedbir 953.2. Kadın, genç, yaşlı ve engellilerin yerel yönetimlerdeki temsil ve karar alma süreçlerine katılım mekanizmaları güçlendirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin karar alma sürecinde kadın, genç, yaşlı ve engellilerin görüşlerinin alınması ve bilgilendirilmesini temin edecek mekanizmalar geliştirilecektir.
Tedbir 953.3. Muhtarların kent yönetimlerinin karar alma süreçlerine katkısı artırılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Muhtarların meclis çalışmalarına katkı sağlamalarına yönelik gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
Yerel yönetimlerin hizmet sunumlarını etkinleştirmeye yönelik görev, yetki ve hizmet alanının yeniden yapılanması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.954)		
Tedbir 954.1. Yerel yönetimlerin en uygun hizmet ve coğrafi alan büyüklüğü tespit edilerek yeniden yapılandırılmasına ilişkin modelleme ve mevzuat çalışması yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Belediyelerin sundukları hizmetlere vatandaşların erişimini kolaylaştırmak ve hizmetlerin sunumunda maliyetleri düşürmek için yöntem ve araçların geliştirilmesine yönelik analiz çalışması yapılacaktır.

Tedbir 954.2. Büyükşehir belediyeleriyle büyükşehir ilçe belediyeleri arasında koordinasyon eksikliği nedeniyle ortaya çıkan hizmet aksamalarının giderilmesi için gerekli çalışmalar yürütülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Belediyeler arası koordinasyonda aksayan ve iyileştirilmesi gereken unsurların tespit edilmesine yönelik analiz çalışmasına devam edilecektir.
Yerel yönetimlerin afetlerle ve iklim değişikliği ile mücadele kapasitesinin geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.955)		
Tedbir 955.1. Yerel yönetim altyapı tesisleri yapımında teknoloji ve yer seçimi ile inşa süreçlerinde afet risklerinin dikkate alınmasını sağlayacak mevzuat hazırlanacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), AFAD, İLBANK, Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin sorumlu olduğu altyapı tesislerinin yapımıyla ilgili süreçlerde afet risklerinin dikkate alınmasını sağlayacak mevzuat tamamlanacaktır.
Tedbir 955.3. İtfaiye ve zabıta hizmetlerinin afetlerle mücadele kapasitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), AFAD, Yerel Yönetimler	1. Belediyelerin itfaiye teşkilatlarının arama, kurtarma ve müdahale hizmetlerine ilişkin kapasiteleri geliştirilecektir.
Yerel yönetimlerin girişimciliğin geliştirilmesine yönelik kapasiteleri artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.956)		
Tedbir 956.1. Yerel yönetimlerin üretim ve pazarlamaya yönelik kuracağı yapılara destek sağlanacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin girişimcilik faaliyetlerinin etkinleştirilmesi amacıyla rehber hazırlanacaktır.
Sahipsiz hayvanların şehir hayatını olumsuz etkilemeyecek şekilde yerel yönetimlerin daha etkin çalışmasını sağlayacak uygulamalar hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.957)		
Tedbir 957.1. Yerel yönetimlerin şehirlerdeki sahipsiz hayvanların sağlık, beslenme ve barınma ihtiyaçlarına yönelik faaliyetlerinde birlik modeli dâhil alternatif yöntemler geliştirilerek bu çerçevedeki projeleri desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sahipsiz hayvanların sağlığı, barınmaları ve beslenmeleri için belediyelere, mahalli idare birliklerine ve il özel idarelerine mali destek verilmeye devam edilecektir.

2.5.7. Kamuda İnsan Kaynakları

a) Mevcut Durum

Kamu hizmetlerinin geliştirilmesi ve etkin şekilde sunulması bakımından kamuda nitelikli insan kaynağı büyük önem taşımaktadır. Haziran 2026 itibarıyla kamuda istihdam edilen 5.417.126 personelin 3.582.025'i kadrolu, 419.801'i sözleşmeli ve 1.267.501'i işçi statüsündedir.

Kamu insan kaynakları yönetiminin değişen ihtiyaçlar ve yeni çalışma biçimleri doğrultusunda geliştirilmesi, kamu personelinin bilgi, beceri ve yetkinliklerinin güçlendirilmesi ve nitelikli insan kaynağının kamu hizmetlerine etkin şekilde katkı sunmasının desteklenmesi amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda, insan

kaynakları yönetiminde etkinliğin artırılması, süreçlerin iyileştirilmesi, yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesi ve kamu kurumlarının insan kaynakları kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik politika, program, proje ve uygulamalar hayata geçirilmektedir.

Kamu kurumlarındaki açıktan atama ilanları ile kurum içi görevde yükselme, ünvan değişikliği ve yurt dışına eğitim amacıyla gönderilecek kamu personeline ilişkin süreçlerin kamuoyuyla paylaşılması amacıyla kullanılan Kariyer Kapısı Kamu İşe Alım Platformu kurumların ve vatandaşların ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmeye devam edilmektedir. Ekim 2026 itibarıyla 17 bakanlık dâhil 278 kamu kurumu istihdam süreçlerini Kariyer Kapısı üzerinden yürütmektedir.

Kamuda insan kaynağı kalitesinin artırılmasına yönelik olarak Memurların Yetiştirilmeleri ve Eğitimleri Hakkında Genel Yönetmelik 19 Mart 2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu kapsamda bütün kamu kurum ve kuruluşları için yıllık eğitim planı ve eğitim programları hazırlanırken eğitim ihtiyaç analizi yapılması zorunlu hale getirilmiştir.

Kamu personelinin sürekli gelişiminin desteklenmesi ve kamuda hayat boyu öğrenme kültürünün güçlendirilmesi amacıyla Uzaktan Eğitim Kapısı üzerinden eğitim ve gelişim faaliyetleri yürütülmeye devam edilmektedir. Ekim 2026 itibarıyla 1.599 kamu kurumundan yaklaşık 4,5 milyon kamu çalışanının erişimine açık olan Platformda, kişisel, mesleki ve yönetsel gelişime yönelik içeriklerin yanı sıra, değişen ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan eğitim programlarına da yer verilmektedir. Bu kapsamda başta yapay zekâ ve dijital beceriler olmak üzere güncel yetkinlik alanlarına yönelik eğitimlere ağırlık verilmekte olup farklı görev, sorumluluk ve ihtiyaçlara sahip hedef kitleler için özel eğitim programları sunulmaktadır. Ayrıca kullanıcıların ilgi alanları ve öğrenme ihtiyaçlarıyla daha uyumlu içeriklere erişimini desteklemek amacıyla yapay zekâ temelli eğitim öneri sistemi hayata geçirilmiş olup böylece Platformun kişiselleştirilmiş öğrenme imkânları güçlendirilmiştir.

Kamuda veri odaklı insan kaynakları politikalarının oluşturulmasına katkı sağlamak üzere yürütülen Kamu Personeli Bilgi Sistemi (KPBS) altyapı ve standartlaştırma çalışmaları kapsamında ilgili kamu personeline yönelik veri girişlerinin tamamlanması ve personel bilgilerinin sisteme kademeli olarak aktarılması süreci devam etmektedir. Bu çalışmaların ilerleyen süreçte sistemin karar destek ve raporlama işlevlerini yerine getirmesine zemin hazırlaması öngörülmektedir.

b) Amaç

Yüksek verimlilikle kaliteli hizmet sunan insan kaynağına sahip, objektif ölçütlerin ve liyakat ilkelerinin hâkim olduğu, değişen koşullara uyum sağlayan kamu personel sisteminin oluşturulması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Kamu sektöründe stratejik insan kaynakları yönetimi geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.959)		
Tedbir 959.1. Merkezi kamu personeli bilgi sistemi kurulacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu e-Uygulama sisteminde yer alan modüller (disiplin, kadro/pozisyon, sosyal atama vb.) aşamalı olarak Kamu Personeli Bilgi Sistemine aktarılacaktır.
Tedbir 959.2. Kamu sektöründe stratejik insan kaynakları planlaması uygulamalarının etkinliği artırılarak yaygınlaştırılacaktır.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1. Kamu kurumlarındaki açıktan atama ilanları ile kurum içi görevde yükselme, ünvan değişikliği süreçleri, Kariyer Kapısı üzerinden şeffaf ve izlenebilir bir yapıda yürütülecektir.
Tedbir 959.3. Kamu kurumlarında personel birimlerinin kullandıkları araç ve yöntemler iyileştirilerek idari ve teknik kapasiteleri geliştirilecektir.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Kamu Personeli Bilgi Sistemine Hizmet İçi Eğitim Modülü eklenerek kurumsal eğitim kapasiteleri artırılacaktır.
Kamu personelinin verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılarak iyi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.960)		
Tedbir 960.1. Kamu sektöründe esnek çalışma modellerinin uygulanmasına yönelik mevzuat çalışmaları yapılacaktır.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu sektöründe esnek çalışma modellerinin uygulanmasına yönelik mevzuat çalışmaları sürdürülecektir.
Tedbir 960.2. Görevde yükselmede uygulanan seçme yöntemleri liyakat esaslı teknikler gözetilerek geliştirilecektir.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kariyer ve liyakat ilkeleri ile hizmetin gereği göz önünde bulundurularak görevde yükselme ve ünvan değişikliği sisteminde nesnel ve işlevsel ölçütler içeren mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.
Tedbir 960.4. Kamu personeline yönelik eğitim ihtiyaç analizleri yapılarak hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim faaliyetlerinin etkinliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu personeline yönelik olarak kurumlar özelinde geliştirilen yıllık eğitim programlarının hazırlanması sürecinde yapılacak eğitim ihtiyaç analizi için araç ve yöntem önerileri geliştirilecek ve kurumların kullanımına sunulacaktır. 2. Kamu personeli içerisindeki özel politika gerektiren gruplar için eğitim yöntemleri ve programları geliştirilerek kurumlarla paylaşılacaktır.
Tedbir 960.6. Kamu insan kaynakları yönetiminde veri analizi ve yapay zekâ gibi ileri teknolojilerin kullanılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Ölçülebilir kamu hizmetlerini yürütecek personel sayısının tespitine ilişkin ortak standartlar belirlenecektir.

Kamu personel mevzuatı kamu personel statüleri ve sınıflandırma kriterleri dikkate alınarak geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.961)		
Tedbir 961.2. Kamu personeli ücret sistemi sadeleştirilecek, ücret düzeyleri görev ve sorumluluk esasına dayalı olarak yeniden düzenlenecektir.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Farklı statülerde istihdam edilen tüm kamu personelinin ücret sistemleri analiz edilerek, ünvanların iş güçlüğü, yetki ve sorumluluk düzeylerini esas alan yeni ve sadeleştirilmiş bir kamu personeli ücret sistemi oluşturulmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 961.3. Kamuda istihdam edilen kariyer meslek personelinin görev alanlarını, atanma süreçlerini ve meslekte yükselme gibi hususları düzenleyen mevzuat çalışması yapılacaktır.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Kariyer meslek personelinin etkililiğini artırmak ve yetişmiş kalifiye personelin kamuda istihdamının devamının sağlanması amacıyla, kurumsal ihtiyaçlar ve değişen hizmet gerekleri doğrultusunda mevzuat çalışması yapılacaktır.

2.5.8. Dijital Devlet

a) Mevcut Durum

Kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunulması ve bu yolla kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalara devam edilmiştir. e-Devlet Kapısına yeni hizmetler dâhil edilmiş, hizmetlerin "çalışma hayatım, ikametgâhım, araçlarım" gibi başlıklar etrafında bütünleşik bir yaklaşımla sunumu ön plana çıkarılmıştır. Eylül 2026 itibarıyla e-Devlet Kapısı üzerinden, merkezi kamu kurumları, belediyeler ve iştirakleri, üniversiteler ve özel kurumlar dâhil olmak üzere, 1.130 kurum ve kuruluşun toplam 9.436 hizmetine ulaşılabilmektedir. e-Devlet Kapısının mobil uygulamaları üzerinden de 5.378 hizmete erişim sağlanabilmektedir. Bu hizmetlerden aynı dönem itibarıyla 69,8 milyona ulaşan kayıtlı kullanıcı istifade etmektedir. 2026 yılı TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasına göre e-devlet hizmetlerini kullananların oranı yüzde 76 düzeyindedir.

b) Amaç

Dijital kamu hizmetlerinin bütüncül, kullanıcı odaklı ve katılımcı bir yaklaşımla sunumunun yaygınlaştırılması ve kullanımının artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Dijital kamu hizmetlerinin tasarımı ve sunumu, süreçler yeniden yapılandırılarak iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.963)		
Tedbir 963.1. e-Devlet Kapısı, ortak ödeme ve kimlik doğrulama uygulamaları ile bütünleşik hizmetleri ön plana çıkaracak şekilde geliştirilecek, Kapıdan sunulan belediye hizmetlerinin standardizasyonu sağlanacaktır.	Siber Güvenlik Başkanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu çalışanları öncelikli olmak üzere temel kimlik ve diploma belgelerini içeren ulusal dijital kimlik cüzdanı prototipi geliştirilecek ve pilot bir yükseköğretim kurumunda test edilecektir.

Dijital devlet çalışmalarına yönelik yönetim kapasitesi ve stratejik yönetim çerçevesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.964)		
Tedbir 964.4. Dijital devlet mimarisi ile uyumlu kurumsal dijital dönüşüm olgunluk modeli geliştirilecek, bu doğrultuda kurumsal dijital dönüşüm yol haritaları hazırlanacaktır.	Siber Güvenlik Başkanlığı (S)	1. Kamu dijital dönüşüm olgunluk modeli için ulusal ve uluslararası örnekler incelenerek taslak model oluşturulacak, kurumların dijital dönüşüm olgunluğunu belirlemek üzere platform ve iş modeli hayata geçirilecektir.
Kamu kurumlarında veri yönetişimi ve ileri veri analitiği kapasitesi geliştirilecek ve kurumlar arası veri paylaşım mekanizmaları güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.967)		
Tedbir 967.4. Kamu verisinin paylaşımına yönelik hukuki düzenlenme yapılacak, ulusal açık veri portalı hayata geçirilecektir.	Siber Güvenlik Başkanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, KVKK, TÜİK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Açık devlet verisi mevzuat çalışması tamamlanacaktır.
Kamu kurumlarının siber güvenlik tehditlerine karşı korunması ve dijital hizmetlerin sunumunda kişisel bilgilerin mahremiyetinin sağlanması ile yapay zekâ etik ilkelerinin tatbikine yönelik mekanizmalar güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.968)		
Tedbir 968.2. Kamuda yapay zekâ uygulamalarının geliştirilmesi ile ürün ve hizmet tedarikinde güvenilir yapay zekâ etik ilkeleri tatbik edilecektir.	Siber Güvenlik Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu idarelerinin yapay zekâ teknolojileri kaynaklı risklere karşı bilinçlendirilmesi ve potansiyel risklerin azaltılmasına yönelik etki analizi çerçevesi oluşturulacak ve yapay zekâ yönetim sistemi belgelendirme mekanizması hayata geçirilecektir.

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2025	2026 (1)	2027 (2)
e-Devlet Hizmetlerini Kullanan Bireyler	Yüzde	76,1	76,0(3)	77,0
e-Devlet Kapısı Kayıtlı Kullanıcı Sayısı	Milyon	68,5	70,0	71,0
e-Devlet Kapısından Sunulan Hizmet Sayısı (Kümülatif)	Adet	8 700	9 500	10 000
e-Devlet Kapısından Sunulan Bütünleşik Hizmet Sayısı (Kümülatif)	Adet	7	8	9
e-Devlet Kapısından Sunulan Mobil Hizmet Sayısı (Kümülatif)	Adet	5 400	6 500	7 500

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) 16-74 yaş aralığındaki bireyler içerisinde e-devlet hizmetlerinden yararlanma oranını ifade eden TÜİK anket verisidir.

2.5.9. Kalkınma İçin Uluslararası İşbirliği

2.5.9.1. Teknik İşbirliği ve Kalkınma Yardımları

a) Mevcut Durum

Jeopolitik gerilimler, küresel ekonomik belirsizlikler, iklim değişikliği ve afetler, gıda ve enerji güvenliğine ilişkin riskler ve teknolojik gelişmelerin uluslararası kalkınma gündemini yeniden şekillendirdiği günümüzde, kalkınma işbirliği anlayışı da dönüşüm geçirmektedir. Türkiye, bu dönüşen küresel mimaride insanı merkeze alan, ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarını gözeterek refahın daha adil paylaşımını önceleyen ve ulusal refahı da güçlendirmeye yönelik bir yaklaşımla kalkınma işbirliği faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu çerçevede ülkemiz, kalkınma işbirliği faaliyetlerini birlikte kalkınma perspektifiyle, başta TİKA, YTB, AFAD, Yunus Emre Enstitüsü, Türk Kızılay, Türkiye Maarif Vakfı ve Türkiye Diyanet Vakfı olmak üzere ilgili tüm paydaş kurumlar vasıtasıyla yürütmektedir.

OECD verilerine göre Resmî Kalkınma Yardımları (RKY), diğer resmi akımlar, özel sektörün doğrudan yatırımları ve STK'lar tarafından sağlanan katkılar dahil olmak üzere Türkiye'nin 2024 yılı toplam kalkınma yardımları 8,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkemizin 2015 yılında 3,9 milyar dolar olan RKY tutarı önemli bir artış göstererek 2025 yılı öncül verilerine göre 7,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve bu kapsamda yardım yapan ülkeler arasında ilk sıralardaki yerini korumuştur. Ayrıca öncül verilere göre RKY/GSMH oranı 2025'te binde 5,0 düzeyinde gerçekleşerek OECD Kalkınma Yardımları Komitesi (DAC) üyesi ülkeleri ortalamasının (binde 2,6) oldukça üzerinde yer almıştır.

TABLO II: 60- Türkiye'nin Resmî Kalkınma Yardımları

	2015	2018	2021	2022	2023	2024	2025(1)
RKY (Milyon Dolar)	3 919	8 612	7 711	7 116	6 842	7 397	7 522
RKY/GSMH (Binde)	5,0	11,0	9,6	7,9	6,2	5,6	5,0

Kaynak: OECD, TİKA
(1) TİKA öncül verisidir.

Türkiye'nin RKY tutarının yüzde 99'unu ikili yardımlar oluşturmakta olup bu yardımlar ağırlıklı olarak Orta Doğu, Afrika, Balkanlar/Doğu Avrupa ile Güney ve Orta Asya bölgelerinde yoğunlaşmaktadır.

TABLO II: 61- Türkiye'nin İkili Resmî Kalkınma Yardımlarının Bölgesel Dağılımı

(Milyon Dolar)

	2015	2018	2021	2022	2023	2024
Balkanlar/Doğu Avrupa	**223**	**218**	**86**	**105**	**93**	**124**
Asya	**3 420**	**7 183**	**6 940**	**6 420**	**6 143**	**6 297**
Uzak Doğu	6	8	7	7	10	10
Güney ve Orta Asya	257	256	138	83	99	91
Orta Doğu	2 988	6 745	6 794	6 322	6 032	6 196
Diğer (Asya)	169	174	1	8	2	0
Afrika	**183**	**135**	**99**	**60**	**59**	**140**
Amerika	**19**	**21**	**19**	**23**	**19**	**17**
Diğer (1)	**0**	**876**	**484**	**366**	**493**	**723**
Toplam	**3 846**	**8 433**	**7 628**	**6 974**	**6 807**	**7 302**

Kaynak: OECD, TİKA
(1) Bölgelere ayrıştırılamayan yardım miktarıdır.

2024 yılında Türkiye tarafından gerçekleştirilen RKY'nin yüzde 82'si insani yardımlardır. 2015 yılında 2,7 milyar dolar olarak gerçekleşen RKY niteliğindeki insani yardımlar, 2024 yılında 6,07 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu performansıyla Türkiye, küresel ölçekte en fazla insani yardım sağlayan ikinci ülke olmuştur. İnsani yardımların ardından eğitim, sağlık ve kültür alanlarında yapılan yardımlar ön plana çıkmakta olup bu durum Türkiye'nin insani kalkınma anlayışının sahadaki somut yansımasını göstermektedir.

RKY'nin yanı sıra STK ve özel sektör katkıları da Türkiye'nin çok boyutlu donör ülke kimliğinin güçlenmesinde önemli rol oynamaktadır. 2014-2024 döneminde Türk STK'ları yaklaşık 5,3 milyar dolar düzeyinde yardım sağlarken Türk özel sektörü tarafından ise doğrudan yatırımlar aracılığıyla 7 milyar dolar tutarında kalkınma yardımı gerçekleştirilmiştir.

2026 yılında Türkiye'nin kalkınma tecrübesinin bölge ülkeleri başta olmak üzere yakın işbirliği içinde olunan ülkelere aktarılması amacıyla sağlık hizmetlerine erişimin artırılması, gıda güvenliğinin sağlanması, mesleki ve teknik eğitim kapasitenin geliştirilmesi, ortak kültür mirasının korunması, dijital devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması ile tarım ve hayvancılığın desteklenmesine yönelik projeler uygulanmıştır.

Ülkemizin uluslararası görünürlüğünün artırılması ve imajının güçlendirilmesi kapsamında yurt dışındaki vatandaşlarımız ile soydaş ve akraba topluluklarımıza yönelik eğitim, staj ve burs destekleri sürdürülmüştür. Türk dünyasında ortak kültürel mirasın korunmasına ve beşerî sermayenin geliştirilmesine dönük programlar düzenlenmiştir. Bununla birlikte düzensiz göçün kaynağı olan ülkelerde göçü önlemeye yönelik çalışmalar yürütülmüştür.

b) Amaç

Dış politika öncelikleriyle uyumlu, bölgesel ve küresel sorunlara hızlı ve kalıcı çözümler sunan ve kaynakların etkin kullanımını sağlayan kalkınma işbirlikleri geliştirmek temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Ülkemizin öncelikleri ve alıcı ülkelerin ihtiyaçları çerçevesinde sektörel ve tematik kalkınma işbirliği programları geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.970)		
Tedbir 970.1. İhtiyaç duyan ülkelerde sürdürülebilir ve kaliteli sağlık hizmetlerine erişimi, gıda güvenliği ve güvenirliğini, özellikle mesleki eğitimin geliştirilmesine yönelik kültürel hassasiyetlerle uyumlu programlara dayalı temel eğitim kapasitesinin artırılmasını sağlamaya yönelik programlar geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Uluslararası sağlık profesyonellerine yönelik sağlık meslek eğitimleri düzenlenerek ülkemizin güçlü sağlık sisteminin tanıtımı yapılacaktır. 2. Sağlık alanında yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla var olan işbirliği artırılarak Türk sağlık reformu ile elde edilen bilgi ve tecrübelerin talep eden ülkelerle paylaşılmasına yönelik kapasite geliştirme eğitimleri verilecektir.
	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	3. Kalkınma işbirliği ortağı ülkelerde sağlık ve gıda alanlarında tecrübe aktarımına yönelik eğitimler düzenlenecektir.
	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı	4. Talep eden ülkelere mesleki ve teknik eğitim sistem tasarımı, program geliştirme ve eğiticilerin eğitimi vb. konularda destek verilecektir.
Tedbir 970.2. Hedef ülkelerde kamu hizmetlerine erişimde etkinliğin artırılması için ülkemizin dijital dönüşüm alanındaki tecrübelerinin paylaşımına yönelik programlar yürütülecektir.	Siber Güvenlik Başkanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Hedef ülkelerde kamu hizmetlerine erişimde etkinliğin artırılması için ülkemizin dijital dönüşüm ve dijital devlet alanındaki tecrübelerinin paylaşımına yönelik faaliyetler yürütülecektir.
Tedbir 970.3. Göçün etkin yönetimi kapsamında kaynak ülkelerde istihdam oluşturmaya yönelik kalkınma işbirliği programları geliştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Göçün etkin yönetimi kapsamında düzensiz göçle mücadele etmek amacıyla kaynak ülkelerle işbirlikleri geliştirilecektir.
	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	2. Düzensiz göç kaynağı ülkelerde, istihdam sağlama başta olmak üzere, göçü önlemeye katkı sağlayacak ekonomik ve sosyal kalkınma projeleri gerçekleştirilecektir.
Tedbir 970.4. Körfez bölgesini Avrupa ve diğer büyük pazarlara bağlamayı hedefleyen ve paydaşı olduğumuz Kalkınma Yolu Projesi'nin hayata geçirilmesine yönelik çabalar yoğunlaştırılacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	1. Proje kapsamında Irak makamlarıyla çalışmalar sürdürülecek, Irak tarafınca ilk etabının 2028 yılında tamamlanması öngörülen projeye ilişkin süreç takip edilecektir.

Tedbir 970.5. En az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerdeki kamu kurum ve kuruluşlarının fiziki kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik proje ve faaliyetler uygulanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Türkiye'nin birçok alanda sahip olduğu kalkınma tecrübesiyle En Az Gelişmiş Ülkelerdeki (EAGÜ) kamu kurum ve kuruluşlarının fiziki kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik inşa, onarım ve donatım projeleri gerçekleştirilecektir.
	Dışişleri Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı	2. Suriye Arap Cumhuriyeti ile imzalanan Şam Kalp Cerrahisi Hastanesi ve Halep Onkoloji İşletme Protokolü çerçevesinde Halep Onkoloji Hastanesi'nin açılarak faaliyete geçirilmesi çalışmaları Suriye tarafıyla koordine edilecektir.
Tedbir 970.6. En az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, talep odaklı yaklaşım ile gelişmekte olan ülkelerin beşerî kapasitelerinin artırılmasına yönelik eğitim, sağlık ve tarım gibi alanlarda tecrübe paylaşım programları düzenlenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. EAGÜ'ler başta olmak üzere, talep odaklı yaklaşımla gelişmekte olan ülkelerin beşerî kapasitelerinin artırılmasına yönelik eğitim, sağlık ve tarım gibi alanlarda tecrübe paylaşımı programları düzenlenecektir.
	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	2. Gelişmekte olan ülkelere yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi amacıyla tecrübe paylaşım programları yürütülecektir.
Ülkemizin öncelikleri çerçevesinde tarihi ve kültürel bağlara sahip olunan coğrafyalara yönelik bölgesel stratejiler geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.971)		
Tedbir 971.1. Balkanlar ve Doğu Avrupa'da çok kültürlü yapının muhafazası ve geliştirilmesi de dikkate alınarak uluslararası kalkınma işbirliği programları, projeleri ve faaliyetleri geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Balkanlar ve Doğu Avrupa'da eğitim, sağlık, kültür, üretim ve kurumsal kapasitelerin geliştirilmesi başta olmak üzere ihtiyaç duyulan alanlarda program ve projeler gerçekleştirilecektir.
	Dışişleri Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	2. Balkanlar ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ikili ve çok taraflı işbirliği çalışmaları yürütülecektir. 3. Balkanlardaki Türk ve akraba topluluklarla eş güdüm ve işbirliği çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 971.2. Türk dünyasıyla ekonomik ve ticari işbirliğini derinleştirecek programlar geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Türk devletlerine yönelik ekonomik, ticari, sosyal ve kültürel işbirliğine de katkı sunacak, eğitim, sağlık, kültür, üretim ve kurumsal kapasitelerin geliştirilmesi başta olmak üzere ihtiyaç duyulan alanlarda program ve projeler gerçekleştirilecektir.
	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İletişim Başkanlığı, Üniversiteler	2. Sanayi ve teknoloji alanında Türk devletlerindeki ilgili kurumlar arasında bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunulacaktır.

Tedbir 971.3. Yakın coğrafyamız başta olmak üzere enerji arzı yüksek ülkelerde petrol dışı alanların geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla ülkemizin sanayi, teknoloji ve hizmetler sektörlerindeki tecrübesinin aktarılmasına yönelik programlar, projeler ve faaliyetler desteklenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Enerji arzı yüksek ülkelerde petrol dışı alanların geliştirilmesine hizmet eden faaliyetlere destek sağlanacaktır.
Tedbir 971.4. Orta Doğu ve Afrika'da altyapının iyileştirilmesine ilişkin talepler başta olmak üzere hedef ülkelerin kendi beşeri, doğal ve kurumsal kaynakları harekete geçirilerek STK ve özel sektör gibi paydaşlarla birlikte kalkınma işbirliği programları geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Orta Doğu ve Afrika'da öncelikle eğitim, sağlık, kültür ve üretim alanları ile ihtiyaç duyulan diğer alanlarda kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik STK ve özel sektör paydaşlarının da dâhil olduğu program ve projeler gerçekleştirilecektir.
	Dışişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	2. İklim değişikliği nedeniyle tarımsal potansiyeli olumsuz etkilenen Batı ve Orta Afrika ülkeleriyle tarım alanında sürdürülebilir işbirlikleri çeşitlendirilerek geliştirilecektir. 3. Suriye Arap Cumhuriyeti ile Tarım Alanında İş Birliğinin Güçlendirilmesine dair imzalanan Niyet Beyanı ve 2025-2027 Ortak Eylem Planının uygulamaya konulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 971.5. Asya-Pasifik ve Latin Amerika ülkeleriyle uluslararası kalkınma işbirliği programları geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Asya-Pasifik ve Latin Amerika ülkelerinde eğitim, sağlık, kültür ve üretim başta olmak üzere ihtiyaç duyulan alanlarda kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik program ve projeler gerçekleştirilecektir.
	Dışişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	2. Latin Amerika ve Karayip ülkeleriyle karşılıklı üst düzey resmî görüşmelerin yanı sıra bölgeyle ticaretin artırılması ve çeşitlendirilmesi, yeni pazarlara erişim, uluslararası adaylıklara destek sağlanması ve ülkemiz aleyhine çalışan lobilerle mücadele edilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.
Kalkınma işbirliği faaliyetlerinin etkinliğinin artırılmasına yönelik ulusal altyapıyı güçlendirecek araçlar ve modeller geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.972)		
Tedbir 972.2. Uluslararası kalkınma işbirliği alanında ihtiyaç duyulan mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kalkınma işbirliği faaliyetlerinin stratejik bir çerçevede yürütülmesi amacıyla eş güdümün güçlendirilmesi ve faaliyetlerin etkin izlenmesine imkân verecek teknik alt yapının oluşturulmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Tedbir 972.3. Kalkınma işbirliği faaliyetlerinin finansmanına yönelik mevcut araçlar da değerlendirilerek yeni finansman yöntemleri geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kalkınma işbirliğinde mevcut araçlar da değerlendirilerek yeni finansman yöntemlerine ilişkin çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 972.5. Uluslararası bağışçılar, STK'lar ve özel sektör gibi paydaşlarla üçlü işbirliği program ve proje ortaklıkları geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Üçlü işbirliği program ve projeleri gerçekleştirilecektir.
Tedbir 972.6. Kalkınma işbirliğinde dış temsil ağının genişletilmesi ve etkinleştirilmesi sağlanacak, yurt dışı temsilcilikler ve kamu kurumlarının dış ilişkiler birimlerinde çalışan personelin yetkinlikleri geliştirilecek ve bu birimlerin idari ve teknik kapasitesi güçlendirilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu kurum ve kuruluşlarından dış temsilciliklere atanan personele yönelik tayin öncesi yönlendirme kursları düzenlenecektir. 2. Kamu kurum ve kuruluşlarının dış ilişkiler birimlerinde görevli personele diplomasi, müzakere teknikleri, protokol gibi konularda eğitim verilecektir.
	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	3. Yurt dışında kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren kuruluşların kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
Türkiye'nin uluslararası görünürlüğünün artırılması ve imajının güçlendirilmesi için kamu, kültür ve eğitim diplomasisi faaliyetleri derinleştirilecek, uluslararası kamuoyunda Türkiye'nin tanıtımına yönelik etkili çalışmalar yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.973)		
Tedbir 973.1. İnsani yardımlarımız dâhil kalkınma yardımlarının görünürlüğünün artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İletişim Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kalkınma yardımları etkinliklerine katılım sağlanarak ülkemizin bu konudaki tecrübeleri aktarılacaktır.
Tedbir 973.2. Türk kültürünün tanıtımı kapsamında hedef ülkelerde Türk Dili ve Edebiyatı lisans programlarının açılması desteklenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yabancı üniversitelerde Türk Dili ve Edebiyatı kürsüsü kurulması desteklenecek ve hazırlanan protokoller çerçevesinde işbirlikleri yapılacaktır. 2. Türk Dili ve Edebiyatı bölümü veya kürsüsü bulunan yabancı üniversitelerde talep edilmesi halinde öğretim üyesi veya okutman görevlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir. 3. Yabancı ülkelerde Türkoloji bölümlerindeki öğretim görevlileri ve öğrencileri desteklemek amacıyla Türkçe öğretimine yönelik programlar düzenlenecektir. 4. Yurt içinde ve yurt dışında Türkoloji alanında eğitim, sempozyum ve akademik programların düzenlenmesi desteklenecektir.

Tedbir 973.3. Yurt dışındaki vatandaşlarımızla soydaş ve akraba topluluklarımıza yönelik eğitim, staj ve burs destekleri sağlanacak, Türkiye'de yükseköğretimin uluslararasılaşması çalışmaları kapsamında başta Türkiye Bursları olmak üzere "Study in Türkiye" gibi uluslararası programların planlama, değerlendirme ve seçim süreçleri geliştirilerek sürdürülecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Soydaş ve akraba toplulukların yaşadıkları ülkelerde eğitimlerine destek olmak amacıyla yerinde burslandırma çalışmaları sürdürülecektir. 2. Türkiye Bursları Programı kapsamında Uluslararası Değişim Burs Programı çalışmaları sürdürülecektir. 3. Yurtdışı Vatandaşlar Burs Programı faaliyetlerine devam edilecek ve yurt dışında yükseköğrenim gören gençlere yönelik staj programları sürdürülecektir. 4. Türkiye Bursları başta olmak üzere uluslararası öğrenci programlarında planlama, değerlendirme ve seçim süreçlerinin verimliliğini artırmak amacıyla veri temelli ve yetkinlik odaklı değerlendirme modelleri geliştirilecektir.
Tedbir 973.4. Türkiye mezunlarının ülkemizle ilişkilerinin kurumsallaşmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Türkiye mezun dernekleri desteklenecek, öncelikli bölgelerde yeni mezun derneklerinin kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 973.5. Uluslararası kamuoyu üzerinde etkili olan ve Türkiye ile ilgili çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, STK'lar ve bireylerle işbirliği geliştirilecek ve Türkiye'nin tanıtımına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	İletişim Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. STK'lar, düşünce kuruluşları, üniversiteler, akademisyenler, uzmanlar ile işbirliği geliştirilerek Türkiye'nin tezlerinin anlatılması hususunda ortak çalışmalar yapılacaktır. 2. Türkiye'nin yumuşak gücünü artırmaya ve kamu diplomasisi politikalarını etkili bir şekilde hayata geçirmeye yönelik projeler, yayın çalışmaları, spor etkinlikleri, toplantılar ve tanıtım videoları gibi çalışmalar yapılacaktır. 3. Türk Diasporası Genç Liderler Programı ve Vatandaş Diplomat Buluşmaları düzenlenecektir. 4. Stratejik iletişim çalışmaları kapsamında Uluslararası Stratejik İletişim Zirvesi düzenlenecek, etkinlik, proje ve yayınlar yapılacaktır.
	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Maarif Vakfı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	5. Türkiye'nin eğitim diplomasisi alanındaki uluslararası görünürlüğünün artırılması ve eğitimin küresel sorunlarına ortak çözümlerin bulunması amacıyla Eğitim Diplomasi Forumu ve Seminerleri düzenlenecektir. 6. Uluslararası Kardeş Okul Uygulaması kapsamında okullar arasında işbirliğini geliştirmek amacıyla çalıştay vb. çeşitli faaliyetler yürütülecektir.

Tedbir 973.6. Türkiye'nin girişimci ve insani dış politikasına uygun şekilde geleneksel ve yeni medya araçlarıyla yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri sürdürülecek, Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlayacak uluslararası nitelikteki organizasyonlara katılım sağlanacak ve söz konusu faaliyetlerin etkinliğini artırmaya yönelik çalışmalar yürütülecektir.	İletişim Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. G20, BM, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), Uluslararası İslamofobi ile Mücadele Forumu etkinlikleri kapsamında konferans, panel, forum, eğitim gibi faaliyetler gerçekleştirilecektir. 2. Türkiye'yi tehdit eden tüm terör örgütlerinin küresel bir tehdit olduğunun duyurulması, 1915 Olayları, Kıbrıs meselesi, Türkiye-AB ilişkileri, Filistin meselesi, Türkiye-Afrika ilişkileri gibi konular hakkında uluslararası kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir. 3. Uluslararası kamu diplomasisi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bu kapsamda nitelikli yayınların çıkarılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. 4. Türkiye'nin tanıtımı ve ülke gündemine ilişkin ulusal/uluslararası faaliyetlerin etkinliğini artırmaya yönelik çeşitli dillerde sözlü ve yazılı çeviri çalışmaları yürütülecektir.

2.5.9.2. Çok Taraflı Kalkınma İşbirliği

a) Mevcut Durum

Birleşmiş Milletler (BM) kuruluşlarının 2026-2030 döneminde ülkemizde yürütecekleri program ve projelerin çerçevesini belirleyen BM Sürdürülebilir Kalkınma İşbirliği Çerçevesi (UNSDCF) 2026 yılı itibarıyla uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda Ortak Yönlendirme Komitesinin ilk toplantısı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca BM kuruluşlarının ülkemizde yürüttükleri program ve projelerin etkin bir biçimde izlenmesine yönelik oluşturulan Uluslararası Kalkınma İşbirliği Bilgi Sistemi (UKİBS) vasıtasıyla 2025 yılı gerçekleşmelerine ilişkin izleme ve değerlendirme raporu hazırlanmıştır.

Ülkemizin ev sahipliği yaptığı uluslararası kuruluşlar ile bölgesel merkezlerin uluslararası platformlarda görünürlüğünün artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmüş, bu kuruluşların faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması hususunda gerekli destek sağlanmıştır.

Ülkemizin önemli stratejik hedeflerinden biri olan AB üyeliğine yönelik politikalar kapsamında, AB'ye katılım için 2025-2028 Ulusal Eylem Planı güncelleme çalışmaları tamamlanmış olup Planda yer alan tedbirlerin uygulanma durumunun izlenmesine başlanmıştır. Ayrıca AB müktesebatına uyum çalışmaları çerçevesinde Avrupa Komisyonu ile alt komite toplantıları gerçekleştirilmeye devam edilmektedir.

İSEDAK kapsamında, İslam ülkelerinin kalkınma çabalarına katkıda bulunmaya ve İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi ülkeler arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirmeye yönelik faaliyetler sürdürülmektedir. Bu doğrultuda İSEDAK'ın Ticaret, Turizm, Ulaştırma ve İletişim, Tarım, Yoksulluğun Azaltılması ve Mali İşbirliği Çalışma Grupları kapsamında İslam ülkelerinin karşılaştıkları önemli kalkınma meselelerine ilişkin 32 ülke incelemesi ve somut politika önerilerini içeren altı araştırma raporu hazırlanmıştır. Öte yandan 2026 yılında

İSEDAK Proje Finansman Mekanizması kapsamında 31 projeye ve İSEDAK Kudüs Programında 10 projeye destek verilmektedir. Ayrıca 2026 yılında başlatılan Suriye Programı kapsamında helal ve uluslararası standartlar, ticaret, mesleki eğitim ile planlama, program ve strateji yönetimi alanlarında beş proje desteklenmektedir.

İİT Üyesi Devletler Arasında Tercihli Ticaret Sistemi (TPS-OIC)'nin kapsamının ve üye kompozisyonunun genişletilmesi amacıyla Ticaret Müzakereleri Komitesi tarafından ön müzakerelere başlanmış ve bu çerçevede üç toplantı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Sistemin etkin uygulanması amacıyla İİT'nin Arap ve Asya grubu ülkelerine yönelik eğitimler düzenlenmiştir. İİT Tahkim Merkezi'nin kurumsallaşması ve uluslararası görünürlüğünün artırılması sürecine destek verilmiştir. Helal belgelerinin İİT üyesi ülkeler arasında karşılıklı tanınmasını sağlamak amacıyla kurulan Helal Akreditasyon Kurumları İslami Forumu'nun (IFHAB) kurumsallaşmasına yönelik çalışmalar yakından takip edilmiş ve sürece katkı sunulmuştur.

İSEDAK KOBİ Programı kapsamında İslam ülkelerindeki KOBİ'ler arasında ağların güçlendirilmesi, KOBİ'lere yönelik destek programlarının tasarlanması ve KOBİ'lerin yenilikçi finansman modellerinden yararlanması alanlarında üç proje desteklenmiştir. Üye ülkeler arasında dijital dönüşüm alanında işbirliğini geliştirmek, tecrübe paylaşımını teşvik etmek ve ortak projeleri desteklemek amacıyla kurulan İSEDAK Yüksek Düzeyli Dijital Dönüşüm Forumu kapsamında dijital becerilerin geliştirilmesi faaliyetlerine destek sağlanmıştır.

Bölgesel işbirliklerinden daha fazla istifade edilmesi politikası çerçevesinde, kurucu üyesi olduğumuz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Gelişen Sekiz Ülke (D-8), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ), Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ve TÜRKSOY gibi bölgesel kuruluşların faaliyetlerine aktif bir şekilde katılım sağlanmaya devam edilmiştir. Ülkemiz, TDT'nin yakaladığı ivmeyi sürdürmesi ve Türk dünyasında refah ve istikrara katkı sağlamasını teminen, TDT faaliyetlerine etkin ve aktif bir şekilde iştirak etmeye devam etmiştir.

Birlikte Kalkınma ve Refah için Güçlendirilmiş Ortaklık temasıyla İstanbul'da gerçekleştirilen Üçüncü Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesinde alınan kararların, Afrika ülkeleriyle işbirliğimizin geliştirilmesini teminen 2022-2026 Türkiye-Afrika Ortak Eylem Planı çerçevesinde uygulanmasına devam edilmiştir.

b) Amaç

Ülkemizin çok taraflı kalkınma sistemindeki rolü, etkinliği ve görünürlüğünü artırmak ve uluslararası kuruluş ve platformların küresel kalkınma gündemine yönelik çalışmalarına aktif katkı sağlamak temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Ülkemizin çok taraflı kalkınma sistemindeki rolü, etkinliği ve görünürlüğü artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.975)		
Tedbir 975.1. Türkiye'nin çok taraflı kalkınma sistemindeki önceliklerine, hedeflerine ve işbirliği yöntemlerine ilişkin bütüncül stratejik çerçeve oluşturulacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Türkiye'nin çok taraflı kalkınma sistemine ilişkin bütüncül stratejik çerçeve oluşturulması kapsamında mevcut durumun tespitine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 975.2. Başta ev sahipliği yapılan kuruluşlar olmak üzere Güney-Güney ve üçgen işbirliği mekanizmaları da kullanılarak ülkemizin uluslararası kuruluşlara verdiği program bazlı destekler artırılacak ve bu kuruluşlarla tecrübe paylaşımına yönelik program ve projeler geliştirilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Türkiye'de bölgesel ve küresel ofisleri bulunan BM kuruluşlarıyla etkin işbirliği sürdürülecektir.
Tedbir 975.3. Küresel kalkınma çabalarına katkı sağlamak üzere uluslararası kuruluşların bölgesel ofislerine ev sahipliği yapılmasına yönelik diplomatik girişimler sürdürülecek ve ev sahipliği yapılan kuruluşların uluslararası platformlarda görünürlüğünün artırılmasına dönük çalışmalar yapılacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Uluslararası kuruluşların bölgesel ofislerine ev sahipliği yapılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 975.4. Uluslararası düzeyde iş yapma kapasitesine sahip STK'ların ve özel sektör kuruluşlarının çok taraflı işbirliklerine dâhil olmaları teşvik edilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Özel sektör temsilcilerinin uluslararası kuruluşlarla işbirliği çabalarının ve UNDP İstanbul Kalkınmada Uluslararası Özel Sektör Merkezi'nin çalışmalarının desteklenmesine devam edilecektir.
Tedbir 975.5. Ülkemizin arabuluculuk alanındaki uluslararası işbirliği ve görünürlüğünün güçlendirilmesine yönelik faaliyetler artırılacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İstanbul Arabuluculuk Konferanslarının düzenlenmesine yönelik çalışmalar ile BM, AGİT ve İİT'de Arabulucular Dostlar Grubu eş başkanlıkları çerçevesindeki faaliyetler sürdürülecek, arabuluculuk alanında başta Afrika Birliği olmak üzere diğer bölgesel/uluslararası örgütlerle işbirliği geliştirilecektir.

BM, OECD, DTÖ, G20 ve İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) gibi uluslararası kuruluşların ve platformların küresel problemlerin tespiti ve çözüm önerilerine dönük çalışmalarında aktif rol üstlenilecektir. (Kalkınma Planı p.976)		
Tedbir 976.1. En az gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkelerin kalkınma meselelerinin uluslararası kuruluşların gündeminde daha fazla yer almasına yönelik çalışmalar sürdürülecek ve bu kapsamda ev sahipliği yaptığımız En Az Gelişmiş Ülkeler için BM Teknoloji Bankası faaliyetleri desteklenecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. EAGÜ'lerin kalkınma meselelerinin uluslararası kuruluşların gündeminde daha fazla yer almasına yönelik çalışmalar sürdürülecek olup EAGÜ'lere ve EAGÜ'ler için BM Teknoloji Bankasına ülkemizin yanı sıra diğer ülkelerin de destek vermesine yönelik girişimlerde bulunulacaktır.
Tedbir 976.2. Küresel kalkınma gündeminin iklim değişikliği, yeşil dönüşüm, yenilenebilir enerji, sürdürülebilir gıda sistemleri, afet risklerinin azaltılması ve dijitalleşme ile ülkemizin öncülüğünde yürütülen sıfır atık hareketi bağlamında sürdürülebilir atık yönetimi gibi meselelerine ilişkin uluslararası kuruluşlar nezdinde yürütülen çalışmalara aktif katkı sağlanacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Siber Güvenlik Başkanlığı	1. Çevre sorunları ve iklim değişikliğiyle mücadelede ülkemiz görünürlüğünün uluslararası platformlarda artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 2. Enerji güvenliğimizin ilerletilmesi için temiz enerji geçişi odaklı uluslararası faaliyetlere aktif katılım sağlanacak ve ülkemizin iklim değişikliğiyle mücadele çabalarıyla örtüşen yenilenebilir ve nükleer temelli enerji üretimine yönelik uluslararası işbirlikleri takip edilecektir. 3. Dijitalleşme alanında ülkemizin öncelikleri doğrultusunda uluslararası politika ve standartların geliştirilmesine yönelik çok taraflı süreçlere aktif katkı sağlanacak ve ilgili kurumlarla eş güdüm güçlendirilecektir.
Tedbir 976.3. Düzensiz göçle mücadelede adil yük paylaşımı ve gönüllü geri dönüşlerin teşviki gibi konuların başta BM olmak üzere ilgili uluslararası kuruluşların gündeminde tutulması ile yapıcı çözüm önerileri ve ortak projeler geliştirilmesine dönük çabalar devam ettirilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı	1. Başta BM kuruluşları olmak üzere göç konusunda aktif uluslararası kuruluşların düzensiz göç, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığıyla mücadele ve gönüllü geri dönüşler konusundaki toplantılarına aktif katılım sağlanacaktır.
Tedbir 976.4. G20, MIKTA ve BRICS gibi uluslararası platformlarda ülkemizin etkinliği artırılacak ve önceliklerimiz doğrultusunda bu platformların olanaklarından daha fazla yararlanılacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. G20, MIKTA ve BRICS gibi uluslararası platformlarda ülkemizin etkinliğinin artırılması ve bu platformların olanaklarından ülkemiz öncelikleri doğrultusunda daha fazla yararlanılması için çalışmalar sürdürülecektir.

Tedbir 976.5. Ülkemizin kültür, eğitim, bilim ve iletişim alanındaki politikalarının uluslararası kurum ve kuruluşların faaliyetlerine etkin bir şekilde yansıtılması suretiyle, ülkemizin bu alanlardaki görünürlüğü artırılacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, İletişim Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. UNESCO'nun başta Yürütme Kurulu ve Dünya Miras Komitesi olmak üzere karar alma organlarında ülkemizin aktif şekilde yer alması sağlanacaktır. 2. Uluslararası kuruluşların kültür, eğitim, bilim ve iletişim alanındaki gündemleri aktif bir şekilde takip edilecek ve ülkemizin bu alanlardaki çalışmalarının anılan gündemlere yansıtılmasına çalışılacaktır. 3. Ülkemizin miras alanlarının Dünya Miras Listesine, somut olmayan kültürel miras unsurlarının ise UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kaydı için gerekli çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 976.6. BM ve diğer uluslararası platformlarda insani yardım konularında düzenlenen toplantılara aktif katılım sağlanacak, benzeri toplantılara ev sahipliği yapılması konusunda girişimlerde bulunulacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı	1. İnsani yardım operasyonu yürütülen ülkelere yönelik uluslararası kuruluşlarla işbirliği içerisinde düzenlenen toplantılara aktif katılım sağlanacaktır.
İslam dünyasıyla ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel alanlardaki ilişkilerimiz derinleştirilecek ve İSEDAK kapsamında İİT üyesi ülkelerin kalkınma çabaları desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.977)		
Tedbir 977.1. İİT üyesi ülkelerin ortak kalkınma meselelerine yönelik bilgi ve veriye dayalı somut yol haritaları ve işbirliği önerileri geliştirilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	1. İSEDAK Çalışma Grupları kapsamında yapılacak anketler ve saha ziyaretlerini de içeren araştırmalarda İİT üyesi ülkelerin kalkınma seviyelerine göre yol haritaları ve somut politika tavsiyeleri ortaya konulmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TCMB, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	2. İSEDAK Altın Borsası Projesinin hayata geçirilmesine yönelik işbirliği çabaları sürdürülecektir. 3. Gayrimenkule Dayalı ve Gelişen Finansal Araçlar Bilgi Sistemi'ne (GEFAS) yeni İİT üyesi ülkelerin ve finansal ürünlerin dâhil edilmesine ve sistem içerisinde gayrimenkule dayalı ürünlerin alım-satım işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Tedbir 977.2. İSEDAK çalışma gruplarında ortaya konulan politika tavsiyelerinin İİT üyesi ülkelerde hayata geçirilmesine yönelik program ve proje destekleri geliştirilerek sürdürülecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İSEDAK Bakanlar Toplantısında kabul edilen politika tavsiyelerinin hayata geçirilmesi için İİT üyesi ülkeler ve İİT kuruluşlarının proje önerilerine destek sağlanacaktır.
Tedbir 977.3. "İSEDAK Yüksek Düzeyli Dijital Dönüşüm Forumu" kapsamında üye ülkeler arasında somut işbirliği program ve projeleri geliştirilecektir.	Siber Güvenlik Başkanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İSEDAK Yüksek Düzeyli Dijital Dönüşüm Forumu kapsamında İİT üyesi ülkelere yönelik dijital alanda işbirliğinin ve becerilerin artırılmasını hedefleyen çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 977.4. İİT üyesi ülkelerdeki KOBİ'lere yönelik İSEDAK KOBİ Programı hayata geçirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İSEDAK KOBİ Programı kapsamında İİT üyesi ülkeler ve ilgili İİT kuruluşları ile ortak çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 977.5. İİT Tahkim Merkezinin kurumsallaşmasına ve uluslararası görünürlüğünün artırılmasına yönelik çabalar desteklenecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TOBB	1. İİT Tahkim Merkezinin uluslararası ticaret ve yatırım uyuşmazlıklarının çözümü noktasında uluslararası görünürlüğünün artmasına yönelik destekler sürdürülecektir.
Tedbir 977.6. İİT içi ticaretin geliştirilmesine yönelik İİT Üyesi Devletler Arasında Tercihli Ticaret Sistemi (TPS-OIC)'nin tüm katılımcı ülkelerde etkin bir biçimde uygulanmasına ve Sisteme taraf olan ülke sayısının artırılmasına yönelik girişimler sürdürülecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. TPS-OIC'in taraf ülkelerde etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. 2. TPS-OIC'in kapsamının genişletilmesi amacıyla yeni müzakerelere başlanmasına yönelik girişimler sürdürülecektir.
Tedbir 977.7. Helal belgelerinin İİT üyesi ülkeler arasında karşılıklı tanınmasına yönelik Helal Akreditasyon Kurumları İslami Forumunun kuruluş ve faaliyete geçme süreçlerine aktif destek sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Helal Akreditasyon Kurumları İslami Forumunun kurumsallaşmasına yönelik çalışmalara aktif destek sağlanacaktır.

Tedbir 977.8. Ülkemizin ev sahipliği yaptığı "İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi", "İslam Tarih, Kültür ve Sanat Araştırma Merkezi", "İİT İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü" ve "İslam İşbirliği Gençlik Forumu" çalışmalarına verilen destekler sürdürülecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Ülkemizin ev sahipliği yaptığı İİT kuruluşlarının çalışmalarına destek sağlanacaktır.
Ülkemizin önemli stratejik hedeflerinden biri olan AB üyeliğine ilişkin politikalar kararlılıkla uygulanacak ve AB müktesebatına uyum çalışmaları yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.978)		
Tedbir 978.1. Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerinin yeniden canlandırılması, Türkiye ve AB arasındaki kritik tematik konularda yüksek düzeyli diyalog toplantılarının sürdürülmesi, "Vize Serbestisi Diyaloğu"nda ilerleme sağlanması ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi müzakerelerine başlanması için AB ile üst düzey diyalog ve temaslar artırılacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. AB ile kritik tematik konularda yüksek düzeyli diyalog toplantıları ile üst düzey temaslar sürdürülecektir.
Tedbir 978.2. AB müktesebatına uyum çerçevesinde AB Komisyonu ile istişareler sürdürülecek, Alt Komite Toplantıları yapılacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Avrupa Komisyonu nezdinde Alt Komite Toplantılarının yapılmasına ilişkin girişimlerde bulunulacaktır.
Tedbir 978.3. AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı güncellenecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı'nın uygulanmasına ilişkin izleme raporu her üç ayda bir hazırlanacaktır.
Bölgesel işbirliklerinden daha fazla istifade edilmesi için çalışmalar artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.979)		
Tedbir 979.1. Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üye ülkeleriyle yürütülen ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel alanlardaki işbirliği "Türk Dünyası 2040 Vizyonu" doğrultusunda derinleştirilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. TDT'nin kurumsallaşma sürecinin faaliyetlerinin diğer üye ülkeler ve gözlemcilerle etkin bir işbirliği içinde geliştirilmesi yönünde çalışılacaktır. 2. Türk dünyasındaki kalkınma, ekonomi ve yatırım odaklı faaliyet yürüten kuruluşların kurumsal kapasitelerini artırmaya yönelik ortak faaliyetler yürütülecektir. 3. Enerji ve bağlantısallık, teknoloji, inovasyon, sanayi ve bilim alanlarında işbirliğinin geliştirilmesine yönelik üst düzey toplantılar düzenlenecektir. 4. Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan Üçlü Mekanizması canlandırılacak, üst düzey toplantılar ve zirveler yoluyla enerji, ulaştırma ve ticaret konularında ikili ve üçlü işbirliği çalışmaları yürütülecektir.
	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	5. TDT üye ve gözlemci ülkeleri ile insan kaynakları alanında tecrübe paylaşımı yapılmasına yönelik faaliyetler somutlaştırılarak sürdürülecektir.

	Millî Eğitim Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	6. Ortak Türk Tarihi, Ortak Türk Edebiyatı ve Türk Dünyası Coğrafyası ders kitaplarının TDT üye ülkelerinde kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik koordinasyon çalışmaları yürütülecek, öğretmen ve öğrenci değişim programı gerçekleştirilecek ve TDT Kardeş Okul Programı kapsamında üye ülkelerdeki eğitim kurumları arasında kardeş okul eşleştirmeleri yapılacaktır. 7. Türk dünyasına özgü, sürdürülebilir ve ortak öğrenmeyi destekleyen Türk Devletleri Teşkilatı Eğitim Bilgi Ağı kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 979.3. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) ve Gelişen Sekiz Ülke (D-8) gibi bölgesel kuruluşların sonuç odaklı program ve projelere yoğunlaştırılması yönünde girişimlerde bulunulacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. D-8 bünyesinde halihazırda yürütülmekte olan reform çalışmalarına katkı sağlanacaktır. 2. EİT bünyesindeki işbirliklerinin etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir. 3. KEİ'nin bölgesel krizler nedeniyle ivme kaybeden işbirliği faaliyetlerinin ilerletilmesine yönelik çalışmalarda bulunulacaktır.
Tedbir 979.4. TDT, D-8 ve EİT bünyesinde ticaretin geliştirilmesi için çalışmalarda bulunulacak ve mevcut bölgesel ticaret anlaşmalarının hayata geçirilmesine ilişkin çabalar artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. D-8 Tercihli Ticaret Anlaşmasının kapsamının genişletilmesi amacıyla müzakerelere başlanması için girişimlerde bulunulacaktır. 2. EİT Ticaret Anlaşmasının (ECOTA) güncellenmesi amacıyla müzakerelere başlanması için girişimlerde bulunulacaktır.
Tedbir 979.5. Yeniden Asya Girişimi kapsamında Asya'da üyesi ya da ortağı olduğumuz bölgesel kuruluşlar ve çok taraflı mekanizmaların çalışmalarına aktif ve yenilikçi bir vizyonla katkı sağlanacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yeniden Asya Girişimi çerçevesinde Asya'da üyesi ya da ortağı olunan ASEAN, CICA, ŞİÖ, PAF, ACD ve IORA gibi uluslararası kuruluşlar ile işbirliği derinleştirilecek ve çalışmalara aktif katılım sağlanacaktır.
Tedbir 979.6. Üçüncü Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesinde alınan kararların etkin bir şekilde hayata geçirilmesine ve dördüncü zirvenin düzenlenmesine ilişkin çalışmalar yürütülecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Afrika kıtasındaki bölgesel teşkilat ve mekanizmalarla temaslar artırılacak ve ortaklık mekanizmaları işletilecektir.

Tedbir 979.7. Latin Amerika ve Karayipler Bölgesi ile yürütülen Açılım Politikası stratejik ve yapısal bir bakış açısıyla ve ortaklık anlayışıyla derinleştirilecek ve bölgedeki uluslararası kuruluşlara proje temelli katkılar sağlanacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı	1. Latin Amerika ve Karayipler Bölgesindeki bölgesel kuruluşlar ile ülkemiz ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecek ve bu kuruluşlar nezdinde ülkemiz görünürlüğünün artırılmasına yönelik projelere katkı sağlanacaktır.
Bölgesel ve uluslararası kuruluşlarda görev yapan Türk vatandaşlarının sayısı ve niteliği artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.980)		
Tedbir 980.1. Bölgesel ve uluslararası kuruluşlarda görevlendirilen kamu personeli sayısı artırılacak ve ülkemizin uluslararası kuruluşlar nezdindeki daimi temsilciliklerinde yer alan uzman kadroları güçlendirilecektir.	Dışişleri Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Bölgesel ve uluslararası kuruluşlarda görevlendirilen kamu personeli sayısının artırılmasına yönelik girişimler sürdürülecektir.
Tedbir 980.2. Yükseköğrenim düzeyindeki öğrencilere uluslararası kuruluşlardaki kariyer olanakları ve bu kuruluşlara başvuru süreçlerine ilişkin farkındalık artırma programları düzenlenecektir.	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (S), Dışişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, YÖK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yükseköğrenim düzeyindeki öğrencilerin uluslararası kuruluşlardaki kariyer olanakları hakkında bilgilendirilmesi için hazırlanan programlar ve içerikler mevcut dijital araçlar üzerinden paylaşılacaktır.

2.5.10. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

a) Mevcut Durum

Küresel salgın, artan gıda ve enerji güvensizliği, çatışmalar ile iklim değişikliğiyle bağlantılı çevresel felaketler gibi zorluklar Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarındaki (SKA) küresel ilerlemeyi sınırlamış ve bazı alanlarda geriye gidişler yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan 2026 yılı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Raporunda SKA'ların sadece yüzde 36'sının planlandığı şekilde veya orta düzeyde ilerlediği ve yüzde 15'inin ise geriye doğru gittiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda, önümüzdeki süreçte tüm ülkelerin SKA'lara ulaşılmasına yönelik gayretlerini artırması ve somut hedefler yoluyla ilerlemeyi izlemeleri beklenmektedir.

Türkiye'nin SKA'lara yönelik siyasi sahipliği ve ilerleme kararlılığını ulusal ve uluslararası düzeylerde göstermeye hizmet eden Ulusal Gönüllü Gözden Geçirme Raporları SKA'ların uygulama sürecini etkinleştirmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye'nin üçüncü VNR hazırlıkları Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı koordinasyonunda başlatılmış olup süreç tüm paydaşların işbirliği ile yürütülecektir. Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Koordinasyon Kurulunun üçüncü VNR hazırlıkları sırasında üst düzey bir sahiplikle etkili bir izleme ve değerlendirme sürecine katkı sağlaması öngörülmektedir. TÜİK tarafından SKA göstergeleri için ulusal düzeyde izlemenin sağlanması ve gösterge setinin genişletilmesi amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda, SKA göstergeleriyle ilgili güncel gelişmeler Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri internet portalı üzerinden kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır. Ekim 2026 itibarıyla portalda 170 gösterge seti raporlanmakta

olup 42 veri ise araştırılmaktadır. 2027 yılında portalın işlevselliğinin ve kapsamının artırılması için faaliyetlerin yürütülmesi hedeflenmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile İtalya Çevre ve Enerji Güvenliği Bakanlığı arasında imzalanan Mutabakat Zaptı kapsamında sürdürülebilir kalkınma alanında işbirliği faaliyetleri devam etmektedir. İkili işbirliği kapsamında yürütülecek potansiyel proje faaliyetlerine ilişkin taslak çalışma planı, izleme-değerlendirme çerçevesi, yönlendirme ilkeleri ile usul ve esaslar hazırlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınmada politika uyumu konusunda ortak proje geliştirme çalışmaları sürmektedir.

b) Amaç

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA) katılımcı bir yaklaşımla gerçekleştirilmesine yönelik uygulamaların sağlanması ile koordinasyon, takip ve gözden geçirme süreçlerinin etkinliğinin artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
SKA'ların etkin ve düzenli izleme ve değerlendirmesine devam edilecek ve uygulamaya ilişkin ilerleme düzeyi takip edilecektir. (Kalkınma Planı p.982)		
Tedbir 982.1. Ülkemizin SKA'lar doğrultusundaki ilerlemesini, uygulanan politika ve programlar çerçevesinde kapsamlı bir şekilde değerlendirmek üzere Üçüncü Ulusal Gönüllü Gözden Geçirme Raporu hazırlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Üçüncü Ulusal Gönüllü Gözden Geçirme Raporunun hazırlık çalışmaları başlatılacaktır.
Tedbir 982.3. SKA'ların ilerleme düzeyinin değerlendirilmesine yönelik etkileşimli SKA haritası oluşturulacak ve karar alma süreçlerinde dikkate alınması sağlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), TÜİK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, İlgili STK'lar	1. Sürdürülebilir kalkınma için politika uyumuna yönelik OECD nezdinde yürütülen çalışmalara katılım sağlanacak, İtalya ile ikili işbirliği ve tecrübe paylaşımı yapılacaktır.
Tedbir 982.4. Ulusal SKA gösterge setinde üretilmeyen göstergelerin üretilmesi sağlanacak, veri kırılım düzeyi artırılacak ve kalitesi iyileştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Ulusal SKA gösterge seti kapsamında üretilen gösterge sayısı ve mevcut göstergelerin kırılım düzeyi artırılacaktır.
SKA'ların yerel düzeyde uygulanmasının desteklenmesi amacıyla SKA'ların uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda yerel yönetimlerle işbirliği yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.983)		
Tedbir 983.1. Yerel yönetimler tarafından hazırlanan gönüllü gözden geçirme raporlarının sayısı artırılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Yerel Gönüllü Gözden Geçirme Raporu hazırlama kapasitesinin artırılması için farkındalık oluşturma faaliyetlerine destek sağlanacaktır.